Hakan Yıldırım

ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Doktora Tezi

2021

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

KAMBİYO SENETLERİNDE REHİN CİROSU

Hazırlayan
Hakan YILDIRIM

Danışman
Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL

Doktora Tezi

Şubat 2021, KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

KAMBİYO SENETLERİNDE REHİN CİROSU

(Doktora Tezi)

Hazırlayan
Hakan YILDIRIM

Danışman
Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL

Bu çalışma TÜBİTAK BİDEB 2214/A bursuyla desteklenmiştir.

Şubat 2021, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hakan YILDIRIM
İmza

T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI

Öğrenci No : 4031441415
Anabilim Dalı : Özel Hukuk
Program Adı : Doktora Tezi
Tez Başlığı : Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam …… sayfalık kısmına ilişkin 10/03/2021 tarihinde ***Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı**: % .....'** dır.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 10/03/2021

Danışman: Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL — Öğrenci: Hakan YILDIRIM

İmza — İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

"KAMBİYO SENETLERİNDE REHİN CİROSU" başlıklı Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Hakan YILDIRIM	Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL
İmza	İmza

Özel Hukuk ABD Başkanı

Unvan Ad SOYAD

İmza

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL danışmanlığında **Hakan YILDIRIM** tarafından hazırlanan **"Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Özel Hukuk** Anabilim Dalı'nda **Doktora** tezi olarak kabul edilmiştir.

gg/aa/yyyy

(Tez Savunma Sınav Tarihi yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL**

Üye : **Prof. Dr. Murat DOĞAN**

Üye : **Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK**

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi İsmail ATAMULU**

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan HACIÖMEROĞLU**

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun …. /…./…… tarih ve …….. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

……. /…..…../ ……..…

Prof. Dr. Kenan GÜLLÜ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü Doktora Programı kapsamında Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL danışmanlığında hazırlanmış olan bu çalışma, 05 Şubat 2021 tarihinde Prof. Dr. Murat DOĞAN, Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK, Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL, Dr. Öğr. Üyesi İsmail ATAMULU ve Dr. Öğr. Üyesi Abdülhamid Oğuzhan HACIÖMEROĞLU'nun yer aldığı jüri önünde savunularak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Öncelikle tüm yoğunluğuna rağmen tez danışmanın olmayı kabul ederek beni onurlandıran ve tezin tüm aşamalarında ilgi ve desteğini esirgemeyen danışmanım, hocam sayın Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL'e şükranlarımı sunarım. Kısa süre içerisinde bir tez danışmanı edasıyla, bu çalışma üzerinde titizlikle inceleme yapıp düzeltilmesini sağlayan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Murat DOĞAN'a, Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK'e ve Dr. Öğr. Üyesi Abdülhamid Oğuzhan HACIÖMEROĞLU'na çok teşekkür ederim. Çalışmanın Almanya'daki kısmını gerçekleştirmemi, sağlamış olduğu burs dolayısıyla kolaylaştıran Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na ve bu süreçte danışmanlığımı üstlenen ve bana her türlü desteği sunan Prof. Dr. Gregor BACHMANN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın içerik ve şekil olarak taşıması gereken özelliklerin neler olduğu hususunda beni içtenlikle aydınlatan, tezin oluşumunda çok büyük bir pay sahibi olan ve aynı zamanda tez savunmasında jüri üyesi olan Dr. Öğr. Üyesi İsmail ATAMULU'na teşekkürlerimi sunarım. Tezimi okuma nezaketi gösteren, son aşamaya kadar ilgisini ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Fatih BİRTEK'e, özellikle kaynaklara ulaşmamda büyük yardımları olan Prof. Dr. Asuman YILMAZ'a, Dr. Öğr. Üyesi Şükran AKGÜN'e, Arş. Gör. Dr. Aydın Alber YÜCE'ye, Arş. Gör. Dr. Osman DURAN'a ve Arş. Gör. Abdullah Revaha GENCER'e, birlikte çalışma şansı bulduğum ve çalışmanın ortaya çıkmasında pay sahibi olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Özlem İLBASMIŞ HIZLISOY'a ve diğer bütün Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi mensuplarına teşekkür ederim. Tezin yazım sürecinde desteğini hiç esirgemeyen ve böylece bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emek sahibi olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum ve bu çalışmamı onlara ithaf ediyorum.

Hakan YILDIRIM, Kayseri, 2021

KAMBİYO SENETLERİNDE REHİN CİROSU

Hakan YILDIRIM

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi, Şubat 2021
Danışman: Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL

ÖZET

Rehin cirosu, öğreti ve uygulamadaki önemine rağmen kapsamlı bir şekilde inceleme konusu yapılmamıştır. Rehin cirosu, kanunî dayanağını 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 689. Maddesinden almaktadır. Bunun yanında farklı kanunî düzenlemelerde de cironun rehin amacıyla kullanılması hususu düzenlenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde kambiyo senedi kavramı ile kambiyo senetlerinin devir ve iktisap yolları genel hatlarıyla açıklanmıştır. İkinci bölümde rehin cirosu, hak ve alacak üzerinde rehin başlığı altında incelenmiş ve kambiyo senedinin rehin cirosu ile rehnedilmesi ile hak ve alacak üzerinde rehin hakkının kurulması ilişkilendirilmiştir. Devamında rehin cirosunun türleri, rehin cirosunda özellik gösteren durumlar ve rehin cirosunun hükümleri incelenmiş; bu kapsamda beyaz ciro yolu ile rehin cirosunun yapılıp yapılamayacağı, rehin cirosunda teminat işlevinin bulunup bulunmadığı, çekte rehin cirosunun mümkün olup olmadığı hususlarında ayrıntılı değerlendirmeler yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise; rehin cirosunu sona erdiren sebeplere ayrı ayrı yer verilmiş ve rehin cirosunun sona ermesinin sonuçları değerlendirilmiştir.

Çalışmada, incelenen konularla ilgili doktrin görüşü ve yargı uygulamalarına geniş ölçüde yer verilmiş ve tartışmalı konularda şahsi kanaatlerimizin dile getirilmesine özen gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ciro, Kambiyo Senetleri, Rehin, Rehin Cirosu

PLEDGE ENDORSEMENT IN THE BILLS OF EXCHANGE

Hakan YILDIRIM

Erciyes University, Social Sciences Institute,
PhD. Thesis, February 2021
Supervisor: Assoc. Prof. Burak ADIGÜZEL

ABSTRACT

Pledge endorsement has not been thoroughly studied, despite its importance in doctrine and practice. Statutory basis of pledge endorsement is Article 689 of the Turkish Commercial Code No. 6102. The use of endorsement for the purpose of pledge is also regulated.

In Chapter 1, the concept of bills of exchange and it's assignation and acquisition types are explained in general. In Chapter 2 pledge endorsement is analyzed under the head of pledge on claims. Put in pledge of claims is also affiliated with pledge of the bills of exchange. Subsequently the types of the pledge endorsement, it's different features and the provisions of the pledge endorsement are examined. Within this context the following topics are evaluated: Whether the pledge endorsement can be done by blank endorsement or not, whether there is a guarantee function in the pledge endorsement or not, whether the pledge endorsement can be used on a check or not. In Chapter 3, dissolving reasons of the pledge endorsement and it's consequences are examined.

In this study the doctrinal views and trial practice are discussed extensively. In addition it is attended to express personal opinion on controversial matters.

Key Words: Endorsement, Bill of Exchanges, Pledge, Pledge Endorsement

İÇİNDEKİLER

KAMBİYO SENETLERİNDE REHİN CİROSU

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI ii
KILAVUZA UYGUNLUK iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI iv
ÖN SÖZ v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR LİSTESİ xvi
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAMBİYO SENETLERİ VE KAMBİYO SENETLERİNİN DEVİR VE İKTİSAP YOLLARI

1.1. Kambiyo Senedi (Ticari Senet) 6
1.1.1. Kambiyo Senedi Kavramı 6
1.1.2. Kambiyo Senedinin Türleri 9
1.1.2.1. Poliçe 9
1.1.2.2. Bono (Emre Yazılı Senet) 10
1.1.2.3. Çek 12
1.1.3. Kambiyo Senetlerinin Ortak Özellikleri 14
1.1.3.1. Kanunen Emre Yazılı Senetlerdir 14
1.1.3.2. Bir Alacak Hakkını İçerirler 15
1.1.3.3. Sıkı Surette Şekle Bağlıdırlar 16
1.1.3.4. Müteselsil Sorumluluk İlkesi Geçerlidir 16
1.1.3.5. Soyut (Mücerret) Senetlerdir 17
1.1.3.6. Kurucu (İhdasi) Senetlerdir 19
1.1.3.7. İmzaların Bağımsızlığı (İstiklali) İlkesi Geçerlidir 21
1.1.3.8. Kamu Güvenine Sahiptirler 23

1.1.3.9. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Usulüne Tabidirler 24
1.1.3.10. Uluslararası Nitelik Taşırlar 25
1.2. Kambiyo Senetlerinin Devir ve İktisap Yolları 26
1.2.1. Genel Olarak 26
1.2.2. Kambiyo Senetlerinin Ciro Dışı Yollarla Devri ve İktisabı 26
1.2.2.1. Alacağın Devri (Temliki) 26
1.2.2.1.1. Kambiyo Senetlerinin Alacağın Devri Yoluyla İntikalinin Şartları 28
1.2.2.1.1.1. Yazılı Devir Beyanı 28
1.2.2.1.1.2. Zilyetliğin Devri 29
1.2.2.1.2. Kambiyo Senetlerinin Alacağın Devriyle İntikalinin Hüküm ve Sonuçları 30
1.2.2.2. Cebri İcra 31
1.2.2.3. Miras 33
1.2.2.4. Kanun Hükmü Gereği Devir 33
1.2.2.4.1. Yetkisiz veya Temsil Yetkisini Aşan Temsilcinin Senet Bedelini Ödemesi 33
1.2.2.4.2. Avalistin Senet Bedelini Ödemesi 35
1.2.2.4.3. Araya Girerek Ödeme 36
1.2.2.4.4. Şirketlerin Birleşmesi, Bölünmesi ve Tür Değiştirmesi 38
1.2.2.4.5. Zilyetliğinin Devri (Teslim) 41
1.2.3. Kambiyo Senetlerinin Ciro Yoluyla Devri 43
1.2.3.1. Genel Olarak Ciro 43
1.2.3.2. Cironun Hukuki Niteliği 45
1.2.3.2.1. Teoriler 46
1.2.3.2.1.1. Havale Teorisi 46
1.2.3.2.1.2. İcap (Öneri) Teorisi 48
1.2.3.2.1.3. Şart (Koşul) Teorisi 49
1.2.3.2.1.4. Muntazar (Beklemece) Hak Teorisi 50
1.2.3.2.1.5. Modern Görüş/Temlik Teorisi 50
1.2.3.2.1.6. Değerlendirme ve Görüşümüz 51
1.2.3.3. Cironun Şekli ve Taşıması Gereken Nitelikler 57
1.2.3.3.1. Cironun Şekline İlişkin Özellikler 57

1.2.3.3.2. Ciroda Kişiler 60
1.2.3.3.2.1. Ciranta 61
1.2.3.3.2.2. Ciro Edilen 66
1.2.3.3.3. Ciroda Süre 68
1.2.3.4. Cironun Türleri 74
1.2.3.4.1. Ciro Edilenin Belli Olup Olmadığına Göre Ciro Türleri 74
1.2.3.4.1.1. Tam Ciro 74
1.2.3.4.1.2. Beyaz Ciro 75
1.2.3.4.2. Amacına Göre Ciro Türleri 77
1.2.3.4.2.1. Temlik Cirosu 78
1.2.3.4.2.1.1. Temlik (Devir) İşlevi 79
1.2.3.4.2.1.2. Teşhis İşlevi 82
1.2.3.4.2.1.2.1. Genel Olarak 82
1.2.3.4.2.1.2.2. Cironun Çizilmesi ve Hukuki Sonuçları 86
1.2.3.4.2.1.3. Teminat (Garanti) İşlevi 90
1.2.3.4.2.2. Tahsil Cirosu 96
1.2.3.4.2.2.1. Genel Olarak 96
1.2.3.4.2.2.2. Tahsil Cirosunun Türleri 98
1.2.3.4.2.2.3. Şekli 102
1.2.3.4.2.3. Rehin Cirosu 103

İKİNCİ BÖLÜM
HAK VE ALACAK ÜZERİNDE REHİN VE REHİN CİROSU

2.1. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin 104
2.1.1. Rehin Hakkı Kavramı ve Özellikleri 104
2.1.2. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin 108
2.1.2.1. Genel Olarak 108
2.1.2.2. Hak ve Alacak Rehninin Konusu 111
2.1.2.2.1. Genel Olarak 111
2.1.2.2.2. Nakdî Bir Değer Taşıyan Haklar ve Alacaklar 111
2.1.2.2.3. Devredilebilen Haklar ve Alacaklar 112
2.1.2.2.4. Rehin Verenin veya Rehin Alanın Borçlusu Olduğu Alacaklar 115

2.1.2.2.5. Başkasına Ait Alacaklar 116
2.1.2.2.6. Henüz Doğmamış Haklar ve Alacaklar 116
2.1.2.2.7. Belirli Haklar ve Alacaklar 117
2.1.2.3. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması 119
2.1.2.3.1. Borçlandırıcı İşlem (Rehin Sözleşmesi) 119
2.1.2.3.2. Tasarruf İşlemi 120
2.1.2.3.3. Alacakların Rehni 120
2.1.2.3.3.1. Kıymetli Evraka Bağlanmamış Alacakların Rehni 120
2.1.2.3.3.2. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacakların Rehni 124
2.1.2.3.3.2.1. Genel Olarak 124
2.1.2.3.3.2.2. Kıymetli Evrak Rehninin Hukuki Niteliği 126
2.1.2.3.3.2.3. Kıymetli Evrakın Rehninde Aranan Müşterek Şartlar 127
2.1.2.3.3.2.3.1. Genel Olarak 127
2.1.2.3.3.2.3.2. Rehin Sözleşmesinin Varlığı 127
2.1.2.3.3.2.3.3. Rehinle Temin Edilen Alacak 131
2.1.2.3.3.2.3.4. Senet Zilyetliğinin Devri 137
2.1.2.3.3.2.3.4.1. Genel Olarak 137
2.1.2.3.3.2.3.4.2. Ayni Sözleşme 138
2.1.2.3.3.2.3.4.3. Zilyetliğin Devri 142
2.1.2.3.3.2.3.5. Hukuki Sebebin Geçerliliği 146
2.1.2.3.3.2.3.6. Tasarruf Yetkisi 149
2.1.2.3.3.2.4. Nama Yazılı Senetlerin Rehni 152
2.1.2.3.3.2.5. Hamiline Yazılı Senetlerin Rehni 153
2.1.2.3.3.2.6. Emre Yazılı Senetlerin Rehni 158
2.1.2.3.3.2.6.1. Genel Olarak 158
2.1.2.3.3.2.7. Tür Değiştirmenin Rehin Hakkına Etkisi 160
2.1.2.3.3.2.7.1. Genel Olarak Tür Değiştirme 160
2.1.2.3.3.2.7.2. Tür Değiştirmenin Sonuçları 163
2.1.2.3.3.2.7.3. Tür Değiştirmenin Senet Üzerindeki Rehin Hakkı Bakımından Sonuçları 164
2.1.2.3.4. Hak ve Alacak Üzerinde Art Rehin Hakkı Kurulması 167
2.2. Kambiyo Senedine Bağlanan Alacağın Rehin Cirosuyla Rehnedilmesi 171

2.2.1. Rehin Cirosu 171
2.2.1.1. Genel Olarak 171
2.2.1.2. Açık (Aleni) Rehin Cirosu 174
2.2.1.3. Örtülü Rehin Cirosu 179
2.2.1.3.1. Genel Olarak 179
2.2.1.3.2. Örtülü Rehin Cirosunun Şekli 181
2.2.1.3.3. Örtülü Rehin Cirosunun Geçerliliği 181
2.2.1.3.4. Örtülü Rehin Cirosunun Hüküm ve Sonuçları 186
2.2.1.3.5. Örtülü Rehin Cirosunun Tahsil Cirosu Biçiminde Yapılması 187
2.2.1.4. Teminat Amacıyla Temlik (İnançlı Temlik) Cirosu 189
2.2.1.4.1. Genel Olarak İnançlı İşlem 189
2.2.1.4.2. İnançlı İşlemin Türleri 191
2.2.1.4.3. İnançlı İşlemlerin Hüküm ve Sonuçları 192
2.2.1.4.4. İnançlı Temlik Cirosu 195
2.2.2. Rehin Cirosunda Özellik Arz Eden Durumlar 202
2.2.2.1. Beyaz Rehin Cirosu 202
2.2.2.1.1. Genel Olarak 202
2.2.2.1.2. Beyaz Cironun Arz Ettiği Özellikler 203
2.2.2.1.3. Değerlendirme 207
2.2.2.1.3.1. Genel Olarak 207
2.2.2.1.3.2. Vekâlet Sözleşmesi Bakımından Konunun Değerlendirilmesi 208
2.2.2.1.3.2.1. Vekalet Sözleşmesi, Tanımı ve Tarafları 210
2.2.2.1.3.2.2. Alt Vekalet Sözleşmesi, Tarafları ve Hukuki Niteliği 211
2.2.2.1.3.2.3. Alt Vekâlet-Beyaz Rehin Cirosu İlişkisi 214
2.2.2.1.3.3. Rehinli Senedin Yalnızca Zilyetliğin Geçirilmesiyle Devri Halinde Beyaz Rehin Cirosu 216
2.2.2.1.3.4. Türk Medeni Kanunu Hükümleri Kapsamında Kıymetli Evrak Üzerinde Rehin Tesisi Halinde Beyaz Rehin Cirosu 218
2.2.2.2. Geriye Ciroda Rehin Cirosu 218
2.2.2.3. Teminat Senedi ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişkisi 220

2.2.2.4. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişki 225
2.2.3. Rehin Cirosunun Hükümleri 228
2.2.3.1. Genel Olarak 228
2.2.3.2. Rehnalan Hamilin Senetten Doğan Hakları Kullanma Yetkisi ve Yükümlülükleri 230
2.2.3.2.1. Rehnalan Hamilin Senetten Doğan Hakları Kullanması 230
2.2.3.2.2. Rehnalan Hamilin Yükümlülükleri 232
2.2.3.2.3. Rehnalan Hamilin Senedinin Tahsili İçin Gerekli İşlemleri Yapma ve Cirantanın Haklarını Koruyucu Yollara Başvurmasının Zorunluluğuna İlişkin Görüşler 235
2.2.3.2.3.1. Rehnalan Hamilin Zorunlu Olduğunu Kabul Eden Görüş 235
2.2.3.2.3.2. Rehnalan Hamilin Zorunlu Olmadığını Kabul Eden Görüş ... 236
2.2.3.2.3.3. Değerlendirme 238
2.2.3.2.4. Rehnalan Hamilin Haklarına ve Borçlarına İlişkin Sözleşme Kayıtlarının Geçerliliği 248
2.2.3.3. Rehin Cirosunun Teminat İşlevi 250
2.2.3.3.1. Genel Olarak 250
2.2.3.3.2. Rehin Cirosunda Teminat İşlevinin Bulunmadığını Kabul Eden Görüş 251
2.2.3.3.3. Rehin Cirosunda Teminat İşlevinin Bulunduğunu Kabul Eden Görüş 255
2.2.3.3.4. Rehin Cirosunda Teminat İşlevine Dair Değerlendirme 258
2.2.3.3.4.1. Belirlilik İlkesi Yönünden Değerlendirme 258
2.2.3.3.4.2. Yargıtay İçtihatları Bakımından Değerlendirme 260
2.2.3.3.4.3. Hukuk Boşluğu Bakımından Değerlendirme 267
2.2.3.4. Senedin Vadesinin Rehinle Güvence Altına Alınan Alacağın Vadesinden Farklı Olması Durumu 274
2.2.3.4.1. Senet Vadesinin Teminat Altına Alınan Alacağın Vadesinden Önce Gelmesi 276
2.2.3.4.1.1. Genel Olarak 276

2.2.3.4.1.2. Senedin Vadesinden Önce Tahsil Edilen Bedelin Hukuki Niteliği ve Muhafazası ile İlgili Ortaya Çıkan Görüşler 277
2.2.3.4.1.3. Değerlendirme 279
2.2.3.4.2. Teminat Altına Alınan Alacağın Vadesinin Senet Vadesinden Önce Gelmesi 286
2.2.3.5. Rehin Cirosunda Def'iler 289
2.2.3.6. Çekte Rehin Cirosu 297
2.2.3.6.1. Genel Olarak 297
2.2.3.6.2. Değerlendirme 300

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
REHİN CİROSUNUN SONA ERMESİ313

3.1. Rehin Cirosunun Temin Ettiği Alacağa Bağlı Olarak Sona Ermesi 313
3.1.1. Temin Edilen Alacağa (Borca) Bağlı Olarak Sona Ermesi 313
3.1.1.1. Genel Olarak 313
3.1.1.2. İfa (Ödeme) 315
3.1.1.3. Yenileme (Tecdit) 319
3.1.1.4. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi 321
3.1.1.5. İfa İmkansızlığı 328
3.1.1.6. Takas 330
3.1.1.7. Zamanaşımın Rehin Cirosuna Etkisi 331
3.1.2. Temin Edilen Alacağın Sona Ermesinin Kefalet ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişkiye Etkisi 333
3.1.2.1. Genel Olarak 333
3.1.2.2. Kefilin Asıl Borçluya Karşı Sahip Olduğu Yasal Rücu Hakkı Bakımından Teminatların Durumu 334
3.1.2.3. Teminatları ve Borç Senetlerini Koruma ve Kefile Teslim ve Devir Yükümlülüğü 335
3.1.2.3.1. Alacaklının Teminatları ve Borç Senetlerini Kefile Teslim ve Devir Yükümlülüğü 335
3.1.2.3.2. Teminatların Kefile Geçişine İlişkin Özel Durumlar 339
3.1.2.3.3. Alacaklının Teminatların Korunmasına Yönelik Yükümlülükleri. 343

3.1.3. Borç İlişkisine Bağlı Olarak Sona Ermesi 346
3.1.3.1. Genel Olarak 346
3.1.3.2. İkale (Bozma) Sözleşmesi 347
3.1.3.3. Fesih 347
3.1.3.4. Dönme 347
3.1.3.5. Geri Alma 348
3.1.3.6. Değerlendirme 349
3.2. Rehin Cirosunu Doğrudan Sona Erdiren Nedenler 350
3.2.1. Rehin Alanın Feragatiyle (Vazgeçmesiyle) 350
3.2.2. Alacağın Devriyle ve Borcun Üstlenilmesiyle 351
3.2.3. Tarafların Anlaşmasıyla 353
3.2.4. Rehin Muamelesinin İptaliyle 354
3.2.5. Rehinli Alacağın Ödeme Yerine Kabulüyle 355
3.2.6. Sürenin Dolması veya Bozucu Şartın Gerçekleşmesiyle 355
3.2.7. Rehinli Senedin Ödenmesi veya Paraya Çevrilmesiyle 356
3.2.7.1. Rehinli Senedin Ödenmesi 356
3.2.7.2. Rehinli Senedin Paraya Çevrilmesi 364
3.2.7.2.1. Genel Olarak 364
3.2.7.2.2. Rehinli Alacaklının Takip Yolu Seçimi ve Sonuçları 365
3.2.7.2.3. Rehin Konusunun Özel Yoldan Paraya Çevrilmesi 375
3.2.7.2.3.1. Genel Olarak 375
3.2.7.2.3.2. Mevzuatta Yer Alan Hükümler Çerçevesinde Özel Yoldan Paraya Çevirme 376
3.2.7.2.3.3. Değerlendirme 380
3.2.7.2.3.4. Taşınır Rehni Hükümleri Kapsamında Değerlendirme 386
3.2.8. Rehinli Senedin Zilyetliğinin Kaybedilmesiyle 390

SONUÇ 398
KAYNAKÇA 413

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Ankara Barosu Dergisi

AKSK : Alman Kambiyo Senetleri Kanunu (Wechselgesetz)

Alm. MK : Alman Medeni Kanunu

AlmTK : Alman Ticaret Kanunu

APSOK : Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu (Aktiengesetz).

Art. : Artikel

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BankK : 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BGE : Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları)

BGB : Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)

Bkz. : Bakınız

BSK : Basler Kommentar

c. : cümle

C : Cilt

çev. : çeviren

ÇK : 5941 sayılı Çek Kanunu

DEÜHFD : Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

dn. : dipnot

ed. : Editör

E. : Esas

EBK : 818 sayılı Borçlar Kanunu

Einl. : Einleitung

ERÜHFD : Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

E.T. : Erişim Tarihi

ETK : 865 sayılı Ticaret Kanunu

ETTK : 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

gm. : geçiçi madde

HD : Hukuk Dairesi

HGB : Handelsgesetzbuch (Alman Ticaret Kanunu)

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

Hrsg. : Herausgeber (Yayımcı)

İBD : İstanbul Barosu Dergisi

İİD : İcra ve İflas Dairesi

İİK : 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu

İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İsvBK : İsviçre Borçlar Kanunu

İsv. MK : İsviçre Medeni Kanunu

JdT : Journal de Tribunaux

K : Karar

Karş. : Karşılaştırınız

m. : madde

MÜH-HAD : Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

Mük. : Mükerrer

OR : Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu).

Örn : Örneğin

R.G. : Resmi Gazete

Rn. : Randnummer

s. : sayfa

S. : Sayı

SchG : Scheckgesetz

T. : Tarih

TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi

TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

TCK : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

TD : Ticaret Dairesi

TİTRK : 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu

TMK : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

TTK : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

vd. : ve devamı

vs. : ve sair

WG : Wechselgesetz

WM : Wertpapier-Mitteilungen

Y. : Yargıtay

Y. HGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

Y. İBGK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi

Yuk. : Yukarıda

ZGB : Schweizerisches Zivilgesetzbuch

GİRİŞ

Çalışmamızın konusunu "*Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu*" oluşturmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun Üçüncü Kitabının Dördüncü Kısmını ayırdığı poliçe, bono ve çek, "*kambiyo senetleri*" terimi ile anılmaktadır. Borç senetlerinin bir türü olan kambiyo senetleri, soyut ve kamu güvenine sahip olmaları nedeniyle hakkın güvenli ve hızlı bir şekilde tedavül etmesine imkan sağlayan, kıymetli evrakın temel niteliklerini en belirgin şekilde gösteren, kanunen emre yazılı senet türleridir. Ticari hayattaki bu önemi nedeniyle kambiyo senetleri, diğer senetlerden farklı hükümlere tabi tutulmuştur. Nitekim ticari hayatın ayrılmaz bir parçası olan kambiyo senetlerinin, hukukun genel devir şekilleriyle tedavül etmesi halinde bu senetlerin işlevlerini yerine getirebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle kambiyo senedinde yer alan hakkın devri ve iktisabı, bu senetlere karakteristik özelliklerini veren ve dolaşımında kolaylık ve güvenlik unsurlarını sağlayan devir işlemi olan ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla gerçekleşmektedir. Bu çalışma bakımından ticari hayatın alışkanlığında önemli bir yere sahip olan ciro ile ilgili hükümler büyük önem arz eder. Genel olarak, senetten doğan hakları, bir başkasına devretmek, rehnetmek ya da bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla senedin meşru hamilinin, bu yöndeki iradesini senet üzerinde yazı ile belirttiği ve imza ile teyit ettiği bir beyan olan ciro ile ilgili olarak ayrıntılı hükümler koyan kanun koyucu, cironun şeklini, işlevlerini, çeşitlerini ve özelliklerini özel olarak düzenlemiştir. Bu nedenle cironun hukuki niteliğini açıklamaya yönelik teorileri incelenmek suretiyle, senedin ve cironun türüne göre işlem ve tedavül güvenliğine yönelik olarak, hak sahipleri arasında menfaatler dengesinin nasıl kurulduğu ve devralanın ne ölçüde korunacağı konularının incelenmesi gerekir.

Kambiyo senetlerinin kredi ve ödeme aracı olmak üzere, ticari hayatta birçok ihtiyaca cevap verecek biçimde kullanılması imkan dahilindedir. Belirtmek gerekir ki, kambiyo senetleri yalnızca bir borcun ifası amacıyla düzenlenmemektedir. Kambiyo

senetlerinin ihtiva ettiği alacağın rehnedilmek suretiyle asıl borç ilişkisinden doğan alacağın teminat altına alınması da mümkündür. Gerçekten de, sahip oldukları özel nitelikler ve takip hukukuna ilişkin sağlanan kolaylık dolayısıyla, uygulamada, taraflar arasında mevcut bulunan borç ilişkisinden doğan edimin ifasını güvence altına almak amacıyla kambiyo senetlerinden teminat olarak yararlanıldığı ve bu amaçla senet üzerinde rehin hakkı tesis edildiği bir gerçektir. Özellikle bankalarla yapılan kredi sözleşmelerinde, banka, üzerinde rehin hakkı tesis etmenin kolay olması, paraya çevirme işlemlerinin hızlı olması nedeniyle borçluya ait kıymetli evrak üzerinde rehin hakkı elde etmektedir.

Kambiyo senetleri üzerinde rehin tesisi esas itibariyle TTK m. 689'da düzenlenen rehin cirosu ile mümkün olmaktadır. Gerçekten de TTK m. 689'da, bir ciro ile kambiyo senedi üzerinde rehin hakkının tesis edilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında, Türk Medeni Kanunu'nda da cironun rehin amacıyla kullanımına ilişkin hüküm yer almaktadır. Ticari hayatta çok fazla karşılaşılan ve bu nedenle öğreti ve uygulamanın gündemini her zaman meşgul eden bir müessese olan rehin cirosuna ilişkin tartışmalar, güncelliğini her zaman korumaktadır. Bu nedenle kambiyo senetleri üzerinde kambiyo senetlerine özgü rehin hakkının kurulmasını sağlamada belirleyici özelliğe sahip olan rehin cirosunun ayrıca incelenmesi, zaruret haline gelmiştir.

Kambiyo senedinin bir alacak hakkı ihtiva etmesi gereğince, taraflar arasındaki rehin ilişkisine, niteliğine uygun düştükçe Türk Medeni Kanunu'nun "*Alacak ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin*"i düzenleyen 954-961. maddeleri de uygulanır. Ayrıca, kambiyo senetlerinin teminat amacıyla kullanımının senet rehnedilerek gerçekleştirilmesi ve üzerinde rehin hakkı tesis edilen kambiyo senedinin eşya hukuku anlamında da bir şey sayılması nedeniyle, kambiyo senedinin rehni, taşınır rehni hükümlerine dolayısıyla eşya hukuku kurallarına tabidir. Nitekim TMK m. 954/2'de hüküm bulunmayan hallerde teslim şartlı taşınır rehninin hükümlerine yollamada bulunulmuştur. Bu durumda konu hem eşya hem borçlar hem de kambiyo senetleri hukukuyla bağlantılı hale gelmekte ve birçok meselenin açıklığa kavuşturulması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689 hükmü açıklanırken, Türk Medeni Kanunu'ndaki rehin hukuku prensipleriyle ilişki kurulmuş, rehin cirosu ile kambiyo senedi üzerinde kurulan rehin hakkının, temel

rehin hukuku prensipleri bakımından doğurduğu farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde özellikle bankalar ve finansal kuruluşlar tarafından en çok talep edilen teminatlardan birisi haline gelen kambiyo senedinin rehni, açık veya örtülü (gizli) rehin cirosu ile senet zilyetliğinin geçirilmesi suretiyle yapılmaktadır. Rehnetmeyi belirten herhangi bir kaydın ciro şerhinde yer alması ile açık rehin cirosu yapılabilir (TTK m. 689/1). Örtülü rehin cirosunda ise ciroya rehni ifade eden herhangi bir kayıt eklenmez. Böylece rehin anlaşması, taraflar arasında saklı kalır. Burada görünüşte bir temlik (veya tahsil) cirosu vardır. Oysa rehin cirosu, rehin hakkının niteliği gereği, temlik cirosundan farklılaşmaktadır. Dolayısıyla görünüşte temlik cirosunun normal temlik cirosundan ne gibi farkları olduğu, tarafların neden bu yola başvurduğu, söz konusu olgunun ispatı ve bu ispata bağlanabilecek sonuçların neler olduğu, üzerinde durulması gereken konulardır. Bu ayrım çerçevesinde rehin cirosunun diğer kıymetli evrak türleri açısından mümkün olup olmadığına da değinilmesi gerekir. Bu noktada, özellikle rehin cirosunun geçerlilik şartlarının belirlenmesi gerekir. Nitekim bu belirleme, rehin cirosunun türlerinin ortaya konulması, rehin cirosunun taraflarca ve üçüncü kişilerce ispatının nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğinin tespiti bakımından önem arz etmektedir.

Tam ciro ile yapılması mümkün olan açık rehin cirosunun, senedin devredildiği şahsın belli olmadığı beyaz ciroyla yapılmasının mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Öğreti görüşleri ve Yargıtay içtihatları değerlendirilerek, beyaz rehin cirosunun ne şekilde uygulandığı ve doğurduğu farklılıklara da değinilmek suretiyle sorunun çözüme kavuşturulması büyük önem taşımaktadır.

Rehin cirosunun hükümleri, özellikle rehnalan hamilin senedin tahsili için gerekli işlemleri yapmasının ve cirantanın haklarını koruyucu yollara başvurmasının zorunluluğu hakkında öğretide yer alan görüş ayrılıkları da ayrıca incelenmeye değerdir.

Rehin cirosunun teminat işlevine sahip olup olmadığına, diğer bir deyişle, rehin cirosu hamilinin, kendi cirantasına, kambiyo senedinden kaynaklı bir başvurma hakkının bulunup bulunmadığına ilişkin öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Zira konuya ilişkin herhangi bir kanuni düzenlemenin mevcut olmaması, pek çok teorik tartışmayı beraberinde getirmiş ve bu durum, birçok farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buna karşın Yargıtay, yerleşmiş içtihadıyla, rehin cirosunda teminat

işlevinin bulunmadığını kabul etmektedir. Fakat kambiyo senedinin genel hükümler çerçevesinde rehnedilmesinin mümkün olduğu ve rehin sözleşmesinin doğurduğu yükümlülükler de göz önünde bulundurulduğunda, rehin cirosunda teminat işlevi konusunun, Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan hükümler ile birlikte Türk Medeni Kanunu'nda yer alan rehne ilişkin hükümler çerçevesinde incelenmesi gerekir.

Esas olarak bir ödeme aracı olarak kullanılması gereken ve kredi ya da teminat amacı taşımayan çekte, rehin cirosunun mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nda çeke uygulanacak poliçe hükümlerine atıf yapan 818/f.1 hükmünde, temlik ve tahsil cirosu belirtilmesine rağmen rehin cirosunu düzenleyen 689. maddeye atıf yapılmamıştır. Ancak çekte rehin cirosunu açıkça yasaklayan bir hüküm de mevcut değildir. Yargıtay, çekte rehin cirosu yapılamayacağı görüşündedir. Çekte rehin cirosuna ilişkin açık bir düzenleme bulunmaması, uyuşmazlıkların çözümünde istikrarlı bir şekilde uygulanan içtihatlar, taraflar için adeta bağlayıcı nitelik kazanmıştır. Söz konusu yargı kararlarının öğreti görüşleriyle ne kadar uyumlu olduğu, hamiline ve nama yazılı çeklerde rehin cirosu yasağı ile örtülü rehin cirosunun yasak kapsamında olup olmadığı hususlarının ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Özellikle Türk Ticaret Kanunu ve 5941 sayılı Çek Kanunu ile yasal olarak tanındığı görülen ileri tarihli çeklerden sonra konunun tekrar değerlendirilmesi gerekir. Değerlendirmelerimizin rehin cirosuyla ilgili tartışmalı hususlarda uygulamacılara ışık tutacağını umuyoruz.

Çalışmamızda kambiyo senetlerinde rehin cirosu, kapsayıcı bir biçimde ele alınmak istendiğinden, bono, poliçe ve çek üzerinde rehin cirosu ile rehin hakkının tesisi öğretideki görüşler ve yargı kararları bakımından incelenmiştir. Emre yazılı havalenin poliçe hükmünde, emre yazılı ödeme vaadinin bono hükmünde olması nedeniyle bu senetler ayrıca incelenmemiştir. Pay senetlerinin rehninde, bu senetlerin rehni özel olarak düzenlenmediğinden, esas itibariyle Türk Medeni Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacağından bu senetler de çalışmamız kapsamında incelenmemiştir.

Giriş ve sonuç kısımları hariç olmak üzere, üç ana bölümden oluşan çalışmamızda, kambiyo senetlerinde rehin cirosunun kavramsal çerçevesinin çizilmesi ve kambiyo senetlerinde rehin cirosuna Ticaret Hukuku, Medeni Hukuk ve İcra ve İflas Hukukunda bağlanan sonuçların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Türk Ticaret

Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan düzenlemeler, özellikle Alman ve İsviçre hukukuyla mukayeseli bir biçimde incelenmiştir. Hukuki işlevleri yanı sıra iktisadi işlevleri de ihtiva eden rehin cirosuna ilişkin önem arz eden hususlar, çalışmamızda, yalnızca teorik açıdan değil, konunun daha iyi anlaşılması amacı ile uygulamaya yönelik olarak da değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışmamamızın ilk bölümünde, kambiyo senetleri ve bu senetlerin devir ve iktisap yolları ile ilgili genel bilgilere yer verilerek, kambiyo senedinin diğer devir yolları ile tedavül etmesinin doğurduğu farklılıklara ve bunun sonuçlarına dikkat çekilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, rehin cirosunun alacak ve taşınır rehni yönü bakımından hak ve alacak rehni başlığı altında genel olarak kıymetli evrakın rehni ve bu rehnin hukuki niteliği açıklanmış, ardından rehin cirosu nitelik ve özellikleri, gerçekleşme şekli, şartları ve türleri ile incelenmeye çalışılmıştır. Ardından beyaz ciro yolu ile rehin cirosu yapılması, bir inanç anlaşmasının gereği olarak düzenlenen teminat senetleri ile rehin cirosu arasındaki ilişki ve Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile kambiyo senetlerinin rehninin mümkün olup olmadığı hususu, rehin cirosunda özellik arz eden durumlar başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır. Rehin cirosunun hükümleri başlığı altında ise; rehnalan hamilin rehnin kuruluşundan rehnin sona ermesine kadar senetten doğan hakları kullanma yetkisi ve yükümlülükleri, rehin cirosunun teminat işlevi, asıl alacağın vadesinin senedin vadesinden farklı olması durumunun hukuki sonuçları, rehin cirosunun bir sonucu olan def'iler ve çekte rehin cirosu konuları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durularak söz konusu konularla ilgili tartışmalara somut öneriler getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın son bölümünde ise, rehin cirosunun sona ermesi konusu, birbirinden ayrı olarak sona erme sebeplerinin doğurduğu farklılıklarla birlikte incelenmiştir. Çalışmamız sırasında vardığımız kanaatler sonuç kısmında yer almaktadır.

.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAMBİYO SENETLERİ VE KAMBİYO SENETLERİNİN DEVİR VE İKTİSAP YOLLARI

1.1. Kambiyo Senedi (Ticari Senet)

1.1.1. Kambiyo Senedi Kavramı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nun "*Kıymetli Evrak*" başlığını taşıyan Üçüncü Kitabının Dördüncü Kısmını ayırdığı poliçe, emre yazılı senet ya da bono ve çek "*kambiyo senetleri*" olarak adlandırılmaktadır[1]. Türk Ticaret Kanunu'nda poliçe (TTK m. 671-775), İsviçre hukukunu takiben ayrıntılı olarak düzenlenmiş, bono (TTK m. 776-779) ve çek (TTK m. 780-823) için poliçe hükümlerine yollama yapılmıştır. Ayrıca çekler hakkında, Türk Ticaret Kanunu yanında 5941 sayılı Çek Kanunu'nda (ÇK) da özel hükümler vardır. 1926 tarihli ve 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda (ETK) kıymetli evrakın toplandığı Üçüncü Bapın başlığı için kambiyo senedi yerine "*Senedat-ı Ticariye*" terimi kullanılmıştı. 1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (ETTK) ise Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu gibi "*kambiyo senetleri*" terimi tercih edilmiştir.

Kambiyo senetleri terimi, Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evrak hakkındaki hükümlerinin büyük ölçüde mehazını teşkil eden İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki (*Obligationenrecht*; İsvBK) "*Wechsel (effets de change)*" teriminin karşılığıdır. Fakat hemen belirtmek gerekir ki, İsviçre Borçlar Kanunu'nda kıymetli evraka ayrılan Beşinci Kitabın Dördüncü Bölümünde (Art. 990-1099), Kambiyo Senedi (*Wechsel*) başlığı altında yalnızca poliçe (*gezogener Wechsel*) (Art. 990-1095) ve bono (*eigener Wechsel*)

---

[1] Kambiyo senetlerinin tarihi gelişimi için bkz. Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 2. Baskı (Ankara: Turhan Kitapevi, 1997), 361 vd.; Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Gözden Geçirilmiş 23. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 138 vd.; Naci Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Baskı (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999), 79 vd.

(Art. 1090-1099) düzenlenmiş olup, çek (*Check*) takip eden Beşinci Bölümde (Art. 1100-1144) ayrı bir başlıkta yer almıştır. Buna göre kaynak İsvBK'da kullanılan Almanca "*Wechsel*" terimi, sadece poliçe ve bonoyu kapsamakta olup, çek, kambiyo senedi kavramının dışında bırakılarak kıymetli evrakın ayrı bir kategorisi olarak düzenlenmiştir[2]. Benzer durum Alman hukukunda da söz konusudur. Cenevre Anlaşmalarında da poliçeyi ve bonoyu ayrı bir kanunda, çeki ayrı bir kanunda düzenlenmiştir[3]. Öte yandan, Fransız hukukunda ticari senetlerin karşılığı olan "*Effets de Commerce*" terimi, kambiyo senetlerinden başka varantı da kapsamaktadır[4]. Türk Hukukunda kambiyo senedi terimi, poliçe ve bono yanında çeki de kapsadığı için, kaynak İsviçre hukukundan ayrılmıştır[5]. Böylece Türk Hukukunda gerek ticari senetler gerekse kambiyo senetleri kavramları, kendine özgü bir anlam taşımaktadır[6].

---

[2] Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, 4. Baskı (Ankara: Sevinç Matbaası, 1970), 39; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 360; A. Hulusi Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar* (İstanbul: Arpaz Matbaacılık, 1984), 99; Edip Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler* (Ankara: Yonca Matbaası, 1982), 60; Murat Alışkan, *Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu,* 1. Baskı (İstanbul: Yaylım Yayıncılık, 1998), 19-20 ve 22, dn. 64; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 79; Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 117; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 137; Mertol Can, *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*, Gözden Geçirişmiş 4. Baskı (Ankara: İmaj Yayınevi, 2019), 57; İsmail Kayar, *Ticaret Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı (Kayseri: Seçkin Yayıncılık, 2015), 603; Lerzan Yılmaz, *Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe) Def'iler*, 2. Baskı (İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 2017), 105.

[3] Turgut Kalpsüz, Faruk Erem ve Gürgân Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek* (Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1968), 45.

[4] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 361; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 40, dn. 3; Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 46, dn. 33; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 137; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 117.

[5] 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun Üçüncü Kitabının Dördüncü Faslını ayırdığı poliçe, bono ve çeki "*kambiyo senetleri*" terimi altında topladığını belirtmiştik. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun kambiyo senetlerini düzenleyen faslının ilk maddesi kambiyo ehliyetine ilişkindir. ETTK m. 582'ye göre: "*Akit ile borçlanmaya ehil olan kimse, poliçe, çek ve bono ile borçlanmaya da ehildir*." Söz konusu hükmün karşılığı TTK m. 670 ise şu şekildedir: "*Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir.*" İki hüküm arasındaki ifade farklılığı, hükmün gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir: "*Bu hüküm 6762 sayılı Kanunun 582 nci maddesinden aynen alınmıştır. Eski metin kaynak İsv. BK m. 990'dan farklıdır. Eski metinde çek de kambiyo senetlerine dahil edilmişti. Bir ödeme aracı olan çekin kambiyo senedi olarak kabul edilmesi Türk öğretisinde haklı olarak eleştirilmiştir. Gerçekten Almanca'daki "Wechsel", Fransızcadaki "effets de change" terimleri kullanılmıştır. "Wechsel" terimi poliçe ile bonoyu ifade eder. Fransızca metinde ise açıkça poliçe ve bono kelimeleri kullanılmış, çeke yer vermemiştir. Yeni metin hem teori hem de kaynakla uyumludur.*" Ne var ki maddede yapılan bu değişikliğin pratik bir anlamı bulunmamaktadır. Zira çek, Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ayırdığı, Üçüncü Kitabının Dördüncü Kısmında, kambiyo senetlerinin bir alt türü olarak, üçüncü bölümde düzenlenmiştir. Yapılan değişiklik, yalnızca madde metninde kambiyo senetlerinin ayrı ayrı isimlerinin belirtilmesi yerine, Kısım başlığında olduğu gibi her üç senet türünü de kapsayan genel kavrama yer verilmesinden ibarettir. Dolayısıyla Adalet Komisyonu aşamasında TTK m. 670 hükmünde yapılan ifade değişikliği, çekin kambiyo senetleri dışına çıkarıldığı anlamını taşımamaktadır. Bu yönde bkz. Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu - Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler,* Değişiklikler İşlenmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı (İstanbul: On İki Levha

Yukarıda belirttiğimiz üzere, 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda bono, poliçe ve çek, Üçüncü Bapın içinde "*senedat-ı ticariye (ticari senetler)*" başlığı altında düzenlenmişti. Bu sebeple, Türk hukuk öğretisinde bazı yazarlar[7], bu senetlerin tamamı için "*kambiyo senedi*" kavramı yerine, "*ticari senet*" kavramını kullanmayı tercih etmiştir[8].

Türk Ticaret Kanunu, Üçüncü Kitabının Dördüncü Kısmını ayırdığı bono, poliçe ve çeki "*kambiyo senetleri*" terimi altında toplamış olmasına rağmen söz konusu kavramı tanımlamamıştır. Kambiyo senetlerini doğuran[9] "*kambiyo taahhüdü*" deyimi, 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu (TMK), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) ve Türk Ticaret Kanunu gibi çeşitli kanunlarda kullanılmıştır (bkz. TMK m. 429/1, 8, m. 462/1, 5; TBK m. 133/2, m. 504/3, m. 548/1, m. 551/2; TTK m. 1070). Bu hükümlerde geçen kambiyo taahhüdünde bulunmak, kredi işlemini ifade eden bir poliçe veya bono ile borç altına girmek manasındadır[10]. Şu durumda, ödeme aracı niteliğindeki çekin kambiyo senedi olarak kabul edilip edilmeyeceği, diğer bir deyişle çek imzalamak suretiyle girilen taahhüdün "*kambiyo taahhüdünde bulunmak*" kavramına dahil olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Çünkü aval hükümleri hariç olmak üzere, esasında çekte kambiyo taahhüdü yoktur[11]. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu'nun çeki de kambiyo

---

Yayınları, 2012), 565. Ayrıca bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Abuzer Kendigelen, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 25/3 (2009): 47- 48.

6 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 360; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 117; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 99; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 137; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 20-21, dn. 59 ve 22; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 79; Yılmaz, *Def'iler*, 105.

7 Bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 39; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 10, dn. 4 ve 60; Erol Ertekin ve İzzet Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, Tümüyle Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 1996), 139.

8 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 361; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 138; M. Zerrin Akgün, *İcra-İflas ve Ticaret Kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku* (Ankara: Güven Matbaası, 1966), 46.

9 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 60.

10 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 40.

11 Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncellenmiş 12. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 96. *Kayar*, çek ilişkisinin borçlar hukuku anlamında kambiyo taahhüdünün kapsamına girmediğini, ancak 5941 sayılı Çek Kanunu (ÇK) gm. 3/5 hükmü gereğince, 2021 sonuna kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğunu, dolayısıyla 2021 yılı sonuna kadar kanun koyucunun da çekin üzerinde yazılı ileri düzenleme tarihine itibar ettiğini ve bu tarihten önce yapılan ödeme için hiçbir sonuç doğurmayacağını hükme bağladığını, böylece çekin de Türk Borçlar Kanunu'ndaki kambiyo taahhüdü kavramına dahil olduğunu belirtmiştir (Kayar, *Ticaret Hukuku,* 603). *İmregün*'e göre de ileri tarihli çekler kullanılarak, çekin de ödeme işlevi yanında, el değiştirme/tedavül işlevini üstlenmesi olgusu karşısında, çekin kambiyo senedi olarak nitelendirilmek zorunda olduğunu belirtmektedir (Oğuz İmregün, *Kıymetli Evrak Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2003), 118, dn. 1). *Can*'a göre de 5941 sayılı Çek Kanunu ile çekin gerçek anlamda bir kambiyo senedi haline geldiği veya en azından büyük ölçüde benzediği kabul edilmelidir (Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 59). İleri

senetleri başlığı altında düzenleme şekli hatalı bulunmakta, bunun yerine "*kambiyo senetleri*" teriminin, Kara Avrupası hukuklarında olduğu gibi dar manada ve sadece poliçe ve bonoyu ifade maksadıyla kullanılması, "*ticari senet*" teriminin ise her üç senedi (bono, poliçe ve çek) de kapsayan bir üst kavram olarak kullanılması gerektiği savunulmaktadır[12]. Fakat belirtmek gerekir ki, Kanunun çeki açıkça kambiyo senedi sayması ve kambiyo senetlerine ilişkin sert, şekilci ve özel hükümlere tabi tutması nedeniyle çek taahhütlerinin de bir kambiyo taahhüdü sayılması gerektiği öğretide belirtilmiştir[13]. Kanaatimizce de, Kanunun bu düzenleme tarzı dolayısıyla, "*kambiyo taahhüdünde bulunmak*" ifadesinden, poliçe ve bono düzenlemek yanında çek imzalamak suretiyle girilen taahhüdü de anlamak gerekir. Bu nedenle çalışmamızda, bono ve poliçe yanında çeki de kapsar nitelikte "*kambiyo senedi*" terimi tercih edilmiştir.

1.1.2. Kambiyo Senedinin Türleri

1.1.2.1. Poliçe

Poliçe, Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ilişkin Üçüncü Kitabının, kambiyo senetleri hakkındaki Dördüncü Kısmının Birinci Bölümünde (TTK m. 671-775) düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda poliçe ayrıntılı olarak düzenlemiş, bono ve çek bakımından ise, bunlara özgü hükümler dışında, poliçe hükümlerine yollama yapılmıştır (TTK m. 778, 1-3; m. 818, 1-2).

Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanmayan poliçe, unsurlarını belirleyen TTK m. 671 hükmünden hareketle, belirli bir bedelin hamile ödenmesi hususunda kayıtsız ve

---

düzenleme tarihli çek ile tam anlamıyla olmasa da kredi veya teminat fonksiyonunun yaratılabileceği konusunda bkz. Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 145, dn. 16. Çekin gerçek anlamda bir kambiyo senedi olmadığı yönünde ayrıca bkz. Mertol Can, "Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2/1-2 (1998): 65-66.

12 Bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 40. *Şimşek* de bono, poliçe ve çek için kullanılan "*kambiyo senetleri*" teriminin, dilimizde tutulmamış ve gerçekte yanlış, yetersiz ve değişik anlamlara yol açıcı ve de aslında "*kambiyo*" kelimesinin başka alanlarla ilgili olduğunu belirterek, 865 sayılı Ticaret Kanunu'nun etkisiyle gerek hukuk gerekse halk dilinde yerleşmiş bulunan "*ticari senetler*" teriminin kullanılmakta devamının isabetli olacağını belirtmiştir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 10, dn. 4 ve 60). Aynı yönde bkz. Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 98. Ancak *Alışkan*'a göre, ticari senetler terimi, bono, poliçe ve çekin yanında varantı da kapayacağından kambiyo senetleri kavramı yerine kullanılması isabetli değildir (Alışkan, *Temlik Cirosu,* 20-21). Aynı yönde bkz. Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 46.

13 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 361. Ayrıca bkz. Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 118; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 60; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 118, dn. 1; Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 26 vd.; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 79. Aksi görüş için bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu,* 22.

şartsız havaleyi içeren kambiyo senedi şeklinde tanımlanabilir[14]. Görüldüğü üzere, poliçenin temelinde havale ilişkisi yatmaktadır. Nitekim poliçede, havalede olduğu gibi, üçlü bir ilişki (düzenleyen-muhatap-lehtar) vardır. Bu üçlü ilişki, düzenleyen ile muhatap, düzenleyen ile lehtar ve lehtar ile muhatap arasındadır. Düzenleyen ile muhatap arasındaki ilişki "*karşılık (provizyon) ilişkisi*", düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişki "*bedel (asıl borç) ilişkisi*", muhatap ile lehtar arasındaki ilişki ise "*havale ilişkisi*" olarak adlandırılır[15].

Poliçe ile muhataba senet bedelini lehtara ve eğer senet devredilmiş ise yetkili hamile ödeme; lehtara da senet bedelini muhataptan tahsil etme yetkisi verilmektedir. Bu bakımdan poliçe çifte yetki veren bir havale niteliğindedir[16]. Hukuki mahiyeti itibariyle havale olan poliçe, adi havale ilişkisinden farklı bazı özellikleri haiz olduğundan, poliçenin nitelikli (mevsuf) havale olduğu kabul edilir[17].

1.1.2.2. Bono (Emre Yazılı Senet)

Türk Ticaret Kanunu'nun, kıymetli evraka ilişkin Üçüncü Kitabının, kambiyo senetleri hakkındaki Dördüncü Kısmının İkinci Bölümü, bonoya ayrılmıştır. Poliçenin ardından düzenlenmiş olan bono hakkında, Kanunda sadece dört madde (TTK m. 776-779) sevk edilmiştir.

Kıt'a Avrupası ülkelerinin çoğunda poliçe, bonoya nazaran daha sık kullanılan bir kıymetli evrak türü olduğundan, bu ülkelerin hukukunda, uygulamadaki durum göz

---

[14] Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 107. Benzer ve farklı tanımlamalar için bkz. Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 145-146; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 428.

[15] Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 109; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 129-131; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 611; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 140; Ali Bozer ve Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017), 67; Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak*, 1. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014), 145.

[16] Arthur Meier-Hayoz ve Hans Caspar Von Der Crone, *Wertpapierrecht*, 3. überarbeitete Auflage (Bern: Stämpfli Verlag AG, 2018), Rn. 487, 116; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1029; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 67 ve 68; Abuzer Kendigelen ve İsmail Kırca, *Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Esaslar/Kambiyo Senetleri)*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 124 ve 144; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 149; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 612.

[17] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 429 ve 975; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 307 ve 310; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 131; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 144; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 140; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 71. Kanunda "*kayıtsız şartsız havale*" deyiminin kullanılmış olmasına rağmen, burada havalenin değil, çifte yetki veren tek taraflı bir ödeme emrinin söz konusu olduğu yönünde bkz. İmregün, *Kıymetli Evrak,* 40. *Kınacıoğlu*'na göre, düzenleyen tarafından verilen ödeme emri, Kanun'da "*havale*" olarak nitelendirilmesine rağmen, poliçe, havale kılığına bürünmüş soyut bir borç vaadidir. Ancak yazara göre, düzenleyen-muhatap-lehtar arasındaki ilişki, dış görünüm itibariyle adi havaleyi andırmaktadır (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 103).

önünde tutularak, bonoya, poliçe yanında ve ancak ikinci planda yer verilmiştir. Bu sebeple, kıymetli evrak hükümlerinin kaynağını teşkil eden Cenevre Yeknesak (Tek Tip) Kuralları'nda[18], poliçe ayrıntılı bir şekilde, bono ise yalnızca farklı olduğu yönleri itibariyle düzenlenmiş (m. 75-78) ve diğer konularda poliçe hükümlerine atıflar yapılmıştır. Alman Kambiyo Senetleri Kanunu (AKSK, *Wechselgesetz [WG]*) ve İsviçre Borçlar Kanunu'nda da durum bundan farklı değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun bonoya ilişkin dört maddesi, İsvBK'daki (Art. 1096-1099) dört maddenin tercümesi olup, bu maddeler de AKSK'daki maddelerin (Art. 75-78) aynısıdır. Nitekim 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da aynı yöntem izlenmişti. İtalya, Hollanda, Rusya bir tarafa bırakılırsa, diğer Avrupa ülkelerinde poliçe uygulaması, bonoya oranla daha fazla olmasına rağmen, ülkemizdeki durum bunun tam tersidir[19]. Türkiye'de, uygulamada en çok rastlanan ticari senet bono olmasına karşın, Kanunda en geniş ve ayrıntılı şekilde düzenlenmiş poliçeye, forfaiting işlemleri[20] bir yana bırakılırsa, çok az tesadüf edilmektedir[21]. Bu sebeple, Kanunda poliçenin en geniş ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi, buna karşılık uygulaması daha yaygın ve çok olan bonoya daha az yer verilmesi, pratiğe uymayan bir düzenleme tarzıdır[22].

Bono, poliçe ve bu arada çekten farklı olarak hukuki mahiyeti itibariyle, belirli bir bedelin kayıtsız şartsız ödeneceği hususunda, soyut bir borç ikrarı, bir başka deyişle

---

[18] Uluslararası ticaretin gelişmesi neticesinde uluslararası tedavül yeteneğini haiz kambiyo senetleri hakkındaki aykırılıların giderilmesi, böylece özellikle ödemelerin hızlı ve güvenli bir şekilde gerçekleşmesi amacıyla uluslararası bir hukuk statüsü temin etmek amacıyla 1910 ve 1912 tarihlerinde La Haye konferansları gerçekleştirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı nedeniyle bu amaç gerçekleşmemiştir. Savaştan sonra kambiyo senetleri konusunda Avrupa ülkeleri arasında kambiyo senetleri hakkındaki ayrılıkların giderilmesi amacıyla Milletler Cemiyeti'nin girişimleriyle 1930 ve 1931 yıllarında uluslararası düzeyde Cenevre Konferansları düzenlenmiştir. 1930 tarihinde gerçekleştirilen konferans neticesinde poliçe ve bonoya ilişkin üç adet konvansiyon akdedilmiştir. Cenevre 1931 tarihinde gerçekleştirilen konferansta ise çek hukukuna ilişkin 3 adet konvansiyon akdedilmiştir. Ülkemiz bu sözleşmelere taraf olmasa da mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nun bu düzenlemelere göre hazırlanmış olması ve bu kanunun bazı küçük değişiklikler haricinde 1956 tarihli Türk Ticaret Kanunu'na aynen alınması neticesinde dolaylı yoldan mevzuatımıza dahil olmuştur. Bu konuda bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 365 vd.; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 81-82; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 63 vd. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ministerialrat Quassowski, "Die Genfer Abkommen über Die Vereinheitlichung Des Wechselrechts", *Zeitschrift Für Ausländisches und Internationales Privatrecht,* 4/5 (1930): 770-792.

[19] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 973.

[20] Forfaiting: Genellikle sermaye malları satışında uygulanan kredili ihracat finansman yöntemidir; vadeli olarak mal satan ihracatçı, bu satıştan doğan hakkını forfaiting işlemi yapan bir bankaya veya mali kuruluşa devreder ve alan banka ithalatçının satış bedelini ödememesi riskini de üstlenir; yatırım mal ve hizmet ihracatından doğan, vadesi gelmemiş uzun vadeli alacakların tahsil edilmemesi halinde devredene başvurmamak şartıyla satın alınmasıdır (Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Yenilenmiş 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2005), 387).

[21] Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 249.

[22] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 973.

bir ödeme vaadidir. Bu durumun somut neticesi, poliçede üçlü bir ilişki olmasına karşın bonoda ikili ilişki (düzenleyen-lehtar) vardır. Poliçenin bir tür havale, yani "…*ödeyiniz*" ilişkisi şeklinde kurulmasına karşılık, bonoda düzenleyen, lehtara hitaben "*ödeyeceğim*" şeklinde, belirli bir bedeli ödeme vaadinde bulunarak senet bedelini bizzat ödeyeceğini taahhüt etmektedir. Bu bakımdan muhatabın ve haliyle kabul işleminin bulunmadığı bonoda; düzenleyen, asıl borçlu durumundadır ve tıpkı poliçeyi kabul eden muhatap gibi sorumludur (TTK m. 779/1).

1.1.2.3. Çek

Çek hakkında hukukumuzda temel iki mevzuat bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Türk Ticaret Kanunu'dur. Çek, Türk Ticaret Kanunu'nun kambiyo senetlerine ayrılan Dördüncü Kısmının Üçüncü Bölümünde, poliçe ve bononun ardından üçüncü bir kambiyo senedi türü olarak, 780-823. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Tekrardan kaçınmak amacıyla, çek de bonoya benzer şekilde düzenlenmiş; çeke mahsus özel hükümler konulmuş, diğer durumlarda ise TTK m. 818'in yaptığı atıflar çerçevesinde poliçeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. TTK m. 778'de atıf yapılan poliçe hükümlerinin, "*bononun niteliğine aykırı düşmedikçe*" uygulanacağı belirtildiği halde, TTK m. 818'de poliçeye ilişkin hükümlerin doğrudan doğruya çekler hakkında uygulanacağı belirtilmiştir. Bu farkın nedeni, poliçe ve çekin hukuki mahiyeti itibariyle havale niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır[23]. Ayrıca poliçeye ilişkin kanunlar ihtilaflarıyla ilgili TTK m. 767'ye de yollamada bulunulmuştur (TTK m. 820/2).

Çek hakkındaki ikinci temel düzenleme ise, 20 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5941 sayılı Çek Kanunu'dur[24]. ÇK m. 1/1'de kanunun amacının, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklere aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımların belirlenmesi olduğu ifade edildikten sonra, bu Kanun ile TTK arasındaki ilişkinin kurulmasına yönelik olarak, müteakip ikinci fıkrada "*bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır*" denilmiştir.

---

[23] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 267.
[24] R.G. 27438 (T: 20.12.2009).

Poliçede olduğu gibi çekte de düzenleyen, muhatap banka ve lehtar olmak üzere üç kişi vardır. Çekin düzenleyeni, muhatap banka nezdindeki çekle işleyen hesabından lehtara ödeme yapmak ister. Çekin bu özelliği dikkate alındığında, hukuki mahiyeti itibariyle, poliçe gibi, çifte yetki veren nitelikli bir havale olduğu söylenebilir[25]. Zira düzenleyen, lehtara ve eğer çek devredilmişse yetkili hamile, çek bedelini talep ve tahsil, havale edilen konumundaki muhataba ise ödemeyi lehtara veya yetkili hamile yapma yetkisi vermektedir[26]. Bu havalenin, yazılı olması, belli şekil şartlarını ihtiva etmesi, soyut, kayıtsız ve şartsız bir ödeme emri şeklinde olması gerekir[27]. Bir havalenin çek olarak nitelenebilmesi için, aynı zamanda, banka üzerine çekilmiş olması da şarttır (TTK m. 782/1). Diğer bir deyişle, çekin muhatabı her zaman için bir banka olmak durumundadır. Diğer bir kişi üzerine düzenlenen çek, yalnızca havale hükmündedir (TTK m. 782). Burada banka, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na (BankK) tabi olan kuruluşları ifade eder. Ödeme yeri Türkiye dışında olan çeklerde ise "*banka*" teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı, ödeme yeri hukukuna göre belirlenir (TTK m. 815). Bu kısa açıklamadan hareketle çeki, kanunen belirtilen şekilde düzenlenen, münhasıran bir bankaya hitaben yazılabilen, kayıtsız ve şartsız belirli bir meblağın ödenmesi için yapılmış, yazılı ve soyut bir havale şeklinde tanımlayabiliriz[28].

Poliçede olduğunun aksine, çekte kabul söz konusu değildir. Diğer bir deyişle, çek muhatabının, yani bankanın kambiyo taahhüdüne taraf olması mümkün değildir. Çek üzerine yazılmış kabul kaydı, yazılmamış sayılır (TTK m. 784)[29].

Poliçe ve bono, iktisadi işlevi gereğince bir kredi vasıtasıyken[30], ilke olarak çek, ekonomik işlevi gereği, havale esasına dayalı hukuki bir ödeme aracıdır. Zira çek, hesap sahibinin, nakit kullanmaksızın, bankadaki mevcut üzerinden ödemeler yapmasına

---

25 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 259; Mehmet Bahtiyar, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncellenmiş 14. Baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 2016), 125; Bilge Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu ve Teminat Çeki Uygulaması", *Terazi Hukuk Dergisi*, 15/163 (2020): 481; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 124 ve 274; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 3 ve 45; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 209; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 281; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 672; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 159.

26 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 260; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 209; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 274; Kendigelen, *Çek Hukuku,* 45.

27 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1029.

28 Doktrinde çeşitli tarzda yapılmış çek tanımları için bkz. Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 259, dn. 5.

29 Çekte muhatabının kambiyo ilişkisine dahil olmasını istemeyen kanun koyucu, muhatabın aval vermesini ve çekin muhatap tarafından ciro edilmesini de geçersiz saydığı gibi muhatap lehindeki cironun yalnızca makbuz hükmünde olduğunu öngörmüştür (TTK 789/2, 4; m. 794/2).

30 Poliçe ve bononun kredi aracı olarak kullanılması hakkındaki açıklamalar için bkz. Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 858 vd., 211 vd.; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 440 vd.

imkan verir[31]. Dolayısıyla çekin, karine olarak, bir borcun ifası amacıyla verildiği kabul edilir. Bu nedenle çekin başka bir amaçla, örneğin ödünç, avans, teminat veya hatır amacıyla verildiğini iddia edenin bu iddiasını ispat etmesi gerekir[32]. Üstelik böyle bir iddia da 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 200 vd. hükümleri kapsamında yazılı delil ile ispatlanabilir[33].

1.1.3. Kambiyo Senetlerinin Ortak Özellikleri

Kıymetli evrakın bir bölümünü oluşturan kambiyo senetleri, kıymetli evrak hakkında geçerli olan genel esaslara tabidirler (TTK m. 645-653). Kıymetli evrakın en özgün ve saf türü olan[34], bir başka deyişle çekirdek kısmını oluşturan[35] kambiyo senetleri o denli önemli bir yer iştigal etmektedir ki; "*Medeni Hukuk=Özel Hukuk*" örneğinde olduğu gibi bazen birbirinin eş anlamlısı olarak da ("*Kambiyo Senetleri=Kıymetli Evrak*") kullanılmaktadır[36].

Aşağıda kambiyo senetlerinde bulunan kendilerine özgü ortak özellikler belirtilmiştir. Diğer senetlerde de bu özelliklerden bir veya birkaçı görülebilir iken, aşağıda belirttiğimiz özelliklerin hepsi kambiyo senetlerinde müşterektir.

1.1.3.1. Kanunen Emre Yazılı Senetlerdir

Kambiyo senetleri, kanunun açık hükmü (TTK m. 681/1, m. 778/1, a, m. 785/1, a) gereğince, emre yazılıdır[37]. Dolayısıyla bu senetler açıkça emre yazılmış olmasa, yani senet metninde "*emrine*" veya "*emrü havalesine*" kaydı bulunmasa yahut belli bir kişi adına düzenlense dahi emre yazılı senet sayılırlar. Emre yazılı senetlerde hakkın devri, TTK m. 681 hükmü uyarınca, ciro ve zilyetliğin devri yoluyla olur. Cironun teminat

---

31 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 1034; Turgut Kalpsüz, "Çek Hukukuna İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Yargıtay Kararlarının Tahlili", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 11/2 (1981): 56.

32 Kendigelen, *Çek Hukuku*, 47; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak*, 275; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 119.

33 Y. 19. HD, 21.02.2006, E. 2005/7046, K. 2005/1637, www.kazanci.com.tr, E.T. 05.08.2018; Erdoğan Moroğlu ve Abuzer Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Tümü ile Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 10. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2014), 681.

34 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 138.

35 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 22.

36 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 98.

37 Aynı şekilde bkz. AKSK Art. 11/1; İsvBK Art. 1001/1.

işlevi nedeniyle, kambiyo senetlerinin tedavül gücü, diğer senetlere oranla önemli ölçüde artmaktadır[38].

Düzenleyen, senet üzerine "*emre yazılı değildir*" ibaresini veya aynı anlamı ifade eden bir kaydı (menfi emre kaydı/rekta kaydı[39]) eklemişse, senet nama yazılı senet halini alır ve ancak alacağın temliki[40] yoluyla devrolunabilir (TTK m. 681/2, m. 778/1, a, m. 788/2)[41]. Poliçe ve bono, nama ve emre düzenlenebilir, ancak hamiline düzenlenemezler. Buna karşın, çekler, hamiline de düzenlenebilir (TTK m. 785/1, c, 2, 3).

1.1.3.2. Bir Alacak Hakkını İçerirler

Alacak senetleri, adından da anlaşılacağı gibi, kıymetli evraka konu olan hakkın bir alacak hakkı niteliği taşıdığı durumda söz konusu olur. Bu alacak hakkının konusu, para veya para dışında başka bir edimin ifası olabilir. Bunlardan birincisi "*para senetleri*", ikincisi "*diğer alacak senetleri*" şeklinde adlandırılır[42]. Kambiyo senetleri, konuları itibariyle para senetlerinin en tipik örneğidir (TTK m. 671/1, b; 776/1, b;

---

38 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 369; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 119; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 99; Nalan Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu* (Bursa: Alp Yayınları, 2005), 12.

39 "*Recta*" yahut "*rekta*" kelimesi, "*ad içerir, ancak emre değildir*" anlamındadır ve Almanya'da nama yazılı senetlere (*Namenpapiere*) rekta senetler (*Rektapapiere*, *Rektawechsel*) adı da verilmektedir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 78; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 55) ve senede düzenleyen tarafından konulmuş bulunması koşuluyla senedi emre olmaktan çıkarıp nama yazılı olması sonucunu doğurmaktadır (Ulrich Meyer-Cording ve Tim Drygala, *Wertpapierrecht*, 3. neubearbeitete Auflage (Neuwied: Hermann Luchterland Verlag, 1995), 62; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1001, Rn. 3; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 94).

40 6098 Sayılı TBK'da "*alacağın temliki*" terimi yerine "*alacağın devri*" terimi tercih edilmiştir. Biz de çalışmamızda alacağın devri terimini kullanmakla birlikte, alacağın devri yoluyla devir gibi ifadelerde temlik terimini kullanmayı tercih edeceğiz.

41 Adolf Baumbach ve Wolfgang Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz mit Nebengesetzen und einer Einführung in das Wertpapierrecht*, 22. neubearbeitete und erweiterte Auflage (München: Verlag C. H. Beck, 2000), WG Einl. Rn. 9; Bernd Waidelich, *Wechsel und Scheck (Schriftenreihe Das Recht der Wirtschaft; Heft 186: Gruppe Wirtschaftsrecht)*, 3. Auflage (Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 1994), 22; Alfred Hueck ve Claus-Wilhelm Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 12. neubearbeitete Auflage (München: Verlag Vahlen, 1986), 44; Gustav Stanzl, *Wechsel-, Scheck- und sonstiges Wertpapierrecht* (Graz-Köln: Hermann Böhlaus Nachfolger Verlag, 1957), 53; Dietrich Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr mit der Sparkasse, Rechtsfragen beim Wechsel,* Elfte, durchgesehene Auflage von Reinfrid Fischer (1994), 31; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1001, Rn. 3; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 613, 147 ve Rn. 694-695, 168-169; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 198 ve 199; Yılmaz, *Def'iler*, 36 ve 116; Ferhat Kayış, *Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz*, 1. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 21.

42 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 23.

780/1, b)[43]. Dolayısıyla kambiyo senetlerinin para alacağı dışında başka bir alacağı konu edinmesi mümkün değildir.

1.1.3.3. Sıkı Surette Şekle Bağlıdırlar

Kambiyo senetlerinde sıkı surette şekle bağlılık esası kabul edilmiştir. Kambiyo senetlerinin nasıl düzenleneceği ve senetlerde hangi unsurların zorunlu olarak bulunması gerektiği hususu, kanun koyucu tarafından tek tek belirlenmiş olup (bkz. TTK m. 671, m. 776, m. 780), bunlardan birinin eksikliği, senedin, kambiyo senedi niteliğini kazanmasına engel olur (TTK m. 672, m. 777, m. 781). Buna göre, düzenlenen senedin kambiyo senedi niteliğini kazanabilmesi için, kanunun öngördüğü zorunlu şekil şartlarının senette bulunması gerekli ve yeterlidir. İşte en çok tedavül eden senetler arasında yer alan kambiyo senetlerine duyulan güvenin esasını, bu ilke teşkil eder[44]. Çünkü kambiyo senetlerinde senedin ilk (lehtar) ve sonraki hamilleri, sadece şekli şartları inceleyerek mevcut senedin kambiyo senedi olup olmadığını, başka bir deyişle bir hakkın var olup olmadığını tespit edebilirler[45]. Kambiyo senetlerinin şekli konusunda takınılan sert tavır, kabul beyanında bulunulması, ciro yapılması ve aval verilmesi gibi karşımıza çıkan diğer kambiyo taahhüdü işlemleri için de geçerlidir.

1.1.3.4. Müteselsil Sorumluluk İlkesi Geçerlidir

Poliçede imzası bulunan herkes (düzenleyen, kabul eden, ciro eden veya o poliçeye aval veren kişiler), hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludurlar. Hamil, borcun tamamı için, bunların borçlanmadaki sıraları ile bağlı olmaksızın her birine veya bunlardan bazılarına ya da hepsine birden dava açabilir veya takibe girişebilir. Poliçeden dolayı borç altına girmiş olup da poliçeyi ödemiş bulunan herkes de aynı hakkı kullanabilir. Hamil, borçlulardan yalnız birine başvurmakla, diğer borçlularla ilk önce başvurduğu borçludan sonra gelenlere karşı haklarını kaybetmiş olmaz (TTK m. 724). Bu hüküm bono (TTK m. 778/1, d) ve çek (TTK m. 818/1, k) hakkında da uygulanır.

---

43 Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi IV (TTK m. 557-772) Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması*, 1.Tıpkı Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 86; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 168; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 48; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 23; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 51.

44 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 88; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 24.

45 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 88; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 24-25; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 100.

1.1.3.5. Soyut (Mücerret) Senetlerdir

Kambiyo senetleri soyut (mücerret) nitelikli senetlerdir. Buna göre kambiyo senetleri, doğumlarına neden olan olaydan veya hukuki ilişkiden bağımsız bir varlığa sahiptirler[46]. Ne var ki bu kural, kambiyo senetlerinin sebepsiz düzenlenip teslim edildiği veya soyut senetlerin temel hukuki ilişkisinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Kambiyo taahhüdünün mutlaka bir hukuki sebebi vardır, ancak bu sebep senette gösterilmemekte, taahhüdün varlığı, içeriği ve kapsamı bakımından senet belirleyici olmaktadır[47].

Kambiyo senedinin düzenlenmesi ile birlikte temel ilişkiden ayrı yeni bir hak doğduğundan ve ortaya çıkan bu hak, kendisinin düzenlenmesine neden olan temel ilişkiden bağımsız, ayrı kabul edildiğinden, senedin kendisine ilişkin kurallara tabi olup temel ilişkinin hukuk kurallarına tabi değildir[48]. Kısacası kambiyo senetleri, altta yatan temel ilişkiden ayrı olarak, o ilişkiden soyut bir şekilde, yeni bir borç ilişkisi yaratır[49]. Bu nedenle, yani asıl borç ilişkisi ile senet arasında bir bağ kurulmamış olduğundan, asıl borç ilişkisinde zaten var olan veya sonradan meydana gelen bozukluklar, kambiyo senedinin geçerli olup olmamasını etkilemez[50]. Dolayısıyla kambiyo senedinin hamili,

---

46 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 173 ve 373; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 101; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 37; Yılmaz, *Def'iler*, 114; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 40 ve 119; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 605; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 28; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 140; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 61; Merve Sarıkaya, "Teminat Senetlerinden Kaynaklanan Menfi Tespit Davalarında Görevli Mahkemeye İlişkin Yargıtay Uygulamasının Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35/1 (2019): 234.

47 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 32 ve 98-99; Sarıkaya, "Teminat Senetleri", 235. "*Ticari senetlerden (kambiyo senedi) olan bono bir mücerret kıymetli evraktır. Ancak, senedin mücerret oluşu temel bir hukuki ilişkiye dayanmayacağı anlamına gelmez. Fakat kambiyo senedi düzenlenmekle taraflar arasında temel ilişki ve kambiyo ilişkisi olmak üzere iki ayrı ilişki meydana gelmiş olur. Bu durumda, kural olarak, alacaklı hakkını dilerse temel (asıl) borç ilişkisine, dilerse kambiyo ilişkisine dayanarak talep edebilir (Hakların Telahuku-Yarışması)*". Y. 11. HD, 22.03.1984, E. 1984/1005, K. 1984/1656, Mehmet Şerif Sağıroğlu, "Kambiyo Senetlerinde Soyutluk (Mücerretlik) İlkesi ve Uygulaması", *Legal Hukuk Dergisi*, 24 (2004): 3476, dn. 17.

48 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 373 ve 377; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 101; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu*, 14; Sağıroğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 3480. "*Kambiyo senedinden kaynaklanan talebin geçerliliği, temel ilişkiden kaynaklanan temel talebin ve bununla ilgili olarak taraflar arasında varılmış amaca ilişkin mutabakatın geçerliliğinden tamamen bağımsızdır. Kambiyo senedinden doğan talep hakkına kambiyo hukuku, temel talebe ise, bu talebin ait olduğu hukuk kuralları uygulanır.*" Y. HGK, 17.12.2003, E. 2003/19-781, K. 2003/768, www.kazanci.com.tr, E.T. 01.08.2017.

49 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 86-87; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 37-38; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 605; Yılmaz, *Def'iler*, 117; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu*, 14, dn. 55.

50 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 38; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 61; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 32; İmregün, *Kıymetli Evrak*, 11; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 41 ve 119; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 586 ve 605; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 61; Sağıroğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 3475, 3479 ve 3480. "*...Mücerretlik (soyutluk) ilkesi gereği kambiyo senetlerinde yer alan hak ile bu*

senedin tahsili için borçluya başvurduğunda, temel ilişkiden kaynaklanan sorunlar, kambiyo ilişkisinden doğan alacağın ödenmesine engel bir def'i olarak ileri sürülemez[51]. Soyutluk ilkesi sayesinde hamilin birçok def'iye muhatap olmaksızın alacağına kavuşabilmesi, kambiyo senetlerine ticari hayatta duyulan güveni ve buna bağlı olarak senetlerin dolaşım gücünü artırmaktadır[52].

Soyutluk ilkesi, yalnızca senedin düzenlenmesinde değil, senet üzerinde daha sonra yapılacak olan ciro (TTK m. 682/1), kabul (TTK m. 696/1) ve aval (TTK m. 702/1-2) işlemleri bakımından da geçerlidir. Ancak, anılan işlemlerdeki yaptırım, genel olarak senedin değil, yalnızca ilgili işlemin/kaydın hükümsüzlüğü sonucunu doğurur[53].

Senet, temel ilişkinin tarafıda yani lehtarda kaldığı sürece, soyutluk niteliğinin varlığından söz edilemez[54]. İlk devir işleminin gerçekleşmesiyle birlikte, soyutluk kuralları uygulanır. Dolayısıyla kıymetli evrakın devir şekilleri ile ilgili bir kavram olan soyutluk, bazı kıymetli evrak türlerinde bulunmamaktadır. Hamiline yazılı senetlerde, senet zilyetliğin geçirilmesi yoluyla; emre yazılı senetlerde ise, senet ciro yoluyla devredileceğinden, hamiline yazılı senetler zilyetliğin geçirilmesi, emre yazılı senetler ise ciro yoluyla devredilmesi halinde, soyutluk niteliği kazanılır. Ancak nama yazılı senetlerin devir şekli, alacağın devrinin şekline tabidir. Bu durumda senet borçlusu, temel ilişkiden doğan def'ileri, senet ister lehtarın elinde olsun isterse devir beyanı ile üçüncü kişilere devredilmiş olsun, senet hamiline karşı ileri sürebilir. Bu nedenle

---

hakkın oluşmasına neden olan temel borç ilişkisi arasında herhangi bir bağlılık yoktur. Kambiyo senedinin temel borç ilişkisinden bağımsız bir varlığı vardır. Kambiyo senedi bir defa düzenlendikten sonra doğumuna neden olan (temel) ilişkideki aksaklık veya bozukluk kambiyo senedinin geçerliliğine etkili olmaz. Kambiyo senedine dayalı bir talep ile karşılaşan borçlunun, borçlanmasına neden olan temel borç ilişkisindeki sakatlığı ileri sürememesi kambiyo senedinin mücerretliği ilkesinin sonucudur. Mücerretlik ilkesi, senedin el değiştirmesi, tedavülü halinde söz konusu olacaktır." Y. İBGK, 20.04.2018, E. 2017/4, K. 2018/5, www.kazancı.com.tr, E.T. 10.03.2020; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 40, dn. 29a.

51 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 41-42.

52 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 38 ve 44.

53 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 99; Numan Sabit Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler*, 1.Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 24.

54 Ersin Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35/3 (2019): 18-19; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 44. Ancak yazarlara göre, bazı etkileri mutlaka olmaktadır. Öncelikle taraflar arasında kalsa bile zamanaşımı def'ine dayanılamaz. İkinci olarak kıymetli evrak, ifa yerine verilip yenileme kabul edildiği takdirde taraflar arasında dahi kişisel def'iler ileri sürülemez (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 44). *Kendigelen ve Kırca*, soyutluğun def'i sınırlamaları hakkındaki hükümlerden bağımsız bir öneminin bulunduğunu ve senedin, emre ve nama yazılı kıymetli evrakta lehtarın, hamiline yazılı kıymetli evrakta ilk hamilin de soyutluğun getirdiği imkandan yararlandığını belirtmiştir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak*, 29).

hamiline ve emre yazılı senetlerde bulunan soyutluk ilkesinin, nama yazılı senetlerde bulunmadığı ve bu senetlerin illi (temel ilişkiye bağlı) senetler olduğu söylenebilir[55].

1.1.3.6. Kurucu (İhdasi) Senetlerdir

Kurucu kıymetli evrakta, senedin içerdiği hak, senet düzenlenmeden önce mevcut olmayıp, senedin düzenlenmesiyle birlikte doğar[56]. Bu özelliği bünyesinde barındıran kambiyo senetleri, kurucu kıymetli evrakın en önemli örneğini oluşturur[57]. Çoğu zaman kambiyo senedi mevcut bir borç için düzenlenir[58]. Dolayısıyla bir temel ilişki ve bu ilişkiden doğan bir alacak söz konusudur. Ancak böyle bir alacak hakkı, adi alacak niteliğinde olup, kambiyo alacağı niteliğinde değildir[59]. Kambiyo senetlerinin düzenlenip, düzenleyen ile lehtar arasındaki devir sözleşmesi uyarınca lehtara verilmesiyle, TBK m. 133 uyarınca yenileme söz konusu olmadıkça, temel alacak hakkının yanında, onunla yarışan ve ondan bağımsız bir kambiyo alacağı oluşur[60]. Dolayısıyla senet düzenlenmeksizin kambiyo hukukuna özgü bir alacağın doğması mümkün değildir[61].

---

55 Bu yönde bkz. İmregün, *Kıymetli Evrak*, 13. Aksi yönde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 176; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 29; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 26.

56 Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 20; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 171; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 27; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 9; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 27; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 53; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 49; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 25; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 36; İmregün, *Kıymetli Evrak*, 11; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 14; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 586 ve 606; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 60.

57 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 20; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 171 ve 372; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 126; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 53; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 49; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 36; İmregün, *Kıymetli Evrak*, 11; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 12; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 16 ve 47; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 139; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 606; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 60; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu,* 13; Sarıkaya, "Teminat Senetleri", 235. Doktrinde *Domaniç*, kıymetli evrakın daima açıklayıcı olduğunu, senetlerin kendisinden önce var olan hakların kullanış şeklini değiştirmek veya kolaylaştırmak maksadıyla düzenlendiklerini belirtmektedir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 10 vd.). *Şimşek* de aynı görüştedir. Yazar'a göre, kıymetli evrak grubuna giren tüm senetler hakkı yansıtan (açıklayıcı) nitelik taşımaktadır. Kambiyo senedini onu doğuran hukuki sebepten ayrı kabul etmek ve senet düzenlenmiş olmadıkça hakkı doğuran hukuki ilişkinin varlığını tanımamak mümkün değildir. Senet, yalnızca temeldeki hukuki ilişkiyi açıklamak ve kanıtlamak için bir araç, bir temsilci olarak kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 10 vd.

58 Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 60.

59 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 372.

60 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 171 ve 372; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 36-37; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 139; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 60-61; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 25 ve 126; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu,* 13; Sarıkaya, "Teminat Senetleri", 235.

61 Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 60; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 43. Bir kimsenin kambiyo senedi yoluyla borç altına girmesi, bir başka deyişle kambiyo senedi düzenlemesi veya aval, ciro, kabul gibi kendisini ödeme sorumluluğu altına sokacak kambiyo senedi ile ilgili herhangi bir işlemde bulunması halinde, "*kambiyo taahhüdü*"nde bulunmuş olur. Senedi devralan şahıs, "*kambiyo alacağı*"na sahip

Peki, kambiyo senedini düzenleyen (veya poliçede kabul eden) ve hamili bulunduğu senedi ciro eden cirantanın, temel borç ilişkisine dayanarak lehtara veya ciro edilene karşı soyut nitelikteki kambiyo taahhüdünde bulunmaları bu ilişkiye etki yapar mı? Temel borç ilişkisinin kambiyo taahhüdünden etkilenmediğini, daha açık bir ifade ile ortadan kalkmadığını kabul ettiğimizde, sorumluluk ilişkilerinde farklı bir durum olacak mıdır? Bu temel soruların cevabını bulabilmek için kambiyo taahhüdünde bulunmanın temel borç ilişkisine etkisinin incelenmesi gerekmektedir.

Mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması, kambiyo taahhüdünün ifa yerine yüklenilmesi (ifa yerini tutan eda) veya kambiyo taahhüdüne ifa uğruna girişilmesi (ifaya yönelik eda) olmak üzere iki netice doğurur[62]. Sözleşme özgürlüğü uyarınca (TBK m. 26) bir borç ilişkisinde taraflar, kararlaştırdıkları edimin yerine geçmek üzere bir başka edimin (ikame edim) yerine getirilmesini ifa olarak kabul edebilirler. Taraflarca yapılan bu sözleşmeye ifa yerine geçen edim sözleşmesi denir[63]. İfa yerine geçen edim, niteliği itibariyle bir ifa ikamesi olduğundan, ifa yerine geçen edimin borçlu tarafından ifasıyla birlikte borç sona erer[64]. İkame edimin asıl edime

---

olur. İşte bu şekilde, tarafların anlaşmasına bağlı olarak kambiyo senedinin düzenlenerek alacaklıya verilmesi ile taraflar arasında "*kambiyo ilişkisi*" doğar. Daha önce çeşitli vesilelerle bahsettiğimiz üzere, kambiyo ilişkisinin altında, satış, kira, ödünç gibi, "*asıl borç ilişkisi (temel ilişki)*" vardır. Bu durumda da bu temel ilişkiden kaynaklanan "*temel talep*" söz konusu olur. Ancak hamile yazılı bir senedin düzenleyenden çalınıp, iyiniyetli üçüncü bir kişiye devrinde olduğu gibi, istisnai hallerde asıl borç ilişkisi söz konusu olmaz. Çünkü burada düzenleyen, iyiniyetli üçüncü kişiye karşı, temelinde asıl borç ilişkisi bulunmayan bir kambiyo ilişkisi nedeniyle borç altına girmiş bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki kambiyo senedinin her devredilişinde de aynı esas geçerlidir. Örneğin düzenleyen ile muhatap, düzenleyen ile lehtar, lehtar ile ilk ciranta, ilk ciranta ile sonraki cirantalar arasında hep asıl borç ilişkisi ve temel talep mevcuttur. Ancak düzenleyenin kendi adına ve fakat başkası hesabına çekilen poliçelerde ve bonoda karşılık ilişkisi bulunmadığı gibi, düzenleyenin kendi emrine düzenlediği poliçelerde de bedel ilişkisi yoktur (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 376 ve 377, dn. 3).

62 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 376; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 146-147; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 140; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 64; Yılmaz, *Def'iler*, 115. Bunun dışında teminat amacıyla, kredi sağlamak veya hibe amacıyla da kambiyo taahhüdünde bulunulabilir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 376).

63 Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 939; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 281; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Genişletilmiş 16. Baskı (Ankara: Turhan Kitapevi, 2012), 587; Safa Reisoğlu, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1.7.2012'de Yürürlüğe Giren Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Yirmi Üçüncü Baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 2012), 297.

64 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 939; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 281 ve 283; Baki İlkay Engin, "İfa Uğruna Edim", içinde *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, ed. Hayri Domaniç, (İstanbul, Beta Yayınları, 2001), 841 ve 843; Köksal Kocaağa, "Borçlanılan Edimin İfası Kuralının Bir İstisnası Olarak İfa Amacıyla Edim", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 24/1 (2007): 140, 144, 146, 150, 156; Ahmet Cemal, "Edime Uygun İfa Kuralının Bir İstisnası Olarak İfa Uğruna Edim (Leistung Erfüllungshalber)", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli*

oranla az veya çok farklı değerde olması önemli değildir[65]. İfa uğruna edimde de borçlu alacaklının kabulü üzerine borçlanılan edimden başka bir edimi yerine getirmektedir. Ancak, ifa yerine geçen edimden farklı olarak, ifa uğruna edim sözleşmesinde, alacaklıya borcun ifasını sağlamak üzere edimden başka bir şey verilmesi ve alacaklının da bunu paraya çevirmek suretiyle alacağını elde etmesi hususunda taraflar anlaşmaktadırlar. Dolayısıyla burada borç, ifa uğruna verilen edimin paraya çevrilip, bu suretle alacaklının tatmin edildiği ölçüde ifa edilmiş ve dolayısıyla sona ermiş olur[66]. Taraflar arasında ifa yerine geçen edim mi yoksa ifa uğruna edim mi olduğu konusunda tereddüt yaşanırsa, yerine getirilen edimin ifa uğruna verildiği kabul edilmelidir[67].

1.1.3.7. İmzaların Bağımsızlığı (İstiklali) İlkesi Geçerlidir

Soyutluk ilkesinin bir sonucu olarak, kambiyo senetlerinde imzaların bağımsızlığı ilkesi geçerlidir. Zira soyutluk, kambiyo taahhüdünün temel borç ilişkisinden bağımsızlığını zorunlu kıldığı gibi, her bir taahhüdün diğer taahhütlerden bağımsızlığını da zorunlu kılar[68]. İşte bu düşünce ile Türk Ticaret Kanunu'nda poliçeye

---

Hukuk Araştırmaları Dergisi, 3/5 (1969): 242, 243 ve 256; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 587 ve 589; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 297.

65 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 939-940; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 283 ve 283-284; Cemal, "Edime Uygun İfa", 243; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 297; Kocaağa, "Borçlanılan Edim", 144 ve 147.

66 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 939-940; Kocaağa, "Borçlanılan Edim", 140-141, 145, 146, 150 ve 156; Cemal, "Edime Uygun İfa", 244, 245 ve 255; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2,* Gözden Geçirilmiş 10. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), 583; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 283; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 588 ve 589; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 297; Engin, "İfa Uğruna Edim", 839, 843, 852 ve 854. TBK genel hükümleri içerisinde düzenlenemeyen ifa uğruna edimin özel bir türü olarak ifaya yönelik devir TBK m. 192'de, ifa amacıyla yapılan havale ise TBK m. 556/1'de düzenlemiştir.

67 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 941; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2,* 583-584; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 284; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 589; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 297; Kocaağa, "Borçlanılan Edim", 141 ve 147; Engin, "İfa Uğruna Edim", 843-844. İfa edilecek borcun para borcu dışında başka bir borç olması durumunda ifa yerine geçen edimin varlığını kabul etmenin daha doğru olacağı yönünde bkz. Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 284. Aksi yönde görüş beyan eden *Kocaağa,* bu sonucun ancak ikame edimin konusunun da bir şey olması halinde kabul edilmesi gerektiğini, edimin konusunun bir alacağın devri, havale veya kambiyo taahhüdünde bulunmak suretiyle yeni bir borç altına girilmesi ise ifa uğruna edim karinesinden ayrılınmaması gerektiğini belirtmiştir (Kocaağa, "Borçlanılan Edim", 148). *Engin*, alacaklıya borç konusu edimin ifası yerine bir malın verilmesi halinde, somut olayın özelliklerine göre, özellikle şeyin değerinin asıl borcun değerine yaklaşık olarak denk olduğu ihtimalde, alacaklının bunu borç konusu edimin yerine geçmek üzere aldığını kabul etmenin daha kolay olabileceğini, ifa edilecek borcun para borcu dışında başka bir borç olması durumunda asıl olanın ifa yerine geçen edimin varlığını kabulünün ancak borcun konusu dışındaki edimin de bir malın verilmesi olması halinde kabul edilebileceğini, edimin konusunun bir alacağın devri, havale veya kambiyo taahhüdünde bulunmak suretiyle yeni bir borç altına girilmesi ise, asıl borç bir para borcu olmasa bile, ifa uğruna edim karinesinden sapılmaması gerektiğini belirtmiştir (Engin, "İfa Uğruna Edim", 847-848).

68 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 160-161.

atılan her geçerli imzanın (taahhüdün) sahibini bağladığı ve diğerinden bağımsız olduğu, geçersiz imzaların (taahhütlerin) sahiplerini sorumlu kılmamalarına rağmen, poliçenin geçerliliğini ortadan kaldırmadığı hüküm altına alınmıştır. TTK m. 677'de bu ilke şu şekilde açıklanmıştır: "*Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez*". TTK m. 677'de poliçeler açısından düzenlenen bu prensip, TTK m. 777/2, d ve m. 818/1, c ile yapılan atıf nedeniyle bonolar ve çekler için de geçerlidir. Buna göre, geçerli bir kambiyo senedinde sahibini bağlamayan imzaların bulunması halinde, imzası kendisini bağlamayan kimse, senetteki taahhüdün geçersiz olduğunu herkese karşı ileri sürebilir; fakat diğer imza sahiplerinin senetten doğan sorumluluklarında herhangi bir değişiklik olmaz.

İmzaların bağımsızlığı ilkesi aynı zamanda "*beyanların bağımsızlığı*" anlamındadır[69]. Senet üzerinde yer alan beyanlardan birinin herhangi bir nedenle sahibini bağlamaması, diğer beyanların geçerliliğine etki yapmaz. Her beyan diğerlerinden bağımsızdır ve sahibini bağlar[70]. Bu kural, yalnızca kambiyo senetlerinin tedavül gücünün yükseltmek, üçüncü kişilerin korunmasını sağlamak için değil, aynı zamanda, beyanda bulunanların da korunması için konulmuştur[71]. Bu ilke gereğince, her imza, atıldığı andaki senet metni ile sorumlu olmalıdır[72]. Kanun koyucu da tedavüle çıkarıldıktan sonra bir kambiyo senedinin metninde değişiklik yapıldığı takdirde[73], yapılan değişikliğe ilgililer onay göstermemişse, değiştirmeden sonra imza edenlerin değişmiş metne göre, değişmiş metne ve ondan önce imza atanların ise eski metne göre sorumlu olacaklarını hükme bağlamıştır (TTK m. 748, m. 778/1, g, m. 818, 1, ö).

Bu hüküm, kambiyo taahhüdü sorumluluğu altına giren tüm ilgilileri korumayı amaçlamaktadır. Senet metnindeki değişiklikten sonra imza koyanların yeni metne göre

---

69 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 56; Yılmaz, *Def'iler,* 120 ve 122.

70 Yılmaz, Def'iler, 120.

71 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 56; Yılmaz, *Def'iler,* 121-122.

72 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 56; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 60; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 27; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 13.

73 *Kendigelen ve Kırca*, yapılan değişikliğin "*tahrifat*" anlamına gelecek kasti bir davranış sonucu gerçekleşmesinin şart olmadığını, sorumluluk doğuran imzaların konulduğu farklı tarihlerde senedin farklı bir içeriğe sahip olmasının gerekli ve yeterli olduğunu, dolayısıyla senet ilgililerin iradesi dışında, örneğin hataen meydana gelen değişikliklerin de anılan hüküm kapsamında olduğunu belirtmiştir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 196).

sorumlu tutulmaları, şekle bağlılığı ve tedavül güvenliğini sağlamanın bir sonucudur[74]. Değişiklikten önce imza koyanları eski metne göre sorumlu tutmak ise asıl metne güvenen imza sahiplerini korumaya yöneliktir[75]. Böylece her senet ilgilisi, işlem yaptığı sırada mevcut olan metin ile sorumlu tutularak, menfaatler dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu hükmün uygulanabilmesi için ortada şeklen geçerli bir senet olması[76] ve değişikliğin de metne dahil unsurlar[77] bakımından söz konusu olması gerekir[78].

1.1.3.8. Kamu Güvenine Sahiptirler

Kambiyo senetleri, emre ve hamiline yazılı olarak düzenlenmiş olmak kaydıyla, kamu güvenine sahip senetlerdir. Kamu güvenine sahip olma ilkesi, iyiniyetli üçüncü kişilerin, hakkın senetteki yazıya uygun şekilde var olduğuna duydukları güvenin, hukuken korunmasını ifade eder[79]. Kamu güvenine sahip senetlerde senedi devralan, bir yandan senedi devredenin tasarruf yetkisi, diğer yandan senedin içeriği bakımından korunmuştur[80]. Böylece iyiniyetli üçüncü kişiler, senet içeriğinin doğruluğuna ve geçerliliğine, buna karşılık senette görünmeyen hususların bulunmadığına (en azından kendilerine karşı ileri sürülemeyeceğine) güvenmektedirler[81]. Kamu güvenine sahip senetler, "*senetteki yazı ile sorumluluk esasının kabul edildiği senetler*"[82], ve yabancı

---

74 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 56; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 27.

75 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 56; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 27, dn. 75.

76 Senette değişiklik (tahrifat) yapıldıktan sonra dahi ortada şeklen geçerli bir kambiyo senedi bulunmak zorundadır. Senedin tamamen yırtılması veya okunmayacak hale gelmesinde olduğu gibi, ortada şeklen geçerli bir kambiyo senedi kalmamışsa, mevcut durum "*senet metnindeki değişiklikler*" kapsamında ele alınamaz (Yılmaz, *Def'iler,* 123). *Kendigelen/Kırca* da yapılan değişiklik sonucunda zorunlu unsurlardan biri ortadan kalkmışsa, örneğin düzenleyenin imzası silinmişse, artık geçerli bir senedin varlığından da söz edilemeyeceğini belirtmiştir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 197).

77 *Ülgen ve diğerlerine* göre, senet metninin altına ve metni kapsayacak biçimde atılan imzalar, metne dahil olmadıklarından "*senet metninde değişiklikler*" kapsamında değerlendirilemezler (Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 165). *Yılmaz* ise, senette borçlunun imzasının olmamasının TTK m. 671'de sayılmış olan poliçenin zorunlu unsurlarından birinin eksikliği anlamına geldiğini, ayrıca imza taşımayan bir metnin değerinin olmadığını gerekçe göstererek, imzanın senet metnine dahil olduğunu belirtmiştir (Yılmaz, *Def'iler,* 122).

78 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 163.

79 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 22; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 175 ve 375; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 92; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 106; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 53 ve 126; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 27; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 120; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 13, dn. 54; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 27.

80 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 29; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 48-49; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 54.

81 Öztan, *Kıymetli Evrak*,175; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 92.

82 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 175; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 60; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 120.

literatürde "*senedin metnine göre hak sağlayan kıymetli evrak (Skripturrechtlichen oder Schriftrechtlichen Wertpapieren)*" olarak da adlandırılmaktadır[83].

Kamu güvenine sahip olmayan senetler, senedi devralan kişiye, kendisinden kaynaklanmayan, kendisinden önceki kişilere yöneltilebilecek def'ilerin ileri sürülmesine imkan verir[84]. Çünkü bu tür senetlerde, senedi devralanın, senet metnine ve devredenin tasarruf yetkisine olan güveni korunmamaktadır[85]. Kıymetli evrakın devri bakımından söz konusu olan farklılık nedeniyle, emre ve hamiline yazılı kambiyo senetleri kamu güvenine sahip iken, nama yazılı kambiyo senetleri bu grup içinde yer almaz[86]. Çünkü nama yazılı kambiyo senetleri, alacağın devri hükümleri uyarınca devredildiği için, yani bu tür senetlerin devriyle senetten doğan haklar değil de devredenin sahip olduğu haklar intikal ettiği için borçlu, halefiyet ilkesi gereğince, devri öğrendiği sırada devredene karşı ileri sürebileceği bütün def'ileri devralana karşı da ileri sürebilir (TBK m. 188/1)[87]. Kamu güveninin korunmadığı ve hamiller için istenmeyen sürprizler yaratabilecek nama yazılı senetlere piyasalarda çok nadir başvurulur[88].

1.1.3.9. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Usulüne Tabidirler

Ticari hayattaki tedavül kabiliyeti ve ticari hayatta ihtiyaç duyulan sürat ve güveni sağlayıcı işlevleri nedeniyle ayrı bir önemi bulunan kambiyo senetleri, birçok yönden, yalnızca bu senetler için geçerli olan özel hükümlere tabidir. Bunlardan biri de kambiyo senetlerinden doğan alacağın cebri icra yoluyla takibine ilişkin özel bir takip usulü düzenleyen 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) hükümleridir. Kambiyo senetleri için İİK m. 167-176b hükümleri arasında özel takip usulü düzenlenerek, genel takip yolunun yanında yalnızca kambiyo senetlerine özgü bulunan ve alacaklı lehine düzenlemeler içeren haciz ve iflas yoluyla takip yolları kabul edilmiştir. Haciz yolu (İİK m. 168-170b) ve iflas yolu (İİK m. 171 vd.) olmak üzere ikiye ayrılan özel takip yollarının her ikisi de İİK'nın "*iflas yolu ile takip*" başlıklı altıncı kısımda

---

83 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 262, 63.

84 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 177; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 55.

85 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 55.

86 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 22; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 55; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 29; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 53-54; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 28.

87 Emre ve hamiline yazılı senetler de kendileri için öngörülen devir usullerine göre değil de alacağın devri hükümleri uyarınca devredilmeleri halinde (TTK m. 687/2), sınırlı def'i kuralı uygulanmayacağından, bu halde emre ve hamiline yazılı senetler kamu güvenine sahip değildir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 54).

88 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 467, 111; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 40.

düzenlenmiştir. Bu özel düzenleme ile kayıtsız ve şartsız para alacağını ihtiva eden ve kendine özgü nitelikleri olan kambiyo senetlerinin diğer para alacaklarından farklı bir şekilde hızla paraya çevrilmesi imkanı getirilmiştir[89],[90].

Bu özel takip yolundan yararlanabilmek için alacağın mutlaka bir kambiyo senedine, yani Türk Ticaret Kanunu'nda sınırlı sayıda belirtilmiş olan poliçe, bono ve çeke dayanması gerekir (İİK m. 167/1). Belirtmek gerekir ki alacaklı, bir kambiyo senedine bağlı alacağı için mutlaka kambiyo senetlerine özgü takip yapmak zorunda değildir. Şöyle ki, alacaklı, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe başvurmak yerine, borçlusu iflasa tabi kişilerden değilse, onun aleyhine genel haciz yolu ile takibe başvurabilir. Aynı şekilde alacaklı, borçlu iflasa tabi kişilerden ise, kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe başvurmaksızın, borçlusunu genel iflas veya genel haciz ya da kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla da takip edebilir[91].

1.1.3.10. Uluslararası Nitelik Taşırlar

Kambiyo senetleri uluslararası ticarette önemli yer tutmaktadır. Ulusal sınır tanımayan bu senetler süratle devredilir[92]. Bu sebeple kambiyo senetlerinden dolayı çeşitli kanun ihtilaflarının doğması doğaldır. Uluslararası ticarette yaygın bir şekilde

---

89 Timuçin Muşul, "Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yoluyla Takip", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 7/3 (1974): 642; İlhan E. Postacıoğlu ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 833-834; Eyüp Sabri Erman, "Poliçe, Bono ve Çekler Hakkında Hususî Takip Usulleri", *Adalet Dergisi*, 1967/6 (1967): 393 ve 411; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 29. Kambiyo senetlerinin kolayca devredilebilir olması, soyutluk ilkesi gereği alacaklının alacağının varlığını ispat etmek zorunda olmaması ve güvenli birer ödeme aracı olarak kullanılabilmeleri sebepleriyle, içerdikleri hakkın takibi bakımından senet alacaklısı lehine kolaylaştırılmış bir takip usulünün kabulünü gerektirmiştir (Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 353; Mehmet Helvacı, "Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71/2 (2013): 165).

90 İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip İsviçre İcra ve İflas Kanunu'ndan (*Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs [SchKG Art. 177-189]*) alınmıştır. Ancak İcra ve İflas Kanunu'ndan farklı olarak İsviçre hukukunda yalnızca kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip söz konusu olup, senet alacaklısı için özel bir haciz yolu ile takip kabul edilmemiştir. Dolayısıyla borçlu iflasa tabi kişilerden değilse senet alacaklısı yalnızca genel haciz yolu ile takibe başvurabilir (Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 353; Helvacı, "Kambiyo Senetlerine", 165; M. Ertan Yardım, "Kambiyo Senedi Alacaklısının Takip Yolu Seçimi", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2013): 77).

91 Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 761, 814 ve 1134; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 836-837; Muşul, "Kambiyo Senetleri", 606; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 353; Helvacı, "Kambiyo Senetlerine", 165; Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları*, Baştan Sona Gözden Geçirilmiş ve (4949 Sayılı Kanun Hükümleri Gözönünde Tutulmak Suretiyle) Yenilenmiş 8. Baskı (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 2004), 380-381; Yardım, "Kambiyo Senedi", 77 ve 80. Ayrıca bu yönde bkz. Y. 12. HD, 09.05.2000, E. 2000/6774, K. 2000/7661, Kuru, *İcra ve İflas,* 814-815; Yardım, "Kambiyo Senedi", 77, dn. 7.

92 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 120; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 62.

kullanılan kambiyo senetlerine ilişkin farklı ülkelerin mevzuatı arasında bir ahenk ve birlik kurmak zorunluluğu doğmuştur[93]. La Haye ve Cenevre Konferansları bu amaçla toplanmış ve neticede La Haye ve Cenevre Anlaşmaları imzalanmıştır[94]. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nda bu gibi ihtilaflar hakkında özel hükümlere yer verilmiştir (bkz. TTK m. 766-775, 778, 819-823).

1.2. Kambiyo Senetlerinin Devir ve İktisap Yolları

1.2.1. Genel Olarak

Kanunen emre yazılı sayılı senet grubuna dahil olan kambiyo senetlerinin, ciro ve zilyetliğin devri suretiyle devrolunabileceğini belirtmiştik. Ancak kambiyo senetlerinin mutlaka ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devredilmesi şart değildir. Emre yazılı senetlerin alacağın devri, miras, cebri icra vasıtasıyla veya bir kanun hükmü icabı devredilmeleri de mümkündür. Elbette emre yazılı senetlerde en önemli devir usulü, uygulamada da en çok başvurulan yol olan, ciro ve zilyetliğin geçirilmesidir.

1.2.2. Kambiyo Senetlerinin Ciro Dışı Yollarla Devri ve İktisabı

1.2.2.1. Alacağın Devri (Temliki)

TBK m. 183-194 hükümleri arasında düzenlenen alacağın devrinin, kanunda tanımı yapılmış değildir. Alacağın devri işlemi, devredenle devralan arasında yapılan tasarruf işlemi niteliğindeki bir sözleşme ile borç ilişkisinden doğan münferit bir alacağın, borçlunun rızasına gerek olmaksızın üçüncü bir kişiye devredilmesi şeklinde tanımlanabilir[95],[96]. Dikkat edileceği üzere, alacağın devrinde, borçlunun devir işlemine onay vermesi ve hatta yapılan devir işleminden haberdar olması gerekmez[97].

---

93 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 373.

94 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 373; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 121; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 63; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 15.

95 Benzer tanımlamalar için bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1248; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 462; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 547; Fahrettin Aral, "Topyekün Temlik", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 42/1 (1992): 93; Hüseyin Hatemi ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011), 363.

96 Türk Borçlar Kanunu'nun alacağın devrine ilişkin hükümlerinde, devredenle devralan arasında yapılan devir sözleşmesi uyarınca alacağı devralana geçiren devir türü olan "*iradi devir*" esas alınmıştır. Bunun dışında TBK m. 185 hükmü gereğince yasal ve yargısal devir de mümkündür. Bu tür devirlerde taraflar arasında anlaşma yapılması şartını düzenleyen TBK m. 184'ün uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir. Alacağın devri denilince kastedilen de kural olarak alacağın tarafların anlaşması suretiyle devredilmesi olduğundan açıklamalarımızı iradi devir kapsamında yapacağız. Keza aksine bir hüküm olmadıkça, iradi devire ve bunun sonuçlarına ilişkin hükümler,

Bilindiği üzere, kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir ve nama yazılı hale getirilebilmeleri, senet üzerine "*emre yazılı değildir*", "*ciro ile devredilemez*" ya da "*nama yazılıdır*" şeklinde menfi emre kaydının konulması ile mümkündür (TTK m. 681/2, m. 778/1, a; m. 788/2). Bu şekilde nama yazılı hale getirilen kambiyo senetleri, ancak alacağın devri yoluyla devredilir (TTK m. 647/1, 2; m. 681/2; m. 788/2)[98],[99].

TTK m. 681/1 hükmü gereğince her poliçe, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebilir. Dolayısıyla, uygulamada pek rastlanmamakla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça yasaklanmadığından, menfi emre kaydıyla nama yazılı hale getirilmemiş kambiyo senetlerinin, istenirse alacağın devri yoluyla dahi devri mümkündür[100].

Hamiline yazılı bir çekin devri için, her tür senet (nama/emre/hamiline) bakımından da devir için ortak işlem olan zilyetliğin geçirilmesi, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın devri sağlamaktadır (TTK m. 647/1)[101]. Ancak TTK m. 791 hükmü uyarınca, "*hamiline yazılı bir çek üzerine yapılan ciro, cirantayı, başvurma hakkına dair hükümler gereğince sorumlu kılarsa da senedin niteliğini değiştirerek onu emre*

---

niteliğine aykırı düşmedikçe, kıyas yoluyla yasal ve yargısal devire de uygulanır (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 544).

97 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1248; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 793; Yılmaz, *Def'iler*, 36.

98 "*...Bir ticari senede tedavülünü önleyici nitelikte bir kayıt düşürülmesi veya matbu metindeki (emrühavalesine) ibaresinin karalanması, o senedin ticari senet olma vasfını etkilemez, senedin tedavülünü önlemez. Ancak bu hal o senedin alacağın temliki yolu ile el değiştirmesine yol açar…*" Y. 12. HD, 04.11.1980, E. 1980/7673, K. 1980/7824 (Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 539).

99 Söz konusu devir beyanının TBK m. 183 vd. düzenlenmiş olan alacağın devrine benzer sonuçlar doğurmakla birlikte, alacağın devrine dair bütün hükümlerin nama yazılı senetlerin devrine uygulama imkanı olmadığına dair bkz. Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 63.

100 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 81; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 5; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 613, 147 ve Rn. 695, 169; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 132; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 211 ve 550; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 31-32; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 137; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 23; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 18; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*, 1. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 84.

101 "*…TK'nın 703. maddesi hükümlerine göre hamiline yazılı çek, menkul hükmünde olduğu gibi tarafların anlaşmaları ve zilyetliğin devri ile bir başkasına devredilebilir (MK 687). Hamile yazılı bir çekin cirosu esas itibariyle devri gösteren bir ispat vasıtası olarak anlam taşıyabilir, fakat hakkı devredici bir fonksiyonu yoktur. Hamile yazılı çekte, hak sahipliği senedi elinde bulundurmakla tesis edildiğinden, böyle bir cironun ayrıca hak sahipliğini teşhis fonksiyonu da mevcut değildir. Hamile yazılı çekteki cirolar arasındaki muntazam bir ciro zincirinin varlığı önem taşımaz. Bu gibi çeklerde mündemiç olan hak, muntazam ciro zinciriyle değil, sadece, senedin verilmesiyle intikal eder (Prof. Dr. Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, s. 1148 vd.; Yargıtay 12. HD'nin 15.09.1992 tarih ve 2520/10324; Yargıtay 11. HD'nin 27.06.1994 tarih ve 1710/5517 sayılı kararları)…*" Y. HGK, 05.06.2002, E. 19-443, K. 474 (Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 698).

yazılı bir çek hâline getirmez[102].” Aynı doğrultuda hamiline yazılı bir çekin gerekmediği halde ayrıca yazılmış bir devir beyanıyla zilyetliğinin geçirilmiş olması durumunda da bu devir geçerli olmakta, hatta devralan açısından bazı yararlı sonuçlar da doğurmaktadır. Zira devralan bu sayede devredenin senedin rızasına aykırı olarak elinden çıktığı yolundaki asılsız iddialarının aksini ispatlama imkanına kavuşur[103].

1.2.2.1.1. Kambiyo Senetlerinin Alacağın Devri Yoluyla İntikalinin Şartları

1.2.2.1.1.1. Yazılı Devir Beyanı

Alacağın devri, alacağı devreden kişi ile onu kazanacak olan üçüncü kişi arasında yapılacak bir sözleşmeyle mümkündür. TBK m. 184 hükmü uyarınca alacağın devri sözleşmesi, yazılı şekilde yapılır. Buradaki şekil şartı ispat değil, geçerlilik şartıdır[104]. Dolayısıyla yazılı şekilde yapılmamış alacağın devri sözleşmesi hukuki sonuç doğurmaz[105]. Geçerlilik şartı olan yazılı şekil adi yazılı şekil olup, yazılı şekle ilişkin genel kurallara tabidir (TBK m. 13 vd.)[106].

Asgari olarak devredenin imzası ile devralanın kim olduğunu içeriğinde barındırmak zorunda olan yazılı devir beyanı, nama yazılı senetlerde senet üzerine yazılabileceği gibi ayrı bir kâğıdın üzerine de yazılabilir[107] (TTK m. 647/2)[108]. Fakat

---

102 “*…Takip dayanağı çek hamiline düzenlenmiştir. Hamil keşideciyi takip etmektedir. TK’nın 703. maddesi hükmüne göre hamiline yazılı çek üzerine yapılan bir ciro cirantayı müracaat hakkına dair hükümler gereğince mes’ul kılarsa da senedin niteliğini değiştirerek onu emre yazılı bir çek lehine getirmez. Hamiline yazılı çekte alacak teslim ile geçer. Çeki elinde bulunduran yetkili hamildir. Ciro sıralamasına bakılmaz. Bu gibi çeklerde mündemiç hak muntazam bir ciro zinciri ile değil, sadece çekin verilmesi ile devredilir…*” Y. 12. HD, 29.09.2009, E. 8411, K. 17411, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 699.

103 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 32 ve dn. 87a.

104 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1257; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 792; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 366; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 465; Mustafa Alper Gümüş, “Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2 (2011): 13.

105 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1257; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 792.

106 Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 465; Aral, “Topyekün Temlik”, 103; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*, 553.

107 Devir beyanının ayrı bir kağıt üzerine yazıldığı halde, kıymetli evrak ile üzerinde devir beyanının yazılmış olduğu kağıt arasında bağlantı kurularak beraber devredilmeleri gerekir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 25; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 65). Emre yazılı senetlerde cironun mutlaka senet üzerinde veya alonj üzerinde yer alması zorunludur (TTK m. 683/1). Zira emre yazılı senette yetkili hamilin tespiti için senedin düzgün ciro zincirine dayalı olarak elde bulundurulması gereklidir. Dolayısıyla işlem güvenliği ve tedavül kolaylığı amacıyla emre yazılı senetlerde şekli hak sahipliği esas alındığından, cironun senet üzerinde yer alması doğası gereğidir. Daha öz bir deyişle emre yazılı senetlerde yazı ile sorumluluğu esas aldığından ve dolayısıyla kendisi aracılığıyla meydana gelen hukuki durum hakkında tek bilgi kaynağı senet olduğundan, senedi devralan, devredenin tasarrufa yetkili olup olmadığına ilişkin araştırmada şekli incelemeyle yetinileceğinden, cironun senet dışında bir yerde yer almaması gerekir. Oysa nama yazılı senetlerde yazı ile sorumluluk esası geçerli olmadığından, yetkili hamilin tespitinde şekli incelemeyle yetinilmeyip her durumda ek araştırmada

emre yazılı senetlerde, senet üzerine yazılan devir beyanı ciro sayılacağından, bu tip senetlerde devir beyanının ayrı bir kâğıda yazılması gerekir[109]. Buna karşılık nama yazılı senetler yalnızca alacağın devri yoluyla devredilebileceğinden (TTK m. 681/2), bu senetler üzerindeki ciro, ancak alacağın devri sonuçlarını doğurur[110].

1.2.2.1.1.2. Zilyetliğin Devri

Kıymetli evrakın içerdiği hak ile senet arasındaki sıkı bağın sonucu olarak, hakkın devri için senet üzerindeki zilyetliğinin devri zorunludur. Nitekim TTK m. 647/1 hükmü gereğince, *"mülkiyet veya sınırlı bir ayni hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her hâlde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır."* Dolayısıyla kambiyo senetlerinin alacağın devri yoluyla devri için yazılı devir beyanının yanında senet üzerindeki zilyetliğin de devri gerekir.

Zilyetliğin devri, devreden ile devralan arasındaki devir sözleşmesine dayanarak zilyetliğin devir şekillerinden biriyle gerçekleşebilir[111].

---

bulunulacağından ve araştırmada bulunulmaması riskini senedi devralan taşıyacağından devir beyanının mutlaka senet üzerinde yer alması gerekmez. TTK m. 647'nin kaynağı İsvBK Art. 967/2'de nama yazılı senetlerde senet üzerinde yer alması zorunlu olmayan yazılı bir beyana ihtiyaç bulunduğu belirtilmiştir. Bu nedenle *Can*'ın (s. 22) "*nama yazılı kıymetli evrakın devri için senedin zilyetliğinin devrinden önce onun veya ona bağlanan alonj şeklinde tabir olunan ilave kağıt üzerine yazılacak alacağın temliki (devri) beyanına ihtiyaç vardır*" görüşüne katılmamaktayız.

[108] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 199; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 25; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 25 ve 37-38; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 85; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 41; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 12; A. Tahir Öğütçü ve Mehmet Altın, *Ticari Senetler: Poliçe, Bono, Çek ve Özel Takip Yolları* (Ankara: Ulucan Matbaası, 1979), 42; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 46-47; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 65; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 29; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 59 ve 345; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 588; Yılmaz, *Def'iler*, 151 ve 152; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 32.

[109] Hans Ribi, *Von der Übertragung der Wertpapiere* (Aarau, Zürich: Verlag H.R. Sauerländer&Co., 1959), 176; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 137; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 32; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 18. Senet üzerinde yer alan beyanın ciro mu yoksa devir beyanı mı olduğunun yoruma bağlı olarak tespit edileceği yönünde bkz. Ernst Jacobi, *Wechsel- und Scheckrecht Unter Berücksichtigung des ausländischen Rechts* (Berlin: Walter De Gruyter & CO, 1956), 580.

[110] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 200; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 25; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 42; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 46; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 32-33; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 42; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 22-23.

[111] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 24 ve 46; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 343; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 85; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 33, 190 ve 191; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 19. Ancak *Poroy*'a göre, hak iddia etmek için senedin ibrazı şart olduğuna göre, zilyetliğin devrinden de yalnızca teslimi anlamak gerekir (Reha Poroy, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 1989), 62).

1.2.2.1.2. Kambiyo Senetlerinin Alacağın Devriyle İntikalinin Hüküm ve Sonuçları

Tasarruf işlemi niteliğindeki alacağın devri sözleşmesinin kurulmasıyla alacak, devredenin malvarlığından çıkıp devralanın malvarlığına geçer. Devir ile devreden, borç ilişkisinden çıkar ve devredenin (eski alacaklı) yerine devralan (yeni alacaklı) geçer. Alacağın devri ile yalnızca alacak değil, devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı (feri-yan) haklar da, tarafların öngörmelerine gerek olmaksızın, kanun hükmü ile devralana geçer (TBK m. 189/1). Devir tarihine kadar işlemiş, ancak devreden tarafından tahsil edilmemiş olan faizler de, açıkça hariç tutulmuş olmadıkça, alacakla birlikte devredilmiş sayılır (TBK m. 189/2).

Borçlunun rızası aranmaksızın, hatta haberi dahi olmaksızın[112], devreden ile alacağı devralan arasında yapılan bir sözleşme ile alacağın devrinin gerçekleşmesi nedeniyle, borçlunun durumunun devir yüzünden eskisine göre ağırlaşmasını önleyecek esaslar kanunda düzenlenmiştir[113]. Bu düzenlemelerden en önemlisi, TBK m. 188 hükmüdür. TBK m. 188/1 hükmü uyarınca *"borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir"*. Alacağın devrinde borçlunun devredene karşı sahip olduğu savunmaları devralana karşı da ileri sürebilmesinde devralananın iyiniyetli olup olmaması önem arz etmez[114]. Fakat borçlu, yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı devralmış olan devralana karşı, bu işlemin muvazaalı olduğunu ileri süremez (TBK m. 19/2). Ayrıca TBK m. 188/1 hükmü gereğince, borçlu, "*devri öğrendiği sırada*" devredene karşı hangi def'ileri ileri sürebilecekse onları devralana karşı ileri sürebilir. Daha sonra meydana çıkacak def'ileri artık ileri süremez. Yine, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunması, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı

---

[112] Ancak bu durum devirden haberdar olmayan borçlu için olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle devir için geçerlilik şartı olmamakla birlikte alacağın devredildiğinin bildirilmesi gerekir. Aksi takdirde borçlu, önceki alacaklıyı alacaklı sanabilir ve borcu ona ifa edebilir. Bu durumda ne olacağı TBK m. 186'da çözüme kavuşturulmuştur. TBK m. 186 hükmü uyarınca, *"borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur"*. Borçlunun eski alacaklıya yapacağı ödeme ile borcundan kurtulması için, ifayı alacağın devrinin kendisine bildirilmesinden önce yapması ve iyiniyetli olması gerekir. Herhangi bir şekilde devri öğrenen borçlu, iyiniyetli sayılmaz (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1265; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2,* 569).

[113] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2,* 566.

[114] Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 469.

devralmış olan yeni alacaklıya karşı ileri sürülemez (TBK m. 183/2). Ayrıca alacak ivazsız devredilmişse veya tarafların iradelerine bakılmaksızın kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden, devreden ayrıca taahhüt etmedikçe, sorumlu değildir (TBK m. 191/2).

Alacağın devri yoluyla devredilen kambiyo senetleri, TBK m. 183 vd. hükümlerine tabi olduğundan, def'iler bakımından da alacağın devrine ilişkin hükümler uygulanır (TTK m. 687/2). Bunun sonucu olarak, yukarıda değindiğimiz TBK m. 188 hükmü uygulanır. Bu nedenle borçlu, devir anına kadar sahip olduğu ve senedi daha önce devreden hamile karşı ileri sürebileceği tüm def'ileri (senet metninden anlaşılan defileri, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin defileri ve kişisel defileri), senedi devralan son hamile karşı da ileri sürebilir. Dikkat edileceği üzere, nama yazılı senetlerde mutlak defi-nispi defi ayrımının bir önemi olmadığı gibi, emre ve hamiline yazılı senetlerden farklı olarak, def'ilerin ileri sürüleceği kişilerin de bir önemi yoktur[115]. Dolayısıyla devralan iyiniyetli olsa dahi, borçlu, devir anında devredene karşı sahip olduğu kişisel def'ileri, devralana karşı ileri sürebilir[116]. Zira nama yazılı senetleri alacağın devriyle devralan, bu devir sonucunda senetten doğan haklar ile birlikte asıl borç ilişkisinden doğan hakları da devraldığından, senedi devredenin halefi olmaktadır[117]. Buna göre nama yazılı senetleri, borçlunun korunduğu senetler olarak adlandırabiliriz[118]. Dolayısıyla, kamu güvenliğini haiz olamayan nama yazılı senetler, tüm bu sebeplerle, diğer kıymetli evrak türlerine göre tedavül gücü en düşük kıymetli evrak türüdür[119].

1.2.2.2. Cebri İcra

Borçlunun elinde bulunan poliçe ve sair cirosu kabil senet ile takip borçlusunun üçüncü kişideki alacağı, hamiline ait bir senede veya poliçelere ve sair cirosu kabil bir

---

115 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 66.

116 Hayri Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Defileri", içinde *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan*, ed., Murat Yusuf Akın ve Oğuz Caner, (İstanbul: Beta Yayınları, 2003), 494; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 47-48; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 13; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 89; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 25; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 43; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 71; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 23-24; Yılmaz, *Def'iler,* 153.

117 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 89.

118 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 66.

119 Bernd Müller-Christmann ve Franz Schnauder, *Wertpapierrecht*, Eine falldidaktische Einführung, (Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 1992), Rn. 41, 19; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 201; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 43; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 89; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 34; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 20.

kıymetli evraka dayanmakta ise, bu kıymetli evrak ve dolayısıyla buna bağlı alacak, taşınır mallar gibi haczedilir ve icra dairesi tarafından muhafaza edilir (İİK m. 88/1)[120]. Kural olarak, haczedilen senetlerin, taşınır mallar gibi paraya çevrilmesi gerekir. Ancak paraya çevirme yerine geçmek üzere, haczedilen ve bizzat icra dairesi tarafından muhafaza edilen senetlerin, haczi koyduran alacaklıya devri de mümkündür (İİK m. 120). Buna göre, haczi koyduran alacaklı, kendisine tanınmış ek imkandan yararlanarak haczedilen senetlerin kendisine devredilmesini isteyebilir[121]. Bu durumda haczedilen emre yazılı senedin devri, haczi koyduran alacaklının tek olup olmamasına göre farklılık gösterir. Şöyle ki, haczi koyduran alacaklı tek ise, talep üzerine takip borçlusuna ait kambiyo senedi kendisine verilir. Birden fazla alacaklı var ise, hacze iştirak etmiş olan kesin ve geçici haciz sahibi (İİK m. 100-101) bütün alacaklıların muvafakati ile takip konusu kambiyo senedi, ödeme yerine geçmek üzere, icra memuru tarafından, alacaklılara veya hesaplarına olarak içlerinden bir veya bir kaçına verilebilir (İİK m. 120/1)[122].

Haczedilen kambiyo senedinin ödeme yerine geçmek üzere devri, yalnızca kesin haciz sahibi alacaklılardan birisine yapılabilir. Kambiyo senedinin bu şekilde alacaklıya veya alacaklılardan birisine verilmesi halinde icra müdürü, haczedilen senedin takip alacaklısına devredildiğini bildirdiği gibi (TBK m. 186), haczedilen senedi ödeme yerine geçmek üzere devralmış olan alacaklıya (veya alacaklılara) da alacağın devredildiğini bildiren bir belge verir. Bundan başka, icra müdürü, takip borçlusundan kambiyo senedini alıp, başkaca bir hukuki işlem gerekmeksizin, alacağı devralmış olan alacaklıya (veya alacaklılara) devreder[123].

İcra müdürünün haczedilmiş kambiyo senedini ödeme yerine geçmek üzere devretmesi, borçlar hukuku anlamında ifa yerine edim sayılır ve icra takibi de bu oranda sona ermiş sayılır. Alacağın bu şekilde devri, TBK m. 185'e göre kanun gereğince gerçekleşen devirdir ve senedi devralmış alacaklı (veya alacaklılar) da alacakları nispetinde borçlunun haklarına halef olur (İİK m. 120/1, c.2)[124]. Kambiyo senedini

120 Kuru, *İcra ve İflas,* 426 ve 460.
121 Kuru, *İcra ve İflas,* 631.
122 Kuru, *İcra ve İflas,* 632; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 37; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 21; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 163.
123 Kuru, *İcra ve İflas,* 632.
124 Haczedilen kambiyo senedinin tahsil için devrine ilişkin bkz. İİK m. 120/2, 3.

devralan alacaklı tarafından senet, ciro ve zilyetliğin nakli suretiyle yeniden devredilebilir[125].

1.2.2.3. Miras

Miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır (TMK m. 575). Mirasın açılmasıyla birlikte mirasbırakanın terekesine dahil intikale elverişli haklar ve borçlar, bir bütün olarak külli halefi olan mirasçısına veya mirasçılarına[126] intikal eder (TMK m. 599). Bir kambiyo senedini elinde bulunduran hak sahibinin ölümü halinde, bu kambiyo senedi, külli halefiyet gereği, başkaca bir işleme gerek olmaksızın, mirasçıya veya varsa mirasçılara intikal eder. Şayet birden fazla mirasçı varsa, bunlar kendilerine intikal eden senet üzerinde elbirliğiyle hak sahibi olurlar. Dolayısıyla senet üzerindeki tasarruf işlemlerini, miras ortaklığına bir temsilci atanmamışsa, birlikte yapmaları gerekir. Öte yandan, mirasçılar, alacağın devrinde olduğu gibi, mirasbırakanın kambiyo senedinden doğan haklarına ve borçlarına halef olduklarından, senedi tekrar ciroyla devredebilirler. Borçlu da mirasbırakana karşı sahip olduğu def'ileri mirasçılara karşı ileri sürebilir[127].

1.2.2.4. Kanun Hükmü Gereği Devir

1.2.2.4.1. Yetkisiz veya Temsil Yetkisini Aşan Temsilcinin Senet Bedelini Ödemesi

Temsile yetkili olmadığı halde veya temsil yetkisi bulunmakla birlikte bu yetkinin sınırını aşarak temsilcisi sıfatıyla başkası adına poliçeye imzasını (bu imza düzenleme, kabul, ciro[128], aval, araya girme imzası olabilir) koyan kişi (yetkisiz

---

125 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 37; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 21; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 163.

126 Ölüme bağlı bir tasarrufla mirasbırakanın bir malın verilmesini istediği kişi olan vasiyet alacaklıları, teknik anlamda mirasçı olmadıkları için külli halef kapsamında değildirler. Vasiyet alacaklıları, cüzi halefiyet yoluyla tereke üzerinde hak sahibi olurlar. (Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku Miras Hukuku Cilt 4,* Yenilenmiş 10. Baskı (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2016), 13 ve 15; Bilge Öztan, *Miras Hukuku*, 6. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi, 2014), 20 ve 23.)

127 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 36; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 21; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 164.

128 Temsile yetkili olmadığı halde kavramına yetkinin hiç bulunmaması, özel yetkinin veya bir kurumun onayının gerektiği halde bu yetkinin ve onayın bulunmaması, temsilde çifte imza gerekirken tek imzanın bulunması halleri de dahildir (Ünal Tekinalp, "Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Bazı Sorunlar", içinde *Temsil ve Vekalete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, 14-16 Haziran 1976* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, 1976), 43). TBK m. 429/1 hükmü gereğince kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla birlikte korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen kişiye hakim tarafından yasal (oy) danışmanı atanır. Bu kişiler kanunda açıkça belirtilen işlemleri yasal danışmanlarının olumlu oyunu almak suretiyle yapabilirler. Yasal danışmanın olumlu oyu ile yapılabilecek işlemler TMK m. 429'da sınırlı olarak sayılmıştır. TMK m. 429/1, b 8'de kambiyo taahhüdü altına girme, sayılan işlemlerden olması nedeniyle temlik cirosu için yasal danışmanın görüşünün alınması gerekir. Teminat işlevinin varlığını

temsilci), bu işleme onay verilmezse, o poliçeden dolayı bizzat sorumlu olur ve poliçeyi ödediği takdirde, temsil olunduğu kabul edilen kişinin haiz olabileceği haklara sahip olur (TTK m. 678). Bu hüküm 778/2-e'deki atıf nedeniyle bono ve 818/1-c atfı dolayısıyla da çekler hakkında da uygulanır.

TTK m. 678 gereğince, yetkisiz temsilcinin kambiyo senedini ödemesi sonucu gerçekleşen devirde, yetkisiz temsilci senet alacaklısının değil, sözde temsil olunanın haiz olabileceği haklara sahip olur[129]. Bu nedenle yetkisiz temsilci, varsa kendisinden önce gelen senet borçlularına (ciranta, düzenleyen, avalist, poliçede kabul eden muhatap) başvurabilir[130]. Bu kişiler de yetkisiz temsilciye karşı ileri sürülebilecekleri kişisel def'iler yanında, sözde temsil olunana karşı ileri sürebilecekleri def'ileri de yetkisiz temsilciye karşı ileri sürebilir[131]. Çünkü senedin yetkisiz bir temsilci tarafından ödenmiş olması, başvuru borçlusunun durumunun ağırlaşması için haklı bir gerekçe değildir[132]. Ancak yetkisiz temsilci, senet bedelini ödediği kimseye halef olmadığı için,

---

kabul ettiğimizde bir kambiyo taahhüdü olması ve TMK madde 429/1 b. 3'te kıymetli evrakın rehnedilmesinin de sayılan işlemlerden olması nedeniyle rehin cirosu da yasal danışmanlarının olumlu oyunun alınması suretiyle yapılabilir. Bu işlemlerin yasal danışmanın olumlu oyu alınmaksızın yapılması halinde yaptırımı, tek taraflı bağlamazlıktır. Onam verilmemesi durumunda TTK m. 678 hükmü uygulanır. Yasal danışmanın onayı, söz konusu işlemler için kişinin temsilci ataması halinde de gereklidir. Yalnızca senedi tahsil yetkisi veren tahsil cirosu, yasal danışmanın olumlu oyu olmaksızın yapılabilir (Halil Ayhancı, "Kambiyo Senetlerinde Temsil" (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019), 37 ve 40-41).

129 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 37; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 136; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 22; Adolf Baumbach, Wolfgang Hefermehl ve Matthias Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der kartengestützten Zahlungen mit Nebengesetzen und einer Einführung in das Wertpapierrecht*, 23. Auflage (München: Verlag C. H. Beck, 2008), WG Art. 8, Rn. 13.TTK m. 678'in sahte imzaya da uygulanacağı konusunda bkz. Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 390, 391, 92-93; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 8, Rn. 9; Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt ve Rolf Watter (Hrsg.), *Basler Kommentar Wertpapierrecht,* Art. 965-1186 OR, Bucheffektengesetz, Haager Wertpapier-Übereinkommen, Art. 108a-108d IPRG (Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2012), Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 998, Rn. 12; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 169; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 408 ve 419-420. Aksi yönde bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 49.

130 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 37-38; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 137; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 22. Ancak yetkisiz temsilci, asıl borçlu sıfatıyla (poliçeyi kabul eden muhatap, bonoda düzenleyen) senedi imzalamışsa, senet bedelini ödedikten sonra başvuracağı kimse yoktur. Zira kambiyo senetlerinde asıl borçlu sıfatıyla yapılacak ödemeden sonra senetteki borç sona erer, bunların artık bir başvurma hakkı yoktur (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 50; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38, dn. 96).

131 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 410; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 50; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 137; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38; M. Fadlullah Cerrahoğlu, *Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def'iler* (İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası, 1974), 42; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 22.

132 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 8, Rn. 13; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 410; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 50, dn. 25; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 137.

alacaklıya karşı ileri sürülebilecek def'ilerin senet borçluları tarafından yetkisiz temsilciye ileri sürülmesi mümkün değildir[133].

1.2.2.4.2. Avalistin Senet Bedelini Ödemesi

TTK m. 700-702 hükümleri arasında düzenlenmiş olan aval, kambiyo senedi nedeniyle sorumluluk taşıyan kişiler lehine verilen kambiyo senetlerine özgü bir tür kefalettir[134],[135]. Aval verilerek senet bedelinin ödenmesi tamamen veya kısmen güvence altına alınmakta[136], bu sayede senede tedavül kolaylığı sağlanmaktadır[137].

Aval veren kişi, senet bedelini ödediği takdirde, senet gereğince lehine taahhüt altına girmiş olduğu kişiye ve ona, poliçe gereğince sorumlu olan kişilere karşı senetten doğan hakları iktisap eder (TTK m. 702/3). Başka bir deyişle, senet bedelini ödeyen avalist, kambiyo senedinden doğan hakları kanun hükmü gereği iktisap etmekte olup, lehine aval verdiği kişiye ve diğer borçlulara lehine aval verdiği kişi gibi rücu hakkına sahiptir[138],[139]. Bu hükme göre, senet bedelini ödeyen avalist, lehine aval verdiği şahsın haklarını değil, senedin mülkiyetini ve bununla birlikte senetten doğan hakları kanundan dolayı iktisap etmekte, bir başka deyişle, bu haklar ödeme anında kanun hükmü gereği

---

133 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 410; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 22.

134 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 220; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 186; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 220; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 225; Akgün, *İcra-İflas,* 70; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 205; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 487; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 79; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 273; Ekrem Edgü, *Ticaret Hukuku III Kıymetli Evrak* (Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 1965), 101; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 642.

135 Nitekim Alman ve İsviçre hukukunda aval yerine "*poliçe kefaleti (Wechselbürgschaft)*" kavramı tercih edilmiştir (İsvBK OR Art. 1020/1; WG Art. 30/1).

136 Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 186; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 71; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 205; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 488; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 161; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 273.

137 Peter Jäggi, Jean Nicolas Druey ve Christoph von Greyerz, *Wertpapierrecht, unter besonderer Berücksichtigung von Wechsel und Check* (Basel und Frankfurt am Main: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 1985), 187; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 790; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 205; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 488; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 161.

138 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 229; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 813-814 ve 815; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 163; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 363-364; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 71; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 230; İsmail Doğanay, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt 2,* Tümden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 2004), 1921; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 218; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 489 ve 492; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 80; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 644; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 190; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 23.

139 Avalistin bu haklara sahip olabilmesi, bir ödeme mecburiyeti altında yapacağı ödeme sonucunda gerçekleşir. Yoksa herhangi bir mecburiyeti bulunmamasına rağmen, örneğin başvurma hakkını kaybeden hamile ödemede bulunan avalist, senetten doğan hakları kazanamaz (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 814; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 363; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 226; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 217).

avalistin şahsında doğmaktadır[140]. Bu nedenle avalist, bedeli kendisinden tahsil eden hamilin senedi kendisine ciro veya diğer herhangi bir hukuki muamele ile devretmesine gerek olmaksızın kambiyo senedinden doğan haklara sahip olur[141]. Yaptığı ödemeyle senedin mülkiyetini iktisap eden avalist, senet ve senet yanında protesto belgesinin ayrıca doldurulacak bir makbuzla birlikte kendisine verilmesini isteme hakkına (TTK m. 727/1) sahiptir[142]. Kısmi aval verilmiş ise ödenen kısım oranında haklar avaliste geçer. Bu durumda senet hamilin elinde kalacağı için avalist, yaptığı ödemenin senet üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir (TTK m. 709/3)[143]. Senet bedelini ödeyerek senetten doğan hakları kanun hükmü gereği, yani bir halefiyet ilişkisi olmaksızın kazanan avaliste karşı başvuru borçluları, lehine aval verilen kimseye karşı sahip oldukları def'ileri ileri süremezler[144].

1.2.2.4.3. Araya Girerek Ödeme

Araya girerek ödemede, hamilin başvurma hakkının doğduğu aşamada senet bedelinin, kendisine senet dolayısıyla müracaat edilmesi mümkün olan kişi yerine, bir başka kimse tarafından ödenmesi söz konusudur[145]. Başvuru borçluları lehine öngörülmüş bu müessese sayesinde hem başvuru borçlularına başvurunun önüne geçilerek ticari itibarlarının zedelenmesi ve dolayısıyla huzursuz olmaları engellenmiş olur, hem de başvurma hakkı kapsamında talep edilecek bedelin; komisyon, faiz, yapılan masraflar gibi kalemlerin eklenmesiyle adeta kartopu gibi büyümesinin önüne geçilmiş olur[146].

TTK m. 741 hükmü gereğince, araya girme suretiyle ödeme yapıldığı takdirde, istem üzerine, o kişi gösterilmek suretiyle senet üzerine makbuz niteliğinde bir şerh

---

140 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 814-815.

141 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 815; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 363; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 23; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 177.

142 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 815; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 212; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38-39, dn. 98; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 229; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 23, dn. 101.

143 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 213; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 229; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 39, dn. 98.

144 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 229, 232 ve 233; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 38-39; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 163; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 494; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 23; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 177.

145 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 236; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 215; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 102; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 67; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 425; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 246.

146 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 234; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 247; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 821, 822 ve 841; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 258; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 102; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 236; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 105-106.

düşülür[147]. Senedin kimin için ödendiği gösterilmediği takdirde, düzenleyen için yapılmış sayılır. Poliçenin, varsa protesto evrakının, araya girerek ödemede bulunan kişiye verilmesi zorunludur. Böylece araya girerek ödeme yapan kişi, senetten doğan ve kendisine intikal eden hakları kullanabilme imkanına kavuşur[148].

TTK m. 742/1 hükmü gereğince, araya girerek ödemede bulunan kişi, lehine ödemede bulunduğu şahsa ve poliçeden dolayı ona borçlu olan kişilere[149] karşı poliçeden doğan hakları iktisap etmiş iken, senedi ciro etme hakkına sahip değildir (TTK m. 742/1)[150]. Başka bir deyişle alacağını bu yoldan elde edemez. Ancak senedi alacağın devri yoluyla devredebilir[151]. Ciro yapılması yasaklandığı halde ciro yapılırsa,

---

147 Söz konusu kaydın (şerhin) hamil tarafından imzalanması gerekir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 242; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 844; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 261; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 248; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 434). Kayıtta ödenen meblağın gösterilmesi gerekir (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 844). Senet üzerine yazılan kayıtta, Kanunda şart olarak belirtilmese dahi, ilerde senetten doğan haklarını kullanırken hak sahipliğini ispatı olanağını sağlaması bakımından, araya girme suretiyle ödemede bulunanın adının yazılması gerekir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 242; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 40, dn. 102; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 434; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24, dn. 104). Yine Kanunda belirtilmemiş olmakla birlikte ödeme tarihinin de kayıtta yer alması gerekir ki zamanında ödemenin yapılıp yapılmadığı tespit edilebilsin (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 844; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 242; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 40, dn. 102; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24, dn. 104). Kanunda açıkça belirtildiği üzere ödemenin kimin için yapıldığının belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde ödeme, düzenleyen için yapılmış sayılır (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 242; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 844). Yine bu kayıtta, ödemenin araya girme suretiyle yapılan bir ödeme olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir (Öztan*, Kıymetli Evrak,* 844; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 220; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 40, dn. 102; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24, dn. 104). Aksi takdirde yapılan ödeme ile senetten doğan borç sona erse bile, ödemede bulunan kimse senetten doğan hakları iktisap edemez (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 220; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 40, dn. 102; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24, dn. 104).

148 Araya girme suretiyle ödeme, lehine ödenecek kişinin ödemeye zorunlu olduğu tutarın tamamını (TTK m. 725, m. 726) kapsamalıdır (TTK m. 738/2). Dolayısıyla kısmi ödeme hiçbir zaman araya girerek ödeme sayılmaz ve bunun sonucu olarak hamil, kısmi ödemeyi reddedebilir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 240; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 839; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 219; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 136; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 431; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 42, dn. 103).

149 Araya girmek suretiyle ödemede bulunan kimsenin senetten doğan hakları kullanabileceği kişiler, lehine ödemede bulunduğu kimseye ve onun lehine aval veren ile poliçeyi kabul eden kimseye; lehine ödemede bulunduğu kimseye karşı senetten sorumlu olan kimselere ve onlar lehine aval verenler ile poliçeyi kabul edenlerdir (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 220-221; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 843; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 40, dn. 101; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24, dn. 103). Buna karşılık TTK m. 742/2 uyarınca lehine ödemede bulunulan kişiden sonra gelen borçlular, borçtan kurtulurlar.

150 "*…Araya girme suretiyle ödemede bulunan kollektif şirket, lehine ödemede bulunduğu kişiyi ve bonodan dolayı buna borçlu olanları takip yetkisini haiz ise de, senedi yeniden ciro etmek hakkından mahrumdur. Takip, kollektif şirketin cirosuna müsteniden hamil durumunu kazanan (S) tarafından yapıldığına göre takibin durdurulmasını sağlayan merci kararı neticesi itibari ile doğrudur…*" Y. İİD, 18.12.1967, E. 1967/11825, K. 1967/11730, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 614. *İmregün*'e göre, poliçede protesto çekildikten veya protesto çekilmesi için öngörülen süre geçtikten sonra yapılan ciro esasında alacağın devri hükmü olduğundan m. 742/1'deki ciro yasağına ilişkin cümle gereksizdir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 104).

151 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 843.

bu ciro, alacağın devri hükümlerine tabi olur[152]. Anılan hüküm TTK m. 778/1-e atfı nedeniyle bonolar hakkında da uygulanır.

Görüldüğü üzere araya girmek suretiyle ödeme yapıldığı takdirde başkaca bir işleme gerek olmaksızın, kanun hükmü gereğince senetten doğan haklar, ödeyen kişiye intikal eder[153]. Burada bir devren kazanma hali söz konusu olmayıp, aksine senetten doğan haklar aslen kazanılır[154]. Yoksa ödemede bulunduğu hamilin ya da lehine ödemede bulunduğu kimsenin haklarını kazanmaz[155]. Bu nedenle def'iler hakkında TTK m. 687 hükmü uygulanır[156]. Dolayısıyla araya girme suretiyle ödemede bulunan kimsenin ödemede bulunduktan sonra başvurduğu senet borçlusu, lehine ödemede bulunana karşı sahip olduğu kişisel def'ileri, bile bile lehine ödeme yapılan borçlu zararına hareket etmiş olmadıkça (TTK m. 687/1) araya girerek ödeme yapan kimseye karşı ileri süremez[157].

1.2.2.4.4. Şirketlerin Birleşmesi, Bölünmesi ve Tür Değiştirmesi[158]

TTK m. 136 vd. hükümlerinde düzenlenen ve ticaret şirketlerinde yapısal değişikliğin bir türü olan birleşme; sahip oldukları malvarlıkları tasfiye edilmeksizin, bir veya daha çok ticaret şirketinin, içlerinden birinin veya yeni kurulacak bir şirketin bünyesinde bir araya gelmeleri, devralınan malvarlıkları karşılığında, birleşen şirketin ortaklarının belirlenmiş bir değişim oranına göre, yeni kurulan veya bünyesinde birleşilen şirkette pay almalarıdır[159].

---

[152] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 243; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 843; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 42; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 435; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24.

[153] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 242; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 842; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 248; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 42-43; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 177.

[154] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 841.

[155] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 243; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 42; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 24; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 177. Ancak *Kınacıoğlu*'na göre, araya girme suretiyle ödemede bulunan kimse, lehine ödemede bulunduğu kimsenin hukuki halefi olur (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 221).

[156] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 842.

[157] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 242-243; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 43; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 24; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 178.

[158] Türk Ticaret Kanunu'nda sadece ticaret şirketlerinin birleşmesi değil, aynı zamanda ticari işletmelerin birleşme ve tür değiştirme ile ilgili işlemlere katılması da özel bir düzenlemeye bağlanmıştır. Biz burada yalnızca ticaret şirketlerinin yapısal değişiklikleri üzerinde duracağız.

[159] Benzer tanımlar için bkz. Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015), 681; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, Yeni TTK'ya Göre Yazılmış Güncellenmiş 9. Baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 2015), 58; Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 122; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 5. Baskı (Bursa: Dora Yayıncılık, 2017), 67; Rıza Ayhan,

Devralma şeklinde birleşmede, en az bir ticaret şirketinin malvarlığı tüm aktif ve pasifiyle başka bir ticaret şirketine, yeni kuruluş şeklinde birleşmede ise, en az iki ticaret şirketinin malvarlıkları bütün aktif ve pasifleriyle yeni kurulan bir ticaret şirketine devredilir. Bu geçiş, birleşmenin ticaret siciline tescili ile birlikte, mirasta olduğu gibi, külli halefiyet ilkesine göre kendiliğinden gerçekleşir (TTK m. 136/4; m. 153/1). İşte birleşmenin ticaret siciline tescili ile birlikte yeni kuruluş yoluyla birleşmede tüm, devralma yoluyla birleşmede ise devrolunan (katılan) şirketin aktifi içinde yer alan kambiyo senetleri, başkaca bir işleme gerek olmaksızın, yani kanunda öngörülmüş özel devir şekillerine uyulmaksızın tek bir olgu ile birleşilen veya yeni kurulan ticaret şirketine intikal eder. Böylece kambiyo senedinin içerdiği hak, şirketlerin birleşmesi (TTK m. 136 vd.) sonucunda devrolmuş olmaktadır[160].

Bölünme, sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin malvarlıklarını tamamen veya kısmen kendilerinden ayırarak tasfiyesiz olarak ve kısmi külli halefiyet yoluyla başka sermaye şirketlerine veya kooperatiflere devretmeleri ve bunun karşılığında bölünen şirketin ortaklarının devralan şirketlerde ortak konumunu kendiliğinden (*ipso iure*) elde etmeleridir. Kanun, genel bir tanım vermek yerine, bölünmenin iki türü olan "*tam bölünme*" ile "*kısmi bölünme*"yi TTK m. 159'da kavramsal yönden açıklamıştır. Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve mevcut ve/veya yeni kurulan şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket, tasfiyesiz sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir (TTK m. 159/1, a; m. 179/3). Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden çok bölümü ayrılıp, mevcut ve/veya yeni kurulacak şirketlere devredilir[161]. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur (TTK m. 159/1, b).

Dikkat edileceği üzere tam bölünmede, bölünen şirket sona ererek unvanı ticaret sicilinden silinirken; kısmi bölünmede, bölünen şirket tüzel kişiliğini yitirmemekte,

---

Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 567.

160 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 43; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 25; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 172.

161 Kısmi bölünmede söz konusu işlem parçalanan ortaklık açısından "*bölünme*", devralan ortaklık bakımından ise "*birleşme*"dir (Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 107).

kendisine kalan malvarlığı ile faaliyetine devam etmektedir[162]. Ticaret siciline tescil ile birlikte bölünme geçerlilik kazanmakta, bu tescille birlikte bütün aktif ve pasifler devralan şirkete geçmektedir (TTK m. 179/4). Bu bakımdan tam bölünmede bölünen ortaklığın tüm malvarlığı (aktif ve pasif birlikte), kısmi bölünmede ise bölünen kısım/kısımlar bölünme sözleşmesi ve planında öngörülen tahsise uygun olarak bir bütün olarak devralan şirketlere intikal eder. Bu nedenle her iki tür bölünmede de düzenlenecek bölünme sözleşmesi ve bölünme planı özellikle, aktif ve pasif malvarlığı konularının devir amacıyla bölümlere ayrılmasını ve tahsisini; açık tanımlamayla, bu bölümlere ilişkin envanteri; taşınmazları, kıymetli evrakı ve maddi olmayan malvarlığını teker teker gösteren listeyi içermelidir (TTK m. 167/1-b). Haliyle söz konusu listeye göre devralan şirkete tahsis edilen kambiyo senetleri, kendiliğinden devredilmiş olur.

Ticaret şirketlerinin hukuki şekillerini değiştirmesi mümkündür. Tür değiştirme TTK m. 180-190 hükümleri arasında ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, ancak tanımlanmamıştır. Öğretide, tür değiştirme, bir ticaret şirketinin, malvarlığında herhangi bir değişiklik olmaksızın veya yapılmaksızın, malvarlığı başkasına devredilmeksizin; tasfiye edilmeksizin, ekonomik varlığını ve devamlılığını koruyarak diğer bir türe dönüşmesidir şeklinde tanımlanmaktadır[163].

Türk Ticaret Kanunu, şekil (biçim) değiştirici tür değişikliğini kabul etmiştir[164]. Bu durumda tüzel kişilik ekonomik (malvarlığını) ve hukuki özdeşliğini korumakta, ancak tüzel kişilik şeklini değiştirerek başka bir türe dönüşmektedir[165]. Başka bir deyişle tür değiştirmede süje tekliği söz konusu olup kesintisiz devam eden ve aynı

---

[162] Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 726; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 137; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler Hukuku,* 604 ve 606; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 67.

[163] Benzer yönde tanımlar için bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 745; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler Hukuku,* 629; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 68; Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku,* 90.

[164] Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 746; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 43; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 68; Pulaşlı, *Şirketler*, 136; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153; Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku,* 91; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 172.

[165] Bir diğer tür değiştirme çeşidi "*devredici tür değiştirme*"dir. Bu çeşit tür değiştirmede, belli bir türdeki şirket tasfiye edilmeksizin bütün malvarlığı ile yeni kurulan yeni tür şirkete devredilir. Dikkat edileceği üzere devredici tür değiştirmede eski (önceki) tür şirket ve yeni tür şirket olmak üzere iki ayrı tüzel kişi vardır. 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda her iki tür değiştirmeye ilişkin hükümler bulunmaktaydı (Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku,* 90 ve 91).

hukuk öznesi olan varolan şirket, yalnızca türünü (hukuki kılıfını) değiştirmektedir[166]. Yeni türe dönüştürülen şirket, hukuki ve ekonomik açıdan eskisinin devamıdır (TTK m. 180). Ortada tek bir tüzel kişilik olduğu ve özne değişikliği söz konusu olmadığı için de malvarlığı devrinden ve külli/cüzi halefiyetten söz edilemez[167]. Aynı doğrultuda tek tüzel kişilik olması ve onun devam etmesinden dolayı bir fesih ve tasfiye de söz konusu değildir[168]. Yalnızca işlemler sonucunda bir ticaret ortaklığı, başka bir türe dönüşür. Bu durumda tür değiştirmelerde, eski türe ait kambiyo senedi diğer malvarlığı unsurlarıyla birlikte, eskisinin devamı niteliğinde olan yeni türün malvarlığı olmaktadır[169]. Netice itibariyle denilebilir ki hukuki ve ekonomik açıdan eskisinin devamı niteliğinde olan türü değişen şirket, eskiye ait tüm haklardan ve borçlardan, bir külli halefiyet durumu söz konusu olmaksızın, yeni hukuki türü ve fakat aynı tüzel kişi sıfatı içinde sorumlu olmaya devam eder[170].

1.2.2.4.5. Zilyetliğinin Devri (Teslim)

Kıymetli evrak türleri arasında devri en kolay olan hamiline yazılı senetlerin devri için, tıpkı taşınırların devrinde olduğu gibi, ilgililer arasında anlaşmaya dayanılarak zilyetliğin karşı tarafa intikali gerekli ve yeterlidir (TTK m. 647; m. 489). Senet zilyetliğinin devralana geçirilmesi, bizzat senedin fiili teslimi suretiyle yapılabileceği gibi, zilyetliğin diğer devir yolları (TMK m. 977-980) olan araçların teslimi, temsilciye teslim, hükmen teslim, kısa elden teslim ve zilyetliğin havalesi yoluyla da yapılabilir[171], [172].

Hamiline yazılı senet kavramı TTK m. 658'de, *"senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak,*

---

166 Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 746; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 43; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 68; Pulaşlı, *Şirketler*, 136 ve 146; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 25.

167 Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 746; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 43-44; Pulaşlı, *Şirketler,* 136 ve 146; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler Hukuku,* 634-635; Bilgili ve Demirkapı, *Şirketler Hukuku,* 90-91; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 25; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 172.

168 Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 746; Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 68; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Şirketler Hukuku,* 636; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153.

169 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 44; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 25; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 172-173.

170 Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları,* 746; Pulaşlı, *Şirketler*, 146; Şener, *Teorik ve Uygulamalı,* 153.

171 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 24 ve 46; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 150-155; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 15-16; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 49; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 343; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 46; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 26 ve 19, dn. 77.

172 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ünal ve Veysel Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 175 vd.

hamile veya hamiline yazılı senet sayılır" şeklinde tanımlanmıştır[173]. Bu tür kıymetli evrakta, senedi elinde bulunduran, yani zilyedi olan kişi, aynı zamanda senedin maliki (veya yetkili zilyedi) sayılır[174]. TMK m. 985'deki, *"taşınırın zilyedi onun maliki sayılır"* hükmü[175] gereğince hamiline yazılı senede zilyetlik, mülkiyete (senetteki hakkın sahibi olduğuna) karine oluşturur[176]. Bu bakımdan hamil, hak sahibi olduğunu ispatla mükellef olmaksızın sadece senedi ibraz ederek ödeme talep edebilir, borçlu da senedi ibraz ederek hak sahipliğini tanıtmış olan kişiye, vadede ifada bulunmak suretiyle borcundan kurtulur[177]. Bu durumda senet borçlusu ödeme yaparken, senet aracılığı ile hak sahibini teşhis edebileceğinden, senedi elinde bulunduran ve ödeme için ibraz eden kişiden kimlik ibrazı (veya başkaca örneğin hukuki iktisapla ilgili delil) talep edemez[178]. Dolayısıyla hak ile senet arasındaki bağlılığın en yüksek düzeyde gerçekleştiği hamiline yazılı senetlerde senet borçlusu, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça senedi ibraz eden hamile, ödemede bulunmakla borcundan kurtulur (TTK m. 646/2). Öte yandan, senet borçlusu, mahkeme kararıyla ödemeden men edilmiş ise yapacağı ödeme geçerli olmaz (TTK m. 658/2).

---

173 *Domaniç*, kanunun hamiline yazılı senetler hakkındaki tanımını ifade bakımından yetersiz bulup şu şekilde bir tarif yapmaktadır: "*Kanunen hamiline yazılma kabiliyetini haiz olup, metin veya şeklinden, hamilin hak sahibi sayılacağı anlaşılan senetler hamiline yazılı senetlerdir*" (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 55-56). Aynı yönde bkz. Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 49.

174 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 14, 29; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 33; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 113; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 49; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 45; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 53; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 24; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 15; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 79; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 83; Akgün, *İcra-İflas,* 38; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 11; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 25; Yılmaz, *Def'iler*, 236.

175 Zilyetliğin mülkiyete karine olması hakkında bkz. A. Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, 2. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 92 vd.

176 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 33; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 247; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 113; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 83; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 15; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 49; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 79; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 54; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 48. *Pulaşlı*, hamiline yazılı kıymetli evrakta hamilin durumunun taşınır mal zilyedinin malik sayılması durumundan daha kuvvetli olduğunu, ancak yine mutlak bir kuraldan söz edilemeyeceğini, borçlunun, Kanunda belirtilen bazı hallerde ödemeden kaçınabileceğini belirtmiştir (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 79).

177 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 14, 29-30; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 33; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 247-248; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 49; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 112; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 54; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 45; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 79; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 24; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 36; Akgün, *İcra-İflas,* 40; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 10-11; Yılmaz, *Def'iler*, 236 ve 237; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 48.

178 Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 59 ve 61; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 112; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 247-248; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 53; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 45; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 108; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1761; Akgün, *İcra-İflas,* 40; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 48.

1.2.3. Kambiyo Senetlerinin Ciro Yoluyla Devri

1.2.3.1. Genel Olarak Ciro

Kanunen emre yazılı olan kambiyo senetleri ve TTK m. 831 hükmü gereğince, diğer emre yazılı senetlerin devri konusunda mevcut yollardan biri de ciro ve zilyetliğin geçirilmesidir (TTK m. 647/1-2). Burada esas olarak poliçenin cirosuna ilişkin hükümleri (TTK m. 681 vd.) inceleyeceğiz. Çünkü Kanunda tüm emre yazılı senetlerin devri için poliçenin cirosuna ilişkin hükümlere atıfta bulunulmaktadır (TTK m. 648/1). Dolayısıyla genel hüküm niteliğindeki poliçenin cirosuna ilişkin yapılan tüm açıklamalar, kanunen emre yazılı senetlerden bono, çek ile nama yazılı pay senetleri ile diğer tüm emre yazılı senetler için de geçerlidir[179].

Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin kaynak metni İsviçre Borçlar Kanunu'nda da durum farklı olmayıp ciroya ilişkin hükümler için poliçede ciro hükümlerine atıf yapılmıştır. Alman Ticaret Kanunu (AlmTK, *Deutsches Handelsgesetzbuch vom 10.05.1897/HGB*) Art. 363/2'de makbuz senedi, varant ve konişmentonun ciro yoluyla devredilebileceği belirtilmiş, Art. 365'te poliçede ciro hükümlerine atıf yapılmıştır. Yine Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu (APSOK, *Aktiengesetz*) m. 68'de pay senetlerinin ciro yoluyla devri düzenlenmiş ve şekli konusunda poliçenin cirosuna ilişkin uygulanacak hükümlere atıf yapılmıştır.

Kıymetli evrak hukuku bakımından önem arz eden bir devir işlemi olmasına rağmen Türk Ticaret Kanunu'nda ve mehaz kanunda cironun tanımına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Özellikleri ve hukuki nitelikleri göz önünde bulundurularak öğretide cironun farklı tanımlamalarına yer verilmiştir. Yapılan tüm tanımlamalardan yola çıkarak yapılabilecek bir tanıma göre ciro, kanun tarafından özel olarak düzenlenen, emre yazılı senetten doğan hakları başka bir kişiye devretmek, rehnetmek veya senetten doğan bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla senet veya alonj

[179] Emre yazılı senetlerin cirosunun poliçe hükümlerine göre yapılacağı TTK m. 831'de doğrulanmakta ve söz konusu hükümde poliçenin cirosuna dair hangi hükümlerin cirosu kabil olan diğer senetlere uygulanacağı belirtilmektedir. TTK m. 831/2'de, cironun şekli, hamilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması konusunda poliçelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmekle birlikte, son fıkrada başvurmaya ilişkin hükümlerin, Kanunda açık hüküm olmadıkça, uygulanmayacağı belirtilmiştir.

üzerinde hamilin yazı ile tespit ve imzasıyla teyit ettiği soyut ve tek taraflı bir irade beyanıdır[180],[181].

Türkçe'de kullanılan ciro kavramı, yabancı kökenli olup; İtalyanca'da devretmek anlamına gelen "*girare*" fiilinden türemiş olan "*giro*" (devretme) kelimesinin telaffuz şeklinin Türk imlasına uydurulmuş şeklidir[182]. Türkçe'de de İtalyanca'da olduğu gibi devir anlamında kullanılan ciro, birçok yabancı hukuk çevrelerinde de aynı şekilde kullanılmaktadır Örneğin, Macar, Norveç ve İsveç gibi diğer bazı hukuk çevrelerinde ciro kelimesine aynı anlamda yer verilmektedir[183]. Buna karşılık diğer bazı Avrupa ülkelerinde ise İtalyanca'daki "*indossament*" kelimesinin farklı halleri kullanılmaktadır. Nitekim Fransız hukukunda ciro, sırtlamak, arkalamak veya yüklenmek anlamına gelen "*endossement*" kelimesi ile ifade edilir[184]. İngiliz hukukunda "*indorsement*", Alman hukukunda "*Indossament*", İspanyol hukukunda ise "*endosso*" kelimeleri kullanılır[185].

---

[180] Benzer ve farklı tanımlamalar için bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 553; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 80; Edip Şimşek, "Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar", *Ankara Barosu Dergisi*, 2 (1977): 268; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 172; Hayri Bozgeyik, *Poliçede Müracaat Hakkı*, 1. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003), 37; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 200; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 88; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Namık Zeki, *Senedatı Ticariye* (İstanbul: Türkiye Matbaası, 1934), 75; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 787; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1741, 1819 ve 1825; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 28 ve 125; Akgün, *İcra-İflas,* 63 ve 108; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 191; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 51 ve 77; Hikmet Küney, *Banka Tekniği*, 3. Baskı (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1976), 267; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 27; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 27; Abdullah Revaha Gencer, *Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020), 8; Bilal Özel, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2012), 47-48. Tanımlamalar ile ilgili ayrıca bkz. Ribi, *Von der Übertragung*, 137-138.

[181] Alman öğretisinde poliçe cirosuna ilişkin yapılan bir tanıma göre ciro, senet alacaklısı cirantanın poliçe bedelinin kendisine değil, ciro edilene ödenmesini açıkça zorunlu kıldığı bir devir beyanıdır (Peter Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz mit AGB- Sparkassen, AGB-Banken, AGB-Postbank und Scheckbedingungen Kommentar*, 5. Auflage (München: Verlag C.H. Beck, 2013), WG Art. 11 Rn. 2; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 72).

[182] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 553; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 194; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 26; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 75; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 199; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 124; Küney, *Banka Tekniği*, 267; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 80; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 50 ve 54-55. Cironun tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu,* 52 vd.; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 22 vd.

[183] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 553 ve dn. 18; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*,124; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 50.

[184] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 124; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 50.

[185] Alışkan, *Temlik Cirosu,* 50, dn. 125; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 134, dn. 5. "*Indossament*" kelimesinin İtalyanca'da sırtlamak, arkalamak anlamına gelen "*indossamento*" kelimesinden geldiği yönünde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak,* 553; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 1. Kelimenin latince kökünün kaynağının "*dorsum*" olduğu yönünde

Kambiyo senedinin devri için cirodan başka, senedin zilyetliğinin de karşı tarafa geçirilmesi gereklidir. Bir başka deyişle, emre yazılı senetlerde cironun hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için, senedin zilyetliğinin devri de şarttır[186]. Böylece senetten doğan hakkın ileri sürülmesi mümkün kılınmış olur[187]. Öğretide cirodan bahsedildiği vakit, yalnızca senet üzerinde cironun icra edilmesinin düşünülmemesinin gerektiği, zilyetliğin devrinin de cironun bir parçası olduğu, bu nedenle senedin zilyetliğinin geçirilmesini de anlamak gerektiği savunulmuştur[188],[189]. Nitekim uygulamada da ciro kavramından bu iki işlemin birlikte anlaşıldığı görülmektedir[190].

1.2.3.2. Cironun Hukuki Niteliği

Emre yazılı senetlerde uygulanan bir devir şekli olan ciro, diğer devir şekillerinden farklı olarak kendine has özelliklere sahiptir. Bu devir şeklinin hukuki sonuçları, TTK m. 684/1'de gösterilmiştir. Anılan hüküm uyarınca, soyut bir işlem olan ciro ve zilyetliğin geçirilmesi neticesinde, poliçeden doğan bütün haklar ciro edilene devredilmiş olur. Dikkat edileceği üzere, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi neticesinde hamil, senet dolayısıyla sahip olduğu hakları değil, senetten doğan hakları devreder. Bu durumda senetten doğan hakların devrinin ne şekilde gerçekleştiği, karşı tarafa intikal eden haklar ve bunların sınırları konularının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

---

bkz. Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 178; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 1.

186 Reinhard Richardi, *Wertpapierrecht,* Ein Lehrbuch (Heidelberg: C.F. Müller Juristischer Verlag, 1987), 144; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Einl. Rn. 32; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 176; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 22; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 31; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1001, Rn. 2; Reinhold Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht, Erläuterungen für die Praxis* (Wiesbaden: Gabler Verlag, 1976), 50; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 51; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 641; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 200. Kuşkusuz ciro işlemi yapılmaksızın yalnızca senet zilyetliğinin geçirilmesi de senede bağlı hakkın devri için yeterli değildir. Ciro ve zilyetliğin geçirilmesi işlemlerinin birlikte yapılması zorunludur (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 144; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 194; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 191). "*…Senedin ciroya dayanmaksızın teslim edilmiş olması… bir hukuki sonuç doğurmaz…*" Y. 12. HD, 28.05.1962, E. 1962/3637, K. 1962/6153, Alışkan, *Temlik Cirosu,* 191, dn. 4b. "*Temlik cirosu olmadan sadece bonoların zilyedi olmasının kendisini meşru hamil kılmadığı, bu durumda davanın kabulü gerektiğinden…*" Y. 11. HD, 02.03.1990, E. 1990/902, K. 1990/1650 (Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 391).

187 BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 3; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 57; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 50.

188 Halil Arslanlı, *Ticari Senetler Dersleri*, 3. Baskı (İstanbul: Üniversite Kitapevi, 1954), 104; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 553; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 51 ve 78.

189 *Kınacıoğlu*'na göre de poliçede hak-senet birliği bulunduğu cihetle ciro ve zilyetliğin intikali (teslim), senetten doğan hakların devri (temliki) için "*bir arada bulunması*" gereken geçerlilik şartlarıdır (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 144).

190 Bkz. Arslanlı, *Ticari Senetler,* 104.

Cironun hukuki niteliği tartışmalıdır ve bu konuda çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. İleri sürülen ve birçok taraftar toplayan belli başlı teorilere kısaca değinmekte yarar vardır.

1.2.3.2.1. Teoriler

1.2.3.2.1.1. Havale Teorisi

Havale teorisi, cironun hukuki niteliğini açıklamaya yönelik olarak ortaya atılan klasik görüşlerden en eskisi ve konuyu basite indirgeyerek açıkladığı için de en çok benimsenendir. Poliçede ödeme lehtara veya onun tarafından tespit edilen bir şahsa yapılmaktadır. İşte ciro, hamilin lehtar tarafından tespiti işlemidir. Bu mahiyeti itibariyle de cironun, düzenleyenin havalesinin yanında, ayrı ve ikinci bir havale niteliğinde olduğu kabul edilmiştir[191]. Yapılan bu ikinci havale ile düzenleyen tarafından tespit edilen ve muhatap tarafından yapılacak olan ödemenin, o zamana kadar havale alacaklısı olarak bulunan lehtara değil, lehtar tarafından belirlenmiş olan başka bir şahsa yani ciro edilene yapılması istenmektedir[192]. Ancak poliçede ödemeyi yapacak olan muhatabın yanında düzenleyenin de bazı durumlarda ödemeyle mükellef kılınması mümkündür. Bundan dolayıdır ki bu ikinci havale, sadece muhatabı değil düzenleyeni de ilgilendirmektedir[193].

Birinci havaleyi yapan düzenleyenin, senedin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu olacağını garanti etmesi gibi ikinci havaleyi yapan lehdar da kendi yaptığı ciro işlemi sonucu garanti mükellefiyeti altına girmektedir[194]. Ciro, çifte yetki veren bir hukuki işlemdir. Nitekim ikinci havale niteliğindeki ciro aracılığıyla ciranta, bir yandan kendisine ciro yapılan kişiye, yani senedin hamiline senetteki alacağı borçludan talep ve tahsil etme, diğer yandan senet borçlusuna, kendisine ciro yapılan

---

191 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 84; Wolfgang Zöllner, *Wertpapierrecht,* 14. Auflage (München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1987), 84; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 554; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 81; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 28; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 50; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 15.

192 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 554; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 28; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 50-51.

193 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 554; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 28-29.

194 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 554-555; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 192; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 15.

şahsa ödemede bulunma yetkisi vermektedir[195]. Bu nedenle ciro işlemi, nitelikli bir havaledir[196], [197].

Teoriye göre, ikinci havale ile ciro edilen, senetten doğan hakları devren değil, aslen iktisap etmektedir. Çünkü ciro edilen, cirantasının senet alacağını devralan kişi olmayıp, havale niteliğindeki ciro işlemi ile şahsında yeni bir poliçe alacağı tesis edilmiş olmaktadır. Ciranta da yaptığı ciro ile hakları devretmediği için alacaklı durumunu korumaktadır. Ancak senetten dolayı sahip olduğu hakları, senet elinde bulunmadığından kullanamamaktadır[198]. Diğer bir deyişle senetten dolayı sahip olduğu hakkı kullanması, senedin kendisine dönmesi geciktirici şartına bağlıdır. Muhatabın

---

195 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 555; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 125; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 21; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Hanife Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/2 (2017): 630; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 172; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 221; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 200; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1741-1742 ve 1819-1820; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 153; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 68-69; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 95; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 74; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 627; Akgün, *İcra-İflas,* 64 ve 108; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 92-93; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 29; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 51.

196 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 555; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 153; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 172; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 95; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 80; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 630; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1741 ve 1820; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 51. Nitekim kimi yazarlara göre ciro, hamilin, poliçede yazılı şartlar altında ciro edilen lehine yeni bir poliçe keşide etmesi gibidir. Başka bir deyişle mevcut poliçeye eklenen yeni bir poliçe gibidir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Töhl zikreden Öztan, *Kıymetli Evrak,* 554, dn. 21). *Poroy*'a göre de, ciro işlemi havalede olduğu gibi, poliçenin ihdasında "*keşideci-muhatap-lehtar*" arasındaki ilişkiye benzer bir durum gösterir. Yalnızca ciroda bu kişiler, "*ciranta-muhatap-ciro edilen*" şeklinde gözükürler (Poroy, *Kıymetli Evrak,* 153-154 ve dn. 101).

197 *Domaniç*'e göre ciro, biri, senet hamiline bedeli tahsil, diğeri ise, senet borçlusunun bu bedeli ödemesine yönelik olmak üzere, çifte yetki ve borç doğuran bir muameledir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 125; Hayri Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu", *Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan*, Ankara (1964): 519). Yazara göre, ciro doktrinde genellikle yalnızca çifte yetki veren bir işlem olarak tarif edilmiş, bu işlemin gerek hamile, gerekse senet borçlularına yönelik tahsil ve ödeme yükümlülüğü belirtilmemiştir (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 519, dn. 1). Oysa çifte yetki doğuran ciro taraflara borçlar da yükler. Cironun hamile yüklediği borç, senedi ibraz ve tahsil, gerekirse protesto ve protestoyu ihbar; borçlu ve diğer sorumlulara yüklediği borç ise senet bedelini ödemektir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 125). *Şimşek*'e göre de ciro, senet hamiline, senette yansıyan hak üzerinde kendi namına veya cirantası hesabına tasarruf yetkisi veren yazılı bir işlemdir. Aynı zamanda senetten borçlu olanlara da hamile ödemede bulunmak yükümlülüğünü doğurur (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 80). *Poroy*'a göre ise, senet hamilinin ödeme isteme yükümlülüğü söz konusu olmayacağı gibi, senet borçlusunun ödeme yükümünün de ciro ile ilgisi yoktur (Poroy, *Kıymetli Evrak,* 153-154 ve dn. 101). Aynı yönde bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu,* 77-78, dn. 1. *Arslanlı*'ya göre de ciro, ciranta için bir yükümlülük de doğurur. Ancak bu yükümlülüğün doğumu ile cironun yapılmasına neden olan işlem arasında bir bağlılık yoktur (Arslanlı, *Ticari Senetler,* 104).

198 Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 555; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 16; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 51.

senet bedelini ödememesi üzerine başvurma haklarının kullanılması neticesinde, ciranta, hamile ödemede bulunmak suretiyle senet zilyetliğini tekrar elde eder ise, sahip olduğu hakları ileri sürerek başvurma hakkını kullanabilir[199]. Her bir ciroda havale işlemi tekrar edilir ve senet ciro edilenler tarafından yeni bir havale alacaklısı olarak aslen iktisap edilmektedir[200]. Bunun neticesinde hakların aslen sahibi olan ciro edilene karşı, cirantaya karşı ileri sürülebilen def'iler ileri sürülemez[201].

1.2.3.2.1.2. İcap (Öneri) Teorisi

Havale teorisinin açıklığa kavuşturamadığı husus, salt havale işlemi ile havale yapan kişinin, gelecekteki cirantalara karşı hangi sebeple sorumlu tutulduğu ve o anda senetten dolayı borçlu olanlara karşı, nasıl olup da başvurma hakkı elde ettiğidir[202]. Nitekim havalenin böyle bir sonucu doğurması mümkün değildir[203]. İşte bu eksiklikleri gidermek amacıyla "*İcap Teorisi*" ortaya atılmıştır[204]. Keza bu nedenle icap teorisi, kimi yazarlarca havale teorisinin içinde değerlendirilmektedir[205].

Teoriye göre, düzenleyen ve senedi ciro eden diğer cirantalar, kendilerinden sonra senede hamil olacak kimselere karşı senetten dolayı sorumlu olmak konusunda icapta bulunmakta; senede hamil olanlar da gösterdikleri bağlayıcı davranışlar ile bu icabı zımnen kabul etmektedirler[206]. Şöyle ki, senedi ciro eden kişi, yaptığı ciro ile senedin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu olduğunu, gelecekteki cirantalara karşı beyan etmekte, yani sorumluluğu için icapta bulunmakta, senedi ciro ile devralanlar da ciro edilmiş senedi teslim almakla bu icabı kabul etmiş

---

199 Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 555; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 51.

200 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167.

201 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 16.

202 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 14 Rn. 2; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 136, 73; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Richardi, *Wertpapierrecht,* 145; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 17.

203 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Richardi, *Wertpapierrecht,* 145; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 73; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 557.

204 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 557; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 81; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 29-30; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 17.

205 Alışkan, *Temlik Cirosu*, 81; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138.

206 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 84; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 136, 73; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 557; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 81; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 17; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 51-52.

olmaktadırlar[207]. Bu durumda hamil, senetten doğan hakları, cirantadan devren değil, senet borçlularının uygun beyanları ile aslen iktisap etmektedir[208]. Dolayısıyla senetten doğan hakları cirantadan devir suretiyle iktisap etmeyen hamil, cirantanın hukuki halefi konumunda bulunmamaktadır[209].

Ciranta, senetten doğan hiçbir hakkı devretmediğinden, karşısında, ciro ile her defasında senetten doğan haklar şahsında aslen oluşan yeni bir alacaklı bulmakta, kendisi de esas itibariyle kendi haklarına sahip olmaya devam etmektedir. Fakat senedi devrettiği için yani senet artık elinde olmadığından, bu haklarını kullanma imkanına sahip değildir[210]. Ciranta, hamilin başvurma haklarını kullanması sonucu ödemede bulunur ve senet zilyetliğini devralırsa, o zaman kendisinden önceki başvuru borçlularına başvurma imkanını kazanır[211].

1.2.3.2.1.3. Şart (Koşul) Teorisi

Şart teorisine göre, ciranta, ciro edilene bozucu şarta bağlı olarak bir hak devreder. Senedin kabul edilmemesi veya ödenmemesi durumunda başvurma haklarının kullanılması sonucu cirantanın senet bedelini ödemesi halinde şart gerçekleşmiş olur[212],[213]. Bir başka deyişle ciranta, müracaat mekanizması işlemeye başladığında tekrar ödeme şartı altında senedi devretmektedir. Buna göre, hamil, bozucu şarta bağlı bir hak iktisap etmekte, ciranta ise hakkını geciktirici şarta bağlı olarak korumaktadır. İlerde müracaat mekanizması işlemeye başlar ve ciranta da başvuru üzerine senet bedelini öderse bu şart gerçekleşmiş olur. Böylece hamil, hakkını tamamen kaybeder ve

---

207 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192.

208 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 73-74; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 557; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192-193; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 17; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52.

209 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52.

210 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 557; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 193; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 17; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52.

211 Leo Quassowski ve Erich Albrecht, *Wechselgesetz*, 21. Juni 1933 (Berlin: Verlag Franz Vahlen, 1934), WG Art. 13, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 557; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30.

212 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 85; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 74; Martin Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* 14. Auflage (Berlin: Walter De Gruyter & Co, 1952), Art. 14, Rn. 9; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 559; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 31; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52.

213 *Poroy ve Tekinalp*'e göre ise, şart teorisinde poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde bozucu şart gerçekleşmekte ve poliçe, içerdiği haklar ile birlikte cirantaya dönmektedir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 193). Aynı yönde bkz. Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 18.

cirantanın geciktirici şarta bağlı olan hakkı yeniden kuvvetlenir[214]. Burada güdülen amaç, başvurma haklarının kullanılması neticesinde senet bedelini ödeyen cirantayı tekrar eski hukuki durumuna getirmektir. Böylece başvurma hakkının kullanılması halinde ortaya çıkması muhtemel problemlere dogmatik açıdan uygun çözümler bulmak istenmektedir[215]. Görüldüğü üzere, şart teorisine göre de havale ve icap teorilerinde olduğu gibi, ciranta cirodan sonra hukuki durumu tamamen kaybetmemekte ve ödeme ile eski hukuki durumunun içine girmektedir[216]. Ancak dikkat edilirse şart teorisi bir asli iktisaptan değil, devren iktisaptan hareket etmektedir[217].

1.2.3.2.1.4. Muntazar (Beklemece) Hak Teorisi

Bu teori, cironun senetten doğan hakkı devrettiğini kabul etmekte, fakat cirantanın, ciroya rağmen rücu hakkını kullanabilmek üzere bekleme durumunu muhafaza ettiğini ileri sürmektedir[218]. Böylece ciranta, sorumluluğu devam ettiği müddetçe, senedi yeniden iktisap edinceye kadar muntazar hakka[219] sahip olmaktadır[220]. Bu teoriye göre, ciranta, başvuru borçlusu olarak bedeli ödemek suretiyle devrettiği senedi elde edince, yeniden eski durumuna kavuşur[221].

1.2.3.2.1.5. Modern Görüş/Temlik Teorisi

Modern görüş olarak da adlandırılan bu teoriye göre, ciro yoluyla senet alacağı, alacağın devri ve teslimde olduğu gibi, kayıtsız ve şartsız bir biçimde ciro edilene devredilmiş olmaktadır[222]. Böylece ciro neticesinde hamil hak sahibi olmakta, cirantanın hakkı ise sona ermektedir. Başvurma hakkının kullanılması sonucu senet bedelinin ödenmesi neticesinde, alacak, kural olarak kanun hükmü gereğince, istisnaen

---

214 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 74; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 81-82; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 31.

215 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 31-32.

216 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 18; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32.

217 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 193; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 18.

218 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52-53.

219 Muntazar: Beklenen, beklemece; Muntazar Haklar: Beklemece Haklar; Beklemece Haklar: İleride kazanılacağı umulan haklar, muntazır haklar, örn. mirasçıların terekenin açılmasından önceki tereke hakları gibi (Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 145 ve 852).

220 Zöllner, *Wertpapierrecht,* 88; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 52-53.

221 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 53.

222 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 86; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87-88; Richardi, *Wertpapierrecht,* 146; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 561-562; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82 ve 89; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 18; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 53.

hukuki işlem sonucunda[223], senet bedelini ödeyen cirantaya geçer. Böylece senet bedelini ödeyen ciranta, yeniden senetten doğan hakkın alacaklısı konumuna gelmektedir[224].

1.2.3.2.1.6. Değerlendirme ve Görüşümüz

Öğretideki hakim fikir, cironun hukuki niteliğinin havale olduğudur. Havale teorisinin cironun hukuki niteliğini açıklama şekli, poliçenin tarihi gelişimine ve senette yer alan "*emre*" kaydına da uygun düşmektedir. Zira poliçenin kullanılmaya başlandığı ilk zamanlarda, poliçe emre yazılı senet sayılmıyordu ve senetteki "*A'ya veya emrine ödeyiniz*" kaydından faydalanılarak lehtara veya onun tarafından belirtilen diğer bir şahsa ödeme yapılıyordu. Bu şekilde lehtarın senedi devretmesi durumunda, bunun alacağın devri olmadığı, yeni bir havale olduğu kabul edilmekteydi[225].

Havale, icap ve şart teorisine göre, cirantanın, cirodan sonra hukuki durumunu tamamen kaybetmemesi, ciroya rağmen alacaklılık durumunu koruması ve başvurma hakkını kullanan hamile ödemede bulunmak ve senedi devralmak suretiyle eskiden sahip olduğu durumunu tekrar iktisap etmesi, çeşitli yönlerden önemlidir. Öncelikle bu durumun önemi, def'iler konusunda görülür. Şöyle ki lehtar L'den senedi ciroyla devralan C, bu senedi ciro etmeyip de vadede ödenmek üzere muhatap M'ye ibraz ettiğinde, M tarafından ödemede bulunulmadığı takdirde, gerekli şartları yerine getirerek cirantası L'ye başvurma hakkını kullanarak başvursa, L, C ile aralarındaki ilişkiden doğan def'ileri C'ye karşı ileri sürebilir. Oysa C, L'den devraldığı senedi H'ye ciro etse, L bu def'ileri H'ye karşı ileri süremez. H tarafından senet, vadede ödenmek üzere muhataba ibraz edilip de ödenmediği takdirde C'ye başvurulabilir. Bu durumda C, yapacağı ödeme ile eski durumunu tekrar kazanır, eski başvurma hakkını tekrar elde eder. Bunun üzerine C, kendi cirantası L'ye başvurduğunda L, eski başvurma hakkı tekrar canlılık kazanan C'ye karşı, yukarıda sözü edilen def'ileri ileri sürebilir[226].

Eski başvuru hakkının bu şekilde tekrar canlılık kazanması, senet bedelini ödemek zorunda kalan bir cirantanın, başvurma hakkını kullanabileceği kendi

---

[223] Örneğin cirosuna "*teminatsız*" kaydını koyan cirantanın ödemesinde olduğu gibi (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82).

[224] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 82 ve 89; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32.

[225] Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 84; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 555; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 83-84; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 19.

[226] İlgili örnek için bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak,* 555-556; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 84.

cirantasının, bu arada iflas etmiş olması halinde de önem arz eder. Örneğin H, senedi kabul etmiş bulunan muhatap M'den vadesinde ödeme talebinde bulunmasına rağmen senet bedeli M tarafından ödenmemiş olsun. Bu durumda H, başvurma hakkını kullanarak cirantası C2'ye başvurur. Bu başvuru üzerine senet bedelini ödemek zorunda kalan C2 de kendi cirantası C1'e müracaat edecektir. Bu süre içinde, yani C2'nin H'nin başvurusu üzerine senet bedelini ödemek zorunda kalmasından önce geçen süre içinde, C1 iflas etmiş ve C2'nin de C1'in iflas masasına başka bir sebepten borcu var ise, bu durumda C2'nin takas talep etme hakkı var mıdır[227]?

Bu durum C2 bakımından oldukça önemlidir. Çünkü iflas idaresi, masanın (müflisin) vadesi gelmiş olan alacaklarını tam olarak tahsil eder (İİK m. 229/1). Ancak iflas masası alacaklıları (imtiyazsız), iflas idaresinin hazırladığı pay cetveli ve son hesap uyarınca, alacağı nispetinde tatmin edilir. Buna garameten paylaştırma denir. Dolayısıyla C2 takas hakkına sahip değil ise, iflas masasına olan borcunun tamamını öder, ancak alacağının iflas masasının dağıttığı iflas (garame) hissesi oranına tekabül eden miktarını alabilir. Şayet C2'nin takas hakkı var ise ve bunu kullanırsa, borçlar karşılıklı olarak sona erer. Böylece C2 alacağının tamamını veya en azından iflas masasına olan borcu ve geri kalan kısma isabet eden garame payı oranındaki miktarını tahsil etmiş sayılır[228]. İflâsta alacaklılar arasındaki eşitliğin bozulmaması ve kötüye kullanılmasının önüne geçilebilmesi için iflâsta takas imkânı sınırlandırılmıştır. Buna göre, müflisin borçlusu, iflâs açıldıktan sonra müflisin alacaklısı olursa takas mümkün değildir. (İİK m. 200). Dolayısıyla C2'nin takas hakkına sahip olup olmadığı, C1'e karşı olan başvurma hakkı dolayısıyla sahip olduğu alacak hakkını ne zaman kazandığına bağlıdır[229].

Senet bedelini ödeyen C2'nin başvurma hakkı dolayısıyla sahip olduğu alacak hakkının H'ye ödeme tarihinde doğduğu kabul edilirse, bu alacağı ile C1'in iflas masasına olan borcu için takas talep etmesine İcra ve İflas Kanunu hükümlerince imkan yoktur. Buna karşılık C2'nin senedi H'ye ciro etmesine rağmen C1'e karşı alacaklılık durumunun, senedi ciro ettiği tarihten itibaren geciktirici şarta bağlı bir alacak olarak devam ettiği ve kendisine yapılan başvuru sonucunda ödemede bulunmasıyla eski

[227] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 556; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 85.
[228] Alışkan, *Temlik Cirosu,* 85.
[229] Alışkan, *Temlik Cirosu,* 86.

başvurma hakkının tekrar canlılık kazandığı kabul edilecek olursa, C2, C1'in iflas masasına olan borcu ile başvurma hakkı dolayısıyla sahip olduğu alacağının takasını ileri sürebilir[230]. Zira bu durumda C2 alacak hakkını H'nin başvurusu üzerine senet bedelini ödemeyle kazanmamış, yalnızca eski durumu yeniden canlanmıştır[231].

Fakat yukarıda belirtilen teorilerin birçok yönden eleştirilmeye açık olduğu görülmektedir. Öncelikle havale teorisi, senedi ciro yoluyla devralan yeni malikin, gelecekteki cirantalara karşı nasıl sorumluluk altına girdiğini ve kabul eden muhataba ve müracaat yoluyla düzenleyene ve kendisinden önceki cirantalara yöneltilebileceği bir talep hakkına nasıl sahip olduğu meselesini tatmin edici şekilde açıklayamadığından eleştirilmektedir[232]. Çünkü yalnızca havale işlemi ile ciro edilen, ciro edenin herhangi bir hakkını kazanmamaktadır[233]. Keza daha önce ciro zincirinde bulunan cirantanın senedi yeniden elde etmesi halinde, başvuru borçlularının, bu cirantaya karşı eski def'ileri ileri sürmesi de bu teori tarafından açıklanamamaktadır[234]. Ayrıca TTK m. 684/1'de, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile senetten doğan hakların ciro edilene devredilmiş olduğu açıkça düzenlenmiş iken, hakların ciro edilen kişide yeniden oluştuğunu ve bu kişinin senetten doğan hakları devren değil, aslen iktisap ettiğini savunan havale teorisini, kanun ile bağdaştırmak güçtür[235].

İcap teorisinin de birçok bakımdan eleştirilmeye açık olduğu görülmektedir. Dikkat edileceği üzere, icap teorisine göre, havale teorisinde olduğu gibi, senetten doğan haklar, ciro edilen tarafından aslen iktisap edilmektedir. Bir an için hakkın asli iktisap suretiyle kazanıldığı düşünülse de böyle bir düşünce tarzı, bir hakkın nasıl devredilebileceğini gösteren TBK m. 183 vd. hükümlerine aykırılık teşkil edeceğinden

---

230 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 556; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 86-87; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 16-17. Bu konu hakkında ayrıca bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 140-141.

231 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 87.

232 Richardi, *Wertpapierrecht,* 145; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 84; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 87; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 73; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 556-557; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 29; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 19.

233 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 84; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 136, 73; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 556-557; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 29.

234 Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 19.

235 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 192; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 87; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 29; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 29; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 19; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 53.

kabul edilemez[236]. Buna göre bir hakkın devri, eski ve yeni hak sahibi arasında bir sözleşmeyi zorunlu kılar. Dolayısıyla "*hakkın yeniden ihdası*" şeklindeki açıklama, hakkın yeni maliki ile borçlu arasındaki bir sözleşmeye dayandırıldığından, reddedilmelidir[237].

İcap teorisinin, cirantanın yaptığı ciroya rağmen ciro alacaklısı sıfatını ve senetten doğan haklarını muhafaza ettiği şeklindeki açıklaması da kabul edilemez. Benzer eleştiri havale teorisi için de ileri sürülmektedir. Çünkü TTK m. 684/1 hükmü gereğince, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile poliçeden doğan bütün haklar devredilmiş olur. Dolayısıyla bu hükümlerden açıkça anlaşıldığı üzere, cirodan sonra cirantanın haklarını koruduğundan bahsedilemez. Senet alacaklısı, ciro ile değişmektedir. Yani ciranta, cirodan sonra senet alacaklısı olarak kalmamakta, yeni senet alacaklısı ciro edilen olmaktadır[238]. Söz konusu hükümlerden çıkan bu sonuç, cironun muhtevasına da uygun düşmektedir[239].

TTK m. 684/1'de cirantanın ciro yoluyla kendi haklarını değil, poliçeden doğan hakları devretmiş olacağı şeklindeki hükmün, hak sahibi olan cirantanın cirodan sonra da haklarını muhafaza edeceği şeklinde yorumlanmaması gerekir. Çünkü bu hükümle ciranta hak sahibi olmasa bile hamilin hakları iktisap edebileceği ifade edilmiştir. Cirantanın muhatabın ödemeden kaçınması üzerine kendisine yapılan başvuru sonucunda, senet bedelini ödediği takdirde, başvurma hakkını kullanabilmesi, onun alacaklı durumunu cirodan sonra da korumasına değil, senet zilyetliğini tekrar kazanmasına bağlıdır (TTK m. 726-m. 728). Yani cirantanın senetten doğan hakkı, yeniden iktisabı hukuki işleme dayanmamakta, bu durum cirantaya tamamen kanun tarafından bahşedilmektedir[240].

Ayrıca icap teorisi, TTK m. 687'de hükme bağlanan, def'ilerle ilgili getirilen sınırlamaları açıklama bakımından da yetersiz kalmaktadır. İcap teorisi, def'ilerin sınırlanmasını düzenleyenin iradesine dayandırdığından, poliçenin iyiniyetli üçüncü kişilerce iktisabını açıklayamamaktadır. Yine icabın gerekli unsurları ihtiva etmemesi durumunda, def'ilerin sınırlanması için gerekli olan esas sarsılacağından, icap teorisi

---

236 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 558; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30.
237 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 558; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 30-31.
238 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 138-139; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 87; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 31.
239 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139.
240 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 87; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 31.

kabul edildiğinde, gerekli ölçüde korunma sağlanamaz[241]. Son olarak icap teorisi, başvuru borçlusunun yaptığı ödemeden sonra kendinden öncekilere başvurma hakkını açıklamada da yetersiz kalmaktadır[242].

Şart teorisi, suni bir yapıya sahiptir[243]. Çünkü taraf iradelerinde TBK m. 170 vd. anlamında bir "*şartın*" kabulü için dayanak yoktur. Bir başvuru borçlusu, senette yazılı hakkı geçerli bir ödeme sonucunda iktisap eder. Yani başvuru borçlusuna hakkın intikali, tarafların iradesine bağlı olmaksızın kanun gereği kendiliğinden gerçekleşir[244]. Dolayısıyla taraflar arasında borçlar hukuku anlamında şartın varlığının kabulünü sağlayacak bir dayanak yok iken ciroyla ilgili önemli konularda, şartın varlığı faraziyesinden yola çıkarak çözüm aramak doğru değildir[245]. Ayrıca cironun kayıtsız ve şartsız olmasına ilişkin TTK m. 682/1 hükmü ile bu teorinin bağdaşması mümkün değildir[246].

Muntazar hak teorisinde, senedi devreden ciranta, ciro ile senetten doğan hakları devretmekle birlikte, senedi yeniden iktisap edinceye kadar muntazar hakka sahip olmaktadır. Yani ciroya rağmen ciranta, senette bir çeşit hak sahibidir. Dolayısıyla bu görüş esas alınırsa, senet bedelini ödeyerek kendi cirantasına karşı başvurma hakkını kullanan cirantanın, eğer bu arada kendi cirantası iflas etmiş ve kendisinin de başvurma hakkını kullandığı cirantasının iflas masasına başka bir sebepten dolayı borcu varsa, bu borcu ile senet dolayısıyla sahip olduğu başvurma hakkından doğan alacağı için takas ileri sürebilme hakkına sahip olduğu söylenebilir[247]. Ancak muntazar hak teorisi, senetteki alacakların çokluğu sonucuna ulaşmaktadır. Zira bu teoriye göre cirantanın muntazar (bekleyen) hakkı ile hamilin hakkı aynı anda bulunmaktadır. Bu sonuç

---

241 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 85; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 558-559; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 88.

242 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 85; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30.

243 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32.

244 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559-560; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139-140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 88; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32.

245 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 559-560.

246 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 560; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 168-169; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 139; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 88; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 20; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 54.

247 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 88.

senetteki alacağın tekliği ile bağdaşmadığından ciroyu açıklamakta yetersiz kalmaktadır[248].

Son yıllarda ortaya atılan ve çokça taraftar toplayan temlik teorisi, diğer teorileri esaslı bir şekilde reddetmektedir. Temlik teorisi, yukarıda da belirtildiği üzere, ciro işlemi ile cirantanın hakkının sona erdiğini, senetten doğan hakkın kayıtsız ve şartsız olarak ciro edilene geçtiğini, devren iktisap nedeniyle cirantanın senedin ödenmemesinden ve kabul edilmemesinden sorumlu tutulduğunu savunur. Görüldüğü üzere, ciro ile yeni bir alacak hakkı doğmamakta, senetten doğan tek alacak hakkının sahipleri değişmektedir[249].

Temlik teorisi taraftarlarına göre, ciro, TTK m. 687 hükmü ile konmuş ölçüler içinde kalmak şartıyla, cirantanın hakkının ciro edilene intikalini sağlar[250]. Şöyle ki kambiyo senetleri hukukunda, mutlak def'iler bakımından TBK m. 188/1'den farklı bir düzenleme mevcut değildir[251]. Ancak TTK m. 687/1 hükmünde, alacağın devrinden farklı olarak, senet borçlusunun doğrudan doğruya ilişkide bulunduğu şahsa karşı ileri sürebileceği def'ileri, doğrudan ilişkisinin bulunmadığı senet alacaklısına karşı ileri süremeyeceği hususu düzenlenmiştir[252]. Böylece kişisel def'iler açından söz konusu hükümlerle kanun koyucu genel kuraldan ayrılmıştır[253]. Demek oluyor ki, ciro ile yapılan devir işlemi, alacağın devrinden farklı olarak, karşı tarafa geçirilen hakları daraltmakta, dolayısıyla ciro edilenin hukuki durumu cirantanınkinden farklı olabilmektedir[254]. Ancak protesto düzenlenmesinden ya da hakkı koruyucu işlemlerin yapılması süresinin geçmesinden sonra yapılmış olan ciro, alacağın devri hükümlerini doğuracağından, temlik konusu haklar aynı olmaktadır[255].

Söz konusu def'iler, devredilen senet alacağına bağlı değildir. Çünkü kanun koyucu, tek bir senet alacağının varlığından hareket etmiş ve ciro ile senetten doğan hakların devredileceğini öngörmüştür (TTK m. 684). Nitekim kişisel def'ilerin alacağa karşı ileri sürülmesi, hamil ile borçlu arasındaki ilişkiden kaynaklanmakta olup, bu

248 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 89; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 54.
249 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 89; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 32.
250 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 560 ve 561-562; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 33; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 18 ve 21-22.
251 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 89; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 33, dn. 71.
252 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 560; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30.
253 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 89; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 33.
254 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 560; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 53.
255 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 560; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 30; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 53.

durum alacakla ilgili değildir[256]. Başvurma hakkının kullanılması sonucu senet bedelini ödeyen cirantaya karşı, bu cirantadan sonra gelenlere karşı sahip olunan def'ilerin ileri sürülememesi de, def'ilerin senet alacağına bağlı olmamasıyla açıklanır[257].

Cirantanın kendisinden önceki başvuru borçlusuna takas dermeyan etme hakkına sahip olup olmadığı bir teori meselesi değildir. Nitekim İcra ve İflas Kanunu'na göre bu mümkündür. Buna göre başvurma hakkının kullanılması sonucu senet bedelini ödemek zorunda kalan ciranta, yaptığı bu ödemeden önce ve fakat kendisine senedi ciro ettikten sonra iflas etmiş olan kendi cirantasına karşı başvurma hakkını kullandığında, bu müflis cirantasının iflas masasına kayıtlı olan borcu ile başvurma hakkı dolayısıyla sahip olduğu alacak hakkının takasını ileri sürebilir. Çünkü müflis ciranta, cirosu nedeniyle poliçenin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden dolayı ciro edilen kişiye karşı sorumludur (TTK m. 685/1)[258].

Tarafımızca da benimsenen bu teori, diğer teorilere nazaran kanuni düzenlemelere daha uygun ve cironun hukuki niteliğini açıklamak bakımından daha başarılıdır. Sonuçta alacağın devri ve teslim gibi hukuki devir biçimlerinden biri olan ciro, yapısal bakımdan herhangi bir özellik arz etmez. Ciroyla, cirantanın hakları ciro edilene kayıtsız ve şartsız bir şekilde intikal eder.

1.2.3.3. Cironun Şekli ve Taşıması Gereken Nitelikler

1.2.3.3.1. Cironun Şekline İlişkin Özellikler

TTK m. 683 hükmünden anlaşılacağı üzere, yazılı bir irade beyanı olan ciro, sözlü yapılamaz[259],[260]. Bu nedenle ciro beyanının sözlü olarak ifade edilmesi ve hatta

---

256 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 89-90; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 33.

257 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 90; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 33.

258 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 140-141; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 90.

259 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 13, Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 14, Rn. 6; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1003, Rn. 1; Ribi, *Von der Übertragung,* 138; Vito Roberto ve Hans Rudolf Trüeb (Hrsg.), *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772–1186 OR) Bucheffektengesetz, 3. Auflage (Zürich: Schulthess Verlag, 2016), Hans Kuhn, OR Art. 1003, Rn. 1; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 90; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 22; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 567; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 69; Ersin Çamoğlu, *Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri*, 1. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 63; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 206; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 160; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 194; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 86; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 76; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 342; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 95; Akgün, *İcra-İflas,* 64 ve 109; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 24.

beyan sahibinin ciroya bağlanan sonuçların doğmasını istemesi bir sonuç doğurmaz[261]. Cironun, poliçenin ön veya arka yüzünde, yer kalmamışsa senede bağlı olan ve "*alonj*"[262] denilen bir (eklenti) kâğıt (TTK m. 683/1) veya suret (TTK m. 746/3) üzerinde yer alması ve ciranta veya yetkili temsilcisi tarafından imzalanması gerekir[263]. Şart olmamakla birlikte, uygulamada çoğunlukla ciro, senedin arka yüzünde yapılır[264]. Ciro şerhinin herhangi bir araçla yazılması mümkün iken[265], imzanın mutlaka el yazısı ile atılmış olması gerekir[266]. Mühür veya diğer mekanik aletlerle ya da parmak basmak

---

260 Emre yazılı senetten doğan hakları bir başkasına devretmek, rehnetmek veya bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla yapılan ciro beyanında, anlaşılabilir olması kaydıyla, kullanılan kelimeler ve dolayısıyla dil önemsizdir (Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 178).

261 Gencer, *Kıymetli Evrakta*, 24.

262 Alonj (eklenti), senette (arka yüzde) yer kalmaması üzerine özellikle ciro ve diğer işlemlerin (aval, mücbir sebep hallerinde ihbarın kaydedilmesi gibi) yapılabilmesi için (ancak günümüz uygulamasında yalnızca ciro yapmak için yeterli yer kalmadığında) senede iliştirilen ve senedin arka yüzünün devamı sayılan ilave kağıt parçasıdır (Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 53; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 194; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 22; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 567; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 134; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 86; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1825; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 161; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 58; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 25-26). Tanım ve ayrıntılı bilgi için birçokları yerine ayrıca bkz. Hüsnü Turanlı, "Türk Hukukunda Alonj", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 3/1 (2017): 119-128; Vural Seven, "Kambiyo Senetlerinde (Poliçe, Bono ve Çek) "Alonj", *İzmir Barosu Dergisi*, 1/82 (2017): 55-77. Ayrıca bu yönde bkz. "*... Alonj, arka yüzünde işlem yapmak için yer kalmadığı zaman, yapılacak işlemler için bono, çek veya poliçeye eklenen kağıt parçası olduğu, alonj üstüne yapılacak işlemlerin hukuki açıdan senet üzerinde yapılan işlemlerle aynı hükümlere tabi olduğu, takibe konulan çekin arka yüzünde cirolardan dolayı ibraz şerhinin yazılabilmesi için boş yer kalmadığı, ibraz şerhinin alonj üzerine yazılamayacağına ilişkin yasal düzenlemenin bulunmadığı için mahkemece ibraz şerhinin alonj üzerine yazılmasının geçerli olduğu kabul edilerek ve borçlunun diğer itirazları da incelenerek sonucuna göre bir karar verilmelidir.*" Y. 12. HD, 24.09.2012, E. 2012/12420, K. 2012/28397, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 205-206.

263 Örneğin rehin cirosu tesisinde rehin kurmaya yönelik devir beyanı, senet üzerinde belirtilmeyip ayrı bir kağıda yazılırsa bu işlem bir medeni hukuk işlemi olup tasarruf aşamasındaki ayni sözleşmeye, yani TMK m. 955/1'deki yazılı rehin sözleşmesine vücut verir (Mehmet Serkan Ergüne, "Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması", *İÜHFM*, 74/2 (2016): 752).

264 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 178; Richardi, *Wertpapierrecht,* 147; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 33; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 50; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 72; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 51; Ribi, *Von der Übertragung,* 139; Eugen Locher, *Das Recht der Wertpapiere* (Tübingen: Verlag J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1947), 100; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 619, 148; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 567; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 63; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 90; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 86. Cironun mutlaka senedin arka yüzünde bulunması gerektiği yönünde bkz. Küney, *Banka Tekniği*, 267.

265 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 8; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1003, Rn. 1; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1003, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 568.

266 "*Takip dayanağı çekin arka yüzünde muteriz borçlu Yücel'in ad ve soyadının yazılı olduğu, ayrıca imzasının bulunmadığı görülmektedir. Alacaklı, bu ismin borçlu tarafından yazılıp yazılmadığının incelenmesi gerektiğini iddia etmiştir. BK'nun 14. maddesi (imza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lazımdır) düzenlemesini getirmiştir. EI yazısı ile atılacak imzanın ne şekilde olacağı konusunda ayrı bir şekil şartı yoktur. Kişi, kendisine özgü, belirli karakteri içeren sembolleri göstererek imza atabileceği gibi, ad ve soyadını yazmak suretiyle de imza atabilir. Ancak kişi, bu*

suretiyle yapılan ciro geçersizdir (TTK m. 756; m. 778/1, i; m. 818/1, r)[267]. Önemle belirtelim ki elektronik imza yöntemiyle de ciro yapılması mümkün değildir (TTK m. 1526/1)[268].

Ciro beyanının tarih, bedel, adres, emre kelimesini veya ciro eden veya ciro edilen kimsenin adını yahut imzasını içermesine lüzum yoktur[269]. Ancak ciroya tarih atılması[270], ciro zincirinin[271], cironun temsilci vasıtasıyla gerçekleştirildiği hallerde imza atanın temsil yetkisinin veya cirantanın ciro yaptığı sırada hukuken ehliyetli olup olmadığının[272] ve cironun alacağın devri hükümlerine tabi olup olmadığının daha kolay tespitine imkan sağlar[273]. Ayrıca ciroda adresin gösterilmesi, TTK m.723'te öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından[274] ve başvurma hakkının kullanılması bakımından fayda sağlar[275].

Düzenleyenin senetteki irade beyanının tekrarı mahiyetinde olan cironun kayıtsız ve şartsız olması gerekir. Cironun herhangi bir kayda veya şarta bağlandığı durumlarda, o kayıt ve şart yazılmamış sayılmakta; ciro geçerliliğini korumaktadır (TTK m 682/1). Diğer bir deyişle, ciro bir kayda ve şarta tabi tutulduğunda, sadece bu kayıt ve şart yazılmamış sayılmakta, fakat bu durum cironun veya senedin geçerliliğini etkilememektedir. Ancak Kanunun belirttiği (TTK m. 685/1-2; m. 686/1; m. 692/4; m.

şekilde karakterleri ve sembolleri kullanırken veya ad veya soyadını yazarken imza atmayı amaç edinmelidir. Bu husus kişinin uygulamada hangi imza şeklini benimsediğinin tespiti ile anlaşılabilir. Alacaklıya yukarıdaki açıklamalar ışığında delil ve örnek imza sunması için imkan tanınmamıştır. Davanın niteliği gözetildiğinde, ispat külfetinin alacaklıya ait olduğu düşünülerek borçlunun ad ve soyadını yazmak suretiyle imza atmak şeklinde bir uygulaması olup olmadığı araştırılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir." Y. 12. HD, 28.04.2009, E. 2009/1234, K. 2009/9222, www.kazanci.com.tr, E.T. 26.07.2020; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 24, dn. 80.

[267] Bu yönde bkz. "*T.T.K.nun 690'ıncı maddesi delaletiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken 595'inci maddesinde belirtildiği gibi, cironun senet veya senede bağlı alonj üzerine yazılması ve ciranta tarafından imzalanması gerekir. Mühür kullanılarak veya parmak işareti ile ciro yapılamaz. Kanunun bu açık hükmüne karşın mühürlü ciroya dayanılarak itirazın kaldırılmasında isabet yoktur*." Y. 12. HD, 16.10.1961, E. 8428, K. 4138 (Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 62).

[268] TBK m. 15/3 hükmü gereğince, görme engellilerin talepleri halinde imzalarının geçerli olabilmesi için şahit aranır. Böyle bir taleplerinin olmaması halinde, görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir. Buna göre, görme engellilerinin de ciro yapabilmeleri mümkündür.

[269] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 567-568; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 134; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292; Akgün, *İcra-İflas,* 109; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 31.

[270] Ancak makbuz senedi ve varantın ciro şerhinde tarihin belirtilmesi şarttır (TTK m. 838/1).

[271] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 7; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141 ve 155; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 590; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 43.

[272] Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 97; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 628; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 43.

[273] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 197; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 182; Gencer, *Kıymetli Evrakta*, 43.

[274] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 568; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 177; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 60.

[275] Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 178; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 568.

693/3; m. 704/1; m. 722; m. 734/1) bazı hallerde ciroya belirtilen şartların veya eklerin konulması mümkündür. Bu durumda söz konusu şartlar veya ekler geçerli olur ve ciroyu batıl kılmadıkları gibi yazılmamış da sayılmazlar[276].

Bununla birlikte bazı hallerde ciroya eklenecek kayıt, niteliği itibariyle cironun geçerliliğini sakatlayabilir. Nitekim kısmi ciro batıl olduğundan (TTK m. 682/2) ciro, senet bedelinin tamamına ilişkin olmalıdır[277]. Kıymetli evrakın niteliği gereği ikiye ayrılması imkansız olduğundan ve hak ile senedin birleşik olması nedeniyle senetsiz devir ve hak ileri sürülmesi de mümkün olmadığından kısmi ciro geçersiz kabul edilmiştir[278]. Ayrıca kısmi ciro geçerli olsaydı, hamil her durumda ciroları şekli olarak geçerliliğini incelemesinin yanında cironun kapsamını da incelemesi gerekecekti ki bu da senedin tedavül kabiliyetini önemli ölçüde sınırlandırırdı[279]. Ciro kısmi yapıldığı için bütünüyle geçersiz sayılıp hukuki bir sonuç doğurmaz. Hukuki bir sonuç doğurmayan bu beyan ile senet üzerinde hak sahibi olunamaz. Bu nedenle senedi kısmi ciro ile devralan kişi yetkili hamil sayılmaz[280].

1.2.3.3.2. Ciroda Kişiler

Senedin ciroyla devredilmesi, devreden ve devralan açısından farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle ciro işleminin taraflarına ilişkin özelliklerin incelenmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki, ciro işleminin taraflarının birden çok kişi olması mümkündür.

---

276 Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1002, Rn. 1; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 142; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 70-71; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 172; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 154, dn. 105; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 224; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 76; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 92-99; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 32; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 73-77; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 56.

277 Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 179; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht*, 50; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 138; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 99; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 199; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 43; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 628; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 77; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 40.

278 Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 19.10.2001, E. 15756, K. 16758, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 201.

279 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 625, 151.

280 Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 179; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 138; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 640; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 199; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 103; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 44; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 40. "*…temlik cirosu gibi, tahsil veya rehin cirosunun da kambiyo senedi bedelinin tamamına şamil olması gerekir. Senet bedelinin bir kısmı için yapılan tahsil veya rehin cirosu da kısmi ciro olacağı için batıldır. Sonuç olarak, kısmi tahsil ya da kısmi rehin cirosuyla senedi elde eden şahıs, bu geçersiz ciroya dayanarak hak sahibi olduğunu iddia edemez.*" Y. 12. HD, 20.04.1987, E. 4393, K. 5567, Alışkan, *Temlik Cirosu,* 103, dn. 48. "*Emre yazılı senet iki kişi lehine keşide edildiği halde ciro yalnız bunlardan biri tarafından ve bir kısım senet bedeli için yapılmıştır. Poliçe ve bononun kısmi cirosu batıldır (TTK m. 594): Kısmi ciroya istinat eden (K)'nın takip yetkisi yoktur.*" Y. 12. HD, 20.04.1965, E. 1965, K. 4892, Nazif Kaçak, *Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), 263.

1.2.3.3.2.1. Ciranta

Senedi ciro eden ve böylece senet üzerinde tasarrufta bulunan kişiye ciranta denir[281]. İlk ciro, senet düzenleyen tarafından düzenlenip sadece maddi bir olgu olan teslim ile lehtara verileceğine ve bu durumda artık lehtarın elinde bulunacağına göre, mantıki olarak senedin ilk hamili olan lehtar veya yetkili temsilcisi tarafından yapılır[282]. Takip eden ciroları ise, senedi ciro yoluyla devralmış olan yetkili hamilleri yapabilir[283].

Gerçek veya tüzel kişilerce ciro işlemi yapılabilir. Kambiyo senetlerinde borçlanma ehliyetini düzenleyen TTK m. 670 hükmü uyarınca, "*sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir*". Dikkat edileceği üzere, özel bir ehliyet şartı aranmamış, Türk Medeni Kanunu'nun ehliyete ilişkin hükümlerinin kıymetli evrak açısından da uygulanacağı benimsenmiştir[284]. Bu hüküm kambiyo senedinin ciro edilmesi, senet üzerinde imzası bulunan kişi lehine aval verilmesi, poliçenin muhatap tarafından kabul edilmesi gibi kambiyo taahhüdü niteliğindeki diğer işlemler için de geçerlidir[285]. Buna göre ciro yapabilmek açısından

---

[281] Richardi, *Wertpapierrecht,* 144; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 50; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 11, Rn. 1; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 72; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 484, 115; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 51; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 51; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler*, 9; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 93-94; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 28, dn. 127; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 73; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 48.

[282] Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 3; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 6; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 50; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 51; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 31; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 22; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 562 ve 585; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 137 ve 142; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 80; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 197; Ömer Teoman, *Ciro Zinciri. Yaşayan Ticaret Hukuku Cilt 1*, Hukukî Mütalâalar Kitap 11: 2003 (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), 102; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 109, 167 ve 169; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 155; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 95; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 182; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125, 146 ve 217; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 64; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 157 ve 158; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 632 ve 641; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 75; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 73; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 96, 98 ve 100; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 628; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 201; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 225; Yılmaz, *Def'iler*, 337; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 73 ve 73-74; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 27; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 60; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 34. "*İlk ciro lehtara ait değilse, ciro zinciri bozuk sayılır. Lehtarın kendi cirosundan önceki cirantaları takip hakkı yoktur.*" Y. 12. HD, 17.06.2013, E. 15318, K. 2461, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 200. "*Çekin ilk cirosu lehtara ait değil ise, ciro zincirinde kopukluğun olduğu kabul edilir*." Y. 12. HD, 27.04.2007, E. 5877, K. 8331, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 809. "*Kambiyo senedinde lehtarın imzası yoksa, ciro silsilesi bozulmuş demektir. Bu durumda, çek hamili yetkili hamil sayılmaz.*" Y. 12. HD, 29.06.2001, E. 10637, K. 11825, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 160. Yine bu yönde bkz. Y. HGK, 17.04.1968, E. 1967/429, K. 1968/259, Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 64.

[283] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 562; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 137; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 34; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 74.

[284] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 388; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 130; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 54.

[285] Kendigelen, *Çek Hukuku*, 54; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 130.

kısaca, başkaca herhangi bir sıfatı taşımasına gerek olmaksızın, gerçek ve tüzel kişilerin fiil ehliyetine sahip olması zorunludur. Gerçek kişilerde TMK m. 10 hükmü uyarınca ergin olmak (TMK m. 11, m. 12, m. 463, m. 470) kısıtlı olmamak (TMK m. 396 vd.) ve ayırt etme gücüne sahip bulunmak (TMK m. 13) ile tüzel kişilerde ise kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla (TMK m. 49) fiil ehliyeti kazanılır.

Kambiyo senetlerinde temsil hakkında Türk Ticaret Kanunu'nda yetkisiz temsilcinin sorumluluğuna ilişkin m. 678 dışında hüküm olmadığından genel hükümler (TB m. 40 vd.; TTK m. 370 vd., m. 629/1) uygulanır[286]. Ciro edenin tüzel kişi olması halinde, tüzel kişinin kanuna ve ana sözleşmeye göre belirlenecek yetkili organınca veya temsilci tarafından, tüzel kişi unvanı altında el yazısı ile ciro işleminin yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu ciro tüzel kişiyi bağlamaz[287].

Bu başlık altında, senet hamilinin şekli ve maddi yönden hak sahibi olup olmaması arasındaki ayrımın kesin bir şekilde yapılması gerekir. Senedi hukuka uygun bir şekilde iktisap eden, dolayısıyla kambiyo senedinin maliki olan kişi, maddi hukuk açısından senetteki hakkın sahibidir[288], [289]. Buna karşılık senette lehtar olarak gözüken veya düzgün bir ciro zincirine göre hak sahibi görünen, daha öz bir deyişle senet içeriğinden senedin hamili olduğu anlaşılan kişi ise, senedin şeklen hak sahibidir[290]. Kural olarak bu iki hak sahipliğinin bir arada bulunması ise de bir arada bulunmadığı haller de söz konusu olabilir. Bir başka deyişle, kişi, maddi hukuk açısından hak sahibi olduğu halde şeklen hak sahibi olmayabilir. Örneğin senedin miras yoluyla intikalinde,

---

286 Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 133; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 400.

287 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 37.

288 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 562; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290; A. Hulusi Gürbüz, *Bankalarla Ticari Senetler İlişkisi* (Ankara: Olgaç Matbaası, 1981), 39; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125 ve 229; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 74; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 34.

289 Maddi yönden hak sahibi kavramı yerine, bu durumu ifade etmek üzere, hakiki hamil, hukuken yetkili hamil, hukuken hak sahibi, maddi hukuk açısından hak sahibi gibi kavramlar da kullanılmaktadır (Alışkan, *Temlik Cirosu,* 229).

290 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 16, Rn. 9; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 562 ve 582-583; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 39; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143 ve 155; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125-126 ve 229; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 34; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 74.

mirasçı maddi hukuk açısından hak sahibi olduğu halde, senet üzerinde şeklen yetkili hamil olarak görünmemektedir. Yine cirolardan birinin yanlışlıkla çizilmesi durumunda, ciro zinciri kopmuş sayılacağı için, kişi, maddi hukuk açısından hak sahibi olmakla birlikte şeklen hak sahibi değildir. Bu durumun tersi de mümkündür. Yani kişi, senette şeklen yetkili hamil olarak göründüğü halde, maddi hukuk açısından o senede bağlanan hakkın sahibi olmayabilir. Örneğin beyaz ciro ile devredilmiş senedi bulan veya çalan ile bunların senedi devrettiği kişilerin durumu bu şekildedir[291].

Emre yazılı senette şeklen hak sahibi görünen kişi ile maddi hukuk yönünden hak sahibi görünen kişi arasındaki bu ayrımı belirttikten sonra, bunlardan hangisinin senedi ciro edebileceği konusu üzerinde durmak gerekir. Ciroyu yapacak olan kişinin hem maddi yönden hak sahibi hem de şekli hamil olması durumunda sorun yoktur[292]. Fakat maddi hak sahipliği ile şekli hak sahipliğinin aynı kişi nezdinde bir arada bulunmadığı durumlarda ciroyu kim yapabilir?

Şeklen hak sahibi olmakla birlikte, maddi hukuk açısından hak sahibi olmayan kişinin senedi ciro etmesi mümkündür. Zira şeklen hak sahipliği, maddi hak sahipliğine işaret eden bir hukuki görünüm yaratır[293]. Bu durumda şekli hamilin, kambiyo senedini devrederken veya ileri sürerken hak sahibi olduğunu ayrıca ispat etmesine gerek yoktur[294]. Söz konusu karine, iyiniyetli üçüncü kişiler ve borçlu bakımından da kolaylık ve yarar sağlar. Buna göre kişi, gerçekte sadece şekli hamil olup da senetteki hakkın sahibi olmasa bile, üçüncü kişiler, şeklen hak sahipliğinin yarattığı görünüme güvenerek, kamu güvenine sahip bu senetlerde şekli hamilin gerçekten maddi hukuk yönünden de hak sahibi olduğu inancı ile hareket edebilirler[295]. Nitekim düzgün bir ciro zinciriyle hak sahibi görünen hamilden iyiniyetle senet iktisap edilirse, üçüncü kişilerin

---

[291] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1, 193; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 562-563 ve 582-583; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 144; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 290-291; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 39-40; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641-642; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 154; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 201 ve 211-212; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 230-231; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 34-35; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 74-75; Kadir Baş, "Kambiyo Senetlerinde Çizilmiş Cironun Hüküm ve Sonuçları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26/1 (2020): 279.

[292] Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125-126; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 35.

[293] Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 56; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 1; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 143, dn. 35 ve 143-144; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 583; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 210; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 279.

[294] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 210.

[295] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 126; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 35.

bu iktisabı korunur (TTK m. 686/2). Ayrıca senet borçlusu, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça, vadede şeklen hak sahibine ödemede bulunmakla borcundan kurtulur (TTK m. 710/3).

Peki, maddi hukuk yönünden hak sahibi olmakla birlikte, şeklen hak sahibi olmayan kişinin senedi ciro etmesi mümkün müdür? Kural olarak, maddi hukuk yönünden hak sahibi olmakla birlikte, şeklen hak sahibi olmayan kişinin senedi ciro etmesi mümkün değildir[296]. Çünkü bu kişinin hak sahipliği senetten anlaşılamadığı için, senedi ciro ile devredecek olan kişinin maddi hukuk bakımından hak sahibi olup olmadığının her seferinde araştırılması ve sonra senedin devredilmesi gerekir. Oysa bu zorunluluk, işlemlerde tıkanıklığa yol açacaktır ki bu durum kambiyo senetlerin yapısı ve kambiyo senetlerinden beklenen amaç ile bağdaşmaz[297]. Ayrıca şeklen hak sahibi olmayan kişiden iyiniyetle senedin iktisabı söz konusu olmayacağından, böyle bir kişiden hiçbir üçüncü kişi rizikoyu üzerine alarak senet iktisap etmek istemez; dolayısıyla böyle bir kambiyo senedi dolaşıma elverişli olmaz[298]. Ancak şeklen hak sahibi görünmeyen haklı hamilin yaptığı cironun, eğer şartları varsa temlik işlemi olarak genel hükümlere göre değerlendirilmesi mümkündür[299].

Ciro için şekli hak sahipliğinin zorunlu olduğunu belirtmekle beraber kıymetli evrak hukukunun dışında bir halefiyet halinde, şeklen hak sahibi görünmeyen bu kişilerin de ciro yapmaya yetkili olduğunu kabul etmek gerektiği gerek öğretide[300]

---

296 Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 16, Rn. 13; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563 ve 593; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 126; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 340; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 35.

297 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563 ve 593; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 126 ve 232; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 35.

298 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563 ve 593; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 126 ve 232.

299 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 563 ve 593; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 127 ve 232; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 35-36.

300 Bu yönde bkz. Claudius von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht Einschließlich Der Grundbegriffe Des Wertpapierrechts* (Berlin und Leipzig: Walter De Gruyter & CO., 1934), 90; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 14; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 688, 167; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 94; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 181; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 90; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 564 ve 591; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 291; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 40; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 205; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 237; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 127 ve 233-234; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 142 ve 156-158; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 69 ve 74; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 81; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 78-79; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 45; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 36. Ancak *Öztan*, senedi temlik yolu ile devralmış kişinin, onu ciro ile devretmesinin mümkün olmadığını da belirtmişti. Bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 565.

gerekse yargı kararlarında[301] belirtilmektedir. Böylece maddi açıdan hak sahibi olmasına rağmen şeklen yetkili hamil görünme imkanının bulunmadığı durumlarda hakkaniyet sağlanacaktır. Dolayısıyla maddi hak sahipliğinin kişiyi ciro yapabilme hakkından mahrum bırakmadığını, bu şekilde senedin tedavül imkanının devam ettiğini de belirtmek gerekir[302]. Ayrıca yetkili hamilin yalnızca düzgün ciro zincirine göre, yani şekli olarak belirleneceğine dair kanunda bir hüküm de bulunmamaktadır. Yetkili hamilin şeklen belirlenmesi emre yazılı senetlere özgü bir imkan olmakla birlikte bu durum maddi hukuka göre hak sahipliğini ispatlama gereğini ortadan kaldırmaz[303].

Ancak şekli hak sahipliği olmadığından, teşhis işlevi eksik olup, halefiyet durumunun, yani senedin kendisine ciro edilmeksizin haklı bir nedenle geçtiğinin ciranta tarafından kanıtlanması gerekir[304]. Böylece ciro zincirindeki eksik halka mevcut kabul edilir ve bu noktadan sonraki cirolar, normal bir cironun hüküm ve sonuçlarını (temlik, teşhis ve teminat işlevi) doğurur[305]. Buna göre, miras, alacağın devri, işletmenin aktif ve pasifleri ile devralınması veya şirketlerin birleşmesi yoluyla veya İİK m. 120'ye göre kambiyo senedinde hak sahipliğinin kazanıldığı durumlarda,

---

301 Y. TD, 29.01.1968, E. 1966/1740, K. 1968/542 (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 564, dn. 64; Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. IV, 4, 1968, 732-733).

302 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 14; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 158.

303 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 14; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207.

304 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16 Rn. 14; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 688, 167; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 6; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 94; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 181; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 90; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 4; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 564 ve 591; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 69; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 291; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 40; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 45; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 205 ve 213; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 237; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 156 ve 157; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 127, 227, 234 ve 235; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 36. *Kendigelen ve Kırca*, şeklen hak sahibi görünmeyen kişiden ciro ile senedi devralacak kimsenin, mirasta mirasçılık belgesini, şirket birleşmesi veya bölünmesi halinde buna ilişkin kayıtları, alacağın devrinde temliknameyi talep edip bunların gerçekliğini sorgulamak zorunda olması ve bu senedi ciro yoluyla kendisi devrederken bu kez aynı belgeleri ibraz ederek maddi hukuk bakımından hak sahibi olduğunu kanıtlama külfeti altında olması nedeniyle hukuken olmasa dahi psikolojik etkenlerle senedin tedavül olanağının fiilen bir ölçüde sınırlanacağını belirtmiştir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 205).

305 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 4; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 564 ve 591; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 127, 226-227 ve 299; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207-208; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 36.

mirasçılık belgesi, devir sözleşmesi, birleşme kararı veya icraen satış tutanağı ciro yerine geçer ve bu şekilde senede hamil olan kişi senedi tekrar ciro edebilir[306].

Öğretide bu görüşte anılan imkanın, yalnızca külli halefiyete mi özgü olduğu, yoksa cüzi haleflerin de senedi ciro etme yetkisinin olup olmadığı hususu ihtilaflıdır[307]. Kanaatimizce, külli halefiyette olduğu gibi cüzi halefiyette de halef olan kişi, kendinden önceki kişinin senetten doğan haklarına ve borçlarına halef olacağına göre, bu iki halefiyet durumunda da şeklen hak sahibi görünmeyen kimsenin senedi ciroyla devredebileceği kabul edilmelidir[308]. Keza ciro zincirini bozmak bakımından külli halefiyet ile cüzi halefiyet arasında bir fark bulunmamaktadır[309].

1.2.3.3.2.2. Ciro Edilen

Lehine ciro yapılarak senedin devredildiği şahsa ciro edilen (ciro lehtarı) denir[310]. Kambiyo senedi, lehtar veya cirantalarca, normal olarak, daha önce kambiyo senedi ilişkisine dahil olmayan herhangi bir üçüncü kişiye ciro edilebileceği gibi, daha önceden senet üzerinde imzası bulunan bir kimseye de (kabul eden muhatap, düzenleyen, ciranta, avalist vs.) ciro edilebilir. Bu ciroya "*geriye (mükerrer, ikinci kez*

---

306 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 127, dn. 95 ve 226-227; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 74; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 81.

307 Senedi ciro edecek kişinin şeklen hak sahibi olması gerektiğini belirtmekle birlikte, bu kurala külli halefiyet bakımından istisna tanınabileceğini yönünde bkz. Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 16, Rn. 13, dn. 471.

308 Bu yönde bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 94 ve 95; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 19; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 13; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 11, Rn. 7 ve Art. 16, Rn. 12; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 4; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 564; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 127 ve 227; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 237; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 157-158; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 36; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 291; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 205 ve 213; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 175; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 78; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 61.

309 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 13. Diğer bir görüşe göre ise sadece külli halef tarafından ciro yapılabilir. Buna göre hamilin vefat etmesi halinde mirasçıların tamamı tarafından birlikte, miras ortaklığına temsilci tayin edildiyse bu kişi tarafından, veraset ilamıyla hak sahipliği ispatlanarak, senet ciro edilebilecek olup, bu imkan senedi alacağın devri yoluyla devralan için geçerli değildir. Bu yönde bkz. Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 11, Rn. 2. Yine aynı yönde bkz. Locher, *Das Recht,* 101; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 74.

310 Richardi, *Wertpapierrecht,* 144; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 49; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 72; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 11, Rn. 1; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 484, 115; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 50; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 51; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 9; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 93-94; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 28, dn. 127; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 48. Ciranta kavramı Kanunun birçok maddesinde kullanılmış iken (örneğin bkz. TTK m. 649, m. 683, m. 685, m. 688, m. 689, m. 692) ciro edilen kavramı yalnızca TTK m. 649'da kullanılmıştır.

yapılan) ciro" denir[311],[312]. Zira bu durumda senet, zaten daha önce senet ilgilileri arasına katılmış durumunda olan bir kişiye geri dönmüş olur. Bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatları aynı kişide birleşmesine rağmen Türk Borçlar Kanunu'nun genel prensibinden farklı olarak (krş. TBK m. 135), borç sona ermemektedir. Zira TBK m. 135/3 hükmü, kıymetli evraka ilişkin hükümleri saklı tutmuştur. Bunun sonucunda da bu kimseler, elindeki senedi isterse tekrar ciro ederek tedavüle çıkartabilirler (TTK m. 681/3; m. 778/1-a)[313].

Kambiyo senedini geriye ciro ile iktisap eden hamil, senedi devretmeden önceki durumuna döner[314] ve bu şekilde ancak kendisinin ilk cirosunun üstündeki cirantadan itibaren rücu hakkını kullanabilir[315]. Kendisinin daha sonra senet borçlusu sıfatıyla sorumlu olacağı kimselere karşı, yani kendisine yapılan iki veya daha fazla ciro arasında kalanlara müracaat edemez[316]. Çünkü Yargıtay, ciro silsilesinin iki farklı yerinde görünen cirantanın kendisinden önce gelen müteselsil borçlulardan, sonradan kendisine başvuruda bulunabilecek olanına başvurmasını, TMK m. 2'deki dürüstlük kuralına

---

311 Bernhard Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 7. Auflage (München und Berlin: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1963), 57; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 34; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 73; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1001, Rn. 4; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 52; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 50; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 618, 148; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht*, 86; Locher, *Das Recht,* 100; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 566-567 ve 636; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 183; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 203; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 25-26, dn. 70, 182 ve 183; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 75; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 84-85; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 46.

312 Kambiyo senedinin ciranta olarak görünen kişiye yeniden ciro edilmesi halinde mükerrer ciro kavramının kullanılacağı, ancak senedin örneğin lehtara ciro edilmesi halinde mükerrer ciro olmadığı, zira lehtarın ilk iktisabında ciro yoluyla değil, düzenleyenden senedi devralarak alacaklı sıfatını kazandığı, kendisine yapılan ciro ile alacaklı sıfatının canlandığı, bu nedenle lehtara yapılan ciroya ilişkin olarak mükerrer iktisap veya mükerrer alacaklılık kavramlarının kullanılmasının daha doğru olacağı yönünde bkz. Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 68.

313 Aynı esas TTK m. 788/3 ile çek için de benimsenmiş olmakla birlikte, m. 681/3'ten farklı olarak çekin ciro edileceği kişi bakımından muhatap belirtilmemiştir. Zira çeklerde muhatap bakımından durum farklıdır. Çeklerde muhatap bankaya yapılan ciro makbuz hükmündedir; meğer ki, muhatabın birden fazla şubesi olup da ciro muhatap şubeden başka bir şube üzerine yapılmış olsun (TTK m.789/4). Ayrıca muhatabın cirosu batıldır (TTK m. 789/2). Bunun dışında TTK m. 742/1 ikinci cümlesi gereğince, araya girmek suretiyle ödemede bulunarak senetten doğan hakkı iktisap eden kişi, senedi yeniden ciro edemez. Bu yasağa rağmen senedi ciro ederse, bu ciro, alacağın devri sonuçlarını doğurur (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 843; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 243; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 42; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 38).

314 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 636; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 183; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 46.

315 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 137; Richardi, *Wertpapierrecht,* 158; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 233; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 183; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 204 ve 255; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 27; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 183; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 46.

316 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 233; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 183; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 27; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 204 ve 255; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 86.

aykırı bulmuştur[317]. Bu husus, "*geriye verilmesi gerekeni talep eden kimse kötüniyetlidir (dolo facit qui petit quod redditurus est)*" ilkesi ile açıklanmaktadır[318]. Bu durumda senedi geriye ciro ile devralan ciranta, TTK m. 727/2 hükmü kıyasen, dilerse kendi cirosunu ve kendisinden sonraki tüm ciroları usulüne uygun olarak çizebilir[319]. Ancak bu durum iade etmekle yükümlü olduğu bir meblağı talep eden ciranta bakımından söz konusudur. Bu kişinin senedi tekrar devri halinde, devralan hamil, kendi cirantasının başvuramadığı önceki cirantalara dahi başvurabilir[320].

1.2.3.3.3. Ciroda Süre

Kambiyo senedinin ciro edilebilmesi imkanı, kambiyo senedinde ciroyu yapabilecek ilk kişi lehtar olduğuna göre, senedin düzenleyen tarafından imzalandıktan sonra ilk hamili olan lehtara verildiği andan itibaren başlar[321]. Bu andan itibaren senedin ciro edilebilme kabiliyeti belli bir süre devam eder. Zira Kanunun kambiyo senetleri üzerinde yer alan ciroya sonuç bağlaması belirli bir süreyle sınırlıdır.

---

317 "*Takip dayanağı çekler, ilgili tarafından lehdara keşide edilmiş olup, ciro silsilesinin incelenmesinde, adı geçen lehdarın cirosu ile muteriz borçlu şirkete ve onun cirosu ile tekrar lehdara geçtiği, sonrasında muhatap bankaya ibraz edildiği, karşılığının çıkmadığı anlaşılmaktadır. Ciro sıralamasına göre; borçluya karşı müracaat sorumlusu durumunda olan lehdarın çeki geriye ciro yoluyla alması ve başkalarına ciro etmesi mümkün ise de, bu şekilde çeki ciro yolu ile devraldıktan sonra gerek kendisinin gerekse çeki ciro yoluyla devrettiği diğer cirantaların lehdarın sorumlu olduğu kimselere müracaat borçlusu olarak başvurması mümkün değildir. Zira geriye ciro yoluyla çeki devralan ciranta çeki devretmeden önceki durumuna döner ve bu şekilde kimlere başvurma hakkı varsa ancak onlara karşı takip yapma imkanına kavuşur. Mahkemece, muteriz borçlular hakkındaki takibin re'sen iptaline karar verilmesi gerekir.*" Y. 12. HD, 01.12.2016, E. 2016/5890, K. 2016/23519, www.kazanci.com.tr, E.T. 11.09.2019; Y. 11. HD, 28.09.1984, E. 4029, K. 2414, YKD, Sayı 10/12, s. 1813; Y. 11. HD, 24.02.2016, E. 793, K. 1933, Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 86, dn. 343.

318 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 73; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 198, dn. 115 ve 233; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 27; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 637; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 69.

319 Seza Reisoğlu, *Çek Hukuku* (Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2011), 180; Ersin Çamoğlu, "Çizilmiş Cironun Hukuki Sonuçları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35/2 (2009): 14; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 62. "*Çek hamili, kendisine yapılan ciroyu çizerek çeki önceki cirantaya vermesi ile, bu önceki ciranta yeniden yetkili hamil sayılır. Veya çek kendisine iade edilen önceki cirantanın, yaptığı ciroyu çizmesi ile de, bu ciranta yetkili hamil durumunu kazanır. Yahut çekin dönüş cirosu yapılmadan veya daha sonraki cirolar çizilmiş olsa bile, çeki elinde bulunduran hamilin ciro silsilesinde olması sonucu, bu hamil dahi yetkili sayılır.*" Y. 11. HD, 15.03.1999, E. 10306, K. 2176 (Erhan Günay, *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*, Güncellenmiş 3. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 53-54).

320 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 11, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 11 Rn. 6; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 637; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 86.

321 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 571; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 100; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 64; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 216; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 244; Yılmaz, *Def'iler*, 337; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 95; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 146; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 66

Kambiyo senedinin vadeye kadar tedavülde kalacağı ve bu tarihte ödeme amacıyla ibraz edileceği beklendiği için, senedin ciro kabiliyetinin de vadeye kadar olması esastır. Zira vadede senedin devri değil, tahsili amaçlandığından, tedavül senedi olma işlevinin tamamlandığı kabul edilmektedir[322]. Ancak TTK m. 690/1'de kanun koyucu, cironun yapılma zamanı yönünden farklı bir uygulama esası getirmiştir. Buna göre, vadeden sonra yapılan ciro da geçerli bir cironun tüm hükümlerini ve sonuçlarını doğurur. Ancak pek tabidir ki bu süreye bir sınırlama getirilmiştir. Şöyle ki senedin vadesinde ödenmemesi durumunda, hamilin başvurma hakkını kullanarak diğer imza sahiplerine başvurabilmesi için, ödememe protestosu düzenletmesi gerekir. Ödememe protestosunun, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde çekilmesi zorunludur (TTK m. 714/3). Bu protesto ve çekileceği süre, ciro bakımından da önem taşır. Zira TTK m. 690/1 hükmü gereğince, ödememe protestosu düzenlendikten veyahut bu protestonun düzenlenmesi için gerekli iki iş günlük süre geçtikten sonra yapılan ciro "*gecikmiş ciro (Nachindossament)*[323]" olarak adlandırılır[324] ve amacına uygun düştüğü ölçüde alacağın devrinin hüküm ve sonuçlarını doğurur[325],[326]. Netice itibariyle cironun, ödememe

---

322 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 1; Ayşe Şahin, "Kambiyo Senetlerinde 'Gecikmiş Ciro'ya Bağlı Hukuki Sonuçlar", içinde *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan C. 2*, (Ankara: Turhan Kitapevi, 2010), 1928.

323 *Bozgeyik*, bu tür ciroyu "*sonraki ciro*" olarak adlandırmaktadır (Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 38).

324 Jean Nicolas Druey ve Theo Guhl, *Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts*, 9. Auflage (Zürich: Schulthess Juristische Medien AG Verlag, 2000), Rn. 29, 921; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 1; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 647, 156-157; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1010, Rn. 1; Richardi, *Wertpapierrecht,* 155 ve 158; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 64; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 57; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht,* 86; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 158, 85; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572 ve 638; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 77; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 186 ve 330; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1931; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 181; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 333; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 77; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 46; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 69; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 70.

325 Görüldüğünde ödenmesi şart olan senetlerde ödememe protestosu bakımından, diğer vadelerde söz konusu olan iki iş günlük süre söz konusu değildir. Bu senetler, düzenlendikleri tarihten itibaren bir yıl içinde ödeyecek kişiye ibraz edilerek ödeme talep edilebilir (TTK m. 704/1). Bu süre içerisinde senedin tekrar tekrar ibraz edilerek ödeme talep edilmesi mümkündür. Ödenmemeleri halinde başvurma hakkının kullanılabilmesi için yine bu bir yıllık süre içinde ödememe protestosunun çekilmesi gerekir. Kısaca belirtmek gerekir ki, görüldüğünde ödenecek senetlerde protestonun düzenlenmesi için öngörülmüş bulunan süre düzenlenme tarihinden itibaren bir yıl olup, protesto çekilmemişse, bu süre içinde yapılan devir işlemleri ciro sayılacaktır. Bir yıl geçtikten sonra yapılan devir işlemleri ise alacağın devri hükmünde sayılır. Ödememe protestosu çekildikten sonra yapılan devir işlemleri, her halde alacağın devri hükmündedir (TTK m. 690; m. 714/2, 3). Bu konuda bkz. Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 217; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1932; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 101-102.

326 Bu şekilde emre yazılı olan kambiyo senedinin kendiliğinden nama yazılı hale dönüştüğü ve bu durumun "*kanuni tahvil*" örneği olduğu belirtilmiştir. Bu yönde bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 34; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 70; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 611, 26; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 31, dn. 86 ve

protestosunun düzenlenmesi veya bu protestonun düzenlenmesi için belirli olan sürenin, yani ödeme gününden itibaren iki günün geçmesinden önce yapılabileceği, böyle bir ciro yapılmış ise bu cironun vadeden önce yapılan (normal) cironun hükümlerini doğuracağı söylenebilir[327].

Kabul etmeme protestosunun çekilmesinden sonra ödeme için ayrıca ibraza gerek olmadığı gibi, ödememe protestosu çekilmesi de gerekmediğinden (TTK m. 714/4), kabul etmeme protestosu çekildikten sonra yapılan ciro da gecikmiş cirodur ve alacağın devri hükmündedir[328].

35; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 58-59; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 17; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 83. *Kınacıoğlu*'na göre kambiyo senetleri bu gibi hallerde devir bakımından nama yazılı senet haline dönüşür ancak başvuru borçluları bakımından emre yazılı senet vasfını muhafaza eder (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 50). Ancak aksi görüşe göre (bu yönde bkz. Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 87; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 42-43; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 256-257; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 118; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 36, dn. 23), cironun vadeden sonra yapılması halinde, senedin devir şekline ilişkin kurallar farklılaştığı için bu durum hatalı olarak kanuni tahvile örnek olarak gösterilmektedir. Oysa gecikmiş ciroda, senedin türü değişmemektedir. Bu durumlarda emre yazılı senedin ciro yolu ile devri yasaklanmış, buna rağmen bir devir söz konusu olursa bu devir, herhangi bir alacağın devrinin hüküm ve sonuçlarını doğurur. Ayrıca bu ciro, türüne göre, temlik, tahsil ve rehin işlevlerini yerine getirmeye devam eder. Dolayısıyla devir beyanı şeklinde de olsa zincir oluşmaktadır. Haliyle tahvil yoktur ve senet hala emre yazılı senettir. Yalnızca borçlu, senedi gecikmiş ciroyla devralmış kişiye karşı, senedi gecikmiş ciroyla devretmiş kişiye karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri sürebilir. Yoksa senedi zamanında ciro yoluyla devretmiş kişilere karşı sahip olduğu kişisel def'ilerini ileri süremez Ayrıca bu yönde bkz. "*Vadeden sonra yapılan ciro, senedin vasfını ve geçerliliğini etkilemeyeceği göz önünde tutulup…*" Y. 12. HD, 14.06.1971, E. 6702, K. 6715, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.10.2019.

327 *Şimşek*'e göre, cironun vade tarihinden önce yapılması gereği, temlik cirosu için söz konusu olup tahsil cirosu için geçerli değildir. Yazara göre, temlik işlevi olmayan tahsil cirosunun belli sürelerden sonra yapılması halinde de TTK m. 688 anlamında temsil hükümleri doğacağından, tahsil cirosu herhangi bir zaman kısıtlaması olmaksızın yapılabilir. Haliyle böyle bir cironun teşhis işlevi olacağı gibi, senet borçlusu, tahsil cirosunun tarihine bakmaksızın cirantaya karşı haiz oldukları kişisel def'ileri vekil hamile karşı da ileri sürebilirler. Öte yandan, adi temsil ve vekâlet hükümlerinden farklı olarak, tahsil cirosunun bir süreye bağlı biçimde yapılması mümkün olmayıp, ciroya konacak süre koşulu yazılmamış sayılır (Şimşek, "Tahsil Cirosu", 271; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 94-95). Aynı yönde bkz. Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 50.

328 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 196-197. Aynı yönde bkz. Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 186; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 134. Ancak bu husus tartışmalıdır. Karşıt görüşe göre; kabul etmeme protestosunun çekilmesinden sonra yapılan bir ciro normal bir cirodur. Zira Türk Ticaret Kanunu'nda vadeden önce başvuru borçlularından ödemenin talep edilebileceği hallerde, poliçenin alacağın devri hükümlerine tabi olacağına dair bir hüküm yoktur. Ayrıca vadeden önce başvurma hakkı imkanı hamil lehine tanınmış bir yetkidir, oysa poliçe tedavül kabiliyetinin sona erdiğini kabul etmek hamilin aleyhine sonuç doğurur. Son olarak poliçenin vadesinin geldiğini senetten anlamak mümkün olduğu halde, vadeden evvel başvurma hakkının doğmuş olduğunu senetten anlamaya imkan yoktur. Dolayısıyla bu durumdan habersiz olarak poliçeyi ciro ve teslim suretiyle devralanları korumak gerekmektedir. Sonuç olarak vadeden önce başvuru borçlularından poliçe tutarını talep yetkisi veren haller poliçenin ciro ve teslim yolu ile devredilmesine mani olmaz (Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 135-136; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 574). İstisnaların dar yorumlanması esasından hareketle kabul etmeme protestosunun çekilmesinden sonra yapılan ciro da dahil olmak üzere vadeden önce başvuru hallerinin gerçekleşmesinden sonra yapılan cironun gecikmiş ciro olarak nitelendirilemeyeceği yönünde bkz. Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1933-1934. *Bülow* da kabul

Kanunda gecikmiş ciroya ilişkin bir şekil sınırlaması getirilmiş olmadığından, bu cironun alacağın devri sonuçlarını doğurması bakımından tam veya beyaz ciro şeklinde yapılması arasında fark yoktur[329]. Zira gecikmiş cironun alacağın devri sonuçlarını doğurması, kanun hükmü gereğidir (TTK m. 690/1). Buna göre senedi devralan, alacağın devri ile bir alacağı devralanın hukuki durumunu iktisap eder[330]. Gecikmiş ciro, türüne göre temlik, tahsil ve rehin işlevlerini yerine getirebilmekte, hamili teşhis ettirmekte[331], senedin kambiyo senedi niteliğini etkilememekte[332], hamilin kambiyo senetlerine özgü takip yetkisi devam etmekte[333], fakat kişisel def'ilerin ileri sürülmesi[334]

---

etmeme protestosundan sonra yapılan cironun normal ciro hükmünde olduğunu belirtmiştir (Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 3).

329 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 5; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 5; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1010, Rn. 6; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 333; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 217; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 244; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1959; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 69; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 71. Bu yönde bkz. Y. 11. HD, 13.10.1982, E. 3584, K. 3871, Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 333-334; Y. 12. HD, 15.10.1980, E. 1980/5933, K. 1980/7480, www.kazanci.com, E.T. 02.07.2020. *Öztan*, eserinde gecikmiş cironun şeklinin normal ciro gibi olduğunu belirtmekle beraber (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 573), ilerleyen sayfalarda protestodan veya hakkı koruyucu işlemlerin yapılabilmesi için tanınan sürenin geçmesinden sonra senedin beyaz ciroyla devrinin mümkün olmadığını belirtmiştir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 578).

330 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 3; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 158, 85; Richardi, *Wertpapierrecht,* 155; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1010, Rn. 2; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572.

331 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 196.

332 "*TTK.nun 602. maddesinde "... ödenmeme protestosundan yahut bu protestonun tanzimi için muayyen olan müddetin geçmesinden sonra yapılan ciro ancak alacağın temliki hükümlerini meydana getirir" hükmü öngörülmüştür. Senetlerin bu tarihten sonra ciro edilmeleri kıymetli evrak niteliklerini kaybetmesine neden olmaz. Sadece defiler yönünden alacağın temliki hükümlerinin uygulanmasını gerektirir (HGK.nun 13.3.1970 gün E. 69 İcra İflas 898 K. da bu doğrultudadır). TTK.nun 690. maddesinin göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gerekli sözü edilen bu yasa hükmü ve ayrıca aynı Kanunun 599 /son maddesi hükümleri uyarınca borçlunun itirazının alacağın temliki hükümlerine göre mercice değerlendirilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile takibin iptaline kısmen karar verilmesi isabetsizdir*." Y. 12. HD, 18.06.2001, E. 9794, K. 10915, www.kazanci.com.tr, E.T. 29.08.2019; "*Senedin vadeden sonra ciro edilmesinin kambiyo vasfını etkilemeyeceğine binaen varit olmayan temyiz itirazlarının reddi ile, merci kararının İİK'nın 366 ve HUMK'un 438'inci maddeleri uyarınca (ONANMASINA)…*" Y. 12. HD, 24.05.1983, E. 2466, K. 4116, Kaçak, *Açıklamalı-İçtihatlı,* 271.

333 Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 136-137; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 154; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 51; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 187. "*Bu durum, senet hakkında yapılacak kambiyo senetlerine mahsus takip şekline hiçbir şekilde etkili olmaz*." Y. 12. HD, 14.09.1995, E. 9543, K. 11336, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572, dn. 103.

334 "*TTK. nın 602. nci maddesi sarahatından da anlaşılacağı veçhile, bir emre yazılı senedin vadeden sonra dahi temlik edilmesi mümkündür. Ancak vadeden sonra yapılan ciro alacağın temliki hükümlerini yerine getireceğinden, BK. m. 167 uyarınca borçlunun temlik edene karşı haiz olduğu defileri temellük edene karşı da dermeyan edebileceği göz önünde tutularak, dava konusu senedin geçerlik şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması ve davalının cevap dilekçesindeki defilerin incelenmesi gerekir.*" Y. 11. HD, 05.06.1975, E. 1965, K. 3720, İmregün, *Kıymetli Evrak,* 72, dn. 101. Aynı yönde bkz. Y. 12. HD, 04.03.2005, E. 2005/759, K. 2005/4497, Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 173, dn. 471; www.kazanci.com.tr, E.T. 25.02.2018.

ve cironun teminat işlevi ve izleyen devirler bakımından bazı farklılıklar olmaktadır[335]. Nitekim gecikmiş ciro alacağın devri hükmünde olduğundan, emre yazılı kıymetli evraka ilişkin def'i sisteminden yararlanılamayacağı gibi[336],[337], TTK m. 686/2'deki iyiniyetle iktisabın korunması da söz konusu değildir. Ayrıca gecikmiş ciro, normal zamanda yapılmış bir ciroda olan teminat işlevini de haiz değildir[338].

Belirtmek gerekir ki, alacağın devri hükümleri, kambiyo senetlerine ve cironun mahiyetine uygun düştüğü ölçüde uygulanır. Dikkat edileceği üzere, senedin ödenmemesi üzerine protesto çekilmesinden veya protesto için öngörülen sürenin dolmasından sonra poliçenin tedavül amacı ortadan kalkacağından, senet, cironun sağladığı güvenlik ve kolaylıklara sahip olmayan alacağın devri yoluyla tedavül edebileceği kabul edilmiştir. Buna göre bu durumda tedavül kabiliyeti tamamen kaldırılmasa da en düşük seviyede tutulmak istenmiştir[339].

---

335 *Poroy ve Tekinalp*'e göre, gecikmiş cironun alacağın temliki hükmünde olması doğrudur. Yazarlara göre, hamil ödememe protestosu çektikten veya çekilecek zaman dolduktan sonra muhatap ile hamil arasında yeni bir durum doğar. Artık muhatap hamile karşı haiz olduğu hakları ve def'ileri, senet kimin elinde olursa olsun ileri sürebilmelidir. Eğer anılan ciro, alacağın temliki hükmünde olmasaydı buna cevaz verilmezdi (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 196).

336 Ancak *Pulaşlı*'ya göre, gecikmiş ciroda her türlü kişisel defilerin ileri sürülebilmesi olanağı bono ve poliçede olmakla birlikte çekte durum farklıdır. Yazara göre çek muhataba kanuni ibraz süresi geçtikten sonra ibraz edilirse, düzenleyen çekten caymamış ise banka çeki ödemekte serbesttir ve vereceği karar sonucu bir sorumluluk taşımaz. İkinci olarak çek ibraz süresi geçtikten sonra ciro edilir ve yeni hamil çeki muhatap bankaya ibraz eder ve banka çekten cayılmadığı için öderse düzenleyenin, çeki tahsil eden hamile karşı, çeki ibraz süresinden sonra ciro eden hamile karşı haiz olduğu def'ileri alacağın temliki hükümleri kapsamında ileri sürmesi mümkün değildir. Çünkü cayma olmadığı için ibraz süresi geçtikten sonra yapılan ödeme, ibraz süresi içinde yapılan ibraz ve ödeme ile aynı hukuki sonucu doğurur (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 181-182).

337 Her ne kadar gecikmiş ciro ile senedi devralan kişi, bir alacağı devir alanın durumuna girerse de, burada her türlü kişisel def'ilerin hamile karşı ileri sürülebileceğini söylemek yanlış olur. Bu olasılıkta, sadece senedi gecikmiş ciro ile devreden cirantaya karşı haiz olunan kişisel def'iler, artık alacağın devri hükümleri kapsamında devralan kişi ya da kişilere karşı da ileri sürülebilir. Buna karşılık daha önce ciro zincirinde yer alan kişilerle olan ilişkilerden kaynaklanan def'ilerin ise, devralana karşı ileri sürülmesi mümkün olmaz. Bu yönde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 4; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 4; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 20, Rn. 3; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 217; Kendigelen, *Çek Hukuku,* 244-245; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1940 vd.; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 42-43; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 70.

338 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 98; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 185; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 158, 85; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1010, Rn. 1; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 57; Richardi, *Wertpapierrecht,* 158; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 195; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 110; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 197; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 171; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 154; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 77; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1952; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 102; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 246; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 218; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 186 ve 330; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 70-71.

339 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 573.

Dikkat edileceği üzere, cironun yapıldığı tarih çok önemli olmakla birlikte, ciro şerhinde tarihin belirtilmesi zorunlu değildir. Uygulamada da çoğunlukla ciro tarihsizdir. Bu durumda cironun ne zaman yapıldığının tespiti bakımından zorluk doğmaktadır. Bu zorluğu bertaraf etmek amacıyla TTK m. 690/2 hükmü sevk edilmiştir. Buna göre, aksi ispat edilinceye kadar, gerçekte protestonun düzenlenmesi için öngörülen süreden (ödeme gününü takip eden iki iş günü) sonra yapılmış olsa bile tarihsiz bir cironun protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçmesinden önce yapılmış olduğu kabul edilir. Burada adi bir karine söz konusu olup, aksi ispat edilebilir[340]. O halde bu karinenin aksini, yani cironun protestonun düzenlenmesi için öngörülen süreden sonra yapıldığını iddia eden kişi, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür[341].

Türk Ticaret Kanunu'nda, çek ile poliçe ve bono arasında, çekte vade olmadığından, gecikmiş ciro bakımından farklılık öngörülmüştür. Poliçe ve bonoda uygulama olanağı olan TTK'nın 690 ve 708'inci maddelerine göre, protesto düzenlenmesi için öngörülen iki günlük süre içinde yapılan ciro, normal bir ciro kabul edildiği halde, çekin ciroyla devredilebileceği iki iş günlük ek bir süre yoktur[342]. Nitekim poliçe ve bono bakımından vadeden sonraki ciroyu düzenleyen TTK m. 690'ın çeklerin cirosu bakımından karşılığı olan TTK m. 793/1 hükmü gereğince, protestonun düzenlenmesinden veya aynı nitelikteki bir belirlemeden (TTK m. 808) yahut ibraz süresinin geçmesinden (TTK m. 809) sonra ciro yapılırsa, bu ciro alacağın devri hükmündedir ve bu devrin sonuçlarını doğurur[343]. TTK m. 793 hükmü, hamiline yazılı

---

340 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 137; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 72; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 102. Bu yönde bkz. "*Tarihsiz ciro, aksi ispat edilinceye kadar vadeden önce yapılmış sayılır.*" Y. İİD, 12.12.1966, E. 12530, K. 12491, Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 74, dn. 39; "*…Tarihsiz olan ve davalı (A.Ş.)'nin kabulüne göre ödemeden önce yapıldığı anlaşılan cironun, protestonun tanzimi için belirli olan sürenin geçmesinden sonra yapıldığı kanıtlanamamıştır. Bu nedenle TTK. nun 602. maddesi hükmünce, cironun protesto düzenlenmesi için belirli olan sürenin geçmesinden önce yapılmış sayılmasının kabulü gerekir. Bu yüzden anılan ciro alacağın temliki hükümlerini doğurmaz ve lehtar cirantaya karşı ileri sürülebilen şahsi defiler hamile karşı ileri sürülemez…*" Y. 11. HD, 08.02.1979, E. 503, K. 520, Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 337.

341 Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 64, Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 182; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 72; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 64; Şahin, "Kambiyo Senetlerinde", 1934; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 71. Borçlu senede karşı olan bu iddiasını tanıkla ispat edemez (HMK m. 201; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 154; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 338; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 342). Ayrıca bkz. Y. HGK, 08.11.2006, E. 2006/12-683, K. 687, www.kazanci.com.tr, E.T. 29.08.2019.

342 Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 843-844; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 149.

343 "*…Anılan ciro, TTK'nın 705/1'inci madde hükmü gereğince ibrazdan sonra yapılan ciro niteliğine bulunduğundan, alacağın temliki hükmünü ve böyle bir temlikin sonucunu doğurur. Bir başka anlatımla, ibrazdan sonraki ciro, çekin niteliğini etkilemez. Keşideci borçlunun somut olayda*

çekin cirosu (TTK m. 791) bakımından da geçerlidir[344]. Ayrıca çeklerde de, aksi ispatlanıncaya kadar, tarihsiz bir cironun protestonun veya aynı nitelikteki bir belirlemenin yapılmasından veya ibraz süresinin geçmesinden önce yapılmış sayılacağı kabul edilmiştir (TTK m. 793/2).

1.2.3.4. Cironun Türleri

Ciroyu; ciro edilenin belli olup olmadığına, yapılma amacına, zamanına, kime yapıldığına, düzenleyenin veya cirantanın sorumluluktan kurtulmak için koydukları kayıtlara göre farklı sınıflandırmalara tabi tutmak mümkündür. Biz, özellikle önem taşıyan ciro türlerini ele alacağız.

1.2.3.4.1. Ciro Edilenin Belli Olup Olmadığına Göre Ciro Türleri

Ciro işlemi, ciro edilenin belirli olup olmamasına göre "*tam ciro*" ve "*beyaz ciro*" olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.3.4.1.1. Tam Ciro

Tam ciro, lehine ciro yapılan şahsın ciro şerhinde belirtildiği cirodur. Başka bir deyişle senet üzerine "*ciro edilenin adı ve soyadı ya da tüzel kişi unvanı*" ve "*ödeyiniz"*[345] yazılarak imza edilmişse, tam ciro söz konusu olur[346]. Örn. "*Hakan*

---

gözlendiği gibi, önceki hamile yaptığı ödemeleri takip alacaklısına karşı da ileri sürebilme imkanı doğurur…" Y. 12. HD, 10.03.2008, E. 1690, K. 4545, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 846.

344 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 152. "…*Çekler hamiline düzenlendiği için, takip alacaklısına yapılmış bir cironun gerekli olmadığına değinen merci gerekçesinde isabet yoktur. Zira çekler, ibrazdan sonra yapılmış bir ciro da bulunmaksızın takip alacaklısına geçtiği için, alacaklı TTK'nın 703'üncü maddesinden de istifade edemez. Hamiline yazılı bir çekin, bankaya ibrazından sonra ciro edilmeksizin başkasına elden devri olanaksızdır. İbraz işleminden sonra alacaklının, çekte hak sahibi olabilmesi için TTK'nın 705'inci maddesi uyarınca adına "alacağın temliki sonucunu doğuran" bir cironun bulunması şarttır (Y. HGK, 24.04.1996, E. 1996/12-136, K. 288). Bu durumda, takip alacaklısı yetkili hamil olmadığından…*" Y. 12. HD, 05.07.2001, E. 11668, K. 12215, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 848-849.

345 Tam ciroda lehine ciro yapılan kişinin adının ve ciroyu anlatan ibarenin birlikte bulunması şarttır. Ancak senedin ciro yoluyla el değiştirmesi için mutlaka "*ciro*" kelimesinin yazılması zorunlu olmadığı gibi (Alışkan, *Temlik Cirosu,* 163; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 59; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 31) "*emrine*" kaydının da ciro şerhinde yer alması zorunlu olmayıp bu manaya gelir şekilde kelimelere yer verilmesi de cironun geçerliliği için yeterlidir. (Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 619, 148; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 141; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 568; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 163; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 59; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 31). Dolayısıyla, Kanunda ciro şerhi için kullanılmak üzere belirli bir ibare belirlenmediğinden, normal olarak ciro metni, "*X'e ödeyiniz*" şeklinde bir ibareden oluşmakla birlikte, "*senet bedelini devrettim*", "*X'e veya emrühavalesine ödeyiniz*", "*bu senetteki alacağımı …ya temlik ve devir ettim*" vb. ciro metinleri de geçerli sayılır (Alışkan, *Temlik Cirosu,* 163; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 568 ve dn. 87). Ayrıca bu yönde bkz. Y. 12. HD, 17.04.1978, E. 3043, K. 35340 (Alışkan, *Temlik Cirosu,* 163, dn. 182a).

Yıldız'a ödeyiniz. İmza: Cemal Kara" gibi. Tam ciroyu ifade etmek için "*isme ciro*" (*Namensindossament*) terimi de tercih edilmektedir[347].

1.2.3.4.1.2. Beyaz Ciro

Uygulamada en fazla rastlanan ciro türü olan beyaz ciro, ciro şerhinde ciro edilen kimsenin adının belirtilmediği ciroya denir. Örn. "*...'e ödeyiniz. İmza: Cemal Kara*" gibi. Hatta beyaz ciro, tek başına cirantanın imzasından da ibaret olabilir (TTK m. 683/2)[348]. Örn. "*İmza: Cemal Kara*" gibi.

---

[346] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Waidelich, *Wechsel und Scheck*, 23; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 617, 147; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 73; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1004, Rn. 3; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 51-52; Ribi, *Von der Übertragung,* 141; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 37; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 21; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 139; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 569 ve 575; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 65; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 177; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 92; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 71 ve 74; Akgün, *İcra-İflas,* 64 ve 111; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1742 ve 1823; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 126; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 177, 178 ve 194; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 96 ve 102; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 159; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 198; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 87; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292-293; Küney, *Banka Tekniği*, 268; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 209; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 221; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 202-203 ve 788; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 85; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler*, 45; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 347; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 77; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 94-95; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 628 ve 629; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 160; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 37; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 57; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 30.

[347] BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1003, Rn. 3; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 1; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 14, Rn. 8; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 73; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht*, 75; Richardi, *Wertpapierrecht,* 146; Locher, *Das Recht,* 100; Ribi, *Von der Übertragung,* 141; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 617, 147.

[348] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 2; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 13, Rn. 2; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 627, 152; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 178; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 135, 73; Richardi, *Wertpapierrecht,* 146; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 52; Ribi, *Von der Übertragung,* 141; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 54; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 56; Andrea Zbinden, *Das Pfandrecht an Aktien: Ausgewählte dogmatische und praktische Aspekte des Pfandrechts an Aktien in der Form von Wertpapieren, Wertrechten und Bucheffekten, ASR - Abhandlungen zum Schweizerischen Recht Band/Nr. 773*, Herausgegeben von Professor Dr. Heinz Hausheer (Bern: Stämpfli Verlag AG, 2010), 45; Locher, *Das Recht,* 100; Elisabeth Moskric, "Der Lombardkredit", *Schweizer Schriften zum Bankrecht*, 74 (2003): 158-190; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 33 ve 34; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht*, 51-52; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Karl Oftinger ve Rolf Bär, *Zürcher Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, B.IV, das Sachenrecht, Abt. 2: Die beschränkten dinglichen Rechte, 23. Titel: Das Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB, 3. Auflage (Zürich: Schulthess Juristische Medien AG, 1981), Art. 901, Rn. 85; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 22; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 139; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 177; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 92-93; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 569; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 177, 178 ve 194; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 87; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 71 ve 74; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 96, 97 ve 102; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1742 ve 1824; Akgün, *İcra-İflas,* 64, 66 ve 111; Poroy, *Kıymetli Evrak*, 159; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 198; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 85;

TTK m. 683/2 hükmü uyarınca, beyaz cironun geçerli olması için, senedin arkasına veya bunun devamı sayılan alonj üzerine yazılması gerekir. Dikkat edileceği üzere kanun koyucu, burada herhangi bir ayrım yapmamaktadır. Dolayısıyla bu hükümden beyaz cironun senedin ön yüzünde yer alamayacağı anlamı çıkmaktadır. Oysa söz konusu hüküm, beyaz cironun tek başına cirantanın imzasından oluşması halinde yerindedir. Çünkü senedin ön yüzünde yer alan ve hiçbir açıklama içermeyen imza, muhataba ait ise kabul beyanı, muhatap ve düzenleyen dışındakiler tarafından atılmış ise aval hükmündedir (TTK m. 695/1; m. 701/3). Buna karşılık, öğretideki hakim görüşe[349] göre, beyaz cironun, açıkça ciro olduğunun anlaşılması şartıyla, söz

---

Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 203 ve 788; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler*, 46; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 630 ve 635; Küney, *Banka Tekniği*, 268; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 347; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 126-127; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 209; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 65; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 221; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 77; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 95; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 628 ve 629; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 168, 170 ve 171; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 37; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 60-61. Ayrıca bu yönde bkz."*...TTK'nın 690. madde göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 593. maddesi gereğince kambiyo senedi niteliğinde olan bonodaki hakkın devri ancak ciro ve teslim yolu ile mümkündür. Ayrıca, TTK'nın 595/2. maddesi gereğince lehine ciro yapılan kimsenin ciroda gösterilmesine lüzum olmadığı gibi ciro cirantanın sadece imzasından ibaret de olabilir. Bu şekilde yapılan ciroya beyaz ciro denir.*" Y. 12. HD, 24.4.2008, E. 2008/5923, K. 2008/8598, www.kazanci.com.tr, E.T. 01.08.2017.

[349] Bu yönde bkz. Arslanlı, *Ticari Senetler*, 22; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 139; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 177; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 631-632; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 569-570; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 194 ve 198; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 177 ve 194; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 209-210; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 63; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 222-223; Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu*, 566-567; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 169-170; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 93; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 62-63; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 34 vd. *İmregün*'e göre ise, cironun poliçenin ön yüzüne yapılması, açıkça yasaklanmamış olsa da olası değildir. Zira bu şekildeki cironun düzenleyen lehine verilmiş aval olarak değerlendirilmemesi için ancak tam ciro şeklinde yapılması gerekir. (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 69, dn. 92). *Bozer ve Göle*'ye göre de beyaz ciro, sadece senedin arka yüzüne yapılabilir, zira TTK m. 701/3 gereğince, düzenleyenin ve muhatabın imzaları hariç olmak üzere ön yüze atılan her imza, "*aval içindir*" veya eş anlamlı başka kayıt içermese dahi, düzenleyen lehine aval sayılır (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 97 ve 102). Benzer yönde bkz. Rabiye Yaman, "Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları", *Terazi Hukuk Dergisi*, 8/85 (2013): 72. *Kendigelen*'e göre, senedin ön yüzüne yazılmakla aval niteliğini kazanabilecek olan, salt yalın bir imzadan oluşan beyaz cirodur. Bunun dışında "*cirodur*", "*beyaz cirodur*", "*hamiline ödeyiniz*" şeklindeki beyaz ciroların hiçbirisi senedin ön yüzünde yer alsalar dahi aval olarak nitelendirilemezler (Kendigelen, *Çek Hukuku*, 222-223). Yazar ayrıca başka bir eserinde, söz konusu hükmün yalnızca yalın imzadan oluşan beyaz ciroyu kapsaması gerektiğini, söz konusu hükümde bu yönde değişiklik yapılmaz ise senedin ön yüzünde yer alan ve açıkça ciro olduğu anlaşılan beyaz cironun geçersizliği iddiasının dile getirilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir (Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu,* 566-567). *Eriş*'e göre, beyaz cironun geçerli olabilmesi için ciro imzasının çek arkasına veya alonj üzerine yazılması gerekir. Şayet beyaz ciro, çekin ön kısmına yapılmış ise, bu ciro aval sayılır. Bu karinenin aksini kanıtlama, koşulları varsa olanaklıdır ve iddia eden bunu kanıtlamakla yükümlüdür (Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 788). *Ülgen*, Kanun hükmünün, senedin ön yüzünde yer alan beyaz cironun geçerli olup olmayacağı tartışmasını gündeme getireceğini, ancak bu konuda olumsuz düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 177).

konusu imzanın aval veya kabul sayılması tehlikesi söz konusu olmadığından, senedin ön yüzünde yer almasına bir mani yoktur[350].

Esasında mezkûr hükmün kaynağı İsvBK m. 1003/2, "*Ciro, ciro edileni göstermek zorunda değildir ve tek başına yalın imzadan oluşabilir (Beyaz Ciro). Bu son halde cironun geçerli olabilmesi için poliçenin arkasına veya senedin ekine yapılması gerekir*" hükmünü içermektedir. Benzer bir düzenleme AKSK Art. 13/2'de de yer almaktadır[351]. Dikkat edileceği üzere kaynak kanun hükmünde, senedin arka yüzüne veya alonja yapılması gereken ciro bakımından, yalnızca yalın imzadan oluşan beyaz ciro belirtilmişken muhtemelen yanlış çeviri neticesinde TTK m. 683/2'de öngörülen farklılık tartışmalara neden olmuştur. Bu nedenle TTK m. 683/2'nin[352] mehazına uygun bir şekilde değiştirilmesi gerekir. Söz konusu değişiklik yapılana kadar da maddenin lafzındaki farklılığın bilinçli bir tercih olmadığı esasından hareketle, maddenin amacı ve kaynak kanunlardaki hükümler göz önünde bulundurularak, yorum yoluyla hükmün yalnızca aval ve kabul sayılma tehlikesi olan yalın imza ile yapılan beyaz cironun, senedin ön yüzünde yer alamayacağı şeklinde anlaşılması gerekir.

1.2.3.4.2. Amacına Göre Ciro Türleri

Ciro; yapılış amacına göre "*temlik cirosu*", "*tahsil cirosu*" ve "*rehin cirosu*" olmak üzere üç türdür.

---

350 Ancak "*ödeyiniz*", "*hamiline ödeyiniz*" kayıtlarıyla oluşturulmuş ve senedin ön yüzüne atılmış beyaz cironun müteselsil ciro zincirinin neresinde yer alacağı hakkında bkz. Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 632-635.

351 Alman ve İsviçre doktrininde de yalnızca yalın imzadan oluşan beyaz cironun senedin arka yüzünde yer almasının şart olduğu belirtilmiştir. Bu yönde bkz. Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 13, Rn. 5; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 178; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 56; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 135, 73; Locher, *Das Recht,* 100; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 619, 148; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 13, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art 13, Rn. 2; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 34; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 13, Rn. 9, 10, SchG Art. 16, Rn. 3; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 52; Richardi, *Wertpapierrecht,* 147; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1003, Rn. 5. *Kuhn*, bir ayrıma gitmeksizin beyaz cironun yalnızca poliçenin arka yüzüne yapılabileceğini, ön yüze beyaz ciro yapılamayacağını belirtmiştir (Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1003, Rn. 2). Aynı yönde bkz. Ribi, *Von der Übertragung,* 139. *Meyer-Cording ve Drygala*, karışıklığı önlemek amacıyla beyaz cironun senedin arka yüzünde veya ekinde yeri alması gerektiğini belirtmiştir (Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 51).

352 Bahsedilen farklılık ETK m. 595/2 için de söz konusu idi. Şöyle ki, ilgili hükümde beyaz ciro tarif edilmiş, ardından da beyaz ciroya atıf yapılarak "*bunun*" muteber olması için poliçenin arkasına veya alonj üzerine yazılması gerektiği belirtilmiştir.

1.2.3.4.2.1. Temlik Cirosu

Temlik cirosu, kambiyo senedinden doğan hakların bir bütün olarak devri amacıyla yapılan cirodur[353]. Temlik cirosuna, TTK m. 684/1 hükmü ile temas edilmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, *"ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile poliçeden doğan bütün haklar devrolunur"*. Ciro şerhinden aksi anlaşılmadıkça her ciro, kural olarak, temlik cirosu hükmündedir[354]. Nitekim Yargıtay'ın da benimsediği üzere[355], ciro şerhinde başka bir amaç için yapıldığına ilişkin kayıt yer almadıkça, cironun temlik dışında, başka bir amaçla yapıldığını iddia eden kişi, bunu yazılı delille ispat etmek zorunda olup[356], bu amaçla tanık dinlenemez. Beyaz veya tam ciro şeklinde yapılması mümkündür. Senetten doğan tüm hakları temlik cirosu ile devralan hamil, senedi temlik, tahsil veya rehin cirosu ile devredebilir.

---

353 Arslanlı, *Ticari Senetler,* 113; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 579; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 176; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 72 ve 74; Akgün, *İcra-İflas,* 65, 66 ve 111; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 159; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 198; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 103; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 294; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 66; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 86; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 75; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 637; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 128; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 49; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 209; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 236; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 200; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 349; Küney, *Banka Tekniği*, 269; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 78; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 77 ve 78; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 630; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 67.

354 Richardi, *Wertpapierrecht,* 144-145; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 571 ve 579; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 86; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 637; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 292 ve 294; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 49; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 103; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 209; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 349; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 236; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 66; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 199, 200 ve 201; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 79; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 87; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 78, 79 ve 164; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 630; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 98; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 68. Ancak TTK m. 688/1 ve 689/1 hükümleri uyarınca, senedi tahsil veya rehin cirosuyla devralan hamilin yaptığı ciro, herhangi bir kayıt taşımasa bile, tahsil cirosu sayılacak olup, rehin ya da tahsil cirosundan sonra yapılan cirolar bakımından cironun temlik için yapılması kuralı geçerli değildir.

355 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 79; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 68. Bu yönde bkz. "*Dava konusu bonoların arka tarafındaki şerh (bedeli nakten alınmıştır) şeklinde olmasına karşın davacı tahsil için verildiği iddiasındadır. Ciro şerhinde, cironun tahsil için verildiğine dair bir kayıt yoktur. Bu sebepten senetlerin bedellerini tahsil ederek kendisine verilmek üzere, davalılara verilmiş olduğu yolundaki iddianın kanıtlama yükü davacıya düşer. Olayda tanık dinlenmesi olanaklı olmayıp, yemin de teklif edilmediğine göre davacının iddiasını kanıtlayamadığından dolayı davanın reddine karar verilmesi doğrudur.*" Y. 11. HD, 03.11.1959, E. 1558, K. 2664, Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 64.

356 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 149, dn. 47; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 68. *Öztan*'a göre, cironun başka bir amaçla yapıldığını cirantanın ispat etmesi gerekir (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 579). *Özel* ise, senet borçlusunun, kişisel def'ileri hamile karşı da ileri sürebilmek için senedin kendisine tahsil veya rehin cirosuyla intikal ettiğini ileri sürebileceğinden, bu durum iyiniyet kuralları ile bağdaşmaz (Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 73, dn. 319).

Temlik cirosu ile senedin mülkiyetinin ve senedin içerdiği hakkın devri için ciro işlemi yanında taraflar arasında devir sözleşmesinin[357] bulunması ve senet zilyetliğinin geçirilmesi gerekir[358]. Temlik cirosu, temlik, teşhis ve teminat olmak üzere üç işlevi yerine getirir[359]. Temlik cirosunun bu işlevleri üzerinde kısaca durmak gerekir.

1.2.3.4.2.1.1. Temlik (Devir) İşlevi

Ciro ve zilyetliğin geçirilmesi neticesinde senetten doğan bütün hakların kayıtsız ve şartsız olarak ciro edilene geçmesine *cironun temlik (devir) işlevi* denir[360]. Bu husus TTK m. 684/1'de, *"ciro ve zilyetliğin geçirilmesiyle poliçeden doğan bütün haklar devrolunur"* denilmek suretiyle temlik işlevi açıkça işaret edilmiştir[361]. Hükümden

---

[357] Devir sözleşmesinin konusunu senedin içerdiği hak ve senedin mülkiyeti teşkil eder. Ancak kıymetli evrakın niteliği gereği senet ve hak bir bütündür. Dolayısıyla senedin ve hakkın devri için ayrı ayrı sözleşme yapmaya gerek yoktur. Tarafların iradesi senet ve içerdiği hakka yöneliktir (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Einl. Rn. 32; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 144; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 22-23; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 101). Esasında tarafların devir sözleşmesi yapmaya iten saik, senedin içerdiği hakkın devrini sağlamaktır. Ancak istisnai olarak senette meşhur bir kişinin imzası ya da değerli bir resim bulunması halinde amacın senedin mülkiyetinin devri olduğu yönünde farklı bir şekilde değerlendirme yapmak mümkün olup, bu hallerde senet kıymetli evrak işlevini yitirmektedir (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Einl. Rn. 32).

[358] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 1; BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 1; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 191; Küney, *Banka Tekniği*, 269; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 98.

[359] Richardi, *Wertpapierrecht,* 148; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 51; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1004, Rn. 1; Ribi, *Von der Übertragung,* 145; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 136, 74; Arslanlı, *Ticari Senetler*,105; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 181; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 579; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 178; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 294; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 87; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 128; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 209 ve 789; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 52 vd.; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 349; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 103; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 79; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 236; Yılmaz, *Def'iler*, 343, dn. 645; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 630; Asuman Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlemi", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (2011): 298; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 88; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38 ve 61. *Pulaşlı*, temlik cirosunun üç işlevini, "*cironun üç T işlevi*" olarak adlandırmaktadır (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 184).

[360] Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 648, 157 ve Rn. 650, 158; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1004, Rn. 1; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 139, 76; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1004, Rn. 2; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 56; Rehfeldt, *Wertpapierrecht,* 57; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 51; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 34; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 200; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 580; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 69; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 129; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 211; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 173; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 184-185; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 211; Kendigelen, *Çek Hukuku,* 236; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 110.

[361] Alman Kambiyo Senetleri Kanunu Art. 14/1 ve İsvBK Art. 1004/1'de "*ciro poliçeden doğan bütün hakları devreder*" şeklinde iken TTK m. 684/1'de "*ciro ve zilyetliğin geçirilmesi*" ibaresine yer verilmiştir. Aynı durum, TTK m. 681/1'in mehazı olan İsvBK Art. 1001/1 ve Alman hukukundaki karşılığı olan Alman Kambiyo Senetleri Kanunu Art 11/1 için de söz konusudur. Aslında burada bir

anlaşılacağı üzere, hakların devri için sadece ciro işlemi yeterli değildir; ciro işlemini müteakip senet zilyetliğinin de ciro edilene geçirilmesi gerekmektedir[362]. Bir başka deyişle, hakla senet arasındaki sıkı bağın sonucu olarak, senetten doğan hakların devri için, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi, bir arada bulunması gereken geçerlilik şartlarıdır[363].

Alacağın devrinden farklı olarak, soyut bir işlem olan ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile cirantanın sahip olduğu haklar değil, senetten doğan bütün haklar devredilmiş olur (TTK m. 684/1)[364]. Oysa alacağın devrinde senedi devralan, alacağı, devreden yönünden mevcut olan hali ile devralır. Dolayısıyla borçlunun devredene karşı sahip olduğu def'ileri halefi devralana karşı ileri sürmesi, bir başka deyişle devralanın devredene karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ilere muhatap olması mümkündür. Buna karşılık, ciro ile senedin devrinde, alacağın devrindeki gibi bir halefiyet durumu söz konusu olmaksızın devralan, kendinden önceki senet borçlularından bağımsız, senetten doğan soyut alacak hakkını iktisap eder. Bunun sonucu olarak da, bile bile borçlu zararına hareket durumu hariç olmak üzere, kişisel def'iler, senedi devralana karşı ileri

---

ayrılma söz konusu değildir. Zira Almanya ve İsviçre'de ciro, zilyetliğin taraflar arası anlaşmaya dayalı olarak geçirilmesi şartını da içermektedir. Bu yönde açıklamalar için bkz. Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 579; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 200.

362 Ayni sözleşme niteliğindeki devir sözleşmesi (zilyetlik sözleşmesi) neticesinde kambiyo senedi üzerindeki zilyetliğin geçirilmesi gerekir. Diğer bir deyişle taraflar arasında senetten doğan hakkın devrine ilişkin bir anlaşmanın bulunması ve senedin zilyetliğin de bu anlaşmaya istinaden geçirilmesi gerekir. Taraflar arasında anlaşma mevcut olmaksızın senet zilyetliğinin el değiştirmesi halinde, örneğin, senedin ciro edildiği ancak henüz hamile teslim edilmediği aşamada ciro edilen veya beyaz ciro yapıldığı halde herhangi bir üçüncü kişi tarafından ele geçirildiği durumda, senet zilyetliği geçirilmiş olmaz. Hukuken yetkili hamil sayılmayan bu kişiden ve sonraki hamillerden senedin iadesinin talep edilmesi mümkün olmakla birlikte, TTK m. 686/2 hükmü gereğince, şeklen yetkili hamil görünen bu kişiden kötüniyeti ve ağır kusuru olmaksızın senedi iktisap etmiş olan hamilin kazanımı korunur (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 146). Benzer yönde bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu,* 192; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 99. Devir sözleşmesine, "*ayni neticeli akit*" veya "*zilyetlik sözleşmesi*" (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 147; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 192); "*devir sözleşmesi*" (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 144); "*ayni akit*" (Arslanlı, *Ticari Senetler,* 106; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 146) de denilmektedir. Bu konuda ayrıca bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Einl. Rn. 32 ve Art. 11, Rn. 1; Jacobi, *Wechsel- und,* 581; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 139, 76; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 22; Richardi, *Wertpapierrecht,* 148-149; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 51; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 11, Rn. 2; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 11, Rn. 3; BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 1, 2.

363 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 139, 76; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 144. "*Kıymetli evraktaki hak ancak ciro ve teslimle devredilir. Senetteki hakkın devri için ciro ve teslim geçerlilik koşuludur. Bu yapılmadıkça kıymetli evrak devredilmiş ve başka bir deyişle temlik işlevi hukuken geçerli olarak yapılmış sayılmaz…*" Y. 11. HD, 27.10.1966, E. 1964/4105, K. 1966/4159, Alışkan, *Temlik Cirosu,* 191, dn. 4a.

364 "*Ciro ile hamile senetten doğan haklar geçer; bunun dışında keşideci ve lehtar arasındaki hukuki ilişkiden doğan hakların devri söz konusu değildir*." Y. 12. HD, 05.07.1974, E. 6371, K. 7062, Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 103, dn. 81; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 194, dn. 11a.

sürülemez[365]. Ciro yoluyla senedi devralan hamilin, duruma göre cirantasından daha güçlü bir hak edinmesi mümkündür[366]. Bu nedenle, temlik işlevi ile "*kimse sahip olduğu haktan fazlasını devredemez*" (*nemo plus juris transfere potest quam ipse habet*) ilkesinden ayrılınmaktadır[367].

Kambiyo senedinin ciro ve zilyetliğinin geçirilmesi suretiyle devriyle birlikte senedin mülkiyeti ve içerdiği alacak hakkı senedi devralana intikal eder. Ancak dikkat edileceği üzere, ciro, kambiyo senedinin içerdiği alacak hakkı yönünden daha fazla önem arz etmektedir. Buna karşılık senet üzerindeki mülkiyet hakkının devrinde cironun önemli bir rolü yoktur. Zira ciro edilmeksizin dahi tarafların anlaşması ve zilyetliğin devri ile senet üzerindeki mülkiyet hakkı karşı tarafa geçer. Senedin bu şekilde devri halinde, örneğin ayrı bir temlikname ile devredildiğinde, bu devir senedin içerdiği haklar bakımından alacağın devri sonuçlarını doğurur[368].

Bu bakımdan ciro, senedin içerdiği alacak hakkı bakımından daha çok önem taşımakla birlikte, bazı durumlarda senet üzerindeki mülkiyet hakkının devri bakımından da önemli rol oynamaktadır. Örneğin şeklen düzgün bir ciro zincirine göre yetkili hamil olan bir kişiden kambiyo senedini ciro yolu ile devralan kimse, gerçekte kambiyo senedi kaybedilmiş, çalınmış veya rıza dışında elden çıkmış olsa dahi (TMK m. 989), iktisabında kötüniyetli veya ağır kusurlu olmamak kaydıyla[369] senedin

---

365 Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 35; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 24 ve 105; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 185; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 146-147; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 333; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 581; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 294-295; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 86 ve 87; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 49; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 229; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 252; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 350 ve 351; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 194-195 ve 333.

366 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 581; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 145.

367 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 145.

368 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 580; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 193; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 111.

369 Nitekim TTK m. 686/2 kötüniyet kavramı yanı sıra ağır kusuru da zikretmiştir. Oysa TMK m. 3 anlamında kötüniyet kavramı ağır kusuru da içermektedir. Dolayısıyla gerekli özen gösterilseydi bilebilecek durumda olmak da kişiyi kötüniyetli kılacaktır. Bu nedenle hükümde yer alan ağır kusur kavramının işlevsiz kaldığı ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz. Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 20-21. Ayrıca bu yönde bkz. "*T.T.K.nun 702.maddesi, kendi hakkının varlığı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılan ve cirosu kabil bir çeki elinde bulunduran kişinin, son cironun beyaz ciro olması halinde dahi, yetkili hamil sayılacağı; 704.maddesi ise, iyiniyetli çek hamilinin korunacağı hükmünü taşımaktadır. Buna göre; çek ister hamiline, ister emre yazılı olsun, çek hamili onu kötü niyetle ya da ağır bir kusuru bulunarak iktisap etmiş olmadıkça, önceki hamilin elinden ne suretle çıkmış olursa olsun, onu geri vermeye mecbur değildir. (Kalpsüz, "Çek Hukukuna İlişkin", 37 vd.). T.T.K.nun 704.maddesi, emre yazılı çeklerle ilgili olarak, hamile yazılı senetlere ilişkin MK.nun 903.maddesine paralel bir koruma sağlamaktadır. Buna göre, emre yazılı bir çek, herhangi bir şekilde önceki hamillerden birinin elinden çıktığı takdirde, çeki elinde bulunduran son hamile karşı, ancak, çeki kötü niyetle iktisap ettiği veya iktisabında ağır kusuru bulunduğu takdirde istihkak davası*

mülkiyetini kazanmış olur (TTK m. 686/2)[370]. TTK m. 686/2'de iyiniyetli hamilin senedi geri vermekle yükümlü olmadığı belirtilmiştir. Her ne kadar hükmün ifadesi belirsiz olsa da[371] öğretide kabul edildiği üzere, burada sağlanan koruma, yalnızca senedin mülkiyeti olmayıp senedin içerdiği alacak hakkı bakımından da söz konusudur. Daha öz bir deyişle senedi iyiniyetle iktisap eden hamil, senet üzerindeki hak üzerinde de malik sıfatını kazanmaktadır[372].

1.2.3.4.2.1.2. Teşhis İşlevi

1.2.3.4.2.1.2.1. Genel Olarak

Temlik cirosunun ikinci işlevi, yetkili hamili teşhis, yani senetten doğan hakkın kim tarafından ve kime devredildiğini belirleme imkanını sağlamasıdır. Bu husus "*Hamilin hak sahipliği*" başlığını taşıyan TTK m. 686/1'de, *"bir poliçeyi elinde bulunduran kişi, son ciro beyaz ciro olsa da kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde, yetkili hamil sayılır. Çizilmiş cirolar bu hususta yazılmamış hükmündedir. Bir beyaz ciroyu diğer bir ciro izlerse son ciroyu imzalayan kişi, poliçeyi beyaz ciro ile iktisap etmiş sayılır"* denilmek suretiyle ifade edilmiştir[373]. Buna göre, cironun teşhis işlevi gereğince, dolaşımda bulunan senedi düzgün bir ciro zincirine dayanarak elinde bulunduran kimse, şeklen meşru/yetkili hamil olduğunu ispat

---

açılabilecektir. Kötü niyetten maksat, senedin önceki hamilin elinden rızası hilafına çıktığını bilmek veya bilebilecek durumda bulunmaktır. Ağır kusur ise, -örneğin, hamilin hüviyetinin sorulmaması gibi-senedin iktisabında olağan özenin gösterilmemesini ifade eder. Yine, T.T.K.nun 598/2.maddesindeki "poliçe hamilin elinden herhangi bir surette çıkmış bulunursa..." ibaresi, poliçenin önceki hamilin elinden rızası hilafına çıkmış olmasını, yani çalınmasını, tehdit ya da hile ile alınmasını, kaybedilmesini veya rıza ile fakat devri sakatlayan hukuki olgularla elden çıkmasını ifade etmektedir. Ancak senedi çalan veya hile ile hamilinden alan ya da bulan kişinin sahte ciro ile devretmesi halinde, bunu bilmeyen ve bilebilecek durumda da olmayan; eş söyleyişle, kötüniyetli ve ağır kusurlu bulunmayan (yeni)hamil korunur. (Poroy-Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları. Genişletilmiş 15. baskı, sh.154 ve devamı)." Y. HGK, 27.2.2002, E. 2002/19-80, K. 2002/130, www.kazanci.com.tr, E.T. 04.07.2020; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 21; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 177; Y. 19. HD, 12.02.2014, E. 5676, K. 2748, Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 21. Söz konusu kararlarda Yargıtay, gerekli özen gösterilseydi bilebilecek durumda olma olgusunu, hamili kötüniyetli kılmaya yeterli olduğunu belirtmiştir.

370 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 580; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 193-194.

371 Hükmün lafzının belirsizliği yönünde eleştiri için bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 89.

372 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 89; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 598; Gencer, *Kıymetli Evrakta*, 112.

373 "*Beyaz ciro yoluyla devredilmiş bir emre muharrer senet hamili, bunu, tekrar beyaz ciro yoluyla ve senede hiçbir şey yazmadan ve imza etmeden başkasına devredebilir. Senet herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, hakkı anlaşılan yeni hamil ancak senede kötü niyetli iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusuru bulunduğu takdirde o senedi geri vermekle mükelleftir.*" Y. TD, 09.10.1958, E. 2595, K. 2351, Kaçak, *Açıklamalı-İçtihatlı,* 270.

eder[374]. Burada amaç, ticari hayatta kambiyo senedine duyulan güveni artırarak senedin dolaşım kabiliyetini yükseltmektir[375].

Daha önce ifade ettiğimiz üzere, şeklen hak sahipliği, hukuken hak sahipliğine karine (senet karinesi) sayılır[376]. Bu karinenin aksinin ispatı mümkün olup, ispat yükü, kendisinden ödemede bulunması istenen senet borçlusuna düşer[377]. Zira düzgün ciro zinciri ile senedi elinde bulunduran hamil, şeklen yetkili hamil olma durumunu ispatlamış sayılır.

Düzgün ciro zincirinden maksat, ilk cironun lehtar tarafından[378],[379], müteakip ciroların ise bir önceki ciroda ciro edilen kimse tarafından yapılmış olması, bu şekilde birbirine bağlı cirolarla senedin hamile kadar gelmiş olmasıdır[380].

---

374 *Şimşek*'e göre, senet üzerinde yer alan ciroların birbirleriyle olan bağlantısı, hamilin gerçekten zilyet olup olmadığını ve senedi ne suretle elde ettiğini gösteren hukuksal işlemin yazılı belgesidir. Çünkü böyle bir bağlantının tanıkla ispatlanması imkan dahilinde değildir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 87).

375 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 1.

376 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 2; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 2 b; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 56; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 653, 158; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 74; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 53; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 1; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 143-144; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 174; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 582, 583 ve 592; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 354; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 87; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 295; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 209-210, 229 ve 230; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 95; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 129. Ayrıca bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 82 vd; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 354-356.

377 Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 53; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 2; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 74; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 2 b; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 583 ve 592; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 144 ve dn. 37; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 88; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 46; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174 ve 229; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 93.

378 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 6; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 50; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 75; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 654, 158; Locher, *Das Recht,* 101; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 54; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 22; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 3; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 562 ve 585; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 197 ve 205; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 73; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 15; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 69; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 98; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 225, 249; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 212; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1835; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 125 ve 217; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 142; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 129; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 126.

379 İlk ciro lehtara ait değilse, ciro zinciri kopmuş demektir. Ancak ciro zincirinde lehtarın cirosundan önce başka ciroların bulunması ve daha sonra lehtarın cirosunun yer alması durumunda, lehtarın cirosundan önceki cirolar yok sayılır. Lehtarın cirosundan sonra senedi devralan hamiller, yetkili hamil olurlar. Ancak cirosu yok sayılanlar yönünden takip hakları bulunmaz. Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 25.02.2005, E. 256, K. 3761, www.kazanci.com.tr, E.T. 20.09.2019; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 228. Lehtar ciro zincirinde hiç yoksa bu durumda ciro zinciri kopmuş sayılır (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 585-586). Aksi fikirde olan *Teoman*, bir kere kopmuş olan ciro zincirinin daha sonra şeklen düzeltilip sağlığına kavuşturulması mümkün olmadığından, varsayım olarak ilk ciroyu yapmayan lehtara

Ciro zincirinde bulunan beyaz cirolar, hak sahipliğinin tespitinde tereddüt oluşturabileceğinden, bu tereddütlerin önlenmesi amacıyla TTK m. 686/1 hükmü öngörülmüştür. Buna göre, son ciro beyaz ciro ise, senedin hamilinin bu beyaz ciro ile senedi iktisap ettiği ve yetkili hamil olduğu kabul edilir. Ayrıca beyaz ciroyu bir tam ciro takip etmişse, son ciroyu imzalayan kişinin senedi beyaz ciro ile aldığı kabul edilir (TTK m. 686/1).

Ciro zincirinin şeklen düzgün olması, bir başka deyişle şeklen cirodaki imzanın mevcut olması yeterlidir[381]. Keza düzgün ciro zincirinin dış görünüş bakımından kontrolü gerekli ve yeterlidir[382]. Dolayısıyla ciro zincirindeki imzalardan birinin sahte olması veya ehliyetsiz yahut yetkisiz bir kimse tarafından atılmış bulunması, biçimsel olarak tam olan ciro zincirini bozmaz[383].

---

senedin ciro edilmesinden sonra onun gerçekleştirdiği cirodan sonraki ciro zincirini bağımsız bir ciro zinciri olarak nitelendirip baştaki ciroları yok sayarak hamili şeklen yetkili bir hamil olarak kabul etmek asla söz konusu olamayacağını belirtmiştir (Teoman, *Ciro Zinciri*, 104).

380 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 5; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 50; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 3; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 54; Locher, *Das Recht*, 101; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 75; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht*, 89; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz*, WG Art. 16, Rn. 4, 5; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 129; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 585-586; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 142; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak*, 212 ve 212-213; İmregün, *Kıymetli Evrak*, 76; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 108-109; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 249; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 186-187; Teoman, *Ciro Zinciri*, 102 ve 104; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 98; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 69; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 173; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 125, 217-218 ve 219; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 205; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 79; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 631; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 15-16; Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 8; Gencer, *Kıymetli Evrakta*, 126 ve 127.

381 Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 4; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 75; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 205; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 186; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 226.

382 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 7; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 58; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 10; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 75; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 4; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 590; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 295; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 174; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 225; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 93; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 125-126.

383 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 5; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 5; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1006, Rn. 4; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 4; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 75; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 57 ve 58; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 205; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 590; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 141-142; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 354; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 225; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 93; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 126. Bu yönde bkz. Y. 11. HD, 10.02.2016, E. 2016/694, K. 2016/1250, Gencer, *Kıymetli Evrakta,*125, dn. 519.

Cironun teşhis işlevi sayesinde hamil, senette yazılı hakkı bir başka şekilde ispata gerek kalmaksızın başkasına devredebilir veya ileri sürebilir[384]. Ayrıca cironun teşhis işlevinin önemli bir sonucu olarak hamil, rıza dışı elden çıkmış olsa bile, şeklen düzgün ciro zincirine dayanarak senedi iktisap etmişse, iktisabında kötüniyetli veya ağır kusurlu değilse, senedi iade etmekle yükümlü değildir (TTK m. 686/2)[385]. Şekli hamilin yetkili hamil olduğu yönündeki karine, senetteki alacağın muhatabı senet borçlusu lehine de sonuçlar doğurur. Nitekim TTK m. 646/2 ve m. 710/3 hükmü gereğince, borçlu, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça, şeklen yetkili hamile vadede ödemede bulunmakla, borcundan kurtulur[386].

Daha önce belirttiğimiz üzere, senedin devri cironun yanı sıra miras, haciz veya iflas yoluyla gerçekleşmişse, bu olayların ispatı durumunda ciro zinciri yine kopmuş sayılmaz[387]. Örneğin, hamilin ölümü üzerine senet mirasçıya intikal ettiğinde, bu kişi, maddi hukuka göre hak sahibi olduğunu ispat ederek, örneğin mirasçılık belgesini sunarak, borçludan ödeme talebinde bulunabileceği gibi, senedin yeni bir ciroyla devredilmesi de mümkündür. Bu durumda mirasçılık belgesi, ciro dışındaki intikal halleri senet üzerinden anlaşılamayacağı için, adeta ciro yerine geçer. Aslında temlik, miras, haciz, iflas veya birleşme yoluyla senedin iktisap edildiği hallerde, senedi elinde bulunduran kişiler ciro yoluyla senedi elde etmedikleri için aslında ciro zinciri kopmuştur. Ancak ciro zincirindeki kopukluğun olduğu noktadan sonraki ilk ciro, anılan şekildeki intikallerin ayrıca ispatlanması şartıyla, maddi hukuk bakımından

---

384 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 49, Rn. 3; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 177; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 655, 158-159 ve Rn. 656, 159; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 143; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 187; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 210; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 96-97.

385 "*Ciro silsilesinde kopukluk yok ise, çeki elinde bulunduran yetkili hamil sayılır. Çekin rıza dışı elden çıktığını ileri süren iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür.*" Y. 19. HD, 14.12.2010, E. 4658, K. 14236, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 224.

386 Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 1; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 57-58; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 137, 74; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 53-54; Richardi, *Wertpapierrecht,* 148; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 51; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 144; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 109; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 582 ve 593; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 174; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 187; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 87; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 296; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 43; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 210 ve 255 vd.; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 95 ve 96.

387 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 138, 76; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 591; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 84; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 69; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 175; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 237; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 107; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 227.

yetkili, yani hak sahibi olan kişi tarafından yapılmıştır. Bu durumda ciro zinciri kopmuş olmaz[388].

1.2.3.4.2.1.2.2. Cironun Çizilmesi ve Hukuki Sonuçları

TTK m. 686/1, c. 2 hükmü gereğince, çizilmiş cirolar yazılmamış hükmündedir. Buna göre, ciro zincirinin düzgün olup olmadığı ve dolayısıyla senedin yetkili hamili tayin edilirken, ciro zincirine olumlu veya olumsuz bir etkisi olmayan çizilmiş cirolar dikkate alınmaz (TTK m. 686/1, c. 2)[389].

Cironun çizilmesinden[390] cironun imza ile birlikte tamamen çizilmiş olması anlaşılmakla birlikte yalnızca imzanın çizilmesi de, imza cironun zorunlu unsuru olduğundan, cironun çizilmesi ve dolayısıyla yazılmamış sayılması anlamındadır[391]. Kazımak, silmek, üzerini bir araç (kâğıt, bant gibi) yardımıyla kapatmak gibi her türlü ciroyu okunmaz hale getirme de cironun çizilmesi (atipik çizmeler) anlamındadır[392]. Hatta cirantanın cironun geçerli olmadığına ilişkin bir kaydı (çizilmiştir, geçersizdir vb.) senet üzerine yazıp imzalaması da cironun çizilmesi olarak kabul edilir[393]. Şekli hak sahipliği bakımından dış görünüş önemli olduğundan, cironun kasten veya istenmeden çizilmesinin önemli olmadığı belirtilmiştir[394].

Belirtmek gerekir ki, cironun bir kısmının çizilmesi veya değiştirilmesi ve böylece farklı bir ciro türü elde edilmesi mümkündür. Buna göre ciranta tarafından

---

388 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 207.

389 "*Ciro çizilmiş ise, cirosu çizilmiş borçlu aleyhine icra takibi yapılarak çeke dayalı alacak talebinde bulunulamaz*." Y. 12. HD, 09.04.2002, E. 6175, K. 7444, Günay, *Cirolu Çeklerde,* 52.

390 Çizme kavramı hakkında bkz. Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 11.

391 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 156; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 324; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 63; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 72; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 282 ve 284.

392 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 8; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 54; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 142-143; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 180; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 295; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 156; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 155; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 168; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 280; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 71-72.

393 Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 8; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 156; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 168; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61.

394 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 16 Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 8; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 13; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 155; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 156; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 72; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61. Cironun yetkili kişi tarafından çizilmesinin gerekli olduğunu belirtmekle beraber istemsiz çizilmesinin maddi hukuk anlamında geçerli sayılmasının, yetkinin aranmasına rağmen iradenin göz ardı edilmesi anlamına geldiği, dolayısıyla bir çelişki yarattığı ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz. Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 283, dn. 26.

temlik cirosunun rehin veya tahsil cirosuna çevrilmesi gibi ciro türünün değiştirilmesi mümkün olduğu gibi ciroya eklenen şartın geri alınması da mümkündür. Bu durumda cirodan dönme kısmen gerçekleştirilmiş olur ve bu ciro, ciro zincirinde değiştirilmiş haliyle dikkate alınır[395].

Aynı doğrultuda, bir tam cironun, ciro metninin, yani sadece ad ve soyadın veya kaşenin çizilip imzanın çizgi dışında bırakılması suretiyle beyaz ciro haline getirilmesi mümkündür[396]. Elbette mevcut cironun tamamen çizilerek istenen türde yeni bir ciro yapılması da mümkündür.

---

[395] Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 12. *Baş*, senedi rehin ve tahsil cirosuyla devralmış hamilin, ciroyu veya ciro şerhini çizerek ciro silsilesini düzeltemeyeceğini veya rehin ya da tahsil cirosunu temlik cirosu haline getirmeyeceğini, senet üzerindeki haktan feragat etme yetkisine sahip olmadıkları için, ciro silsilesini bozacak veya bazı cirantaları sorumluluktan kurtaracak şekilde de ciroları çizme yetkisine sahip olmadığını, hatta rehin cirosu veya tahsil cirosu ile senedi devralmış hamilin, aynı zamanda cirosu daha üstte yer alan bir ciranta olması halinde, yine kendi cirosunu ve diğer ciroları çizemeyeceğini, bu kişilerin ancak ciroyu yapan kişinin lehtar olması veya bir önceki cironun tam ciro olması kaydıyla kendilerine yapılan rehin cirosunu veya tahsil cirosunu çizebileceğini belirtmiştir (Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 288). *Gencer*, kendi sorumluluk alanında kalması şartıyla cirantanın şerhe eklediği kayıtları silmesinin ve kısmi değişiklik yapmasının mümkün olduğunu belirtmiştir (Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 62).

[396] Aynı yönde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 16, Rn. 10; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, 16, Rn. 8; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 13; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 13; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 143; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 285-286; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 195. Ancak *Poroy ve Tekinalp*, aynı paragrafın devamında, cirolardaki herhangi bir çizmenin cironun sahihliğine halel getirmemesi gerektiğini, aksi takdirde sonradan belirli cirolar üzerinde çizme oyunları ile senedi devredenlerin iradeleri dışında sonuçlar elde etmek imkanının bazı kişilere verilmiş olacağını, böylelikle örneğin kötüniyetli hamilin son cironun üst kısmını çizip sadece kendi imzasını bırakarak senedin kendisine beyaz ciro ile gelmiş gibi bir görüntü oluşturabileceğini, bu nedenle tam cironun çizilip imzanın bırakılması halinde bu durumun beyaz ciro olarak kabul edilemeyeceğini belirten Yargıtay kararının yerinde olduğunu da belirterek kendi içinde çelişkili bir tutum sergilemiştir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 195). Aynı yönde bir tespit için bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 251; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 179-180; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 63, dn. 242. Ancak bu konu tartışmalıdır. Aksi görüşe göre tam cironun yalnızca yazı kısmı çizilerek beyaz ciro haline getirilemez. Bu yönde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 570-571; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 293; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 76; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 158-159 ve 172-173; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 179-180; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 324; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 250-251; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 61-62 ve 72. *Cerrahoğlu*, ciro kaydı çizildiği halde çizgi dışında kalan imzayı beyaz ciro olarak değerlendirmenin mümkün olduğunu, ancak bu çözüm şeklinin çeşitli anlaşmazlıklara yol açabileceğini ve bu anlaşmazlıklarda çeşitli ihtimallere göre farklı sonuçlara varılabileceğini, bunun ise kesinlikten uzak olduğundan kambiyo senedinde tedavüle güveni sarsacağını ve tedavülde hakkın süratle kazanılması ilkesine aykırı düşeceğini, bu nedenle Yargıtay'ın çizilmiş ciro kaydı dışında kalan imzayı beyaz ciro saymaya imkan olmadığı yönündeki içtihadının bugün için de isabetli olduğunu belirtmiştir (Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 96-97). *Öğütçü* ve *Altın*, ciro şerhinin veya imzanın çizilmiş olmasının cironun yazılmamış sayılması için yeterli olduğunu, yalnızca ciro şerhinin çizilip imzanın çizilmemesi halinde bu cironun beyaz ciro olarak kabulü görüşüne katılmadıklarını, zira beyaz cironun temlik cirosu hükmünde olduğunu, temlik cirosu dışındaki bir ciro kaydının çizilmesi suretiyle cironun şeklinin değiştirilmesinin imkansız olduğunu, şayet ciro temlik cirosu ise, çizilmekle beyaz ciro ve yine temlik cirosu sayılacağından ciro kaydının çizilmesinin gereği olmadığını belirtmiştir (Öğütçü ve

Ancak cironun çizilmesi; cironun iptal edilmesi[397], geçersiz kılınması, ona bağlı bütün hukuki sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik yapılan işlemden dönülmesi anlamında cirantanın iradesini yansıttığından, iptal iradesini gösteren imza (veya paraf) gereklidir (HMK m. 207)[398],[399]. İfade etmek gerekir ki, temlik cirosuna sonradan eklenen tahsil ve rehin cirosuna ilişkin kayıtların imza ile onaylanmasına gerek yoktur.

Altın, *Ticari Senetler*, 54). Ancak *Pulaşlı*, ciroda çizme işlemini ciranta yapmışsa ve bunu da imzalamışsa, burada kötüniyetli olarak çizme oyunları olmayacağından, bu cironun beyaz ciro olarak kabul edilmesi gerektiğini beyan etmiştir (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 179). *Gencer*, tam cironun beyaz ciroya çevrilmesinde kullanılan yöntemin işlemi gerçekleştirenin tespitine imkan verdiği sürece tam cironun beyaz ciroya dönüştürülebileceğini, bu tespitin işlemi gerçekleştirenin el ürünü bir işareti karaladığı alana eklemesiyle sağlanabileceğini, keza bu yöntemin şerhin karalanıp tekrar ciro yapılmasından daha pratik bir çözüm olduğunu belirtmiştir (Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 65). Yargıtay da tam ciro şerhinde ciro edilenin ismi çizilip sadece imza bırakılsa da bu şekilde tam cironun beyaz ciroya dönüştürülemeyeceği görüşündedir. Nitekim bu yönde bkz. Y. TD, 12.12.1933, E. 1933/5070, K. 1933/2804, Doğanay, *Türk Ticaret,* 1836, dn. 52; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler*, 75. Ancak Yargıtay'ın farklı yönde verilmiş kararı da mevcuttur. Nitekim bu yönde bkz. " *Somut olayda, hamiline düzenlenmiş çekte ilk cironun N.A. tarafından yapıldığı bu cironun alt kısmına "BEDELİ TAHSİLDİR" "Akbank TAŞ. Manavgat şb./Antalya" yazıldığı daha sonra cironun altına ilave olarak yazılan bu kısım üzerine "İPTAL" yazıldığı görülmüştür. Görüldüğü gibi hamil Akbank'ın adını yazarak cirosunu tam ciro halinde düzenledikten sonra sadece tam ciroyu ihtiva eden Akbank ismini iptal ederek cirosunu beyaz ciro haline dönüştürmüştür. Bu durumda hamilin ciro imzası iptal edilmediğinden varlığını korumaktadır. Burada iptal edilen kısım yalnızca çek bedelinin tahsil edilmesi için Akbank'a yapılan tahsil cirosunun iptalidir. Şayet hamil kendi cirosunu iptal etmek istese idi cirosu üzerine iptal yazısını yazması gerekirdi. Kendi cirosunu iptal etmediğinden ve bu ciroda beyaz ciro olmakla bu ciroya dayanarak alan ve bankaya ibraz ettiği anlaşılan takip alacaklısı Mehmet Arslan yetkili hamildir. Çek üzerinde yapıldığı iddia edilen değişiklikler keşideci tarafından paraf edildiğine ve bunun aksinin de iddia edilmediğine göre şikayetçi borçlu Nevzat'ın ileri sürdüğü hususlar yargılamayı gerektirdiğinden icra mahkemesinde dinlenemez. Mahkemece şikayetin reddine karar vermek gerekir iken kabulüne karar verilmesi isabetsizdir."* Y. 12. HD, 09.02.2010, E. 2009/30453, K. 2010/2721, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.07.2020; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 286, dn. 42.

397 Cironun çizilmesi, esasında senet üzerinde yer alan cironun iptalini ifade ettiğinden, Yargıtay kararlarında, "*cironun çizilmesi*" yerine, "*cironun iptali*" kavramının kullanıldığına da rastlanılmaktadır. Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 20.2.2014, E. 2014/1657, K. 2014/4778, www.kazanci.com.tr, E.T. 14.07.2020.

398 Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 12; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 170. Nitekim *Öztan*, cironun geçerli olmadığına yönelik kayıtların cironun çizilmesi sonucunu doğurabilmesi için bunların ayrıca imzalanmış olması şartını aramıştır (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587). Aynı yönde bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu*, 156; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 72. Onaylamanın paraf veya imzayla yapılabileceğine ilişkin olarak bkz. "*HMK'nun 207. maddesinde; "Senetteki çıkıntı, kazıntı veya silinti ayrıca onanmamışsa, inkar halinde göz önünde tutulmaz. Bu tür çıkıntı, kazıntı veya silinti mahkemece senedin geçerliliğine ve anlamına etkili olacak nitelikte görülürse, senet kısmen veya tamamen hükümsüz sayılabilir." hükmü yer almaktadır. Buna göre mevcut olan çıkıntı veya senet metni altındaki kazıntı ve silinti ayrıca tasdik edilmemiş ise inkar halinde yok hükmündedir. Bir başka anlatımla senet üzerinde yapılan değişikliklerin geçerli olabilmesi için, düzenleyen tarafından imza veya paraf edilmek suretiyle onanması gerekir. Onanmamış çıkıntı, kazıntı veya silintinin tespit edilmesi halinde, senedin düzeltme öncesi durumuna göre değerlendirme yapılır.*" Y. 12. HD, 02.03.2015, E. 29281, K. 4231, www.kazanci.com.tr, E.T. 03.07.2020; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 12, dn. 16.

399 Cironun çizilmesi veya başka yöntemle okunamaz hale getirilmesi ya da cironun iptal edildiğine ilişkin bir ifadenin cironun üzerine konulması durumunda, ayrıca bir imzaya gerek olmadığı, imza olmaksızın da cironun şeklen çizilmiş olduğu sonucuna varılması gerektiği, nitekim Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu yönünde bkz. Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 280-281.

Söz konusu değişikliğin rıza dışı yapıldığını, yani senette tahrifat meydana geldiğini iddia edenin bu iddiasını ispatlaması gerekir. Senede karşı ileri sürülen bu iddianın senetle ispatı gerekmektedir (HMK m. 201).

Ancak tahsil cirosu ile rehin cirosunun birbirlerine ve tahsil ve rehin cirosunun temlik cirosuna dönüştürülmesinde, ciro şerhinde yer alan kayıtların silinmesi veya çizilmesi ve yeni ciro türüne göre yeniden yazılması gerektiğinden, yapılan bu değişikliğin iradesini açıklayanın paraf veya imzası ile onaylaması gerekir. Kısacası ciro şerhinde çizme, karalama veya benzeri işlemin yapıldığı kısımda cirantanın parafı veya imzası bulunması gerekir ki, bu işlem HMK m. 207 anlamında değişikliğin onaylanması için gereklidir. Özellikle çizme işleminin karalama, kazıma, üstünü bant ile kapatma gibi değişik bir biçimde (atipik çizmeler) gerçekleştiği durumlarda daha özenli davranılmalı, imza ile onaylanmayan, kimin tarafından yapıldığı tespit edilemeyen bu tür çizmelerin varlığı halinde ödeme yapılmamalıdır. Aksi takdirde TTK m. 710/3 anlamında ağır kusurlu bir ödeme söz konusu olur[400].

Kimlerin ciroyu çizebileceğine ilişkin olarak, TTK m. 727/2 hariç olmak üzere, genel bir hüküm getirilmemiştir. Öğretide kural şu şekilde belirlenmektedir: Ciroyu çizme yetkisi maddi hukuk açısından hak sahibi olan (haklı) hamilde, yani senet üzerindeki ciroyu veya ciroları çizmekle kendi hukuki durumunda herhangi bir değişikliğe neden olmayan kimsededir[401],[402]. Keza senet zilyetliğinin geçirilmesinden önce yetkili hamil konumundaki her ciranta kendi cirosunu çizerek yazılmamış hale getirebilir[403]. Ayrıca geriye ciro durumunda hamilin ilk cirosundan önceki ciroları

---

400 Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 17.

401 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 5; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 587-588; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 155; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 250; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 19; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 208; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61. *Rehfeldt*'e göre, önceki bir cironun geçerliliği, onu takip eden ciroların çizilmesiyle yeniden sağlanabilir (Rehfeldt, *Wertpapierrecht,* 58). *Meier-Hayoz* ve *von der Crone*, şekli hak sahipliğinin ciro zincirini bozan ciroların çizilmesiyle sağlanabileceğini, ancak bu durumun, maddi hak sahipliğini değiştirmediğini belirtmiştir (Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 683, 166). *Kuhn*, şekli hak sahipliğinin tespitinde ciro zincirinin dış görünüşünün belirleyici olması nedeniyle çizme işleminin bilinçli yapılıp yapılmadığının, kimin tarafından yapıldığının ve bu kişinin bu işlemi yapmaya yetkili olup olmadığının önemli olmadığını belirtmiştir (Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1006, Rn. 5).

402 *Baş*, kendi cirosu ile diğer ciroları çizme yetkisinin belirlenmesinde, çizimin hamilin hak sahipliğine olumlu, diğer cirantalara ise haksız yere olumsuz etkide bulunmamasının esas kriter olması gerektiğini belirtmiştir (Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 287-288).

403 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 9; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht,* 87; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587 ve 588; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli*

çizme yetkisinin olduğu kabul edilir[404]. Bunun dışında şekli hak sahipliği ile maddi hak sahipliğinin bir arada bulunmadığı durumlarda, hamilin elinde bulundurduğu senetteki ciro veya ciroları çizmek suretiyle kendisini şeklen yetkili hamil haline getirmesi, senette tahrifat sayılır[405]. Daha öz bir deyişle, yetkisi olmayan kişi tarafından cironun çizilmesi, senet üzerinde yapılmış bir tahrifattır[406]. Bu durumda söz konusu ciro haksız bir şekilde çizilmiş olacağından, hukuki varlığı etkilenmez, haksız bir şekilde çizildiği hususu tespit ve ispat edilebilir olması şartıyla ciro zincirinde yer almaya devam eder[407].

Yetkisi olmaksızın veya var olan yetki sınırlarını aşarak kambiyo senedinde yapılan tahrifat eylemi, yani her tülü yasa dışı değişiklik, belgede sahtecilik suçunu oluşturur. Kambiyo senetlerinden emre ve hamiline yazılı senetler, resmi evrak sayılmış, dolayısıyla bu tür senetler üzerindeki tüm işlemlerde, bu anlamda her türlü yasa dışı değişiklikler ve çizmeler resmi evrakta sahtecilik suçunu oluşturmakta iken, nama yazılı senetlerde yapılan yasa dışı değişiklikler ise özel belgede sahtecilik suçu kapsamındadır (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu [TCK] m. 204, m. 207, m. 210/1).

1.2.3.4.2.1.3. Teminat (Garanti) İşlevi

Temlik cirosunun bir diğer işlevi de teminattır. Cirantanın, ciro edilene ve bunu takip eden diğer senet alacaklılarına karşı, senet konusu borcun vadesinde ödeneceğini (poliçede aynı zamanda kabul edileceğini) taahhüt etmiş sayılmasına *cironun teminat işlevi* denir[408]. Gerçekten de temlik cirosunun sağladığı bu işlev, TTK m. 685/1

Evrak, 170; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 194; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 287; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 72.

404 Reisoğlu *Çek Hukuku*, 180; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 14; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 62.

405 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 8; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 208; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 250; Baş, "Kambiyo Senetlerinde", 289. Bu nedenle haksız hamilin zinciri bozan ciroyu çizerek düzeltebileceği ve böylece kendisini şeklen yetkili hamil durumuna getirebileceği görüşüne (Bu yönde bkz. İmregün, *Kıymetli Evrak,* 76; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 109; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 205; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 174; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 221) katılmaya imkan yoktur (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 250).

406 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 9; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 16, Rn. 12; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 142; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 587-588; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 187; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 155; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 54; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 194; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 23; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 250; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 221; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 72; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 61-62.

407 Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 16, Rn. 8; Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 13.

408 Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 59; Richardi, *Wertpapierrecht,* 149 ve 155; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 148, 80; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 648, 157 ve Rn. 676, 164; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 52; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-,*

hükmünde, "*aksi şart edilmedikçe, ciranta poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumludur*" şeklinde açıklanmıştır[409].

Cironun teminat işlevinin gereği olarak, ciro yoluyla senedi devreden her bir ciranta, aksine bir şart bulunmadıkça, senedin kabul edileceğini ve/veya ödeneceğini senedi ciro ettiği kişiye ve hamile karşı garanti etmiş olmaktadır[410]. Cironun bu işlevi gereğince, ciro zincirinde yer alan her bir ciranta, kendisinden önce gelenlerin alacaklısı, sonrakilerin ise borçlusu ve sorumlusu durumundadır[411].

Teminat işlevinde, cironun şeklinin (tam veya beyaz olmasının) bir önemi yoktur[412]. Önemli olan, ciroda bir imzanın bulunmasıdır. Yine bir arada bulunmamakla birlikte şeklen veya hukuken hak sahibi olan kimsenin cirosu, bu cirolar temlik işlevini haiz olduğundan yani senedin devrinde olumsuz etki yaratmadığından, teminat işlevini de haizdir[413].

Esas itibariyle senetten doğan hakkı devretmek amacıyla yapılan (TTK m. 684) temlik cirosunun teminat işlevi, kanundan doğar. Nitekim TTK m. 685/1'de aksi şart

---

53-54; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 35; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 51; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 132, Çamoğlu, *Kıymetli Evrak,* 70; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 101; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 185 ve 188; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 147; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 271.

409 BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005 Rn. 1; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1005, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 598.

410 Locher, *Das Recht,* 104; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 93 ve 100-101; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 148, 80; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 676, 164; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 15, Rn. 1; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 1; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 1; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht,* 87; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 91; Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 25, 920; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005, Rn. 1; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1005, Rn. 1; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 59; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 175; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1831; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 110; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 76; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 599; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 37; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 70; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 188; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 147; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 163-164; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 209; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 212; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 296-297; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 45; Şimşek, *Hukukta ve Cezada,* 86 ve 88; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 239 ve 365; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 52; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 352; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 80; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 271; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 298; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 99; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 98.

411 Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 297; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 45; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 599; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 132; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 352; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 271-272; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 40.

412 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 147; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 188; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 299; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 52; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 99; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 133.

413 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 150, 81; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 603; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 147-148; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 210; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 299; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 188; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 99-100.

edilmedikçe, cirantanın senedin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu olduğu belirtilerek, ciroya teminat işlevi, hukuki bir işlem ile değil, aksine kanun ile yüklenmiştir ve temel ilişkiden bağımsızdır. O halde cironun teminat işlevi kanuni ve şeklidir[414]. Bundan dolayı, ancak aksini öngören açık bir hüküm veya senede konulan bir kayıt ile bu işlev ortadan kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir[415]. Örneğin gecikmiş ciro alacağın devri hükmündedir ve dolayısıyla teminat işlevini icra etmez (TTK m. 690; TBK m. 191).

Hukuken geçerli bir devirle başlayan ve ibraz neticesinde ödeme yapılıncaya kadar devam eden teminat işlevi[416], süresinde ve kanuna uygun bir şekilde ibraza rağmen muhatapça (bonoda ise düzenleyen tarafından) ödeme yapılmaması (poliçede aynı zamanda kabul edilmemesi) üzerine aktifleşir. Bu durumda hamil, protesto çekerek senet borçlularına karşı başvurma hakkını kullanır. Aynı şekilde hamilin başvurusu üzerine ödeme yapan cirantanın da kendisinden önce gelenlere başvurma hakkı vardır. Kısacası teminat işlevi, başvurma hakkının temelini oluşturmaktadır[417]. Dolayısıyla zamanaşımı veya süresinde ibraz etmeme, protesto çekmeme gibi hakkı koruyucu işlemlerin yapılmaması nedeniyle başvurma hakkının düştüğü hallerde de cironun

---

414 Sorumluluğun kanundan kaynaklandığı yönünde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 2; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 2; Jacobi, *Wechsel- und,* 578 ve 581; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art 15, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 606; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 214; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 209; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 148; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 221; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 305 ve 320; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 132-133. *Meier-Hayoz* ve *von der Crone*, bu sorumluluğun niteliğinin tartışmalı olduğunu, eserinin bir önceki baskısında kanuni bir sorumluluk olduğunu savunduğunu, ancak bu ifadenin eksik olduğunu ve tamamlanması gerektiğini, cirantanın sorumluluğunun kanundan doğduğu yani pozitif yasada düzenlendiği doğru olsa da ciranta kendisini ciro işlemini gerçekleştirerek gönüllü olarak poliçe hukukundan doğan sorumluluk rejimine dahil ettiğini, ayrıca yalnızca kabulde değil, düzenleyen hariç olmak üzere ödememeden de sorumsuzluk kaydı koymakta özgür olduğunu, bu gerekçelerle cirantanın sorumluluğunun, doğası gereği en adili yasal bir düzenlemeden doğan sözleşmesel sorumluluk veya cironun yasal ikincil bir sorumluluğu olarak adlandırılması gerektiğini belirtmiştir (Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 677, 164). Benzer yönde bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 91; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 101. Cironun sahip olduğu teminat işlevinin, ciro ile senedin devri anında söz konusu olan devir sözleşmesine dayandığı kabul edilirse, bu sözleşmeye ilişkin olarak borçlar hukuku kapsamında tartışmaların ortaya çıkması muhtemeldir. Örneğin, ciranta senedi devrederken teminat sağlama amacı taşımadığını, irade bozukluğunun söz konusu olduğunu ileri sürerek teminat işlevini tartışmaya açabilir. Bu konuda bkz. Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 149, 80-81.

415 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 606; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 320.

416 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 598; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 297; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 45.

417 Richardi, *Wertpapierrecht,* 155; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 35; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 70; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 175.

teminat işlevinden söz edilemez[418]. Başvurma hakkının kullanılması durumunda ise, başvuru borçlusu bakımından bu şahsın yapacağı ödeme ile sona erer[419].

Cironun teminat işlevi (iradi olarak) iki şekilde ortadan kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir. İlk olarak ciranta, ciro şerhine "*bila mesuliyet*", "*bila teminat*", "*teminatsız*", "*sorumsuz*" "*ödenmemeden sorumlu değilim*", "*kabulden sorumlu değilim*" veya aynı anlama gelecek başka kayıtları yazarak, kabul etmemeden ve/veya ödememeden doğan sorumluluğunu kaldırabilir (TTK m. 685/1). Bu kayda "*sorumsuzluk (korku) kaydı*" denilmektedir[420]. Böylece sorumsuzluk kaydı koyan ciranta, senedi ciro ettiği kişi dahil olmak üzere, sonraki cirantaların ve hamilin poliçenin kabul edilmemesinden ve/veya ödenmemesinden, bono ve çekte, bu senetlerin ödenmemesinden dolayı kendisine başvurmasını engellemiş olur (TTK m. 685/1; m. 778/1, a; m. 818/1, d)[421],[422]. Bu durumda hamil, bağımsız olan diğer cirolar üzerinde bir

---

418 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 598; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 135; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 297; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 45; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 353; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 331-332.

419 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 598; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 297; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 45; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 353; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 331-332. "*…senedi elinde bulunduran kimse (hamil)… senette imzası olanların borçlanmadaki sıralarıyla bağlı olmaksızın her birine veya hepsine birden müracaat hakkına sahiptir. Böylece, tahsil veya takip isteği esas borçlusuna gelinceye kadar devam eder. Kambiyo hukuku açısından bu kural TTK. nun anılan 642. maddesinde öngörülen hususların yerine getirilmemesi halinde, müracaat hakkının düştüğü durumlarda ve bir cirantanın kendisinden sonra olan cirantaya müracaatında uygulanmaz…*" Y. HGK, 01.06.1977, E. 1976/11-3828, K. 1977/516, Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 297-298.

420 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 10; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht,* 87; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 59; Richardi, *Wertpapierrecht,* 155; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 55; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 54; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 155, 83; Ribi, *Von der Übertragung,* 139; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 52; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 210; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 262; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 214-215; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 184 ve 320; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 42.

421 Zöllner, *Wertpapierrecht,* 101; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 10; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 7; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 15; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 155, 83; Richardi, *Wertpapierrecht,* 157-158; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 91; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005, Rn. 7; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1005, Rn. 2; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 110-111; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 189; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 101; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1831; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 100; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 214; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 212; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 320-321, 322 ve 327; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 175; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 298.

422 Ciro edilen, bu tür kayıtlar içeren ciro ile senedi nadiren kabul edeceğinden, bu şekildeki ciroya neredeyse hiç başvurulmadığı yönünde bkz. Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 55. Aynı yönde bkz. Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24. Senede olan güveni sarsacağı için cirantanın bu şekilde sorumsuzluk kaydı koymasına uygulamada az rastlanıldığı, ancak bankalarla olan ilişkilerde ve

etkiye sahip olmayan sorumsuzluk kaydını koyan ciranta dışındaki başvuru borçlularına başvurabilir[423].

Sorumsuzluk kaydının mutlaka ciro şerhi içinde olması gerekmemektedir. Ancak cirantanın imzasının bu kaydı kapsadığının kabul edileceği şekilde senede yazılması ve ciro ile bağlantı kurulması gerekir[424]. Aksi belirtilmedikçe, yani bir ayrım yapılmamışsa, ciranta tarafından senede düşülen sorumsuzluk kaydı, hem kabul etmemeden hem de ödememeden doğan sorumsuzluk hallerini kapsar[425]. Ciranta, sadece poliçenin kabul edilmemesi halinde sorumlu olmayacağını belirtebilirken, sadece ödenmeme haline ilişkin sorumsuzluk kaydı geçerli değildir[426]. Böyle bir kayıt, yani sadece ödenmeme halinde sorumluluğu ortadan kaldıran sorumsuzluk kaydı, TTK m. 682/1 hükmü gereğince yazılmamış sayılır[427]. Düzenleyen, poliçenin kabul edilmemesinden sorumlu olmayacağını şart koyabilirse de ödememe halinde sorumlu olmayacağına ilişkin kayıt düşemez. Bu yönde bir kayıt olsa dahi TTK m. 679 hükmü uyarınca hüküm ifade etmez. Öte yandan, cirantanın, senedin ödenmemesi halinde senet bedelinin yalnızca belirli bir kısmından sorumlu olacaklarına ilişkin bir kaydı ciro şerhine ekleyerek, yaptığı cirodan doğan sorumluluğunu kısmen ortadan kaldırması, yani cironun teminat işlevini kısmen bertaraf etmesi de mümkündür[428].

İkinci olarak, ciranta, senedin tekrar ciro edilmesini yasaklayarak teminat işlevini ortadan kaldırabilir (TTK m. 685/2; 778/1, a, 818/1, d). Örneğin senede "*bu senet ciro ile devredilemez*", "*ciro yapılamaz*", "*cirosu yasaktır*", "*emre yazılı değildir*"

---

finansman kolaylıkları sağlamak için bu kayıtlardan yararlanıldığı yönünde bkz. Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 101, dn. 247.

423 Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 54; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 322.

424 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 15; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 10; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 7; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005, Rn. 7; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 322.

425 Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 59; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 321.

426 Richardi, *Wertpapierrecht*, 155; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 10; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 15, Rn. 5; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 155, 83; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 321.

427 Alışkan, *Temlik Cirosu,* 322.

428 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 15; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 10; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 155, 83; Richardi, *Wertpapierrecht,* 155; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 607; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 104; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 149-150; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 215; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 322.

veya aynı anlama gelen bir ciro yasağı (olumsuz/menfi emre) kaydının dercedilmesiyle senedin ciro edilmesi yasaklanabilir. Kanunda bir sınırlama getirilmediğinden burada da kaydın geçerli olması için mutlaka ciro şerhinde belirtilmesi şart olmayıp, imza ile onanması veya cirantanın imzasının kaydı kapsayacak şekilde atılması ve ciro ile bağlantı kurulması gerekli ve yeterlidir[429].

Ciranta tarafından getirilen ciro yasağı kaydı, senedin türünü değiştirmez ve emre yazılı olarak kalan senedin sonradan ciro edilmesini engellemez. Böyle bir kayıt yalnızca o ciranta bakımından sonuç doğurur. Bu durumda ciranta, kendisinin ciro ettiği kişi hariç, senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı senedin kabul edilmemesi ve ödenmemesi halinden sorumlu olmaz. Ancak bu yasağı koyan cirantanın, bu kaydı taşıyan ciroyla kambiyo senedini devrettiği kişiye karşı senedin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden dolayı sorumluluğu devam eder (TTK m. 685/2)[430]. Ayrıca ciro zincirinde herhangi bir cironun ciro yasağı kaydını taşıması, ciro zincirini bozmayacağından, diğer cirantaların teminat borçları devam eder ve senet alacaklısı, ciro yasağını koyan ciranta dışındaki (önce veya sonra gelen) cirantalara ve diğer senet borçlularına başvurabilir[431].

---

429 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 8; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005, Rn. 8; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 607; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 325; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 57.

430 Zöllner, *Wertpapierrecht,* 101; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 8; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 546, 129 ve Rn. 622, 150; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1005 Rn. 8; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 24; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 52; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1005, Rn. 3; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 91; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 16; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 55; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 59; Richardi, *Wertpapierrecht,* 157-158; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 608; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 102; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 111; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 326; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 299. Öğretide cirantanın ciro yasağı kaydını içeren cirosuna, normal cirodan farkını göstermek amacıyla, *isme ciro* da denilmektedir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 639; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 185).

431 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 15, Rn. 11; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 608; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 111; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 326. *Şimşek,* tahsil cirosunda teminat işlevi bulunmaması nedeniyle, ciranta tarafından getirilen ciro yasağının tahsil cirosuyla senedi elinde bulunduran hamilin durumunu etkilemeyeceğini, vekil hamilin tahsil cirosu ile senedi devredebileceğini belirtmiştir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 97; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 275).

1.2.3.4.2.2. Tahsil Cirosu

1.2.3.4.2.2.1. Genel Olarak

Tahsil cirosu, senetten doğan hakkın tahsilini sağlamak amacıyla yapılan cirodur (TTK m. 688/1). Tahsil cirosunda cirantanın amacı, senetten doğan bütün hakları devretmek olmayıp, bu hakları kendisi adına kullanma, senet bedelini kendisi ad ve hesabına tahsili ve buna ilişkin işlemleri yerine getirme konusunda ciro edilene yetki vermektir[432]. Tahsil cirosunda senedin mülkiyeti cirantada kaldığından, senedi devralan hamil, bedelin tahsili konusunda cirantanın temsilcisi (vekili) konumundadır[433].

Tahsil cirosunda bir hak devri söz konusu olmadığına göre ve bu tür cironun yapılış amacı göz önünde bulundurulursa, temlik cirosundan farklı olarak bu tür cironun temlik ve teminat işlevinin bulunmadığı, yalnızca teşhis işlevini haiz olduğu söylenebilir[434].

---

[432] Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 98; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 1; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 63; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 161, 87; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 183; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 26; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 38; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 113; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 149; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 609; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1880; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 178; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 637; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 73 ve 76; Akgün, *İcra-İflas,* 67 ve 112; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 164-165; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Küney, *Banka Tekniği*, 269-270; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 312; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 93; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 269; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 166; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 219; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 93; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 239-240; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 356; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 81; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 630, Yılmaz, *Def'iler,* 340; Huriye Kubilay, "Kambiyo Senetlerinin Rehni", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DEÜHFD),* 3/1-4, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, (1988): 508; Özge Ayan, "Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu", *Legal Hukuk Dergisi*, 77 (2009): 1466; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 48; Vassaf Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", *İstanbul Barosu Dergisi*, 49/1-2 (1975): 11; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 113.

[433] Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 184; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1008, Rn. 2; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 18, Rn. 2; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 113-114; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 167; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 637; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 149; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77; Akgün, *İcra-İflas,* 67; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 165; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 68; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 312; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 99; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 48; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 81; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1879 ve 1881; Yılmaz, *Def'iler,* 340; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 11 ve 13; Küney, *Banka Tekniği*, 270; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1467; Tüzel, 48-49 ve 64; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 113-114.

[434] Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 26; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht*, 63; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 60; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 161, 87 ve Rn. 162, 87; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 38; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 18, Rn. 2; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 114-115; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 312 ve 316; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 611; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 166; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 357; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 81; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 112; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 241;

Senedi tahsil cirosuyla devralan hamil, senedi elinde bulundurmak şartıyla, senetten doğan bütün hakları kullanabilir. Ancak kimse sahip olduğu haklardan fazlasını başkasına devredemez ilkesinin bir sonucu olarak[435], senedi yalnızca bir tahsil cirosuyla devredebilir (TTK m. 688/1). Dolayısıyla tahsil cirosundan sonra yapılan ve herhangi bir açıklama içermeyen ciroların da, tahsil cirosundan sonra senedin tekrar ancak tahsil cirosuyla devredilebileceği hükme bağlandığından, tahsil cirosu hükmünde sayılması gerekir (TTK m. 688/1, m. 689/1)[436],[437].

Diğer ciro türlerinde olduğu gibi, tahsil cirosunda da, senetten sorumlu olanlar, her senette ileri sürülebilen, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin ve senet metninden anlaşılan (mutlak) def'ileri, vekil-hamile karşı ileri sürülebilirler[438]. Ancak tahsil cirosunda senedi devralan kişi, devreden cirantanın temsilcisi olmasının bir sonucu

---

Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 220; Yılmaz, *Def'iler*, 343, dn. 645; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 61; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 13; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1466; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 126-127; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 75; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 186-187.

435 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 613; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 150; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1882; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 316; Yılmaz, *Def'iler*, 343; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 14; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1470; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 70; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 122; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 187 ve 208.

436 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 3; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 3; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 5; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 61; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 161, 87; Richardi, *Wertpapierrecht,* 154; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 213; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 579 ve 613; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 80; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 236; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 196; Akgün, *İcra-İflas,* 68 ve 112; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 97; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 275; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 70; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 122; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 187-188 ve 208. Peki, tahsil cirosu yerine temlik cirosu yapılmış ve bunu da başka temlik ciroları izlemişse durum ne olacaktır? *Şimşek*'e göre bu durumda kambiyo hukukunda geçerli olan imzaların bağımsızlığı ilkesinden yararlanarak, son hamile tahsil cirosundan sonra gelen cirantalara başvurma hakkını tanımak gerekir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 97; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 275). Bu konuda ayrıca bkz. "*...mümessil ciranta senedi ancak temsil (tahsil) cirosu ile devredebilir. Bununla beraber tam bir ciro icra edilmişse, bu ciro batıl olmayıp tam cironun tesirleri de temsil cirosunun aynıdır. Mümessil ciranta senedi ahara (başkasına) ciro etmişse, ciro edilen, cirantanın mümessili değildir. Senetten doğan hakları hakiki hamil adına kullanır.*" (Arslanlı, *Ticari Senetler,* 114-115'den naklen). Ancak *İmregün*'e göre, senedi tahsil cirosu ile devralan hamil, senedin mülkiyeti kendisinde olmadığından senedi yalnızca tahsil cirosu ile yeniden ciro edebileceğinden, tahsil cirosundan sonra yapılan temlik ve rehin cirosunun geçersiz olduğu sonucuna varmak gerekir. Nitekim Yargıtay 12. HD, 13.02.1987, E. 6217, K. 1790 sayılı kararında bu yönde karar vermiştir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77 ve dn. 113).

437 *Kendigelen* ve *Kırca,* tahsil cirosu hamilinin herhangi bir açıklama içermeyen bir ciro ile senedi devretmesi halinde bu cironun bir tahsil cirosu olarak kabul edileceğini, ancak ciroda senetten kaynaklanan hakların temliki amacıyla yapıldığını gösteren açık bir ibare var ise bu kez söz konusu cironun geçersiz olduğu soncuna varmak gerektiğini belirtmiştir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 220).

438 Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 167; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 179; Yılmaz, *Def'iler*, 340-341; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 14; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 73; Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 35; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1467; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 128.

olarak kişisel def'ilerin ileri sürülmesi özellik arz etmektedir. Senet borçlusu, senedi tahsil cirosuyla alan hamile karşı ancak, devreden cirantaya karşı ileri sürülebileceği tüm kişisel def'ileri ileri sürebilir; hamile karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ise ileri süremez (TTK m. 688/2). Daha öz bir deyişle tahsil cirosunda, taraflar arasında bir devir gerçekleşmediğinden, sadece tahsil amacı söz konusu olduğundan ve buna bağlı olarak korunmaya değer bir tedavül kabiliyeti mevcut olmadığından, gecikmiş ciroda olduğu gibi, devredene karşı ileri sürülebilecek tüm def'ilerin devralan vekil hamile karşı da ileri sürülmesi mümkün kılınmıştır[439]. Temsil kurumunun doğal sonucu olarak, hamilin bu def'ileri bilip bilmemesi önemli değildir[440].

1.2.3.4.2.2.2. Tahsil Cirosunun Türleri

Tahsil cirosunun açık (aleni) veya örtülü (gizli) ciro olarak yapılması mümkündür. Açık tahsil cirosunda, cironun tahsil amacıyla yapıldığı ciro şerhinden açıkça anlaşılmaktadır[441]. Nitekim TTK m. 688/1 hükmü uyarınca ciro, "*bedeli tahsil içindir*", "*vekâleten*", "*kabz içindir*" veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi ya da sadece vekil etmeyi ifade eden benzer herhangi bir kaydı içerirse, tahsil cirosu sayılır[442], [443].

Uygulamada senet bedelinin tahsili konusunda temsil yetkisi vermek veya senedin üçüncü bir kişiye, özellikle bir bankaya devrini sağlamak amacıyla tahsil cirosu yerine temlik cirosu kullanılabilmektedir. Öğretide, bu şekilde yapılan cirolar için

---

439 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 98; Richardi, *Wertpapierrecht,* 154; Yılmaz, *Def'iler,* 341 ve 342.

440 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 614; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 127; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 194.

441 Rehfeldt, *Wertpapierrecht,* 61; Richardi, *Wertpapierrecht,* 154; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1008, Rn. 1; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 114; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 149; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1877 ve 1881; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 609 ve 610-611; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 356; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 81; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 240; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 12; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1464; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 50; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 116.

442 "*Bono arkasında "icra takibi için avukata cirolanmıştır" ibaresi, tahsil cirosu niteliğindedir.*" Y. 12. HD, 24.11.2009, E. 15383, K. 23512, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 251. *Şimşek*'e göre, poliçede muhatap ve düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere senet yüzüne konan her imza, aval şerhi sayılacağından tahsil cirosunun herhalde senedin arka yüzünde ya da alonj üzerinde yer alması zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkar (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 94; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 270). Aynı yönde bkz. Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 50. Ancak *Kendigelen,* senedin ön yüzünde yer almasını engelleyen bir kuralın bulunmaması ve tahsil için yapıldığı kaydını açıkça taşıması durumunda aval ile karıştırılması gibi bir sorunun da olmaması nedeniyle, tahsil cirosunun senedin ön yüzünde yer alabileceğini belirtmiştir (Kendigelen, *Çek Hukuku,* 240).

443 *Şimşek*'e göre kısmi tahsil cirosu batıl olmakla birlikte irade serbestisinin hakim olduğu temsilde ve vekillik sözleşmesinde bedelin bir kısmının tahsil edilmesi şartı getirilmesi mümkündür (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 95-96; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 272).

örtülü-gizli tahsil cirosu ifadesi ile birlikte inançlı (fidüsyer) tahsil cirosu ifadesi de tercih edilmektedir[444]. Nitekim üst kavram olarak öğretide inançlı tahsil cirosunu tercih edenler[445] olduğu gibi örtülü (gizli) ciro terimi de kullanılmaktadır[446]. İnançlı tahsil cirosunda senet temlik cirosuyla devredilmekte ve tarafların amacı gerçekten hamilin devralan konumunda olması olmakla birlikte, aralarında yaptıkları anlaşma neticesinde senet bedelinin tahsil edilerek cirantaya verilmesi kararlaştırılmıştır[447]. Bu durumda hamil, aradaki anlaşmadan daha fazla hak sağlanarak senet borçlularına karşı daha güçlü konuma sokulmakta, ancak aslında normal bir temlik cirosu söz konusu olduğundan bu yönüyle muvazaadan ayrılmaktadır[448]. Dolayısıyla hamile karşı sahip olunan tüm kişisel def'ilerin kendisine karşı ileri sürülmesi mümkündür[449]. İnançlı ciro konusu üzerinde aşağıda daha detaylı bir şekilde durulmuştur.

Temlik cirosunun (veya rehin cirosunun), senet bedelinin tahsil edilmesi ve tahsil edilen bedelin cirantaya verilmesi konusunda yetki vermek amacıyla yapılması halinde, ciranta senedin maliki sıfatını devam ettirir[450]. Öğretide bu durumu ifade etmek

---

444 Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211-2012; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 197; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151.

445 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 100; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211.

446 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 7; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 7; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 162, 87; Richardi, *Wertpapierrecht*, 154; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1008, Rn. 1; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 220.

447 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 1. Bu durumda tam inançlı ciro olduğunu ifade eden yazalar için bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 100; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211-212; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 117. *Hueck* ve *Canaris*, iki formdan hangisinin mevcut olduğunun ciranta ile ciro edilen arasındaki sözleşmeye bağlı olduğunu, sözleşme özgürlüğü kapsamında yapılacak sözleşmede yalnızca yetki verme (*Verwaltungstreuhand*) veya mülkiyetin inançlı olarak devri amacının söz konusu olabileceğini, bu son halde tam inançlı cironun (*Vollrechtstreuhand*) söz konusu olduğunu belirtmiştir (Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 100). Aynı yönde bkz. Thomas Heıdel ve Alexander Schall (Hrsg.), *Handelsgesetzbuch – Handkommentar*, 3. Auflage (Nomos Verlag, 2020), Stephanie Eberl HGB § 364, Rn. 7; *Poroy* ve *Tekinalp* de bu halleri, mülkiyetin cirantaya geçmediği örtülü tahsil cirosu ve mülkiyetin cirantaya devredildiği tam inançlı tahsil cirosu olarak iki başlıkta incelemektedir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 2011-2012). Benzer şekildeki bir sınıflandırma için bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 620-623.

448 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 1; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 622.

449 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 9; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 9; Zöllner, *Wertpapierrecht*, 105; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz*, WG Art. 18, Rn. 21; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 622.

450 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 162, 87; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 620; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 38. Bu durumda taraflar arasında bir devir sözleşmesinin bulunmadığı yönünde bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 100. Bu durumda devir sözleşmenin içeriğinin herhangi bir devri değil, yalnızca senet bedelinin tahsili veya iskonto ettirilmesi hususunu kapsadığı yönünde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 8; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 620. Çoğunlukla olduğu

üzere *örtülü (gizli) tahsil cirosu* terimi kullanılmaktadır[451],[452]. Örtülü tahsil cirosunda dışa karşı bir temlik (veya rehin) cirosu söz konusu olmakla birlikte bu ciro, taraflar arasındaki iç anlaşma neticesinde senet bedelinin tahsili amacıyla yapılmaktadır. Başka bir deyişle, gerçekte tahsil amacıyla temlik (veya rehin) cirosu tercih edilmektedir[453]. Dolayısıyla ciro şerhinde "*tahsil içindir*", "*vekâleten*" vb. bir ibare yer almaz[454]. Buna göre örtülü tahsil cirosunun beyaz ciroyla yapılması mümkündür[455].

Dış ilişki bakımından söz konusu ciro, temlik cirosu niteliğinde olduğu için senet borçlusu, senedi örtülü tahsil cirosuyla devralmış hamile karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri sürebilir. Ancak taraflar arasındaki örtülü işlem ispatlanabildiği takdirde[456]

üzere, henüz vadesi gelmemiş senedin iskonto amacıyla devri, temlik cirosu ile banka emrine yapılır. Senedi iskonto amacıyla devreden ciranta, bu sıfatıyla hamil bankaya karşı diğer senet sorumlularıyla birlikte müteselsilen sorumlu olsa da bankalar, daha sonra doğabilecek anlaşmazlığa meydan vermemek için ciro metnine "*bedeli nakden alınmıştır*" kaydını ekletirler (Küney, *Banka Tekniği*, 301).

451 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 637, 154; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1008, Rn. 1; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, 61; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 60; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 162, 87; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 620 vd.; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 38; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 220; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 192-193.

452 *Zöllner*, örtülü tahsil cirosu-*verdeckte Prokuraindossament* terimini kullanmış, tarafların örtülü tahsil cirosu yerine senedi inançlı işlem niteliğindeki inançlı tahsil cirosu ile devredilebileceğini ifade etmiş, inançlı ciro ve örtülü tahsil cirosu ayrımına değinmiştir (Zöllner, *Wertpapierrecht,* 104-105). *Baumbach, Hefermehl* ve *Casper*, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* örtülü tahsil cirosu başlığı altında inançlı tahsil cirosu ve örtülü ciroyu incelemektedir (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 7). Aynı şekilde bkz. Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 7.

453 Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 30, 921; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Heidel ve Schall (Hrsg.)- *Handelsgesetzbuch,* HGB § 364, Rn. 6; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 115; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 197; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 618; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 151; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 149-150; Akgün, *İcra-İflas,* 68; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 639; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 220; Poroy, *Kıymetli Evrak*, 165; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 314; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 270; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 101; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 248; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 270; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 81; Yılmaz, *Def'iler*, 343; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 12; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1464; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 50; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 116.

454 Poroy, *Kıymetli Evrak,* 165; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 211; Yılmaz, *Def'iler*, 343; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 13; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 117.

455 Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 639; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 240; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 330. Uygulamada çek hamillerinin, çeklerin tahsili için muhatap banka dışında bir bankaya çoğu zaman tahsili belirten herhangi bir kayıt koymadan sadece imza ile çekleri devrettikleri görülmektedir. Bankanın şeklen yetkili hamile gelmek ve o çeki muhatap bankadan tahsil edebilmek için hamilden çekin arkasına atılmasını talep ettiği bu tek imza beyaz ciro niteliğinde olduğu ve görünüş itibariyle temlik cirosu sayılacağı aşikardır. Bu durumda banka, çeki süresi içinde muhatap bankaya ibraz etmeli ve tahsil ettiği çek bedelini örtülü tahsil anlaşması gereği müşterisi çek hamiline iade etmesi gerekir, aksi takdirde müşterisine karşı sorumlu olur (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 330).

456 Senedin temlik cirosu niteliğindeki ciro yazısına karşın, gerçekte tahsil amacıyla ciro edildiği yazılı kanıt ya da diğer kesin delillerle kanıtlanabilir. Yüksek Mahkemenin kökleşen inancı da bu

senet borçlusu, cirantaya karşı sahip olunan kişisel def'ileri hamile karşı ileri sürülebilir[457],[458]. Öte yandan, bu senet hamil tarafından bir temlik (veya rehin) cirosuyla devredilmişse, ciranta ile hamil arasında tahsil amaçlı ciro olduğuna ilişkin var olan anlaşma, iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemez; meğerki hamil bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun[459]. Zira iç ilişkideki tahsil cirosu anlaşması, kişisel def'i niteliğindedir[460].

---

doğrultudadır (Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 314; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 576-577 ve 620; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 639; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 150; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 270; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 359; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1880; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 72; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 117). "*Tahsil cirosu, açık olabileceği gibi, gizli de olabilir. Gizli tahsil cirosu, sadece senet bedelinin tahsil edilip cirantaya verilmesi hususunda yetki vermek amacıyla yapıldığı taktirde, ciranta senedin maliki ve alacaklısı olarak kalır. Senedin aslında tahsil maksadıyla verildiği yazılı delille ispatlanabilir.*" Y. 12. HD, 10.11.2014, E. 2014/19943, K. 2014/26695.

457 Richardi, *Wertpapierrecht,* 154; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 8; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 197; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 212; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1465; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 51-52 ve 72; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 194-195. Peki bu durumda, acaba ciro edilene karşı haiz olunan kişisel def'iler de ona karşı ileri sürülebilir mi? *Poroy*'a göre, borçlu temlik cirosunun aslında bir tahsil cirosu olduğunu ispat ettikten sonra, tahsil cirosu hükümlerinin uygulanmasını tercih etmiş olduğundan kendisi ancak cirantaya karşı haiz olduğu kişisel def'ileri ciro edilene karşı ileri sürebilir. Bu sebeple böyle bir durumda ciro edilenin şahsına karşı sahip olunan kişisel def'iler ileri sürülemez. Nitekim kanuna aykırı bir durum teşkil etmeyen örtülü tahsil cirosunda borçluya iki katlı koruma sağlamak için bir neden yoktur. (Poroy, *Kıymetli Evrak,* 165, dn. 133). Aynı yönde bkz. Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 212, dn. 142; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 620; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 314-315 ve 327; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77, dn. 114; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 361; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 128. Hamilin, kişisel def'ilerin kendisine karşı ileri sürülmesini engellemek için, cironun tahsil amacıyla yapıldığını ispat edebileceği yönünde bkz. Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 162, 87. Örtülü tahsil cirosunu, senedin mülkiyetinin cirantada kaldığı tahsil cirosu ve mülkiyetin cirantaya geçtiği ve dolayısıyla temlik ve teminat işlevini icra eden tam inançlı tahsil cirosu olarak ikiye ayıran *Poroy* ve *Tekinalp*'e göre, inanç işlemi ispat edilse dahi tam inançlı tahsil cirosunda borçlu, bu cironun cirantasına karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri hamile karşı ileri süremez. Bu durumda borçlu, TTK m. 687 hükmü gereğince, ciro edilen hamile karşı ileri sürebileceği def'ileri kendisine karşı ileri sürebilir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 212). Aynı yönde bkz. Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 194; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 128. Benzer yönde yapılan ayrım ve açıklamalar için bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak,* 620 vd.; Heidel ve Schall, *Handelsgesetzbuch*, HGB § 364, Rn. 7.

458 Belirtmek gerekir ki borçlunun ileri sürebileceği def'ileri kullanmasının engellemesi amacıyla temlik cirosu yerine tahsil cirosu yapılmış ise ve senet borçlusu bu durumu ispat edebiliyorsa, senedi tahsil cirosuyla devralmış hamile karşı, kişisel def'ileri, örneğin takas def'ini, ileri sürebileceği kabul edilmektedir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 100; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 279; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 102). Aynı şekilde tahsil cirosu olarak icra edilen cironun aslında bir rehin cirosu olduğu ve bu bağlamda tahsil edilecek bedelin, temin edilen alacak miktarınca hamilin elinde kalacağı da ileri sürülebilir. Ancak bu durumun ispatının senet borçluları bakımından bir kazanımı olmaz. Kuşkusuz bu iddia ve savunmaların yazılı delil ile kanıtlanması gerekir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 100 ve 101; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 279).

459 Bu davranış, TCK m. 155 anlamında güveni kötüye kullanma suçunu oluşturur.

460 Yılmaz, *Def'iler*, 343. Aynı yönde bkz. Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101.

1.2.3.4.2.2.3. Şekli

Tam ciro ile yapılması mümkün olan tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması konusu öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre[461] senedi tahsil cirosuyla devralan ve dolayısıyla senetten doğan hakları ciranta adına tahsil etmek amacıyla vekil tayin edilen hamil, senedin tahsili amacıyla senetle ilgili bütün hakları kullanabilir. Senedi tahsil cirosuyla devreden ciranta da vekil hamilin senet bedelini tahsil edip etmediğini takip eder. Zira vekil hamil senedin tahsili için gerekli işlemleri yapma konusunda cirantasına karşı vekâlet (veya hizmet) sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sorumludur. Aynı doğrultuda vekil hamil, tahsil edilen senet bedelini, ödenmemesi halinde senedi, asıl hamil cirantasına geri vermekle yükümlüdür. Tahsil cirosunda hamil, senedi ancak tahsil cirosuyla, yani vekâleten bir başkasına devredebilir. Dolayısıyla tahsil cirosunda senedin vekâleten kimde olduğunun bilinmesine ihtiyaç vardır. Oysa beyaz ciro şeklinde yapılmış tahsil cirosunda, vekâleten devredilmiş senedin hamiline olarak elden ele dolaşmasının mümkün olması, vekâlet veren ile alan arasındaki güven ilişkisi dikkate alındığında, vekâlet hükümlerine aykırı bulunmuştur.

Bizim de katıldığımız aksi görüşe göre[462]ise, tahsil cirosu da beyaz ciro şeklinde yapılabilir. Zira Kanunda tahsil cirosunun beyaz ciro ile yapılamayacağına veya mutlaka tam ciro ile yapılmasının gerektiğine dair bir hüküm yoktur. Ayrıca tahsil cirosunun beyaz ciro biçiminde yapılması vekâlet hükümlerine aykırılık da

---

461 Bu yönde bkz. Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 293; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 41; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 638-639; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174-175; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 49; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 114-115. *Kuzeyman*'a göre de tahsil cirosuyla güdülen amaç senet bedelinin tahsili olup tedavül amaçlanmadığından tahsil cirosu ancak tam ciro şeklinde yapılabilir (Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 12). *İmregün*'e göre de, tahsil cirosunda ciro edilenin açıkça belirtilmesi gerekir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 74 ve 77).

462 Arslanlı, *Ticari Senetler,* 114; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 94; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 270; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 191; Ayan, "Tahsil Cirosu", 1463; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 219; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 93, dn. 227; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 240. Yazar, beyaz ciroya eklenen tahsil kaydıyla birlikte söz konusu cironun tahsil cirosu olarak kabulünün kaçınılmaz olacağını, üstelik bu durumda taraflar arasında çıkacak uyuşmazlıkta başkaca bir delil sunmaya da gerek kalmayacağını ifade etmekle birlikte tahsil cirosunun işin niteliği gereği tam ciro şeklinde yapılmasının daha uygun olduğunu belirtmiştir (Kendigelen, *Çek Hukuku*, 240, dn. 132; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 219). *Baumbach* ve *Hefermehl*, beyaz ciro ile tahsil cirosunun yapılabileceğini, ancak bu durumun oldukça sıra dışı olduğunu belirtmiştir (Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 18, Rn. 2). *Bozer* ve *Göle*'ye göre de tahsil cirosunun tam ciro şeklinde yapılması uygundur. Ancak tahsil cirosu beyaz ciroyla yapıldığında yine de geçersiz olmaz. Zira Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer düzenlemelerde bu husus yasaklanmış değildir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 111 ve 329). *Doğanay*'a göre, tahsil cirosunun da beyaz ciro şeklinde yapılması mümkündür. Ancak tahsil cirosunda cironun, sair unsurlarından başka "*tahsil içindir*" veya benzer bir ibareyi içermesi zorunludur (Doğanay, *Türk Ticaret,* 1881).

oluşturmaz[463]. Dolayısıyla tahsil kaydının eklendiği bir beyaz ciroyu, aynı zamanda bir tahsil cirosu olarak kabul etmek kaçınılmazdır[464].

1.2.3.4.2.3. Rehin Cirosu

Rehin cirosu, çalışmamızın esas konusunu oluşturduğundan aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

[463] Bu husus, "*Beyaz Rehin Cirosu*" başlığı altında detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

[464] Ayrıca tahsil veya rehin için yapıldığına ilişkin açık bir kaydı ihtiva etmeyen beyaz ciro temlik cirosu hükmündedir; ancak bu karinenin aksi ciranta tarafından yazılı delille ispatlanabilir (Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 350; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47). Nitekim bu yönde bkz. "*...ciro (tahsil içindir), (kabz içindir) yahut (vekâleten) ibaratından birini yahut cironun bir tahsili adî kasdı ile icra edildiğine delâlet eden diğer bir ibareyi ihtiva eylerse, hamil o poliçeden mütevellit kaffei hukuku istimâl edebilirse de poliçeye ancak tevkil suretiyle ciro edebilir. Böyle bir ibareyi ihtiva etmeyen cirolar temlik için yapılmış sayılır. Beyaz ciroda da keyfiyet böyledir*." Y. TD, 24.09.1957, E. 2076, K. 2032, Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 93, dn. 227. Söz konusu kararda beyaz ciro ile tahsil cirosu yapılabileceğine işaret edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

HAK VE ALACAK ÜZERİNDE REHİN VE REHİN CİROSU

2.1. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin

2.1.1. Rehin Hakkı Kavramı ve Özellikleri

Kural olarak teminat amacına dönük bir ayni hak olan rehin hakkı[465], diğer ayni haklardan farklı olarak, Türk Medeni Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Doktrinde yapılan tanımlara göre rehin hakkı, bir alacağı güvence altına alan ve alacak yerine getirilmediği takdirde, hak sahibi alacaklıya rehin konusu olan bir nesneyi, bir hakkı veya başkaca bir malvarlığı değerini paraya çevirme ve alacağını elde edilen meblağdan öncelikle almak yetkisini veren sınırlı ayni haktır[466]. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, borçlu açısından

---

[465] İpotekli borç senedi ve irat senedi (TMK m. 898-929), taşınmaz karşılık gösterilerek düzenlenmekte ve borç para alınmasını sağlayarak düzenleyenin kredi temin etmesine imkan sağlamaktadır. Aynı zamanda kıymetli evrak vasfındaki bu senetler ile büyük değerler taşıyan taşınmazların tedavül eden değerler haline getirilmesi ve böylece sermaye gücünden istifade edilmesi mümkün hale gelir. Dolayısıyla rehin hakkı teminat amacına dönük bir ayni hak olmakla birlikte, ipotekli borç senedi ve irat senedi gibi kredi ihtiyacı için başvurulan ancak tedavül imkanı bulunan ve böylece ticari hayatta dolaşımda olan rehin çeşitlerinin bulunduğunu da belirtmek gerekir.

[466] Çeşitli tanımlar için bkz. Bernhard Berger, *Allgemeines Schuldrecht Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil mit Einbezug des Deliktsrechts und Einführung in das Personen- und Sachenrecht,* 3. Auflage (Bern: Stämpfli Verlag, 2018): Rn. 587, 189; Roland Fischer ve Hannes Kieser, "Die Privatverwertung von Pfandrechten an Aktien", *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht,* 3 (2019): 356; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982-1983), 6 ve 251; Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 1; A. Lale Sirmen, *Alacak Rehni* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1990), 5; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 640; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 497; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 641; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, Yenilenmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 17. Baskı (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2014), 887; Talih Uyar, "İcra Hukukunda "Taşınır Rehni" Kavramı ve Taşınır Rehninin İlamsız Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesinde "Takip Talebi"", *Eskişehir Barosu Dergisi*, 12-13 (2007): 87; Erden Kuntalp, *"Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk",* içinde *Reha Poroy'a Armağan,* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1995), 280; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku-III-Sınırlı Ayni Haklar*, Güncelleştirilmiş 6. Baskı (Konya: Mimoza Yayınları, 2014), 153; Jale G. Akipek ve Turgut Akıntürk, *Eşya Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2009), 732; Turhan Esener ve Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 5. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 439; A. Tahir Öğütçü ve M. Edip Doğrusöz, *Rehin Hukuku* (Ankara: Ulucan Matbaası, 1982), 63; Ali Haydar Karahacıoğlu, M. Edip Doğrusöz ve Mehmet Altın, *Türk Hukukunda Rehin* (Ankara: Üçbilek Matbaası, 1996), 1; Kemal T.

kredi ihtiyacının karşılanmasına olanak veren ve bu bakımdan ekonomik yaşam açısından büyük önem arz eden rehin hakkı, alacaklı açısından ayni bir güvence oluşturur ve ayni haklarda geçerli olan prensipler rehin hakkına da uygulanır[467]. Bu özelliği onu, şahsi teminatı öngören hukuki araçlardan olan kefalet ve garanti sözleşmelerinden ayırır[468].

Eşyanın değerine ilişkin bir hak olan rehin hakkı, sahibine, hakkın konusu olan eşya veya hak üzerinde, mülkiyete oranla, sınırlı bir hakimiyet tanır. Rehin hakkının rehin konusu üzerinde rehin hakkı sahibine tanıdığı hakimiyet, belirli bir dereceye kadar da olsa, sadece tasarruf yetkisidir (abusus)[469]. Çünkü rehine rağmen rehin veren kişi malik olmaya devam edeceğinden mülkiyet hakkı bünyesinde birleşen kullanma (*usus*) ve ürünlerinden yararlanma (*fructus*) yetkisi malikte kalmaya devam edip rehin hakkına dahil olmaz[470]. Bu yönüyle rehin hakkı sınırlı ayni hak niteliğindedir[471]. Bu sınırlı hakimiyet, hak sahibine, rehinle güvence altına alınmış bir borç zamanında ifa edilmez ise, rehin konusunun paraya çevrilmesini talep etme ve elde edilen bedelden alacağını öncelikle alabilme yetkisini verir[472]. Rehin hakkı sahibinin temin edilen alacağın ödenmemesi halinde rehin konusunun satışından elde edilen parayla tatmin edilmesi, rehin hakkının özünü teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu yetkiyi içermeyen bir hak rehin hakkı olarak kabul edilemez[473].

Gürsoy, Fikret Eren ve Erol Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984), 949; Bülent Davran, *Rehin Hukuku Dersleri* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1972), 78; Onur Kerem Günel, *Lex Commissoria Yasağı*, 1. Baskı (Ankara: Karşı Yayınları, 1998), 7; Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 1031-1032.

467 Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 441; Günel, *Lex Commissoria,* 4-5.

468 Ayan, *Eşya Hukuku,* 153.

469 Acar, *Rehin Hukuku,* 5 ve 16; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 443; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 733.

470 Acar, *Rehin Hukuku,* 5 ve 16-17; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku*, 443; Ayan, *Eşya Hukuku,* 154; Mehmet Serkan Ergüne, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Bası (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020), 131-132.

471 Acar, *Rehin Hukuku,* 1, 3 ve 5; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 442; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 732; Günel, *Lex Commissoria,* 5.

472 Max Haffter, *Das Fahrnispfandrecht und Andere Sachenrechtliche Sicherungsgeschäfte nach dem Schweizerischen Zivilgesetzbuch* (Bern: Verlag von Stämpfli & Cie., 1928), 81; Acar, *Rehin Hukuku,* 2; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 439; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 733; Ayan, *Eşya Hukuku,* 153; Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 10. Baskı (İzmir: Fakülteler Barış Kitabevi, 2012), 586; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 640-641; Günel, *Lex Commissoria,* 4-5 ve 10.

473 Sirmen, *Alacak Rehni,* 85; Günel, *Lex Commissoria,* 7-8.

Bunun ötesinde rehinli alacaklı, rehin konusunu bizzat paraya çeviremeyeceği gibi[474], borcun ifa edilmemesi halinde rehin konusu malın, kendiliğinden mülkiyetini kazanacağına dair anlaşma da yapamaz (TMK m. 873/2, m. 949[475], lex commissoria yasağı[476])[477]. Bu durum rehin hakkının malın mülkiyetine değil, değerine yönelik bir hak olmasının ve bu nedenle rehinli alacaklıya tanınan rehne özgü tasarruf yetkisinin sınırlı olmasının bir gereğidir[478]. Ancak rehinli alacaklı, alacağının ödenmemesi halinde, diğer alacaklıları dikkate almaksızın, kendi alacağını, rehin konusundan öncelikle elde etme hakkına sahip olmakla birlikte, rehin konusunun alacağın tamamını karşılamaması durumunda, kalan kısım için borçlunun haczedilmeye elverişli diğer

---

474 Öğretide, kimi yazarlarca, rehinli alacaklıya, resmi makamların aracılığı ve mahkeme kararı olmadan rehin konusu hak ve alacağı paraya çevirebilme, bir başka deyişle özel yoldan paraya çevirme yetkisinin tanınabileceği kabul edilmektedir (Bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 124-125; Acar, *Rehin Hukuku,* 105-111; Erol Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku, C. I, Teslim Şartlı Menkul Rehni* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1967), 190 ve 235-236 ve dn. 141'de anılan yazarlar). Ancak bu konu tartışmalı olup, aşağıda rehinli senedin paraya çevrilmesi başlığı altında ayrıca incelenmiştir.

475 TMK m. 873/2 ile taşınmaz rehni, TMK m. 949 ile de taşınır rehni için lex commissoria yasağı düzenlemiştir. TMK m. 954/2 gereğince, taşınır rehnine ilişkin hükümler, aksine bir hüküm bulunmadıkça, hak ve alacak rehni için de uygulanacağından, lex commissoria yasağı hak ve alacak rehni bakımından da uygulanır.

476 Lex Commissoria anlaşmasının tarihi gelişimi hakkında bkz. İlhan Helvacı, *Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı (MK m.788/c. 2 ve MK m.863)* (İstanbul: Alfa Yayınları, 1997), 7 vd.; Havva Karagöz Çokyaşar, *"Roma Hukukunda Lex Commissoria Yasağının Kapsamı ve Bu Yasağın Uygulama Alanını Daraltan İşlemler",* içinde *Prof. Dr. Aydin Aybay'a Armağan*, ed., Tankut Centel, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), 132 vd.; Günel, *Lex Commissoria*, 13 vd.

477 Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 85; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 604, 193; Carl Wieland, *Kanunu Medenî'de Ayni Haklar C. II*, çev. İsmail Hakkı Karafakı, 2. Bası (Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları, 1949), 616 ve 730; Cansel, *Menkul Rehni,* 188-189; Helvacı, *Lex Commissoria,* 68 vd.; Günel, *Lex Commissoria,* 16-17; Vural Seven, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni*, 2. Baskı (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2019), 170; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 462; Ferit H. Saymen ve Halid K. Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1963), 625; Sirmen, *Alacak Rehni,* 86-87 ve 625; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1110; Alper Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012), 348-349; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 443; Ayan, *Eşya Hukuku,* 153; Acar, *Rehin Hukuku,* 111; Aslı Makaracı Başak, *Taşınır Rehni Sözleşmesi*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2014), 275. Ancak rehinle temin edilen alacak muaccel olduktan sonra ifa yerine edim veya ifa uğruna edim mahiyetinde olan rehin konusunun rehinli alacaklının mülkiyetine geçeceğine dair anlaşma yapılabilir (Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 85; Wieland, *Ayni Haklar,* 730; Cansel, *Menkul Rehni,* 193; Seven, *Taşınır Rehni,* 171, dn. 698; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 462; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 280-281; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 625; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 348; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1110; Sirmen, *Alacak Rehni,* 87; Acar, *Rehin Hukuku,* 113). Ayrıca rehin konusu senedin, temin edilen alacak muaccel olmadan önce rehnalana satılması geçerli olup lex commissoria yasağı kapsamında değildir. Bu halde satış bedeli ile temin edilen alacak takas edilir (Cansel, *Menkul Rehni,* 194; Sirmen, *Alacak Rehni,* 87).

478 Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 443; Ayan, *Eşya Hukuku,* 153.

mallarına da başvurma hakkını korur. Çünkü rehin hakkının varlığı, kural olarak, borçlunun kişisel sorumluluğunu ortadan kaldırmaz[479].

Rehin hakkı, sahibine bağımsız bir yetki vermeyip, bir alacağın ifasını güvence altına aldığından varlığı güvence altına aldığı alacağın varlığına bağlıdır. Bu bakımdan rehin hakkı, fer'i haklardandır[480]. Buna göre bir rehin hakkının varlığından bahsedilmesi ve bundan yararlanılması için, bir alacak hakkının varlığı şarttır[481]. Alacak hakkının bulunmaması halinde rehin hakkından bahsedilemeyeceği gibi, herhangi bir nedenle sona ermiş olması halinde de rehin hakkı kendiliğinden sona erer (TBK m. 131/1; TMK m. 883, m. 944/1)[482]. Dikkat edileceği üzere rehin hakkı, temin edilen asıl alacağın bir unsuru olmamakla birlikte, aralarında var olan bağlantı nedeniyle, rehinle temin edilen asıl alacağın kaderine bağlıdır.

Rehin hakkı, genellikle, güvence altına alacağın borçlusu tarafından alacaklısı lehine kurulmaktadır. Borçlunun, rehinli malın malikinin ve rehin verenin aynı kişi olması kural olmakla[483] birlikte, üçüncü kişinin başkasının borcunu güvence altına almak amacıyla alacaklı lehine rehin hakkı kurması, bir başka deyişle başkasının borcu

---

479 Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 731-732; Acar, *Rehin Hukuku,* 2; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 292 vd.; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 626; Sirmen, *Alacak Rehni,* 86; Ayan, *Eşya Hukuku,* 153-154; Davran, *Rehin Hukuku,* 78-79.

480 Fer'ilik ilkesinin istisnaları için bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 14-17.

481 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 149; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 19; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 594, 190; Fischer ve Kieser, "Die Privatverwertung", 356; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 442; Cansel, *Menkul Rehni,* 26; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1000; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 628; Enver Karmış, *İcrada, İflasta, Tüketici Hukukunda İpotek Rehin ve Paraya Çevrilmesi*, 2. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 52; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 255 ve 464; Acar, *Rehin Hukuku,* 10 ve 39; Uyar, "İcra Hukukunda", 95; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 732; Ayan, *Eşya Hukuku,* 156 ve 267; Sirmen, *Alacak Rehni,* 11 ve 42; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 643 ve 737; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1095; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 70 ve 71; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 10, 11, 30 ve 36; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 108 ve 188; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 9-10; Günel, *Lex Commissoria,* 5; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 567; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 92.

482 Wieland, *Ayni Haklar,* 701; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 19; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 594, 190; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 442; Cansel, *Menkul Rehni,* 26; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 628; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 442 ve 465; Ayan, *Eşya Hukuku,* 157 ve 267-268; Acar, *Rehin Hukuku,* 11; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1000 ve 1001; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71; Karmış, *Paraya Çevrilmesi,* 52; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 108 ve 188; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1095; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 11 ve 31; Sirmen, *Alacak Rehni,* 14; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 643 ve 737; Uyar, "İcra Hukukunda", 95; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 567; Davran, *Rehin Hukuku,* 79; Günel, *Lex Commissoria,* 6; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 92.

483 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 605, 193; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 255; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 439.

için bir üçüncü kişi tarafından rehin verilmesi de mümkündür[484]. Bu durumda başkasının borcu için kendi malını ayni teminat olarak gösteren üçüncü kişinin tek yükümlülüğü, rehin konusu malın paraya çevrilmesine ve rehinle güvence altına alınmış olan alacağın, rehin konusu malın satış bedelinden karşılanmasına katlanmak olup, bu sıfatıyla rehinle güvence altına alınmış olan alacağı ödemekle yükümlü olmaz[485]. Fakat rehin hakkı bir alacağa bağlı olduğu için, rehin hakkı sahibinin her zaman alacaklı sıfatına sahip olması gerekmektedir.

2.1.2. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin

2.1.2.1. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu, taşınır nesnelerin yanı sıra gerçekte "*eşya*" niteliğine sahip olmadıkları halde, hak ve alacak üzerinde de rehin hakkı kurulabilmesini kabul etmiştir. Bu husus, Türk Medeni Kanunu'nun 954 ile 961'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun sistematiğine baktığımızda, Türk Medeni Kanunu, hak ve alacak üzerinde rehin hakkı tesisini, taşınır rehninin bir çeşidi olarak düzenlemiştir. Nitekim TMK m. 954/2'de, aksine hüküm bulunmadığı müddetçe, bunlar hakkında da en karakteristik ve en fazla uygulama alanına sahip olan ve aynı zamanda taşınır rehninin genel hükümlerini bünyesinde barındıran teslime bağlı rehin hükümlerinin (TMK m. 939-949) uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir. TMK m. 850-880 hükümlerinde taşınmaz rehnine hakim olan temel esaslar hükme bağlanmıştır. Söz konusu temel esaslar, ayrı hüküm olmamasının ve teslim şartlı rehin hükümlerinin genel olarak birçok taşınır rehni türlerinde uygulanabilecek temel ilkeler içermekle beraber, her ihtiyacı

---

[484] Wieland, *Ayni Haklar,* 708; Oftinger ve Bär, Art. 884 Rn. 13; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 605, 193; Burhan Gürdoğan, *Türk-İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1967), 6; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 439; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 292 vd.; Cansel, *Menkul Rehni*, 44, 146 ve 149; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1099; Acar, *Rehin Hukuku,* 3; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 137; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 255, 454 ve 478; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 731; Davran, *Rehin Hukuku,* 80; Uyar, "İcra Hukukunda", 92; Ayan, *Eşya Hukuku,* 156; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 81 ve 82; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 22 ve 33-34; Sirmen, *Alacak Rehni,* 36-37; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 57; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 643; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 14 ve 21.

[485] Ayan, *Eşya Hukuku,* 156; Acar, *Rehin Hukuku,* 3; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 294-295; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 255; Sirmen, *Alacak Rehni*, 86; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 643.

karşılayacak kapsamda olmamasının sonucu olarak, taşınır rehni bakımından da (kendine özgü bazı esaslar hariç olmak üzere) geçerlidir[486].

Hak ve alacak üzerinde kurulan ve ayni bir teminat olan rehin hakkı, rehinle temin edilen alacağın hiç veya gereği gibi elde edilememesi durumunda alacaklıya, sadece üzerinde rehin kurulan hak veya alacağı icra vasıtasıyla paraya çevirerek tutarı üzerinden alacağını öncelikle tahsil etme yetkisi verir[487]. Böylece borç ödenmediği

---

[486] Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 15; Peter Tuor, Bernhard Schnyder ve Jörg Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch,* 14. Auflage auf Grund der 13. Auflage (2009) neu bearbeitet und ergänzt von Jörg Schmid und Alexandra Jungo (Zürich: Schulthess Juristische Medien AG Verlag, 2015), 1328-1329; Wieland, *Ayni Haklar*, 696; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 999; Acar, *Rehin Hukuku,* 89 ve 148-149; Ayan, *Eşya Hukuku,* 267; Cansel, *Menkul Rehni,* 17-19; Sirmen, *Alacak Rehni,* 5; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 736; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 453-454; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 832; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 5; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 7; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 8-9; Davran, *Rehin Hukuku,* 78; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1092. Hatta *Ayiter'*e göre, hem taşınmaz rehnindeki hem de taşınır rehnindeki boşluklar, nitelikleri elverdiği ölçüde karşılıklı olarak birbirlerindeki hükümlerle kıyasen doldurabilirler (Nuşin Ayiter, *Eşya Hukuku Kısa Ders Kitabı*, 3. Baskı (Ankara: Savaş Yayınları, 1987), 184.

[487] Wieland, *Ayni Haklar*, 745; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1038; ; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 700; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 445-446; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 589; Sirmen, *Alacak Rehni,* 85; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 194; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 525; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 867; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 95; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 32; Ayan, *Eşya Hukuku,* 321; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 29 ve 38; Ebru Şensöz, Arif Barış Özbilen ve Burcu Savaş, "Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak ve Rehin Yükü Bakımından Kapsamı", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2005): 234. Eşya üzerinde kurulan rehin hakkının ayni hak olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamakla beraber, maddi bir varlığı olmayan hak ve alacak üzerinde sahip olunan rehin hakkının hukuki niteliği, bir başka deyişle bu nitelikteki rehin hakkının alacaklısına ayni hak sağlayıp sağlamadığı hususu tartışmalıdır. Kanaatimizce, hak ve alacak üzerinde kurulan rehin hakkı, fiziki varlığı olan eşya üzerinde kurulmuş bir rehin hakkı gibi alacaklıya bir ayni hak sağlar. Nitekim ayni hakların konusunu belirlemeye yetkili kanun koyucu, hak ve alacak rehnini Türk Medeni Kanunu'nda "*sınırlı ayni haklar*" başlığını taşıyan kısımda düzenlemiştir. Bu durumda kanun koyucunun alacaklar ile diğer hakları cismani varlığı olan şeyler ile bir tutarak bunların eşya gibi rehin konusu olabileceğini kabul ettiği anlaşılmaktadır (Hak ve alacak rehninin sınırlı bir ayni hak sağladığı görüşünde olan yazarlar için bkz. Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 5-6; Sirmen, *Alacak Rehni,* 9-10; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 642 ve 761; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 29; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 237). Ancak bazı yazarlara göre (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 690 ve 699; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 194 ve 196; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 7 ve 95; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 253, 440-441 ve 536; Reşat Kaynar, *Türk Medenî Kanununa Göre Rehin Hukuku Dersleri* (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1967), 142; Rona Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 2. Bası (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2007), 355; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 6; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 34; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 194; Ali Eskiocak, *Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009), 52; Ayan, *Eşya Hukuku,* 155-156, 267 ve 321), hak ve alacak üzerinde kurulan rehin hakkı, bir ayni hak değildir. Hak ve alacak üzerinde kurulan rehin hakkının ayni hak niteliğinde olup olmadığı yönündeki görüş ve tartışmalar için bkz. Andreas von Tuhr, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı C. 1-2*, çev. Cevat Edege (Ankara: Yargıtay Yayınları, 1983), 874-875; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 4-6; Sirmen, *Alacak Rehni,* 5-10; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 235-237. Ayrıca belirtmek gerekir ki, kıymetli evrak ve senede bağlanmış adi alacakların üzerinde tesis edilen rehin hakkı, bu tartışmaların dışındadır. Zira hak ve alacak rehninin sınırlı bir ayni hak niteliğinde olmadığını savunan görüşe göre, doğrudan doğruya hakimiyet sağlayan ve bu sebeple herkese karşı ileri sürülebilen hak şeklinde tanımlanabilen ayni haklar, ancak eşya, yani fiziki varlığı olan şeyler

takdirde hakkın ve alacağın paraya çevrilmesini talep konusundaki tasarruf yetkisi, rehinli alacaklıya verilmektedir[488]. Bunun dışında hak ve alacak sahibi, rehne rağmen bu sıfatını korumakta, hakkın özünü ilgilendiren hususlarda yetkili olmaya devam etmektedir[489]. Dolayısıyla hak ve alacak üzerinde rehin ile bağdaşmayan tasarruf yetkisi bulunmayan rehinli alacaklı, rehin konusu hak ve alacağı başkasına devredemeyeceği gibi rehin de veremez. Aynı şekilde rehinli alacaklı, rehin konusu hakkın ve alacağın yönetimi hak ve alacak sahibine ait olduğundan, hakka ve alacağa bağlı yetkileri de kullanamaz[490]. Nitekim uygun zamanda muacceliyet ihbarında bulunma, alacağın tahsil edilmesi için icra takibine girişilmesi veya dava açılması yetkileri, kural olarak, asıl hak ve alacak sahibine ait olup, rehinli alacaklı, hak sahibini iktisadi açıdan özenli bir yönetimin gerektirdiği bu önlemleri alma konusunda zorlayabilir (TMK m. 961/1)[491]. Yine ortaklık genel kurulunda rehinli pay senetlerini temsil etmek yetkisi pay senedi sahibinin olup, rehinli alacaklının böyle bir yetkisi yoktur (TMK m. 960[492]).

üzerinde kurulabilir. Kıymetli evrak ve senede bağlanmış adi alacaklar da eşya niteliğini kazanmış, bir başka deyişle senedin içerdiği alacak hakkı, ayni bir varlığın üzerinde cismanileşmiştir. Nitekim bu tür alacakların rehninde, rehnin kurulabilmesi için senetlerin zilyetliğinin geçirilmesi zorunlu tutulmuş ve senedin de teslim şartlı rehin kurallarına göre rehnedilmesi öngörülmüştür (TMK m. 939, m. 955/1, m. 956). Dolayısıyla kıymetli evrakın ve senede bağlanmış adi alacakların üzerinde tesis edilen rehin hakkının rehinli alacaklıya sınırlı bir ayni hak sağladığı, her iki görüş taraftarlarınca da kabul edilmektedir.

488 Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 525.

489 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1042-1043; Sirmen, *Alacak Rehni,* 87 ve 88; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 104; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 38.

490 Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 699-700. Ancak bu kuralın kanundan doğan iki istisnası mevcuttur: Birincisi, emre yazılı senedin açık veya örtülü rehin cirosuyla devredilmesi durumunda, alacağın yönetim yetkisi, rehinli alacaklıya geçer (TTK m. 689/1). İkinci istisna ise, rehin verenin iflası halinde, rehnedilen alacağın yönetimine ilişkin bütün tedbirleri almakta iflas idaresi yetkilidir (İİK m. 229) (Sirmen, *Alacak Rehni,* 88; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 246; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 38). Bu iki istisna dışında, hamile yazılı senetlerin rehninde, rehin konusu alacağın dışa karşı yönetimi rehinli alacaklıya ait olmakla birlikte, rehin veren, rehni üçüncü kişi borçluya ihbar ederek rehinli alacaklının bu yetkisini ortadan kaldırabilir. TMK m. 959 hükmü uyarınca hamile yazılı senetlere bağlanmış faiz ve kar payı gibi dönemsel gelir getiren yan edimler için de aynı durum geçerlidir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 88-89; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 246, dn. 280).

491 Oftinger ve Bär, Art. 906, Rn. 10; Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1348; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1043; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1132; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 702; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 105; Sirmen, *Alacak Rehni,* 90; Ayan, *Eşya Hukuku,* 325.

492 Bu konuda ayrıca bkz. TTK m. 426 ve m. 427.

2.1.2.2. Hak ve Alacak Rehninin Konusu

2.1.2.2.1. Genel Olarak

Rehin hakkının hukuki niteliği ve ekonomik işlevi göz önünde bulundurulduğunda, ancak belirli nitelikteki hakların rehin hakkına konu olabileceği belirtilebilir. Nitekim TMK m. 954/1 hükmü uyarınca, "*başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir*". Bu durumda, rehnin konusu, nakdî bir değer taşıyan ve bağımsız olarak devri mümkün olan haklar ve alacaklardır[493]. Bu nitelikleri taşıması kaydıyla, alacağın kaynağı konusunda bir sınırlandırma söz konusu olmadığından, rehin hakkının bağlı olduğu alacağın sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme veya bir kanun hükmünden doğmuş olması mümkündür.

2.1.2.2.2. Nakdî Bir Değer Taşıyan Haklar ve Alacaklar

Hak ve alacak üzerinde rehin hakkının kurulabilmesi için, bu hakkın mutlaka nakdî bir değerinin olması gerektiği Türk Medeni Kanunu'nda açıkça belirtilmese de bu durum, rehin hakkının zorunlu bir sonucudur[494]. Çünkü hak ve alacak üzerinde kurulan rehin hakkı, bir alacağı güvence altına alır ve alacak zamanında ödenmediği takdirde sahibine, üzerinde rehin kurulan hak ve alacağı devletin yetkili organları aracılığıyla paraya çevirtip elde edilen bedelden alacağını tahsil imkanı sağlar[495]. Dolayısıyla üzerinde rehin hakkı kurulacak hakkın nakdî bir değerinin olması, değere yönelmiş olan

---

493 Wolfgang Wiegand, "Eigentumsvorbehalt, Sicherungsübereignung und Fahrnispfand", *Berner Bankrechtstag*, 5 (1998): 114; Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 9 ve 11; Wieland, *Ayni Haklar*, 746; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 879; Davran, *Rehin Hukuku,* 94; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 691; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 536; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 867; Sirmen, *Alacak Rehni,* 27; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35-38; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 97; Acar, *Rehin Hukuku,* 66; Kaynar, *Rehin Hukuku*, 142; Ayan, *Eşya Hukuku,* 321-322; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 245; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32.

494 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37 ve 229; Acar, *Rehin Hukuku,* 64; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 879. Rehne konu edilecek hakların paraya çevrilebilirliğe elverişli olması gereği TMK m. 946/1'de örtülü olarak belirtilmiştir. Söz konusu hükümde "*alacaklı, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir*" denilmek suretiyle, rehin hakkı kurulabilmesi için rehne konu olabilecek hakların ve alacakların paraya çevrilebilir olması gereği ortaya çıkmaktadır.

495 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 691; Ayan, *Eşya Hukuku,* 321; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 229; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 234.

bir hak olan rehin hakkının doğası gereğidir[496]. Rehnedilen alacağın parasal bir değer ifade etmesi yeterli olmakta, mutlaka bir para alacağı olması gerekmemektedir[497].

2.1.2.2.3. Devredilebilen Haklar ve Alacaklar

Rehin hakkı, bağımsız olarak[498] devri (el değiştirmesi) mümkün olan hak ve alacak üzerinde kurulabilir. Çünkü ancak bu nitelikteki hakkın ve alacağın paraya çevrilmesi mümkündür. Buna göre, rehinli alacaklının alacağını tahsil edebilmesini sağlayacak bir teminat teşkil etmesi için, rehin hakkının üzerinde kurulduğu hakkın ve alacağın devredilebilir olması ve dolayısıyla paraya çevrilebilmesi gerekmektedir[499]. Örnek olarak devredilmeye elverişli malvarlığı değeri olan alacak hakkı, patent, marka, kıymetli evrak vs. üzerinde rehin hakkı kurulabilir[500].

Bu durumda kanun veya sözleşme yahut hukuki ilişkinin niteliği gereği bağımsız olarak temlike elverişli olmayan (TBK m. 183/1) hak ve alacak üzerinde rehin hakkı kurulamaz[501],[502]. Örneğin TMK m. 25/4 hükmü gereğince manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez. Dolayısıyla karşı tarafın (borçlunun)

---

496 Wieland, *Ayni Haklar*, 706-707; Cansel, *Menkul Rehni*, 73; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 653 ve 691; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 13; Kaynar, *Rehin Hukuku*, 129; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37; Acar, *Rehin Hukuku*, 64; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 35 ve 57.

497 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 12; Sirmen, *Alacak Rehni*, 27; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 470 ve 537; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 645; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32.

498 Bir hakkın devredilebilirliğinin, söz konusu hakkın bağımsız olduğunu gösterdiğine yönelik bkz. Acar, *Rehin Hukuku*, 67.

499 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 692; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 536; Sirmen, *Alacak Rehni*, 27; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 867; Aydın Aybay ve Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 4. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 297; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32; Acar, *Rehin Hukuku,* 66 ve 67; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 41 ve 66.

500 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 95 vd.; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 613, 195; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039-1040; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128-1129; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 538; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Davran, *Rehin Hukuku,* 94; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 867; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762.

501 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 536; Sirmen, *Alacak Rehni*, 27-28; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 867-868; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35 ve 37; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 89-90.

502 Aşağıda değineceğimiz üzere, alacakların ve diğer hakların rehnine ilişkin hükümler (TMK m. 954 vd.) çerçevesinde rehnedilebilen adi senetler ile kıymetli evrakın rehninde, rehin hakkının konusu, adi senedin veya kıymetli evrakın konu edindiği alacak hakkının kendisi olup, ihdas ettikleri haktan ayrı olarak parasal bir değer ifade etmeyen adi senedin ve kıymetli evrakın rehnedilmesi mümkün değildir (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 229-230, dn. 295).

kabulünden önce manevi tazminat alacağı üzerinde rehin hakkı kurulamaz[503]. Ölünceye kadar bakma sözleşmesinden bakım alacaklısı için doğan hak (TBK m. 619), kanunen temlike elverişli olmadığından bu hak üzerinde de rehin hakkı kurulamaz[504]. Yine bağımsız olarak temlike elverişli olmayan taşınmaz lehine kurulmuş irtifak hakları ve kanunun devredilmesini yasakladığı intifa ve oturma (sükna) hakları üzerinde rehin hakkı kurulamaz[505]. Aynı şekilde başka bir alacağa veya hakka bağlı olduğu için bağımsız olarak devri mümkün olmayan, örneğin alacaklının kefile karşı olan alacağı gibi hak ve alacak üzerinde de rehin hakkı kurulmaz[506]. Ayrıca tapu siciline taşınmaz olarak kaydedilmiş bağımsız ve sürekli nitelikteki haklar üzerinde yalnızca taşınmaz rehni kurulabilir (TMK m. 704). Bu nedenle paraya çevrilme kabiliyetine sahip olmasına rağmen bu hakların bir taşınır rehni türü olan hak ve alacak rehnine konu olması mümkün değildir[507].

Nafaka alacakları, velayet ve vesayet hakları[508] ile vekâlet sözleşmesinde müvekkilin, vekilin yüklendiği iş veya hizmeti sözleşmeye göre görme borcunu yerine getirmesine yönelik talebi, hukuki ilişkinin niteliği gereği temlike elverişli olmadıklarından rehnedilemezler[509].

Bir hakka veya alacağa ilişkin olarak devir ve dolayısıyla rehin yasağının taraflarca da kararlaştırılması mümkündür. Ancak TBK m. 183/2 hükmü gereğince, alacak hakkı bir senede bağlanmış olup da bu senette alacağın devir veya terhin edilemeyeceğine dair bir kayıt yoksa ve böyle bir alacak rehnedilmişse, rehin hakkını kazanan iyiniyetli üçüncü kişiye karşı, bu senedin dışında kararlaştırılmış olan devir ve dolayısıyla rehin yasağı ileri sürülemez. Dolayısıyla devir yasağını içermeyen yazılı bir

---

503 Sirmen, *Alacak Rehni*, 28; Acar, *Rehin Hukuku*, 68; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 693; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 97; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35.

504 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 692; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 536; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 97; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 868; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 68.

505 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1039; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1128; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 35; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 97; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 71.

506 Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Sirmen, *Alacak Rehni,* 28; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32.

507 Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 691-692; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37-38; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 46.

508 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 36.

509 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 36; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 536-537; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 693.

borç ikrarına dayanarak rehin hakkını kazanan iyiniyetli kimsenin, bu iktisabı korunmalı ve rehin hakkının kurulduğu sonucuna varılmalıdır[510].

Üzerinde rehin hakkı kurulma borcu altına girilen hakların ve alacakların rehne konu olması, kanun koyucu veya taraflarca da yasaklanmış olabilir. Hakkın ve alacağın üzerinde rehin hakkı kurulmasının yasaklanmasının, alacak hakkının doğumu olan sözleşmede ya da sonra taraflarca kararlaştırılması halinde, bu hakların ve alacakların rehni geçersizdir[511]. Ancak TBK m. 183/2 hükmüne kıyasen, rehin yasağı içermeyen yazılı bir borç ikrarına güvenerek rehin hakkını kazanan iyiniyetli üçüncü kişiye karşı hakkın ve alacağın rehnedilemeyeceği ileri sürülemez. Hak ve alacak üzerinde rehin kurulmasının kanun ile yasaklanmış olması halinde[512], bu hakların ve alacakların üzerinde rehin kurma borcunu doğuran rehin sözleşmesi, objektif imkansızlık nedeniyle kesin hükümsüzdür[513].

Rehin konusunun özel mülkiyete tabi olması gerekli olup, özel hukuk işlemlerine konu olmayan kamu malları üzerinde rehin hakkı tesis edilemez. Özel mülkiyete tabi olmasına ve devir kabiliyeti bulunmasına rağmen, İİK m. 82 ve m. 83 hükmü gereğince ekonomik bir değeri olmakla birlikte tamamen veya kısmen haczi mümkün olmayan mallar ve haklar[514], rehin hakkına konu olabilir[515]. Zira Türk Medeni

---

510 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 26, 109 ve Art. 900, Rn. 104; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 537; Sirmen, *Alacak Rehni*, 22 ve 28; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 36; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 70 ve 77; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 97, dn. 289. Karşı görüş için bkz. Wieland, *Ayni Haklar*, 746.

511 Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 77.

512 Örneğin, 1512 Sayılı Noterlik Kanunu m. 38/5 hükmü gereğince teminat parası, noterlerin görevleri dolayısıyla sebep olabilecekleri zararlara ve bu yüzden haklarında verilebilecek para cezasına karşılık teşkil eder. Bu paralar başkasına rehnedilemez. TTK m. 841 hükmü uyarınca da, varant ile makbuz senedinin zıyaından, mirastan veya iflastan kaynaklanan uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, umumi mağazalara tevdi olunan şeyler üzerinde rehin hakkı kurulamaz.

513 Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 77.

514 Örneğin İİK m. 82/8 hükmü gereğince, "*borçlar Kanununun 510 uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar*", ve İİK m. 82/10 hükmü gereğince, "*bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar*" haczolunamaz. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Kuru, "Haczi Caiz Olmayan Şeyler", *AÜHFD*, 19/1-4 (1962): 277-326.

515 Wieland, *Ayni Haklar*, 707; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 70-71; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan Şeyler", 323; Uyar, "İcra Hukukunda", 100; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 39-40; Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku,* C. 1, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 660; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 416; Üstündağ, *İcra Hukuku,* 188-189; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 230; Cansel, *Menkul Rehni*, 74; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1099, dn. 14. Ancak bu konu tartışmalıdır. Nitekim aksi görüşe göre, haczedilemeyen mal ve hakların rehni mümkün değildir (Wieland, *Ayni Haklar*, 746 vd. da anılan yazarlar). Diğer bir görüşe göre ise, haczedilmezliği sağlayan kuralın düzenleme sebebine göre farklı sonuca varılması gerekir. Bu görüşe göre, örneğin borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek yıl

Kanunu hükümleri uyarınca devri mümkün hakların icra hukuku düşünceleriyle haczedilemezlik durumu, rehin vermeye engel oluşturmaz[516]. Ayrıca İİK m. 82'nin 1. fıkrasının 3 numaralı bendinde 6352 Sayılı Kanun[517] ile yapılan değişiklikle birlikte, borçluya ait kıymetli evrak hariç tutularak, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşyanın; aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan birinin, haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle haczedilmezlik durumunun, rehin hakkının kurulmasına engel olmadığını belirtmekle birlikte kıymetli evrakın rehni, bu tartışmanın dışındadır.

2.1.2.2.4. Rehin Verenin veya Rehin Alanın Borçlusu Olduğu Alacaklar

Rehin verenin, rehinli alacaklıya karşı sahip olduğu bir alacak hakkı üzerinde, rehinli alacaklı lehine alacak rehni tesis etmesi mümkündür. Bu durum uygulamada, müşterilerin bankadaki mevduatları[518] üzerinde aynı banka lehine rehin tesis edilmesi halinde görülmektedir. Bu durumda rehin, bankanın borçlusu olduğu müşterisinin alacağı üzerinde kurulmaktadır[519]. Aynı şekilde nakit karşılığı kredilerde de bankaya yatırılan nakit üzerinde banka lehine rehin tesis edilmekte ve yatırılan nakit bankaya karşı bir alacak teşkil ettiğinden, rehin hakkı bankanın borçlusu olduğu alacak üzerinde kurulmuş olmaktadır[520].

---

için sakladığı tohumluğun haczedilemeyeceğine ilişkin hüküm (İİK m. 82/b.6) veya devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin hüküm (İİK m. 82/b.1)'de olduğu gibi, haciz yasağının insani ve sosyal düşüncelerden, yani kamu düzeninden kaynaklanması halinde, söz konusu malın ve hakkın rehin verilmesi de mümkün değildir. Buna karşılık, borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceğine ilişkin hüküm (İİK m. 82/b.12)'de olduğu gibi, kamu düzeni yerine borçlunun kişisel menfaatlerini koruma düşüncesiyle bazı malların ve hakların haczedilmesi yasaklanmışsa, bu durum kamu düzenini ilgilendirmez, bireyin hukuk alanı ile ilgili olur ve yasağa rağmen söz konusu malların ve hakların rehin verilmesi mümkündür (Bu yönde bkz. Acar, *Rehin Hukuku,* 77 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 43 ve 68-69).

516 Kuru, "Haczi Caiz Olmayan Şeyler", 323; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 230; Cansel, *Menkul Rehni,* 74; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1099, dn. 14.

517 R.G. T. 05.07.2012 S. 28344.

518 BankK m. 3'e göre mevduat, "*yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı*" ifade eder.

519 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 16; Sirmen, *Alacak Rehni,* 29; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 763; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 45-46; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32.

520 Sirmen, *Alacak Rehni,* 29; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 763; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 46.

Rehin veren, kendisinin borçlusu olduğu alacak üzerinde de rehin hakkı kurabilir. Buna örnek olarak da bir şirketin ihraç ettiği hamile yazılı senetleri veya tahvilleri ele geçirerek bunları rehnetmesi gösterilebilir[521].

2.1.2.2.5. Başkasına Ait Alacaklar

Başkasına ait bir alacağın alacaklının rızasıyla rehnedilmesi de mümkündür[522]. Nitekim TMK m. 942'de hükme bağlanan alt rehin, başkasına ait alacağın rehnedilmesinin özel bir uygulaması olarak kabul edilir[523]. Zira söz konusu hüküm uyarınca, rehinli alacaklı, rehin verenin rızası mevcut ise, rehin konusu üzerinde alt rehin tesis edebilir. Başkasına ait alacağı rehnetme yetkisinin kaynağı kanun da olabilir[524]. Nitekim TMK m. 352 hükmü uyarınca, velayetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlü olan veli, yönetim hakkı kapsamında, velayeti altında bulunan küçüğün alacağını kendi adına rehnedebilir.

2.1.2.2.6. Henüz Doğmamış Haklar ve Alacaklar

Henüz doğmamış olmakla birlikte, gelecekte doğacak (süreye bağlı) veya doğması muhtemel (tarafların iradesiyle veya kanun gereği geciktirici nitelikte bir şarta bağlı yahut doğacağına ilişkin emareler bulunan[525]) hak ve alacak üzerinde rehin hakkı tesis edilebilir mi? Öğretide, bunun mümkün olduğu kabul edilmektedir[526]. Ancak bu halde rehin hakkı TMK m. 955/1 ve m. 956'da öngörülen diğer işlemlerin yapılması şartıyla doğmuş olmakla birlikte, alacağın vadeye bağlanmış olması halinde vadenin

---

521 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 17; Sirmen, *Alacak Rehni,* 29; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 46; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32-33.

522 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 22; Sirmen, *Alacak Rehni,* 30 ve 37; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33.

523 Sirmen, *Alacak Rehni,* 30.

524 TMK m. 352 hükmü uyarınca, velayetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlü olan veli, yönetim hakkı kapsamında, velayeti altında bulunan küçüğün alacağını kendi adına rehnedebilir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 30; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33).

525 Cansel, *Menkul Rehni,* 81; Sirmen, *Alacak Rehni,* 15 ve 28-29.

526 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 14; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 879; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 614, 195; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 526; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469, 470 ve 537; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 54-55; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 868; Ayan, *Eşya Hukuku,* 322; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37; Ergüne, "Anonim Şirket", 743, dn. 15; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1129; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 691; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 245; Karmış, *Paraya Çevrilmesi*, 52; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 89; Uyar, "İcra Hukukunda", 91; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Sirmen, *Alacak Rehni,* 28-29; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 98; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1005 ve 1040. Bu yönde bkz. BGE, 06.09.2019, 113 II 163, www.bger.ch, E.T. 06.09.201.

dolmasıyla, geciktirici şarta bağlanmış olması halinde şartın gerçekleşmesiyle ya da muhtemel alacak ise muhtemel alacağın doğmasıyla hükümlerini doğurmaya başlar[527].

2.1.2.2.7. Belirli Haklar ve Alacaklar

Rehin hukukunda hakim olan ve ayni hakkın ancak münferit, ferdileştirilmiş ve belirli olan bir eşya veya hak üzerinde kurulabileceğine ilişkin belirlilik (tahsis) ilkesinin (*Spezialitätsprinzip*) bir sonucu olarak, hak ve alacak rehninde, üzerinde rehin kurulacak hakkın ve alacağın belirlenmesi (özellikleri, miktarı vs. bakımından ferdileştirilmesi) gerekir[528],[529]. Fakat taşınır rehninde belirlilik ilkesi esas itibariyle tasarruf işlemi aşamasında kendisini gösterdiğinden, rehin sözleşmesinde rehin konusu taşınırın genel özellikleriyle belirtilmesi gerekli ve yeterlidir[530].

Belirlilik ilkesi gereğince bir malvarlığındaki alacaklar, ancak tek tek rehnedilebilecek olup, bunların bir kısmının veya tamamının bir bütün olarak tek bir

---

527 Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 14-15; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 868; Sirmen, *Alacak Rehni,* 28-29; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 470 ve 537; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 37-38; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 98. *Oğuzman, Seliçi* ve *Oktay-Özdemir*'e göre, ileride doğacak ve şarta bağlı alacakların rehin sözleşmesine konu olması durumunda, sözleşmenin bazı hükümlerinin icrası sözleşmenin kuruluşu ile olmakla birlikte, rehin hakkı, alacağın doğmasıyla oluşur (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040). *Makaracı Başak*'a göre, gelecekte doğacak, şarta bağlı veya henüz iktisap edilmemiş bir alacak ya da hak rehin sözleşmesine konu olduğunda, rehin hakkının tesisi şarta bağlanmış olup, alacağın doğumu ile şart gerçekleşmiş olur ve alacak hakkının üzerinde o anda rehin hakkı tesis edilmiş olur (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 55-56).

528 Mirjam Eggen, "Bemerkungen zur Verpfändung von Wertpapieren - Geltungsbereich und Auswirkungen von Spezialitäts-, Surrogations- und Faustpfandprinzip", Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht", *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht*, 4 (2009): 540; Fischer ve Kieser, "Die Privatverwertung", 356; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 569; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 73; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 13; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 839; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 72; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 238-240; Sirmen, *Alacak Rehni*, 18; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738 ve 762; Acar, *Rehin Hukuku,* 44.

529 Belirtmek gerekir ki belirlilik ilkesi, rehin konusunun yanı sıra rehnin güvenceye kavuşturduğu alacağın da yeterli açıklıkta belirtilmesini gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla belirlilik ilkesi, "*alacakta belirlilik*" ve "*konuda belirlilik*" olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır (Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 468; Cansel, *Menkul Rehni*, 21; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 644; Acar, *Rehin Hukuku,* 44; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 839; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 495; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1006; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1093; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 172 vd.; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 31; Sirmen, *Alacak Rehni*, 17; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738; Hanife Doğrusöz, "Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehninde Rehin Alanın Sorumluluğu", *MÜH-HAD*, 14/3 (2008): 248-249.

530 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 98; Eggen, "Bemerkungen zur Verpfändung", 541; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469; Serozan, *Taşınır Eşya*, 344; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 153; Cansel, *Menkul Rehni,* 61-62; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1100; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 50.

işlemle rehin konusu yapılması (genel rehin) mümkün değildir[531], [532]. Bununla birlikte, aynı alacağı temin etmek için birden fazla münferit alacağın rehnedilmesi mümkündür[533]. Bölünebilir ve kısmen devredilebilir nitelikteki alacağın bir kısmı üzerinde rehin kurulabileceği de kabul edilmektedir[534]. Örneğin banka mevduatı ve sigorta tazminatı alacaklarının tarafların anlaşması ile kısmen rehnedilmesi[535] veya taksitle satım sözleşmesinden kaynaklanan semen borcunun bazı taksitlerinin rehnedilmesi mümkündür[536].

---

[531] Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 18 ve 899, Rn. 10; Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1338; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 590, 189; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 468-469; Cansel, *Menkul Rehni,* 20-21 ve 57; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 569; Seven, *Taşınır Rehni,* 22; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 839; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 240-241; Uyar, "İcra Hukukunda", 97; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 644; Sirmen, *Alacak Rehni,* 18 ve 30; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 46; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738 ve 762; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 496; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 73-74; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 13-14, 31 ve 33; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1093; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 248. Eşya birliği söz konusu ise (örneğin kütüphanedeki kitaplar), tasarruf işlemi aşamasında tek tek teslimleri yapılmak şartıyla, yani eşya birliğinde bulunan her bir taşınır için tasarruf işleminin (ayni sözleşme ve zilyetliğin devri) ayrı ayrı gerçekleştirilmesi şartıyla, birlikte bulunan eşyaların hepsini kapsayacak şekilde yani bütün halinde tek bir rehin sözleşmesinin yapılabileceği yönünde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 26; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 72; Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1338; Wiegand, "Eigentumsvorbehalt, Sicherungsübereignung und Fahrnispfand", 110; Wieland, *Ayni Haklar*, 707; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 456-456 ve 468-469; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272; Cansel, *Menkul Rehni,* 60; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 48-49; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005-1006; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1100; Davran, *Rehin Hukuku*, 90-91; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 153-154 ve 241.

[532] Her ne kadar taşınır rehninde bunu yasaklayan açık bir kanun hükmü olmasa da taşınmaz rehniyle ilgili olarak ifadesini bulan "*rehin kurulurken, konusu olan taşınmazın belirtilmesi gerekir*" şeklindeki TMK m. 854/1 hükmünün aynı şekilde taşınır rehninde de uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür (Cansel, *Menkul Rehni,* 21). Diğer bir anlatımla, belirlilik ilkesine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte taşınmaz rehninde söz konusu ilkenin TMK m. 854/1 ile hükme bağlanması, taşınır rehninin tesisinde zilyetliğinin geçirilmesinin şart olduğu hususları göz önünde bulundurulduğunda söz konusu ilkenin taşınır rehni bakımından da geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu yönde bkz. Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 248.

[533] Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 10; Sirmen, *Alacak Rehni,* 18 ve 30; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738; Uyar, "İcra Hukukunda", 91; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 242; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 31 ve 33.

[534] Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 10; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 49; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 245; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32; Sirmen, *Alacak Rehni,* 27; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 57 ve 207.

[535] Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 10; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 245; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 32; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 762; Sirmen, *Alacak Rehni*, 27; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 207. Ancak hak ve senet birlikteliğinin sonucu olarak, kambiyo senetleri üzerinde kısmen rehin söz konusu olamaz.

[536] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 57.

2.1.2.3. Hak ve Alacak Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması

Hak ve alacak üzerinde bir rehin hakkının kurulması için, diğer iradi rehin türlerinde olduğu gibi borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi olmak üzere birbirini izleyen iki aşamaya ihtiyaç vardır[537], [538].

2.1.2.3.1. Borçlandırıcı İşlem (Rehin Sözleşmesi)

Türk Medeni Kanunu'nda teslim şartlı taşınır rehninde olduğu gibi, hak ve alacakların rehni için gerekli olan borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinden bahsedilmemiştir[539]. Alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehne ilişkin TMK m. 955 ve rehinli tahvile ilişkin TMK m. 970 hükümlerinde ifade edilen rehin sözleşmesi, borçlandırıcı nitelikte olmayıp, rehnin kurulmasını sağlayan bir tasarruf işlemidir[540]. Rehnin kurulmasını sağlayan tasarruf işleminin hukuki sebebi niteliğindeki borçlandırıcı işlem, rehin veren ile rehin alan arasında yapılan, alacak veya hak üzerinde rehin hakkının kurulması borcunu yükleyen bir sözleşmedir[541]. Hak ve alacak üzerinde rehin kurma borcunu yükleyen ve Türk Borçlar Kanunu'na tabi olan bu sözleşme, genellikle temin edeceği alacağı düzenleyen sözleşmenin içerisinde yer almakla birlikte *sui generis* nitelikte bir sözleşme olduğundan hiçbir şekle bağlı değildir (TBK m. 12)[542],[543]. Ancak rehin kurma borcu ölüme bağlı bir tasarruftan kaynaklanıyorsa, bu

---

537 Alacak ve hak üzerinde rehin hakkının kurulması, esas olarak hukuki işlem ile yani taraf iradesi ve buna bağlı olarak da rehin kurma sözleşmesi ile mümkün olmakla birlikte, istisnai olarak kanun hükmüyle veya mahkeme kararıyla da mümkündür. Ancak çalışmamızda kanuna ve mahkeme kararına dayanan rehin hakkı üzerinde durulmamıştır.

538 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 538; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38.

539 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 539; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38 ve 134; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99, dn. 294; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 844.

540 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 616, 196; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 539; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38, 42, dn. 114 ve 134, dn. 9; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 11, 108 ve 154; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1129; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Sirmen, *Alacak Rehni,* 34-36, 41, dn. 56; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, 298; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 539. Karş. Cansel, *Menkul Rehni,* 40; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 186-187; Kaynar, *Rehin Hukuku,* 119; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99, dn. 294.

541 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 538; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38; Sirmen, *Alacak Rehni,* 41; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99, dn. 294; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 34; Buket Çatakoğlu, *Türk Sermaye Piyasası Hukukunda Borçlanma Araçları*, 1. Bası (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 152.

542 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040, dn. 223; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 130, dn. 5; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, 298; Sirmen, *Alacak Rehni,* 41; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 538; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279 ve 285; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 34; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99, dn. 294; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 149 ve 154.

543 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) m. 148/4'te öngörülen sınai mülkiyet hakkının rehnine ilişkin yazılı şekil de telime bağlı rehin sözleşmesindeki ayni sözleşmeye karşılık gelen bir tasarruf

durumda ölüme bağlı tasarruflara ilişkin kurallar uygulanır, dolayısıyla seçilen ölüme bağlı tasarruf türü için öngörülmüş şekil şartına (TMK m. 531 vd.) uyulmalıdır[544].

2.1.2.3.2. Tasarruf İşlemi

Borçlandırıcı işlem niteliğindeki sözleşmenin ardından, tasarruf işleminin yapılması gerekir. Çünkü rehin konusu üzerinde rehnalan lehine bir rehin hakkı tesis etme borcu doğuran rehin sözleşmesi, tek başına rehnin hüküm ve sonuç doğurmasını sağlamaz[545]. Ancak borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin ayrı ayrı yapılması şart değildir. Dolayısıyla genellikle olduğu üzere borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin aynı anda yapılması, başka bir deyişle borçlandırıcı işlemin tasarruf işlemiyle birleşmesi ve bunların tek bir işlem görüntüsüne bürünmesi mümkündür. Ancak görünüşteki birleşme, iki ayrı hukuki işlem niteliğindeki borçlandırıcı işlem ve tasarruf işleminin bağımsız varlığına etkili değildir[546].

Rehnin hüküm ve sonuç doğurması için gerekli olan tasarruf işlemi, rehin konusunun adi veya kıymetli evraka bağlanmış bir alacak veya hak olup olmamasına göre farklılık göstermektedir[547].

2.1.2.3.3. Alacakların Rehni

2.1.2.3.3.1. Kıymetli Evraka Bağlanmamış Alacakların Rehni

Bu tarz alacaklar üzerinde rehin kurulması, TMK m. 955/1'de düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre: "*senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim*

---

işlemi olup, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi, şekil şartına tabi değildir. Nitekim Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik m. 127 hükmü gereğince, marka, tasarım ve patent rehnine ilişkin rehin sözleşmesinde rehne konu tasarım ve patent numarası ile marka tescil numarası ve marka adının yer alması gerektiğini belirtmiştir. Bu hükümde zikredilen rehin sözleşmesi de TMK m. 955'de olduğu gibi ayni sözleşmeye karşılık gelen bir tasarruf işlemi olup, borçlandırıcı işlem niteliğinde değildir.

544 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479 ve 538; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040, dn. 223; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 39 ve 140; Acar, *Rehin Hukuku,* 222-223; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99, dn. 294; Sirmen, *Alacak Rehni*, 42; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 743; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 155.

545 Ergüne, "Anonim Şirket", 744.

546 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480 ve 539; Sirmen, *Alacak Rehni*, 42; Ergüne, "Anonim Şirket", 744; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 154.

547 TMK'da alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin, senede bağlı olan veya olmayan alacaklarda (TMK m. 955), kıymetli evrakta (TMK m. 956) ve emtiayı temsil eden senetlerde (TMK m. 957) rehin şeklinde düzenlenmiştir.

edilmesi gerekir." Buna göre kıymetli evraka bağlanmamış alelade alacakların rehnedilmesi, borç senedinin düzenlenmiş olup olmamasına göre farklılık gösterir.

Adi bir borç senedine[548] bağlanmamış alacakların üzerinde rehin kurulması için, rehin verenle rehin alan arasında alacak üzerinde rehin hakkının kurulmasını içeren yazılı şekilde yapılmış bir rehin sözleşmesi yeterlidir. Rehin konusu alacağın devri şekle bağlı olmasa dahi, rehin sözleşmenin yazılı olması[549], geçerlilik şartıdır (TBK m. 12/2)[550]. Alacağın devrinde olduğu gibi rehin sözleşmesinde de iradesini yazılı olarak açıklaması gereken kişi rehin verendir[551]. Dolayısıyla rehin sözleşmesinin, alacağı üzerinde rehin kuran, yani rehin veren tarafından imzalanması gerekir (TBK m. 14/1)[552]. Yazılı rehin sözleşmesini teslim almasıyla, rehin alanın rehin hakkının kurulmasını zımni olarak kabul ettiği sonucuna varılır[553]. Yukarıda belirttiğimiz üzere, başkasının borcu için, borçtan şahsen sorumlu olmayan bir üçüncü kişi tarafından rehin verilmesi de mümkündür. Aynı şekilde, rehin veren, bir başkasına ait alacağı da alacaklının rızasıyla rehin verebilir[554].

Senede bağlanmamış alacakların rehninde, zilyetliğinin devredilmesi gereken bir senet bulunmaması nedeniyle rehin sözleşmesi ile rehin hakkı doğduğundan, bu

---

548 Borç senedi, bir borç ikrarını, yani borçlunun alacaklıya belli bir borcunun mevcut olduğu hususundaki beyanını içeren senettir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 19; Sirmen, *Alacak Rehni,* 43). TMK m. 955/1'de teslim edilmesi gereken senetler de borç senetleridir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 43).

549 Yazılı şekil burada, teslime bağlı taşınır rehnindeki zilyetliğin devrine karşılık gelmektedir (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 694; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40, dn. 107.

550 Oftinger ve Bär, Art. 900, Rn. 20; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1129; Ayan, *Eşya Hukuku,* 323; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 587; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40; Ergüne, "Anonim Şirket", 745; Sirmen, *Alacak Rehni,* 37; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 90; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 328 ve 360. Buradaki yazılı şekil, adi yazılı şekildir. Ancak taraflar isterlerse rehin sözleşmesinin noter tarafından düzenlenmesi de mümkündür (Sirmen, *Alacak Rehni,* 37; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 328; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 34).

551 Oftinger ve Bär, Art. 900, Rn. 20; Dieter Zobl, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, B. IV: Das Sachenrecht, Abt. 2: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906 ZGB, mit kurzem Überblick über das Versatzpfand (Art. 907-915 ZGB)*, 2. Auflage (Bern: Stämpfli Verlag AG, 1996), Art. 900 ZGB, Rn. 30; Wieland, *Ayni Haklar*, 749; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 878; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 540; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 39, dn. 105; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Sirmen, *Alacak Rehni,* 37.

552 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Ayan, *Eşya Hukuku,* 323; Ergüne, "Anonim Şirket", 745, dn. 22; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 99; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 34.

553 Oftinger ve Bär, Art. 900, Rn. 20; Sirmen, *Alacak Rehni,* 37.

554 Sirmen, *Alacak Rehni,* 30 ve 37; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33.

sözleşme, rehin hakkı açısından kurucu bir etkiye sahiptir[555]. Başka bir deyişle senede bağlanmamış alacakların rehninde yazılı rehin sözleşmesi, doğurduğu hukuki sonuç itibariyle, teslim şartlı taşınır rehnindeki tasarruf işlemi niteliğini haizdir ve ayni sözleşmenin[556] yerini tutar[557]. Kıymetli evraka bağlanmamış alacakların rehninde kurucu nitelikte olan bu rehin sözleşmesi, bir tasarruf işlemi niteliğinde olup, rehin kurma borcunu doğuran sözleşmeden (borçlandırıcı işlemden) farklıdır[558].

Senede bağlanmış bir alacak söz konusu ise, bir başka deyişle, alacak için, örneğin banka makbuzu, sigorta poliçesi gibi, bir borç senedi düzenlenmişse, yazılı şekilde yapılmış rehin sözleşmesinin yanı sıra, söz konusu senetlerin de alacaklıya teslimi gerekmektedir (TMK m. 955/1). Senet zilyetliğinin rehin sözleşmesinden önce sağlanması da mümkündür[559]. Burada senedin tesliminden anlaşılması gereken ise, teslime bağlı taşınır rehni hükümlerine uygun olarak senet üzerindeki zilyetliğin geçirilmesi suretiyle rehin alanın senede zilyet kılınmasıdır (TMK m. 939/3). Buna göre yazılı olarak yapılan ayni sözleşmenin hükümlerini doğurması bakımından tasarruf işlemi niteliğindeki zilyetliğin devri, kanuni bir zorunluluktur[560]. Dolayısıyla yazılı bir rehin sözleşmesi yapılmış olsa bile alacaklı lehine senet üzerinde bu tarzda bir rehin zilyetliği sağlanmadıkça, rehin hakkı doğmaz[561]. Dikkat edileceği üzere, adi senede bağlanmış alacakların rehninde, biri, üzerinde rehin hakkı kurulacak olan alacağı

---

555 Sirmen, *Alacak Rehni,* 35; Ergüne, "Anonim Şirket", 745; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 39; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 360.

556 Ayni sözleşme, zilyetlik geçişinin bir ayni hak kurmak amacıyla gerçekleştirildiği konusundaki tarafların iradelerinin karşılıklı olarak uyuşmasıdır. Medeni hukuk, borçlar hukuku ve ticaret hukuku gibi farklı özel hukuk dallarında değişik anlamlarda kullanılan bu kavram üzerinde aşağıda durulmuştur.

557 Oftinger ve Bär, Art. 900, Rn. 13; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku*, 1129; Acar, *Rehin Hukuku,* 234; Sirmen, *Alacak Rehni,* 34-36, 41, dn. 56; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 764; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 11, 108, 328 ve 360; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 694; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 540; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 98-99, dn. 294; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40 ve 134, dn. 9.

558 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 540; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1129; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Ergüne, "Anonim Şirket", 745; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 33. *Kaynar*'a göre, senede bağlanmamış alacaklar bakımından rehin sözleşmesi, hem borçlandırıcı işlem hem de tasarruf işlemi niteliğindedir. Senede bağlanmış alacaklar bakımından ise, rehin sözleşmesi borçlandırıcı işlem niteliğindedir (Kaynar, *Rehin Hukuku*, 144).

559 Oftinger ve Bär, Art. 900, Rn. 47.

560 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40-41; Ayan, *Eşya Hukuku,* 323; Sirmen, *Alacak Rehni,* 42-43.

561 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 383; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 12; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40; Ayan, *Eşya Hukuku,* 323; Sirmen, *Alacak Rehni,* 42-43; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 360.

gösteren yazılı borç senedi, diğeri ise taraflar arasında akdedilen rehin senedi (sözleşmesi) olmak üzere, iki ayrı yazılı belge (sözleşme) şartı aranmaktadır[562]. Borç senedi ve rehin senedinin aynı belgede gerçekleşmesi mümkündür[563].

Senede bağlanmamış alacakların rehninde, alacak üzerinde rehin hakkı, rehin sözleşmesinin yapılmasıyla birlikte kurulmakla birlikte, senede bağlanmış alacakların rehninde yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasının yanı sıra, senedin zilyetliğinin rehin alana geçirilmesi de zorunlu kılınmıştır. Bunun neticesinde, öğretide, rehin sözleşmesinin hukuki niteliği ve buna bağlı olarak şekline ilişkin görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır.

Nitekim öğretide ileri sürülen bir görüşe göre[564], TMK m. 955/1'de ifade edilen rehin sözleşmesi, senede bağlanmış alacakların rehninde, teslim şartlı taşınır rehnindeki rehin veren ile rehin alan arasında yapılan, alacak veya hak üzerinde rehin hakkının kurulması borcunu yükleyen borçlandırıcı işleme karşılık gelir. Bu nedenle borçlandırıcı işlemin yazılı şekilde yapılması gerekir. Buna karşılık bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise[565], TMK m. 955/1'de ifade edilen rehin sözleşmesi, ister senede bağlı olsun isterse olmasın, ayni sonuç doğuran tasarruf işlemi niteliğini taşır ve rehin kurma borcu doğuran sözleşmeden ayrılır. Zira kanun koyucu, hem teslime bağlı taşınır rehninde hem de hak ve alacak rehninde borçlandırıcı sözleşmeyi düzenlememiştir. Burada düzenlenmiş olan rehin sözleşmesi, teslime bağlı taşınır rehnindeki ayni sözleşmeye karşılık gelmektedir ve yazılı şekil şartı aranarak ayni hakkın alenileşmesi sağlanmak amaçlanmıştır. Bu sebeple senede bağlanmış alacakların rehninde tasarruf işlemi, tarafların yazılı olarak yaptıkları rehin sözleşmesinin yanı sıra senetlerin zilyetliğinin rehin kurmak amacıyla rehinli alacaklıya geçirilmesinden oluşmaktadır.

---

562 Akipek ve Turgut Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 868; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1129; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 90.

563 Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 19.

564 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 96; Art. 900, Rn. 12-13; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 695; Kaynar, *Rehin Hukuku*, 144.

565 Zobl, Art. 900 ZGB, Rn. 35; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 616, 196; Sirmen, *Alacak Rehni,* 36 ve 41-42, dn. 56; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 540, dn. 14; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 40, dn. 110; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 154 ve 328. *Zobl* da rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerektiğini kabul eden görüşün, alacağın devri sözü vermenin şekle bağlı olmadığını belirten TBK m. 184/2 hükmü ile karşılaştırılarak sorgulanması gerektiğini belirtmiştir (Zobl, Art. 900 ZGB, Rn. 37).

2.1.2.3.3.2. Kıymetli Evraka Bağlanmış Alacakların Rehni

2.1.2.3.3.2.1. Genel Olarak

Kıymetli evraka bağlanmış alacakların kıymetli evraka ilişkin esaslar çerçevesinde rehnedilmesi, TMK m. 956 ve TTK m. 689'da özel olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte, aynı zamanda TMK m. 955/1 anlamında bir borç senedi niteliğinde olan kıymetli evrakın, senede bağlanmış adi alacakların rehnine ilişkin TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde rehnedilmesi de mümkündür. Bu halde tarafların borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinden sonra ayrıca (rehin veren ile rehin alan) yazılı rehin sözleşmesi yapması ve kıymetli evrakın rehin alana teslim edilmesi gerekmektedir. Bu halde senet üzerinde yer alacak bir rehin beyanına ihtiyaç bulunmamaktadır[566]. Ancak bu durumda rehin alacaklısı, genel hükümlere göre rehin hakkına sahip olup kıymetli evrak hukukuna özgü hükümlere tabi olmaz[567],[568]. Özellikle

---

[566] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 98; Zobl, Art. 901 ZGB Rn. 109. Özellikle bankalar ile akdedilen genel kredi sözleşmelerinde, müşterilere ait olup da banka zilyetliğine dahil olan senetler üzerinde, müşterinin borçlarına karşılık rehin hakkı kurulacağına dair kayıtlar yer almaktadır. Bu şekilde kurulan rehinler TMK hükümlerine tabi olup, rehin alacaklısı alelade bir rehin alacaklısının haklarına sahip olur (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 624). Şöyle bir sözleşme hükmü bu tür rehne örnektir: *Aşağıda cinsi (hisse senedi, tahvil, kambiyo senedi, konişmento, köprü-baraj senedi, hak ve alacak, araç, makine ve sair taşınır mal, mevduat, katılma veya özel cari gibi hesap vs.), miktarı (tutar, adet, birim, metre, sayı vs. şekilde), özellikleri (nama, emre veya hamiline olup olmadıkları, nominal değerleri, varsa numarası, tertibi, grubu, marka, model, tip, seri ve plaka no, üretim tarihi ve sair ayırt edici özellikleri) yazılı varlıklar Sözleşme'den ve diğer hangi sebeplerden olursa olsun Müşteri/Kefil'in asaleten veya kefaleten Banka'ya karşı doğmuş ve doğacak borçlarının teminatlarından birini teşkil etmek üzere Sözleşme'nin rehin ile ilgili maddesi hükmü uyarınca Banka'ya rehnedilmiş, rehin konusu varlıklar devir, temlik, teslim ve ciro edilmiştir.*"

[567] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 98; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 108; Stanzl, *Wechsel-*, *Scheck-*, 63; Kurt Rebmann, Franz Jürgen Säcker ve Roland Rixecker (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 6 Sachenrecht (§§ 854 – 1296), Wohnungseigentumsgesetz, Erbbaurechtsverordnung, Sachenrechtsbereinigungsgesetz, Schuldrechtsänderungsgesetz, 3. Auflage (München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997), Damrau, BGB § 1292, Rn. 18; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 624; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 299; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1130; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1041; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 274-275; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 496; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 541; İsmail Kırca, "Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciroları", içinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, editörler İbrahim Bektaş ve İfakat Balık (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015), 92; Ergüne, "Anonim Şirket", 752-753; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 42; Sirmen, *Alacak Rehni*, 33, 53 ve 67; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 764. Ayrıca düzenleme tarihinin veya lehtarın senet metninde bulunmaması hallerinde olduğu gibi, zorunlu şekil şartları sağlanmadığından, senedin kıymetli evrak olarak değer kazanmadığı hallerde, yazılı şekil ve teslim şartlarının yerine getirilmiş olmasıyla, örneğin böyle bir senedin rehin cirosu şerhi düşülerek imza edilmiş ve karşı tarafa teslim edilmiş olması durumunda, TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde rehin şartları tamamlanmış olur (Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 528). Nitekim bu yönde bkz. "*Bir kısım senetlerde tanzim tarihi bulunmadığından adi senet sayılacağı yolundaki mahkemenin tavsifi doğrudur. Ancak, davacıya teslim edilen senetlerin arka yüzü senet alacaklısı tarafından (İş Bankası emrine tediye ediniz. Bedeli teminattır.) şerhi konarak imza edilmiş bulunması karşısında, alacağın temliki için TBK'nun 163. maddesinde aranan tahriri*

senedin kıymetli evrak niteliği şüpheli ise, TMK m. 955 çerçevesinde rehin hakkının kurulması gerektiği tavsiye edilir. Çünkü bu durumda rehnin geçerli bir şekilde kurulduğu, diğer şartları (TMK m. 955/1'deki) taşıması kaydıyla şüpheden uzaktır[569].

Kıymetli evrakın rehnine ilişkin TMK m. 956 hükmü[570] şu şekildedir: "*Hamile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir. Diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı*[571] *yapılmış olarak teslimi gerekir.*" Dikkat edileceği üzere, kıymetli evrakın rehni, kıymetli evrakın devri ile yakından bağlantılı olduğundan, Türk Medeni Kanunu'nda kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde rehnin kurulması, kıymetli evrakın devri ile ilgili ayrım esas alınmak suretiyle her bir kıymetli evrak türü açısından farklı şekillere tabi tutulmuştur. Bu çalışmada, kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehni konusu, bu ayrım göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Ancak kıymetli evraka bağlanmış

şekil şartı ve MK'nun 869. maddesinde, rehin tesisi için aranan teslim ve senede raptedilen alacakların rehnedilmesi tahriren olur hükümleri yerine getirilmiş olmakla tüm davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken davanın kısmen kabul ve kısmen reddine ilişkin karar vermesi doğru görülmemiştir…" Y. 11. HD, 10.11.1989, E. 1989/7729, K. 1989/6164, Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 20, dn. 100; www.kazanci.com, E.T. 28.10.2019. Unutkanlık veya ihmal nedeniyle bir kısım unsurları boş bırakılan kambiyo senedinde (eksik senet) tarafların eksik bırakılan unsurları sonradan doldurulmasına yönelik iradeleri mevcut olmadığından, eksik bırakılan unsurların tamamlanması bir sonuç doğurmaz ve senet şekle aykırılıktan dolayı geçersiz olur. Bu nedenle bazı unsurları eksik olan kambiyo senedinin rehin cirosu ile rehnedilmesi halinde, eksik bırakılan unsurların sonradan tamamlanması halinde de rehin hakkı TMK m. 955'e göre kurulmuş kabul edilir ve rehin alanın kıymetli evrak hukukuna özgü korumadan yararlanması mümkün değildir.

568 Ciro olmaksızın kambiyo senedinin rehni halinde, rehinli alacaklının yetkili hamil sıfatında olmadığı, rehin veren borçlunun da senede zilyet olmadığından senetten doğan haklarını kullanamayacağı yönünde bkz. Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56.

569 Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 3; Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 2; Kemal Şenocak, "Menkul Kıymet Lombard Kredisi (Effect Lombard Loan)", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 1/1 (2010): 5.

570 *Poroy*, TMK m. 956 hükmünün gereksiz olduğunu, zira ilgili hükmün sunduğu imkanın Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde sağlanmasının zaten mümkün olduğunu ifade etmiştir (Poroy, *Kıymetli Evrak,* 169-170). *Poroy ve Tekinalp*, TMK m. 956/2 hükmünde hamiline yazılı senetler dışındaki diğer kıymetli evrakın rehninin düzenlendiğini, dolayısıyla emre yazılı kıymetli evrak niteliğindeki kambiyo senetlerinin, örneğin poliçenin bu hükme göre rehninin mümkün olduğunu, *Guhl* ve *Puor*'dan aktardığına göre, rehin cirosunun İsvBK'da 1936 değişikliğiyle kabul edildiğini, TMK m. 956 hükmünün (İsv. MK m. 901) 1936'dan önceki tarihlerde poliçenin rehin edilmesinin şeklini düzenlediğini, bugün her iki imkanın da Türk/İsviçre hukuk sisteminde var olduğunu, dolayısıyla *Guhl*'un rehin cirosu hükmünün yalnızca kambiyo senetlerine uygulanacağı, oysa TMK m. 956'nın bütün emre yazılı kıymetli evrakı düzenlediği ifadesinin 1936 değişikliğinden önceki zamana yollama yapılarak beyan edildiğini, (Guhl, Le Droit Federal des Obligations (des Gouttes, R.) (Zürich, 1947), 639; Pierre PUOR, Le Code Civil Suisse, 615 (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 217'den naklen), bugün ise bu iddianın geçersiz olduğunu, zira TTK m. 831 hükmü ile rehin cirosu ile ilgili esasların bütün emre yazılı kıymetli evrakta uygulanacağını belirtmiştir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 217). TTK m. 689 hükmünün Türk Medeni Kanunu karşısında özel hüküm olması nedeniyle öncelikle uygulanması gerektiği yönünde bkz. Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521, dn. 1; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 171, dn. 1.

571 Rehin kurma beyanı ifadesinin daha doğru olduğu yönünde bkz. von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 879.

alacaklar üzerinde rehin kurmak amacıyla yapılacak işlemleri, her bir kıymetli evrak türü açısından ayrı ayrı incelemeden önce, rehnin kurulması için bütün kıymetli evrak türleri bakımından varlığı aranan müşterek şartlar üzerinde durulmuştur.

2.1.2.3.3.2.2. Kıymetli Evrak Rehninin Hukuki Niteliği

TMK m. 954 vd. hükümlerinde haklar üzerinde rehin düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucu bu ayrımda "*Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin*" kavramını tercih etmiştir. Her ne kadar kanunda "*Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin*" şeklinde bir başlık kullanılsa ve madde metninde hakların yanı sıra alacakların rehninden de bahsedilse de hak rehni, alacak rehnini de kapsamaktadır[572]. TMK m. 954/1'de hakların (örn. fikri ve sınai haklar, sınırlı ayni haklar, kıymetli evraka bağlanmamış şirket payları, mülkiyeti saklı tutma kaydından doğan haklar, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacak vb.) rehni üst kavram, alacak rehni ise alt kavram olarak kullanılmıştır. Alacak rehninin özel olarak belirtilmesi, hakların rehnini düzenleyen hükümlerin büyük çoğunluğunun konusunun alacak rehni olması ve dolayısıyla ayrı bir önem taşımasından kaynaklanmaktadır[573]. Bu başlık altında yer alan TMK m. 954-961 hükümleri içinde yalnızca TMK m. 955/3 hükmünde hak rehni ibaresi kullanılmıştır.

Kanaatimizce bir para borcunu temsil eden alacak senetlerinin, dolayısıyla kambiyo senetlerinin rehni, alacak rehni kategorisindedir[574]. Zira kambiyo senetlerin rehni ile hukuken cismani varlık olan kağıt parçası değil, senedin temsil ettiği alacak hakkı rehnedilmektedir. Bu nedenle çalışmamızda esas itibariyle alacak rehni ibaresi kullanılmıştır. Ancak kıymetli evrak niteliğindeki kambiyo senetlerinin rehni Türk Medeni Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda ayrıca düzenlendiğinden, bu senetlerin rehninin alacak rehni mi, teslime bağlı taşınır rehni mi olduğu hususu herhangi bir önem taşımamaktadır.

---

572 Zobl, Art. 899 ZGB, Rn. 3; Oftinger ve Bär, Art. 899, Rn. 2; Sirmen, *Alacak Rehni,* 3; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 194; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 535; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 32, dn. 76; Kaynar, *Rehin Hukuku,* 142; Serozan, *Taşınır Eşya*, 355; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 95, dn. 281; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 234.

573 Sirmen, *Alacak Rehni*, 3; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 535; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 194; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 688; Şensöz, Özbilen ve Savaş, "Rehin Yükü", 234; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 690-691.

574 Sirmen, *Alacak Rehni*, 55-56.

2.1.2.3.3.2.3. Kıymetli Evrakın Rehninde Aranan Müşterek Şartlar

2.1.2.3.3.2.3.1. Genel Olarak

Kıymetli evrakın rehnine ilişkin TMK m. 956'da, her senet türü için asgari müşterek şart olarak, senet zilyetliğinin devri belirtilmiştir. Diğer müşterek şartlar ise teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin ve haklar üzerinde rehne de uygulanabilen hükümlerden yola çıkılarak tespit edilmektedir[575].

2.1.2.3.3.2.3.2. Rehin Sözleşmesinin Varlığı

Kıymetli evrakın rehninde rehin sözleşmesi, rehnin kurulmasını sağlayan tasarruf işleminin hukuki sebebi niteliğinde, rehin veren ile rehin alan[576] arasında yapılan[577], kıymetli evrak üzerinde rehin hakkının kurulması borcunu kapsayan borçlandırıcı işlem niteliğindedir[578]. Bu sözleşmeyle rehin veren, alacaklının sözleşme konusu taşınır üzerinde rehin hakkına sahip olacağını taahhüt etmekte ve dolayısıyla tasarruf işleminin yapılmasını, bir başka deyişle rehin hakkının kurulması için gerekli olan ifa fiillerini yapma borcunu yüklenmektedir. İfa fiillerinin edası, senedin zilyetliğini rehinli alacaklıya geçirme ve ayrıca nama yazılı senetlerde rehin tesisi amacına yönelik devir (temlik) beyanı, emre yazılı senetlerde ise ciro şeklinde yapılır[579].

Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş diğer taşınır rehni türlerinde olduğu gibi, alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehinde de kanun koyucu, rehin sözleşmesi yapılması gereğinden bahsetmemiştir. TMK m. 939'da sadece, rehin hakkının kurulmasını sağlamak üzere, rehin konusu taşınırın zilyetliğinin devredilmesi

---

575 Sirmen, *Alacak Rehni,* 58.

576 Borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin yapılmasıyla rehin hakkı doğmadığından, henüz rehin hakkına sahip olmamış bu kimse için rehin hakkına sahip olmak isteyen alacaklı sıfatının kullanılması gerektiği yönünde bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 103, dn. 16. TMK m. 939 vd. hükümlerinde, "*rehin veren*" yerine, "*rehneden*", lehine rehin hakkı tesis edilen kişi için de "*alacaklı*" ifadeleri kullanılmıştır. Bu çalışmada rehin tesis etme borcu altına giren kişi için "*rehin veren*", lehine rehin hakkı tesis edilen kişi için, hem rehin ile teminat altına alınan borcun hem de rehin sözleşmesinin alacaklısı olduğundan, "*rehinli alacaklı*" terimi kullanılmıştır. Bu yönde bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 13.

577 Yukarıda belirtildiği üzere, üçüncü kişiler tarafından, bir başka deyişle teminat altına alınmak istenen alacağın asıl borçlusu olmayan bir üçüncü kişi tarafından da rehin verilmesi mümkündür (Cansel, *Menkul Rehni,* 4; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 137; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1099; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 14).

578 Oftinger ve Bär, Art. 901 Rn. 31; Sirmen, *Alacak Rehni,* 59; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 498; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1098-1099; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 632-633; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 155; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36; Davran, *Rehin Hukuku,* 80; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 12, 13 ve 107.

579 Sirmen, *Alacak Rehni,* 59.

zorunluluğu düzenlenmiştir. Aynı doğrultuda TMK m. 956'da da kıymetli evrakın rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, rehin hakkının kurulduğu ihtimalde, zilyetliğinden devrinden önce tarafların rehin hakkının kurulacağı hususunda anlaşmaya varmamış olacakları düşünülemeyeceğinden, aslında zilyetliğin devrinden önceki aşamayı borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin oluşturması icap eder[580].

Rehin sözleşmesi, özel bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, şekle tabi değildir (TBK m. 12/1)[581]. Ancak rehin sözleşmesinin, taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen iradi şekil gerçekleşmedikçe, rehin sözleşmesi tarafları bağlamaz (TBK 17/1)[582]. Nitekim uygulamada genellikle yazılı şekilde yapılan rehin sözleşmesi[583], ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi, başka bir sözleşmenin içinde kayıt (kloz) olarak da yer alabilir[584]. Ancak rehin kurma borcu ölüme bağlı bir tasarruftan da doğabilir[585]. Bu durumda rehin hakkının hukuki sebebi niteliğindeki ölüme bağlı tasarruf için kanunda öngörülen şekil kuralları uygulama alanı bulur (TMK m. 531 vd.) [586].

---

580 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 87 vd.; Wieland, *Ayni Haklar,* 701; Cansel, *Menkul Rehni,* 40; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 134-135; Saymen Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 632-633; Davran, *Rehin Hukuku,* 80; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1097 vd.

581 Oftinger ve Bär, Art. 901 Rn. 31; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 499; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 478 ve 538; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040, dn. 223; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 38 ve 140; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36; Sirmen, *Alacak Rehni,* 41 ve 59; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 743; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 504 ve 527; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 149.

582 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 140; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 149.

583 Oftinger ve Bär, Art. 901 Rn. 31; Sirmen, *Alacak Rehni,* 59; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36.

584 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 143; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 154. Rehin sözleşmesinin taraflar arasında zımnen düzenlenmesi de mümkündür. Örneğin, ayrıca ve açıkça bir rehin sözleşmesinin akdedilmediği halde, emre yazılı senedin rehin cirosuyla devri halinde, taraflar arasında zımnen bir rehin sözleşmesinin akdedilmiş olduğu kabul edilir. Bu durumda borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi birleşmiş olmaktadır (Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 22-23). Nitekim *Karayalçın*'a göre, taraflar yazılı ve sözlü özel bir sözleşme yapmayı gerekli görmemiş olsalar dahi bu durum, taraflar arasında bu yönde zımni bir sözleşmenin olmadığını göstermez. Nitekim her temlik cirosunda bir temlik sözleşmesi, her rehin cirosunda bir rehin sözleşmesi, her tahsil cirosunda bir işgörme sözleşmesi vardır (Yaşar Karayalçın, "Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu", içinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, editörler Ayhan M. Menekşe ve Haluk Konuralp (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1984), 233).

585 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 78; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1015; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Acar, *Rehin Hukuku*, 222; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 504; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479; Cansel, *Menkul Rehni*, 41; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 136.

586 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479 ve 538; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1040, dn. 223; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 39 ve 140; Acar, *Rehin*

Rehin sözleşmesinde rehin konusunun ve rehinle temin edilen alacağın kâfi derecede belirlenebilir olması gerekli ve yeterli olup, açıkça gösterilmesi, örneğin alacağın kesin bir tutar biçiminde gösterilmesi şart değildir[587]. Rızai bir sözleşme olan rehin sözleşmesinin geçerli bir biçimde kurulabilmesi için tarafların geçerli bir alacağı teminat altına almak için, alacak veya hak üzerinde rehin hakkı tesisi konusunda anlaşmaları yeterli olup, rehin konusunun teslimine ihtiyaç yoktur[588].

Rehin sözleşmesinin vadeye (süreye) veya bir şarta bağlanması mümkündür. Bu şart geciktirici ya da bozucu nitelikte olabilir[589]. Örneğin, rehin verenin, henüz malik olmadığı taşınırın mülkiyetini elde etmesi şartıyla rehin tesis edeceğine ilişkin taahhütte bulunduğu rehin sözleşmesi, geciktirici şarta bağlıdır[590]. Rehin sözleşmesinin geciktirici bir şarta veya vadeye bağlanması halinde sözleşme, hükümlerini kararlaştırılan şart gerçekleştiğinde (TBK m. 170/2) veya vade dolduğunda (TBK m. 90) doğurur[591]. Dolayısıyla şart gerçekleşmedikçe veya vade gelmediği müddetçe, rehin sözleşmesi hükümlerini doğurmaz ve buna bağlı olarak alacaklı, rehin konusunun teslimini talep edemez[592]. Bozucu şarta bağlı rehin sözleşmesinde rehin, sözleşme kurulduğu anda hüküm ifade etmeye başlar, başka bir deyişle sözleşmenin yapılmasıyla rehin verenin borcu da doğar. Ancak bozucu şartın gerçekleşmesiyle rehin sözleşmesi, sona erer[593],[594].

Hukuku, 222-223; Sirmen, *Alacak Rehni,* 42; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 743; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 155.

587 Zobl, Art. 884 ZGB, Rn. 365-366; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 878; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 478; Sirmen, *Alacak Rehni,* 18-20, 37 ve 59; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 764; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 499; Şenocak, "Menkul Kıymet", 12; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 248.

588 Cansel, *Menkul Rehni,* 45 vd.; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279 ve 285; Acar, *Rehin Hukuku,* 223; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 156; Ergüne, "Anonim Şirket", 743; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 109. Rehin sözleşmesinin geçerliliği için rehin konusu şeyin alacaklıya teslimin şart olduğu hususunda bkz. Sıtkı Akyazan, "Menkul Rehninde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 9/2 (1977): 326-327.

589 Cansel, *Menkul Rehni,* 50; Sirmen, *Alacak Rehni,* 37 ve 59; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 185.

590 Cansel, *Menkul Rehni,* 50; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1006; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 185.

591 Cansel, *Menkul Rehni,* 50; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1006; Sirmen, *Alacak Rehni,* 37, 38 ve 59; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 185.

592 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 99, 123; Cansel, *Menkul Rehni,* 50; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147 ve 148; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 185.

593 Sirmen, *Alacak Rehni,* 38; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147-148, dn. 54; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 185.

594 Aşağıda açıklanacağı üzere, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi ile tasarruf işleminin birbirinden bağımsız olduğu (soyutluk) görüşü kabul edilirse, rehin hakkının hukuki sebebini teşkil eden rehin sözleşmesindeki bu geçersizlik, tasarruf işlemini (ayni sözleşme ve zilyetliğin devri) ve dolayısıyla alacaklının rehin hakkını kazanmasını etkilemez. Eğer taraflar aksini kararlaştırmamışlar

Rehin sözleşmesi ile rehin veren malik, rehin konusu taşınırın zilyetliğini rehin hakkının kurulması amacıyla alacaklıya devretme borcunu üstlenmektedir. Rehin veren, tasarruf işlemlerini yerine getirmemek suretiyle rehin hakkının kurulması için gerekli olan eylemlerini yapmazsa, rehinli alacaklı aynen ifanın sağlanmasını talep ve dava edebilir. Bu dava sonucunda verilen karar ile rehin hakkı kurulmamakta, ayrıca tasarruf işlemlerinin yapılması gerekmekte, bir başka deyişle, yalnızca eda hükmü niteliğindeki söz konusu kararın icra edilmesi gerekmektedir. Hakimin rehin hakkının kurulmasına ilişkin verdiği ve kesinleşen kararı, rehin verenin esirgediği rehin beyanı veya ciro yerine geçer[595]. Mahkeme kararına rağmen, rehin verenin zilyetliği devretmekten kaçındığı hallerde ise, bu hususta ilam, İİK m. 24 hükmü gereğince icra edilip, senet icra memuru tarafından rehin alana verilir ve böylece rehin hakkı tesis edilmiş olur[596].

Taşınmaz mülkiyetinin tescilden önce kazanma hallerine ilişkin TMK m. 705/2 ve m. 716/1 hükümlerinin kıyasen teslime bağlı taşınır rehnine de uygulanmasıyla, mahkemenin verdiği karar ile birlikte kıymetli evrak üzerinde rehin hakkının, zilyetliğin devri olmadan kazanılmış olacağı savunulabilir mi? Eğer bu görüş kabul edilir ise, mahkemenin verdiği karar, yenilik doğuran bir hüküm niteliğinde olur. Bu durumda rehin hakkı, zilyetliğin devrinden önce kazanılır. Mahkeme kararı üzerine yapılan zilyetliğin devri, rehin hakkını açıklayıcı nitelikte olur.

---

ise, bozucu şartın gerçekleşmesiyle rehin sözleşmesinin hükümsüz hale gelmesi, geçmişe etkili olmaz (TBK m. 173/2, 3). Bu durumda varlığını devam ettiren rehin hakkı, alacaklı bakımından, şartın gerçekleşmesi anından itibaren ortadan kalkan sebebe dayanan sebepsiz zenginleşme niteliğini taşır (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147-148, dn. 54). Ancak tarafların bozucu şartın gerçekleşmesi nedeniyle rehin sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona ereceğini kararlaştırmaları halinde (TBK m. 173/3), rehin verenin iade talebinin, sebepsiz zenginleşme hükümlerine mi yoksa taraflar arasındaki hükümsüz hale gelen rehin sözleşmesinden mi kaynaklanacağı tartışmalıdır. Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. M. Turgut Öz, *Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme* (İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş. Yayınları, 1990), 107.

595 Oftinger ve Bär, Art. 901 Rn. 103; Sirmen, *Alacak Rehni,* 59; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 384, dn. 314; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36.

596 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 80 ve 105; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1015; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 632-633; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1098; Sirmen, *Alacak Rehni,* 42 ve 59; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 745; Cansel, *Menkul Rehni,* 41-42; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479 ve 538; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 157-158; Ergüne, "Anonim Şirket", 744; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 21 ve 36; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 579; Ayan, *Eşya Hukuku,* 289-290; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 81; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 383-384. Fakat senede bağlanmamış alacakların rehni halinde mahkeme kararı kurucu niteliktedir. Çünkü bu tür alacakların rehninde rehin sözleşmesi yeterli olmakta ve mahkeme kararı rehin verenin rehin sözleşmesi için esirgediği irade beyanı yerine geçmektedir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 42; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 384). Hamiline yazılı senetlerin rehni için, senedin zilyetliğinin rehin alacaklısına devri yeterli olduğundan (TMK m. 956/1), mahkeme ilamı bu senetler için beyan niteliğinde olmayıp, söz konusu ilama dayalı olarak icra memurunun senedin zilyetliğini rehin alana devretmesi gerekir (Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 23-24).

Kanaatimizce, TMK m. 705 ve m. 716/1 hükmü, taşınır ve bu bağlamda kıymetli evrak rehni bakımından uygulanamaz. Öncelikle belirtmek gerekir ki, mahkeme kararı ile teslimsiz olarak rehin hakkının kurulması, kamuya açıklık ilkesinin bir sonucu olarak teslime bağlı rehin hakkının yapısına uygun değildir[597]. Ayrıca sicil dışı kazanma yolu, istisna niteliktedir ve ancak kanunda açıkça belirtilen hallerde kabul edilir. Kanun koyucu da bu istisna halleri açıkça düzenlemiş ve diğer sınırlı ayni haklar bakımından taşınmaz mülkiyeti hükümlerine ve dolayısıyla tescilden önce kazanma hallerine açıkça atıfta bulunmuştur (TMK m. 780, m. 795, m. 823, m. 838, m. 840)[598]. Taşınmaz rehni ve bu bağlamda taşınır rehni bakımından böyle bir atıf yapmamış olan kanun koyucunun, taşınmaz mülkiyeti hükümlerinin uygulanmasını engellemek istediği, rehin hakkının mahkeme kararının kesinleşmesiyle kurulmasını kabul etmediği, taşınmazlarda tescil, taşınırlarda ise zilyetlik ile aleniyetin sağlanmasını istediği söylenebilir. Böylece mahkemenin kararı neticesinde taşınmazlarda tapu siciline yapılan tescil, taşınırlarda zilyetliğin devri kurucu nitelik taşır. Buna göre atıf olmadığı halde bir kanun boşluğundan söz ederek, bu boşluğun mülkiyet hükümlerinin, bu bağlamda mülkiyetin tescilsiz kazanılmasına ilişkin istisna hükmünün kıyasen uygulanması ile doldurulmasına imkan yoktur[599]. Dolayısıyla kıymetli evrak rehininin ifa edilmemiş olması halinde, rehin tesis etme borcuna ilişkin aynen ifanın sağlanması amacıyla alacaklı tarafından açılacak dava neticesinde verilecek mahkeme kararı eda hükmü niteliğinde olup kurucu nitelikte olmadığından hüküm ile rehin hakkı kurulmuş olmaz.

2.1.2.3.3.2.3.3. Rehinle Temin Edilen Alacak

Bir alacağa teminat sağlama amacı güden rehin hakkı; varlığı temel hak diye adlandırılabilecek ana alacağın varlığına ve geçerliliğine bağlı olduğundan, alacaklısına fer'i bir hak sağlar[600]. Buna göre teminat altına alınan alacağın hukuki durumu, doğrudan doğruya rehin hakkını etkiler[601]. Dolayısıyla alacağa bağlılığın bir sonucu olarak, rehin hakkı geçerli olarak doğmuş yahut doğacak alacakla birlikte kurulur ve

---

597 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 80; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1098.

598 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 113; Özer Seliçi, "Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 40/1-4 (1974): 439.

599 Bu yönde bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 158, dn. 84. Taşınmaz rehni bakımından bu yönde bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 113-114; Davran, *Rehin Hukuku,* 31; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 554, dn. 27; Seliçi, "Gayrimenkul Rehninde", 440.

600 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 464; Sirmen, *Alacak Rehni,* 11, 42 ve 59; Acar, *Rehin Hukuku*, 10 ve 39; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 36; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 143 ve 248; Cansel, *Menkul Rehni,* 26.

601 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 464; Sirmen, *Alacak Rehni*, 11; Acar, *Rehin Hukuku,* 10.

alacağın herhangi bir sebeple sona ermesi halinde ya da doğmasının imkansız hale gelmesi ihtimalinde rehin hakkı da sona erer[602]. Aynı doğrultuda temin edilen alacağın hiç doğmadığı veya geçersiz olduğu hallerde rehin hakkı da geçersiz olur[603],[604].

Rehin hakkına bağlı yetkilerin nasıl ve ne kapsamda kullanılacağını belirlemek, daha öz bir deyişle rehin hakkının etkinlik alanını tayin etmek için, rehinle hangi alacağın teminat altına alındığının belirli veya belirlenebilir olması gerekmektedir[605]. Rehinle temin edilen alacakların genellikle para alacağı olmasına rağmen, para alacakları dışındaki diğer alacaklar da rehinle temin edilebilir. Örneğin verme veya yapma yahut yapmama borçlarının teminat altına alınması için rehin sözleşmesi yapılması mümkündür. Ancak teminat altına alınan alacağın en geç rehnin paraya çevrilmesi anında parayla değerlendirilmesi gerekir ki borç ifa edilmediğinde rehin konusu paraya çevrilerek alacaklının alacağını elde etmesi sağlanır (TMK m. 946/1)[606]. Ayrıca, İİK m. 145'in yollama yaptığı İİK m. 58/1, 3 hükmü gereğince, alacaklının takip talebinde alacağın Türk parası tutarını göstermesi gerekir.

Eksik borçların rehinle temin edilmesi konusunda ayrım yapılmalıdır. Kumar ve bahisten (TBK m.604), evlendirme simsarlığından (TBK m. 524) ve ahlaki bir borcun ifası taahhüdünden doğan alacakların (TBK m. 78/2) rehinle temini geçersizdir[607].

---

602 Cansel, *Menkul Rehni,* 26; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 567; Acar, *Rehin Hukuku,* 11; Sirmen, *Alacak Rehni,* 11-12; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 143-144 ve 188.

603 Sirmen, *Alacak Rehni*, 11; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 144 ve 188; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 181; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150.

604 Temin edilen alacağın bulunmaması halinde, rehin cirosunun amacını yerine getiremeyeceği yönünde bkz. Wilhelm Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", *Wertpapier-Mitteilungen (WM),* 39 (1967): 974.

605 Sirmen, *Alacak Rehni,* 19; Acar, *Rehin Hukuku*, 44-45; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 93. Yukarıda belirtildiği üzere belirlilik ilkesi, *"alacakta belirlilik*" ve "*konuda belirlilik*" olmak üzere iki başlık altında ele alınmalıdır. Alacak bakımından belirlilik ilkesi de Türk Medeni Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiştir. Rehnin güvenceye kavuşturduğu alacağın belirli olması taşınmaz rehnine ilişkin olarak TMK m. 851/1'de şu şekilde belirtilmiştir: "*Taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir*."

606 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 118; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 54; Wieland, *Ayni Haklar*, 708; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1015; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 504; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 470; Cansel, *Menkul Rehni,* 41; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 136; Cansel, *Menkul Rehni*, 79-80; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 645; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 172-173; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 570; Sirmen, *Alacak Rehni,* 19; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 739-740; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 145; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 470; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1102; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1006-1007; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 80; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 495.

607 Cansel, *Menkul Rehni,* 76; Sirmen, *Alacak Rehni,* 12; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271-272; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 150; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 11 ve 30; Gürsoy, Eren ve

Çünkü söz konusu alacaklar dava ve talep edilemezler ve dava halinde bu hususlar itiraz teşkil ettiğinden, hakim tarafından re'sen dikkate alınır. Dolayısıyla hak sahibine talep ve dava açma, buna bağlı olarak da paraya çevirme yetkisi vermeyen söz konusu eksik borçlar üzerinde, en önemli özelliği paraya çevirme yetkisi vermek olan rehin hakkının tesisi mümkün değildir[608]. Buna karşılık, zamanaşımına uğramış bir alacağın rehinle temin edilmesi mümkündür[609]. Çünkü zamanaşımı, alacağı ortadan kaldırmamakta, yalnızca borçluya bir def'i imkanı sunmaktadır (TBK m. 161). Dolayısıyla zamanaşımına uğramış bir alacağın dava ve icra takibine konu olması mümkün olup, borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürmedikçe hakim tarafından re'sen dikkate alınmaz[610].

Türk Medeni Kanunu'nda bir taşınır, hak veya alacak üzerinde birden çok rehin kurulmasını engelleyen bir hüküm mevcut olmadığına göre, hakların ve alacakların birden fazla alacağı temin etmek üzere rehnedilmesi mümkün olup, bu durumda temin edilen alacak sayısı kadar rehin hakkı bulunmaktadır. Bu durumda rehin hakları arasındaki sıra, yani öncelik-sonralık konusu üzerinde durmak gerekir. Çünkü rehin konusunun paraya çevrilmesi sonucu elde edilen bedel, alacaklılar arasında rehin haklarının sırasına göre paylaştırılır (TMK m. 948/1). Rehnin satış tutarı bütün rehinli alacaklıların alacağını ödemeye yetmez ise icra dairesi bir sıra ve pay cetveli düzenler (İİK m. 151/2, m. 206/2, 3). Taşınır rehninde rehin hakkının sırası, kuruluş tarihine göre belirlenir (TMK m. 948/2)[611]. Buna göre önce kurulan rehin hakkı sonra kurulan rehin

---

Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 176; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71. Öğretideki bir görüşe göre, ahlaki bir görevin ifasına yönelik taahhüt geçerli olarak kabul edildiği için, bu borcu rehinle teminat altına almak da mümkündür. Bu yönde bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 149; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 83. Ancak bu görüşteki yazarlar dahi, kumar ve bahisten yahut evlendirme simsarlığından doğan alacaklar için rehin sözleşmesi yapılmasının mümkün olmadığını belirtmektedir (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 150 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 83).

608 Cansel, *Menkul Rehni,* 76; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271-272.

609 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 159; Wieland, *Ayni Haklar,* 709; Cansel, *Menkul Rehni,* 76; Sirmen, *Alacak Rehni,* 12; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 149-150; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 84; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 176; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 11 ve 30.

610 Cansel, *Menkul Rehni,* 76; Sirmen, *Alacak Rehni,* 12; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 150; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 84; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni,* 176; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272. *Esener ve Güven*, herhangi bir ayrım yapmaksızın sahibine talep ve tahsis yetkisi vermeyen eksik borçlar için taşınır rehni verilemeyeceğini belirtmiştir (Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 495).

611 Eskinin önceliği ilkesini düzenleyen TMK m. 948 hükmü emredici nitelikte olmadığından, tarafların anlaşarak farklı bir sıralama düzeni belirlemeleri mümkündür. Özellikle bir alacağın temin etmek için birden çok senet üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olduğu durumda, rehin sözleşmesinde hangi

hakkından öncelikli sayılır, en eski tarihli rehin hakkı sahibi alacaklı, rehnin paraya çevrilmesinden elde edilen meblağdan ilk önce yararlanır, geriye bir miktar kalırsa bir sonraki eski tarihli rehin hakkı sahibi alacaklının alacağı ödenir ve meblağ bitinceye kadar bu şekilde en yeni tarihliye doğru devam edilir[612]. Aynı tarihte kurulduğu için aynı sırada olan birden fazla rehin hakkı var ise, hak sahipleri sıralarına düşen miktarı alacakları oranında paylaşırlar[613].

Henüz doğmamış olmakla birlikte, taraflar arasındaki ilişkiden kaynaklanan, gelecekte doğacak (süreye bağlı) veya doğması muhtemel (tarafların iradesiyle veya kanun gereği geciktirici nitelikte bir şarta bağlı yahut hukuki temelden yoksun olmakla beraber doğacağına ilişkin emareler bulunan[614])[615] alacakların teminat altına alınması amacıyla rehin sözleşmesi akdedilebilir mi? TMK m. 881, halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacağın, ipotekle güvence altına alınabileceğini ifade etmektedir[616]. Ancak taşınır rehni bakımından bu tarz bir hüküm bulunmamaktadır[617]. Bununla birlikte öğretide, yukarıda

---

senetlerin önce paraya çevrileceğinin kararlaştırılması veya sırayı belirleme yetkisinin alacaklıya tanınması mümkündür. Aksi takdirde TMK m. 873/3 hükmü kıyasen hangi senetlerin paraya çevrileceğine icra müdürü karar verir. Bu yönde bkz. Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 224. Birden çok alacağın bir veya birden fazla senet üzerinde tesis edilecek rehinle teminat altına alındığı durumda da rehin sözleşmesinde paraya çevirme sırasının belirlenmesi mümkündür.

612 Cansel, *Menkul Rehni,* 28-29; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 473-474; Acar, *Rehin Hukuku,* 61-62; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 86; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 842; Sirmen, *Alacak Rehni*, 24-25; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 740-741; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 499-500. Borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin kural olarak bir şekle tabi olmaması ve tasarruf işlemi olarak bir sicile tescil şartının bulunmaması nedeniyle aynı kıymetli evrak üzerinde birden çok rehin kurulması durumunda, öncelik-sonralık tespitinde birtakım sorunlarla karşılaşılabilir.

613 Sirmen, *Alacak Rehni,* 107.

614 Gelecekte doğacak alacağın rehin sözleşmesinin akdedildiği sırada yeter derecede emare bulunması yani taraflar arasındaki hukuki ilişkinin böyle bir alacağın doğacağını mümkün göstermesi yeterlidir. Buna göre taraflar arasındaki hâlihazırdaki rehin sözleşmesinin kapsamına giren alacakların doğmasını mümkün kılan, yani somut olarak öngören türden ilişkilerin olup olmadığına bakılarak rehin yükümlülüğünün bu kadar geniş olması gerekip gerekmediği makul bir şekilde varsayılabilir. Özellikle gelecekte doğacak bir alacak için rehin verilmesinin bizzat kanun koyucu tarafından emredildiği hallerde bu sorunun olumlu cevaplanması gerekir (Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 125; Cansel, *Menkul Rehni,* 81-82).

615 Cansel, *Menkul Rehni,* 81; Sirmen, *Alacak Rehni,* 15 ve 28-29.

616 TTK m. 1014/1, c. 4 "*ileride doğabilecek veya şarta (...) bağlı bir alacak için*" de gemi ipoteği kurulabileceğini düzenlemiştir. 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu (TSHK) m. 69 hükmü uyarınca da "*müstakbel alacaklar veya şarta bağlı olan bir alacak*" için dahi hava aracı ipoteği kurulabilir.

617 Alman Medeni Kanunu'nda (Alm. MK; *Bürgerliches Gesetzbuch [BGB]*) şarta veya vadeye bağlı alacaklar için taşınır rehninin kurulabileceği açıkça düzenlenmiştir (Bkz. BGB §1204/2).

belirttiğimiz nitelikleri taşımak kaydıyla, doğacak veya doğması muhtemel alacaklar için de rehin hakkı tesis edilebileceği kabul edilmektedir[618].

Özellikle banka genel kredi veya cari hesap sözleşmelerinde yer alan genel işlem koşulları içerisinde, bankaların alacaklarını teminat altına almak için müşterinin doğmuş ve/veya ileride doğacak olan ve bankanın elinde bulunan veya bulunacak olan ya da müşteri hesabına banka tarafından üçüncü kişiye tevdi edilen alacaklar, değerli kağıtlar ve mallar üzerinde bankanın rehin hakkının olduğu sıkça ifade edilmektedir[619]. Şöyle bir sözleşme hükmü bu tür rehne örnektir: "*Müşteri'nin Banka nezdinde doğmuş ve/veya ileride doğabilecek her türlü alacaklarının tamamı, her türlü hesabı, her türlü senetler ve çekler, kıymetler, menkuller ve kıymetli evrak üzerinde Banka'nın bu Sözleşme ve eklerinden doğmuş, doğacak alacakları ve tazmin edilmemiş teminat mektupları için Banka'nın rehin ve hapis hakkı vardır*."

Bu tür hak ve alacakların rehinle teminat altına alınması halinde, rehin hakkının kuruluş anının tespiti gerekir. Bu konu tartışmalı olmakla birlikte, kanaatimizce, rehin hakkı, TMK m. 955/1 ve m. 956'da öngörülen tasarruf işlemlerinin gerçekleştirilmesiyle kurulmakta ve sırasını bu tarihe göre almaktadır. Ancak rehin hakkının hüküm doğurması ve paraya çevirme yetkisini sağlaması, alacağın doğması şartına bağlıdır. Bir başka deyişle, henüz doğmamış alacaklar için rehin hakkı tesis edilmesi halinde, rehin konusuna göre tasarruf işlemi ile rehin kurulur, alacaklı derhal, rehin konusu şeyin teslimini talep edebilir, rehnin sırası da bu tarihe göre belirlenir[620];

---

618 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 122; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 20; Wieland, *Ayni Haklar,* 708; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 748; Cansel, *Menkul Rehni,* 22, 27, 49 ve 80 vd.; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 495; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1007; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 470; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 86 vd; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 570; Davran, *Rehin Hukuku,* 79 ve 91; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 12; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 72; Acar, *Rehin Hukuku,* 224; Kaynar, *Rehin Hukuku*, 117; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 186; Sirmen, *Alacak Rehni,* 15; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738; Gülen Sinem Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012), 19; Uyar, "İcra Hukukunda", 89; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 146-147, dn. 52, 154 ve 251. Ayrıca bkz. Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1102-1103 ve 1095-1096; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 249. *Saymen/Elbir*'e göre, müstakbel bir alacak için rehin tesis edilmesi, rehin hukukuna hakim olan fer'ilik ilkesine aykırılık oluşturacağından mümkün değildir. Geciktirici şarta bağlı alacaklarda ise, şayet şart, alacağın doğumuna ilişkin ise, burada müstakbel bir alacak vardır ve bunlar üzerinde rehin tesis edilme imkanı yoktur. Şayet geciktirici şart, borcun ifasına yönelik ise, ortada mevcut ve geçerli bir borç olduğundan, bunun rehin ile temini mümkündür. Bozucu şarta bağlı alacakların rehin sözleşmesine konu olmasında ise hiçbir sorun yoktur. Çünkü bu durumda mevcut ve hükümlerini doğuran bir alacak söz konusudur (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 628-629 ve 630).

619 Zobl, Art. 884 ZGB, Rn. 469; Şenocak, "Menkul Kıymet", 8.

620 Aksi yönde fikir için bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 91. Ulaşım araçların ipoteği bakımından konuyu değerlendiren *Tek*, ileride doğacak veya şarta bağlı bir alacak için gemi ve hava araçları

ancak paraya çevirme talebinin kullanılması için teminat altına alınan alacağın doğması gerekir[621],[622]. Şartın gerçekleşmeyeceği veya alacağın doğmayacağı anlaşılır ise, rehin hakkı sona erer ve rehin konusunun iade edilmesi gerekir (TMK m. 944/1)[623].

Bozucu şarta bağlanmış alacakların rehin sözleşmesine konu olması halinde ise, alacak doğmuş olduğundan, rehin hakkı hükümlerini doğurur ve alacaklı, hükümlerini doğuran (paraya çevirme yetkisi veren) bir rehin hakkı elde etmiş olur. Ancak şart gerçekleşir ise, alacak hakkı ortadan kalkacağı için, alacağa bağlı olan rehin hakkı da sona erer (TBK m. 131/1; TMK m. 944)[624].

TBK m. 26'da sözleşme özgürlüğü ilkesi geçerlidir. Ancak her özgürlük gibi sözleşme özgürlüğünün de sınırı vardır. Nitekim bu sınırlar TBK m. 27'de düzenlenmiştir. Ayrıca TMK m. 23'te, "*kimse, hak ve fiil ehliyetinden kısmen de olsa vazgeçemez*" ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla bu sınırlar çerçevesinde kişiler özgürlüklerine sınır getirebilirler. Bu doğrultuda belirtmek gerekir ki, mevcut ve gelecekteki tüm hak ve alacaklar üzerinde rehin hakkı, kural olarak, tesis edebilir[625]. Zira rehin konusunun borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinde belirlenebilir şekilde ifade edilmiş olması yeterlidir. Buna karşılık, hangi alacakların rehin hakkından yararlanacaklarına ilişkin bir sınırlandırma ve belirleme olmaksızın, bir başka deyişle hukuki sebep (kaynak), borçlu çevresi, zaman veya konu bakımından bir sınırlandırma yapılarak en azından makul bir şekilde belirlenebilir olmaları sağlanmaksızın, rehinli alacaklı lehine ileride doğabilecek bütün alacaklar için rehin hakkı kurulmasını öngören kayıtlar, özellikle borç altına giren kişinin iktisadi varlığını

üzerinde ipotek kurulması halinde, ipoteğin alacağa bağlılığı ve alacağın hukuki akıbetine tabi olması nedeniyle, alacağın doğması veya şartın gerçekleşmesiyle ile ipotek hakkının doğacağını ancak sırasını tescil tarihine göre alacağını belirtmiştir (Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 20).

621 Bu yönde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 124; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 470; Cansel, *Menkul Rehni,* 49 ve 81; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1103; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 12 ve 18; Ergüne, "Anonim Şirket", 111, dn. 48 ve 251; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 648; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 571; Ayan, *Eşya Hukuku,* 278; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 72 ve 78; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1000-1001, 1007, dn. 55 ve 1011; Davran, *Rehin Hukuku,* 91 ve 92; Sirmen, *Alacak Rehni,* 15 ve 107; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 500; Elif Sayıcı, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi, 2019), 20.

622 Nitekim bu konuda ileri sürülen aksi görüşe göre, bu tür alacakların teminatı olarak rehin sözleşmesi yapılması halinde, rehin hakkı alacak hakkı doğduğunda kurulur. Bu konuda ileri sürülen farklı görüşler ve tartışmalar için bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 88-89.

623 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 124; Cansel, *Menkul Rehni,* 49-50 ve 81; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 470; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1103; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 252.

624 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 147-148, dn. 54; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 91 ve 186.

625 Zobl, Art. 884 ZGB, Rn. 469; Şenocak, "Menkul Kıymet", 8.

tehlikeye düşürdüğü için, yani rehin verenin kişisel ve ekonomik özgürlüğünü ahlaka aykırı sayılacak derecede kısıtlanması sonucunu doğurduğu için, dürüstlük kuralına kişilik haklarına aykırı nitelik taşıdığı ölçüde geçersizdir (TMK m. 2 ve m. 23, TBK m. 26-27)[626],[627]

2.1.2.3.3.2.3.4. Senet Zilyetliğinin Devri

2.1.2.3.3.2.3.4.1. Genel Olarak

TMK m. 956 hükmü gereğince, devir şekli ne olursa olsun, kıymetli evrakın rehninde rehin hakkı, senet zilyetliğinin rehin alana teslim edilmesiyle doğar. Bu şart,

---

[626] Bu yönde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 128-131; Zobl, Art. 884 ZGB, Rn. 457; Cansel, *Menkul Rehni,* 82-88; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 471; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 570; Sirmen, *Alacak Rehni*, 19-20; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 12; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1103; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 255-256; Ayan, *Eşya Hukuku,* 271; Cansel, *Menkul Rehni,* 22 ve 82-88; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 249; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 87-88; Şenocak, "Menkul Kıymet", 9 vd.; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 19; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1007; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 72. Karşı yönde bkz. Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 645. Ancak rehin hakkının tamamının hükümsüz olmasının ekonomik hayatı olumsuz etkileyeceği gerçeğinden hareketle bu durumda "*değiştirilmiş kısmi hükümsüzlük*" bulunduğu yönündeki açıklamalar için bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni*, 99 vd. Rehin sözleşmesinde kişilik hakkını ihlal eden bir hükmün varlığı halinde kural olarak kısmi butlanın gündeme geleceği, hangi alacakların rehin kapsamına dahil olacağı sorusuna rehin sözleşmesinin yorumu suretiyle cevap aranacağı, yorumla bu araştırmanın yapılmasının mümkün olmaması halinde rehinli alacağın belirlenebilir olmaması nedeniyle rehin sözleşmesinin tamamının geçersiz olduğuna hükmedilmesi gerektiği yönünde bkz. Zobl, Art. 884 ZGB, Rn. 477; Şenocak, "Menkul Kıymet", 9. *Aral*, inançlı devredenin belirli bir faaliyet alanından doğan mevcut ve müstakbel alacaklarının tamamını teminat amacıyla devretmesi olan topyekün temlikte temlik edenin bütün işletme vasıtalarından ve kazanç imkânından yoksun bırakılması halinde TMK m. 23'e aykırılık oluşacağını, yine temlik edenin herhangi bir üçüncü şahıstan herhangi bir zamanda sahip olacağı her türlü alacağın devrinin caiz olmadığını, ancak topyekün temlik miktarı sabit olmayan, değişen banka kredilerini temin etmek amacıyla yapıldığı için, devredilen alacakların kredi limitini önemli ölçüde aşabileceğini, teminat altına alınan alacak miktarının özel kredilerle sınırlı olması gerekmediğini, dolayısıyla topyekûn temlikle, bankayla önceden kurulmuş veya mevcut iş ilişkisi çerçevesinde ilerde kurulacak sözleşmelerden doğacak bütün alacakların teminat altına alınabileceğini belirtmiştir. Yazar, buna karşılık, açık bir anlaşma olmadıkça, devralanın mevcut iş ilişkisinden bağımsız olarak, temlik edenin, diğer alacaklılarından kazandığı her türlü alacakları teminat altına almasının caiz olmadığını, yine banka ile temlik eden arasındaki iş ilişkisinden bağımsız olarak süresiz devam edecek bir topyekûn temlikin zaman ve konu bakımından sınırsız olduğu için ahlâka aykırı sayılacağını belirtmiştir (Aral, "Topyekün Temlik", 124-126). Bu konuda ayrıca bkz. Akın Ünal, *Kelepçeleme Sözleşmeleri (Sözleşmelerdeki Hükümler Sebebiyle Kişinin Ekonomik Özgürlüğünün Aşırı Derecede Sınırlanması),* Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı (Ankara, Adalet Yayınevi, 2017)

[627] Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, tarafların aralarındaki mevcut ve muhtemel iş ilişkisinden kaynaklanan alacakların rehne dahil olması yönündeki sözleşme hükümlerinin geçerli olduğunu, aksine bu yönde bir sınırlandırma olmaksızın gelecekte doğacak tüm alacaklar için rehin hakkının varlığının kabulü halinde ise rehin verenin öngörülemeyecek bir yük altına gireceğini ve bu durumun geleceğini etkileyeceğini belirterek önüne gelen uyuşmazlıkta, rehin veren tarafından gerçekleştirilen haksız fiil sebebiyle rehin alanın uğradığı zararın rehin sözleşmesine dahil edilebilecek mevcut veya öngörülebilen iş ilişkilerinin dışında kaldığını ve bu nedenle rehnin kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir (ATF 108 II 47 consid 2, 49-50, www.bger.ch)

TMK m. 956'da ve TTK m. 647'de belirtilmiştir. TMK m. 956'da senetlerin "*teslimi*" ibaresi kullanılmıştır. Ancak teslime bağlı taşınır rehninin kurulmasına ilişkin TMK m. 939'da, "*zilyetliğin alacaklıya devri*" ibaresi kullanılmıştır. TTK m. 647/1'de ise, mülkiyet veya sınırlı bir ayni hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her hâlde senet üzerindeki "*zilyetliğin devri şarttır*" kavramı tercih edilmiştir. Ciroya ilişkin TTK m. 648/2 ve m. 649'da, "*zilyetliğin geçirilmesi*" kavramı kullanılmıştır. Nitekim poliçenin cirosuna ilişkin TTK m. 681 vd. hükümlerinde de "*zilyetliğin geçirilmesi*" kavramı kullanılmıştır. Dolayısıyla TMK m. 956'da öngörülen teslimi, daha geniş bir anlamı ifade eden senetlerin zilyetliğinin rehinli alacaklıya geçirilmesi şeklinde anlamak gerekir[628]. Hamiline yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin tesisi için, senedin rehin alana rehin hakkı kurmak amacıyla zilyetliğinin devri yeterli iken, emre yazılı kıymetli evrakta ayrıca rehin cirosuna ve nama yazılı kıymetli evrakta yazılı bir rehin kurma beyanına da ihtiyaç vardır[629].

Görüldüğü üzere, senet zilyetliğinin geçişi ve zilyetliğin rehin kurmak amacıyla geçirilmiş olması konusunda tarafların anlaşmış olmaları sonucunda bir ayni hak olan rehin hakkı kurulmaktadır. Dolayısıyla bu iki unsurdan oluşan işlem, rehin hakkını doğuran bir tasarruf işlemidir[630]. Dikkat edileceği üzere, kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehninde önce borçlandırıcı işlem (rehin sözleşmesi), sonra da tasarruf işlemi gerekir. Yukarıda belirttiğimiz üzere, kanun koyucu borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesine hiç değinmemiş, tasarruf işlemi üstünde ise önemle durmuştur (TMK m. 939). Rehin hakkının doğması için gerçekleştirilmesi zorunlu olan tasarruf işlemi, iki aşamadan oluşmaktadır. İlki ayni sözleşmenin yapılması, ikinci ise bu sözleşmedeki irade uyuşması çerçevesinde rehin konusu taşınırın zilyetliğinin alacaklıya veya alacaklı adına bir üçüncü şahsa devridir[631].

2.1.2.3.3.2.3.4.2. Ayni Sözleşme

Taşınır mülkiyetinin naklini düzenleyen TMK m. 763 ve teslime bağlı taşınır rehninin kurulmasını düzenleyen TMK m. 939'da, taşınır zilyetliğinin devri

---

628 Sirmen, *Alacak Rehni,* 60.
629 Sirmen, *Alacak Rehni,* 60.
630 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 499; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 102 ve 103; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 743.
631 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43 ve 160; Acar, *Rehin Hukuku,* 232.

zorunluluğu öngörülmesine rağmen, ayni sözleşmeden bahsedilmemiştir[632]. Ancak öğretide[633] ve yargı kararlarında[634], bir dayanak gösterilmemekle birlikte taşınırlar üzerinde ayni hak iktisabında tasarruf işleminin unsuru niteliğinde olan ayni sözleşmenin varlığı aranmaktadır.

Ayni sözleşme[635], zilyetlik geçişinin rehin hakkı (veya diğer bir ayni hak) kurmak amacıyla gerçekleştirildiği konusundaki tarafların iradelerinin karşılıklı olarak uyuşmasını ifade etmektedir. Buna göre, taşınırın zilyetliğini devredenin, alacaklı lehine rehin hakkı tesis etmek amacıyla devri gerçekleştirmesi, muhatabın da rehin hakkını kazanmak amacıyla taşınırın zilyetliğini devralması gerekir[636],[637]. Taşınırlar üzerinde

---

632 İsviçre hukukunda da taşınır mülkiyetinin devrini düzenleyen İsviçre Medeni Kanunu (İsv. MK, *Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907 [ZGB]*) Art. 714 ile taşınır rehnini hükme bağlayan İsv. MK Art. 884'te ayni sözleşmeden bahsedilmemiştir. Oysa Alm. MK § 929 hükmü gereğince, taşınır mülkiyetinin devredilebilmesi için malikin taşınırı diğer tarafa teslim etmesi ve tarafların mülkiyetin geçmesi hususunda anlaşmış olmaları gereklidir. Dikkat edileceği üzere tasarruf işlemi ayni uyuşma ve zilyetliğinden devrinden oluşmaktadır.

633 Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1175; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 601, 192; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 736 ve 1012-1013; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 137-138 ve 141-142; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Cansel, *Menkul Rehni*, 89; Acar, *Rehin Hukuku,* 232; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 121, 122; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 326; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44, 156 ve 160-161; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 80; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 20; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 295 vd.; Öz, *Sebepsiz Zenginleşme,* 183 vd.; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 672; Selâhattin Sulhi Tekinay vd., *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993), 54-55; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, 150; Rona Serozan, "Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde, Ayni Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu", içinde *Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan*, ed., Rayegan Kender ve Samim Ünan, (İstanbul: Yazarın Kendi Yayını, 2000), 398 vd.; Serozan, *Taşınır Eşya*, 256 vd.; Seyfullah Edis, "Menkullerde Mülkiyetin İntikali-Hususisiyle- İlliyet Meselesi", *AÜHFD*, 14/1-4 (1957): 284; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 585; Çatakoğlu, *Borçlanma Araçları*, 152; Özge Erbek, "Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllîlik) – Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi", *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8/Özel Sayı (Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan) (2013): 938 vd.

634 Kıymetli evrakın devri aşamasında ayni sözleşme ile ilgili olarak bir İsviçre Federal Mahkemesi kararı için bkz. 6B 994/2010, 07.07.2011, www.bger.ch, E.T. 01.02.2020.

635 Ayni sözleşme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Demet (Çeliktaş) Özdamar, "Aynî Sözleşme ve Aynî Sözleşmeye Benzer ya da Onunla Bağlantılı Bazı Kavramların Karşılaştırılması", *Yargıtay Dergisi*, 26 (2000): 399- 418; Erol Cansel, "Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliği Meselesi ve Aynî Sözleşme Kavramı", içinde *İmran Öktem'e Armağan*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970), 350 vd.; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 672.

636 Cansel, *Menkul Rehni,* 89; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1012; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 102 ve 103; Ergüne, "Anonim Şirket", 748-749; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44, 156 ve 161; Acar, *Rehin Hukuku,* 232; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 296; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 326. Öğretide kimi yazarlarca rızaların birleşmesi yanı sıra teslim veya tescil gibi fiili bir vakıanın da eklenmesiyle ayni sözleşmenin meydana geldiği belirtilmektedir. Örneğin *Kubilay,* tasarruf işleminin, zilyetliğinin geçişini ve zilyetliğin rehin kurmak amacıyla geçirilmiş olmasını içerdiğini belirttikten sonra söz konusu tasarruf işlemini, "*ayni sözleşme*" olarak nitelendirmiştir (Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 499). *Sirmen* de, senede bağlanmış alacakların rehninde, teslime bağlı rehindeki ayni sözleşmeyi karşılayan ve TMK m. 955/1'de sözü edilen rehin sözleşmesinin kapsamına, tarafların rehin kurulduğu konusundaki anlaşmasının yanı sıra, senedin zilyetliğinin

ayni hakkın (mülkiyet, rehin, intifa vs.) kazanılması için gerekli olan, zilyetliğin devri anında varlığı aranan bu irade uyuşması, çoğunlukla örtülü olarak gerçekleşir. Bu irade uyuşmasının yokluğu veya ehliyetsizlik, irade bozukluğu vb. nedenlerle geçersizliği halinde malın zilyetliği devredilmiş olsa bile ve hatta temel borç ilişkisi geçerli olsa bile, zilyetlik aslen kazanılmış olur, bu durumda tasarruf işleminin sakatlığı/geçersizliği

---

geçirilmesini de dahil etmiştir. Kısacası yazara göre, kıymetli evrakın devrinde ayni sözleşme zilyetliğin devrini de kapsamaktadır (Sirmen, *Alacak Rehni,* 36 ve 61; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 743). Yine bu yönde bkz. Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290-291; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 37. *Özdamar*'a göre de ayni sözleşmenin meydana gelmesi için ayni hukuki değişikliğe yönelik ayni uyuşma tek başına yeterli olmayıp, bu uyuşmanın ayrıca teslim veya tescille de birleşmesi gerekir (Özdamar, "Aynî Sözleşme", 404 ve 418). *Ayiter* de tasarruf işleminin tümünü ayni sözleşme olarak tanımlamaktadır. Yazar, tarafların birbirine uygun iradelerini ifade eden, ayni sözleşmenin rızai kısmını oluşturan ve Alm. MK § 925 ve § 929'da uyuşma (*Einigung*) olarak adlandırılan rızaların birleşmesine teslim veya tescil gibi fiili bir vakıanın eklenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Kudret Ayiter, *Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri*, (Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1953), 33-34). Kanaatimizce, ayni sözleşme, zilyetliğin devri sırasında, bir tarafın alacaklı lehine rehin hakkı veya diğer bir ayni hak tesis etmek, diğer tarafın da rehin hakkı veya diğer bir ayni hak kazanmak konusunda tarafların iradelerinin karşılıklı olarak uyuşması ile meydana gelmekte, yani Alman hukukunda uyuşma olarak tanımlanan kısmı oluşturmakta olup, zilyetliğin devri ayni sözleşmenin tamamlayıcı unsuru değildir. Zilyetliğin devri, ifa niteliği taşıyan, ayni sözleşmeden sonra gelen ve ayni sözleşmenin hükümlerini doğurabilmesi için gerçekleşmesi gereken kanuni bir şarttır. Nitekim bu yönde bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44 ve dn. 118; Cansel, "Menkul Mülkiyeti", 356; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku,* 150; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 327; Serozan, "Taşınır Eşya", 397.

637 Belirtelim ki kıymetli evrakın taşınır eşya niteliği de bulunmakta ve bu bağlamda eşya hukukunun ayni haklara ilişkin kurallarına tabi olmaktadır. Nitekim TMK m. 763/1 gereğince, taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir. Buna paralel olarak TTK m. 647/1 hükmü gereğince de, "*kıymetli evrakın devri için her halde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır*". Bu devir işlemi de senet üzerinde rehin hakkının tesisi için olabileceği gibi mülkiyetin devri için de olabilir. Haliyle ayni sözleşme bu durumda da gereklidir. Dolayısıyla nama, emre veya hamiline yazılı senedin devri halinde, borçlanma (taahhüt) işlemi haricinde, tasarruf işlemi niteliği taşıyan ve kıymetli evrakın mülkiyetini geçirmek amacıyla zilyetliğinin devredildiği konusunda anlaşmadan ibaret olan ve ayni sözleşme olarak adlandırılan işlemin gerçekleştirilmesi gerekir. Daha öz bir deyişle taşınır eşya niteliğindeki kıymetli evrak üzerinde mülkiyet hakkı veya sınırlı bir ayni hak kurulmasında ayni sözleşme gereklidir. Eşya hukukunda ayni sözleşme (*Dinglicher Vertrag*) olarak adlandırılan bu sözleşme için, Alman hukukunda "*Begebungsvertrag*" terimi, Türk Hukukunda ise, "*verme sözleşmesi*", "*teslim sözleşmesi*", "*geçirim sözleşmesi*", "*dolaşım sözleşmesi*", "*zilyetlik sözleşmesi*", "*tedavüle (dolaşıma) çıkarma sözleşmesi*" ve kambiyo senetleri söz konusu olduğunda "*kambiyo sözleşmesi*" terimleri kullanılmaktadır. Bu konuda birçokları yerine bkz. Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 269 vd., 65 vd.; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 134, 71-72; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 37-38; Serozan, *Taşınır Eşya*, 256 vd. Kıymetli evrakın devri aşamasında ayni sözleşme ile ilgili olarak bkz. "*Türk hukuk öğretisinde kambiyo senetlerinin içerdiği hakkın doğumu konusundaki baskın görüş sözleşme teorisi ile açıklanmakta, bu da güven ilkesi ile desteklenmektedir. Bu teoriye göre kambiyo senedinin düzenlenmesi ile içerdiği hak derhal vücut bulmaz, borcun doğumu için ayrıca senedin borç altına girmek kastıyla lehdara da verilmesi yani teslime dair bir de ayni sözleşmenin mevcudiyeti gerekir* (*Bozer, A./Göle, C.: Kıymetli Evrak Hukuku, 7.b., Ankara 2017, s.21; Yılmaz, A.L.: Kambiyo Senetlerinde Def'iler, İstanbul 2007, s.51; Öztan, s.106; Kınacıoğlu, s.30 vd.)*" Y. HGK, 14.03.2018, E. 2017/19-897, K. 2018/464, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.08.2020; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 37-38, dn. 72; Y. 11. HD, 02.04.1981, E. 628, K. 1456, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 504.

sonucu doğar, bu da rehin hakkının (veya diğer ayni hakkın) doğumunu engeller[638]. Örneğin, bir taraf satış veya bağış gibi amaçlarla taşınır zilyetliğini devrettiğinde, diğer tarafın rehin elde etmek amacıyla taşınırın zilyetliğini kazanmış olması halinde, fiilen mal teslim edilmiş olmasına rağmen ayni sözleşme gerçekleşmediği için, rehin hakkı doğmaz[639]. Ayrıca ayni sözleşmenin yapılabilmesi için cirantanın tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Şayet tasarruf yetkisi yoksa TTK m. 686/2 hükmü gereğince ciro edilen, iyiniyetli olması halinde senet üzerinde rehin hakkının sahibi olur[640].

Rehin sözleşmesinden farklı olarak, bir borçlandırıcı işlem niteliğinde olmayan, tasarruf işleminin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için zilyetliğin devri anında varlığı aranan ve çoğunlukla örtülü irade uyuşmasıyla meydana gelen ve rehnin kuruluşu için gerekli olan tasarruf işleminin bir unsurunu teşkil eden ayni sözleşmenin zilyetliğin devri ile bir arada gerçekleşmesi ve hatta rehin sözleşmesiyle bir arada olması da mümkündür[641]. Nitekim uygulamada çoğunlukla rehin sözleşmesiyle ayni sözleşme bir arada yapılmaktadır[642]. Ancak sanki tek işlem yapılmış gibi bir görüntü ortaya çıksa da, rehin sözleşmesi ve ayni sözleşme olmak üzere iki ayrı hukuki işlem söz konusudur[643]. Yukarıda açıkladığımız üzere, hak ve alacak rehninde TMK m. 955/1 hükmü uyarınca ayni sözleşmenin yazılı yapılması gerekmektedir. Belirlilik (muayyeniyet) ilkesi gereğince, rehin konusunun borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinde belirlenebilir şekilde ifade edilmiş olması yeterli iken[644], tasarruf işlemi sırasında belirlenmiş olması gerekir. Ferdileştirmenin en geç zilyetliğin rehnalana geçirilmesi

---

638 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 479; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 138; Cansel, *Menkul Rehni,* 33, 89 ve 100; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 102; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1013; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 161-162; Erbek, "Taşınır Mülkiyeti", 941; Acar, *Rehin Hukuku,* 232; Öz, *Sebepsiz Zenginleşme,* 199-200; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 296; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 326. Dikkat edileceği üzere, ayni sözleşme, tasarruf etkisine haiz olsa da kural olarak borçlandırıcı işlemin genel kurallarına bağlıdır (Serozan, *Ayni Tasarruf,* 398).

639 Cansel, *Menkul Rehni,* 89; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 161-162; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 296-297; Acar, *Rehin Hukuku,* 232.

640 Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 8; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 4; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291.

641 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480 ve 539; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 162; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 297; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 327.

642 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 162.

643 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480 ve 539; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 166; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 297; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 327-328

644 Cansel, *Menkul Rehni,* 61-62; Wieland, *Ayni Haklar*, 702; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1006; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1100; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 70.

aşamasında gerçekleştirilmesi gerektiğinden, tasarruf işleminin bir unsuru olan ayni sözleşmede rehin konusunun belirlenmiş olması lazımdır[645].

2.1.2.3.3.2.3.4.3. Zilyetliğin Devri

Rehin hakkının kurulmasının son aşamasını, teslime bağlı taşınır rehninin kuruluşunda rehin sözleşmesinden doğan tasarruf işleminin gerçekleştirme borcunun ifası anlamını taşıyan zilyetliğin devri oluşturur[646]. Nitekim TMK m. 939/1 hükmü gereğince, "*kanunda öngörülen ayrık durumlar dışında taşınırlar, ancak zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilebilir*". Dolayısıyla, zilyetliğin devri zorunluluğuna istisna getiren kanuni bir düzenleme bulunmadıkça, rehin konusu taşınırın zilyetliğinin devri, teslime bağlı taşınır rehninde rehin hakkının doğumu bakımından kurucu niteliktedir[647]. Buna göre, rehin zilyetliği sağlanmadığı müddetçe, ayni sözleşme hükümlerini doğurmaz ve rehin hakkı kurulmuş sayılmaz[648].

Bir ayni hak ve dolayısıyla mutlak haklardan olan, buna bağlı olarak bünyesindeki hak ve yetkiler herkese karşı ileri sürülebilir olan rehin hakkının tesisinde gerekli olan kamuya açıklığı (aleniyeti) sağlayan araç, taşınırlarda zilyetlik ile sağlamaktadır. Başka bir deyişle rehin hakkının doğumu için, rehin konusu taşınırın zilyetliğinin alacaklıya veya tarafların anlaşması ile üçüncü bir kişiye devredilmesi zorunluluğu ile ayni haklarda gerekli olan kamuya açıklık (aleniyet) ilkesi gerçekleşir ve rehin hakkının varlığı başkalarınca da bilinebilir[649], böylece üçüncü kişilerin iyiniyetle hak iktisapları engellenmiş olur. Ayrıca malikin rehin konusu üzerindeki fiili ve hukuki tasarrufta bulunmak suretiyle alacaklıya zarar vermesinin önüne geçilir, bu sayede rehnin paraya çevrilmesi anında rehin konusunun değeri de korunur. Ayni hak, ona aleniyet kazandıran işlemler yapılmaksızın kazanılıp kurulamayacağından, rehin

---

645 Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 327.

646 Acar, *Rehin Hukuku,* 232; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 103.

647 Eggen, "Bemerkungen zur Verpfändung", 546; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 601, 192; Acar, *Rehin Hukuku,* 231; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, 293; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44, 132 ve 167; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 331.

648 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44, 132 ve 156; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 327.

649 Fischer ve Kieser, "Die Privatverwertung", 356; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 466 ve 481; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 632; Cansel, *Menkul Rehni*, 93; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku,* 294; Sirmen, *Alacak Rehni*, 45; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 132-133 ve 167; Halûk Nami Nomer ve Mehmet Serkan Ergüne: *Eşya Hukuku Cilt: II Rehin Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016), 76; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1013; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 181; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43, dn. 117, 133 ve 167; Uyar, "İcra Hukukunda", 96; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 837; Acar, *Rehin Hukuku,* 43 ve 117; Ayan, *Eşya Hukuku,* 279; Davran, *Rehin Hukuku,* 79 ve 81; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 324 ve 329.

zilyetliği gerçekleşmedikçe rehin hakkının doğmayacağını öngören TMK m. 939 hükmü emredici nitelikte olup, taraflarca aksi kararlaştırılamaz[650].

Kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehni bakımından, yukarıda açıkladığımız üzere, teslime bağlı taşınır rehninde olduğu gibi, burada da senet zilyetliğinin, rehin hakkını kurmak amacıyla rehin alana geçirilmesi gerekir. Diğer bir deyişle, taraflar arasındaki kambiyo sözleşmesinde senetlerin zilyetliğinin rehinli alacaklıya veya alacaklı adına üçüncü bir kimseye geçirilmesinin, rehin kurma niyetiyle olması konusunda tarafların anlaşmış olmaları gerekir[651]. Bu şekilde oluşan zilyetliğe "*rehin zilyetliği*" adı verilmektedir[652].

Kıymetli evrakın her üç türünde de zilyetliğin geçirilmesinde, teslime bağlı taşınır rehninde geçerli olan prensipler uygulanır[653]. Ancak, TMK m. 763 hükmü gereğince, taşınır mülkiyeti kural olarak her türlü zilyetliğin devri yoluyla kazanılabilirken, aynı durum teslime bağlı taşınır rehni için geçerli değildir. Başka bir deyişle her türlü zilyetlik devir yolu, teslime bağlı taşınır rehninin kurulması için elverişli değildir[654]. Zira taşınırlar üzerinde rehin hakkının kazanılması için gerekli olan zilyetliğin devri, TMK m. 939 hükmü gereğince, taşınır rehnine özgü ve özel niteliktedir. Buna göre, rehnalanın zilyet kılınması, niteliklidir[655]. Keza TMK m. 939/1 hükmü gereğince, taşınırlar üzerinde rehin hakkının, ancak zilyetliğin devri suretiyle doğacağı belirtilmişken, aynı maddenin son fıkrasında, taşınırın, fiilen ve yalnız (münhasıran) rehnedenin hakimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkının doğmayacağı belirtilmiştir. Buna göre, kıymetli evrakın rehni için senedin zilyetliğinin TMK m. 939/3'de öngörüldüğü biçimde alacaklıya veya üçüncü bir kişiye geçirilmesi gerekir. Başka bir deyişle zilyetlik devir yollarından (TMK m. 977-980), TMK m. 939/3'te belirtilen rehin zilyetliğini sağlamaya elverişli olanlar, senedin zilyetliğinin

---

650 Rehin zilyetliğinin kaybı, kimi zaman ise doğmuş olan rehin hakkının sona ermesine veya hükümlerinin askıya alınmasına neden olur (TMK m. 943).

651 Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 336; Cansel, *Menkul Rehni,* 89 ve 92; Sirmen, *Alacak Rehni,* 60; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43.

652 Cansel, *Menkul Rehni,* 92.

653 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 34; Moskric, "Der Lombardkredit", 173; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 535; Sirmen, *Alacak Rehni,* 60; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43.

654 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43 ve 173; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158; Acar, *Rehin Hukuku,* 232.

655 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 188; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 173; Serozan, *Taşınır Eşya*, 339-340; Acar, *Rehin Hukuku,* 232; Sirmen, *Alacak Rehni,* 45; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 299.

geçirilmesinde kullanılır[656],[657]. Buna göre zilyetliğin devri, doğrudan senedin teslimi yoluyla yapılabileceği gibi, hükmen teslim hariç olmak üzere, diğer zilyetliğin devri yöntemlerinin kullanılması yoluyla da gerçekleştirilebilir.

Hükmen teslimde zilyetliği devreden, özel bir hukuki ilişkiye dayanarak doğrudan zilyet olmaya devam etmekte iken, kazanana yalnızca dolaylı bir zilyetlik tanındığından (TMK m. 979/1) rehin zilyetliğinin hükmen teslim yoluyla tesisi, TMK m. 939/3'ün açık ifadesi karşısında mümkün değildir. Çünkü TMK m. 939/3'e aykırı olarak burada taşınır mal, önceki zilyedin dolaysız zilyetliğinde, yani hakimiyetinde kaldığından, nitelikli rehin zilyetliğini sağlamakta yetersiz kalmakta, taşınır rehninin kuruluşu için elverişli olmamaktadır[658],[659]. Nitekim TMK m. 766'ya göre, taşınır rehni kurallarından kurtulmak, yani teslime bağlı taşınır rehninin ağır şartlarından kaçınmak için hükmen teslim yoluyla taşınır mülkiyeti devredilirse, yapılan işlem hükümsüzdür. Burada TMK m. 939/3 hükmünden kaçınmak için, bir inançlı temlik sözleşmesi ile taşınır mülkiyeti alacaklıya, genellikle olduğu üzere, bir satım sözleşmesi ile geçirilmekte, ancak asıl amaç alacağın teminata bağlanması olduğundan, temin edilen borcun ödenmesi halinde devir konusu malın geri verilmesi hususunda anlaşma (geri alım sözleşmesi) da yapılmaktadır. Malikin dolaysız zilyetliğinin devamı da kira, ariyet sözleşmesi vs. gibi özel bir hukuki sebebe dayanılarak sağlanmaktadır. Bu şekilde taşınır rehni hükümlerini ihlal amacıyla düzenlenmiş inançlı temlik-hükmen teslim

---

656 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 34; Sirmen, *Alacak Rehni*, 45 ve 60; Acar, *Rehin Hukuku,* 232 ve 233; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 482; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 42 ve 132; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 35; Davran, *Rehin Hukuku,* 81. Rehin zilyetliğini sağlamaya yönelik zilyetlik devir yolları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ergüne, *Taşınır Rehni,* 134 vd.; Sirmen, *Alacak Rehni*,42 vd.; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 499-500; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 333 vd.

657 "*...özellikle MK.nun 853. maddesinde belli istisnalar dışında bir menkulün ancak teslimi meşrut şekilde rehnedilebileceği öngörülmüş bulunduğundan, zilyetliğin alacaklıya devri sağlanmadan ya da taşınır malın yediemin sıfatıyla üçüncü bir kişiye teslimi gerçekleşmeden rehnin kurulmuş olduğu söylenemez...*" Y. 19. HD, 29.02.2000, E. 2000/401, K. 2000/1470, www.kazanci.com.tr, E.T. 06.11.2019; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 132, dn. 108.

658 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 188 ve 274; Wieland, *Ayni Haklar,* 706; Cansel, *Menkul Rehni,* 112; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43-44 ve dn. 117 ve 201; Akipek ve Turgut Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 846; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 636; Sirmen, *Alacak Rehni,* 45-46, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158-159; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1013; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 485; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 105-106; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 579-580; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 20; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1093 ve 1103; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 200; Kaynar, *Rehin Hukuku*, 120; Çatakoğlu, *Borçlanma Araçları*, 152, dn. 457; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 527; Davran, *Rehin Hukuku,* 83-84; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 310 ve 311; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 80.

659 Ancak *Kubilay*, kambiyo senetlerinin rehninde teslime bağlı taşınır rehni kurallarının uygulanacağını belirttikten sonra hükmen teslim şeklinde gerçekleşen zilyetlik devriyle rehin hakkının kurulacağını ileri sürmektedir (Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 500).

sonucu mülkiyetin intikal etmediği, yapılan işlemin taraflar arasında dahi hüküm doğurmadığı kabul edilmektedir[660]. Ancak öğretide TMK m. 766 hükmüyle sadece alacaklıları zarara uğratmak amacıyla hükmen teslim yoluyla yapılan inançlı temliklerin geçersizlik yaptırımına tabi tutulduğu, böyle bir amaçla hareket edilmeyen durumlarda hükmen teslim yoluyla inançlı temlikin geçerli olduğunun kabul edilmesi gerektiği de savunulmuştur[661]. Kanaatimizce mülkiyet naklinin taraflar arasında da geçersiz olduğu kabul edilmelidir. Zira TMK m. 766 hükmünün karşılığı olan EMK m. 690 hükmünde üçüncü kişileri zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak için yapılan mülkiyet devrinin yalnızca üçüncü kişilere karşı geçersiz olduğu belirtilmişken TMK m. 766'da herhangi bir ayrım gözetilmeksizin bu tarzdaki mülkiyet devrinin sonuç doğurmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla madde gerekçesinde her ne kadar hüküm değişikliği olmadığı, hükmün araştırılmak suretiyle yeniden kaleme alındığı belirtilmişse de yapılan değişiklik ile birlikte TMK m. 766'nın kapsamına giren olaylarda mülkiyet devrinin gerek üçüncü kişiler gerekse taraflar için geçersiz sayılması gerekir.

Rehin hakkının kurulmasında, rehin verenin rehin konusu üzerinde tek başına hakimiyet kurma imkanını ortadan kaldıracak şekilde rehinli alacaklıya zilyetliğin devri gerekli olduğundan, müşterek zilyetlik kurulması yoluyla rehin kurma imkanı yoktur. Çünkü bu durumda hem rehin veren hem de rehin alan tek başına rehin konusu üzerinde doğrudan doğruya tasarruf yetkisini haizdir[662]. Buna karşılık, bütün zilyetlerin iştiraki olmadan, zilyetlik konusu eşya üzerinde tasarrufun söz konusu olmadığı elbirliğiyle zilyetlik kurulması suretiyle rehin hakkının kurulması mümkündür. Çünkü bu zilyetlik

---

660 Bu konuda bkz. Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 280 vd.; Cansel, *Menkul Rehni,* 113 vd.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 743-744; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1104-1105; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 312 vd.; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 487-490.

661 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 574, 185; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 16; Rona Serozan, *"Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması ve Teminaten Temlik", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı,* ed., Hayri Domaniç, (İstanbul, Beta Yayınları, 2001), 1003 ve 1007. *Ergüne*, mülkiyet naklinin taraflar arasında da geçersiz olacağını söylemenin aşırıya kaçan bir yaklaşım olacağını, dolayısıyla hükmün, mülkiyet naklinin üçüncü kişilere karşı sonuç doğurmayacağı şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 205).

662 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 247; Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1336; Cansel, *Menkul Rehni,* 104; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 485; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43-44 ve 187; Sirmen, *Alacak Rehni,* 46; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 302-303; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 580; Davran, *Rehin Hukuku*, 82 ve 83; Serozan, *Taşınır Eşya*, 339; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 636-637; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 105; Ayan, *Eşya Hukuku,* 280; Ergüne, "Anonim Şirket", 187; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1014; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 200.

türünde, rehin veren, rehin konusu üzerinde tek başına fiili hakimiyet kuramaz, böylece TMK m. 939/3 anlamında rehin zilyetliği gerçekleşmiş olur[663].

2.1.2.3.3.2.3.5. Hukuki Sebebin Geçerliliği

Kıymetli evrakın rehninde, rehnin kurulmasını sağlayan tasarruf işleminin, rehin hakkının hukuki sebebini teşkil eden rehin sözleşmesi karşısındaki durumunun, yani rehin sözleşmesinin hüküm ve sonuçlarının tasarruf işleminin hüküm ve sonuçlarına olan etkisinin incelenmesi gerekir. Rehin hakkının kurulmasını sağlayan tasarruf işleminin, buna sebep teşkil eden rehin sözleşmesine bağlı olup olmadığı, rehin sözleşmesindeki sakatlığın tasarruf işleminin geçerliliğini etkileyip etkilemeyeceği hususu tartışmalıdır. Başka bir deyişle, rehnin kurulmasına ilişkin tasarruf işleminin soyut bir işlem olup olmadığı, öğretide yıllardan beri süregelen bir tartışma konusudur. Bu sorun, öğretide daha çok taşınır mülkiyetinin devrinin sebebe bağlı olup olmadığı bakımından ele alınmaktadır. Dolayısıyla kıymetli evrakın rehninin sebebe bağlı olup olmadığı sorusunun cevabı, taşınır mülkiyetinin devri için ileri sürülen görüşlerden hangisinin kabul edildiğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir[664].

Taşınmazlar üzerinde ayni hak iktisabında, tasarruf işleminin geçerliliğinin devre temel olan borçlandırıcı işlemin geçerliliğine bağlı olup olmadığı tartışması, kanun koyucunun, tescilin dayandığı borç ilişkisindeki sakatlığın mülkiyetin geçmesine engel teşkil edeceğini belirtmesiyle (TMK m. 1024, m. 1025), sebebe bağlılık ilkesi lehine kesin bir şekilde çözüme kavuşturulmuştur. Ancak taşınır mülkiyetinin intikalini gerçekleştirecek olan tasarruf işleminin geçerli bir hukuki sebebe dayanması konusunda Türk Medeni Kanunu'nda herhangi bir düzenleme öngörülmüş değildir. Zira taşınır mülkiyetinin devrine ilişkin TMK m. 763 ve teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin TMK m. 939, yalnızca taşınırın zilyetliğinin devrini şart kılmakta, bunun ötesinde bu işlemin

---

663 Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 247 vd.; Art. 900, Rn. 47; Wieland, *Ayni Haklar*, 705; Cansel, *Menkul Rehni,* 104-105; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 485; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 158; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 580; Sirmen, *Alacak Rehni,* 46; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 636-637; Ayan, *Eşya Hukuku,* 280; Ergüne, "Anonim Şirket", 187; Serozan, *Taşınır Eşya*, 339; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1014; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 303; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 200.

664 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 162. Bu konudaki leh ve aleyhteki görüşler için bkz. Cansel, "Menkul Mülkiyeti", 336-338. Serozan, "Taşınır Eşya", 400 vd.

temelini oluşturan borçlandırıcı işlemin varlığına ve geçerliliğine bağlı olup olmadığından bahsetmemektedir[665].

Eğer rehnin kurulmasını sağlayan tasarruf işleminin sebebe bağlı, illi bir işlem olduğu kabul edilirse, temeldeki borç doğuran işlem olan rehin sözleşmesinin herhangi bir sebepten dolayı geçersiz olması, sebepten yoksun veya geçersiz sebebe istinaden yapılmış (ayni sözleşme) tasarruf işlemini de geçersiz kılar ve rehin hakkı doğmaz[666]. Bu durumda taşınırı devralan alacaklının söz konusu taşınırı iade etmesi gerekir. Dikkat edileceği üzere rehin kurma borcu yükleyen rehin sözleşmesinin geçersiz olduğu hallerde, rehin zilyetliği hiç doğmamaktadır[667]. Bu halde söz konusu taşınır üzerinde hiçbir ayni veya şahsi nitelikte bir hakkı bulunmaksızın fiili hakimiyet kuran alacaklı, haksız zilyet konumundadır. Dolayısıyla haksız zilyet konumundaki alacaklının iade borcunun kapsamı, haksız zilyedin iade yükümlülüğünü düzenleyen TMK m. 993-995 hükümlerine tabi olur[668]. Sebebe bağlılık görüşü benimsendiğinde, rehin sözleşmesindeki geçersizliğin tasarruf işlemini etkilemesinin sonucu olarak, devreden malik olarak kalmaya devam edeceğinden, devredenin taşınırın iadesini sağlamak için açacağı dava, TMK m. 683/2 hükmü gereğince mülkiyet hakkına dayanan ve herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreyle sınırlandırılmamış olan istihkak davasıdır[669].

Taşınırlar üzerinde gerçekleştirilen ayni hak iktisaplarının sebepten soyut olduğu görüşü benimsenirse, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi ile tasarruf işleminin birbirinden bağımsız olduğu, rehin sözleşmesindeki geçersizliğin, tasarruf işleminin kendisinde de bir hükümsüzlük sebebi bulunmadığı sürece, tasarruf işleminin de geçersizliğine sebebiyet vermediği kabul edilir[670]. Dolayısıyla borçlandırıcı işlem

---

665 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 163; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 225-226; Erbek, "Taşınır Mülkiyeti", 937.

666 Türk ve İsviçre öğretisinde baskın görüş, hem taşınmazların hem de taşınırların aynına ilişkin hukuki işlemler sebebe bağlıdır. Taşınır mülkiyetinin devrinde ve bu bağlamda taşınırlar üzerinde rehin hakkının kazanımında sebebe bağlılık görüşünü savunan yazarlar ve bu yazarların gerekçeleri için bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 39 ve Art. 884, Rn. 111, 113 ve 229; Wieland, *Ayni Haklar*, 700-701; Cansel, *Menkul Rehni*, 29-31 ve 55; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, 151; Cansel, "Menkul Mülkiyeti", 333 vd.; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku*, 734; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 673-674, 1096 ve 1099; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 634; Sirmen, *Alacak Rehni*, 50 ve 61; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 745.

667 Cansel, *Menkul Rehni*, 31.

668 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 164.

669 Wieland, *Ayni Haklar*, 700-701; Cansel, *Menkul Rehni*, 31; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 228; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 136, dn. 14 ve 164.

670 Taşınırlar üzerinde ayni hak iktisabında soyutluk görüşünü savunan yazarlar ve bu yazarların açıklamaları için bkz. von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 199; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480; Ergüne,

niteliğindeki rehin sözleşmesinin geçersizliği halinde dahi, bu durum, taşınır rehninin kurulmasına ilişkin tasarruf işleminin hüküm ve sonuçlarına etkili olmaz, tasarruf işlemi geçerli olarak doğabilir ve alacaklı rehin hakkını kazanabilir. Fakat bu kazandırma devralan bakımından sebepsiz zenginleşme oluşturacağından, rehin veren, söz konusu kazanımın sebebi olmadığı için, sebepsiz zenginleşme hükümlerine (TBK m. 77 vd.) dayanarak rehin konusu şeyin geri verilmesini sağlayabilir[671]. Ancak sebepsiz zenginleşme davası şahsi nitelikte olup zamanaşımı süresine tabidir (TBK m. 82/1).

Rehnin kurulmasına ilişkin tasarruf işlemi soyut kabul edilse dahi, borçlandırıcı işlemi geçersiz kılan, örneğin ehliyetsizlik, tasarruf yetkisinin bulunmaması gibi sebepler, borçlandırıcı işlem niteliğinde olmamakla birlikte, bu işlemler için aranan kurucu unsurlar ve geçerlilik şartları, tasarruf işlemi niteliğindeki ayni sözleşme için de uygulama alanı bulacağından, büyük ölçüde görüldüğü üzere, tasarruf işleminin kendisinde de bir hükümsüzlüğe neden oluyorsa, rehin hakkının doğması mümkün değildir[672]. Örneğin rehin veren malikin ehliyetsizliği, tasarruf işleminin yapıldığı sırada da devam etmekte ise, bu gibi durumlarda yine rehin hakkı doğmaz[673].

Taşınır Rehni, 135, dn. 14 ve 164 vd.; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1015; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 21; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 81; Serozan, "Taşınır Eşya", 400 vd.; Serozan, *Taşınır Eşya*, 265; Öz, *Sebepsiz, Zenginleşme,* 184-198; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480-481. *Makaracı Başak* ise, bir ayrım yaparak, konusu hak olan rehinde, tasarruf işleminin sebebe bağlı olduğunu, rehin konusunun alacak olması halinde ise, alacağın devrinin sebebe bağlı olmaması nedeniyle, sebebe bağlı olmadığının kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 315). Taşınır mülkiyetinin devrinde sebebe bağlılık ve sebepten soyut görüşleri ve dayanakları hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Edis, "Menkullerde Mülkiyet", 278 vd.

671 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1015; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 481; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 81; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni,* 227; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 135 ve 165-66. Ancak *Ayan*'a göre, taşınır mülkiyetinin devrindeki durumun aksine, rehin hakkı kurma borcu yaratmayı amaçlayan hukuki işlem yani rehin sözleşmesi, herhangi bir nedenle geçersiz olduğu halde, hangi görüş benimsenirse benimsensin, mülkiyet hakkı hala maliktedir. Zira soyutluk görüşü benimsenirse, rehin sözleşmesinin geçersizliğine rağmen malik veya yetkili temsilci taşınırın zilyetliğini karşı tarafa devretmişse, tasarruf işlemi geçerli bir şekilde doğacak ve rehin hakkı kurulmuş olur. Sebebe bağlılık (illilik) görüşü benimsendiğinde ise, rehin sözleşmesinin geçersiz olması durumunda, tasarruf işlemi kendiliğinden geçersiz olur ve zilyetliğin devrine rağmen alacaklı için rehin hakkı kurulmaz. Görüldüğü üzere, her iki durumumda da mülkiyet hakkı maliktedir ve rehin zilyetliğinin geçersizliği durumunda eşyanın kendisine geri verilmesini, bir başka deyişle haksız bir şekilde zilyetliğini devrettiği malın iadesini sağlamak için TMK m. 683/2 hükmüne dayanarak istihkak davası açar. Bu nedenle, sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak rehnin konusunun geri verilmesinin talep edileceğine ilişkin açıklamalar, bir anlam ifade etmemektedir (Ayan, *Eşya Hukuku,* 288-289 ve dn. 121).

672 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 480-481; Sirmen, *Alacak Rehni,* 50; Ergüne, "Anonim Şirket", 743, dn. 17; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 165; Serozan, "Taşınır Eşya", 404.

673 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 165. Bu konuda ayrıca bkz. Öz, *Sebepsiz Zenginleşme,* 201 vd.; Serozan, "Taşınır Eşya", 404; Erbek, "Taşınır Mülkiyeti", 946 ve 949, dn. 28.

Kıymetli evrak bakımından konunun değerlendirilmesi halinde farklı sonuçlara varılmalıdır. Zira sebebe bağlılık görüşü benimsense dahi, senet zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilen hamile yazılı senetler ve ciro yoluyla devredilen emre yazılı senetler, soyut senet niteliğini kazanırlar ve senedin içerdiği hak, temel ilişkiden bağımsız şekilde devredilir. Buna göre, hamile yazılı senetlerde zilyetliğin devri, emre yazılı senetlerde ise ciro ve zilyetliğin geçirilmesi şeklindeki alt ilişkiden soyut işlemler neticesinde, söz konusu senetler üzerinde kurulan rehin hakkı da soyut bir şekilde tesis edilmektedir ve dolayısıyla geçerliliği temeldeki borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin geçerliliğine bağlı değildir. Ancak nama yazılı senetlerin devir şekli, alacağın devridir. Bu nedenle hamiline ve emre yazılı senetlerde bulunan soyutluk ilkesi, nama yazılı senetlerde bulunmamaktadır[674]. Dolayısıyla illi (temel ilişkiye bağlı) senetler olan nama yazılı senetler üzerinde kurulan rehin hakkının geçerliliği temeldeki borç doğuran işlem olan rehin sözleşmesinin geçerliliğine bağlı olup, bu geçersizlik rehin beyanı ve zilyetliğin devrinden oluşan tasarruf işlemini de geçersiz kılar. Bu durumda geçerli bir hukuki sebebe dayanmayan tasarruf işlemi, rehin hakkını da doğurmaz[675].

2.1.2.3.3.2.3.6. Tasarruf Yetkisi

Taşınır rehninin doğumu için, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinden sonra tasarruf işleminin yapılması gerekir. Bu doğrultuda diyebiliriz ki rehnin geçerli olarak kurulabilmesi için, kural olarak, rehin verenin, rehnin kurulması anında, rehin konusu üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Ancak kanunda belirtilen bazı durumlarda, rehin verenin bu tasarruf işlemini yapmaya yetkisi bulunmasa dahi, rehin hakkının kurulabilmesi yine de mümkündür. Nitekim TMK m. 939/2 hükmü gereğince, "*rehnedende tasarrufta bulunma yetkisi olmasa bile, rehin konusu taşınıra iyiniyetle zilyet olan kimse, zilyetlik hükümlerine göre edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkı kazanır.*" Bu hüküm, taşınırlar üzerinde iyiniyetle ayni hak kazanıma ilişkin TMK m. 988'deki genel kuralın özel bir uygulaması niteliğindedir[676]. TMK m. 988 hükmü gereğince, bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden

674 İmregün, *Kıymetli Evrak,* 13.
675 Bu yönde bkz. Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 24.
676 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 466; Cansel, *Menkul Rehni*, 23; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 841; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1004; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya*

o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi korunmakta, zilyedin bu tür tasarrufta bulunma yetkisinin mevcut olmaması ayni hakkın intikaline engel bir hal olarak kabul edilmemektedir. Buna göre, emin sıfatıyla zilyetten bir taşınırı rehin alan iyiniyetli üçüncü kişi, rehin verenin tasarruf yetkisi bulunmasa da rehin hakkını kazanır. Böylece hak ve alacak rehnine hakim olan güvenin korunması ilkesinin (kamu güveni/itimat ilkesi) bir sonucu olarak zilyetliğin yarattığı görünüşe güvenen iyiniyetli üçüncü kişi korunmuştur[677].

TMK m. 939/2 hükmü uyarınca bir taşınır üzerinde iyiniyetle rehin hakkı kazanılması için TMK m. 988'in şartlarının gerçekleşmiş olması, bir başka deyişle bu korumanın sağlanabilmesi için zilyetlik hükümlerinin bu sonucu doğurmaya elverişli olması gerekir. Görüldüğü üzere, TMK m. 939/2 hükmü, TMK m. 988 ile sınırlandırılmaktadır. Zira TMK m. 939/2 son cümlesi uyarınca, "*üçüncü kişilerin önceki zilyetlikten doğan hakları saklıdır*[678]."

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, rehin konusu taşınır üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmayan bir kimseden, TMK m. 939/2 hükmü uyarınca iyiniyetle rehin hakkı kazanabilmek için rehin verenin taşınırın emin sıfatıyla zilyedi olması gerekir. Bu nedenle zilyedinden çalınmış, kaybedilmiş veya iradesi dışında başka herhangi bir şekilde elden çıkmış taşınırlar üzerinde, iyiniyetli de olsa, rehin hakkı kurmak için teslim alanın rehin hakkı doğmaz (TMK m. 989, m. 939/2).

Alacak rehninde güvenin korunması ilkesi, yalnızca taşınır eşya ile bir tutulan hamiline yazılı kıymetli evrak bakımından geçerlidir[679]. Ancak taşınır eşya gibi devredilebilen hamiline yazılı kıymetli evrakta iyiniyetin korunma alanı daha geniştir[680]. Başka bir deyişle TMK m. 990 hükmü, hamiline yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin hakkının kazanılmasında iyiniyete tam bir koruma sağlamıştır[681]. Zira zilyedin elinden rıza dışı çıkmış olsa bile, hamiline yazılı kıymetli evrak (ve para) üzerinde iyiniyetle edinilen rehin hakkı kazanımı da korunur (TMK m. 990, m. 939/2).

Hukuku, 1094; Sirmen, *Alacak Rehni,* 22; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 212; Ayan, *Eşya Hukuku,* 281 ve 288; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 317-318.

677 Sirmen, *Alacak Rehni,* 22. Görüldüğü üzere TMK m. 939/2'nin temelinin TMK m. 985'de düzenlenen mülkiyet karinesi olduğu aşikardır (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 212).

678 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 163-164.

679 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 467; Sirmen, *Alacak Rehni,* 22; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 741; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 318.

680 Sirmen, *Alacak Rehni,* 22.

681 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43; Ergüne, "Anonim Şirket", 750.

Nama yazılı kıymet evrak[682] ve kıymetli evraka bağlanmamış adi alacaklar üzerinde, eşya hukuku kuralları gereğince rehin hakkının iyiniyetle kazanılması mümkün değildir[683]. Zira bu senetlere TBK m. 183 vd. çerçevesinde alacağın devri hükümleri uygulanır. Burada "*kimse haiz olduğu haklardan fazlasını başkasına devredemez*" ilkesi geçerli olduğundan, nama yazılı senetlerde üçüncü kişilerin (kamunun) iyiniyeti (güveni) korunmamıştır. Bu nedenle rehin alan iyiniyetli de olsa, nama yazılı kıymetli evrak ister senet üzerinde isterse ayrı bir kağıt üzerindeki beyanla rehnedilmiş olsun, rehin veren rehin verdiği alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip değilse rehin hakkı kazanılamaz[684]. Bununla beraber, TBK m. 19/2 ile m. 183/2, bu kuralın istisnalarını oluşturmaktadır. TBK m. 19/2 hükmü uyarınca, "*borçlu, yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.*" Aynı doğrultuda diyebiliriz ki, yazılı bir borç senedine dayanılarak, bu senette belirtilen alacak üzerinde iyiniyetle kazanılmış olan rehin hakkına karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu ileri sürülemez. Yine TBK m. 183/2 hükmü uyarınca, "*borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.*" Buna göre de diyebiliriz ki, tarafların alacağın devrini, dolayısıyla rehnini yasaklamış olmalarına rağmen, bu durum senette belirtilmemişse, böyle bir senede güvenerek rehin hakkını kazanan kişi şayet iyiniyetli ise, bu kazanımı TBK m. 183/2 hükmüne kıyasen korunur[685].

Emre yazılı kıymetli evrak üzerinde iyiniyetli üçüncü kişilerin rehin hakkı kazanması TTK m. 686/2 ve m. 792 hükümleri çerçevesinde mümkündür. Rehin hakkının kazanılması bakımından da uygulama alanı bulacak söz konusu hükümler uyarınca, rehin verenin tasarruf yetkisi bulunmasa dahi, yani rehneden ciranta senette yetkili hamil görünmekle birlikte maddi hukuk bakımından senedin haklı hamili olmasa bile, rehnalan hamil iyiniyetliyse, emre yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin hakkını

---

682 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 503; Sirmen, *Alacak Rehni,* 22; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 318, dn. 19; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45 ve dn. 116.

683 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 468; Sirmen, *Alacak Rehni,* 22; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 503; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 842; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45 ve dn. 116; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 318, dn. 19; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1004.

684 Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 468; Sirmen, *Alacak Rehni,* 22; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 503.

685 Sirmen, *Alacak Rehni,* 22 ve 52.

kazanır[686]. Ancak iyiniyetli hamilin tasarruf yetkisi olmayan bir kimseden rehin hakkını kazanabilmesi için, emre yazılı kıymetli evrakın TMK m. 956 hükmü uyarınca rehnedilmiş olması gerekir[687]. Zira emre yazılı senedin TMK m. 955/1 hükmü gereğince adi alacak gibi rehnedilmesi durumunda, rehin hakkının iyiniyetle kazanılması söz konusu değildir[688].

Emre ve hamiline yazılı kıymetli evrakın rehninde, rehin alan, kıymetli evraka özgü def'i sistemine göre de korunmaktadırlar. Nitekim tasarruf yetkisine sahip olmayan bir kişiden emre veya hamiline yazılı senedi rehin alan kişi, bilerek borçlu zararına hareket etmiş olmadıkça, senet borçlusu ona karşı, rehin veren kişiyle arasındaki ilişkiye dayanan def'ileri ileri süremez (TTK m. 659/2, m. 687/1, m. 825/2)[689].

2.1.2.3.3.2.4. Nama Yazılı Senetlerin Rehni

TTK m. 654 hükmü uyarınca, "*belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır*". Nama yazılı senetler, kural olarak, alacağın devri hükümlerine (TBK m. 189 vd.) göre devredilir. Buna göre, nama yazılı senetlerin devri için yazılı bir devir beyanına ve bütün kıymetli evrakın devrinde şart olan, zilyetliğinin, teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin kurallar çerçevesinde alacaklıya geçirilmesine ihtiyaç vardır. Yazılı devir beyanı, senet üzerine ya da ayrı bir kağıt üzerine yazılabilir (TMK m. 956/2; TTK m. 647/1-2).

Nama yazılı bir kambiyo senedi üzerinde rehin tesisi için, rehin verenin rehin tesisi amacını güden yazılı bir devir beyanı ile senedin zilyetliğinin teslim şartlı rehin hükümlerine uygun olarak rehinli alacaklıya geçirilmesi gerekir (TMK m. 956/2). Rehin veren tarafından imzalanmış olması gereken rehin kurma beyanı, kıymetli evrak üzerine yazılabileceği gibi ayrı bir kağıda da yazılabilir (TTK m. 647/2)[690]. Rehin kurma beyanı

---

686 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 8; Katja Langenbucher ve Dirk H. Bliesener ve Gerald Spindler, *Bankrechts-Kommentar*, 2. Auflage (München: Verlag C.H. Beck, 2016), Lutz Haertlein, BGB § 1292, Rn. 5; Sirmen, *Alacak Rehni,* 23; Ergüne, "Anonim Şirket", 753; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222-223; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 46.

687 Sirmen, *Alacak Rehni,* 23; Ergüne, "Anonim Şirket", 753.

688 Ergüne, "Anonim Şirket", 752.

689 Sirmen, *Alacak Rehni,* 23.

690 Nama yazılı senetlerin, rehin amacı belirtilmeksizin, yalnızca yazılı devir beyanı ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla rehnedilmesi de mümkündür. Ancak bu durumda rehnalan, gizli rehin cirosunda

ayrı bir kağıda yazıldığı zaman rehnin, TMK m.956/2'ye göre değil, TMK m. 955/1'e göre kurulmuş olduğu kabul edilir. Ancak soyutluk ilkesinin geçerli olmadığı için bunların TMK m. 955 veya m. 956 çerçevesinde rehnedilmesi, kural olarak aynı (alacağın devrine ilişkin) sonuçları doğurur[691].

Nama yazılı senetlerin senet üzerinde yer alan bir (temlik veya rehin) cirosu yoluyla rehnedilmesi de mümkün olmakla birlikte, söz konusu ciro, yalnızca senedin rehni sonucunu doğurur. Yoksa nama yazılı senet üzerine konan böyle bir kaydın, herhangi bir emre yazılı senet üzerine konan ciro şerhi gibi sonuçlar doğurması söz konusu değildir[692],[693].

Hukuki mahiyeti gereği, alacağın devri sonuçlarını doğurmak üzere devredilebilen nama yazılı senetlerin rehni, sonuçları bakımından adi alacakların rehnine benzer niteliktedir. Bunun sonucu olarak borçlu, senedi rehin veren alacaklıya (devredene) karşı haiz olduğu kişisel def'ileri, rehin alana (devralana) karşı ileri sürmek imkanını bulur (TBK m. 188)[694].

2.1.2.3.3.2.5. Hamiline Yazılı Senetlerin Rehni

Hamiline yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin tesisi için, taraflar arasındaki rehin anlaşmasına dayanılarak, senedin zilyetliğinin teslime bağlı rehin hükümlerine göre rehin alana geçirilmesi gerekli ve yeterlidir (TMK m. 956/1; TTK m. 647/1). Hamiline yazılı senetlerin rehninde doğrudan doğruya teslime bağlı rehin kuralları

---

olduğu gibi, dışa yansımayan bir rehin hakkı kazanmış olur (Sirmen, *Alacak Rehni,* 67). Bu halde rehinli alacaklı, senet üzerindeki hakkını rehin hakkına uygun bir şekilde kullanmak zorundadır (BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 14).

691 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 108; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 542; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1130-1131; Sirmen, *Alacak Rehni*, 67-68; Ergüne, "Anonim Şirket", 751, dn. 54; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 46, dn. 124; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 102, dn. 304; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 91.

692 Nama yazılı senet üzerinde yer alan cironun ancak alacağın devri hükmünde olduğu yönünde bkz. Alışkan, *Temlik Cirosu*, 32-33; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 25.

693 Sirmen, *Alacak Rehni,* 68; Ergüne, "Anonim Şirket", 751, dn. 54; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488. Ancak TTK m. 490/2 hükmü uyarınca nama yazılı pay senetlerinin hukuki işlemle devri, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle yapılabilir. Bu hüküm, nama yazılı pay senetlerinin hukuki niteliği ve dolayısıyla yapılacak ciro işleminin sonuçları hakkında farklı görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur. Bu konuda bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1508 vd.; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 124, dn. 1; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133, dn. 2 ve 367-368, dn. 56; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 89 vd.; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 65-66; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 59; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 32 ve 35.

694 Sirmen, *Alacak Rehni,* 68 ve 99-100. Ancak nama yazılı ipotekli borç senedi veya irat senedinde, borçlu yalnızca tescilden veya senetten doğan def'ileri ve istemde bulunan alacaklıya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri sürebilir (TMK m. 927).

uygulanacağından[695], senedin zilyetliğinin TMK m. 939'da öngörülen biçimde rehin alana geçirilmesi gerekir[696].

Hamiline yazılı senetlerin rehni için yapılan "*zilyetliğinin devralana geçirilmesi*", TMK m. 939 hükmü gereğince emredici nitelikte olup, taraflarca aksi kararlaştırılamaz[697]. Zilyetliğin devri neticesinde rehin hakkının kurulmuş sayılması için, tarafların rehin kurma konusunda anlaşmış olmaları zorunludur. Diğer bir ifadeyle zilyetliğin devri anında varlığı aranan ve çoğu kez örtülü olarak ortaya çıkan ayni sözleşmenin varlığı şarttır[698]. Söz konusu anlaşma, geçerlilik açısından herhangi bir şekil şartına tabi değildir[699].

Hamiline yazılı senet üzerinde rehnin kurulmasında senedin zilyetliğinin alacaklıya devredilmiş olması ve bunun rehin tesis etmek amacıyla gerçekleştirildiği yönünde taraflar arasında irade uyuşmasının bulunması, tasarruf işlemini oluşturur[700]. Bunun dışında hamiline yazılı kıymetli evrakın rehni için bir yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasına ihtiyaç olmayıp, kanun koyucu kolaylık sağlamak amacıyla hamiline yazılı senetlerin rehninde, rehin sözleşmesini herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır[701]. Bununla birlikte ispat vasıtası olarak, hamiline yazılı senedin rehin amacıyla devredildiğinin yazılı bir sözleşme ile tespit edilmesinde fayda vardır[702]. Hatta rehin veren (senedi devreden), senedin rehin amacıyla devredildiğine ilişkin bir makbuz verilmesini rehin alandan (senedi devralandan) isteyebilir[703].

---

695 Hamiline yazılı senetlerin rehninde, hak ve senet birlikteliğinin olması, bu nedenle hakka sahip olabilmek için senet zilyetliğine sahip olmanın gerekmesi nedeniyle, kanunun senede bağlanmış hak üzerinde rehin kurulmasını, senedin bir eşya olarak rehin alınmasına ilişkin kurallara tabi tuttuğu, bu nedenle çoğunlukla sadece senet rehnedilmiş gibi olduğu, ancak bu durumun istisnalarının olduğu yönünde bkz. MünchKomm – Damrau, BGB § 1293, Rn. 1.

696 BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967 Rn. 7; Wieland, *Ayni Haklar*, 752-753; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 541-542; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 695; Sirmen, *Alacak Rehni,* 61; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 44; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1130; Ergüne, "Anonim Şirket", 748; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 528.

697 Ergüne, "Anonim Şirket", 748.

698 Ergüne, "Anonim Şirket", 748-749.

699 Sirmen, *Alacak Rehni,* 61; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 37.

700 Sirmen, *Alacak Rehni,* 61; Ergüne, "Anonim Şirket", 749.

701 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 31; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 45; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1041; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1130; Şenocak, "Menkul Kıymet", 5; Ergüne, "Anonim Şirket", 749; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 90; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 495.

702 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 500-501; Sirmen, *Alacak Rehni,* 61.

703 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 501.

Teslime bağlı taşınır rehni hükümlerine göre rehnedilen hamiline yazılı senetlerde, TMK m. 939'da öngörülen biçimde rehin zilyetliğinin sağlanması gerekir[704]. Bu hükmün bir sonucu olarak senet zilyetliğinin her türlü devri, rehin hakkının tesisi için yeterli değildir. Zira TMK m. 939/3'e göre, "*taşınır, fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz.*" Buna göre senet zilyetliğinin alacaklıya devrinde, yalnızca alacaklının zilyet kılınması yeterli olmaz, rehin verenin rehin konusu senetler üzerindeki münhasır zilyetliğinin sona ermiş olması aranır[705].

TMK m. 956 hükmü gereğince rehnedilen hamiline yazılı senetlerde, hamilin senet üzerinde hakkı ve bu yüzden tasarruf yetkisi olmasa bile, iyiniyetli rehin alanın kazanımı TMK m. 990 hükmü gereğince korunur. Ayrıca TTK m. 659/1 hükmü uyarınca, senet borçlusu, hamiline yazılı bir senetten doğan alacağa karşı, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin olan veya senetten anlaşılan ve alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir. Senet borçlusu, önceki hamillerden biri aleyhine sahip olduğu kişisel def'ileri, rehin alan bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olmadıkça, ona karşı ileri süremez (TTK m. 659/2). Hükümde rehin alanın bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olduğu, örneğin bu hakkı bertaraf etmek ve borçluyu zarara sokmak için senedi devralmış olduğu ispat edilebildiği takdirde, borçluya bu hak tanınmıştır. TTK m. 659/3 hükmü, borçlunun senedin rızası olmaksızın tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'iyi ileri süremeyeceğini belirtmiştir. TMK m. 990 ile uyumlu olan söz konusu hüküm, hamiline yazılı senedin yalnızca zilyetliğin devri ile rehnedilmesinde, iyiniyetli hamili borçluya karşı koruma imkanını hukuken yaratmış, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine ek olarak bir koruma sağlamıştır[706].

Nama veya emre yazılı senetlerde olduğu gibi, tipik devir şekli senet üzerindeki zilyetliğin geçirilmesi olmakla birlikte hamiline yazılı senedin ciro edilerek ya da senet üzerine devir beyanı düşülerek senet zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilmesi de mümkündür. Çünkü hamiline yazılı senetlerin rehni için bu senetlerin zilyetliğinin geçirilmesi yeterli olduğundan, senet üzerinde ayrıca ciro yapılmasına veya devir beyanının yazılmasına bir engel yoktur. Ancak bu şekildeki ciro, emre yazılı senetler bakımından kanuni sonuç doğuran ve TTK m. 689'da düzenlenen rehin cirosunun

[704] Sirmen, *Alacak Rehni,* 62; Ergüne, "Anonim Şirket", 749; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 42.
[705] Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43 ve 44; Ergüne, "Anonim Şirket", 749.
[706] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 116-117.

etkisini haiz olmaz[707]. Örneğin üzerine düşülen ciro şerhi ile rehnedilen kambiyo senedini devralan hamil, senedi yeni bir temlik veya rehin cirosuyla devredemeyeceği gibi bu durumda üçüncü kişinin iyiniyetinden de bahsedilemez[708].

Aynı şekilde devir beyanıyla rehin hakkının kurulması da nama yazılı kıymetli evrakın rehnine ilişkin sonuçları doğurmaz[709]. Zira bu durumda rehin hakkı sahipliği, zilyetliğe dayanılarak elde edilir, rehin kaydını ihtiva eden ciro veya alacağın devri beyanı ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle hamiline yazılı senedin rehnedilmiş olması, senedin niteliğinde bir değişiklik yaratmaz, senet yine hamiline yazılı senet özelliğini devam ettirir[710].

Bununla birlikte, hamiline yazılı senedin, ciroyla ya da üzerine düşülen devir beyanıyla birlikte zilyetliğinin alacaklıya devredilmesi halinde, TMK m. 956/1'e göre rehin hakkı kurulmuş olmaktadır. Zira TMK m. 956/1 hükmü gereğince hamiline yazılı senet üzerinde rehin tesisi için, rehin kurmak amacıyla senedin zilyetliğinin rehin alana geçirilmesi yeterlidir. Buna göre ciro edilmiş veya üzerine rehin beyanı düşülmüş hamiline yazılı senedin rehin tesisi amacıyla rehnalana devredilmesinde bu şart gerçekleşmiş olmaktadır. Söz konusu ciro veya devir beyanı kaydı, rehnin kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla TMK m. 956/1 uyarınca kurulmuş olmasına engel değildir[711]. Hatta senet üzerinde konulan açık rehin cirosu veya rehin beyanı ile hamiline yazılı

---

707 Sirmen, *Alacak Rehni,* 62; Ergüne, "Anonim Şirket", 751; Şenocak, "Menkul Kıymet", 5.

708 Şenocak, "Menkul Kıymet", 5.

709 Sirmen, *Alacak Rehni,* 62-63; Ergüne, "Anonim Şirket", 751.

710 Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 487.

711 Ergüne, "Anonim Şirket", 751. Tarafların hamiline yazılı senetler üzerinde devir beyanı ya da ciro yoluyla rehin hakkı tesisi yolu tercih etmesi durumunda rehnin, adi alacakların rehnine ilişkin TMK m. 955/1'de öngörülen biçimde kurulduğunu ileri süren görüş için bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 62-63; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 251. *Ergüne*'ye göre, hamiline yazılı senet yerine, senede bağlanmış bulunan alacağı gözeterek hareket edildiğinde, rehin hakkı TMK m. 955/1'e göre kurulmuş olur. Çünkü ciro ya da senet üzerinde yer alan yazılı devir beyanı, TMK m. 955/1'de aranan yazılı rehin sözleşmesinin şekil şartını karşılar. Ancak somut olayda aksi ispatlanmadıkça, rehin hakkının TMK m. 956/1 uyarınca kurulduğu karine olarak kabul edilmelidir (Ergüne, "Anonim Şirket", 751). Konuyu hamiline yazılı çek üzerinde yer alan rehin cirosu bakımından değerlendiren *Seven*'e göre, böyle bir beyan, TTK m. 689 hükmünde düzenlenen rehin cirosunun etkilerini haiz olmamakla birlikte, TMK m. 955/1 maddesinde belirtilen şekilde rehin tesisine yeterlidir (Vural Seven, "Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konulan "Bedeli Teminattır" Kaydının Hukuki Sonucu", *DEÜHFD,* 5/2 (2003): 150). Aynı yönde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 235, dn. 117; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 289. *Seven* ayrıca, TMK m. 956/1 hükmü gereğince hamiline yazılı senetlerin rehninde senetlerin rehin alacaklısına devrinin yeterli olduğunu, senet üzerinde rehne ilişkin beyanın bu anlamda bir sakınca doğurmadığını, bilakis üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarına engel olarak, senet malikini koruyucu etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir (Seven, "Hamiline Yazılı Çek", 151). *Yaman* da çekte rehin cirosu yasak olmakla birlikte çek hamilinin senedin rehni dolaysıyla sahip olduğu rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip imkanının her zaman bulunduğunu belirterek yazarın dolaylı olarak bu sonuca vardığı anlaşılmaktadır (Yaman, "Çekin Cirosu", 77).

senetlerin rehni halinde, senet zilyetliğinin rehin hakkı kurmak amacıyla devredildiği hususunda çıkabilecek tartışmaların önlenmesi sağlanmış olur.

Hamiline yazılı senetlerin adi alacakların rehnine ilişkin TMK m. 955/1 çerçevesinde rehnedilmesi de mümkündür. Bu durumda kıymetli evraka özgü sonuçlar doğmaz, başka bir deyişle adi bir alacak gibi rehnedilen hamiline yazılı senetlerin hamili (rehnalanı) kıymetli evrakın sağladığı himayeden yararlanamaz[712].

Taraflarca yazılı rehin sözleşmesine, uyuşmazlık halinde ispat kolaylığı sağlaması için başvurulmaktadır. Ancak özellikle taraflar, hamiline yazılı senedin kıymetli evrak niteliğinde şüpheye düşmüşlerse, rehin sözleşmesini yazılı olarak düzenlemeyi tercih edebilirler[713]. Çünkü senet kıymetli evrak niteliğinde değilse, bu senet üzerinde rehin hakkı, adi alacakların rehnine ilişkin TMK m. 955/1 hükmü uyarınca tesis edilmiş olur. Fakat öğretide belirtildiği üzere, hamiline yazılı senedin kıymetli evrak niteliği taşıdığı durumlarda, yazılı rehin sözleşmesiyle birlikte zilyetliği devredilen hamiline yazılı senet üzerindeki rehin hakkının, aksine bir kararlaştırma yok ise, TMK m. 956/1 hükmü uyarınca kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla kurulduğu, başka bir deyişle tarafların amacının senedi kıymetli evrak olarak rehnetmek istediği karine olarak kabul edilmelidir[714].

Poliçe ve bonoda lehtar zorunlu unsur olduğundan bu senetler hamiline yazılı olarak düzenlenemezler (TTK m. 671, f, m. 776, e). Ancak çekte bulunması gerekli unsurlar arasında lehtar yer almadığından (TTK m. 780) çek, hamiline yazılı olarak düzenlenebilir (TTK m. 785/1, c). Çek, belirli bir lehtar gösterildikten sonra "*veya hamiline*" kelimesi ya da buna benzer bir ibare eklenerek düzenlenmişse, çekin hamiline yazılı olduğu kabul edilir (TTK m. 785/2). Hatta kimin lehine düzenlendiği gösterilmemiş çek, hamiline yazılı çek sayılmaktadır (TTK m. 785/3). Ancak çekin nama veya emre yazılı senet olarak düzenlenmesi halinde lehtarın gösterilmesi gerekir.

---

712 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 51-52; Sirmen, *Alacak Rehni,* 63.

713 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 52; Sirmen, *Alacak Rehni,* 62; Ergüne, "Anonim Şirket", 750; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 487, dn. 54. Rehnedilecek belgenin hamiline yazılı senet niteliğinin açıkça anlaşılamadığı hallerde, yazılı bir rehin sözleşmesinin yapılması tavsiye edilmiştir (BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 7).

714 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 52; Sirmen, *Alacak Rehni,* 61-62; Ergüne, "Anonim Şirket", 750.

TMK m. 955/1 ve m. 956/1 hükümleri uyarınca, hamiline yazılı çek üzerinde rehin hakkının tesisi mümkündür[715].

2.1.2.3.3.2.6. Emre Yazılı Senetlerin Rehni

2.1.2.3.3.2.6.1. Genel Olarak

TTK m. 824 hükmü gereğince, "*emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir*". Emre yazılı senetler üzerinde rehin kurmak için, ciro veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak senedin zilyetliğinin rehin alacaklısına geçirilmesi gerekir (TTK m. 647/1, 2; TMK m. 956/2)[716]. Emre yazılı senetlerin rehninde yazılı devir beyanı veya ciro ile senet zilyetliğinin devri, tasarruf işlemini oluşturur. Senedin alacaklıya teslimine ilişkin olarak, yani teslime bağlı rehne ilişkin hükümler uyarınca senedin zilyetliğinin alacaklıya geçirilmesine ilişkin yukarıda belirtilen hususlar, burada da aynen geçerlidir.

Senedin, "*bedeli teminattır*", "*bedeli rehindir*" ibaresini veya rehnetmeyi belirten diğer herhangi bir kaydı içeren ciro ile rehnedilmesi halinde açık (aleni) rehin cirosu söz konusu olur (TTK m. 689/1). Buna karşılık taraflar arasında rehin anlaşması bulunmakla beraber, şeklen temlik cirosuyla senedin rehnalana devredilmesi durumunda örtülü (gizli) rehin cirosu söz konusu olur. Burada temlik cirosu, taraflar arasındaki anlaşma neticesinde, teminat amacıyla kullanılmaktadır. Bu da senet üzerinde şeklen malik olarak gözüken rehinli alacaklının, teminat amacının dışına çıkarak senedi üçüncü kişiye devretme riskini içermektedir. Oysa açık rehin cirosunda bu şekilde yetkisiz tasarrufların önüne geçilmektedir.

---

715 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 500-501; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1148; Seven, "Hamiline Yazılı Çek", 151.

716 BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 967, Rn. 11; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696-697; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 299-300. *Saymen/Elbir*, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi (EMK) m. 870/2'de (TMK m. 956/2) emre yazılı senetlerle nama yazılı senetlerin ayrıldığını ve rehin tesisi için emre yazılı senetlerde cironun ve nama yazılı senetlerde ise devrin icra edilmesi gerektiğinin belirtildiğini, oysa mehaz İsv. MK Art. 901/2'de*, "diğer kıymetli evrakın rehnedilmesi bir ciro veya bir temlik ile mukayyet senedin, teslimi ile mümkündür"* şeklinde düzenlemenin yer aldığını, dikkat edileceği üzere mehazın, emre ve nama yazılı senetler üzerinde rehin tesisi için, herhangi bir ayrıma gitmeden, yazılı bir kayıt (ciro veya temlik) ve teslim olmak üzere iki şart aradığını belirtmiştir (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696-697). Nitekim TMK m. 956/2'de bu farklılık giderilmiş ve herhangi bir ayrım yapılmadan, emre ve nama yazılı senetlerin ciro veya yazılı devir beyanı ile zilyetliğinin devredilmesiyle bu senetler üzerinde rehnin kurulacağı hükme bağlanmıştır. Aynı yönde bkz. Şenocak, "Menkul Kıymet", 5-6. Hükümde ciro yanında devir beyanından da bahsedilmesinin tarihsel bakımından nedenleri hakkında bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 88 vd.; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 87.

Emre yazılı senedin yazılı devir beyanı ile rehni halinde yazılı devir beyanın senet üzerine derç edilmesi mümkün olduğu gibi ayrı bir kağıt üzerine yazılması ve imzalanması da imkan dahilindedir. Ancak yukarıda belirttiğimiz üzere, emre yazılı senede bağlanmış alacağın, TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde yazılı bir rehin sözleşmesi düzenlenerek rehnedilmesi de mümkündür. Fakat bu durumda rehin hakkının kuruluşu, adi alacakların rehnini düzenleyen TMK m. 955/1'e tabi olduğundan, kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi göstermez[717].

Senet üzerinde veya ayrı bir kâğıtta yer alan devir beyanı ile emre yazılı senedin rehni halinde, rehin hakkının hangi hükme göre (TMK m. 955 ve m. 956) kurulmuş sayılacağının tespiti gerekir.

Belirtmek gerekir ki emre yazılı senedin rehin cirosu yerine, rehin verenin imzasını taşıyan yazılı devir beyanıyla rehnedilmesi durumunda, rehin kurmaya yönelik devir beyanı senet üzerine yazılmışsa, bu devir beyanı, ifade şekline ve yerine göre (örneğin ciro zinciri içinde ise), rehin cirosu veya temlik cirosu (örtülü rehin cirosu) niteliğini taşır[718]. Ancak öğretide ayrı bir kâğıda yazılan rehin kurmaya yönelik devir beyanının (TTK m. 647/2), Türk Medeni Kanunu işlemi niteliğindeki ayni sözleşmeye karşılık geldiği, TMK m. 955/1'deki yazılı rehin sözleşmesi ile aynı niteliği taşıyacağı, dolayısıyla rehnin TMK m. 955 kapsamında kurulmuş sayılacağı savunulmaktadır[719].

---

717 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 3, 98 ve 146; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 18; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 624; Sirmen, *Alacak Rehni,* 67; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 869; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 496; Kırca, "Yargıtay Kararları", 92; Ergüne, "Anonim Şirket", 753. Bu durumda def'ilerin ileri sürülmesinde adi alacakların rehnine ilişkin TBK m. 188 hükmü uygulanır (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 624; Sirmen, *Alacak Rehni,* 101). Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen zorunlu şekil şartlarını taşımadığı için kambiyo senedi olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan bir bono veya poliçe üzerinde yer alan rehin cirosu geçerli olmamakla birlikte, Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca rehin tesisi için yeterlidir (Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 72. Nitekim kambiyo senedi niteliğinde olmayan senetlerin cirolanarak devri halinde yapılan işlem alacağın devri hükümdedir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 133; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 72, dn. 353.

718 Senet üzerinde yazılan devir beyanına rağmen, rehin verenin kıymetli evraka özgü sonuçların doğmasını arzu etmediğini iddia eden tarafın, bu ispat külfeti altında olduğu ve ispatlanması halinde, kıymetli evraka özgü sonuçların doğmayacağına ilişkin bkz. Ergüne, "Anonim Şirket", 752, dn. 58'de anılan yazarlar. Emre yazılı senet üzerinde yer alan devir beyanının ciro olarak nitelendirilmesi gerektiği, nama yazılı senet üzerinde yer alan ve ciro olarak adlandırılabilecek olan devir beyanının yasal konseptine uygun olarak daha fazla bir hukuki etkiye sahip olmayacağı, ancak bu hususların adi karine niteliğinde olduğu yönünde bkz. Moskric, "Der Lombardkredit", 174-175. Senet üzerinde devir beyanı yer alıyorsa ve tarafların iradesinden medeni hukuk anlamında bir devir amaçladıkları ispatlanmadıkça, söz konusu beyanın, rehin ilişkisini gösterip göstermediğine göre rehin cirosu veya tam ciro olduğunun varsayılacağı yönünde bkz. Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45-46.

719 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 97; Ribi, *Von der Übertragung,* 169 vd.; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 46, dn. 124; Ergüne, "Anonim Şirket", 752; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 495.

Kanaatimizce, esas olanın kıymetli evrakın TMK m. 956 hükmüne göre rehnedilmesi olduğundan, TMK m. 956/2 gereğince, emre yazılı kıymetli evrakın yazılı devir beyanı ile rehnedilebileceği belirtilmiştir. Söz konusu devir beyanının senet üzerinde yer alması şart olmadığından, ayrı bir belgede yer alan devir beyanının, kural olarak kıymetli evraka ilişkin etkiyi göstereceği kabul edilmelidir. Ancak senet dışında bir kağıda yazılan devir beyanı ile senedin rehni halinde, TMK m. 955 kapsamında rehnin kurulduğunu, dolayısıyla rehin verenin kıymetli evraka özgü sonuçların doğmasını arzu etmediğini iddia edenin bu hususu ispat etmesi gerekir[720].

Emre yazılı senetlerde, TTK m. 690/1 hükmü gereğince, ödenmeme protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülmüş sürenin geçmesinden sonra yapılan temlik cirosu, adi alacağın temliki hükümlerine tabidir. Dolayısıyla bu tür senetlerin rehin cirosuyla rehninde de adi alacakların rehnine ilişkin hükümler uygulanır[721].

2.1.2.3.3.2.7. Tür Değiştirmenin Rehin Hakkına Etkisi

2.1.2.3.3.2.7.1. Genel Olarak Tür Değiştirme

Üzerinde rehin tesis edilmiş senedin tedavüle çıkarıldıktan sonra bazı koşullar altında türünün değişmesinin (dönüşmesinin), yani nama, emre ve hamiline düzenlenmiş senetlerin düzenlenmiş oldukları senet türünden diğer bir senet türüne dönüştürülmesinin rehin hakkına etkisi de üzerinde durulması gereken bir konudur. TTK m. 650'de tarafların iradesiyle yani bir sözleşme uyarınca senedin türünün değiştirilmesi (iradi tahvil [çevirme, değiştirme]) hükme bağlanmıştır. Anılan düzenlemede, nama veya emre yazılı senedin, hamiline ve bunun tersi olan hamiline yazılı senedin, nama veya emre yazılı senede dönüştürülmesi ihtimali açıkça düzenlenmiştir.

Nama veya emre yazılı senedin hamiline yazılı senede dönüştürülmesi için senedin hak verdiği ve borç yüklediği tüm kişilerin, bu arada senedin hak verdiği

---

720 *Erdem*'e göre de, emre yazılı senetlerin TMK m. 955'e göre rehnedilemeyeceğini, zira kıymetli evrakın rehnine ilişkin TMK m. 956'da özel düzenleme mevcut olduğunu, keza ciro edilmeksizin yalnızca rehin sözleşmesi ile rehin tesisinin TMK m. 956'ya göre de mümkün olduğunu, dolayısıyla emre yazılı senedin yalnızca rehin sözleşmesi ile birlikte devri halinde TMK m. 956 kapsamında rehnin kurulduğunun kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Mehmet Erdem, "Kıymetli Evrakın Rehni" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2002), 65.

721 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Sirmen, *Alacak Rehni,* 67.

kişilerden sayılan rehin hakkı[722] ve intifa hakkı[723] sahiplerinin de senedin bir türden diğerine dönüştürülmesine onay vermesi ve bu onayın doğrudan senet üzerine yazılması gerekir (TTK m. 650/1).

Hamiline yazılı senedin emre veya nama yazılı senede dönüştürülmesinde de aynı usul takip edilmelidir. Ancak bu son halde, hak ve borç sahiplerinden birinin onayı bulunmaz ise söz konusu değişiklik, sadece değişikliği yapan alacaklı ve onun haklarına doğrudan doğruya halef olanlar arasında geçerlidir. Diğer bir deyişle senedin türünün değişikliğine ilişkin ortaya çıkan sonuçlar değişikliği kabul eden taraflar arasında hüküm ifade eder (TTK m. 650/2). Bu durumda değişikliğe onay vermeyenler bakımından senedin hamiline yazılı senet niteliği devam eder. Hatta senet üzerinde hak ve borç sahiplerinin bir kısmının hamiline yazılı senet niteliğini muhafaza etme, bir kısmının nama diğer bir kısmının ise emre yazılı senede dönüştürülmesi yönünde oy kullanması halinde, senet, bazı kimseler arasında nama, bazı kimseler arasında emre ve bazı kimseler arasında ise hamiline yazılı senet özelliklerini kendinde toplamış olur[724]. Senedin türünün değiştirilmesi, maddi hukuk yönünden sonuç doğuracağından, bu şekilde hamiline yazılı senedin üçlü bir karaktere sahip olması sonucunda, bu senedin tedavül ve devir kabiliyeti, ifa sırasında ne gibi bir fonksiyona sahip olacağı, senedin hamilin kabul ettiği devir türüne göre belirlenir. Örneğin hamiline yazılı senedin türünün değiştirilmesi esnasında onay vermeyen, yani senedin hamiline yazılı senet niteliğinin muhafaza edilmesi gerektiği yönünde oy kullanan hamil, senedi bu niteliğiyle devreder, devralan da bu niteliğiyle devralır[725]. Bu durumda da diğer hak ve borç sahiplerinin senede tanımış oldukları diğer devir şekli ve bu nedenle haiz oldukları hak ve tabi oldukları yükümlülükler, bu kişilere özgü olmak üzere saklı kalır[726].

---

722 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 246, 59; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 70; BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 970, Rn. 3; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 970, Rn. 1; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 81; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 35; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 120; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 19; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 258 ve dn. 12; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 47; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 83.

723 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 246, 59; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 70; BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 970 Rn. 3; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 258 ve dn. 12; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 35; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 47. Hatta hamiline yazılı çekte yer alan cironun teminat işlevi bulunduğundan, dolayısıyla cirantaya başvurma hakkı söz konusu olduğundan, cirantanın da onayının alınması gerekir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 19).

724 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 260.

725 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 260; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 34-35.

726 Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 35.

Türk Ticaret Kanunu nama yazılı senetlerin emre ve emre yazılı senetlerin nama dönüştürülüp dönüştürülemeyeceğini ve eğer mümkün ise şartlarını hükme bağlamamıştır. Ancak öğretide[727], nama ve emre yazılı senetlerin birbirlerine dönüştürülmesinin mümkün olduğu ve bu dönüştürmede TTK m. 650 hükmünün kıyasen uygulanacağı kabul edilmiştir. Buna göre, nama yazılı senetlerin emre yazılı senetlere dönüştürülmesinde, kıymetli evrakın tedavül gücü arttığından, nama ve emre yazılı senedin hamiline yazılı senede dönüştürülmesindeki usulün (TTK m. 650/1), emre yazılı senetlerin nama yazılı senetlere dönüştürülmesinde ise, kıymetli evrakın tedavül gücü azaldığından, hamiline yazılı senetlerin nama ve emre yazılı senede dönüştürülmesindeki usulün (TTK m. 650/2) uygulanacağı kabul edilmektedir.

TTK m. 650/1'de belirtildiği gibi, dönüştürme anlaşmasının, dönüştürülmesi kararlaştırılan senet üzerine yazılması gerekir. Bu amaçla, yani tür değiştirmenin gerçekleşmesi için senet metninde eski türe ilişkin bazı kayıtların silinmesi, yeni türe ilişkin bazı kayıtların eklenmesi ve bu değişikliğin ilgililerce imzalanması gerekir[728],[729]. Örneğin emre yazılı senet hamiline yazılı senede dönüştürülmek isteniyorsa lehtarın adının çizilmesi ya da yanına "*veya hamiline*" ibaresinin eklenmesi gerekir. Aynı şekilde hamiline yazılı senet nama yazılı senede dönüştürülmek isteniyorsa hamiline ibaresi çizilir ve lehtarın adı yazılır[730]. Ayrıca tür değiştirme için kanuni bir engelin de bulunmaması gerekir. Örneğin poliçenin ve bononun hamiline düzenlenmesi mümkün olmadığından (TTK m. 671/1, f; m. 776/1, e) nama veya emre düzenlenmiş bu senetlerin tedavüle çıkmasından sonra hamiline yazılı poliçeye veya bonoya dönüştürülmesi imkansızdır[731]. Bazı tür değiştirme hallerinde ise kanun koyucu

---

727 BSK Wertpapierrecht – Furter, OR Art. 970, Rn. 1; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 970, Rn. 1; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 82; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 120; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 36-37; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 19; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 260-261; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak*, 49; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 45-46; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 45-46; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 89-90; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 83; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 38-39.

728 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 258-259; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 46; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 50-51; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 84.

729 Tür değişikliği, tüm tarafların rızası ile eski senedin ortadan kaldırılarak taraflarca kararlaştırılan yeni türde bir senet düzenlenmesi şeklinde de yapılabilir. Bu husus TTK m. 650'de hükme bağlanmamıştır (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 258; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 50; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 84). Zira bu durumda tür değişikliğinden çok yeni bir senet düzenlenmesi söz konusu olup, aynı senedin korunması ile yapılacak tür değiştirmeyi düzenleyen TTK m. 650'ye tabi değildir. Bu yönde bkz. Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 88; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 258.

730 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 51; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 46.

731 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 258; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 33; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 119; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 19; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 49; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli*

yukarıda belirtilen koşulların yanında, bazı ek şartların da bulunmasını aramaktadır. Örneğin nama yazılı pay senetlerinin hamiline yazılı pay senetlerine dönüştürülebilmesi için pay bedelinin tamamının ödenmesi şart olup ayrıca esas sözleşmede aksi öngörülmemiş ve hamiline yazılı pay senedinin çıkarılacağının öngörülmüş olması gerekir (TTK m. 484/2, m. 485; m. 339/2, d)[732].

2.1.2.3.3.2.7.2. Tür Değiştirmenin Sonuçları

Senedin türünün değiştirilmesinin etkilerini ileriye ve geriye olacak şekilde ikiye ayırabiliriz[733]. Örneğin nama yazılı hale dönüştürülen bir hamiline yazılı senedin alacaklısı, ileride senet üzerinde hak kazanımını yazılı devir beyanı ile ispat etmek zorunda olmayıp o zaman henüz hamiline yazılı senet olduğuna dayanabilir. Bu anlamda senedin türünün değiştirilmesinin etkileri ileriye dönüktür. Buna karşılık borçlu, dönüştürmeden itibaren yeni türe uygun davranmak ve buna göre alacaklının hak sahipliği sıfatını araştırmakla yükümlüdür. Örneğin emre yazılı senede dönüştürülmüş senette, düzgün ciro zincirinin varlığını, nama yazılı senette ise senedi ibraz edenin alacaklılık sıfatının ispatını araması gerekir[734]. Yine senet türünün değiştirilmesinden önce yapılan işlemler, değişiklik ile birlikte yeni türe ilişkin hükümlere tabi olur. Örneğin, emre yazılı senet üzerinde yer alan cirolar, senedin nama yazılı senede dönüştürülmesinden sonra devir beyanı hükmünde olur ve haklarında TBK m. 183 vd. hükümleri uygulanır, bu anlamda cirantaların teminat borcu ortadan kalkar. Aynı şekilde borçlu lehtara karşı haiz olduğu def'ileri, alacaklı ister senedi dönüşümden önce ciro yolu ile devralmış olsun isterse dönüşümden sonra alacağın devri hükmündeki devir beyanı ile devralmış olsun TBK m. 188 hükmü uyarınca ileri sürebilir. Bu anlamda senedin türünün değiştirilmesi, değiştirmeyi kabul etmiş bulunan hak ve borç sahipleri için geriye etkili sonuç doğurur[735].

Evrak, 88; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 46; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 38; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 82.

732 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 258; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 35; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 33; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 81; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 19; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 119; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 49; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 46-47; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 38; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 82 ve 83.

733 Tür değişikliği tarihinin senet üzerinde veya dışında belirlenmesi, ihtilafların önlenmesi bakımından fayda sağlar.

734 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 261; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 50; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 84-85.

735 Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 38.

2.1.2.3.3.2.7.3. Tür Değiştirmenin Senet Üzerindeki Rehin Hakkı Bakımından Sonuçları

Her bir senet türünün farklı şekilde devredilebilmesi ve bunun sonucu olarak da farklı hukuki sonuçlara tabi olması nedeniyle üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş senedin diğer bir türe dönüşmesi, rehin hakkını da etkileyeceğinden senet üzerinde veya dışında gerekli değişikliklerin yapılması gerekir. Emre yazılı kambiyo senedi üzerinde yer alan rehin cirosunu, söz konusu senedin nama yazılı senet haline dönüştürülmesinden sonra artık rehin verenin rehin kurmak amacını taşıyan ve senet üzerinde yer alan irade beyanı olarak kabul etmek gerekir. Buna göre türü değiştirilen senedin artık TMK m. 956/2 hükmü uyarınca rehnedilmiş olduğunu ve rehinli alacaklıyı nama yazılı bir kambiyo senedini rehnalan hamil olarak değerlendirmek gerekir. Zira tür değişikliğine onay veren rehinli alacaklı, bu durumu peşinen kabul etmiş sayılır. Ancak emre yazılı senedin nama yazılı senede dönüştürülmesinde TTK m. 650/2 hükmü kıyasen uygulanacağından, rehnalan hamilin onay vermemesi halinde, bu tür değiştirme sadece değişikliği onaylayanlar arasında geçerli olur. Bu durumda rehnalan hamil bakımından senedin emre yazılı niteliği devam eder ve rehin cirosunun niteliğinde de değişiklik olmaz.

Emre yazılı kambiyo senedinin örtülü rehin cirosuyla rehnedilmiş olduğu ihtimalde de, bu senedin nama yazılı senet türüne dönüştürülmesiyle, yukarıda belirttiğimiz sonuçlar doğar. Ancak bu durumda, senet üzerinde yer alan ve artık rehin tesisine ilişkin yazılı devir beyanı niteliğinde sayılan örtülü rehin cirosuna, görünüşte temlik cirosu şeklinde olduğundan, rehin hakkına ilişkin olduğuna dair kayıtların eklenmesi gerekir. Aksi takdirde muvazaa durumu ortaya çıkar. Zira senet üzerinde yer alan kayıt, rehin kaydı içermediğinden yazılı devir beyanı olarak kabul edilecek olan temlik cirosu ile senet devredilmiş olmasına rağmen tarafların amacı rehindir, ancak bu amaç senet üzerinde belirtilmemiş, gizli kalmıştır.

Emre yazılı kambiyo senedinin, senet üzerinde veya ayrı bir kağıtta yer alması mümkün olan yazılı devir beyanı ile rehnedilmesi mümkündür (TMK m. 956/2; TTK m. 647/2). Yukarıda belirttiğimiz üzere, söz konusu devir beyanı senet üzerinde yer alıyorsa, bu devir beyanı, ifade şekline göre rehin cirosu veya temlik cirosu (örtülü rehin cirosu) niteliğinde olduğu kabul edilir ve senedin nama yazılı senede dönüştürülmesinde

yukarıda belirttiğimiz sonuçlar doğar. Rehin tesisi amacını güden irade beyanı ayrı bir kağıt üzerinde yer alıyorsa, herhangi bir değişiklik yapmaya gerek yoktur. Zira rehin tesisi amacını güden yazılı rehin beyanı ve senet zilyetliğinin rehnalana geçirilmesiyle zaten nama senetlerin TMK m. 956/2 hükmü gereğince rehni mümkündür.

Emre yazılı senedin, adi alacakların rehnini düzenleyen TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde yazılı bir rehin sözleşmesi düzenlenerek rehnedilmiş olması halinde, senet üzerinde herhangi bir işlem yapılmadığından ve bu rehin kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi göstermediğinden tür değişikliğinden rehin işlemi şekli ve maddi olarak etkilenmez.

Nama yazılı kambiyo senedi, üzerinde yer alan rehin kurma beyanı ile rehnedilmiş ise, bu senedin emre yazılı senede dönüştürülmesi halinde, rehin kurma beyanı rehin cirosu niteliğini kazanır. Şayet tarafların amacı rehin olmakla birlikte senet üzerinde yalnızca devir beyanı söz konusu ise, emre yazılı senede dönüşüm ile birlikte söz konusu devir beyanı örtülü rehin cirosu olarak kabul edilir. Tereddütleri gidermek amacıyla taraflar, dönüşümden önce senet üzerinde yer alan rehin kurma veya devir beyanını çizerek açık rehin cirosu veya temlik cirosu şeklinde yeniden yazabilirler.

Nama yazılı kambiyo senedinin rehninde, rehin kurma beyanı ayrı bir kağıda yazılmış ise, emre yazılı senede dönüşüm ile birlikte herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek yoktur. Emre yazılı senedin ayrı bir kağıda yazılan beyan ile birlikte rehnine ilişkin sonuçlar aynen geçerlidir. Emre yazılı senedin nama yazılı senede dönüştürülmesi bahsinde belirttiğimiz gibi, nama yazılı senedin TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde bir adi alacak gibi rehnedilmiş olması ihtimalinde, emre yazılı senede dönüşüm ile birlikte herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek yoktur. Nama yazılı senedin bir ciro yoluyla rehnedilmiş olduğu ihtimalde, söz konusu ciro, yalnızca senedin rehni sonucunu doğururken, emre yazılı senede dönüşüm ile birlikte herhangi bir emre yazılı senet üzerine konan rehin cirosu, rehin beyanını içermemesi halinde örtülü rehin cirosu niteliğini kazanır.

Nama veya emre yazılı kambiyo senedinin hamiline yazılı senetlere dönüştürülmesi ihtimali, hamiline yazılı olarak düzenlenebilecek tek kambiyo senedi olan çek için söz konusu olur. Hamiline yazılı bir çekin rehnedilmesi için taraflar arasındaki anlaşmaya dayanarak senedin zilyetliğinin karşı tarafa geçirilmesi yeterlidir.

Bu nedenle ciro edilerek ya da senet üzerine rehin beyanı düşülerek senet zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilmiş emre veya nama yazılı kambiyo senedinin hamiline yazılı senede dönüştürülmesi halinde, senet üzerinde herhangi bir işlem yapmaya gerek olmaksızın rehinli alacaklı, artık hamiline yazılı çek üzerinde rehin hakkı sahibi olur. Senet üzerinde yer alan ciro veya rehin beyanı, hamiline yazılı senedin rehnine engel olmamakla birlikte gerekli de olmadığından dönüşümle birlikte taraflarca silinmesi mümkündür. TMK m. 955/1 hükmü gereğince bir adi alacak gibi rehin kurmak veya TMK m. 956/2 hükmü gereğince kıymetli evraka özgü sonuç doğurmak üzere senet dışı rehin kurma beyanı ile rehin tesis edilmiş olması ihtimalinde ise herhangi bir işlem yapılmasına gerek yoktur.

Hamiline yazılı kambiyo senedinin nama veya emre yazılı kambiyo senedine dönüştürülmesi ihtimali, yine hamiline yazılı olarak düzenlenebilecek tek kambiyo senedi olan çek için söz konusu olur. Hamiline yazılı çek, taraflar arasındaki anlaşmaya dayanılarak senet zilyetliğinin rehnalana geçirilmesi suretiyle rehnedilmişse, bu çekin emre veya nama yazılı senede dönüştürülmesi halinde, senedin niteliğine uygun şekilde taraflarca senet üzerine bir ciro şerhi veya senet üzerine yahut ayrı bir kağıdın üzerine rehin beyanının yazılması gerekir.

Gerekli olmamakla birlikte, hamiline yazılı çekin ciro edilerek ya da senet üzerine veya ayrı bir kağıda devir beyanı düşülerek senet zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilmesi veya TMK m. 955/1 hükmü gereğince bir adi alacak gibi rehni halinde ise, nama veya emre yazılı çeke dönüşüm halinde herhangi bir değişiklik yapmaya gerek yoktur. Hamiline yazılı çekte rehin cirosu yapılmışa, bu senedin emre yazılı senede dönüştürülmesi neticesinde, çekte rehin cirosuna izin verilmediğinden, söz konusu cironun çizilerek yeni bir temlik cirosu yapılması, böylece çekin TMK m. 956/2 hükmü uyarınca rehnedildiğinin kabul edilmesi yerinde olur. Hamiline yazılı çekin nama veya emre yazılı kambiyo senedine dönüştürülmesinde, rehin hakkı sahibi onay vermez ise, tür değişikliği yalnızca onaylayanlar arasında geçerli olacağından (TTK m. 650/2), onay vermeyen rehin hakkı sahibi hamiline yazılı çek üzerinde rehin hakkı sahibi olma sıfatını devam ettirir.

2.1.2.3.4. Hak ve Alacak Üzerinde Art Rehin Hakkı Kurulması

Önceden rehne konu olmuş bir hak veya alacak üzerinde, sonra gelecek şekilde üçüncü bir kişi lehine bir başka rehin hakkının kurulması mümkündür. Bu şekilde tesis edilen rehne, *art (sonra gelen, muahhar) rehin* denir (TMK m. 958)[736],[737]. Art rehnin kurulması için öncelikle, rehin veren borçlu ile sonra gelen rehin hakkından yararlanacak olan rehin alan alacaklı arasında, alacak veya hakkın senede bağlanmış olup olmamasına ve senedin türüne göre, TMK m. 955 veya m. 956'da öngörülen işlemlerin yapılması gerekmektedir[738]. Buna göre bir adi alacak üzerinde art rehnin kurulması için, rehin veren ile rehin alan arasında öncelikle bu yönde yazılı bir rehin sözleşmesi yapılmalıdır (TMK m. 955/1)[739]. Söz konusu rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması bir geçerlilik şartıdır[740]. Kıymetli evrakın TMK m. 955 hükmü kapsamında rehni halinde de bu kural geçerlidir[741]. Ayrıca TMK m. 955/3'te belirtildiği üzere, kanunda hakkın devri için özel bir şekil şartı aranmışsa, öngörülen şekle uyulması gerekir.

Art rehin hakkı senede bağlı bir alacak üzerinde kuruluyorsa, alacak senedinin art rehin hakkı sahibine teslimi söz konusu değildir. Zira söz konusu senedin dolaysız zilyetliği rehin veren malikte olmayıp, senet, kural olarak, önce gelen rehin hakkı sahibinin elindedir[742]. Bu durumda rehin zilyetliğinin devri, zilyetliğin havalesi

---

736 Aynı hak üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde, rehin hakkının öncelik sırası, bunların kuruluş tarihine göre belirlenir (TMK m. 948/2). Taşınır rehninde, taşınmaz rehninden farklı olarak rehin haklarının ilerlemesi sitemi geçerli olup, bir rehin hakkı herhangi bir sebeple sona ermişse sonraki sırada yer alan rehin hakkı otomatik olarak boşluğu dolduracak biçimde ilerler (Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 474; Sirmen, *Alacak Rehni,* 108; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 250). Ancak TMK m. 948 emredici nitelikte bir düzenleme olmadığından, rehin hakkının sırasının bir sözleşme ile belirlenmesi de mümkündür (Cansel, *Menkul Rehni,* 241; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 210, dn. 231; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 476; Sirmen, *Alacak Rehni,* 108; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 250).

737 Kredi teminatında art rehnin pratik öneminin son derece düşük olduğu yönünde bkz. Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 6.

738 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Ergüne, "Anonim Şirket", 753-754.

739 Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 17; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1042; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1131; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 699; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 54; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 546; Ayan, *Eşya Hukuku,* 325; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 870; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 92; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 368.

740 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 54. Söz konusu sözleşme, rehin kurma borcunu yükleyen borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinden farklı olup, art rehnin kurulmasını sağlayan tasarruf işlemi niteliğindedir (Ergüne, *Taşınır Rehni,* 50).

741 Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 17.

742 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 546; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 54-55; Ergüne, "Anonim Şirket", 754; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 368.

suretiyle gerçekleşir (TMK m. 979)[743]. Çünkü rehin zilyetliğinin havale suretiyle devrinde, dolaylı zilyet durumunda olan kişi, bu zilyetliğini, tarafların anlaşması neticesinde, yeni zilyede devretmektedir. Buna göre, yeni zilyet, eşyanın dolaylı zilyetliğini kazanmakta, eşyayı özel bir sebeple fiilen elinde bulunduranın dolaysız zilyetliği devam etmektedir (TMK m. 979)[744]. Senede bağlı alacak üzerinde art rehin kurulmasında da, zilyetlik konusu senet, özel bir hukuki ilişkiye dayanarak (rehin hakkına dayanarak) önce gelen rehin hakkı sahibinin dolaysız zilyetliğinde kalmakta, art rehin hakkı sahibi dolaylı zilyet niteliğini kazanmış olmaktadır[745].

Hak ve alacak üzerinde art rehin hakkının kurulabilmesi için, rehin veren veya art rehinli alacaklı tarafından, önce gelen rehinli alacaklıya, art rehnin kurulduğunun yazılı olarak bildirilmesi gereklidir (TMK m. 958). Önce gelen rehin hakkı sahibi, art rehinden haberi olmaz ise alacağını tahsil ettiğinde, rehin konusunu doğal olarak malike geri verir. Bu durum ise art rehinli alacaklı bakımından sakıncalı olacaktır ki bunu engellemek amacıyla kanun koyucu, art rehnin geçerli bir şekilde kurulabilmesini önce gelen rehin hakkı alacaklısına yazılı bildirim şartına bağlamıştır. Bildirimin yazılı şekilde yapılması, geçerlilik şartıdır[746]. Burada yazılı bildirim, art rehin hakkının doğumu için kurucu unsurdur[747] ve sırasını da bu tarihe göre alır (TMK m. 948)[748].

Art rehnin kuruluşunda, rehnin üçüncü kişi borçluya bildirilmesi şart olmamakla birlikte[749], önce gelen rehin hakkının sona ermesi durumunda, üçüncü kişi borçlunun rehin verene iyiniyetle ödemede bulunmasını önlemek için, art rehnin alacaklı veya rehneden tarafından TMK m. 955/2 hükmü çerçevesinde üçüncü kişi borçluya bildirilmesinde fayda vardır. Aksi takdirde kendisine bildirimde bulunulmamış üçüncü

---

743 Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 580; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55, dn. 151 ve 205-206; Ergüne, "Anonim Şirket", 754.

744 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 73; Ergüne, "Anonim Şirket", 145; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55, dn. 151 ve 206.

745 Sirmen, *Alacak Rehni,* 105; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 51, dn. 137.

746 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 6; Wieland, *Ayni Haklar,* 758; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 54; Serozan, *Taşınır Eşya*, 356; Ayan, *Eşya Hukuku,* 325; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 368; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 104.

747 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 5; Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 28; Sirmen, *Alacak Rehni,* 106; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 546; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1132; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 529; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 54; Ergüne, "Anonim Şirket", 754; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1042; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 870; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 92; Oruç Hami Şener, "Bankanın Rehinli Alacaklı Sıfatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehnin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/ 2 (2011): 209-210.

748 Cansel, *Menkul Rehni*, 241; Sirmen, *Alacak Rehni*, 108; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 207 ve 208.

749 Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 699; Sirmen, *Alacak Rehni*, 106; Ayan, *Eşya Hukuku*, 325.

kişi borçlu, önceki alacaklıya iyiniyetle yapacağı ödeme ile borcundan kurtulur[750]. Dikkat edilirse, art rehinde, art rehnin kurulması için önce gelen rehin alacaklısına yapılan yazılı ihbar (TMK m. 958) ve borçluya yapılan ve kurucu nitelikte olmayan ihbar (TMK m. 955/2) olmak üzere çifte ihbar söz konusudur[751].

Rehnedilen alacağı tahsil etmiş veya alacak rehin verenin rızasıyla kendisine ödenmiş olan önce gelen rehin hakkı sahibi, rehinle temin edilmiş olan alacağını aşan kısmı art rehin hakkı sahibine teslim eder[752]. Rehnin paraya çevrilmesine gerek kalmaksızın önce gelen rehin hakkı sahibinin alacağının sona ermesi durumunda (ifa, ibra, takas vb. sebeplerle), alacağı ve buna bağlı olarak lehine kurulan rehin hakkı sona eren önce gelen rehin hakkı sahibi, zilyetliğindeki borç senedini veya kıymetli evrakı, gerekirse ciro işlemini de yaparak, art rehinli alacaklıya teslim etmelidir[753]. Bu yükümlülük, alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona eren alacaklının rehinli taşınırı hak sahibine iade etmesini öngören TMK m. 944/1 hükmü gereğidir. Bu nedenle senedin art rehin hakkı sahibine iade edilmesi gerektiğinin, alacak üzerinde art rehin kurulması için zorunlu olan, önce gelen rehin hakkı sahibine yapılacak yazılı bildirimde belirtilmesi şart değildir[754].

Önce gelen rehin hakkı sahibi, zilyetliğindeki senetleri iade amacıyla rehin verene teslim ederse, art rehin hakkı sona erer (TMK m. 943/1). Bu durumda art rehin hakkı sahibi, önce gelen rehin hakkı sahibinden zararlarının tazminini TMK m. 112 vd. hükümleri kapsamında talep edebilir. Zira TMK m. 944/1 hükmü gereğince senetlerin iadesini talep hakkı hak sahibi rehin verene aitse de (TMK m. 944/2), art rehin tesis

---

750 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4; Wieland, *Ayni Haklar*, 758; Sirmen, *Alacak Rehni,* 106; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 699; Ayan, *Eşya Hukuku,* 325; Şener, *İhbar,* 217; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 104.

751 Şener, *İhbar,* 210.

752 Sirmen, *Alacak Rehni,* 106.

753 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 5; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 699; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 389; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1042; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1132; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 588; Sirmen, *Alacak Rehni,* 106-107; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 870-871; Ergüne, "Anonim Şirket", 754; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 92.

754 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 5; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 546; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55; Ergüne, "Anonim Şirket", 754. Tarafların anlaşması halinde, önce gelen rehin hakkı sahibi, senedin zilyetliğini yediemin sıfatıyla art rehin hakkı sahibi alacaklı adına muhafaza etmeye devam edebilir (Ergüne, "Anonim Şirket", 754; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55, dn. 152).

edilmiş ve bu durum ilk rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmişse, bu hak art rehin hakkı sahibine geçer (TMK m. 941/c. 2)[755].

Art rehnin kıymetli evrak üzerinde kurulmasını ayrıca değerlendirmek gerekir. Nama ve hamiline yazılı senetler üzerinde art rehin hakkı kurulabilir. Önce gelen rehin hakkının sona ermesi üzerine, nama yazılı senetlerde rehin veren tarafından ayrı bir kağıda yazılmış olan rehin beyanının art rehin hakkı sahibine devri yeterli iken hamiline yazılı senetlerde, bu senetlerin rehni için taraflar arasındaki rehin anlaşmasına dayanılarak, senedin zilyetliğinin teslime bağlı rehin hükümlerine göre rehin alana geçirilmesi yeterli olduğundan, böyle bir işleme gerek yoktur. Önce gelen rehin hakkının sona ermesi üzerine, nama ve hamiline yazılı senetlerin, varsa ayrı bir kağıtta yer alan rehin beyanı ile birlikte art rehin hakkı sahibine teslim edilmesi, art rehin hakkının ileri sürülebilmesini sağlar (TMK m. 956)[756].

Emre yazılı senedin üzerinde art rehin tesisinde de yazılı bildirim (TMK m. 958) yanı sıra TMK m. 955/1 veya 956/2'de öngörülen işlemlerin yapılmış olması gerekir. Ancak emre yazılı senet üzerinde var olan rehin hakkının tesis şekline göre, art rehin hakkı sahibine devir usulü farklılaşır. Emre yazılı senet beyaz ciro şeklinde örtülü rehin cirosuyla rehnedilmişse, önce gelen rehin hakkının sona ermesi üzerine, hamiline yazılı senetlerde olduğu gibi, senedin art rehin hakkı sahibine teslimi yeterlidir. Önce gelen rehin hakkı sahibi senedi tam ciro şeklinde örtülü rehin cirosuyla devralmışsa, rehin hakkı sona erdikten sonra senedi yeni bir tam ciroyla art rehin hakkı sahibine

---

755 Sirmen, *Alacak Rehni*, 107; Cansel, *Menkul Rehni*, 244; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 497; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1109; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 391. *Makaracı Başak*'a göre, rehin konusunu iade etme borcunun kaynağı rehin sözleşmesi değildir. Yazara göre, TMK m. 944 gereğince rehin hakkının sona ermesi halinde rehinli alacaklının rehin konusunu hak sahibine geri vermekle yükümlü olduğunu, bu borcun rehin hakkı sahibi olmakla ilgili olduğunu, dikkat edilirse iade borcunun rehin verene değil iade zamanında hak sahibi olan kişiye yapılması gerektiğini belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 406 ve 112 vd.).

756 Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4a; Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 35; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105.

devretmelidir[757]. Bu cironun teminat işlevi, "*bila mesuliyet*", "*bila teminat*" gibi kayıtların ciro şerhine eklenmesiyle veya önceki cironun çizilmesi ile kaldırılabilir[758].

Açık rehin cirosuyla rehnedilen emre yazılı senet üzerinde art rehin kurmak, kanunen mümkün değildir. Zira rehin veren en baştan senede iki ayrı ciro şerhi koyamayacağı gibi önceden gelen rehin hakkı sahibinin senedi temlik veya rehin cirosuyla devir yetkisi yoktur. Çünkü açık rehin cirosuyla senedi devralan kimse tarafından yapılan bir ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/1). Bu nedenle açık rehin cirosuyla rehnedilmiş emre yazılı senet üzerinde art rehin tesisi, Türk Medeni Kanunu hükümleri kapsamında adi alacak rehni (TMK m. 955/1) biçiminde kurulabilir[759].

2.2. Kambiyo Senedine Bağlanan Alacağın Rehin Cirosuyla Rehnedilmesi

2.2.1. Rehin Cirosu

2.2.1.1. Genel Olarak

Kural olarak, her borç ilişkisi sorumluluğa yol açtığından, borç ve sorumluluk, bir arada bulunan ve bu nedenle birbirinden bağımsız olarak düşünülemeyen kavramlardır. Nitekim borçlunun kendi iradesi ile borcun konusu olan edimini ifa etmemesinin neticelerine katlanması gerekir ki (sorumluluk) bunun için alacaklının, edimini ifa etmeyen borçluyu zorlayacak bazı imkanlara sahip olması gerekir. Bu bakımdan, alacak hakkı, alacaklının, borçlanmış olduğu edimi yerine getirmeyen borçlunun haczi mümkün malvarlığına icra ve iflas organları aracılığıyla (zorla) el koyup sattırmak suretiyle alacağını tahsil etmesi yetkisini de içerir[760] ki bu durum

---

[757] Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4a ve Rn. 5; Zobl, Art. 903 ZGB, Rn. 35 ve Rn. 36; Sirmen, *Alacak Rehni,* 105-106 ve 107. Önce gelen rehin hakkının sona ermesi durumunda, tam ciroyla temlik edilen emre yazılı senedin, cirosu yapılarak art rehinli alacaklıya teslim edilmesi gerektiği yönünde bkz. Wieland, *Ayni Haklar*, 758; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1042; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 870-871; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 55, dn. 150). Emre yazılı senet söz konusu olduğunda senedin rehin cirosu ile sonraki rehinli alacaklıya teslim edilmesi gerektiği yönünde bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 369.

[758] Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 5; Sirmen, *Alacak Rehni,* 106.

[759] Oftinger ve Bär, Art. 903, Rn. 4a ve 5a; Sirmen, *Alacak Rehni,* 106. *Domaniç*'e göre, poliçede hak TTK m.645-649 gereğince senede bağlı olduğundan ve poliçe de rehinli alacaklının elinde bulunduğundan, rehin cirolu senedin başkasına tekrar rehni mümkün değildir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 144).

[760] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 83; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 18; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 37; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 31; Davran, *Rehin Hukuku,* 2-3; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 263-264.

(sınırsız malvarlığı sorumluluğu), gerçek ve teknik anlamda bir sorumluluktur[761]. Ancak borcunu ifa etmeyen borçlunun malvarlığı ile sorumlu olması, yani borçlunun malvarlığının alacaklıya karşı teminat oluşturması, her zaman alacaklı açısından yeterli bir güvence oluşturmamaktadır. Çünkü alacaklının malvarlığının yetersiz olması, sonradan değer kaybetmesi veya malvarlığı değerlerinin bir başkasına devri suretiyle icra takibinin sonuçsuz kalması her zaman mümkündür. Öte yandan kural olarak öncelik hakkına sahip olmaması, yani borçlunun malvarlığına bütün alacaklıların el uzatabilmesi imkanı da alacaklının alacağını elde edememesi tehlikesini beraberinde getirir. İşte bu gibi tehlikelerin bertaraf edilmesi gerekir. Bu amaca hizmet edebilmek amacıyla ayni veya şahsi nitelikte olabilecek teminat kurumu ortaya çıkmıştır[762].

Bir borç ilişkisinde alacaklı, borçlunun ödeme gücünü yeterli görmemesi veya ileride borcunu ödeyememesi ihtimali üzerine[763], kendisini güvence altına almak ve bu şekilde alacağını başka şekilde tahsil etmek için çeşitli teminatlar gösterilebilmesini isteyebilir[764]. Teminat çeşitlerine ilişkin katalog bir düzenleme Türk/İsviçre Medeni ve Borçlar Kanunlarında yer almamaktadır[765]. Buna karşılık hukukumuzda İcra ve İflas Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun çerçevesinde alınabilecek teminat türleri gösterilmiştir[766]. Teminat konuları ekonomik gelişmeye uygun olarak zamanla değişime uğramıştır. En çok kullanılan teminat çeşidi olarak bir ayni (nesnel) teminat türü olan rehin hakkı söylenebilir. Rehin tesisi, taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde olabileceği gibi alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin tesis etmek de mümkündür[767].

Bu doğrultuda kıymetli evrak üzerinde de rehin hakkının kurulmasının mümkün olduğunu belirtebiliriz. Öncelikle kıymetli evrakın devrine ilişkin genel hüküm niteliğindeki TTK m. 647 hükmünde sınırlı ayni hak kurulması amacıyla da devrin gerçekleştirilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca TMK m. 956 ve TTK m. 689

761 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 83.
762 Kuntalp, "Teminat Kavramı", 264-266; Davran, *Rehin Hukuku,* 1; Günel, *Lex Commissoria,* 3.
763 Sirmen, *Alacak Rehni,* 1; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 3.
764 Kuntalp, "Teminat Kavramı", 267-268; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 299; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 624; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 132.
765 Örneğin Alm. MK § 232'de teminat vermek isteyen kişinin verebileceği teminat türü listesine yer verilmiştir.
766 Kuntalp, "Teminat Kavramı", 275-276.
767 Ergüne, *Taşınır Rehni,* 32; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 624.

hükümleri uyarınca da kıymetli evraka bağlanmış alacaklar üzerinde hukuki niteliği ve sonuçları birbirinden farklı olan rehin tesisi mümkün kılınmıştır[768].

Her ne kadar, özellikle bankalar müşterileri ile yaptıkları genel kredi sözleşmesiyle, müşterilerine ait olup da kendi zilyetliklerine geçen ve aynı zamanda alacak senedi niteliğini taşıyan kambiyo senetleri üzerinde, müşterilerinin kendilerine olan borçlarının teminatı olarak TMK m. 955 hükmü kapsamında rehin hakkı iktisap etseler de kambiyo senetleri üzerinde rehin tesisi esas itibariyle, kambiyo hukukuna özgü bir teminat bahşeden rehin cirosu ile yapılmaktadır. Zira yukarıda değinildiği üzere, ciro, senedin içerdiği hakkı devretmek dışında bu hakkın tahsilini sağlamak ve rehnetmek amacıyla da yapılabilir. Netice olarak denilebilir ki rehin cirosu ile rehneden, kambiyo senedinin içerdiği alacak hakkını üçüncü kişiye, yani temel ilişkiden doğan borcun alacaklısı ciro edilene rehnederek, borcun, borçlu tarafından ödenmemesi riskini senette yazılı tutar kadar teminat altına alma imkanı tanımaktadır[769].

Türk Ticaret Kanunu'nda ve Türk Medeni Kanunu'nda tanımına yer verilmeyen rehin cirosu[770], bir tanıma göre, senette ödenmesi taahhüt edilen bir alacağın başka bir alacağa karşı teminat gösterilmesi maksadıyla yapılan cirodur[771]. Diğer bir tanıma göre ise rehin cirosu, bir para borcunun garanti edilmesi maksadıyla emre yazılı bir kambiyo senedinin terhin edilmesi muamelesidir[772]. Kanaatimizce rehin cirosu, kambiyo senedinin içerdiği alacak üzerinde, ciro edilene kambiyo hukukuna özgü hüküm ve sonuç doğuran bir rehin hakkı sağlayan işlemdir. Daha önce de ifade edildiği üzere, rehin cirosu, senetten doğan alacak üzerinde rehin hakkının kurulmasında tek yöntem değildir. Senet üzerinde rehnetmeyi ifade eden bir kaydın ciro şerhinde yer alması ve senedin zilyetliğin geçirilmesi ile kurulan rehin hakkı ile farklı yöntemler ile tesis edilen

---

768 Kambiyo senedi üzerinde rehin tesisinin genellikle hamilin kısa vadeli para ihtiyacı olduğunda ve senet bedelinde indirim yapmak istemediğinde başvurulduğu yönünde bkz. Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 56.

769 Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 243.

770 La Haye konferansında rehin cirosunun kabulüne veya reddine ilişkin bir sistem tercih edilmemiş olup, bu konuda taraf devletlere takdir hakkı verilmiştir (Zeki, *Senedatı Ticariye,* 94-95).

771 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 89.

772 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 519. Benzer tanımlamalar için bkz. Locher, *Das Recht,* 107; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 644, 155-156; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 625; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1885; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 73; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 287-288.

rehin hakkının hukuki niteliği ve sonuçları birbirinden farklı olup bu farklılık üzerinde durulması gerekir.

2.2.1.2. Açık (Aleni) Rehin Cirosu

TTK m. 689/1 hükmü uyarınca, "*bedeli teminattır*", "*bedeli rehindir*" ibaresini veya rehni ifade eden diğer herhangi bir kaydı içeren ciro, rehin cirosu olarak isimlendirilir. Bu şekilde rehine işaret eden bir kayıtla yapılan rehin cirosuna "*açık (aleni) rehin cirosu*" denir[773]. Teminat şerhinin[774] ciro şerhi içinde yer alması (veya ciro ile açık bir bağlantısının kurulması) ve cirantanın imzasının bunları kapsar şekilde atılması gerekir (TTK m. 689/1)[775]. Senedin ön veya arka yüzüne ya da alonj üzerine

---

[773] Açık rehin cirosunun Fransa'da yaygın olduğu, Almanya'da ise yalnızca yasa ile tanıtıldığı, ancak bu müesseseye pek başvurulmadığı yönünde bkz. Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56.

[774] Ciro şerhinde yer alması gereken teminat şerhinin farklı bir dilde belirtilmesi mümkün müdür? Cironun düzenlendiği Türk Ticaret Kanunu hükümleri içinde, bu durumda ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Uluslararası ticarette önemli bir yer tutan kambiyo senetlerinin farklı dilde ciro edilmeleri mümkün olduğundan, bu sorunun cevaplanması gerekmektedir. Senet metninde kullanılması gereken dile ilişkin TTK m. 671/1-a (776/f. 1-a, 780/f. 1-a) hükmü düzenlenmiştir. İlgili hüküm gereğince, poliçenin "*senet metninde "poliçe" kelimesini, senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimeyi*" içermesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretide, poliçe metninin yabancı dilde yazılabileceği, fakat bu durumda önemli olanın senedin, poliçe kelimesinin metnin yazıldığı dildeki kanuni terim karşılığını ihtiva etmesi gerektiği, nadiren de olsa senet metninin birkaç dilde yazılması durumunda, "*ödeyiniz*" ibaresinin yazılı olduğu dildeki poliçe kelimesinin karşılığının kullanılması gerektiğinin kabul edildiğini belirtmiştir. Bu görüş, bono ve çek için de kabul edilmektedir (Richardi, *Wertpapierrecht,* 117; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 501, 119; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 1, Rn. 6; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 1, Rn. 3; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 1, Rn. 7; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 448-449, 983 ve 1040-1041; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 150-151, 302 ve 314; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 102-103 ve 312; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 145, 164 ve 279; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 39-40 ve 110). Rehin cirosu bakımından konuyu değerlendirdiğimizde, bir kambiyo senedinde senet türünü ifade eden ibare ile senet bedelinin ödenmesine yönelik havaleyi belirten "*ödeyiniz*" veya ödeme vaadini gösteren "*ödeyeceğim*" ibaresi ile rehin cirosu şerhinde kullanılması gereken dil, aynı olmalıdır. Aksi takdirde söz konusu cironun geçersiz sayılması gerekir. Kambiyo senedinin yabancı dilde yazılabileceği yönünde bkz. Y. 12. HD, T. 23.11.1981, E. 7344, K. 8747, www.kazanci.com.tr, E.T. 31.01.2020; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 448, dn. 4.

[775] Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 166-167; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1885; İmregün, *Kıymetli Evrak,*78; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 152; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 289-290; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 299; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134; Emine Develi, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu", *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4/2 (2016): 86. Dolayısıyla senet tedavüle çıkarıldıktan sonra senet üzerinde yer alan temlik cirosuna başka bir kişi, örneğin hamil veya kabul için senet kendisine arz edilen muhatap, tarafından rehin kaydı konulması (veya var olan rehin kaydının silinmesi), senette tahrifat sayılır (Sayıcı, "Rehin Cirosu", 67). Ayrıca bkz. "*Takibe konulan senet T.T.K.nun 601'inci maddesine uygun rehin cirosu şerhini taşımamaktadır. Bir kambiyo senedi ancak (bedeli teminattır, bedel rehindir) cümlesini yahut rehine koymayı anlatan diğer herhangi bir kaydı taşıyan ciro açıklama ile rehnedilebilir. Senedin yüzüne bankanın iç işlemlerini göstermek için lastik mühürle sonradan koyduğu (teminat senetleri) cümlesi 601'inci maddede yazılı rehin cirosu hükmünde değildir.*" Y. 12. HD, 28.12.1967, E. 1858, K. 2053, Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 68; "*6102 Sayılı TTK'nun 818.maddesi çekler hakkında uygulanacak poliçe hükümlerine ilişkin atıf*

yazılıp imza edilerek yapılan rehin cirosu, kendiliğinden rehin hakkını sağlamaz; rehin hakkının doğması için ayrıca senet zilyetliğinin de rehnalana veya yetkili temsilcisine geçirilmesi gerekir (TTK m. 647/1; m. 683/1). Açık rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı hususu tartışmalıdır. Bu konu ayrı başlık altında incelenmiştir.

Tedavüle çıkarılırken şekil yönünden eksik olan, düzenleyen ile lehtar arasındaki anlaşmaya göre, lehtar veya daha sonraki hamiller tarafından bu eksikliklerin doldurulması kararlaştırılan senet, açık senettir[776]. Açık senedin devri, unsurları tam bir senedin devrine ilişkin kurallara tabi olup, kural olarak, ciro ile zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devredilebilir[777] ve rehnedilebilir[778]. Bu nedenle açık senet üzerinde rehin cirosu yapılması mümkündür[779]. Bu durumda rehneden cirantanın sahip olduğu senedi tamamlama yetkisi de TTK m. 680 gereği rehnalan hamile geçer.

Açık senedin en geç senede dayalı talep hakkının ileri sürüldüğü anda doldurulmuş olması, yani bononun düzenleyene, poliçenin ve çekin de muhataba ödenmek üzere ibraz edildiği veya senedin bir dava veya takibe konu yapıldığı anda bütün unsurların şekli olarak tamamlanmış olması gerekir. Dolayısıyla rehnalan hamil

---

maddesi olup TTK'nun 689. maddesinde yer alan poliçe ile ilgili rehin cirosuna atıf yapılmadığından çeklerde rehin cirosunun uygulanması mümkün olmayıp, böyle bir ciro yapılsa bile yok hükmündedir. Bu konuda İstinaf mahkemesinin belirlemesi ile Dairemizin belirlemesi arasında hiçbir farklılık bulunmamaktadır. Ancak somut olayda dava konusu çek üzerindeki lehtar cirosu beyaz ciro olup bu ciro TTK'nun 689.maddesinde açıkça yazıldığı şekilde bir rehin cirosu değildir. Çek metninde böyle bir ibare olmadığı için davalı bankanın cevap dilekçesinde bu çeki kredi müşterisinin borçlarının teminatı olarak aldığı şeklindeki beyanı çekteki beyaz ciroyu rehin cirosu haline getirmez. Ciro temlik cirosu olup 6102 Sayılı TTK'nın 687 (6762 Sayılı TTK'nın numara 599) maddesi uyarınca keşidece ile lehtar arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan şahsi def'ilerin ciro yolu ile hamil olan davalı bankaya karşı ileri sürülebilmesinin çekin iktisabında bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olması şartına bağlıdır. Davacının iddiasını ispat edemediği de gözetilerek ilk derece mahkemesi kararının açıklanan gerekçelerle yerinde olduğu anlaşılmış olup istinaf mahkemesince davacının davalı banka yönünden yapmış olduğu istinaf isteminin reddine karar verilmesi gerekirken (Dairemizin 01.06.2015 tarih 2014/10394 esas, 2015/8019, 15.09.2014 tarih 2013/16867 esas, 2014/13470) bölge adliye mahkemesinin açıklanan şekilde değerlendirme yaparak ilk derece mahkemesi kararını davalı banka yönünden kaldırması doğru olmamış hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir." Y. 19. HD, 9.7.2020, E. 2019/407, K. 2020/1389, www.kazanci.com.tr, E.T. 16.02.2020.

776 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 534 ve Rn. 534-535, 127; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 53, 111; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 502; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 119; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 173; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 56; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 158; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 131; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak*, 181.

777 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 121; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 509; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 134; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 176; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 159. Aksi yönde bkz. İmregün, *Kıymetli Evrak,* 57-58.

778 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 177; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 159.

779 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 73.

senede dayalı olarak senet borçlularına başvurduğunda veya senedin cebri icra yoluyla paraya çevrilmesini talep ettiğinde, uygulamada genellikle rastlanıldığı üzere, tamamlanacak unsurlar olan bedel, düzenleme yeri ve düzenleme tarihi doldurulmuş olacağından[780] ve bu durumda en baştan itibaren geçerli bir senet ortaya çıkacağından açık senedin rehnedilmesi, rehin hakkı ilkeleri bakımından sorun oluşturmaz.

TTK m. 743-747 hükümlerinde, poliçede nüsha ve suretlerin hangi hallerde düzenlenebileceği ve bunların hukuki sonuçları tespit edilmiştir. Türk Hukukunda uygulamada nadiren başvurulan nüsha ve suret konusuna ayrıntılara girmeden sadece anahatlarıyla değinilmiş ve rehin cirosu bakımından ortaya çıkardığı farklılığa temas edilmiştir.

Nüsha, poliçenin aynı nitelikte olmak üzere birden fazla düzenlenmesidir (TTK m. 743/1). Birden fazla nüsha olarak düzenlenen poliçede asıl söz konusu değildir. Her bir nüsha diğeri ile özdeş olup aynı derecede hüküm ifade eder (TTK m. 743/2)[781]. Ancak bunun için nüshalara teselsül eden sıra numaraları konması ve bu numaraların metne yazılması gerekir. Aksi halde her bir nüsha ayrı bir poliçe kabul edilir (TTK m. 743/2). Yalnızca düzenleyen tarafından tanzim edilebilen nüsha sayesinde hamil, özellikle yüksek meblağlı poliçeyi üçüncü bir kişi aracılığıyla kabule arz ederken emniyet tedbiri olarak bir nüshasını kendinde saklayabilir[782]. Güvenlik ihtiyacını karşılamak dışında, hamil, bir nüshayı kabul için muhataba ibraz ederken elinde kalan nüshayı ciro yoluyla tedavüle çıkarabileceğinden poliçenin değerlendirilmesinde zaman da kazanılmış olur[783]. Tek nüsha olarak düzenlendiği kaydını içermeyen bir poliçenin hamili, giderleri kendisine ait olmak üzere birden fazla senet nüshası düzenlenmesini talep edebilir. Bu amaçla hamil kendi cirantasına başvurduğu takdirde, hamilin cirantası ve daha önceki cirantalar sıra ile birbirlerine ve ilk ciranta da düzenleyene başvurmaya zorunludurlar. Bundan başka cirantaların, senet üzerinde yer alan ciro şerhlerini yeni nüshalar üzerine aslına uygun şekilde yeniden yazmaları gereklidir (TTK m.743/3). Buna göre iki nüshada birden ciro yer almalıdır.

---

780 Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 182 ve 183.

781 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 848; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 292; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 159.

782 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 293.

783 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 846-847; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 198.

Suret ise, senet aslının bir kopyasıdır. Yalnızca hamilin bir veya daha fazla sayıda düzenleyebileceği suretin, cirolarla beraber poliçede bulunan bütün kayıtları ve dolayısıyla ciro kayıtlarını aynen kapsaması ve nerede son bulduğunu, "*buraya kadar surettir*" veya "*suret burada son bulmuştur*" yahut buna benzer kayıtlar ile göstermesi gerekir (TTK m. 746/2)[784]. Suret, aslı gibi ve aynı hükümleri doğurmak üzere ciro edilebilir ve aval taahhüdüne de konu olabilir (TTK m. 746/3). Bu durum, poliçenin aslı bir yerde muhafaza edilirken suret aracılığıyla tedavül etmesini sağlamaya yarar[785].

Poliçenin nüshasına ilişkin hükümlere (TTK m. 743-745) TTK m. 778'deki atıf listesinde yer verilmediğinden bonoda nüsha söz konusu değildir. Ancak suret çıkarılmasına poliçenin yanı sıra bonoda da izin verilmiştir (TTK m. 778/1, f; m. 746-747). Ancak TTK m. 818'de poliçede suret düzenlenmesine ilişkin hükme yollamada bulunulmadığından, çekte suret düzenlenemez. Birtakım sınırlandırmalara tabi olmakla birlikte, çekin birden fazla nüsha olarak düzenlenmesi mümkündür (TTK m. 813; m. 818/1, o; m. 744)[786].

Buna göre rehin cirosunun, poliçede nüsha ve suret üzerinde de yapılması mümkün iken bonoda senedin aslı dışında yalnızca imkan dahilinde olan suret üzerinde de yapılabilir. Şayet senedin aslı üzerine, suretin tanziminden önce, en son yapılan cirodan sonra, "*buradan itibaren ancak suret üzerine yazılacak cirolar geçerlidir*" veya buna benzer bir kayıt konulmuş ise, bu kayıttan sonra asılda yapılan cirolar hükümsüz sayılır (TTK m. 747/3). Buna göre, senet aslı üzerinde yer alan ciro zinciri böyle bir kayıt ile kapatılmış ise, rehin cirosunun yalnızca suret üzerinde yapılması mümkündür.

Rehin cirosunun geçerliliği için, temin edilen alacağın rehin cirosunda gösterilmesine ihtiyaç yoktur[787]. Ancak uygulama kolaylığı sağlaması ve ileride doğabilecek ihtilafların önlenmesi bakımından, varantta olduğu gibi (TTK m. 840;

---

784 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 856; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 293; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak*, 249.

785 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 855; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 293; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak*, 198; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 249; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 29.

786 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1358-1359; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 199.

787 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 19 Rn. 7; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523 ve 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 173 ve 174; Sirmen, *Alacak Rehni*, 64; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134-135.

TMK m.957), temin edilen alacağın ciroda gösterilmesinde yarar vardır[788]. Ayrıca kısmi ciro geçerli olmadığından kısmi rehin cirosu da yapılamaz. Dolayısıyla teminat şerhinin senet bedelinin tamamına yönelik olması gerekir[789].

Peki, temin edilen borç miktarı ile rehne konu senet bedelinin farklı olması durumunda ne yapılacaktır? Bu durumda ihtimaller çerçevesinde hareket etmek gerekir. Nitekim temin edilen borç miktarının rehinli senet bedeline eşit veya ondan fazla olması halinde, rehnalan hamil, senet bedelinin tamamını tahsil edebilir[790]. Senet bedelinin temin edilen borç miktarından fazla olması halinde, örneğin 10.000 TL'lik bir borç için 15.000 TL'lik bir bononun rehnedilmesi ihtimalinde, "*10.000 TL için teminattır*" şeklinde bir kaydın senet üzerine konulması mümkündür[791]. Bu durumda rehnalan hamil vadesinde senet bedelinin tamamını tahsil eder, fakat bunun sadece kendi alacağına yetecek kısmını muhafaza eder, geri kalan kısmını ise tahsil cirosu hükümlerine göre cirantasına iade eder[792]. Kısacası rehinli senet bedelinden az borçlar için rehin verilmesinde de yapılan ciro senet bedelinin tamamını kapsar. Ancak söz konusu ciro, kısmen rehin, kısmen de tahsil içindir[793].

Belirtmek gerekir ki böyle bir durumda kısmi ciro söz konusu değildir. Nitekim bu nitelikteki bir ciro senet bedelinin tamamını kapsamaktadır. Yalnızca senet bedelinin bir kısmının rehin amacına yönelik olduğunu, dolayısıyla kalan kısmının tahsil amacına yönelik olduğunu içeren bir kayıtla senedin devri söz konusudur. Keza bu ihtimalde senedin içerdiği hakkın ikiye bölünmesini gerektirecek bir hal de bulunmamaktadır.

Temin edilen borç miktarı senet üzerinde belirtilmemiş ise, karine olarak borcun senet bedeli kadar olduğu kabul edilir; aksinin senede karşı senetle ispat kuralı gereği,

---

788 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 173; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43.

789 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 152; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 108.

790 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505.

791 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 173. Belirtmek gerekir ki söz konusu kayıt, rehin sözleşmesinin tarafları arasında geçerli olup, ispat bakımından sonuç doğurur.

792 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 173; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Sirmen, *Alacak Rehni,* 96-97; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43. Rehnalan hamilin iflası halinde rehin veren ciranta, kendisine iade edilmesi gereken aşan kısmın iflas masasından ayrılmasını talep edebilir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 97, dn. 108).

793 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 173-174; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135.

haricen yapılmış bir sözleşme ile veya diğer herhangi bir yazılı delil ile (HMK m. 201) ispatı mümkündür[794].

2.2.1.3. Örtülü Rehin Cirosu

2.2.1.3.1. Genel Olarak

Taraflar arasındaki rehin anlaşması çerçevesinde ancak rehni ifade eden hiçbir kayıt içermeyen ciro ile senedin devredilmesi durumunda, örtülü (gizli) rehin cirosu söz konusudur[795]. Örtülü rehin cirosunda da tarafların amacı rehindir[796], ancak bu amaç senet üzerinde belirtilmemiş, taraflar arasında gizli kalmıştır[797]. Dış görünüş itibariyle bir temlik cirosu söz konusu olsa da bu ciro, ciro edilene senet üzerinde bir rehin hakkı

---

[794] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 174; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 83. *Akyazan*, taşınır rehninin bir şekle bağlanmamış olması nedeniyle uygulamada ortaya çıkacak uyuşmazlıklardan kaçınmak için, gerçek değerinden az bir borç için rehnedilen taşınırlarda yazılı bir belge düzenlenmesi ve gerektiğinde zilyetliğin rehin nedeniyle olduğunun bu belgeye dayanılarak ispatı gerektiğini belirtmiştir (Akyazan, "Teslim Koşulu", 326).

[795] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 69; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 6; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 160, 86; Reiner Schulze ve Herbert Grziwotz ve Rudolf Lauda (Herausgeber), *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB Kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch,* 4. Auflage (Baden-Baden: Nomos Verlag, 2020) Rainer Burbulla ve Walther Siede, BGB § 1292, Rn. 9; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 16; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152 ve 153; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 9; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-*, 63; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1009, Rn. 1; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 645, 156; An Oelofse, "Pledging and Security Transfer of Bills of Exchange and Cheques in German and South African Law", *South African Mercantile Law Journal*, 1/1 (1989): 31; Martin Häublein (Herausgeber) Roland Hoffmann-Theinert (Herausgeber), *BeckOK HGB,* 27. Edition Stand: 15.01.2020 (BeckOK-HGB/Moussa, HGB § 364, Rn. 5); Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56; Arslanlı, *Ticari Senetler*, 118; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 213-214; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626 ve 631; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 183; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 171 ve 172; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 363; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 83; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 504; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45, dn. 123; Ergüne, "Anonim Şirket", 752 ve dn. 55; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134 ve 135; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84.

[796] Oelofse, "Pledging and Security", 31; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135 ve 136.

[797] Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 30, 921; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45; Oelofse, "Pledging and Security", 31; Heidel ve Schall (Hrsg.)-Stephanie Eberl, HGB § 364, Rn. 5; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152; BeckOK-HGB/Moussa, HGB § 364, Rn. 5; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 136.

kazandırmakta ve taraflar arasında rehin cirosunun tüm hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır[798]. Neticede taraflar rehin tesis etme hususunda anlaşmış olup, rehin verme işlemi, tarafların bu hususta anlaşmaları ve senet zilyetliğinin devri suretiyle gerçekleşmektedir[799]. Dolayısıyla burada inançlı bir temlik ile mülkiyet hakkı değil, taraflar arasındaki anlaşma gereğince, sadece ciro edilene alacağını karşılayacak oranda rehin hakkı kazandırılmaktadır[800].

Kendigelen, çekin açık rehin cirosuyla ile devri mümkün olmasa da bir inançlı işlem gereği temlik cirosuyla teminat amaçlı devrine herhangi bir engel olmadığını, bu tür cirolar için "*temlik cirosuyla teminat amaçlı devir*" teriminin tercih edilmesinin daha doğru olacağını belirtmektedir. Yazara göre, örtülü (gizli) rehin cirosu teriminin kullanılması, senedin teminat amaçlı devrinden, yani inançlı bir işlemden ziyade, taraflar arasında muvazaa bulunduğu, dolayısıyla tarafların asıl arzularının görünüşteki temlik cirosu arkasına bir rehin cirosu saklamak olduğu fikrini vermesi bakımından isabetli değildir. Dolayısıyla teminat amaçlı devirde tarafların arzusu senedin mülkiyetini ve içerdiği hakkı gerçekten devretmek olduğundan ve burada muvazaalı bir işlem söz konusu olmadığından "*temlik cirosuyla teminat amaçlı devir*" terimini tercih etmek daha doğru olur[801].

Kanaatimizce, yazarın burada bahsettiği husus, teminat amacıyla temlik (inançlı temlik) cirosudur. Oysa örtülü rehin cirosunda temlik cirosu rehin tesisi amacıyla kullanılmakta, fakat bu durum dışarıdan bakıldığı zaman anlaşılamamaktadır. Teminat amacıyla temlik cirosu ise, örtülü rehin cirosundan farklı bir ciro türü olup, bu konu hakkında aşağıda açıklama yapılmıştır. *Şimşek* de örtülü (gizli) rehin ve tahsil cirosunu,

---

798 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 69; Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 30, 921; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 9; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45; Schulze ve Grziwotz ve Lauda (Hrsg.) - Rainer Burbulla ve Walther Siede, BGB § 1292, Rn. 9; Oelofse, "Pledging and Security", 31; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 19, Rn. 10; BeckOK-HGB/Moussa, HGB § 364, Rn. 5; Ribi, *Von der Übertragung,* 145; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 632; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84.

799 Richardi, *Wertpapierrecht,* 153; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 16; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 632; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 136.

800 Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 632; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 83; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84; Develi, "Rehin Cirosu", 83.

801 Kendigelen, *Çek Hukuku,* 234-235.

"*inançlı ciro (gizli ciro)*" olarak adlandırmıştır[802]. Oysa yazarın bu başlık altında açıkladıkları, örtülü rehin ve tahsil cirosu olup, inançlı ciro, farklı bir ciro türüdür[803].

2.2.1.3.2. Örtülü Rehin Cirosunun Şekli

Örtülü rehin cirosu, temlik cirosu biçiminde yapıldığından, tam veya beyaz ciro şeklinde yapılabilmesi mümkündür[804]. Ancak, örtülü rehin cirosunun yalnızca cirantanın imzasından oluşması durumunda, senedin arka yüzüne veya alonj üzerine yapılması gerekmektedir. Çünkü bilindiği üzere senedin ön yüzüne hiçbir açıklama içermeden atılan imza, muhataba ait ise kabul beyanı, muhatap ve düzenleyen dışındakiler tarafından atılmış ise aval sayılır (TTK m. 695/1; m. 701/3)[805].

2.2.1.3.3. Örtülü Rehin Cirosunun Geçerliliği

Örtülü rehin cirosuna, TMK m. 956 hükmü cevaz vermektedir. Çünkü TMK m. 956/2 hükmü gereğince, emre yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin kurmak için ciro ve zilyetliğin devri yeterli olup, ciro şerhinden rehin amacının anlaşılması şart değildir[806],[807]. Haliyle bu cironun temlik veya rehin cirosu olması mümkündür[808]. Aynı

---

802 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101-102

803 Yargıtay'ın bu ciro türü için kullandığı kavramlar için bkz. "*Temlik cirosu ile bankaya verilen ve bankaca bir marj düşüldükten sonra bedeli hamile ödenen senetlerdeki ciro, temlik cirosu olmayıp gizli rehin cirosu niteliğindedir*". Y. 11. HD, 03.02.1977, E. 76, K. 424, Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 504, dn. 13; "*davacının yağ satın almak üzere keşide ettiği ve davalı ...'e verdiği çeklere karşılık yağların teslim edilmediği, çekin bedelsiz kaldığı, davalının yedinde bulunan çeklerin iade edilmeyerek kullandığı kredinin teminatı olmak üzere davalı bankaya verildiği, temel ilişkide bedelsiz kalan çeklerden dolayı örtülü rehin cirosu ile teminat amaçlı davalı banka tarafından devralınan çeklerden dolayı bankanın yetkili hamil olmadığı, rehin cirosu kabûl edilmese dâhi çek tevdii bordrosuna göre tahsil cirosu olduğu ve davacının çek lehtarına karşı ileri sürebileceği tüm şahsi def'ileri davalı bankaya karşı da ileri sürebileceği iddialarıyla dava konusu çek bedelleri yönünden davacının davalı ...'e ve davalı bankaya borcunun olmadığının tespiti ile çekin iptaline karar verilmesini…*". Y. 19. HD, 21.01.2019, E. 2017, 1626, K. 2019/280; "*Somut uyuşmazlıkta ispat yükü kendisine düşen davacı, dava dilekçesinde ve yargılama aşamasında davaya konu çekin, lehtar dava dışı tarafından kullanılan krediye teminat olarak davalı bankaya verildiğini ileri sürmüş, iddiasını ispat etmek için de davalı banka kayıtlarına dayanmıştır. Bu durumda mahkemece davalı banka kayıtları incelenerek, davaya konu çekin davalı bankaya teminat olarak verilmiş olduğunun banka kayıtlarından anlaşılması durumunda, çekin gizli rehin cirosu ile davalı bankanın elinde bulunduğu ve davalı bankanın davaya konu çekin yetkili hamili olamayacağı gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken, davalı banka kayıtları üzerinde inceleme yapılmaksızın davanın reddi hatalıdır*". Y. 11. HD, 14.12.2017, E. 2016/5207, K. 2017/7266, www.kazanci.com.tr, E.T. 12.02.2020.

804 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 631-632; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 306; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 83; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135-136; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84.

805 Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222.

806 Richardi, *Wertpapierrecht,* 153; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 160, 86; Schulze ve Grziwotz ve Lauda (Hrsg.) - Rainer Burbulla ve Walther Siede, BGB § 1292, Rn. 8; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Kubilay, "Kambiyo

sonuca kıymetli evrak üzerinde sınırlı ayni hak kurulması için ciro ve senet zilyetliğinin devrini yeterli gören TTK m. 647 hükmünden de ulaşabiliriz. Buna göre, taraflar senet üzerinde rehin tesis etmek amacıyla açık rehin cirosu yoluna başvurabilecekleri gibi, senedin rehin kurma amacına yönelik anlaşma uyarınca şeklen ve haricen temlik cirosu ile rehnalana devri de yeterlidir. Bu durumda da örtülü rehin cirosu söz konusu olmaktadır. Zira ciroya rehni ifade eden ibare eklenmemiş, rehin amacı, rehneden ciranta ile rehin alacaklısı arasındaki iç ilişkide kalmıştır[809]. Bu şekilde rehin ilişkisinin iç ilişkide kalması, senet üzerine yansımaması neticesinde taraflar arasındaki rehin ilişkisi sona erse de bu ilişkiye dair izler senet üzerinde yer almayacağından örtülü rehin cirosu Türk ve İsviçre uygulamasında tercih edilmektedir.

Örtülü rehin cirosunda görünürdeki işlem olan temlik cirosunun arkasına bir rehin cirosu saklandığından muvazaalı bir işlem vardır. Diğer bir deyişle yapılan ciro

---

Senetleri", 504; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135, dn. 559; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 254; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Develi, "Rehin Cirosu", 82-83. Kambiyo senedinin Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca rehni mümkün olup, bu husus Yargıtay kararlarınca da benimsenmiş olmakla birlikte Yargıtay, eski tarihli bir kararında kambiyo senedinin rehninin ancak TTK'da belirtilen şekilde yapılacağını belirtmiştir. Bu yönde bkz. "*Bilindiği gibi; alacaklar vesair temliki kabil olan haklar üzerinde de teslimi meşrut şekilde rehin tesis edilebilir, (Med. K: 868). Senetle tespit edilmiş olmayan yahut senede bağlanan alacakların yazılı şekle uyarak rehin edilmeleri mümkündür. Yalnız alacak senede merbut ise ayrıca bu senedin de teslimi şarttır, (Med.K: 869). Kıymetli evrakın rehnine gelince: Hamile muharrer senetler, sadece mürtehine teslim edilmek suretiyle rehin edilir. Diğer kıymetli evrakın rehin edilmesi, bunlar emre yazılı ise cirosu yapılarak, nama yazılı ise devri icra edilerek ve senedin mürtehine teslimi ile mümkündür, (Med. K. 870). Kıymetli evrak, kendilerinde mündemiç olan hakkı temsil etmeleri bakımından bizatihi bir değer ifade eden senetlerdir. Bunlarda mündemiç olan hak senetten ayrı olarak dermeyan edilemeyeceği gibi başkalarına da devir olunamaz, (Tic. K. 557). Ticari senetlerin bir türü olan (kambiyo senetleri) de kıymetli evraktan madut olup ne şekilde devir ve terhin edilebileceği, tahsile verilebileceği 6762 sayılı Ticaret Kanunu ile ele alınıp birer birer tayin ve tespit edilmiştir… Rehin cirosu; Senedin rehin edilmesini intaç eden bir ciro şeklidir, (bedeli teminattır), (bedeli rehindir) ibarelerini yahut terhini ifade eden diğer herhangi bir ihtiva eden meşruhatla yapılır. Böyle bir ciro ile senedi elinde bulunduran hamil, senetten doğan bütün hakları rehin alan sıfatıyla kullanmak hakkını haizdir. Fakat, senedi ancak tahsil maksadıyla ciro edebilir. Kambiyo senetlerinin rehni ancak bu şartlar ve şekil içinde mümkündür*". Y. İBGK, 05.11.1969, E. 1969/6, K. 1969/7, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.01.2019.

807 Çok yaygın olmamakla beraber örtülü rehin cirosunun Alm. MK § 1292'de ayrıca hükme bağlandığı yönünde bkz. Rehfeldt, *Wertpapierrecht,* 61; Richardi, *Wertpapierrecht,* 153. Açık rehin cirosunun yerini çoğunlukla örtülü rehin cirosunun aldığı yönünde bkz. Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975. Ciro olmaksızın kambiyo senedinin rehninin ve örtülü rehin cirosunun Almanya'da yaygın olduğu yönünde bkz. Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56.

808 Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Ergüne, "Anonim Şirket", 752 ve dn. 55; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135, dn. 559. *Ülgen* ve diğerlerine göre, TMK m. 956/2'de bahsedilen cirodan kastedilen, normal temlik cirosudur (Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 181).

809 Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 183; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 135, dn. 559; Develi, "Rehin Cirosu", 83.

işleminde muvazaaya başvurulmaktadır[810]. Burada söz konusu olan muvazaa türü ise nisbî (mevsuf) muvazaadır. Üzerinde durulması gereken konu da örtülü rehin cirosunda muvazaalı bir işlemin sonuçlarıdır. Bir görüşe göre[811], rehin kurmak amacıyla yapılan temlik (veya tahsil) cirosu, muvazaa nedeniyle, tarafların gerçek iradelerine uygun olan gizli işlem de usulüne uygun bir rehin cirosuyla yapılmamış olması sebebiyle geçersiz sayılmalıdır[812]. Bu görüşte olanlara göre, örtülü rehin cirosunun öğretide ve uygulamada geçerli olarak kabul edilmesi, rehin amacıyla yapılan temlik cirosunun (veya tahsil cirosunun) gizli işlem konumundaki rehin cirosunun şekil şartını gerçekleştirmiş bulunduğu görüşüyle açıklanabilir[813]. Aksi görüşe göre ise[814], ciro işleminde muvazaaya

---

[810] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 193; Sirmen, *Alacak Rehni*, 65, dn. 164; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 486, dn. 48; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45, dn. 123; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201.

[811] Bu görüş için bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 65, dn. 164.

[812] Çekteki örtülü rehin cirosu bakımından aynı yönde görüşler için bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 234-235; Kırca, "Yargıtay Kararları", 97-98; Gülnur Ceren Uçar Bulut, *"Çekte Rehin Cirosu Bağlamında Gündeme Gelen Sorunlar",* içinde *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in Anısına Armağan*, yaz., Abuzer Kendigelen ve Saadet Yüksel, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 951 vd. Her ne kadar *Kırca*, *Kendigelen*'in de tarafların gerçek iradelerine uygun gizli işlemin usulüne uygun bir rehin cirosuyla yapılmadığından geçersiz sayılmalı görüşüne paralel sonuca vardığını belirtmişse de (Kırca, "Yargıtay Kararları", 97), *Kendigelen*, atıf yapılan yerde arkadaki işlemin kanuna aykırılık dolayısıyla geçersiz olacağını savunmuştur. Ancak ifadede bir açıklık olmasa da şekil şartına aykırılığın da esasında bir kanuna aykırılık teşkil etmesi ve yazarın da aynı yönde görüş beyan edenler arasında *Kırca*'nın değinilen eserine atıf yapması (Kendigelen, *Çek Hukuku*, 235), *Kırca*'nın görüşünde olduğu yönünde yorumlanabileceği yönünde bkz. Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 202, dn. 801. Bu yönde bir Yargıtay kararı için bkz. "*Dava, TTK'nun 644. maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak istemine ilişkin olup, mahkemece davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Davalının keşidecisi olduğu dava konusu iki ayrı çekin dava dışı şirketlerin kredi borçlarının teminatı olarak davacıya temlik cirosu ile ciro edildikleri iddia edilmiş olup, esasen, bu husus davacı tarafın açık kabulündedir. Dava konusu çeklerle ilgili çek tevdiat bordrolarında da davacı bankaca çeklerin "teminat" olduğu banka notu olarak belirtilmiştir. Oysa, davacı tarafın açık kabulü ve çek tevdiat bordrolarındaki "teminat" açıklaması nazara alındığında anılan cironun, rehin cirosu mahiyetinde olduğu kuşkusuz olup, TTK'nun 730/1-4. maddesi uyarınca, poliçe ve bononun aksine, çekin rehin cirosuyla verilmesi mümkün değildir. Başka bir anlatımla, çekte rehin cirosunun bir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, çekte rehin cirosunun geçerli olmayacağı, bu yoldaki cironun çeki elinde bulundurana hak bahşetmeyeceği hususu dikkate alınarak 13.500,00-YTL bedelli çeke ilişkin istemin dahi reddi gerekirken denetlenebilir gerekçe de gösterilmeden kabulü doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*" Y. 11. HD, 3.7.2012, E. 2012/7807, K. 2012/11816, www.kazanci.com.tr, E.T. 24.07.2020; *Kendigelen*, çekte örtülü rehin cirosunda arkadaki rehin cirosunun kanuna aykırılık dolayısıyla geçersiz olacağını belirtmekle birlikte, güncel eserinde bononun örtülü rehin cirosu ile devrinin mümkün olduğunu savunmaktadır (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222).

[813] Sirmen, *Alacak Rehni,* 65, dn. 164. *Develi*, örtülü rehin cirosunda her ne kadar yapılan işlemin muvazaa nedeniyle geçersiz olacağı düşünülebilirse de görünürde yapılan temlik cirosu, Türk Medeni Kanunu'nda hükme bağlanan rehin cirosu şartlarını sağladığından geçerli olacağını, ayıca kanun koyucu alacağın bu şekilde rehnedilebileceğini düzenlediği için muvazaadan söz edilemeyeceğini belirtmiştir (Develi, "Rehin Cirosu", 83). Örtülü rehin cirosunda, biri taraf iradelerine uymayan temlik cirosu, diğeri tarafların gerçekte istedikleri alacağın rehni anlaşması olmak üzere iki ayrı hukuki işlem olduğu halde tarafların görünürdeki işlemden farklı bir işlem yapma konusunda anlaştıklarından ve üçüncü kişileri aldatma kastı taşıdıklarından burada bir nispi muvazaa söz konusu olduğu, görünürdeki işlem tarafların gerçek iradelerine uygun olmadığından geçersiz olduğu söylense

başvurulabilir. Zira tedavül özelliği bulunan senetlerde yansıyan hak, lehine ciro yapılan kimseye senedin teslimi ile geçeceğinden, ciranta ve hamil arasında gerçekleştirilmiş bir sözleşmenin varlığı söz konusudur. Dolayısıyla her sözleşmede olduğu gibi ciro işleminde de muvazaaya başvurulabilir[815].

Kanaatimizce de örtülü rehin cirosu geçerli kabul edilmelidir. Taraflar yapılan ciro işleminde nisbî muvazaaya başvurduklarından, bu muvazaa türünü konu edinen TBK m. 19 hükmü gereğince, muvazaa anlaşması geçersiz sayılıp, tarafların gerçek ve ortak iradeleri esas alınır. Buna göre tarafların ortak iradelerini yansıtan, görünüşteki (ikinci) bir işlem olan temlik cirosu ile gizlenen ve gerçekte hüküm doğurması istenen işlem olan rehin cirosu, hukuki işlemlerde aranan şekle ve esasa dair unsurları taşıması şartıyla geçerli[816], tarafların hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri görünüşteki işlem olan temlik cirosu ise geçersiz olur[817].

Biz, örtülü rehin cirosunda gizli işlem olan rehin cirosunun şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olduğu görüşüne katılmamaktayız. Elbette gizli işlem için kanunda bir şekil şartı öngörülmüş olmasına rağmen bu şarta uyulmamışa yapılan işlem geçersiz

---

de gizlenen işlem için her zaman aynı sonuca ulaşılamayacağı yönünde bkz. Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 486, dn. 48. *Atamulu*, gizli işlemin yalnızca gizlenmiş olmasının geçersizliğine neden olmayacağını, neticede tarafların iradelerinin gizli işlemin geçerli olması yönünde olduğunu, ancak gizli işlemin geçerliliğinin, kanunda bu işlemin geçerliliği için aranan koşulların bulunması şartına bağlı olduğunu belirtmiştir (İsmail Atamulu, *Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa* (Ankara: Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, 2017), 164 vd.). Aynı yönde bkz. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 173; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 377.

814 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 504. *Can*'a göre de, borçlunun zararına hareket söz konusu olmadıkça bir ciro işleminde amacın gizlenmesinde bir sakınca yoktur (Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103).

815 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 101.

816 *"…Şu hâlde, özellikle mevsuf (nispî) muvazaada ilke olarak görünüşteki işlemin altına saklanan ve tarafların içerik ve sonuçlarıyla birlikte gerçekleştirmek istedikleri işlem (gizli sözleşme) geçerlidir. Bu geçerliliğin, tarafların gerçek ve uygun iradelerinin bu yolda olmasından kaynaklandığı ve onun, muvazaalı hukukî işlemin altına gizlenmiş olmasının, ilke olarak geçerliliğini etkilemediği her türlü duraksamadan uzaktır…".* Y. 1. HD, 9.6.2015, E. 2015/2446, K. 2015/8543, Atamulu, *Muvazaa*, 164-165, dn. 252.

817 *"…Taraflar ister yalnız bir görünüş yaratmayı, ister ikinci bir gizli işlem yapmayı arzu etmiş olsunlar, görünüşteki (zahirî) işlem tarafların gerçek iradelerine uymadığından, ilke olarak herhangi bir sonuç doğurmaz. Muvazaada görünüşteki işlemin her türlü hukukî sonuçtan yoksun olması, tarafların ortak iradelerinin bu yolda olmasından kaynaklanmaktadır…".* Y. HGK, 7.5.2014, E. 2013/9-1792, K. 2014/584, www.kazanci.com.tr, E.T. 12.08.2018; Atamulu, *Muvazaa,* 112, dn. 4. *Ergüne* de örtülü rehin cirosunda TBK m. 19 uyarınca tarafların gerçek iradeleri dikkate alınacağından, fidüsyer nitelikteki temlik cirosuna dayanarak senedi devralan kimsenin senede bağlanmış alacak üzerinde yalnızca bir rehin hakkı kazanacağını belirtmiştir (Ergüne, *Taşınır Rehni*, 45, dn. 123).

olur. Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir[818]. Fakat muvazaalı devire konu edilen kıymetli evrakta gerçekte rehin tesis edilmek istenmişse, ciro işlemi ile birlikte senet zilyetliğinin devredilmiş olması, gizli işlem rehin cirosunu geçerli kılar. Zira kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilerek zilyetliğinin karşı tarafa geçirilmesi yeterlidir (TMK m.956/2). Burada görünüşteki hukuki işlem olan temlik cirosunda uyulan şekil, ayrı düşünülmemesi gereken gizli işlem olan rehin cirosunun da şekil şartını sağlamaktadır[819].

---

818 "*Taraflar arasında bir gizli işlemin bulunup bulunmadığına göre bakılarak, muvazaanın iki türünden söz edilir. Bunlardan ilki, tarafların, kendi aralarında geçerli herhangi bir hukuki işlem yapmak istemedikleri halde, salt üçüncü kişilere, aralarında bir hukuki işlem varmış gibi görünmek için işlem yapmaları hali olup, bu halde mutlak (basit) muvazaa söz konusu olur. Diğeri ise, nispi (mevsuf) muvazaa olup, sözleşmenin niteliğinde, konusunda, şartlarında ya da tarafların şahsında ortaya çıkabilir. Bu durumda, görünüşteki işlem tarafların gerçek iradesine uygun bulunmadığından, her koşulda geçersizdir. Gizli işlem ise, yasanın o işlem için öngördüğü şekil şartına ve ayrıca herhangi bir sözleşmenin geçerli olabilmesi için aradığı genel geçerlilik şartlarına uygun bulunduğu takdirde geçerli olabilecektir.*" Y. HGK, 26.09.2012, E. 2012/14-422, K. 2012/618, www.karara.com, E.T. 25.05.2020.

819 Aslında muvazaalı işlemde yerine getirilmiş şekil şartının, gizli muameleye de sirayet edeceği, yani gizli işlem için de şekil şartını gerçekleştirmiş sayılacağı yönündeki görüş *Postacıoğlu* öncülüğünde temsil edilen ve Fransız hukukundan esinlenilen bir görüştür (İlhan E. Postacıoğlu, *Gayrı Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti* (İstanbul: İktisadi Yürüyüş Matbaası, 1945), 129; İlhan E. Postacıoğlu, "Nâm-ı Müstear ve Muvazaa Meseleleri Hakkında Yeni Görüşler", içinde *A. Samim Gönensay'a Armağan,* ed., İstanbul Hukuk Fakültesi profesörleri ve doçentleri, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1955), 164-193). *Postacıoğlu* ile aynı görüşte olan yazarlar için bkz. Selâhattin Sulhi Tekinay vd., *Tekinay Eşya Hukuku Cilt I,* 5. Bası (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1989), 439; Yaşar Karayalçın, *Miras Bırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı?*, 1. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi, 2000), 15 ve 56-57. Fransız Hukuku'ndaki durum ve öğreti görüşü için bkz. Turhan Esener, *Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1956), 77 vd. Yargıtay'ın bazı eski tarihli kararlarında bu görüşü desteklediği ifade edilmiştir. Nitekim *Postacıoğlu*, 27.6.1934 tarihli bir Hukuk Genel Kurulu kararında Yargıtay'ın bu görüş yönünde hüküm tesis ettiğini belirtmektedir. İlgili karar metni ve yazarın bu hususdaki görüşü için bkz. Postacıoğlu, *Şekle Riayet*, 128. Ancak Türk Hukukunda hakim görüş, muvazaalı işlemin kuruluşunda gerçekleştirilmiş olan şekil şartının, gerçekten arzulanan gizli işlemin geçerliliği için gereken şartı sağladığını söylemenin mümkün olmadığını, yani muvazaalı işlemdeki şekil şartına uyulmuş olmasının gizli işlemdeki şekil eksikliğini ortadan kaldırmadığını savunmaktadır (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 378; Esener, *Türk Hususî,* 81; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 134; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 373; Eraslan Özkaya, *İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları,* Güncellenmiş Beşinci Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 201; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt 1*, 2010 Tarihli 5. Bası'dan 6. Tıpkı Baskı (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2014), 356; Senai Olgaç, "Gayrimenkullerin Alım ve Satımı", *Adalet Dergisi*, 1 (1962): 15; Atamulu, *Muvazaa,* 184 vd.). Yargıtay'ın bugün yerleşmiş içtihadı da bu yöndedir. Bu yönde bkz. Y. İBGK, 7.10.1953, E. 1953/8, K. 1953/7; Y. İBGK, 1.4.1974, E. 1974/1, K. 1974/2, Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 373; www.kazanci.com.tr, E.T. 12.02.2020; Y. HGK, 28.05.2008, E. 2008/4-399, K. 2008/408, İstanbul Barosu Dergisi, Yıl 2008, Sayı 82/5, s. 2575-2579. İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşmiş içtihadı da bu yöndedir.

2.2.1.3.4. Örtülü Rehin Cirosunun Hüküm ve Sonuçları

Maddi hukuk bakımından senedi örtülü rehin cirosuyla rehnalan hamilin durumu, açık rehin cirosuyla senedi devralan hamilin durumu ile aynıdır[820]. Ancak senedi örtülü rehin cirosuyla devrinde, görünüşte bir temlik cirosu olduğundan ve temlik cirosundan sonra yapılabilecek cirolar konusunda bir sınırlandırma getirilmediğinden, dış görünüş itibariyle malik durumunda olan hamil tarafından senedin yeni bir temlik, tahsil veya rehin cirosuyla devredilmesi mümkündür[821],[822]. Bu durumda cironun rehin cirosu olduğu hususu iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez olup, iyiniyetle senedi devralan kişi senedin maliki veya senedin içerdiği alacak hakkı üzerinde rehin hakkının sahibi olur[823]. Örtülü rehin cirosu ile açık rehin cirosu arasındaki esas fark da bu noktada, yani iyiniyetli üçüncü kişilerin korunmasında

---

820 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 17; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 160, 86; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45, dn. 123; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84.

821 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 645, 156; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 160, 86; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 118; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 306; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 83; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45, dn. 123; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 142; Develi, "Rehin Cirosu", 84.

822 Örtülü rehin cirosunda görünürdeki cironun beyaz ciro olması durumda senetlerin ciro edilmeksizin yalnızca taraflar arasındaki anlaşmaya dayanarak devredilmesi imkan dahilinde olduğundan, taraflar arasındaki anlaşma çerçevesinde üzerinde rehin hakkı tesis edilen kambiyo senetlerinin hamiline yazılı senetmiş gibi elden ele dolaşması mümkün hale gelmiş olur. Bu pratik öneme sahip özellik de örtülü rehin cirosunun uygulamada tercih edilmesinde bir nedendir (Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 85; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 78 ve Rn. 80; Moskric, "Der Lombardkredit", 175-176).

823 Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 6; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 11; Schulze ve Grziwotz ve Lauda (Hrsg.) - Rainer Burbulla ve Walther Siede, BGB § 1292, Rn. 9; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 160, 86; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 17; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64; Richardi, *Wertpapierrecht,* 153; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300, 301 ve 306; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 83; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 45, dn. 123; Ergüne, "Anonim Şirket", 752 ve dn. 55; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 142; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 104; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 84-85; Develi, "Rehin Cirosu", 84.

ortaya çıkmaktadır[824]. Örtülü rehin cirosuyla devraldığı senedi, sözleşmeye aykırı şekilde, temlik veya rehin cirosuyla devreden hamil, cirantasına karşı sorumlu olur[825].

Örtülü rehin cirosuyla senedi devralan hamil, vadesinde senedi kendi adına tahsil edecek olup, rehin hakkının sona ermesi halinde ise senedi geri vermekle yükümlüdür (TMK m. 944)[826]. Bununla birlikte örtülü rehin cirosu ile senedi devralan hamilin senedi devrettiği kişinin iyiniyetli olmaması halinde ise, üçüncü kişinin iktisabının korunması gereğinden söz edilemez, senedi rehin cirosu ile devralanın mülkiyet hakkın sahip olmadığı ve ancak tahsil cirosu yapabileceği kuralı gereği (TTK m. 689/1), yalnızca senet bedelini tahsile yetkili olduğu kabul edilir[827]. Uyuşmazlık halinde işlemin temlik amacıyla değil de rehin amacıyla yapıldığını iddia eden kişinin bu iddiasını yazılı belgeyle ispatlanması gerekir[828]. Dikkat edileceği üzere, örtülü rehin cirosunda ciro edilen, açık rehin cirosuna oranla daha güçlü bir konum kazanmaktadır[829].

Örtülü rehin cirosunda, dış görünüş itibariyle bir temlik cirosu söz konusu olsa da hamile senet üzerinde mülkiyet değil bir rehin hakkı kazandırıldığından, örtülü rehin cirosuyla kambiyo senedini rehnalan kimseye karşı yapılan icra takiplerinde, senedin maliki istihkak davası açmak suretiyle senet üzerindeki haczin kaldırılmasını (İİK m. 96 vd) veya iflasta senedi örtülü rehin cirosuyla devralanın iflas masasına giren mallarından ayrılmasını (İİK m. 228), rehin sözleşmesinin varlığını ispatlayarak isteyebilir[830].

2.2.1.3.5. Örtülü Rehin Cirosunun Tahsil Cirosu Biçiminde Yapılması

Bu başlık altında tahsil cirosu şeklinde örtülü rehin cirosu yapılması hususu üzerinde de kısaca durmak gerekir. Daha önce belirttiğimiz üzere, tarafların rehin

824 Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 64.

825 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 645, 156; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 11; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 193.

826 Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 193; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488.

827 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 17; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488 ve 492; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 85; Develi, "Rehin Cirosu", 84.

828 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 172-173 ve 193; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 79; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 136.

829 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 306; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 83; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101.

830 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 75; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65.

amacıyla temlik cirosu yapması durumunda, rehin ifadesi kullanılmamış olsa bile, taraflar arasındaki anlaşmaya uygun olarak (örtülü) rehin cirosunun varlığı kabul edilmelidir[831]. Aynı şekilde taraflar arasındaki rehin anlaşmasıyla birlikte senedin tahsil cirosuyla rehnalana devri de mümkündür. Zira senet alacağı üzerinde rehin tesisi için tarafların anlaşması ve senet zilyetliğinin devredilmesi yeterlidir. Dolayısıyla senet üzerinde ayrıca bir tahsil cirosunun yer alması, her ne kadar bir yetkilendirme niteliğinde de olsa, olumsuz bir sonuç yaratmaz[832]. Bu durum, rehin amacıyla senedin temlik cirosuyla devrine benzemekle birlikte ondan farklıdır. Tahsil cirosu şeklinde örtülü rehin cirosu yapılmasında da senet metninden rehin ilişkisi anlaşılmamakla birlikte maddi hukuk açısından bu durumda da rehnin varlığı söz konusudur[833].

Dış görünüşte bir tahsil cirosu söz konusu olduğu için rehin alacaklısı olan ciro lehtarı, cirantanın temsilcisi/vekili olup senetten doğan hakları ciro eden kişi adına kullanmaktadır. Dolayısıyla, senedi görünüşte tahsil cirosuyla devreden rehnedene karşı ileri sürülebilecek kişisel def'iler, senedi devralan rehin alacaklısına karşı da ileri sürebilir (TTK m. 688/2)[834]. Yine "*kimse haiz olduğu haklardan fazlasını başkasına devredemez*" ilkesinin doğal bir sonucu olarak, hamil senedi yalnızca bir tahsil cirosuyla devredebilir (TTK m. 688/1). Ancak taraflar arasındaki ilişki rehin sözleşmesi olduğu için, senet bedelini tahsil eden ciranta rehin konusu miktarı muhafaza eder, aşan kısmı vekâlet ilişkisi çerçevesinde cirantasına iade eder[835]. Oysa temlik cirosu yoluyla örtülü rehin cirosunda rehnalan hamil, dış görünüş itibariyle malik sayıldığından, senedi yeni bir temlik cirosuyla başkasına devrettiğinde, senedi iyiniyetle devralan kişi senedin

---

831 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 504; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 43, dn. 115; Ergüne, "Anonim Şirket", 752 ve dn. 55; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 85.

832 Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 19 Rn. 14; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 4; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 7; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974-975; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 625. Ancak *Ergüne*'ye göre, rehin cirosunun, temlik cirosu şeklinde gizli olarak yapılması mümkün iken tahsil cirosu, rehin hakkını tesis etmek için uygun değildir, meğerki taraf iradelerinin yorumundan, aslında rehin hakkı kurmak istedikleri anlaşılsın (Ergüne, "Anonim Şirket", 752, dn. 55). *Oftinger* ve *Bär,* ciro seçimine bakılmaksızın rehin sözleşmesinin yorumundan tarafların rehin istediği anlaşılmadıkça, tahsil cirosunun rehin hakkı tesis etmek için uygun olmadığını belirtmiştir (Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 87). Aynı yönde bkz. Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 81. Tahsil cirosu ile kambiyo senetlerinin rehnedilemeyeceği yönünde bkz. MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 12.

833 Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 625.

834 Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 19 Rn. 14; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 4; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 625. Bu durumdan yola çıkarak, rehnalan hamilin açıkça rehin cirosu ile senedin devri halinde daha iyi bir yasal statü elde ettiğini, tahsil cirosu ile senedin rehnine ihtiyaç olmadığı yönünde bkz. Schulze ve Grziwotz ve Lauda (Hrsg.) - Rainer Burbulla ve Walther Siede, BGB § 1292, Rn. 10.

835 Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 85.

mülkiyetini kazanır. Dolayısıyla tahsil ettiği senet bedelini cirantaya iade etmekle yükümlü değildir. Ayrıca tahsil cirosu yoluyla örtülü rehin cirosunda önemli bir özellik de, tahsil cirosunda temlik ve teminat işlevi bulunmadığından, görünüşte tahsil cirosuyla senedi devreden rehneden, ciro lehtarı rehin alacaklısına karşı başvuru borçluları arasına girmemekte, ciro lehtarına ve sonra senedi devralan hamillere karşı senetten dolayı borç altına girmemektedir. Bu durum tahsil cirosu yoluyla örtülü rehin cirosunu daha güvenli kılmaktadır[836].

2.2.1.4. Teminat Amacıyla Temlik (İnançlı Temlik) Cirosu

2.2.1.4.1. Genel Olarak İnançlı İşlem

İnananın (itimat eden borçlu veya üçüncü bir kişi), kendisine ait bir malvarlığı değerini, idare edilmek veya bir borca teminat teşkil amacıyla, belirli süre sonunda veya amaç gerçekleşince kendisine veya bir üçüncü kişiye iade edilmek üzere inanılana (itimat olunan alacaklıya) kazandırdığı hukuki ilişki "*inançlı işlem (fiducia)*" veya daha yerinde bir ifade ile "*inançlı temlik*" olarak adlandırılır[837]. Yargıtay da inançlı işlemi, "*inananın teminat oluşturmak veya yönetilmek üzere mal varlığı kapsamındaki bir şey veya hakkını, inanılana devretmesi ve inanılanın da inanç anlaşmasındaki koşullara uygun olarak inanç konusu şeyi kullanmasını, amaç gerçekleştiğinde ise belirlenen şekilde inanana iade etmesini içeren işlemler*" şeklinde tanımlamaktadır[838].

---

836 Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 86.

837 Berger, *Allgemeines Schuldrecht*, Rn. 572, 184-185; Ergun Özsunay, *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), 1; Gülay Öztürk, *İnançlı İşlemler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 1998), 45; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 375; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 381; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 135-136; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 29; Haluk Tandoğan, "İnançlı İşlemlerde İnananın Korunması Sorunu ve Bu Sorunun Çözümünde BK. m. 393 ten Yararlanma Olanağı", içinde *Temsil ve Vekalete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, 14-16 Haziran 1976* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, 1977), 73; Helvacı, *Lex Commissoria*, 107 vd.; Atiye B. Uygur, "Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/1, 2 (2006): 172-173; Ergüne, "Anonim Şirket", 157, dn. 184; Atamulu, *Muvazaa*, 66-67 ve 68; Şirin Aydıncık, "Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 64/1 (2006): 131.

838 Y. HGK, 14.7.2010, E. 2010/14-394, K. 2010/395, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.05.2020; Hüseyin Altaş ve Leyla Müjde Kurt, "İnançlı İşlemler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2/2 (2011): 3. İnançlı işlemler, başka bir kararda ise şu şekilde tanımlanmıştır: "*İnançlı işlemler, bir kimsenin menfaatinin başkası tarafından korunması veya teminat sağlamak amacıyla ona bazı hakları ciddi olarak devrettiği, ancak hakları iktisap edenin bunlardan doğan bazı yetkileri hiç kullanmaması, bazılarını da ancak önceden hak ve halen menfaat sahibi olanın gösterdiği biçimde kullanmak zorunda olması hususunda tarafların anlaştığı işlemlerdir.*" Y. HGK, 17.5.2000, E. 2000/2-888, K. 2000/885, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.05.2020.

Kanunda açıkça düzenlenmemekle birlikte, İsviçre-Türk Hukuk sisteminde geçerli kabul edilen[839], sözleşme serbestisinin tanıdığı imkan[840] ile özellikle mülkiyet ve alacak devri ile ciro işlemlerinde sıklıkla başvurulan[841] ve güvenin önemli rol oynadığı, alışılmış hukuki işlemlerden daha güçlü bir durum meydana getirmek amacıyla, kazandırmada bulunan inanana, şartların gerçekleşmesi üzerine inanç konusunun iadesini isteme hakkı sağlayan inançlı işlem, inanç anlaşması ve devir işlemi olmak üzere iki unsurdan oluşur[842].

İnanç anlaşması[843], inanan taraf ile inanılan taraf arasında yapılan, tarafların hak ve borçlarını düzenleyen, devredilen hakkın idaresinin ve kullanılmasının şartlarını, inanç ilişkisinin süresini, inançlı işlemin sona erme sebeplerini ve inanç anlaşması sona erdiğinde inanç konusunun iade edilmesi şartlarını içeren borçlandırıcı bir işlemdir[844]. İnanan, inanç anlaşması ile aynı zamanda veya daha sonra bu anlaşmanın ifası amacıyla anlaşma konusu olan hakkı inanılana devretmesi devir işlemini oluşturur. Niteliği itibariyle kazandırıcı nitelikte olan devir işlemi, sözleşmeye konu olan hakka doğrudan etki ederek onun tümüyle inanılana devrini sağladığı için, aynı zamanda bir tasarruf işlemidir[845]. İnanç konusunun devri, hakların devrine ilişkin kurallara göre yapılacağından, devre konu hak için (taşınır, taşınmaz veya bir alacak devri ya da şirket

---

839 Özkaya, *İnançlı İşlem,* 29-30; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 135; Fatma Kurt, "Lex Commissoria (Mülküne Geçirme) Yasağı (Amacı, Kapsamı ve Alacaklıya Rehinli Malı Özel Yollardan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi ile İlişkisi) –Yasakların Sorgulanması ve Sınırlandırılması Önerisi-", *İstanbul Barosu Dergisi*, 82/1 (2008): 138.

840 "*İnanç sözleşmeleri kaynağını Borçlar Kanunun 18.maddesi ile 5.2.1947 tarihli ve 20/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararından alır.*" Y. 14.7.2010, E. 2010/14-394, K. 2010/395, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.05.2020.

841 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382.

842 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 45; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 33; Tandoğan, "İnançlı İşlemlerde", 74; Saibe Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri Sözleşmeleri", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 1-2 (1999-2000): 674; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 4; Uygur, "Teminat Amaçlı", 173; Atamulu, *Muvazaa,* 71; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 160.

843 *Aral*, teminat amacıyla yapılan inançlı devirlerde teminat anlaşması deyiminin kullanılmasının uygun olacağını belirtmiştir (Aral, "Topyekün Temlik", 101).

844 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 576, 186; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 120 vd.; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 54 vd.; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 4-5; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 33; Esener, *Türk Hususî,* 147-148; Aral, "Topyekün Temlik", 100; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 114; Uygur, "Teminat Amaçlı", 173; Atamulu, *Muvazaa,* 72; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 162. Bu yönde bkz. "*inanç sözleşmesi, inananla inanılan arasında yapılan onların hak ve borçlarını belirleyen, inançlı işlemin sona erme sebeplerini ve devredilen hakkın inanılan tarafından kullanılma, yönetilme ve inanana iade şartlarını içeren borçlandırıcı bir işlemdir*" şeklinde tanımlamıştır. Y. 14. HD, 01.03.2007, E. 2007/726, K. 2007/2065, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.05.2020; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 4, dn. 9.

845 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 384; Uygur, "Teminat Amaçlı", 174; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 46; Atamulu, *Muvazaa,* 75; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 164.

hissesi) kanunda hangi şekil şartı öngörülmüşse, inanç anlaşması ve devir işlemi de o şekle tabidir[846]. Bunun haricinde inançlı işlem için öngörülen şekil, ispat şeklidir.

2.2.1.4.2. İnançlı İşlemin Türleri

Öğretide farklı kıstaslar dikkate alınarak değişik şekillerde sınıflandırılmaya çalışılmış olsa da tarafların amaçlarına göre yapılan, dolayısıyla uygulamada önem taşıyan ve en çok taraftar bulan sınıflandırmaya göre inançlı işlemler, takip ettikleri amaç bakımından "*saf inançlı işlemler (fiducia cum amico)*" ve "*karma inançlı işlemler (fiducia cum creditore)*" olmak üzere iki çeşittir[847]. Saf inançlı işlemler, inananın veya inananın gösterdiği üçüncü bir kişinin yararına olarak yapılan, inanılanın inananın yararına elinde bulundurduğu inanç konusunu inananın talimatına uygun olarak kullandığı işlemlerdir[848]. Bir alacağın tahsil amacıyla devri veya kambiyo senedinin tahsil amacıyla inançlı olarak ciro edilmesi halinde[849], yine hisse senedinin idare edilmek, örneğin anonim şirket genel kurulunda oy kullandırmak üzere devrinde saf inançlı işlem söz konusudur[850].

Karma inançlı işlemlerde ise, ağırlıklı olarak inanılanın menfaatlerini tatmin esas alınır. Başlıca karma inançlı işlem türü, inanç konusu alacağın, hakkın veya mülkiyetin[851] teminat amacıyla devridir[852]. Teminat amaçlı inançlı devirde, rehin tesis

---

846 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 383 ve 384; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 86 vd.; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 36 vd; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 51 vd.; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 5-6; Atamulu, *Muvazaa,* 76; Uygur, "Teminat Amaçlı", 174-175.

847 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 44-45; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 67; Tandoğan, "İnançlı İşlemlerde", 74-75; Aral, "Topyekün Temlik", 100; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 41-42; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 7; Uygur, "Teminat Amaçlı", 178; Atamulu, *Muvazaa,* 71; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 133.

848 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 45; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 42; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 67 vd.; Tandoğan, "İnançlı İşlemlerde", 74-75; Aral, "Topyekün Temlik", 100; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 7; Uygur, "Teminat Amaçlı", 178; Atamulu, *Muvazaa,* 71; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 133.

849 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 46 ve 51; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 42-43; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 7; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 68-69 ve 129-130.

850 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 7; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 70-71.

851 Teminat amacıyla devirde genellikle bir mülkiyet hakkının devri söz konusu olmakla birlikte, devri mümkün şekilde tesis edilmiş üst hakkı gibi diğer sınırlı ayni hakların da teminat amaçlı olarak devrine engel bulunmamaktadır (Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 103; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 658 ve dn. 3 ve 669).

852 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 56 ve 137 vd.; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 71 ve 110; Tandoğan, "İnançlı İşlemlerde", 74-75; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 43-44; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 8; Aral, "Topyekün Temlik", 100; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 677-678; Sarıkaya, "Teminat Senetleri", 217; Uygur, "Teminat Amaçlı", 178; Atamulu, *Muvazaa,* 71; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 133-134.

etmek yerine, alacaklıya rehinden daha fazla yetki tanıyarak onun hukuki durumunu daha güçlü kılmak amacıyla, inanan borcunun teminatı olarak inanç konusu eşyayı, bir alacağı veya hakkı, alacaklıyı malik, alacaklı veya hak sahibi kılacak biçimde devretmektedir[853]. Genellikle bir kredi alacaklısı olarak ortaya çıkan inanılan ise doğrudan doğruya kendi yararına elinde bulundurduğu inançlı temlik konusu eşya veya hakkı teminat amacıyla sınırlı biçimde kullanmak ve temin edilen asıl alacak ödendiğinde inanana iade etmeyi üstlenmektedir[854]. Kambiyo senetlerinin inançlı temlik cirosu ile devri, karma inançlı işlemin en tipik örneğidir[855].

2.2.1.4.3. İnançlı İşlemlerin Hüküm ve Sonuçları

İnançlı işlem, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş ve tanımlanmış bir kavram olmamakla birlikte, tarafın gerçek niyetleri yapılan işlemle aynı doğrultuda olduğundan, geçerli hukuki sonuçlar doğurur[856]. İnançlı işlemin varlığı mutlaka, muvazaa veya kanuna karşı hile amacıyla işlem yapıldığı anlamına gelmemektedir[857]. İnançlı işlem ile böyle bir amacın güdüldüğünü iddia edenin bu iddiasını ispat etmesi gerekir (TMK m. 6)[858].

İnançlı işlem, kanunda açıkça düzenlenmediğinden, bu tür işlemler için hangi hükümlerin uygulanması gerektiğinin tespiti gerekir. Genellikle bir hakkın idare edilmesi amacıyla inanılana devredildiği durumda söz konusu olan saf inançlı işlemlerde, taraflar arasında vekâlet benzeri bir hukuki ilişki olduğu kabul edildiğinden,

---

853 Henüz rehin sözleşmesinin bağımsız olarak uygulanmadığı Roma hukukunun eski devirlerinde bir alacağı temin etmek maksadıyla bir mal üzerinde rehin tesisi, inançlı akitle (*fiducia*) gerçekleştirildi. Alacaklıya teminat sağlamak amacıyla yapılan bu sözleşme ile inanç konusu alacaklıya devredilir, alacaklı da borç ödendiğinde malın mülkiyetini iade etme borcu altına girerdi (Karagöz Çokyaşar, "Roma Hukukunda Lex Commissoria", 128-129).

854 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 582, 187; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 382; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 283; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 44; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 36-38 ve 64; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 657-658 ve 662; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 123-124; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 8; Kurt, "Lex Commissoria", 138; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 136.

855 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 78-79; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 75; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 185; Sarıkaya, "Teminat Senetleri", 217-218.

856 Taşınmazlarda hak devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması için resmi şekilde düzenlenmiş bulunmasının gerekmesi (TMK m. 706) ve Tapu Sicil Tüzüğü m. 16/2'deki tescile ilişkin istemin, tescili bozucu veya hükümsüz kılıcı kayıt ve şarta bağlanamayacağına ilişkin düzenleme, taşınmazların inançlı işlem ile devrinin mümkün olup olmadığı konusunda farklı görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 377 vd.; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 664 vd.

857 Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 670; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 44 ve 55-56; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 10.

858 Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 10.

bu inançlı işlem türünde niteliğine uygun düştüğü ölçüde vekâlet sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanır[859]. Karma inançlı işlemlere, niteliğine uygun düştüğü ölçüde rehin hükümleri[860] ile vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır[861].

İnançlı işlem neticesinde, inanılan, inançlı temlikin konusunun tam olarak maliki veya alacaklısı yahut sahibi olmaktadır[862]. Dolayısıyla inanılan dış ilişkide, inanç konusu üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilir; örneğin onu üçüncü bir kişiye devredebilir veya üzerinde sınırlı ayni hak tesis edebilir[863]. Oysa inanılanın yetkileri, iç ilişkide inanç anlaşması gereğince nisbi biçimde sınırlandırılmakta, inanç konusunu kullanımı belirli şartlara bağlanmaktadır. Buna göre inanılan, akdi bir yükümlülük olarak inanç konusunu özenle saklama ve koruma yükümlülüğü altında olup, inanç konusunu inanç anlaşmasına ve amaca uygun olarak kullanmak zorundadır. Dolayısıyla inanç konusu üzerinde ancak inançlı işlemin amacının gerekli kıldığı oranda tasarrufta bulunmaya yetkilidir; öngörülen amaç gerçekleşince; örneğin temin edilen borç ödenince, inanç konusunu tekrar inanana devretmek zorundadır[864]. Ayrıca inanç

---

859 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 135 ve 137; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 43; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 7-8; Aral, "Topyekün Temlik", 101; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 133.

860 *Özsunay*, ayni haklarda geçerli olan sınırlı sayı ilkesi gereğince kıyas yoluyla uygulanacak rehine ilişkin hükümlerin ayni etkili olarak uygulanmaması gerektiğini, dolayısıyla taraf iradelerini ve somut olayın özelliklerini göz önünde bulundurarak mülkiyetin devri ile uyum içinde olan ve bu iradeyi koruyan hükümlerin uygulanması gerektiğini, daha öz bir deyişle her somut olaya göre hangi hükümlerin kıyasen uygulanabileceğinin ayrıca tespit etmek gerektiğini belirtmiştir (Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 138 vd.).

861 Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 676 ve 680; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 9; Uygur, "Teminat Amaçlı", 192; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 45; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 138 vd.; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 171-172. Vekalet sözleşmesine ilişkin hükümlerin teminat amacıyla yapılan inançlı devrin mahiyetiyle bağdaşmayacağı yönünde bkz. Aral, "Topyekün Temlik", 101.

862 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 582, 187; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 384; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 171 vd.; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 44, 51, 52 ve 55; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 114 ve 115, Cansel, *Menkul Rehni,* 114, dn. 239; Sirmen, *Alacak Rehni,* 39; Reisoğlu, *Çek Hukuku,* 185; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 663 ve 679; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 3, 11-12 ve 16-17; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 124 ve 148; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 283; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 37; Ergüne, "Anonim Şirket", 157, dn. 184; Atamulu, *Muvazaa,* 76-77; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 132 ve 148-149.

863 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 583, 187; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 173; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 679; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 51 ve 56; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 115; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 124; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 17.

864 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 384; Uygur, "Teminat Amaçlı", 181; Sirmen, *Alacak Rehni,* 39; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 663 ve 680; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 124 ve 148-149; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 52-53; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 132; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku*, 415; Atamulu, *Muvazaa,* 68; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 283. "*İnanç sözleşmesi uyarınca, inanç gösterilen kişi, inanç gösteren kişinin isteği doğrultusunda hareket etmek zorundadır."* Y. 14. HD, 04.03.1986, E.1985/5103, K.1986/1412, Özkaya, *İnançlı İşlem,* 156. "*...Belirtilen bu şekli ile öğretide ve bir kısım yargı kararlarında "inançlı işlem" olarak nitelendirilen*

anlaşmasında aksi öngörülmemişse, temin edilen borcun ödenmemesi halinde inanılan, öncelikle inanç konusunu paraya çevirerek alacağını temin etmeye çalışması gerekir[865].

İnanç anlaşması ayni etkilere sahip olmayıp, borçlandırıcı bir işlem olduğundan, inanç ilişkisi sona erdiğinde inanç konusunu geri isteme hakkı şahsi bir haktır[866]. Bu nedenle inanılanın inanç anlaşmasının sona ermesine rağmen en başta gelen yükümlülüğüne aykırı davranıp inanç konusunu geri vermemesi veya inanç anlaşmasına aykırı olarak üçüncü kişiye devretmesi yahut üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmesi halinde, inanç anlaşmasıyla devralanın tasarruf yetkisine getirilen sınırlamalar yalnızca taraflar arasında borçlandırıcı etki doğurduğundan, başvurulacak hukuki yol, inanç anlaşmasına aykırı davranan inanılandan TBK m. 112'ye göre tazminat talep etmek olup, inanılana veya inanç konusunun devredildiği üçüncü kişiye karşı istihkak davası açılamaz[867]. Daha açık bir deyişle, inanılan, inanç anlaşmasına aykırı olsa dahi, üçüncü kişilerle kanuni sınırlar dahilinde her türlü işlemi gerçekleştirebileceğinden, inanç konusunu devralan üçüncü kişi kötüniyetli olsa, yani taraflar arasındaki inanç

---

ilişkide tarafların amacı, mülkiyetin kredi sağlanması için temlikidir. Bu temlikte, temlik eden, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkını, mülkiyeti devretmiş olmak için değil de, sırf aralarında öngörülen kredi temini hususunun yerine getirilmesini sağlamak için devretmektedir. İnançlı işlemde, inanılan kimseye mülkiyetin geçirilmesiyle sınırsız bir yetki tanımakta fakat inanç anlaşması onun bu yetkisini sınırlamaktadır. Aralarındaki anlaşma gereğince, amaca ulaşınca (olayda kredi temin edilince) kayıt maliki, mülkiyetini kazanmış olduğu şeyi sahibine geri vermek yükümlülüğü altına girmektedir." Y. HGK, 30.06.1993, E. 1993/1-382, K. 1993/497, www.kazanci.com.tr, E.T. 12.11.2019.

865 Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 680 ve dn. 90'da anılan yazar; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 137 ve 149.

866 Nitekim *Aral*, işlevi ve amaçları bakımından benzerlik olmakla birlikte, teminat amacıyla bir alacağın inançlı temlikinde teminat alanın, ayni hak kazanmadığını belirtmiştir (Aral, "Topyekün Temlik", 96).

867 Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 583, 187; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 384-385; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 151, 172 ve 190-191; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18; Aral, "Topyekün Temlik", 99-100; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 52 ve 53-54; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 115; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 149-150; Ergüne, "Anonim Şirket", 157, dn. 184; Atamulu, *Muvazaa,* 78; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 140. Ancak, inanılan tarafından üçüncü kişiye yapılan devir muvazaalı ise, taraflar arasındaki sözleşme geçersiz olacağından inanan, bu geçersizliğe dayanarak kişisel hakkını üçüncü kişiye yöneltebilir (Özkaya, *İnançlı İşlem,* 53-54 ve 55; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 150). Benzer yönde bkz. Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 679-680; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 382. Bu yönde bkz. "*İnanan, inanç sözleşmesinden kaynaklanan bu kişisel hakkını ancak âkidine karşı ileri sürebilmekte, inanç konusunun üçüncü kişilere devredilmesi halinde, kural olarak onlardan isteyebileceği bir hakkı bulunmamaktadır. Ancak inanılan ile üçüncü kişinin, inananın inanç borcunu tekrar alma hakkını ortadan kaldırmak amacıyla, el ve düşünce birliği içinde, muvazaalı bir işlem (sözleşme) yapmaları halinde, inananın söz konusu sözleşmenin muvazaa nedeniyle geçersiz olduğundan bahisle üçüncü kişi aleyhine dava açabileceği de kuşkusuzdu.*" Y. 1. HD, 30.10.2000, E. 12988, K. 13223, Uygur, "Teminat Amaçlı", 191-192.

anlaşmasından haberdar olsa dahi kendisine istihkak davası yöneltilemez[868]. Ancak kötüniyetli üçüncü kişi, inanana zarar vermek kastı ile inanç konusunu devralmışsa, ona karşı TBK m. 49/2'ye göre tazminat davası açılabilir[869]. Ancak Yargıtay inançlı işlemlerde açılan yolsuz tescilin düzeltilmesi davasını kabul etmektedir[870].

2.2.1.4.4. İnançlı Temlik Cirosu

Özellikle bankacılık uygulamasında başvurulan kambiyo senedinin teminat amacıyla inançlı olarak temliki söz konusudur[871]. Burada da görünüşte temlik cirosu yapılmaktadır. Ancak teminat amacıyla yapılan, fakat tamamen inanca dayanan bu temlik cirosunu, örtülü rehin cirosuyla karıştırmamak gerekir. Her ikisinin de teminat amacı taşıması ve görünüşte temlik cirosu şeklinde bir işlem ile gerçekleştirilmesi söz konusu olmakla birlikte hüküm ve sonuçları bakımından birbirinden farklıdır. Her ne kadar bu iki tür ciroda da temin edilen alacağın ifası, senedin cirantaya geri verilmesi yükümünü doğursa da[872] teminat amacıyla yapılan inançlı temlik cirosunda taraflar kambiyo sözleşmesinde, senedi devralana senet üzerinde rehin değil, mülkiyet hakkının tanınması hususunda anlaşmaktadır[873]. Dolayısıyla inançlı temlik cirosunda senedin mülkiyeti ciro edilene geçmektedir[874]. Oysa örtülü rehin cirosunda ciro edilenin senedi tahsil yetkisi rehin hakkına dayanmakta ve bu kimse rehnedilen alacağı temin edilen

---

868 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 385; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 53; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 19; Atamulu, *Muvazaa,* 79; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 189.

869 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 385; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 191; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 382; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 19; Atamulu, *Muvazaa,* 79-80; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 189-190.

870 Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 384; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18. Bu yönde bkz. Y. 14.7.2010, E. 2010/14-394, K. 2010/395, www.kazanci.com.tr, E.T. 09.05.2020; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18, dn. 73.

871 Nama yazılı senetlerin, TTK m. 655 gereğince, teminat amaçlı inançlı alacak devrine konu olup, mülkiyet devrinin konusu olamayacağı yönünde bkz. Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 662, dn. 17.

872 Sirmen, *Alacak Rehni,* 66.

873 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 16; Ribi, *Von der Übertragung,* 144; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 133; Sirmen, *Alacak Rehni,* 66; Develi, "Rehin Cirosu", 85.

874 Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 84; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 16; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 19; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 163, 88; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Sirmen, *Alacak Rehni,* 66; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 133; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 87.

alacağın vadesi gelmeden önce tahsil edebilse dahi, rehin hakkının tahsil edilen miktar üzerinden varlığını sürdürdüğü kabul edilmektedir[875].

İnançlı temlik cirosunda teminat sağlama amacı güdüldüğünden, burada kambiyo senedinin ifa yerine geçmek üzere veya ifa uğruna yapılmış bir edanın varlığından bahsedilemez[876]. Ancak senedi teminat olarak alan hamil, temin edilen alacağı için senetten yararlanma imkanını elde eder ve bu yola başvurursa (senedi paraya çevirirse) o zaman ifa uğruna yapılmış bir edimden söz edilebilir[877].

İnançlı temlik cirosuyla kambiyo senedinin mülkiyetini kazanan ve senetteki alacağın alacaklısı durumuna gelen ciro lehtarının yetkileri sınırsız değildir. Senedi devralan hamil, sözü edilen hakkı aradaki anlaşmaya uygun surette ve ancak teminat amacıyla sınırlı olarak kullanma hususunda yükümlülük altına girmektedir[878]. Başka bir deyişle inançlı temlik cirosuyla senedi devralanın senedi teminat olarak verene karşı hakları, taraflar arasındaki teminat olarak senedin verilmesine yönelik anlaşmayla belirlenmiştir. Bu bakımdan ciro lehtarı, bu anlaşma çerçevesinde kararlaştırılan teminat amacıyla sınırlı olarak kambiyo senedinden yararlanmalıdır[879]. Yukarıda belirttiğimiz üzere, kambiyo senedinin inançlı temlik cirosu ile devri, karma inançlı işlem niteliğindedir. Bu durumda menfaatler durumu gerektiriyorsa, işin mahiyetine uygun düştüğü oranda rehin hukuku ile ilgili hükümler kıyasen uygulanır[880]. Bundan başka

---

875 Sirmen, *Alacak Rehni,* 66; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 133.

876 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 19; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632-633; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 86.

877 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 19; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 633; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 86-87.

878 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 22; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 16; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 163, 88; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632 ve 634; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 148-149; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 87.

879 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 16; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 632 ve 634.

880 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 22; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 634. Karma inançlı işlemlere niteliğine uygun düştüğü ölçüde rehin hükümleri kıyasen uygulanacağına göre, bu durumda lex commissoria yasağı kuralının tartışılması gerekir. Bir görüşe göre, lex commissoria yasağı ile temin edilen borç ödenmediği takdirde teminat konusu taşınırın veya taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya devri yasaklanmaktadır (TMK m. 873/2, m. 949). Oysa inançlı işlemde inanç konusu daha en baştan inanılana devredilmekte ve inanç anlaşması gereğince öngörülen amaca ulaşılınca mülkiyet asıl malike iade edilmektedir. Dolayısıyla rehinde olduğu gibi borçlunun (inananın) himayesini gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Keza borçlunun borcunu ödemediği takdirde rehin konusunun mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine dair anlaşmanın yapılması yasaklanmış olup, borçlunun inanç konusunun mülkiyetini devreden işlemleri yasaklanmamaktadır. Bu nedenle lex commissoria yasağı karma inançlı işlemler için uygulanmaz. Bu yönde bkz. Uygur, "Teminat Amaçlı", 189-190. Nitekim aksi halde mülkiyetin teminat amacıyla alacaklıya bırakıldığı finansal kiralama sözleşmelerinin dahi geçerliliğini sorgulamak gerekir. Aynı

inançlı temlik cirosuyla senedi devralan, inançlı da olsa senedin gerçek maliki olduğundan, senedi temlik cirosu ile devrettiği takdirde devralanın inanç ilişkisini

yönde görüş beyan eden *Özkaya*, ancak inanç anlaşmasında kararlaştırılan şartların gerçekleşmesi halinde inanç konusunun iade yükümlülüğü söz konusu olması gerekirken, bu yükümlülüğü ortadan kaldıran her türlü anlaşmanın lex commissoria yasağına ters düşeceğinden geçersiz kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur (Özkaya, *İnançlı İşlem,* 55). *Özsunay* da inanç anlaşmasında teminat konusuna sahip olma şartı açıkça kararlaştırılmamış ise, karma inançlı işlemlerde lex commissoria yasağının uygulanmayacağını belirtmiştir (Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 140). Benzer yöndeki görüşe göre, inançlı işlemin kurum olarak lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmediği, temin edilen borç ödenmediğinde inanılanın inanç konusu üzerindeki mülkiyet hakkının kesinleşeceği, diğer bir deyişle devam edeceği yönündeki anlaşmalar, lex commissoria yasağına aykırı olduğundan geçersizdir (Serozan, "Mülkiyeti Saklı", 1004; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 380, dn. 427; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 672-673 ve 681; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18, dn. 69). Bu yönde bkz. "*Bilindiği üzere: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 873 maddesine (743 Sayılı Medeni Kanunu'nun 788. maddesi) göre: "... Borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine dair sözleşme hükmü geçersizdir. O halde davacının önceki kararlarda borcu ödememiş olması taşınmazların mülkiyetinin karşı tarafa aidiyetini gerektirmez. Taşınmaz davalı (inanılan) taraf üzerinde kaldığı sürece borcun varsa sair koşullar bunlarla birlikte ödenmesi halinde taşınmazın mülkiyetinin nakledilmesi olanaklı hale gelir. Böylesi bir durumda ise yukarda belirtilen ilkeler ve yasal düzenleme gözetildiğinde kesin hükümden bahsedilmesi olanaksızdır…*" Y. 1. HD, 31.10.2011, E. 8203, K. 11137, www.kazanci.com.tr, E.T. 30.06.2020; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 380, dn. 427. *Saymen/Elbir*'e göre de teminat amacıyla gerçekleştirilen inançlı temliklerde, sırf lex commissorianın sonuçlarını elde etmek için gerçekleştirme söz konusu değilse, lex commissoria yasağının uygulanmaması gerekir (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 625). Teminat amacıyla gerçekleştirilen inançlı temlik işleminin lex commissoria yasağı kapsamında değerlendirilemeyeceğini ileri süren diğer yazarlar için bkz. Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1020; Cansel, *Menkul Rehni*, 189; Esener, *Türk Hususî*, 160-161; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 353-354. *Helvacı* ise, lex commissoria yasağının kıyasen teminat amaçlı temliklerde de uygulanması gerektiğini, zira burada da borçluda borcunu ödediği takdirde malının mülkiyetini kaybetmeyeceği inancının bulunduğunu, aksi takdirde bu yasağın kanuna karşı hile yolu ile bertaraf edilmesine imkan verildiğini belirtmiştir (Helvacı, *Lex Commissoria*, 109). Benzer yönde bkz. Haffter, *Das Fahrnispfandrecht*, 151-152; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 174-175; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 286. *Öztürk* ise, lex commissoria yasağının bir amacının da alacak ile rehin konusu arasındaki değer farkından kaynaklı haksız kazancın engellenmesi olduğunu, dolayısıyla bu yasağın teminat amacıyla temlik işlemlerinde uygulandığında söz konusu işlemin geçersizliği sonucunu doğurmamakla birlikte rehin konusu alacağı aşan değer kısmının borçluya iadesi zorunluluğunu doğurduğunu belirtmiştir (Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 126). *Kurt* da teminat işlevi taşıması itibariyle rehin hukukuna ilişkin hükümlerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen teminat amaçlı temlik işlemlere uygulanması dolayısıyla bu işlemlerin de lex commissoria yasağı bakımından denetlenmesi gerektiğini, peşinen kanuna karşı hilenin varlığı kabul edilmese dahi lex commissoria yasağı ile engellenmek istenen hukuki ve ekonomik sonuçlara inançlı temlik ile varılıyor ise kanuna karşı hilenin varlığının kabul edilebilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Kurt, "Lex Commissoria", 140). *Berger* de teminat amacıyla temlik işlemlerinde lex commissoria yasağının benzer uygulamasının söz konusu olması gerektiğini, buna göre, teminat alanın teminat altına alınan alacağı aşan tutarın iade edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 588, 188). Yargıtay da eski tarihli bazı kararlarında, teminat amacıyla temlik sözleşmesinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil ettiğinden batıl olduğunu belirtmiş iken (Y. 7. HD, 05.05.1975, E. 1974/3450, K. 1975/2434 (YKD, Yıl 1975, Sayı 12, s. 39; Kurt, "Lex Commissoria", 139, dn. 56); Y. 7. HD, 23.10.1978, E. 7118, K. 12404 (YKD, Yıl 1979, Sayı 5, s. 654; Kurt, "Lex Commissoria", 139, dn. 56) son yıllarda verdiği kararlarında taşınmaz rehni bakımından geçerli olan TMK m. 873 hükmünün uygulanmayacağını belirtmiştir. Nitekim bu yönde bkz. Y. 1. HD, 13.04.2004, E. 964, K. 4244, YKD, Yıl 2005, Sayı 8, s. 1191; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 380, dn. 427: Y. HGK, 23.05.1990, E. 1990/1-202, K. 1990/315, www.kazanci.com.tr, E.T. 30.06.2020; Y. 1. HD, 21.9.2004, E. 5513, K. 9546; Y. 1. HD, 27.12.2005, E. 13460, K. 13858; Y. 1. HD, 8.5.2006, E. 3653/K. 5292, www.kazanci.com.tr, E.T. 30.06.2020; Kurt, "Lex Commissoria", 139, dn. 57.

bilmesi, onun senedin mülkiyetini kazanmasına engel teşkil etmez[881]. Aynı şekilde inançlı temlik cirosuyla devralınan kambiyo senedinin rehin cirosuyla devri halinde, inanç sözleşmesi ile getirilen sınırlandırmalar rehnalan hamile karşı ileri sürülemez. İnanç sözleşmesinde öngörülen şartların gerçekleşmesiyle inanç konusu kambiyo senedi teminat amacıyla devreden cirantaya iade edilir. Örneğin temin edilen alacağın son bulması halinde inançlı temlik cirosu ile devredilen senedin iadesi senedi teminat amacıyla devreden cirantaya yapılır. Ancak senedin başvurma hakkı kapsamında senet borçlusu tarafından ödenmesi halinde, inanç konusu senedin ödeme yapan senet borçlusuna iade edilmesi gerekir. Yine öğretideki hakim görüş uyarınca açık veya örtülü rehin cirosunda teminat işlevi yoktur[882]. Ancak inançlı temlik cirosunda senedi devralan senedin içerdiği hakkın gerçek sahibi olduğundan, bu görüşün burada kabulü mümkün değildir[883]. Dolayısıyla inançlı temlik cirosuyla senedi devralan hamil, senet bedelinin ödenmesi amacıyla kendi cirantasına başvurma hakkına sahiptir. İnançlı temlik cirosunda hamil, rehinde olduğundan daha güçlü konuma geldiğinden, kredi verenlerce senedin rehni yerine teminat amacıyla temlik alınması tercih edilmektedir[884].

İnançlı temlik cirosuyla senedi devralan hamilin kambiyo senedinin özelliği gereği bazı koruyucu işlemleri yerine getirmesi gerekir. Bu bakımdan, örneğin, senedi zamanında kabul ve/veya ödeme için ibraz etmeli, gerektiğinde protesto çekmelidir. Koruyucu işlemleri yerine getirmek, hamil açısından bir hak olduğu gibi aynı zamanda görev icabı bir yükümlülüktür[885]. Aksi takdirde hamil, senedi teminat olarak devredenin başvurma haklarını kaybetmesine neden olur[886]. Bu nedenle temin edilen alacak henüz muaccel olmasa dahi vadesinde senedin ibrazı ve tahsili gereklidir. Teminat alan, tahsil ettiği meblağdan alacağını alır, varsa fazla kısmı teminat verene iade eder. Temin edilen alacak henüz muaccel olmamış ise, tahsil edilen alacak üzerinde devralan hamilin

---

881 Kırca, "Yargıtay Kararları", 95; Sirmen, *Alacak Rehni,* 66; Develi, "Rehin Cirosu", 85; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 492.

882 Belirtmek gerekir ki örtülü rehin cirosu ile devredilmiş senedi daha sonra devralan iyiniyetli üçüncü kişiler, haklı menfaatleri çerçevesinde senedi örtülü rehin cirosuyla devreden cirantaya senede dayalı olarak başvurabilir. Benzer yönde bkz. Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 682, 166.

883 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 633; Kırca, "Yargıtay Kararları", 95.

884 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 75; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 44; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 8.

885 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 24; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 24; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 634; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 87.

886 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 24; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 24; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 634-635.

düzensiz rehin hakkı söz konusudur[887]. Temin edilen borcun ve senet bedelinin ödenmemesi halinde inanç konusu senedi paraya çevirtip[888], elde edilen tutardan alacağını tahsil etme hakkına sahip olan hamil[889], alacağı karşılandıktan sonra artan tutarı cirantasına iade etmelidir[890].

İnançlı temlik cirosunda, devralan, kendi alacağının teminatı olan senet üzerinde bütün haklara sahip olduğundan, ortada devralanın menfaatine işleyen teminat amaçlı bir temlik mevcuttur[891]. Bu nedenle senet borçlusu, teminat veren cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri, senet üzerinde kendisine ait hakka sahip olan teminat alan ciro edilene karşı ileri süremez. Ancak senedi devralırken bile bile borçlu zararına hareket etmiş ise kişisel def'ilerin ileri sürülmesi mümkündür (TTK m. 687/1). Ancak temin edilen alacağın ödenmiş olmasında olduğu üzere, inançlı temlik cirosuyla devredilen senedin temin edilen alacak için şart olmadığı ihtimalde, teminat alan hamil, teminat veren cirantadan aldığı yetkiyle yani temsilen senedi tahsil etmektedir. Bu durumda teminat veren yani inanılan yararına bir inançlı işlem söz konusudur. Bu nedenle teminat veren cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ilerin teminat alan hamile karşı ileri sürülmesi mümkündür. Ayrıca senet bedeli teminat altına alınan alacağın miktarından fazla ise, aşan kısım için de teminat veren cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ilerin teminat alan hamile karşı ileri sürülmesi mümkündür[892].

---

887 *Öztan*, aşan kısmın güvenli bir yere faiz karşılığında tevdi edilmesi gerektiği savunmaktadır (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 635). Ancak senetten dolayı yalnızca teminat veren poliçede kabul eden muhatap ve bonoda düzenleyen sorumlu tutulup başka kimseler sorumlu tutulamıyor ise, burada yalnızca teminat alanın hukuki durumunu takviye eden bir teminat vardır. Bu durumda, aksine anlaşma yok ise, teminat alan hamilin senedi temin edilen alacağın vadesinden önce devretmemesi veya tahsil etmemesi gerekir. Vadede ise teminat alan hamil, dilerse temin edilen alacağı dilerse de senette ifadesini bulan alacağı takip edebilir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 634). Aynı yönde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 23; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 23.

888 Bu durumda rehin hakkı söz konusu olmadığından inanç konusunun icra takibine başvurmaksızın özel yoldan paraya çevrilmesi mümkündür (Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 141; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 673 ve 681; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 180).

889 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 150 vd.; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 53; Öztürk, *İnançlı İşlemler,* 148 vd.; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 681; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18; Sirmen, *Alacak Rehni,* 39; Uygur, "Teminat Amaçlı", 191.

890 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 153; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 681; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 380, dn. 427; Özkaya, *İnançlı İşlem,* 53; Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 18; Sirmen, *Alacak Rehni,* 39-40; Uygur, "Teminat Amaçlı", 191.

891 Uygulamada rehin cirosunun çok önem arz etmediği, bunun yerine kambiyo senedinin güvene dayalı olarak teminat amacıyla daha sık devredildiği yönünde bkz. Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 646, 156.

892 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 25; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 25; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 24; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 635.

Çünkü teminat alan hamil, artan tutar üzerinde "*başkası yararına inanılan*" konumundadır ve buna göre hareket etmesi gerekir[893].

Temin edilen borcun geçersiz olması veya ifa edilmesi nedeniyle teminat senedinin karşılıksız kaldığı savı, genellikle düzenleyen tarafından hamile veya lehtara yahut her ikisine karşı birden açılan menfi tespit davasında (İİK m. 72) ileri sürülmektedir[894].

Görünüşte temlik cirosu şeklinde olan bir cironun örtülü bir rehin cirosu mu yoksa teminat amacıyla temlik cirosu mu olduğunu tespit etmek, ekonomik işlevleri aynı olmakla birlikte her ikisinin hukuki sonuçlarının birbirinden farklı olması göz önünde bulundurulduğunda, büyük önem taşımaktadır. Belirtmek gerekir ki her ikisi de teminat vermek amacıyla yapılan ve birbiriyle karıştırılma ihtimali yüksek olan bu iki tür ciroyu birbirinden ayırmak için, genelde terim seçiminde özen gösterilmemesi ve bu terimlerin birbirlerinin yerine kullanılabilmeleri de söz konusu olduğundan, yalnızca tarafların kambiyo sözleşmesinde kullandıkları "*rehin*", "*teminat*", "*temlik*" gibi sözcüklerden yola çıkarak bir sonuca varılmamalıdır[895]. Söz konusu ifadeler ile birlikte, tarafların daha önceki ilişkilerinde seçtiği teminat türü, ticari defter kayıtları, uygulamada, özellikle bankacılık işlemlerinde kullanılan mutad deyimler dikkate alınarak, güven ilkesi gereğince tarafların irade beyanları yorumlanarak ortak amacın tespiti gerekir (TBK m. 19/1)[896]. Yargıtay da bankacılık uygulamasında ispat bakımından çek/senet tevdi bordrolarından ve hatta yetersiz olması durumunda ticari defterlerden yararlanılabileceğini içtihat etmiştir[897].

---

893 Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 57.

894 Ahmet Türk, "Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7/Özel Sayı (2005): 308 vd.; Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 29.

895 Kırca, "Yargıtay Kararları", 96 ve 99. İsviçre hukukunda, ortada adi alacak rehni mi yoksa inançlı temlik işlemi mi bulunduğu hususunda irade beyanlarının yorumunda, tarafların defter kayıtları, özellikle bankalarla yapılan işlemlerde kullanılan deyimler, taraflarca daha önce tercih edilen teminat şekli gibi yardımcı olgulardan yararlanılır (Oftinger ve Bär, Systematischer Teil, Nr. 287, 76).

896 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 163, 88; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 20; Oelofse, "Pledging and Security", 23-24; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 101; Sirmen, *Alacak Rehni,* 40; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 29; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 151.

897 *"…çekin davacı bankaya tahsil cirosuyla devredildiği iddia edilirken, dosyaya sunulan 15.06.2016 tarihli yazıda ise çekin kredi borcunun teminatı olarak alındığı ifade edilmiştir. Bu durumda, öncelikle, davacının ticari defter ve kayıtları ile çek tevdi bordrosu incelenerek çekin dava dışı şirketin kredi borcuna teminat olarak verilip verilmediğinin değerlendirilmesi, çekin teminat amacıyla alındığının tespit edilmesi halinde ise çekte rehin cirosu geçerli olmadığından davacı*

İşlemin örtülü rehin mi yoksa inançlı temlik mi olduğu hususunun tam olarak ispatlanamaması halinde, sırf rehinde borçlunun durumunun daha avantajlı olduğu hususuna bakılarak değil, uygulamada genellikle hangi işlemin tercih edilmekte olduğuna ağırlık verilerek karara varmak gerekir[898]. Elbette banka örneğinde alacaklı bankanın teminat amacıyla devraldığı senetlere dayanmaksızın kredi, avans sözleşmesine dayanarak alacaklısını takip etmesi halinde, yapılan cironun niteliğinin araştırılmasına gerek yoktur[899].

---

bankanın işbu davayı açamayacağının gözetilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı olarak…" Y. 11. HD, 11.4.2018 E. 2016/15070, K. 2018/2588, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.05.2020; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 162, dn. 749; *"…davaya konu çekin davacının ticari defterlerinde sipariş avansı olarak kaydedildiği, davacı ticari defterlerinde çek karşılığında davalı şirketin edimini yerine getirdiğine dair bir kaydın bulunmadığı, davalının ticari defterlerini ibraz etmemiş olması sebebiyle davacı ticari defterlerindeki kayıtların aksini ispat edemediği, bu durumda davacının davalı ….'ne borçlu olmadığının kabulü gerektiği, davalı bankanın kredi alacağına karşılık teminat teşkil etmek üzere çeki temlik cirosu ile devraldığı ve davalı bankanın yetkili hamil olduğu, yapılan cironun rehin cirosu olarak kabulünün mümkün olmadığı…"* Y. 19. HD, 14.4.2016 E. 2015/16747, K. 2016/6671, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.05.2020; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 162, dn. 749. Farklı yönde bir karar için bkz. "*…çek teslim bordrosunda yer alan "teminat" ibarelerinin davaya konu çekin rehin cirosu ile davalı bankaya devredildiğine delil teşkil etmeyeceği, çeklerin diğer davalının temlik cirosu ile davalı bankaya devredilmiş olduğunun kabulü gerektiği…*" Y. 19. HD, 5.5.2016, E. 2015/17146, K. 2016/8308, www.kazanci.com.tr, E.T. 22.07.2020.

[898] Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz*, WG Art. 19 Rn. 20; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 10; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 633; Kırca, "Yargıtay Kararları", 96 ve 99. İsviçre hukukunda, ortada adi alacak rehni mi yoksa inançlı temlik işlemi mi bulunduğu konusunda tereddüt yaşanması durumunda, bu tereddütü giderecek başka yorumlama aracı yok ise, ticari uygulamada özellikle bankacılık işlemlerinde teminat amaçlı temliklerin alacak rehnine oranla daha sık başvurulan bir teminat şekli olduğu gerekçesiyle tereddüt halinde inançlı temlik lehine bir karinenin varlığının kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Oftinger ve Bär, Systematischer Teil, Nr. 286). Benzer yönde bkz. MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 10. *Kırca*'ya göre de, madem bankacılık uygulaması başta gelmek üzere yıllarca süren uygulamada sayısız denebilecek ölçüde bu türden işlem yapılmış ve 11. Hukuk Dairesi'nin içtihat değişikliğine dek bu türden işlemler yargı uygulaması da dahil sorgulanmaksızın geçerli kabul edilmiş, o halde bu türden çek devirlerini inançlı işlem olarak görmek daha isabetli gözükmektedir. Yazara göre bu tercih, ticaret hukuku kurallarının oluşturulmasında göz önünde bulundurulan ilkelerden biri olan "*işlem hayatına duyulan güvenin korunması ilkesi*"ne de hizmet eder (Kırca, "Yargıtay Kararları", 99). *Aral*, temlik konusu alacak üzerinde tam bir hak sağlaması ve alacağını rehne göre kolaylıkla elde etme imkanı vermesi sebebiyle, uygulamada, özellikle bankalar kredi işlemlerinde inançlı temlik işlemini tercih ettiklerinden, taraflar arasında yapılan teminat işleminin alacak rehni mi inançlı temlik mi olduğu hususunda ihtilaf çıkması halinde, şüphe halinde inançlı temlik lehine fiili bir karinenin bulunduğunun kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Aral, "Topyekün Temlik", 98). Aynı yönde bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 41 ve dn. 54. Bununla birlikte öğretide savunulan diğer bir görüşe göre, işlemin hukuki niteliğinin tespitinde rehin mi yoksa inançlı temlik mi olduğunun anlaşılamadığı durumda işlemin, borçlu lehine yorum yapılarak malikin haklarını daha az kısıtlayan, dolayısıyla teminat isteyen alacaklıya daha sınırlı bir hak sağlayan rehin olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yönde bkz. Wieland, *Ayni Haklar*, 751; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 29-30; Aydıncık, "Alacağın Teminat Amacıyla Temliki", 152.

[899] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 163.

2.2.2. Rehin Cirosunda Özellik Arz Eden Durumlar

2.2.2.1. Beyaz Rehin Cirosu

2.2.2.1.1. Genel Olarak

Temlik cirosu biçiminde yapılan örtülü rehin cirosunun tam veya beyaz ciro şeklinde yapılabilmesi mümkün iken[900], açık rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı hususu tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe göre[901], rehin cirosunun beyaz ciro ile yapılması mümkün değildir. Çünkü beyaz ciro, senedin hamiline yazılı senet gibi tedavül etmesini sağlar. Oysa senedi rehin cirosu ile devralan kişi, senedi ciro etmek isterse, ancak bir tahsil cirosu ile başkasına devredebileceğinden (TTK m. 689/1), vekâleten devralınan bir senedin hamiline olarak elden ele dolaşması vekâlet ilişkisine aykırı olur[902]. Ayrıca TTK m. 689/1 hükmü ile açık rehin cirosunun, "*bedeli teminattır*", "*bedeli rehindir*" veya rehnetmeyi ifade eden başka bir kaydı taşıması gerektiği öngörülmüştür. Beyaz ciroda, cironun rehin amacıyla yapıldığını gösteren bir kayıt yer almayacağından, açık rehin cirosu beyaz ciro ile yapılamaz[903]. Rehin cirosunun beyaz ciro ile tesis edilmesi halinde senedin devrinden sonra ilk rehin alacaklısının tespiti ve dolayısıyla senedi ibraz edenin yetkili hamil olup olmadığının tespiti de güçleşmektedir[904]. Nitekim bu belirsizlik rehin alacaklısına karşı kişisel def'ilerin ileri sürülmesinde de güçlükler doğuracağından beyaz rehin cirosu, kıymetli evraktaki def'ilerle ilgili kurallara da uygun değildir[905].

---

900 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 631-632; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 306; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 83; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 101; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641.

901 Bu yönde bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Jacobi, *Wechsel- und,* 639; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576 ve 626; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 74 ve 78; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174-175; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 299; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 41 ve 77; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 108; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199-200; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 640; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 364; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 199; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134.

902 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 293; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 41; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174-175; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 640-641.

903 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134.

904 Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641.

905 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 7; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak*, 200; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 199.

Diğer görüşe göre ise[906], açık rehin cirosunun geçerli olması için mutlaka tam ciro şeklinde yapılması zorunlu olmayıp, beyaz ciro şeklinde de yapılması mümkündür. Çünkü TTK m. 689'da rehin cirosunun mutlaka tam ciro şeklinde yapılması gerektiği şartı yer almamaktadır. Bunun yanında beyaz ciroyu tanımlayan TTK m. 683/2'de ciro lehtarının ciro şerhinde gösterilmesinin şart olmadığı, hatta yalnızca imzadan oluşan bir cironun dahi geçerli olduğu açıkça belirtilmiştir. Buna göre, rehin cirosunun tam ciro olması şartının aranmadığı beyaz imzayı kabul eden Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden anlaşılmaktadır[907]. Dolayısıyla cironun rehin amacıyla yapıldığını belirten bir kayda yer verilmesi ve cirantanın yalnızca imzası ile rehin cirosu yapmak mümkündür[908] ve bu şekilde senedi devralan hamil, tam ciroda olduğu gibi TTK m. 689/1'de öngörülen tüm haklara sahiptir[909]. Ayrıca TTK m. 689'da olduğu gibi kıymetli evrakın rehnine ilişkin TMK m. 956 hükmünde de ciro lehtarının senet üzerinde belirtilmesi şartı aranmamakta, diğer bir deyişle, rehin cirosunun tam ciro şeklinde yapılmasını zorunlu kılmamaktadır[910].

2.2.2.1.2. Beyaz Cironun Arz Ettiği Özellikler

Cironun işlevleri bakımından tam cirodan farklı olmayan beyaz ciro, senedi tam ciro ile devralan hamile oranla, hamiline daha geniş imkanlar tanır. Beyaz ciro hamili, aşağıda sayılan yetkilere sahiptir (TTK m. 684/2):

- Beyaz ciro şerhine kendi adını-unvanını yazmak suretiyle beyaz ciroyu tam

---

906 Bu yönde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 85; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 75; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1009 Rn. 4; Moskric, "Der Lombardkredit", 175; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 4; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 3; Oelofse, "Pledging and Security", 27; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 173; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 66; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Zehra İlgün Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda Teminat Senetleri (Teminat Amacıyla Düzenlenen Kambiyo Senetleri),* 1. Baskı (Ankara Adalet Yayınevi, 2020), 55-56; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 254; Hakan Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", *Legal Hukuk Dergisi*, 16/192 (2018): 5715 vd.; Şenocak, "Menkul Kıymet", 6; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 93, dn. 227; Ergüne, "Anonim Şirket", 752; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 44.

907 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 93, dn. 227; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 173; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290.

908 Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 4; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1009 Rn. 4; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 90.

909 Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 290.

910 MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 523; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 173; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 88.

ciro haline getirebilir ve bu durumda senet sanki kendisine tam bir ciroyla devredilmiş gibi olur ve ciro zincirinde yer alır[911].

- Beyaz ciroyu senedi devredeceği kişinin ismini veya unvanını yazarak doldurabilir. Böyle bir durumda kendisi ciro zincirinde hiç gözükmediğinden ciranta sıfatını kazanmaz ve başvuru borçlusu sıfatıyla sorumlu olmaktan kurtulur[912]. Bu durumda senet ismi yazılan kişiye tam ciro ile doğrudan devredilmiş gibi olduğundan[913], düzgün ciro zincirinin sağlanması için senedin bu kişiye teslim edilmesi ve bir sonraki cironun da bu kişi tarafından yapılması gerekir[914].
- Kambiyo senedini, tam veya beyaz ciro ile tekrar devredebilir. Bu durumda ciranta sıfatıyla attığı imza ile ciro zincirine katılır ve başvurma borçlusu olarak kendisinden sonra gelen cirantalara ve hamile karşı sorumluluk altına girmiş olur[915].

---

911 Arslanlı, *Ticari Senetler,* 22-23; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 577; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Akgün, *İcra-İflas,* 66; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 643; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1828; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 175; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 65; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 63; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 37.

912 BSK Wertpapierrecht – Bauer, OR Art. 1033 Rn. 5; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 51; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1033, Rn. 8; Stanzl, *Wechsel-, Scheck-,* 55; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 54-55; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 23; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 577; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 177; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 38; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Akgün, *İcra-İflas,* 66 ve 111; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 88; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 65; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1828; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 127; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 46; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 348; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 78; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 176; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 37; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 64.

913 Arslanlı, *Ticari Senetler,* 23; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194; Akgün, *İcra-İflas,* 66; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1828; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 577; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 176; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 127; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 176; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 64. Hamil, ancak son beyaz ciroyu, başka bir deyişle kendi cirantasının yapmış olduğu son beyaz ciroyu doldurabilir, (şayet varsa) bu cirodan evvel yer alan beyaz ciroları doldurması senette tahrifat sayılır (Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14 Rn. 5; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 577; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 643). Bunun dışında doldurma yetkisini kullanan hamil, örneğin protestodan muafiyet kaydı gibi, kendi cirantasının durumunu kötüleştirecek eklemeler yapamaz (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 577; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 643).

914 Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 643. Belirtmek gerekir ki hamil tarafından beyaz cironun üçüncü kişi adına doldurulabilmesi için, bu şekilde ciro zincirine ve senedin ödenmemesi halinde başvuru borçluları arasına katılacak olan üçüncü kişinin bu konuda rızasının olması gerekir. Hamil, beyaz ciroyu bu konuda bilgisi ve rızası olmayan üçüncü bir kişinin adını veya sanal bir isim yazarak da doldurabilir. Ancak bu işlemin ciro zincirinde kopukluk yaratmaması için bir sonraki cironun beyaz ciroya adı eklenen bu kişi tarafından yapılması gerekir (Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 10, dn. 12).

915 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14 Rn. 5; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 194-195; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 140; Akgün, *İcra-*

- Hamil, beyaz ciroyu doldurmayıp ve herhangi bir ciro da yapmayıp kambiyo senedini olduğu gibi başkasına devredebilir. Senedi yalnızca zilyetliğini geçirmek suretiyle başkasına devreden hamil, senet üzerine imza koyarak ciranta sıfatını almadığından başvuru borçlusu olmaz[916]. Böylece kambiyo senedi, hamiline yazılıymış gibi tedavül etmekte ve bu durum, senedin tedavül kabiliyetini artırmaktadır[917].

Beyaz ciro, emre yazılı senedin hamiline yazılı bir senetmiş gibi tedavül edebilmesine olanak sağlamakla birlikte[918], onun niteliğini değiştirip hamiline yazılı

İflas, 66 ve 111; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1828; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 578; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 643-644; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 128; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 46; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 348; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 176-177; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 64.

916 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 627, 152; BSK Wertpapierrecht – Bauer, OR Art. 1033 Rn. 5; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1033, Rn. 8; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1004, Rn. 3; von Schwerin, *Wechsel- und Scheckrecht,* 76; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht*, 54; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 51; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Richardi, *Wertpapierrecht,* 147; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 66; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 195; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 178; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 140; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 89; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 578; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 128; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 210; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 348; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 78; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 178; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 36.

917 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 627, 152; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 13, Rn. 2; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 14 Rn. 5; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 23; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 578; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1824 ve 1829; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 178; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 195; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 644; Akgün, *İcra-İflas,* 66 ve 111; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 105; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199-200; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 348; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 78; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 178; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 38; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65.

918 Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 54; Ribi, *Von der Übertragung,* 141-142; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 156, 84; Meyer-Cording ve Drygala, *Wertpapierrecht,* 51; Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1003, Rn. 3; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 33; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 139 ve 140; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 23; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1824 ve 1829; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 348 ve 575; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 119 ve 195; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 66; Akgün, *İcra-İflas,* 66 ve 111; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 105; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 199; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 210; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 160 ve 161; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 635, 637 ve 644; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 77; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 178-179; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 627; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 37; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65.

senet haline gelmesi sonucunu doğurmaz[919],[920]. Çünkü beyaz ciro sonucunda kambiyo senedi hamiline yazılı bir senet halini alsaydı, hamiline yazılı senetlerin ciro edilmesi söz konusu olmadığından, beyaz ciroyla devredilmiş kambiyo senedinin tekrar tam veya beyaz ciro ile devredilmesinden ve ciro zincirinden söz edilemezdi[921]. Hatta mevcut beyaz cironun tam ciro haline getirilebilmesi de mümkündür. Oysa beyaz cirodan sonra senet tekrar normal bir cironun hüküm ve sonuçlarını doğuracak şekilde bir tam veya beyaz ciro ile devredilebilir[922] ve ödeme yapacak olan kişi, beyaz ciroya kadar olan (ve sonradan tam veya beyaz ciro ile devredilmiş ise bundan sonra devam eden) ciro zincirinin düzgün olup olmadığını incelemeli, zincirde bir kopukluk var ise hamile ödeme yapmamalıdır (TTK m. 686/1)[923].

TTK m. 682/3 hükmü uyarınca, "*hamiline ciro beyaz ciro hükmündedir*". Böylece kambiyo senedi, hamiline kaydını içeren ciro ile hamiline yazılı senede dönüşmemekle birlikte bu cironun beyaz ciro hükmünde olmasıyla, hamiline yazılıymış gibi tedavül edebilir. Görüldüğü gibi çek dışında diğer kambiyo senetleri hamiline

---

919 Waidelich, *Wechsel und Scheck,* 23; Lang, *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr,* 33; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 156, 84; Ribi, *Von der Übertragung,* 141-142; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 150; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1829; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 575-576; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 195; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 200; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Akgün, *İcra-İflas,* 111; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 210-211; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 234; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 77; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 172, 178 ve 179; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 37; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65. "*...Keşidecileri, davacı Kooperatifin üyeleri olan ve üyelik ödentilerinin ödenmesi amacıyla keşide olunup lehtar davacıya verilen bonolar incelendiğinde; Kooperatifi temsile yetkili yönetim organınca "beyaz ciro" yapılarak verildiği görülmektedir. Beyaz ciro bononun "hamiline yazılıymış gibi" tedavülüne imkan verir. Senedin beyaz ciroyla devri halinde her hamil hak sahibi sayılır. Ancak beyaz cirolu bono, hamile yazılı bir senet halini almaz. (TTK. md. 596; md:594)*" Y. 15. HD, 16.12.2003, E. 2003/2853, K. 2003/6033, www.kazanci.com.tr, E.T. 01.08.2017.

920 Emre yazılı senetlerin beyaz ciro ile hamiline yazılı senetmiş gibi devredilebilmesi nedeniyle, neredeyse yalnızca bu tür cironun bankacılık uygulamasında kullanıldığı yönünde bkz. Zbinden, *Das Pfandrecht,* 45.

921 Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 180; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 200; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 210-211; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 179.

922 Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 200; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1829; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 179; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65.

923 Ribi, *Von der Übertragung,* 141-142; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 161; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 200; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1829; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 85; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 210-211; Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 94; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 644; Akgün, *İcra-İflas,* 111; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 75; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 180; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 65 ve 66.

düzenlenemezken, diğer kambiyo senetlerinde de hamiline ciro geçerlidir ve beyaz ciro hükmündedir[924].

Aksi yazılı delille ispat edilmedikçe, beyaz ciro, temlik cirosu niteliğindedir[925]. Dolayısıyla cironun yapılış amacını gösteren farklı bir kayıt (tahsil veya rehin) ciro şerhine eklenmedikçe, beyaz cironun, temlik amacıyla yapıldığı kabul edilir.

2.2.2.1.3. Değerlendirme

2.2.2.1.3.1. Genel Olarak

Rehin cirosunun beyaz ciro ile yapılıp yapılamayacağı hususu irdelenirken, öncelikle rehin ve beyaz ciroya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümlerini bir arada değerlendirmek gerekir. Belirtmek gerekir ki rehin cirosunu düzenleyen TTK m. 689/1'de rehin cirosunun mutlaka tam ciro şeklinde yapılması zorunlu kılınmamıştır. Keza kural olarak başka amaçla yapıldığı ciro şerhinden anlaşılmadığı sürece temlik cirosu hükmünde olan beyaz cironun başka bir amaç için yapılmasına (rehin, tahsil) engel olacak herhangi bir ifadeye de TTK m. 683/2'de yer verilmemiştir[926]. Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, rehin cirosunun tam ciro şeklinde yapılmasını öngören veya beyaz ciro ile yapılmasını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığından, kanaatimizce, cironun rehin amacıyla yapıldığını ifade eden bir kayıt kullanmak suretiyle beyaz ciro şeklinde rehin cirosu yapmak mümkündür.

Ciro şerhinde aksine bir kayıt yok ise, beyaz cironun temlik cirosu hükmünde olduğu karine olarak kabul edilir. Yargıtay'ın ve öğretinin görüşü de bu yöndedir. İç ilişkide rehin (veya tahsil) cirosunun söz konusu olduğu iddia edilir ise, bu iddianın,

---

924 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 140; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 200; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 171-172.

925 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 140 ve dn. 24; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 293; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 41; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 576-577; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 46 ve 47; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 313-314; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1824 ve 1880; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 348; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 637; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 79 ve 174; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 37 ve 52, dn. 270; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 91. Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir. Bu yönde bkz. "*Beyaz ciro, temlik cirosu niteliğindedir. Beyaz cironun tahsil cirosu olduğu iddiası tanıkla ispat edilemez.*" Y. 11. HD, 6.12.1990, E. 7483, K. 7865; *"…Buna göre, takip dayanağı çekin, ciranta …'ın beyaz cirosu ile alacaklıya geçtiği görülmekle, cironun 688/1. maddesinde belirtilen şekilde herhangi bir kaydı içermediğinden tahsil cirosu olarak kabul edilemez. Bu hali ile alacaklının temlik cirosu ile çekin yetkili hamili olduğu görülmekte olup, keşideci borçluyu takip hakkı bulunmaktadır.*" Y. 12. HD, 01.12.2015, E. 2015/19740, K. 2015/30116, www.kazanci.com.tr, E.T. 26.04.2019; Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 639, dn. 58.

926 Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 90; . Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5715.

sahibi tarafından yazılı delille ispatı gerekir. Fakat beyaz ciro şerhinde rehin kaydı var ise, söz konusu ciroyu yine de temlik cirosu olarak kabul etmek[927] veya geçersiz saymak tarafların iradesine aykırılık oluşturur. Nitekim temlik cirosu hükmünde olmakla birlikte beyaz cironun temlik maksadı dışında yapıldığının (rehin, tahsil) haricen yapılmış bir sözleşme veya başkaca yazılı bir delille ispatlanması halinde söz konusu ciro rehin veya tahsil cirosu hükmünde sayılırken, rehin şerhli beyaz ciroyu, rehin cirosu olarak kabul etmemek ve bu nedenle geçersiz saymak kanaatimizce uygun değildir[928].

2.2.2.1.3.2. Vekâlet Sözleşmesi Bakımından Konunun Değerlendirilmesi

Öncelikle tahsil cirosunun hukuki niteliği üzerinde durmak gerekir. Senedin tahsil cirosu ile devredilmesi, bir yetkilendirmedir. Bu yetkilendirmede dış ilişki bakımından TTK m. 688 hükmü esas alınmaktadır. İç ilişki bakımından ise taraflar arasındaki hukuki işlemin niteliği belirleyicidir. Senedi tahsil cirosuyla devreden ve devralan arasındaki hukuki ilişki kural olarak vekâlet ilişkisidir[929],[930]. Kendi cirantasının

---

927 Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 90.

928 Rehin şerhinin sonradan eklendiğini, senedi temlik cirosuyla devraldığını iddia eden hamil, bu durumu yani senette tahrifat meydana geldiğini ispatla yükümlüdür (Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 90).

929 Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 636, 154; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 151; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 111; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 52 ve 64; Doğanay, *Türk Ticaret*, 1878 ve 1882; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 312 ve 322; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 359; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 184; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303; Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 11-12; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 93; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 242; Ayan, "Kambiyo Senetlerinde", 1471; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 118 ve 123; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 184. "*...(e)TK'nın 600. maddesinde belirtildiği üzere, tahsil cirosu tevkili tazammum eder. Bu itibarla, olayda davacı ile davalı arasındaki hukuki ilişki vekalet akdidir...*" Y. 11. HD, T. 20.11.1973, E. 4173, K. 4599, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 559; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 96-97, dn. 118; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 274, dn. 11. "*...Tarafların uyuştuğu gibi her ne kadar çek temlik cirosu ile davalıya ciro edilmişse de, cironun tahsil amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Tahsil cirosu vekalet hükmünde olduğundan, BK. 390 yollamasıyla BK. 321. maddesi hükmü gereğince veril borcunu ihtimam ile ifaya mecbur olup, kasıt veya ihmal ve dikkatsizlik ile iş sahibine verdiği zarardan dolayı sorumludur...*" Y. 11. HD, 09.04.1990, E. 1990/2603, K. 1990/3139, www.kazanci.com.tr, E.T. 25.08.2017. "*...Tahsil cirosuyla senedi eline geçiren hamil, senet bedelini tahsille görevlendirilmiş vekil durumundadır. Senetten doğan hakları ancak bu amaçla kullanır. Ödememe halinde senedi; tahsil halinde ise senet bedelini asıl hamile geri vermek, teslim etme yükümündedir. Bu nedenle ciranta ile hamil arasındaki ilişki TTK.nun 600/1. maddesi hükmü uyarınca vekalet akdi niteliğindedir. Bu nedenle yanlar arasındaki iç ilişkide, Borçlar Yasasının vekalete ilişkin 386 ve onu izleyen maddeleri hükümleri uygulanacaktır*." Y. 11. HD, 26.11.1981, E. 4625, K. 5043, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 383-384. Tahsil cirosunun iç ilişkide ortaya çıkardığı sorunlar ve sonuçlar, temsil ve vekalet hükümleriyle benzerlikleri ve aykırılıkları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 95 vd.; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 271 vd.

930 Elbette ciranta ile hamil arasındaki iç ilişki, bir hizmet veya şirket akti vs. de olabilir (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 611-612, dn. 303 ve 615). Aynı yönde bkz. Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 64; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 118, dn. 458; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 183. *Ertekin ve Karataş*'a göre de taraflar

temsilcisi durumunda olan vekil-hamil[931] ile ciranta arasındaki iç ilişki, kambiyo senedi ile ilgili olmayıp ve özel olarak düzenlenmediğinden[932], genel hükümlere[933], yani Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet (TBK m. 502-514) hükümlerine tabidir[934]. Dolayısıyla senedi tahsil cirosuyla devralan vekil-hamilin başvurma hakkının gereği gibi kullanılmaması nedeniyle sorumluluğu, yaptığı işler nedeniyle ciro edilene herhangi bir ödemede bulunup bulunmayacağı hususunda yapılacak değerlendirmede taraflar arasındaki bu iç ilişki (vekâlet) dikkate alınır[935]. Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir[936].

Konuyla ilgili incelenmesi gereken en önemli husus, vekâlet ilişkisi gereğinden yola çıkarak rehin cirosunun tam ciro olarak yapılmasının mümkün olup olmadığıdır. Elbette bu doğrultuda rehin cirosuyla senedi devralan hamilin, senedi başka bir ciro

---

arasındaki hukuki ilişki, bir hizmet akdi de olabilir (Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 359).

931 "*...Senedin lehtarı tarafından bankaya "tahsil için" ciro edildiği senet arkasındaki meşruhattan anlaşılmış olup... banka yaptığı icra takibinde vekil-hamil durumunda bulunmasına göre banka aleyhine (menfi tespit davası açılarak) husumet tevcihi ve hüküm tesisi yanlıştır...*" Y. 19. HD, 22.04.1994, E. 93-4137, K. 4119, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu*, 560. "*Tahsil cirosunda, temlik cirosunun aksine olarak, senet kendisine ciro edilen kimse senette ifadesini bulan hakkı münhasıran ciranta namına istimal eder. Senedin mülkiyet hakkı da cirantada kalır. Senetler kendisine tahsil için verilen banka, vekil-hamil durumundadır.*" Y. HGK, 16.04.1969, E. 1966/1336, K. 512, Doğanay, *Türk Ticaret,* 1879, dn. 173. "*...Davalı banka, bu senetlere tahsil cirosu ile vazıülyet bulunduğuna göre, ciranta ile arasındaki hukuki ilişki bir vekâlet olup, Türk Ticaret Kanununun bonolar hakkında da uygulanması gereken 600. maddesi uyarınca, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilirse de, poliçeyi ancak tahsil cirosu şeklinde tekrar ciro edebilir ve bu hareketleri vekil sıfatıyla icra eder. Asil aleyhine dava açıldığına göre, bu davada vekilin yeri olmamak gerekir...*" Y. TD, 27.03.1969, E. 4847, K. 1419, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 358.

932 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 151; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1882.

933 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 615; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 151 ve 154; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 269; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 322; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 64.

934 Doğanay, *Türk Ticaret,* 1878, 1879, 1882 ve 1884; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 313 ve 322; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 64; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 119 ve 123. Ancak *Gürbüz*'e göre, bu vekâlet ticari senetlerin özellikleri nedeniyle Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre özel bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla tahsil cirosunun sağladığı vekâlet, TBK'da düzenlenen vekâlet sözleşmesinden (kapsam, özel yetki vb. açısından) farklı nitelikler taşımaktadır (Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 315-316). Aynı yönde bkz. Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 47.

935 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 615; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 151-152; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 242; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 221; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 123.

936 "*Tahsil cirosu vekaleti tazammun eder, yani tahsil cirosu ile senede hamil olan şahıs vekil durumundadır... Bu itibarla, tahsil cirosundan sonraki ciroları, açık bir kaydı ihtiva etmeseler dahi tahsil cirosu olarak kabul etmek gerekir. Bu vekalet ilişkisini, iç münasebette olduğu kadar dış münasebet yönünden de kabul edilmelidir. Çünkü, hamil senetten doğan bütün hakları kullanırken cirantası hesap ve namına hareket etmektedir ve bir mümessil durumundadır...*" Y. HGK, 25.11.1972, E. 523, K. 953, Kaçak, *Açıklamalı-İçtihatlı,* 285; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 379-380. Yine aynı yönde bkz. Y. 11. HD, 09.10.1978, E. 4853, K. 4567, YKD, Yıl 1979, Sayı 5/1 Ocak, s. 85; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 322, dn. 671; Y. 11. HD, 19.10.1978, E. 4853, K. 4568, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 381-382; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 168-169.

çeşidiyle devretmesi durumunda dahi, söz konusu cironun bir tahsil cirosu hükmünde olmasının sonuçları üzerinde durmak gerekir. Nitekim rehin cirosunun beyaz ciro olarak yapılmasının mümkün olmadığını belirten görüşün en önemli gerekçesi; rehin cirosu ile devralanın bir senet, ancak tahsil cirosu ile yani vekâleten devredildiğine göre, vekâleten devralınan bir senedin beyaz ciro ile hamiline yazılı senetmiş gibi devrine imkan sağlanması, karşılıklı güvene dayanan vekalet ilişkisinin niteliğine uygun olmaz[937]. Rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılmasının, vekâlet ilişkisine aykırılık oluşturup oluşturmadığına ilişkin açıklama yapmadan önce, vekâlet sözleşmesine ilişkin ilgili hükümlerin incelenmesi gerekir.

2.2.2.1.3.2.1. Vekalet Sözleşmesi, Tanımı ve Tarafları

TBK m. 502 ile m. 514 hükümleri arasında düzenlenen ve bir iş görme sözleşmesi türü olan vekalet öyle bir akittir ki, vekil, vekalet verenin menfaatine ve hesabına uygun olarak, zaman kaydına bağlı olmaksızın ve nisbeten bağımsız olarak bir iş görmeyi, sonucun elde edilmemesi rizikosu kendisine ait olmamak üzere yüklenir[938]. Rızai bir sözleşme türü olan vekâlet sözleşmesinin kurulması, kural olarak, Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine (TBK m. 3 vd.) göre olur[939]. Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca vekâlet sözleşmesi, vekâlet konusu işin yapılması özel bir şekle tabi olsa bile, taraflar arasında şekle bağlı kılınmadıkça, kural olarak, bir geçerlilik şekline bağlı olmayıp tarafların birbirine uygun iradelerini beyan etmeleriyle kurulur[940].

---

937 Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 576; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174-175.

938 Benzer ve farklı tanımlamalar için bkz. Halûk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 2*, 1989 Yılı Dördüncü Tıpkı Basım'dan Beşinci Tıpkı Basım (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 356; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2*, 2. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 116; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 698; Aydın Zevkliler ve K. Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri,* 16. Baskı (Ankara: Turhan Kitapevi, 2016), 632; Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Genişletilmiş 9. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012): 387; Ahmet Cemal Ruhi, *Sözleşmeler Hukuku Cilt 2*, Güncellenmiş 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 2419; Nihat Yavuz, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt 2* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 2638; Vehbi Umut Erkan, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekâlet Sözleşmesinde Vekâlet Verenin Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62/2 (2013): 442.

939 Eren, *Özel Hükümler*, 706; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 394; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 131.

940 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 364 ve 390; Şebnem Akipek, *Alt Vekalet*, 1. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2003), 37-38 ve 44; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 644; Yavuz, *6098 sayılı,* 2649; Eren, *Özel Hükümler*, 706; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 132; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 396; Ruhi, *Sözleşmeler Hukuku,* 2419; Erkan, "6098 Sayılı", 444, dn. 5. Ancak ispat açısından vekâlet sözleşmesinin belirli bir şekilde yapılması faydalıdır (Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 396).

Hatta TBK m. 6 hükmü uyarınca vekâlet sözleşmesinin, kanun[941], işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabul şart değilse, örtülü (zımni) kabul ile kurulması da mümkündür[942].

Güven ilişkisinin öne çıktığı vekâlet sözleşmesinde, vekil, kendisine duyulan güvene uygun olarak vekâlet sözleşmesinin en önemli unsuru olan "*işgörme*"nin gereğini yerine getirirken, sonuç sorumluluğu bulunmasa da, üstlendiği edimi, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür (TBK m. 506/2)[943].

2.2.2.1.3.2.2. Alt Vekalet Sözleşmesi, Tarafları ve Hukuki Niteliği

TBK m. 506/1 hükmü gereğince vekil, vekâlet verenin vekilin özelliklerini (yeteneğini ve becerilerini) dikkate alarak sözleşme yapması ve taraflar arasında güven ilişkisinin yoğun bir şekilde bulunması[944] nedeniyle vekilin edimini şahsen ifa

---

941 Bir kanun hükmünün açık bir kabule gerek olmaksızın, önerinin yapılmasını sözleşmenin kurulması için yeterli bulmasına örnek, TBK m. 6'ya nazaran özel düzenleme niteliğinde ve TBK m. 6'nın vekâlet sözleşmesinde yasal bir uygulama alanı bulmuş hali olan TBK m. 503 hükmüdür (Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 395; Eren, *Özel Hükümler*, 705; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 131). İlgili hüküm uyarınca; "*kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır.*"

942 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 387; Yavuz, *6098 sayılı,* 2649; Eren, *Özel Hükümler*, 704; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 643; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 132; Erkan, "6098 Sayılı", 445. "*...Vekâlet sözleşmesi kural olarak BK'nun 11. maddesinin, 1. fıkrası hükmü gereğince hiçbir şekle bağlı değildir. Yazılı olabileceği gibi, sözlü de yapılabilir. Hatta BK'nun 6. maddesi hükmü uyarınca vekâlet örtülü olarak (zımnen) verilebileceği gibi zımni kabulle de oluşabilir...*" Y. HGK, 26.11.2014, E. 2013/23-1315, K. 2014/972, www.kazanci.com.tr, E.T. 26.08.2017.

943 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 409; Eren, *Özel Hükümler*, 703 ve 723; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 401; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 152; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 650 vd.; Akipek, *Alt Vekalet*, 56 ve 67; Erkan, "6098 Sayılı", 447. "*...Vekil, vekalet görevini yerine getirirken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur...*" Y. 13. HD, 28.6.2016, E. 2015/20772, K. 2016/15689, www.kazanci.com.tr, E.T. 26.08.2017; Vekilin özen borcu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Veysel Başpınar, *Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu*, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2004); Mustafa Alper Gümüş, *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu* (İstanbul: Beta Yayınları, 2001).

944 Tandoğan, *Borçlar Hukuku,* 456; Eren, *Özel Hükümler*, s. 717; Ruhi, *Sözleşmeler Hukuku,* 2419; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 657; Gümüş, *Borçlar Hukuku*, 121; Yavuz, *6098 sayılı*, 2681; Akipek, *Alt Vekalet*, 61, 109 ve 161; Şafak Parlak ve Levent Börü, "Alt Vekâlet", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 96 (2011): 18; Atiye Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet İlişkisinde Müvekkil-Alt Vekil İlişkisi", içinde *Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan*, ed., Derya Ateş Karaman ve Alper Bulur, (Ankara: Beta Yayınları, 2008), 635. "*...Bilindiği üzere; Borçlar Kanununun temsil ve vekalet bağıtını düzenleyen hükümlerine göre, vekalet sözleşmesi büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar...*" Y. 1. HD, 09.06.2003, E. 2003/6215, K. 2003/6884, www.kazanci.com.tr, E.T. 27.09.2017; "*...Davacı ile davalı arasındaki ilişki bu mahiyeti itibariyle vekalet sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Vekâlet sözleşmesi, vekil ile vekalet verenin*

etmesinde vekâlet verenin menfaati olduğundan, sözleşme konusu işgörmeyi, bizzat yerine getirmekle yükümlüdür[945]. Vekilin şahsen ifası kural olmakla birlikte, TBK m. 506/1, c. 2 hükmü uyarınca, vekile yetki verildiği (açıkça veya zımnen) veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, iş görme borcunu bir üçüncü kişiye gördürebilir. Alt vekâlet, uygulamada vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunu başka bir üçüncü kişiye gördürmesinin çeşitlerinden en çok başvurulandır[946]. İşte TTK m. 506/1 hükmünde düzenlenen bu üç durumun ortaya çıkması halinde vekilin, vekâlet sözleşmesinden doğan borçlarının ifasını (tamamen veya kısmen) kendi adına düzenlediği bir sözleşme ile üçüncü kişiye devretmesi durumunda alt vekâlet sözleşmesinin varlığı gündeme gelir[947]. Alt vekâlet sözleşmesi ile vekillik sıfatı değil, yalnızca vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan işgörme ediminin ifası devredildiğinden[948], asıl vekilin müvekkile karşı yükümlülükleri değişmemekte, yalnızca vekilin işi başkasına gördürmeye yetkili olması halinde vekâlet sözleşmesinden doğan sorumluluğu sınırlı olmaktadır[949].

Bir alt sözleşme türü olan alt vekâlet sözleşmesi, (asıl) vekil ile alt vekil arasında akdedilmekte ve söz konusu sözleşme, fiili anlamda (asıl) vekil ile müvekkil arasında düzenlenen asıl vekâlet sözleşmesinden kaynaklansa da[950] alt vekilin asıl vekilin vekili konumunda olduğu, hukuki anlamda asıl vekâlet sözleşmesinden tamamen bağımsız

---

karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının önemli bölümü bu güven unsurundan kaynaklanır…" Y. 13. HD, 22.02.2012, E. 2011/20570, K. 2012/3618, Ruhi, *Sözleşmeler Hukuku,* 2462-2463.

945 Söz konusu hükmün, vekalet sözleşmesine hakim olan güven prensibi nedeniyle "*şahsen ifa zorunluluğunun olmaması*" başlıklı TBK m. 83 hükmünde öngörülen genel kuralın bir istisnasıdır (Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 141; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 717; Akipek, *Alt Vekalet*, 109; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 403; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 18).

946 Akipek, *Alt Vekalet*, 113; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20. Bunun dışında vekil, işlerin ifası için yardımcı kişilere başvurabileceği gibi ikame vekil de atayabilir (Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 459 ve 461; Akipek, *Alt Vekalet*, 143; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 636; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 19).

947 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 459 ve 461; Eren, *Özel Hükümler*, 718; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 636; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 658; Akipek, *Alt Vekalet*, 113; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 404; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20; Yavuz, *6098 sayılı,* 2682 ve 2692.

948 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 460; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 658; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20. Belirtmek gerekir ki alt vekalet sözleşmesi ile asıl vekilin şahsen yerine getirmesi gereken edimlerin tamamının veya önemli bir kısmının alt vekile devredilmesi gerekir. Aksi takdirde işi gören kişi, alt vekil sayılmayıp, yardımcı kişiden yararlanılması söz konusu olur (Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 461; Akipek, *Alt Vekalet*, 114-115; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 637).

949 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 460; Akipek, *Alt Vekalet*, 162-163 ve dn. 33, 171.

950 Akipek, *Alt Vekalet*, 147; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20 ve 29.

farklı bir sözleşme niteliği taşımaktadır[951]. Şekil serbestisi ilkesi gereğince asıl vekâlet sözleşmesi gibi herhangi bir şekil şartına tabi olmayan, dolayısıyla tarafların açık veya örtülü rızalarını açıklamalarıyla anlaşmasının yeterli olduğu ve bu nedenle tarafların diledikleri şekilde düzenleyebilecekleri alt vekâlet sözleşmesi (TBK m. 12/1)[952], tarafları birbirinden farklı ayrı bir vekâlet sözleşmesi niteliği taşımaktadır[953]. Dolayısıyla vekâlet sözleşmesinin unsurları, hukuki niteliği vekâlet sözleşmesi olan alt vekâlet sözleşmesi için de doğal olarak aynen geçerli olmaktadır[954]. Ancak TBK m. 507/3 hükmüyle, vekâlet veren, alt vekâlet sözleşmesi ve dolayısıyla alt vekil bakımından üçüncü bir kişi konumunda bulunmasına rağmen, alt vekil ile arasında kanundan kaynaklı bir ilişki kurulmuş olup kanun koyucunun kurduğu bu kanuni ilişki sayesinde vekâlet veren, vekâlet sözleşmesinin gereği gibi görülmesine ilişkin talep hakkını, alt vekile karşı da doğrudan doğruya ileri sürebilir.

Vekilin işi başkasına gördürme yetkisinin olup olmamasına göre alt vekâlet sözleşmesi, caiz olan ve olmayan şeklinde ikiye ayrılır[955]. TBK m. 506/1'de sayılan üç istisnai durumdan birinin varlığıyla, vekilin işi başkasına gördürmesi halinde caiz olan alt vekâlet sözleşmesi karşımıza çıkar[956]. Bu durumda vekil, müvekkile karşı sadece üçüncü kişinin seçiminde ve talimat vermede gerekli özeni göstermemişse sorumlu olur (TBK m. 507/2). TBK m. 506/1'de sayılan üç istisnai durumdan birisinin dahi bulunmadığı halde vekil vekâlet sözleşmesi ile üstlendiği işgörme borcunun ifasını alt vekile devrederse, vekâlet sözleşmesinden doğan işgörme borcuna aykırı davranılmış olduğundan, vekâlet sözleşmesi ihlal edilmiş olur[957] ve bu durumda caiz olmayan alt

---

951 Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Akipek, *Alt Vekalet*, 113 ve 148; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20 ve 24; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 404; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 658; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 636, 637 ve 640.

952 Akipek, *Alt Vekalet*, 119 ve 120; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 23; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 637. Ancak *Akipek*'e göre, kanunda herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş olsa da alt vekalet sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması, ispat şartı bakımından isabetlidir (Akipek, *Alt Vekalet*, 119). Aynı yönde bkz. Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 23.

953 Akipek, *Alt Vekalet*, 113, 114 ve 119; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 20 ve 21; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 404; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 636 ve 637.

954 Akipek, *Alt Vekalet*, 115; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 21; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 637.

955 Akipek, *Alt Vekalet*, 118; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 639.

956 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 466; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 141; Akipek, *Alt Vekalet*, 118, 150 ve 161; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 639; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 32.

957 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 465; Akipek, *Alt Vekalet*, 179 ve 184; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142; Eren, *Özel Hükümler*, 720; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 405; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 640; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 35; Yavuz, *6098 sayılı,* 2693.

vekâlet sözleşmesi gündeme gelir[958]. Vekil, yetkisi dışına çıkarak, yani caiz olmayan şekilde işi başkasına gördürdüğünde, kendi yerine koyduğu kişinin tüm işlemlerinden doğabilecek borçlardan kusuru olmasa dahi kendisi yapmış gibi sorumlu olur (TBK m. 507/1)[959]. Burada kusursuz sorumluluk hali söz konusu olup vekilin sorumluluğunun doğması için alt vekilin kusurlu olması gerekli değildir[960]. Dikkat edileceği üzere caiz olmayan alt vekâlet sözleşmesi durumunda da hukuk aleminde bağımsız, geçerli bir vekâlet sözleşmesi doğmakla birlikte, asıl vekilin müvekkile karşı sorumluluğu ağırlaşmaktadır[961].

2.2.2.1.3.2.3. Alt Vekâlet-Beyaz Rehin Cirosu İlişkisi

Rehin şerhli beyaz ciroyla senedi devralan rehnalan hamilin senedi yeni bir ciroyla üçüncü bir kişiye devretmesi ve bu şekilde senedin hamiline yazılı senetler gibi elden ele dolaşması, taraflar arasında alt vekâlet ilişkisini oluşturur[962]. Zira TTK m. 689/1 hükmü uyarınca rehnalan hamil yalnızca bir tahsil cirosu yapabilir ve tahsil cirosunda taraflar arasındaki hukuki ilişki, kural olarak, vekâlet ilişkisi olup, vekil hamil ile ciranta arasındaki iç ilişki ve vekil hamil ile üçüncü kişiler arasındaki dış ilişki bakımından yapılacak değerlendirmede, Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet sözleşmesi hükümleri (TBK m. 502-514) dikkate alınır. Bu genel açıklamalar bağlamında diyebiliriz ki rehnalan hamil tarafından yapılan ve tahsil cirosu hükmünde olan ciro ile senedi devralan hamil, asıl vekildir ve senedi yeni bir ciro ile veya elden (beyaz ciroyu doldurmaksızın ve tekrar ciro etmeksizin) üçüncü kişiye devretmesiyle asıl vekil-üçüncü kişi (alt vekil) arasında alt vekâlet sözleşmesinin varlığı gündeme gelir. Bu şekilde kambiyo senedinin her devredilişinde, asıl vekâlet sözleşmesinden tamamen bağımsız, yeni bir alt vekâlet sözleşmesi karşımıza çıkar[963].

---

958 Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 465; Akipek, *Alt Vekalet*, 118, 149-150 ve 161; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 142 ve 143; Bostancıoğlu Uygur, "Alt Vekalet", 639; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 32. Caiz olan ve olmayan vekalet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 464 vd.; Akipek, *Alt Vekalet*, 162 vd.

959 *Karayalçın*'a göre, tahsil cirosunda iç ilişkide vekil-hamilin vekâleti bizzat kendisi yapmakla yükümlü tutulması mümkündür. Buna rağmen vekil-hamil TTK m. 688/1'deki yetkisine dayanarak senedi yeni bir tahsil cirosuyla üçüncü bir kişiye devrederse TBK m. 507/1 gereğince sorumlu olur (Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 152). Aynı yönde bkz. Kuzeyman, "Tahsil Cirosu", 17.

960 Eren, *Özel Hükümler*, 720; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 143.

961 Akipek, *Alt Vekalet*, 151.

962 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5723.

963 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5724.

Bu durumda, TBK m. 506/1'de bahsedilen üç istisna durumdan biri ve ihtimal kapsamında olan, işin başkasına gördürülmesinde başlangıçta veya sonradan verilebilen açık veya örtülü rıza söz konusu mudur? Kanaatimizce, beyaz rehin cirosuyla senedi devreden cirantanın, zımnen hamile bu yetkiyi verdiği, beyaz rehin cirosuyla devredilen senedin hamiline yazılı senetmiş gibi üzerinde herhangi bir işlem yapılmaksızın yalnızca teslim ile elden ele dolaşması mümkün olduğundan, işin niteliğinden ve bunu hesaba katması gerektiğinden anlaşılabilir[964]. Dolayısıyla, hangi ciro türü olursa olsun senedi beyaz ciroyla devreden cirantanın örtülü olarak rıza gösterdiği kabul edilmelidir. Buna göre her devir işleminde taraflar arasında, herhangi bir şekil şartına tabi olmadığından[965], tarafların senet üzerinde herhangi bir işlem yapmaksızın veya haricen yazılı bir sözleşme akdetmeksizin sözlü olarak anlaştıkları andan (açık-örtülü) itibaren kurulması mümkün olan[966] alt vekâlet sözleşmesi meydana gelmiş olmaktadır[967].

Dikkat edileceği üzere, beyaz ciro ile rehin cirosunun yapılması vekâlet ilişkisinin mahiyetine aykırılık oluşturmamaktadır. Burada caiz olan alt vekâlet sözleşmesi meydana gelmekte ve alt vekilin vekâlet sözleşmesiyle üstlendiği işgörme borcunu özenle ifa etmesiyle vekâlet sözleşmesinin gereği yerine getirilmiş olmaktadır. Elbette senedin içerdiği alacak hakkının başka bir alacağa güvence gösterilmesi amacıyla yapılan rehin cirosunda senedin tedavülü amaçlanmamaktadır. Ancak rehnalan hamilin senedi ciro etmek istemesi halinde, ancak tahsil cirosu yapabileceği kabul edilmiştir (TTK m. 689/1) ki *Şimşek*'in haklı olarak belirttiği gibi tahsil cirosunda ciro edilene alacağı tahsil etmek yetkisi verilmekte olup, zaten senedin tedavülü amaçlanmamaktadır[968]. Senedi tahsil cirosuyla devralan hamil, senetten doğan bütün hakları kullanabilirse de senedin mülkiyeti kendisine ait olmadığından, kendisi

---

964 Bu yönde bkz. Özel, "Kambiyo Senetlerine", 90; Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5725. Vekilin başkasını tevkil etmesinin gerekeceğini işin mahiyetine göre hesaba katması gereken haller de müvekkilin örtülü rıza göstermesi anlamına gelebilir (Tandoğan, *Borçlar Hukuku Cilt 2,* 457; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku,* 403; Parlak ve Börü, "Alt Vekâlet", 18; Yavuz, *6098 sayılı,* 2681; Akipek, *Alt Vekalet*, 111 ve dn. 99'da belirtilen yazarlar).

965 Ayrı bir vekâlet sözleşmesi niteliği taşıyan alt vekâlet sözleşmesinde alt vekil de TBK m. 506/1'de belirtilen üç istisnai durumun bulunması halinde sözleşme konusu işi bir alt vekile gördürebilir. Nitekim bu yönde bkz. Akipek, *Alt Vekalet,* 154-155. Bu durumda tahsil cirosundan sonra yapılan her devir işleminde yeni bir alt vekâlet sözleşmesi meydana gelir ve bir önceki devirde alt vekil olan kişi, sonraki devirde vekâlet veren konumunda olur.

966 Akipek, *Alt Vekalet,* 117.

967 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5725.

968 Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 94; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 269-270.

tarafından yapılacak yeni bir ciro da tahsil cirosu hükmünde olur[969] ve bu ciroyla güdülen tek amaç, ciro edilene senet bedelini talep ve ödemeyi kabul yetkisini vermektir. Bu işlem için de senedi en son devralan alt vekil-hamilin görevlendirilmesinde bir mahzur yoktur[970].

2.2.2.1.3.3. Rehinli Senedin Yalnızca Zilyetliğin Geçirilmesiyle Devri Halinde Beyaz Rehin Cirosu

Beyaz rehin cirosu hamilinin, şerhe hiç dokunmaksızın, yani beyaz ciroyu doldurmaksızın ve senedi tekrar ciro etmeksizin TTK m. 684/2'nin tanıdığı imkan ile senedi elden yani sadece teslim ile devretmesi halinde ne olacağına ilişkin değerlendirme yapmak gerekmektedir. Nitekim bu aşamada, taraflar arasında rehin sözleşmesi mevcut olduğundan ve hamil, tahsil cirosunda olduğu gibi, cirantanın temsilcisi/vekili olamayıp kendi adına hareket ettiğinden, alt vekâlet sözleşmesinin varlığından bahsedilemez. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle beyaz ciro ile ilgili olarak TTK m. 686/1'de hükme bağlanan iki karine üzerinde durmak gerekir. Söz konusu karineler şu şekildedir:

- Senedi elinde bulunduran kişi, son ciro beyaz ciro olsa da, kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde, yetkili hamil sayılır[971].
- Bir beyaz ciroyu, diğer bir ciro izlerse, ikinci ciroyu imzalayan kimse senedi beyaz ciro ile iktisap etmiş sayılır.

Cironun teşhis işlevinin sonucu olarak, düzgün bir ciro zinciri ile senedi elinde bulunduran kimse hak sahibi, yani meşru hamil olduğunu ispat eder. Dolayısıyla senedi

---

969 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 613.

970 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5726.

971 "*...Son ciro, senedi beyaz temlik cirosuyla davalıdan devralan N.T. tarafından 18.1.1978 tarihinde yapılan tahsil cirosudur. Bu tahsil cirosunu izleyen ve davalı yararına yapılmış herhangi bir temlik cirosu bulunmadığına göre, senedi elinde bulunduran davalıların TTK. nun 598. maddesinde öngörüldüğü anlamda şeklen hak sahibi ve yetkili hamil olarak kabulü olanağı yoktur. Zira son cironun poliçeyi elinde bulunduranın adına yazılmış bulunması ya da beyaz ciro olması gerekir. Bir beyaz ciro ancak son ciro olduğu takdirde hamilin hak sahipliğine karine teşkil edebilir...*" Y. 11. HD, 17.04.1980, E. 1685, K. 2042, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 264. Kararda da belirtildiği üzere, senedi ödenmesi için asıl borçluya ibraz edenin ya tam ciro şeklindeki son cironun adına yazılmış olması ya da senedi son olarak beyaz ciroyla iktisap etmiş olması gerekir. *Kendigelen*'in haklı olarak belirttiği üzere, senedin son hamilinin mutlaka doğrudan beyaz ciroyla senedi iktisap etmiş olması şart olmayıp, beyaz ciroyla senedi devralmış bir kişiden TTK m. 684/2, c hükmü kapsamında tekrar ciro edilmeksizin elden devralmış olması da mümkündür (Kendigelen, *Çek Hukuku,* 250, dn. 161).

beyaz ciroyla elinde bulunduran (şeklen) yetkili hamilin ayrıca maddi hukuk yönünden haklı hamil olduğunu ispat etmesi gerekmez. Senedi elinde bulunduran şeklen yetkili hamilin maddi hukuk bakımından hak sahibi olmadığını, bunu iddia eden kişinin ispat etmesi gerekir ki bu kişi ödeme için kendisine başvurulan borçludur[972].

Yukarıda belirttiğimiz üzere TTK m. 684/2'nin tanıdığı imkan sayesinde beyaz ciroyla senedi devralan kişi, beyaz ciroyu doldurmaksızın ve herhangi bir ciro da yapmaksızın yalnızca zilyetliğin geçirilmesi suretiyle senedi başka bir kişiye verebilir. Senedi bu şekilde devralan kişi de aynı şekilde hareket ederek senedi olduğu gibi başkasına devredebilir. Böylece beyaz ciroyu takip eden tam veya beyaz ciroya kadar, hamiline yazılıymış gibi yalnızca zilyetliğin geçirilmesi ile senedin devri imkanı ortaya çıkar. TTK m. 686/1 hükmü uyarınca beyaz ciroyu takip eden diğer ciroyu imzalayan kişinin, senedi beyaz ciro ile edindiği kabul edilir ve arada senedi ciro etmeksizin devreden kişiler, senet üzerine imza koymadığı için ciranta ve dolayısıyla senet borçlusu sıfatlarını iktisap etmemiş olduklarından dikkate alınmaz. Böylece ciro zinciri kanunen düzgün sayılır[973]. Elbette bu karinenin aksinin ispatı mümkündür[974]. Rehin cirosunu takip eden söz konusu ciro ise, tahsil cirosu hükmünde sayılır ve taraflar ve sonradan devralanlar arasında vekâlet-alt vekâlet ilişkisi meydana gelir[975].

Beyaz ciro hamilinin, senedi tekrar ve yalnızca beyaz ciro ile devretmesi, bir başka deyişle senet üzerinde bir tam cironun hiç yer almaması da mümkündür[976]. TTK m. 684 ve m. 686 hükümlerinden hareketle, senedin yalnızca beyaz ciroyla el değiştirmiş olması halinde, bu son ciroyu imzalayan kişi senedi beyaz ciro ile iktisap etmiş sayılır. Bu doğrultuda ilk (ve hatta tek) beyaz cirodan sonra senedin yalnızca zilyetliğin devriyle tedavül etmesi halinde, senede hamil olan kişi, senedi son imzayı atan cirantadan geçerli bir şekilde devralmış ve dolayısıyla son beyaz ciro lehtarı yetkili hamil sayılır. Son cironun beyaz ciro olması halinde senedi elinde bulunduranın yetkili

---

[972] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 583 ve 592; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 144 ve dn. 37; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 88; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 46; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 174 ve 229; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 93. "*Beyaz ciroda, cironun nedenini ciranta olduğunu iddia edenin kanıtlaması gerekir. Hamilin, senedi ne sebeple elinde bulundurduğunu yani geçerli hamil olup olmadığını kanıtlama zorunluluğu yoktur.*" Y. 11. HD, 06.03.1969, E. 1967/3565, K. 1969/999 Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 65.

[973] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 109; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 588 ve 592; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 143; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 222 ve 223-224.

[974] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 143; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 589 ve 592; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 224.

[975] Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5727-5728.

[976] Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 100; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 225.

hamil sayılacağı karinesinin, hamilin, iktisabında kötüniyetli veya ağır kusurlu olduğunun ispatı ile çürütülmesi mümkündür[977]. Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir.

Görüldüğü üzere senedi beyaz rehin cirosuyla devralan hamilin beyaz ciroyu doldurmaksızın senedi yalnızca zilyetliğin geçirilmesi ile devretmesinde herhangi bir mahzur yoktur[978]. Ayrıca TTK m. 684/2, a hükmü uyarınca beyaz ciroya başkasının ismini yazarak beyaz rehin cirosunun tam ciro haline getirilmesi de mümkündür. Bu durumda senedin beyaz ciroya ismi yazılan ve senedi sanki tam ciro ile iktisap etmiş gözüken kişiye teslim edilmesi ve bir sonraki cironun da bu kişi tarafından yapılması gerekir. Beyaz cironun başkasının adı ile doldurulup tam ciro haline getirilmesi, *Poroy/Tekinalp*'in belirttiği gibi rehin içeriğini ve rehnin kapsamını değiştirmez, aksine rehnin tedavülünü kolaylaştırır[979].

2.2.2.1.3.4. Türk Medeni Kanunu Hükümleri Kapsamında Kıymetli Evrak Üzerinde Rehin Tesisi Halinde Beyaz Rehin Cirosu

Türk Ticaret Kanunu hükümleri yanı sıra, kıymetli evraka özgü kurallara göre kıymetli evrakın rehnedilmesini düzenleyen TMK m. 956 hükmü de, TTK m. 689 hükmü gibi, rehin cirosunun beyaz ciro ile yapılmasını yasaklayan veya bu tür bir cironun mutlaka tam ciro şeklinde yapılmasını zorunlu kılan açık bir ifade içermemektedir. Anılan hüküm uyarınca kıymetli evrakın rehninde devir ve teslimin rehin amacı ile yapıldığının senetten anlaşılması veya rehin alanın senet üzerinde belirtilmesi gibi herhangi bir şarta ihtiyaç duyulmaksızın ciro ve zilyetliğin devri ile senedi devralan rehin hakkını kazanmış olmaktadır. Belirtmek gerekir ki senet üzerinde rehin alanın belirtilmesi, taraflar arasında sonradan doğacak ihtilafların önüne geçilmesi ve üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarına engel olunması bağlamında yararlı olabilecekse de rehin hakkının doğumu için şart değildir[980].

2.2.2.2. Geriye Ciroda Rehin Cirosu

Geriye cironun rehin cirosu olması hususu üzerinde durmak gerekir. Örneğin K-L-C1-C2-C3-C1(H) şeklindeki bir ciro zincirinde C1'e yapılan ciro rehin cirosu olabilir.

977 Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 100-101; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 225.
978 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5728.
979 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214.
980 Yıldırım, "Beyaz Rehin Cirosu", 5732.

Bu durumda C1'e yapılan ikinci ciro temlik cirosu olsaydı, C1 yalnızca L ve K'ya başvurabilirdi. Peki, örneğimizde olduğu gibi geriye cironun rehin cirosu olması bir farklılık yaratır mı? Tahsil cirosundan farklı olarak rehnalan hamil, senet üzerinde bağımsız bir hakka sahip olmakta ve bu hakkı rehin amacına doğrultusunda ve kendi adına kullanmaktadır. Rehin amacıyla örtüştüğünden senedi ödeme için ibraz eder, başvurma hakkını kullanır ve hakkı koruyucu diğer işlemleri yapar. Dolayısıyla bu örneğimizde de C1, TTK m. 689/1 hükmü uyarınca, rehin hakkı sahibi sıfatıyla yalnızca K ve L'ye başvurabilecek olup, daha sonra senet borçlusu sıfatıyla sorumlu olacağı C2 ve C3'e başvuramaz. Bu nedenle *Sayıcı*'nın, geriye cironun rehin cirosu olması halinde, temel borç ilişkisinden doğan adi alacağın muaccel olup olmadığına göre ayrım yapılması gerektiği, temin edilen adi alacak muaccel hale gelmeden senedin içerdiği alacak hakkının sahibinin rehneden ciranta olduğu ve rehin hakkının da muaccel olmadığı, bu durumda verdiğimiz örnekten devam edecek olursak, C1'in C2 ve C3'e başvurabileceği, temin edilen adi alacağın muaccel olması halinde ise rehnalan hamilin senedin içerdiği alacak üzerinde rehin hakkına sahip olduğu, bu durumda C1'in C2 ve C3'e başvurduğunda kendisi de aynı zamanda onların başvurma borçlusu olduğundan ödeme yapılmayacağı, ancak ödemeden kaçınılacak miktarın ise rehinli alacak miktarıyla sınırlı olduğu, zira aşan miktarın rehneden ciranta C3'e ait olduğu yönündeki görüşüne katılmaya imkan yoktur[981].

Geriye ciroda rehin cirosunun bulunmasının bir diğer şekli ise geriye ciro ile senedi devralan kişinin cirantası rehin cirosu hamili olabilir. Örneğin L-C1-C2-C3-C1(H) şeklindeki bir ciro zincirinde C3'e yapılan ciro rehin cirosu ise, C3'ün C1'e yaptığı ciro, TTK m. 689/1 hükmü gereğince tahsil cirosu hükmündedir. Bu durumda C3 namına ve hesabına senet bedelinin tahsilini isteyecek olan C1'in geriye ciro nedeniyle başvuramayacağı senet borçlusu yoktur. Çünkü sadece senet bedelinin tahsili ile yetkilendirildiğinden, kendi adına senet alacaklısı sıfatını kazanmadığından, C1'in daha sonra senet borçlusu sıfatıyla sorumlu olacağı kişiler bulunmamaktadır. Ancak somut örneğimizde C1 senet bedelinin ödenmemesi halinde vekili olduğu C3'e başvuramaz. Rehneden ciranta C2'ye başvurup başvuramayacağı ise, rehin cirosunun

[981] Bkz. Elif Sayıcı, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi, 2019), 63-64.

teminat işlevi ile ilgili olup, tartışmalıdır. Bu konu üzerinde aşağıda detaylı bir şekilde durulmuştur[982].

Rehin hakkı, rehin cirosu ile birlikte senet üzerinde kurulmaktadır. Rehin hakkının kurulması için temin edilen alacağın muaccel olması gerekmemektedir. Esasında bu işin doğasına da aykırıdır. Güvence sağlamaya yönelik bir sınırlı ayni hak olan rehin hakkı, henüz muaccel olmamış bir alacağın vadesinde ödenmeme riskini güvence altına alır. Ayrıca kambiyo senedinin rehin cirosuyla devrinde, rehnalan hamilin senetten doğan hakları kullanması için senedin vadesinin gelmesi yeterli olup, temin edilen alacağın muaccel olması şart değildir. Öte yandan rehnalan hamilin başvurma hakkı kapsamında başvurduğu senet borçlusu, senet bedelini tahsil ettiğinde elde edilen tutar, temin edilen alacaktan fazla ise, fazla miktarı rehneden cirantasına ödemesi gerekmesi, senet borçlusunun temin edilen alacak miktarı kadar ödemeden kaçınma, yalnızca aşan miktarı ödeme hakkı vermemektedir. Bu durumda örneğimizde C2 ve C3, ilk ciro dolayısıyla kendisinden sonra gelen senet borçluları olduğu için senet bedelinin tamamını ödemekten kaçınacaktır.

2.2.2.3. Teminat Senedi ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişkisi

Bir borcun ödenmesi amacı ile düzenlenmesi kural olan kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu veya Türk Medeni Kanunu esasları dahilinde rehnedileceği yerde, kendilerine özgü birtakım özellikleri dolayısıyla mevcut ya da ileride doğması muhtemel bir borcun teminatını oluşturmak amacıyla düzenlenmesi de mümkündür[983]. Bu vesile ile karşımıza uygulamada gittikçe daha yerleşik bir hale gelen ve temel ilişkiden doğan edimin ifasını güvence altına almak amacıyla düzenlenen kambiyo senedi şeklinde tanımlayabileceğimiz teminat senetleri çıkmaktadır. Özellikle bankalar, vermiş oldukları kredinin teminatı teşkil etmek üzere, kambiyo senetlerine özgü haciz yahut iflas yoluyla kolayca takip yapabilmek için, genellikle de senet tutarı açık

---

982 Geriye ciroda bulunan rehin cirosu hakkında ayrıca bkz. Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 70.

983 Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 190; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 267. Nitekim Alman hukukunda da kıymetli evrakın ve bu bağlamda kambiyo senedinin teminat olarak verilmesi (*Depotwechsel* veya *Sicherungswechsel* gibi) mümkündür (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 267). Alman hukukundaki benzer senetler için bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Einl. Rn. 85.

bırakılarak veya kredi tutarı yazılarak teminat senedi (tercihen bir bono veya çek) almakta[984] ve tedavül amaçlı olmadığından, bankada saklamaktadırlar[985],[986].

Bono ve rehin cirosu yasağının genel kabul görmesi sebebiyle çekler, düzenleme tarihi boş bırakılarak veya ileri düzenleme tarihli olarak, tarafların aralarında kararlaştırdıkları cezai şart içeren sözleşmelere riayeti sağlamak ve rekabet yasağına aykırı davranılmasını önlemeye yönelik olarak teminat senedi olarak oldukça sık kullanılmakta[987], ancak poliçenin teminat maksadıyla kullanılmasına pek rastlanılmamaktadır[988].

Teminat senedi[989], düzenleyen tarafından senedin teminat amacıyla düzenlendiğini gösteren ve teminat kaydı olarak isimlendirilen kayıtların (örneğin

---

984 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 98; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 261; Merve Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018), 17.

985 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 261. Senedin teminat amacıyla verilmesi halinde, tahsili koşula bağlı olup, ancak teminat altına alınan borcun muaccel olmasına rağmen ödenmemesi halinde düzenleyene karşı takip yapılabilir. Uygulamada, teminat olarak verilmiş senedin icra takibine konması sebebiyle dolandırıcılık fiilinden dolayı davaların açıldığı yönünde bkz. Günay, *Cirolu Çeklerde,* 153.

986 TTK m. 673 hükmü gereğince, bir poliçede muhatabın, düzenleyenin ve lehtarın aynı kişi olması mümkündür. Buna göre, borçlunun kendisini muhatap, düzenleyen ve lehtar olarak belirlediği bir poliçeyi borcuna karşılık rehin cirosuyla bankaya devretmesi de mümkündür. Bu durumda teminat senedine benzer bir görünüm ortaya çıkar. Özellikle teminat senedinin geçerliliğinin tartışılması nedeniyle, belirttiğimiz şekildeki bir poliçenin rehin cirosuyla devri, daha tercih edilebilir bir yöntemdir.

987 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 978; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 98; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 262; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 17.

988 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 262.

989 *Odman Boztosun*, teminat kaydı içerseler de içermeseler de nasıl ki kambiyo senetlerine konulan, "*bedeli malen/nakden alınmıştır*" gibi bedel kayıtları senedin mal senedi veya ödeme senedi gibi tanımlanmasını gerekli kılmıyorsa, teminat amaçlı verilen senetlerin de teminat senedi olarak adlandırılmasının gerekli ve doğru olmadığını, ayrıca kambiyo senetlerine hakim olan soyutluk ilkesi gereğince teminat amacıyla verilen kambiyo senetlerini "*teminat senedi*" şeklinde nitelendirmekten kaçınmak gerektiği, bunun yerine "*kambiyo senetlerinde teminat kaydı*" veya "*teminat amacıyla keşide edilen/düzenlenen kambiyo senedi*" kavramlarının tercih edilmesi gerektiği ifade etmiştir (N. Ayşe Odman Boztosun, "Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı", *Legal Hukuk Dergisi,* 53 (2007): 1487, dn. 1). Aynı yönde bkz. Setenay Yağmur, "Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtiyari Kayıtlar", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22/3 Özel Sayı (2016): 2871, dn. 17. Kanaatimizce, ister senet üzerinde ister taraflar arasında var olan harici bir sözleşmede yer alsın, teminat amacıyla senet verilmesi halinde bu senetlerin "*teminat senedi*" olarak isimlendirilmesinde bir sakınca yoktur. Nitekim teminat kayıtları, bedel kaydı gibi, kural olarak senedin kambiyo vasfına etkili olmayıp taraflar arasındaki iç ilişkide önem taşımaktadır. Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 08.11.2012, E. 15834, K. 32232, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 570-571. Dolayısıyla senedin tarafları arasında her zaman ileri sürülebilecek olan teminat olgusunun, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetleri bakımından bir üst kavram olarak kullanılması, kambiyo taahhüdünün altında her zaman bulunan ve göz ardı edilmemesi gereken temel ilişki ve temel alacak göz önünde bulundurulduğunda, senedin soyutluk vasfına zarar vermez. Bu yöndeki açıklamalar için bkz. Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 18 vd. Ayrıca aynı isimlendirme için bkz. Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 267; Yılmaz, *Def'iler*, 477; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 160; Ünal Tekinalp, "Geriye Ciro ve Teminat Senedi Sorunları", içinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XI*, editörler Hakan Karan ve Nuri Erişgin (Ankara: Banka ve

"*teminattır*", "*teminat içindir*", "*bedeli teminattır*", "*iş bu senet/bono teminattır*", "*kredi sözleşmesinin teminatı olarak verilmiştir*") kambiyo senedi üzerinde gösterilmesi suretiyle düzenlenebileceği gibi[990], senet metni üzerinde herhangi bir teminat ifadesine yer vermeden de (yapılan bir sözleşmede ilgili senede atıf yaparak ya da sözlü olarak senedin asıl borç ilişkisinin teminatı olduğunu kararlaştırarak) düzenlenebilir[991].

Belirtelim ki, ikisinin temelinde de bir teminat anlaşması bulunmakla birlikte, hukuki sonuçları bakımından birbirinden farklı olan teminat senedi ile rehin cirosu arasındaki ayrımın net bir şekilde ortaya konulması gerekir. Öncelikle belirtmek gerekir ki teminat senedi, düzenleyen tarafından senet tedavüle çıkartılırken, yani en başta, senet dolaşıma çıkmadan yaratılır. Bu şekilde düzenleyen tarafından tanzim edilen teminat senedinin lehtara teslimi, ciro niteliğinde bir işlem değildir. Rehin cirosu ise, tedavülde bulunan, yani zaten dolaşımda olan bir senet üzerine senedin ilk hamili olan lehtar veya senedin tedavülü halinde sonraki hamilleri tarafından konulabilir. Görüldüğü üzere, kayıtları koyan hukuk süjeleri ve senet metnine yazılma anı bakımından oluşan farklılık neticesinde, lehtar veya sonraki hamillerin ciro şerhine

---

Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1994), 192; Burak Adıgüzel, "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 4/2, Aralık (2018): 140; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 18; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 66; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 27. Yargıtay kararlarında da teminat senedi kavramı kullanıldığı görülmektedir. Bu yönde bkz. "*…Takip dayanağı senedin, teminat senedi olduğu iddiasının, hangi ilişkinin teminatı olduğu senet üzerine yazılmak suretiyle ya da takip dayanağı senede açık atıf yapan yazılı bir belge ile ispatlanması gerekmektedir…*" Y. 12. HD, 11.3.2020, E. 2019/4993, K. 2020/2508, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.08.2020: "*…30.02.2008 tarihli 29.000 Euro bedelli teminat senedi yönünden davacı tarafın davalı tarafa borçlu bulunmadığının tespitine…*" Y. 15. HD, 17.2.2020, E. 2019/2372, K. 2020/538, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.08.2020.

990 Kambiyo senetlerinde teminat kaydı, senet üzerindeki görünüm biçimine göre, üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar, senet üzerinde yalnızca teminat verildiğine ilişkin yalın bir ifade içeren, "*mücerret teminat kaydı*", "*asıl borç ilişkisini gösteren, ancak senette belirli bir mablağın ödenmesini şarta bağlamayan teminat kaydı*" ve nihayet, "*asıl borç ilişkisini gösteren veya göstermeyen, ancak her halde senette belirli meblağın ödenmesini şarta bağlayan teminat kaydı*"dır. Öğretide teminat kaydı açısından üçlü bir ayrım yapan yazarlar için bkz. Odman Boztosun, "Kambiyo Senetlerinde", 1492; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 86; Sarıkaya, "Teminat Senetlerinden", 216-217, dn. 1; Yağmur, "Türk Hukukunda", 2872; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 265. Kambiyo senedinin geçerliliği bakımından, mücerret teminat kaydının senedin geçerliliğine halel getirmeyeceği, senedin ödenmesini şarta bağlayan teminat kaydının ise senedin kayıtsız ve şartsız ödenmesi/havalesi unsurunu zedeleyeceğinden senede kambiyo senedi vasfını kaybettireceği rahatlıkla söylenebilir iken, asıl borç ilişkisini gösteren ancak senette belirli bir mablağın ödenmesini şarta bağlamayan teminat kaydının hukuki etkisi sorusu henüz tam anlamıyla yanıtlanmış değildir. Doktriner tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 88 vd. ve 126 vd.; Odman Boztosun, "Kambiyo Senetlerinde", 1492 vd.; Kendigelen, *Çek Hukuku,* 189-191; Adıgüzel, "Yargıtay Kararları", 140 vd.; Yağmur, "Türk Hukukunda", 2873 vd.; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 492 vd.

991 Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 17-18 ve 47; Yılmaz, *Def'iler*, 479; Adıgüzel, "Yargıtay Kararları", 140.

koydukları teminat kaydı ile düzenleyenin senedi lehtara teslim etmeden önce genellikle senedin ön yüzüne koyduğu teminata ilişkin kayıt, hükümleri itibariyle birbirinden tamamen farklıdır[992].

Teminat senedinde lehtar, her ne kadar taraflar arasında senedin teminat senedi olduğuna ve düzenleyene karşı alacağın muaccel olmasından önce veya alacağın ödenmesinden sonra senede dayalı olarak hiçbir talepte bulunulamayacağına dair bir inançlı işlem bulunsa da, teminat altına alınan alacağın ödenmemesi riskine karşı senedin maliki olduğundan, senedin içerdiği hak üzerinde her türlü tasarrufta bulunma, örneğin senedi temlik, tahsil ve rehin cirosuyla devretme yetkisine sahiptir. Aynı şekilde borçluyu ibra edebilir, sulh olabilir veya senet bedelini alma hakkından feragat edebilir. Senedi rehin cirosuyla devralan kişi ise, senedin mülkiyetini devralmayıp yalnızca rehin hakkını iktisap ettiği için, senetten doğan tüm hakları rehin amacına uygun olarak kullanabilecek olup, borçluyu ibra edemez, sulh olamaz veya senet bedelini alma hakkından feragat edemez. Bu doğrultuda rehin cirosuyla senedi devralan kimse, senedi sadece tahsil cirosuyla devredebilir (TTK m. 689/1).

Rehin cirosuyla teminat senedi arasındaki bir diğer fark da teminat işlevi konusunda kendini göstermektedir. Teminat senedinde bir teminat işlevi olduğu açık olmakla birlikte, rehin cirosunun teminat işlevi olup olmadığı, rehin cirosu yapan cirantanın, senedi rehin cirosu ile devralan hamile karşı senet bedelinin kabul ve/veya ödeneceğini tekeffül edip etmediği tartışmalıdır[993]. Aşağıda rehin cirosunda teminat işlevi başlığı altında detaylı bir şekilde açıklanacağı üzere, kanaatimizce, rehin cirosunda teminat işlevi bulunmaktadır. Ancak burada konunun öğretide oldukça tartışmalı olduğunu belirtmekle yetiniyoruz.

Açık rehin cirosu ile teminat senedini ayırmak kolaydır. Zira açık rehin cirosunda, senedin rehin cirosuyla devredildiği ciroya düşülecek rehne yönelik açık bir kayıtla belirtilmekte iken, teminat senedinde teminat kaydı genellikle senedin ön yüzünde yer almaktadır. Hatta teminat senedinde, senedin teminat amacıyla düzenlendiğine dair bir kayıt dahi bulunması zorunlu değildir.

---

992 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 273; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 47; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 492; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 96; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 56.

993 Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 47-48; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 56-57.

Teminat olgusunun taraflar arasında kaldığı, yani senedin teminat anlaşması üzerine fakat senette buna ilişkin bir kayıt düşülmeden tam ciro ile devri halinde, teminat senedinin örtülü rehin cirosundan ayrılması zorlaşmaktadır. Örtülü rehin cirosunda, taraflar arasında asıl amacı teminat vermek olan ancak rehin şerhi verilmemiş ciro ile senedin devri söz konusudur ve senedi devralan hamilin durumu, maddi hukuk açısından açık rehin cirosundaki gibidir[994]. Bu bakımdan senedi devralan ancak bir rehin hakkı kazanmakta olup, senedin maliki olmamaktadır. Dolayısıyla yukarıda yer verdiğimiz, teminat senedi ile açık rehin cirosu arasındaki maddi hukuk açısından var olan farklar, teminat senedi ile örtülü rehin cirosu arasındaki maddi hukuk açısından oluşan farklar ile aynıdır[995]. Fakat şekli hukuk bakımından, örtülü rehin cirosunda rehin amacını güden ciro temlik cirosu şeklinde yapıldığı için hamil, dış görünüş itibariyle senedin maliki durumunda olduğundan, senedi yeni bir temlik veya rehin cirosuyla iyiniyetli üçüncü kişiye devrederse, bu üçüncü kişi, malik veya rehnalan sıfatını kazanır[996]. Ancak üçüncü kişinin iyiniyetli olmaması halinde, yapılan ciro yine tahsil cirosunun hukuki sonuçlarını doğurur[997]. Teminat senedinde ise, lehtar senedin maliki durumunda olduğundan, bu senedi üçüncü kişiye devrettiğinde, senedi devralan kişi kötüniyetli de olsa malik sıfatını kazanır[998]. Örtülü rehin cirosu yerine teminat senetlerinin tercih edilmesinin asıl nedeni, bu senetlerde varlığı kuşkusuz olan teminat işlevidir[999]. Oysa yukarıda belirttiğimiz üzere, örtülü rehin cirosunun teminat işlevine haiz olup olmadığı tartışmalıdır.

Örtülü rehin cirosunda olduğu gibi, rehin amacının senet üzerinden anlaşılmadığı inançlı temlik cirosunun da teminat olgusunun senet üzerinde belirtilmediği teminat senedi ile ayrımı zorlaşmaktadır. Nitekim inançlı temlik cirosunda da görünüşte bir temlik cirosu vardır ve hamil mülkiyet hakkına sahip olmaktadır. Ancak inançlı temlik cirosuyla senedi devralan hamil, temlik sonucunda iktisap ettiği mülkiyet hakkının sağladığı hakları, aralarındaki inanç anlaşmasına uygun

994 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65.
995 Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 58.
996 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Sirmen, *Alacak Rehni,* 65; Develi, "Rehin Cirosu", 83; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 58 ve 59.
997 Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Develi, "Rehin Cirosu", 84; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 58 ve 59.
998 Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 59.
999 Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 50.

surette ve ancak teminat amacıyla sınırlı olarak kullanma yükümlülüğü altındadır[1000]. Dikkat edileceği üzere, senedi inançlı temlik cirosuyla devralan hâmil, teminat senedini devralan lehtar gibi senedin maliki olmakta ve buna bağlı olarak kötüniyetli üçüncü şahsa yapacağı temlik cirosu geçerli olmakta, yine teminat senedinde olduğu gibi senedi aradaki inanç anlaşmasına uygun kullanma yükümlülüğü altına girmektedir. Ancak teminat senedi, en başta senet dolaşıma çıkarılırken düzenleyen tarafından oluşturulurken, inançlı temlik cirosu, tedavülde bulunan bir senet üzerine cirantalar tarafından konulmaktadır[1001]. Örneğin teminat amacı söz konusu olmaksızın düzenlenen senedi devralan lehtarın, teminat amaçlı olarak senedi devretmeyi tercih etmesi durumunda, inançlı temlik cirosuyla devir söz konusu olmaktadır.

2.2.2.4. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişki

Kanun koyucu, zilyetliğin devredilmesi nedeniyle alacaklı ve borçlu açısından oluşabilecek sakıncaları dikkate alarak kredi ve rehin tesisinin işlerliğini arttırmak ve ticari hayatın kesintisiz sürdürülmesine imkan sağlamak amacıyla çeşitli taşınırlar bakımından maliklerin dolaysız zilyetliklerinden alınmaksızın, tıpkı taşınmazlarda olduğu gibi, bir resmi rehin sicili oluşturulması ve hakkın buraya tescili ile rehin hakkının kurulması olanağı getirerek özel bir rejim kabul etmiştir. Nitekim bu amaca hizmet eden 20 Ekim 2016 tarihli 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK), 28 Ekim 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir[1002]. 1971 yılında yürürlüğe giren 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nu yürürlükten kaldıran bu Kanun'un "*amaç ve kapsam*" başlıklı birinci maddesinin ilk fıkrası şu şekildedir: *"Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır".*

Ticari işlemlerde taşınır rehni, borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmesiyle kurulur (TİTRK m. 4/1).

[1000] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 632; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde*, 50; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 60.
[1001] Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 60.
[1002] RG. T. 28.10.2016, S. 29871.

Kurucu bir etkiye sahip olan ve rehin konusunun zilyetliğinin devrinin yerini tutan ve böylece kamuya açıklığı (aleniyeti) sağlayan tescil işlemi, rehin hakkının kuruluşunda tasarruf işlemidir. Rehinli Taşınır Sicili, mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar haricindeki taşınır varlıklar üzerinde, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında kurulacak rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi işlemlerin gerçekleştirildiği ve elektronik ortamda tutulan merkezi ve aleni bir sicildir (TİTRK m. 2, k; m. 8). Böylece kanunda belirtilen taşınmazların teslimsiz rehni imkanı sağlanırken bir yandan da ayni haklarda egemen olan aleniyet (açıklık) de sağlanmış olur. Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle üçüncü kişilere karşı da hüküm ifade eder (TİTRK m. 9/1).

Bu kanun hükümleri gereğince üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar sayılmıştır (TİTRK m. 1/3; m. 5/1). 7099 sayılı kanun ile m. 5/1'e eklenen p bendiyle, m. 5/1. maddenin önceki bentlerinde sayılanlara benzer her türlü taşınır varlık ve hak üzerinde de rehin kurulabileceği belirtilerek yapılan sayım, sınırlı olmaktan çıkarılmıştır. Buna karşılık sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni (TİTRK m. 1/4), tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar (TİTRK m. 1/5) ve diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri (TİTRK m. 8/3) bu kanun kapsamına dahil edilmemiştir. Dikkat edileceği üzere kıymetli evrakın rehni, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamı dışında bırakılanlar arasında belirtilmemiştir[1003]. Hatta TİTRK m. 5/1, a'da alacaklar taşınır varlık olarak sayıldığı gibi, aynı maddenin 5. fıkrasında her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacakların rehne konu edilebileceği düzenlenmiştir. Kanun hükümleri dikkate alındığında kıymetli evraka bağlanmış alacakların, dolayısıyla kambiyo senetlerinin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında rehninin mümkün olup olmadığı hususu üzerinde durulması gerekmektedir[1004].

[1003] Ancak Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (R.G. T. 31.12.2016 S. 29935 [3. Mükerrer]) m. 2 hükmü uyarınca, Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş teslime bağlı taşınır rehni Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında değildir.

[1004] Nitekim *Helvacı*'ya göre, Türk Ticaret Kanunu'nun kambiyo senedi için öngördüğü özel düzenlemeler uygulanacağından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümleri uygulama alanı bulmaz (Hüseyin Ülgen ve diğerleri, *Ticari İşletme Hukuku*, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 6. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 220). Aynı yönde bkz. Develi, "Rehin Cirosu", 86. *Antalya* ve *Acar*, aleniyeti sağlayan bir yöntem kullanılarak kıymetli evrakın bir şekilde

Kanaatimizce Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda benimsenen sistemin kambiyo senetlerin rehninde uygulanması birtakım sıkıntılara yol açar. Nitekim soyut bir alacak içeren kambiyo senetleri üzerinde teslimsiz rehin hakkının kurulabileceği kabul edildiğinde, rehinli senet rehin verende kalacağından rehinli senedin devir işlemlerine konu olması, diğer bir deyişle piyasada tedavül etmeye devam etmesi imkan dahilindedir. Bu durum da işlem güvenliği bakımından sorun yaratır.

Kambiyo senetlerinin rehninde belirlilik ilkesinin uygulanmasının zor olması sebebiyle de kambiyo senetlerinin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerine göre rehni, rehinli alacaklı bakımından yeterince güvence sağlayamaz. Keza bu ihtimalde rehinli senedin alacaklı tarafından elde edilmesi ve alacağın rehin cirosu kuralları çerçevesinde senet bedelinden tahsili çok zorlaşmaktadır[1005]. Ayrıca teslimsiz rehne konu edilmiş kambiyo senedini devralan üçüncü kişinin Rehinli Taşınır Sicili'ni kontrol etmesi gerekir ki bu kabul senedin tedavül kabiliyetini olumsuz etkiler[1006]. Bunun yanında Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda öngörülen bazı hükümlerin (m. 4/7; m. 14/1, a; m. 16/1, b; m. 11) kambiyo senetlerinin rehninde uygulanamayacağı veya niteliğine ve işleyişine uygun olmadığı da söylenebilir[1007]. Her ne kadar 7099 sayılı Kanunla yapılan değişikle birlikte niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı tesis edilebileceği kabul edilmiş ve Sicilin iyiniyeti koruyucu etkisi söz konusu olsa da[1008] açıklanan nedenlerle kambiyo senedinin niteliği

---

belirlenebilir kılınması halinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümleri uyarınca rehnedilebileceğini belirtmiştir. Yazarlara göre, seri numarası bulunan çekin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca rehne dahil edilmesi, belirlilik ilkesi bakımından sorun teşkil etmez (Gökhan Antalya ve Faruk Acar, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler),* 1. Baskı (İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 2017), 76 vd. Benzer yönde bkz. Özlem Altay ve Elif Bilge İncesu, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşuna İlişkin Güncel Sorunlar", *İstanbul Barosu Dergisi*, 94/1 (2020): 221; 6750 sayılı Kanun çerçevesindeki alacak rehninin yalnızca senede bağlı olmayan alacaklar için geçerli olduğu yönünde bkz. Mehmet Mücahit Arvas, "Türk Hukukunda Alacak Rehni", *Bankacılar Dergisi*, 104 (2018): 76.

[1005] İdil Tuncer Kazancı, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/1 (2019): 83.

[1006] Tuncer Kazancı, "Ticari İşlemlerde", 82.

[1007] Aytuğar, 498-499. Kıymetli evrakta senetten doğan hakkın Türk Ticaret Kanunu'nda özel olarak düzenlendiği, bu senetlerin niteliği gereği bu özel düzenlemenin üstün tutulması gerektiği, bu nedenle kıymetli evrakın rehninde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı yönünde bkz. Sabih Arkan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Ticari İşletmenin Rehni", içinde *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu,* editörler A. Lale Sirmen ve A. Barış Özbilen (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 153. *Baydak* da kıymetli evrakın niteliği gereği Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında rehne konu edilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Ecrin Baydak, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2018), 102).

[1008] *Seven*, iyiniyetin korunmadığının kabulü halinde kambiyo senedine bağlı alacakların Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerine göre rehnedilmesinin sorunlu hale geldiğini, zira bu

gereği teslimsiz rehne konu edilememesi gerektiği, dolayısıyla senede bağlı hakların rehninde sonraki tarihli bir Kanun olsa da Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerinin Türk Ticaret Kanunu ve Türk Medeni Kanunu hükümleri ile birlikte uygulanmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz[1009].

2.2.3. Rehin Cirosunun Hükümleri

2.2.3.1. Genel Olarak

Rehin cirosuyla ciro edilen senedin zilyetliğinin geçirilmesi ile birlikte, hamil, rehneden cirantanın senet ve senedin içerdiği alacak üzerindeki haklarından bağımsız olarak, ancak güvence altına alınan alacağın varlığına bağlı olmak üzere bir rehin hakkı kazanır. Dikkat edileceği üzere, senedi rehin cirosuyla devralan hamil, senet üzerinde mülkiyet hakkı elde etmez; rehneden ciranta, hala senedin ve senedin içerdiği hakkın maliki ve asli zilyedidir[1010]. Ancak malik, rehnalan hamile intikal eden haklarını yitirmiş olduğundan[1011], malik sıfatından doğan hakkı, rehnalan hamilin hakkı çerçevesinde sınırlanmış olmaktadır[1012].

Rehin hakkının tesisi ile taraf iradelerinden bağımsız olarak, kanun gereğince, haklar ve yükümlülükler doğmaktadır. Rehneden ciranta ile rehnalan hamil arasındaki ilişki, Türk Ticaret Kanunu'nda yalnızca kambiyo senetlerinin rehin verme usulü ve rehnalan hamil ile üçüncü kişiler arasındaki ilişki düzenlendiğinden, Türk Medeni

---

ihtimalde kambiyo senetlerinin usulüne uygun devrine rağmen, devralanın her üçüncü kişiye karşı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'ndan doğan rehin hakkının ileri sürülebileceğini, bu durumun kambiyo senetlerinde geçerli olan güvenin korunması ilkesi ile bağdaşmayacağını, ancak taşınır varlıkların devrinde iyiniyetin korunacağını kabul ettiği için kambiyo senedine bağlı alacakların üzerinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na göre rehin hakkı kurulabileceğini kabul ettiğini belirtmiştir (Seven, *Taşınır Rehni,* 78).

1009 Bu yönde bkz. Tuncer Kazancı, "Ticari İşlemlerde", 82-83.

1010 Locher, *Das Recht,* 107; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 9; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 644, 156; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 19, Rn. 3; Oelofse, "Pledging and Security", 27; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626-627; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 78; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 223; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Arslanlı, *Ticari Senetler,*116; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1886; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 139.

1011 Öztan, 627; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 223; Develi, "Rehin Cirosu", 87; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 139; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 78.

1012 Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 362.

Kanunu'nda bu konuda yer alan genel hükümlere tabidir (TMK m. 939 vd.)[1013]. Buna göre, bir teslime bağlı taşınır rehni türü olan kambiyo senetlerinin rehninde rehnalan hamilin yetkisi, senedi ödenmesi (poliçe ise ve gerekiyorsa kabul) için ibraz etmek, ödenmemesi durumunda protesto düzenlettirmek ve gereken diğer hakkı koruyucu işlemleri usulüne uygun olarak ve süresinde yapmak, alacağını tam olarak elde edememişse, icra vasıtasıyla paraya çevrilmesini talep ile satış bedelinden alacağını öncelikle tahsil etmek olup (TMK m. 946), rehnalan hamilin rehin konusu senedi kullanma ve ondan yararlanma yetkisi bulunmamaktadır[1014]. Söz konusu yetki, rehin hakkının özüne ilişkin olduğundan, alacaklının bu hakkını ortadan kaldıran anlaşmalar geçersizdir[1015].

Senedi rehin cirosuyla devralan hamil, senedi elinde bulunduran meşru hamil olması nedeniyle, rehneden cirantanın diğer alacaklılarına karşı tahsil edilen senet bedeli üzerinde imtiyaz hakkına sahiptir (İİK m. 206/1)[1016]. Buna göre, rehnalan hamilin öncelik hakkı söz konusu olup, rehneden cirantanın bütün malları haczedilse veya iflasına karar verilse bile, üçüncü kişilerin rehinli senet bedelinden alacaklarına kavuşabilmeleri, rehnalan hamilin bütün alacağını tahsil etmiş olmasına veya bu alacağın son bulmuş olmasına bağlıdır[1017]. Dolayısıyla rehneden cirantanın iflas etmesi halinde, rehnalan hamil, rehin hakkına dayanarak senedin iflas masasına dahil edilmemesini veya duruma göre iflas masasından çıkarılmasını talep edebilir[1018]. Rehnalan hamilin iflası halinde ise, rehneden ciranta, senet hamili alacaklısını tatmin etmiş olması şartıyla, rehinli senedin masaya dahil edilmemesini talep edebilir[1019].

[1013] Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 159, 86; Oelofse, "Pledging and Security", 33; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 154; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505.

[1014] Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 135-136; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 504-505; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 654; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 847-848; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 23-24.

[1015] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 461; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 136.

[1016] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 174; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505-506; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 302; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79-80; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291-292; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141.

[1017] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 174; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 506; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141.

[1018] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 13; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 629; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 174; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 506; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292.

[1019] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 13; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 629-630; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117-118; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292.

Rehinli alacaklı, rehin hakkını koruduğu sürece, alacağını öncelikle rehinli senet bedelinden tahsil etmek zorunda olup (İİK m. 45), kanunda belirtilen istisnai haller haricinde, borçlunun diğer mallarına veya iflas masasına başvuramaz. Ancak rehinli senet bedelinden tahsilatın hiç veya tamamen yapılamaması, rehin hakkından feragat edilmesi veya rehin hakkının hükümsüz kalması durumlarında rehnalan, rehin veren aleyhine haciz veya iflas yoluna gidebilir[1020].

2.2.3.2. Rehnalan Hamilin Senetten Doğan Hakları Kullanma Yetkisi ve Yükümlülükleri

2.2.3.2.1. Rehnalan Hamilin Senetten Doğan Hakları Kullanması

Tahsil cirosundan farklı olarak, rehin cirosuyla senedi devralan hamil, senetten doğan bütün hakları kendi adına kullanmakta, başka bir anlatımla, ciranta adına değil kendi adına hareket etmektedir[1021]. Zira rehin cirosu ile ciro edilmiş senedin zilyetliğinin devri ile hamil, fer'i de olsa senet üzerinde bağımsız ayni bir hak kazanmış olmaktadır[1022]. Her ne kadar, temlik cirosundaki kapsamda olmasa da, rehnalan hamile intikal eden bazı haklar olmakta[1023] ve hamil, tahsil cirosundan farklı olarak burada cirantanın temsilcisi olmayıp senette yazıldığı şekilde aynen kendisine intikal eden hakları, kendi adına ve fakat rehin amacı doğrultusunda kullanmaktadır[1024].

[1020] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 174-175; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 506.

[1021] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 9; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht*, Rn. 644, 156; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 4; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198 ve 200-201; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153; Akgün, *İcra-İflas,* 112; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1887; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292-293; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300, 301 ve 304; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 46; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 108; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Tüzel, . 62; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140 ve 148.

[1022] Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291; İmregün, *Kıymetli Evrak*, 78; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626-627 ve 630; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 200; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 279; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43 ve 62; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 139.

[1023] Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 152; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627 ve 628; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 301; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 139 ve 148.

[1024] Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1009, Rn. 2; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116-117; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198 ve 200-201; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli*

Rehin cirosu neticesinde rehneden ciranta, rehnalan hamile intikal eden haklarını kaybettiğinden, diğer bir deyişle rehnalana intikal eden haklar ölçüsünde kendi haklarında eksilme olduğundan, artık haklarının nerede bittiği ve rehnalan hamilin haklarının nereden itibaren başladığı hususunun kesin bir şekilde tespitine imkan bulunmamaktadır. Bu nedenle rehneden ciranta, kendisinde kalan haklar üzerinde bağımsız olarak tasarrufta bulunamayacağından rehnalan hamil, kanun koyucu tarafından cirantada kalan hakların adeta yediemini sayılmıştır[1025]. Ancak senet bedeli rehinle sağlanan alacak miktarını aşıyorsa, rehnalan hamil, aşan bölüm için senedi rehin cirosuyla devreden cirantanın temsilci durumundadır[1026]. Rehnalan hamil senet bedelini tahsil ettiği takdirde, rehneden cirantanın mülkiyetinde olan aşan tutarı, rehneden cirantaya iade etmesi gerekir[1027].

TTK m. 689/1'de hamilin poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla rehnalan hamil, senedi zamanında kabul ve/veya ödeme için ibraz edebilir, ödemeyi kabul edebilir[1028], kabul etmeme veya ödememe durumlarında protesto düzenlettirebilir veya ihbar edebilir, senet bedelini tahsil ve dava edebilir, gereken hallerde vadeden önce başvurma hakkını kullanabilir[1029] ve senedin zıyaı

Evrak, 223; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1887 ve 1888; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 627 ve 628; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 301; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140.

[1025] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627.

[1026] Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301 ve 304; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 82; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293 ve 296; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167, dn. 140'ta belirtilen yazarlar.

[1027] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140.

[1028] Rehin konusunun adi alacak olması halinde, TMK m. 961/1 hükmü gereğince, rehinli alacaklının rehin konusu alacağı tahsil yetkisi söz konusu değildir. Ancak rehin sözleşmesi veya daha sonra yapılan bir sözleşme ile rehinli alacaklıya tahsil yetkisi verilmesi mümkündür (Sirmen, *Alacak Rehni,* 95; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 302). Ancak kambiyo senetlerinin rehninde bu yetki ve hatta yükümlülük kanun koyucu tarafından rehnalan hamile verilmiştir (TTK m. 689). Buna göre adi alacakların rehni hükümlerine (TMK m. 955) göre kambiyo senetlerinin üzerinde rehin tesisi halinde rehinli alacaklının doğrudan tahsil yetkisi bulunmayıp, bunun için rehin verenin onay vermesi veya duruma mahkeme ve icra dairesinin müdahale etmesi gerekir (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 143 ve 171).

[1029] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 9; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 159, 86; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199 ve 201; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 304; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222-223; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508-509; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64;

durumunda iptal davası açabilir[1030]. Rehnalan hamilin senetten doğan hakları kullanması için senedin vadesinin gelmesi yeterli olup, temin edilen alacağın muaccel olması şart değildir[1031].

2.2.3.2.2. Rehnalan Hamilin Yükümlülükleri

Rehnalan hamil, senedin mülkiyeti kazanmadığı için sahip olduğu haklar senedin tahsili ile ilgili olup, rehin maksadı dışında kalan tasarrufları yapmaya yetkili değildir[1032]. Diğer bir deyişle, senedi rehin cirosuyla devralan hamil, senetten doğan hakları ancak rehin amacına uygun ve onunla sınırlı olarak kullanabilir. Bu nedenle rehin amacıyla örtüşmeyeceğinden hamil, borçluyu ibra edemez, sulh olamaz (TBK m. 504/3) veya senet bedelini alma hakkından feragat edemez[1033] ve özel yetkisi bulunmadıkça, rehin veren adına kambiyo taahhüdünde bulunamaz[1034].

Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141.

1030 Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 356; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 271-272 ve 627; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 130; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 57; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 93; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 224; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 304-305; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 50; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 45-46; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141. Ayrıca bkz. Y. 11. HD, 12.04.2010, E. 2008/13017, K. 2010/4114, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.08.2020; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 224, dn. 543.

1031 Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 159, 86; Jacobi, *Wechsel- und,* 641; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 628; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 305; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153 ve 155; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 51; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509. Rehnalan hamilin senetten doğan bütün hakları kullanabilmesine yönelik düzenlemenin (TTK m. 689/1), lex commissoria yasağının bir istisnası olduğu yönünde bkz. Kayış, *Kambiyo Senetlerinde,* 59, dn. 156.

1032 Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116-117; Pulaşlı, 199 ve 201; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 627; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 223; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1888; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214 ve 219; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 95; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 294; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140 ve 141; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 208.

1033 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 9; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 201; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627-628; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64 ve 98; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 305; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 82; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 224; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1888; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, 219; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 294; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Buket Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler Bakımından Rehin Cirosunun Tetkiki", *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 7/28 (2018): 779; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 208.

1034 Öztan, *Kıymetli Evrak,* 628; Sirmen, *Alacak Rehni,* 98; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 305; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 82.

Bu hususla doğrudan bağlantılı olarak belirtilmelidir ki, rehnalan hamil ancak tahsil cirosu yapabilir, temlik veya rehin cirosu yapamaz (TTK m. 689/1). Neticede rehnalan hamil, senedin mülkiyetini ve asli zilyetliğini devralmamakta, sadece senedin fer'i zilyetliğini kazanmaktadır[1035]. Dolayısıyla rehnalan hamil, dış görünüşü itibariyle bir tahsil cirosu şeklinde olup olmamasının bir önemi olmaksızın, açık rehin cirosundan sonra beyaz ciro da dahil senedi yeni bir temlik veya rehin cirosuyla devretmiş olsa dahi, bu cirolar tahsil cirosu olarak kabul görür[1036]. Zira senedi rehin cirosuyla devralan

[1035] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 507; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626, dn. 383; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1886; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 186; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89. "*Rehin cirosu mülkiyet hakkı vermeyeceği ve mülkiyet ciro eden kimsede kalacağına binaen, ciranta aleyhine açılan işbu iptal davasına bakılmak ve hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar vermek gerekir.*" Y. 11. HD, 21.12.1967, E. 413, K. 4891, Doğanay, *Türk Ticaret,* 1886, dn. 189.

[1036] Locher, *Das Recht,* 107; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 159, 86; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 10; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1009, Rn. 2; Zbinden, *Das Pfandrecht,* 51; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 56; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152-153; Oelofse, "Pledging and Security", 27; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 89; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 108; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 142; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 103; Cengiz Kutlu, "Kambiyo Senetlerinin Devri" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi), 93. *Poroy/Tekinalp*'e göre ise, TTK m. 689/1 hükmünün rehin cirosunu başka bir rehin cirosu takip edemeyeceği anlamına gelmediğini, yalnızca yapılan temlik cirosunun tahsil cirosu hükmünde olduğunu belirttiğini, oysa takip eden cironun, açıkça belirtilmek şartıyla, rehin cirosu olmasının mümkün olduğunu belirtmiştir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214). *Domaniç* ise, rehin cirosundan sonra hamilin yaptığı cironun dış görünüşünün bir önemi olmadığını, dolayısıyla rehin cirosundan sonra gelen beyaz ciro da dahil olmak üzere yeni bir temlik veya rehin cirosuna itibar edilmemesi gerektiğini, dolayısıyla bu cirolar ile senede hamil olanlara ödeme yapılmaması veya bu hamilleri rehnalanın temsilcisi kabul etmek gerektiğini ifade etmiştir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 184; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 534). Yazara göre bu sonuncu kurala uyulmaması halinde, yani rehnalan hamilin rehinli senedi bir temlik veya rehin cirosuyla devretmesi ve borçlunun da senetten anlaşılan bu aykırılığı ileri sürmeyerek yeni hamile ödemede bulunması halinde yaptırım, bu yüzden herhangi bir hak sahibinin uğramış olduğu zararın telafisidir (TMK m. 945). Kanaatimizce, rehin cirosundan sonra temlik ve rehin ciroları dahil olmak üzere yapılan ve tahsil cirosu olarak kabul gören ciro ile senede hamil olan kişi, senedi ödeme için ibraz ettiğinde, borçlu senedin mahiyetine göre yetkili hamil olan bu kişiye ödeme yapmakla borcundan kurtulur. Dolayısıyla bu durumda senetten anlaşılan ve ileri sürülmesi gereken bir def'i söz konusu değildir. Yazar konuyla ilgili olarak şu örneği vermiştir: Rehin cirosuyla temin edilen alacağın haczi veya devri halinde, normal olarak teminatın da bu muamelelere tabi olması, yani garantinin esas alacakla birlikte devri gerekir (TBK m. 134/3, m. 189, 198, İİK m. 206). Bahis konusu kurala uyulmaması sebebiyle teminatlı alacağı haczeden veya devralan kimse zarara uğrar ise, uğradığı zararı rehnalan, ikinci rehnalan veya malik hamil ile rehnedilen senet borçlusundan talep edebilir. Bu kuralın ihlali sebebiyle bir zarar ve mağdur yoksa rehin cirosundan sonra yapılan yeni bir rehin veya temlik cirosu, irade serbestisine dayandığı için geçerlidir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 184-185; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 534). Kanaatimizce, yazarın örnek vererek dikkat çekmek istediği husus, rehin cirosuyla devredilen senedin temin ettiği alacağın iradi, cebri icra yahut kanuni yollarla üçüncü kişilere devri neticesinde rehin hakkın da esas alacakla birlikte bu kişilere

hamil, senet üzerinde mülkiyet hakkına sahip olmadığı için, senedi devralacak olan kişi iyiniyetli olsa[1037] ve hatta taraflar bunun aksini kararlaştırmış olsalar bile, senedin mülkiyetini devredemez[1038]. Keza temin edilen alacak muaccel hale gelip, alacaklı rehinli senetten tatmin olmak hakkını elde ettikten sonra yaptığı ciro dahi, senet üzerinde mülkiyet hakkı elde etmediği için, tahsil cirosu hükmündedir[1039],[1040].

Rehnalan hamilin tasarruf yetkisini kısıtlayan diğer bir hüküm ise, TMK m. 945/2'dir. İlgili hüküm uyarınca, "*rehinli taşınırı kendiliğinden başkasına devir veya rehneden alacaklı, bundan doğan bütün zararlardan sorumlu olur*". Buna göre, rehinli alacaklının rehin konusu üzerinde malikin rızası olmadan tasarrufta bulunması yasaklanmıştır. Bu hüküm kambiyo senedinin örtülü rehin cirosuyla devrinde önem taşır. Zira açık rehin cirosunda rehnalan hamil, ancak tahsil cirosu yapabilir; rehin ve tahsil cirosu yapamaz; yapsa dahi bu cirolar tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/1). Ancak örtülü rehin cirosunda, rehinli alacaklı senedi görünüşte temlik cirosu ile

---

geçtiği, bunun için de rehinli senedin gerekli işlemlerle birlikte yeni hak sahibine teslimi gerekmekle birlikte bunun sağlanamamasının doğuracağı sonuçlar olup, rehin cirosundan sonra yapılan ciroların tahsil cirosu hükmünde sayılması ile bağlantısı yoktur. Nitekim bkz. Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 185-186, dn. 3; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 534-535, dn. 1.

1037 Richardi, *Wertpapierrecht,* 152; Oelofse, "Pledging and Security", 27, dn. 18; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292.

1038 Richardi, *Wertpapierrecht,* 152; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630.

1039 Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 10; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 10; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152-153; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 19, Rn. 10; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Oelofse, "Pledging and Security", 27; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 118; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 292. Ancak kambiyo senedinden farklı olarak umumi mağazaya tevdi edilen mal üzerindeki rehin hakkını temsil eden, devralanı rehnalan malın teslimine lüzum kalmaksızın rehin hakkı sahibi yapan varantta hamilinin senedi rehin cirosuyla devretmesi mümkündür (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 1457; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 896). Hatta *Domaniç*'e göre, varant üzerinde konulacak ilk cironun mutlaka bir rehin cirosu niteliğinde olması şart olup, bu ciroyu takip eden ciroların ise temlik, tahsil veya rehin cirosu olması mümkündür (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 895 ve 896). Yazar, ilk cironun umumi mağazadaki malın sahibi olan borçlunun, aldığı bir miktar ödünç parayı garanti maksadıyla yapıldığını, varantta yazılı vadede borcun ödenmemesi halinde varantı ciroyla devralan hamilin belirli usullere uyarak tevdi edilen malları rehin hükümlerine göre sattırıp alacağını satış bedelinden elde edeceğini (TTK m. 844/1), haliyle varant ilk ciro ile senedi devralan şahsın alacağını temin ettiğinden bu cironun rehin cirosu niteliğinde olması gerektiğini, ancak bu ciroyu takip eden rehin cirosunun farklı nitelikte olduğunu, zira ilk cirodan sonra yapılan rehin cirosunun konusunun tevdi edilen mal olmayıp, bu malın garanti ettiği ve varantta ifadesini bulan alacak hakkı olduğunu, TBK m. 588'de düzenlenen kefile kefil gibi bir nevi rehine rehin durumunun söz konusu olduğunu ifade etmiştir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 895 ve 896).

1040 *Moskric*'e göre, açık rehin cirosundan sonra yalnızca tahsil cirosu yapılabilmesi nedeniyle nispeten yasal statüsü esnek olmayan bu ciro türünün rehin alacaklıları bakımından popülaritesi çok değildir. Rehin borçluları bakımından açık rehin cirosunun düşük popülaritesinin nedeni ise, rehin hakkı sona erdikten sonra dahi rehin şerhinin senet üzerinde kalmasıdır (Moskric, "Der Lombardkredit", 175). Benzer yönde bkz. Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 185 ve dn. 28. *Oftinger ve Bär*'e göre de rehin hakkı sonra erse de senet üzerinde rehin hakkına ilişkin izlerin görülecek olması nedeniyle açık rehin cirosu ticari uygulamada popüler değildir (Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 65).

devraldığı ve rehin anlaşması gizli kaldığı için, rehin konusu senedi temlik cirosu ile devretmesi veya rehin cirosu ile de rehnetmesi halinde, lehine tasarrufta bulunulan kişi iyiniyetli olması şartıyla söz konusu hakkı kazanır. Benzer bir tehlike hamiline yazılı senedin rehninde de söz konusudur[1041]. Bu durumda rehnalan hamil, doğan bütün zararlardan sorumlu olur. Öğretide burada bir kusursuz sorumluluğun söz konusu olduğu kabul edilmektedir[1042].

Alacak rehninde rehin veren, esas itibariyle rehnedilen alacağı bir başkasına devredebilir[1043]. Ancak kıymetli evrakın rehninde rehnalanın elinde bulunan senedin ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devri gerektiğinden (TTK m. 647) rehin cirosuyla rehnedilmiş emre yazılı senedin devri mümkün değildir. Bir teslimsiz devri şekli olan zilyetliğin havalesi suretiyle (TMK m. 979) devir mümkünse de emre yazılı senet üzerinde ayrıca ciro işleminin yapılması zorunlu olduğundan, açık rehin cirosuyla rehnedilmiş senedin bu yolla devri mümkün değildir. Buna karşılık örtülü rehin cirosunda rehnalan hamil, tatmin edildikten sonra senedi, beyaz ciroyla devralmışsa yalnızca zilyetliğin geçirilmesi, tam ciro ile devralmış ise yeni bir ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devralana devredebileceğinden, örtülü rehin cirosuyla rehnedilmiş senetlerin TMK m. 979 hükmü uyarınca devri mümkündür[1044].

2.2.3.2.3. Rehnalan Hamilin Senedinin Tahsili İçin Gerekli İşlemleri Yapma ve Cirantanın Haklarını Koruyucu Yollara Başvurmasının Zorunluluğuna İlişkin Görüşler

2.2.3.2.3.1. Rehnalan Hamilin Zorunlu Olduğunu Kabul Eden Görüş

Senedi rehin cirosuyla devralan hamil, borcun ödenmemesi durumunda, alacağını senet bedeli üzerinden tahsil etmek hakkını kazanırken senet borçlusu da meşru hamile senet bedelini ödemekle yükümlüdür[1045]. Bu görüşe göre, rehin cirosunun

---

[1041] Aynı yönde bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 83.

[1042] Cansel, *Menkul Rehni,* 171 ve 175; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 496; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1019; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 387; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1108; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 168; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 256; Sirmen, *Alacak Rehni,* 83; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 85; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 25; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 505.

[1043] Sirmen, *Alacak Rehni,* 103-104; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 461.

[1044] Sirmen, *Alacak Rehni,* 104, dn. 147. Rehnedilen hamile yazılı senetlerin satım yoluyla TMK m. 979 yoluyla teslimsiz devredilebileceği hakkında bkz. Y. 11. HD, 17.04.1986, E. 2249, K. 2287, Sirmen, *Alacak Rehni,* 104, dn. 147.

[1045] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 12; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 524; Domaniç,

senet borçlusuna, yetkili hamile senet bedelini ödeme yetkisi yanında mecburiyetini de verdiği gibi, rehnalan hamilin de yetki sahibi olarak değil aynı zamanda görev icabı olarak da senedi ödenmesi (poliçe ise ve gerekiyorsa kabul) için ibraz etmesi, ödenmemesi durumunda protesto düzenlettirmesi ve gereken diğer hakkı koruyucu işlemleri usulüne uygun olarak ve süresinde yapması zorunludur. Aksi takdirde hakim kanaate göre senedi rehin cirosuyla devreden cirantaya karşı rehin sözleşmesi kapsamında (sözleşmenin olumlu/ pozitif ihlali nedeniyle) sorumlu tutulması mümkündür[1046]. Bu durum, "*hamilin ihtimam görevi*" şeklinde de adlandırılmaktadır[1047].

2.2.3.2.3.2. Rehnalan Hamilin Zorunlu Olmadığını Kabul Eden Görüş

Bu görüşe göre, kanun koyucu hamile başvurma hakkını kullanmak konusunda bir zorunluluk yüklememektedir. Bu görüşte olan *Şimşek* görüşüne dayanak olarak özetle şu hususları belirtmiştir[1048]:

Rehneden ciranta ile rehnalan hamil arasındaki hukuki ilişkinin genel hükümlere tabi olduğu öğretide ittifakla kabul edilse de Türk Ticaret Kanunu'nda buna yönelik herhangi bir hüküm bulunmadığı gibi, rehnalan hamili, bedeli tahsil için

---

Türk Ticaret Kanunu, 174; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 505; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 294; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 302; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44.

[1046] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 13; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 13; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 381, 383-384 ve 629; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153 ve 236; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 201; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 294; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 224; Kayış, *Kambiyo Senetlerinde,* 70-71; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141; Kutlu, "Kambiyo Senetleri", 93; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 103. *Öztan*'a göre, ihtimam mükellefiyetinin ihlal edilmesi yani başvurma hakkını koruyucu işlemlerin (ibraz, protesto gibi) yapılmaması nedeniyle hak kaybı veya zamanaşımı dolayısıyla senede dayalı hakkın kullanılamaması halinde hamil, senedi kendisine devretmiş olan kişiye karşı sözleşmenin pozitif ihlali sebebiyle sorumlu olup, doğan zararı ödemek zorundadır. Yazara göre, bu durumda senedi devreden, hamilin asıl borç ilişkisine dayanarak yapacağı ödeme talebine karşı, söz konusu tazminat alacağını def'i olarak ileri sürebilecek olup, hatta hamilin yapılmak istenen bir ödemenin reddedilmesi gibi iyiniyet kurallarına aykırı bir davranışla ifanın gerçekleşmesini engellemesi halinde, asıl borç ilişkisinden yararlanmak imkanını kaldırır. Ancak senedi devredenin kambiyo senetleri hukukuna göre, örneğin asıl borçluya karşı henüz zamanaşımı [üç yıl/TTK m. 749/1] gerçekleşmemişse veya temel borç ilişkisine dayanarak başvurma imkanı mevcut kaldıkça, bir zararın varlığı söz konusu değildir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 384 vd). Aynı yönde bkz. Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 238-239.

[1047] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153 ve 236. Alm. MK § 1285/2 hükmü gereğince alacaklının katılımı olmaksızın alacağı tahsile yetkili olan rehin alacaklısı, alacağın usulüne uygun olarak tahsiline ihtimam göstermekle yükümlüdür.

[1048] Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 91-92.

gereken bütün kanuni işlemleri yapmakla yükümlü tutan 865 sayılı ETK m. 762[1049] de 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'na alınmamıştır[1050]. Bu durum kanun koyucunun rehnalan hamile başvurma hakkını kullanma hususunda bir zorunluluk yüklemek istemediğini açıkça gösterdiği gibi, ETTK m. 601 (TTK m. 689)'de özellikle "*kullanabilir*" deyimine yer vererek bu yöndeki amacını göstermektedir. Ayrıca rehnedenin kendi borçlusu ile olan ilişkisi ile rehnalan ile senet borçluları arasında rehin cirosunun ortaya çıkardığı ilişkinin nitelik ve kapsam itibariyle birbirinden farklı olması da bu durumu göstermektedir. Türk Ticaret Kanunu'ndaki def'i sisteminden de rehnalan hamilin haklarının ciranta düzeyinde olmadığı ve kendi adına hareket ettiği anlaşılmaktadır.

Buna göre, taraflar arasındaki iç ilişki genel hükümlere tabi ise, bu iç ilişkide doğru bir sonuca varmak için ayrım yapmak gerekir. Taraflar arasında sözleşme var ise, rehneden cirantanın ciro şerhinde teminat işlevi olmadığına dair kayıt koymak yetkisi olduğuna göre, bu sözleşmede rehnalan hamilin senet borçlusunu takip, alacağını tahsil külfetinden açıkça hariç tutulması veya ibraz ve protesto zorunluluğunun olmayacağının belirtilmesi halinde, hamilin başvurma hakkını ve bu hakkın kullanımı için gerekli işlemleri yerine getirmemekten dolayı sorumlu olmayacağını kabul etmek gerekir. Taraflar arasında bir sözleşme yapılmamış veya mevcut sözleşmeye herhangi bir hüküm konulmamış ise, EMK m. 868 (TMK m. 954) hükmü atfı ile uygulanacak olan EMK m. 859 (TTK m. 945) hükmü gereğince, hamilin senedin kıymetten düşmesine kendi kusuru ile sebep olup olmadığı araştırmalıdır. Bu kapsamda hamilin haksız fiilinden söz edileceğinden, kusurdan başka zararın doğmuş olması ve zararla fiil arasında uygun bağın olması gerekir. Kuşkusuz zarar için senedin kısmen veya tamamen kıymetten düşmesi yeterli olmayıp, rehin cirosu yapanın kendi borçlusu ile arasındaki hukuki ilişkiye dayanarak alacağını tahsil edememesi de gerekir.

[1049] 865 sayılı ETK m. 762: "*Dayin rehin olarak aldığı şeyin hüsnü muhafazası için iktiza eden tedıbiri ittihaza mecburdur. Terhin olunan şey senedi ticarî ise dayin hululü vadede bedelini istifa için icap eden bütün muamelâtı kanuniyeyi icra ile mükelleftir. Medyunun kendi deyninden başka berveçhibalâ dayin tarafından ihtiyar olunan bilûmum masarifi de tediye etmesi lâzımdır. Dayin bu maksatla yapmış olduğu masarifin hesabatmı medyuna vermeğe mecburdur.*"

[1050] *Karayalçın*, alacak üzerindeki rehin hakkı ile ilgili genel hükümlerde bu hususta bir hüküm olmadığından 865 sayılı ETK m. 762'nin 6762 sayılı ETTK'ya alınmamasını bir eksiklik olarak nitelendirmiştir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 154). Nitekim *Zeki*, 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde verdiği eserinde, ilgili hükme dayanarak hamilin senet bedelini tahsil için kanunda öngörülen tüm işlemleri (senedi zamanında kabule arz, protesto düzenlettirmek vs.) yapmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir (Zeki, *Senedatı Ticariye,* 95).

Rehnalan hamilin banka olması özelinde benzer yönde görüş beyan eden *Gürbüz*'ün konuyla ilgili açıklamaları da özetle şu şekildedir[1051]:

Bankanın rehinli senedin bedelinin tahsili için yasaca öngörülen tüm koşulları özenli bir tacirden beklenen biçimde yerine getirmesi gerekmekle birlikte, bu konudaki sorumluluğu kredi sözleşmesiyle sınırlıdır. Buna göre, sözleşmede senet bedellerinin tahsili yükümünü üstlenmemişse ki geçerli bir hükümdür, protesto etmemesi sonucu senet bedelinin tahsilini tehlikeye düşürdüğü gerekçesiyle bankadan tazminat istenemez[1052]. Tahsil yetkisini kullanırken ise kendi adına hareket eden banka, yasal koşulları yerine getirmemişse, bundan doğan ciranta zararını karşılamak zorundadır. Ancak tazminat hakkının doğması için, senedin tahsili imkanı kalmamış olması gerekir. Fakat banka tarafından başvurma hakkı kullanılmış, ancak senet borçlularının ödeme kabiliyetinin bulunmadığı aciz belgesine bağlanarak tespit edilmişse, bankanın ödeme yükümü yoktur. Yargıtay'ın kökleşen içtihatları da bu yöndedir[1053].

2.2.3.2.3.3. Değerlendirme

Kanaatimizce, rehnalan hamilin senedin tahsili için gerekli işlemleri yapması ve cirantanın haklarını koruyucu yollara başvurması zorunludur. Dolayısıyla senetten doğan hakkın senedin ibraz edilmesi ve protesto düzenlenmesi gibi şartların yerine getirilmesine ilişkin yükümlülüklerin ihlali nedeniyle düşmesi halinde rehnalan hamil, rehneden cirantaya karşı sorumlu tutulabilir, bu anlamda örneğin tahsil edilemeyen senet bedelinin tamamı rehnalan hamilden talep edilebilir. Zira kambiyo senetlerinin açık veya örtülü rehin cirosuyla devrinde, senedin içerdiği ve dolayısıyla rehin konusu olan alacağın yönetim yetkisi, kanun gereğince, rehinli alacaklıya geçmektedir (TTK m. 689/1) ve rehinli alacaklı bu yetkiyi kullanırken özenle hareket etmelidir[1054].

[1051] Gürbüz, *Ticari Senetler,* 91.

[1052] Yazarın konuyla ilgili naklettiği Yargıtay kararı şu şekildedir: "*Rehin cirosuyla teminat olarak verilen senet hakkında, bankanın süresinde protesto işlemi yapmayarak alacağın tehlikeye düştüğünden bahisle, tahsil istemine ilişkin davanın, taraflar arasındaki kredi sözleşmesinde bankanın senet bedelini tahsil etme yükümü bulunmadığından reddi gerektiği…*" Y. 11. HD, 05.10.1978, E. 4293/K. 4218, Gürbüz, *Ticari Senetler,* 70.

[1053] Yazarın konuyla ilgili naklettiği Yargıtay kararı şu şekildedir: Y. 11. HD, 25.10.1977, E. 3904, K. 4560; Y. 11. HD, 15.04.1976, E. 1537, K. 2035, Gürbüz, *Ticari Senetler*, 91, dn. 71.

[1054] *Sayıcı'*ya göre, senetten doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılması, örneğin zamanaşımı nedeniyle sebepsiz zenginleşme davası açılması, rehin konusunu koruma ve değerini azaltıcı tasarruflarda bulunmama yükümlülüğü gereğince, rehnalan hamil için hak olduğu kadar aynı zamanda bir yükümlülüktür (Sayıcı, "Rehin Cirosu", 129).

Ayrıca TMK m. 954/2 atfı ile hak ve alacak ve bunun bir türü olan kambiyo senetlerinin rehninde uygulanacak olan TMK m. 945/1 hükmü uyarınca, "*alacaklı, rehinli taşınırın kaybolması, yok olması veya değerinin azalması yüzünden meydana gelen zararlardan, bunların kendi kusuru olmaksızın doğduğunu ispat etmedikçe sorumludur*". Buna göre, rehin ilişkisi süresince rehin konusu rehinli alacaklının zilyetliğinde bulunacağından, doğal olarak rehin konusunu ve değerini koruma borcu altında olan rehinli alacaklı, bu özen yükümlülüğüne aykırı davranarak üzerinde rehin tesis edilen taşınır, hak ve alacağın kısacası rehin konusunun ortadan kalkmasına veya değerinin azalmasına sebebiyet vermesi halinde sorumlu olur. Dolayısıyla kambiyo senetlerinin rehninde, rehinli senedi fiilen zilyetliğinde bulunduran ve onu koruma borcu altında olan rehinli alacaklının, rehin konusunun mahiyetine göre senedi korumak ve saklamak için gereken tüm önlemleri alması, örneğin muhafazası için kilitli bir kasada tutması gerektiği gibi, değerinin azalmasına yol açılmasını da önlemesi gerekir. Bu nedenle gerekli özenin gösterilmemesi neticesinde senedin telef olması, yırtılması, kaybolması neticesinde meydana gelecek zararlardan olduğu gibi[1055], kıymetli evrakın özelliği gereği tahsil yetkisini kullanırken rehin verenin menfaatlerini gözetmekle yükümlü olan ve buna bağlı olarak usulüne uygun olarak alacağın tahsili için özen göstermek zorunda olan rehnalan hamil; ibraz, protesto ve ihbar gibi hakkı koruyucu işlemlerin usulüne uygun olarak ve süresinde yapılmaması sonucunda senedin içerdiği alacak hakkının düşmesi ve buna bağlı olarak rehinli senedin tedavül yeteneğini kaybetmesi sonucu doğacak zararlardan da sorumlu tutulmalıdır. Alacaklının koruma borcunun kapsamı ile ilgili kanunumuzda açık bir düzenleme yer almadığından, TMK m. 2'deki dürüstlük kuralı belirleyici bir kriter olmaktadır. Buna göre rehinli alacaklı, rehin konusunun ve değerinin korunması amacıyla dürüstlük kuralı uyarınca gerekli bütün tedbirleri almak zorundadır[1056].

[1055] Örneğin senedin zıyaa uğraması nedeniyle iptali üzerine hak sahibi yeni bir senet düzenlenmesini istemesi veya tedavülü mümkün olmayacak derecede yıpranması veya bozulması ya da içeriği veya ayırt edici özellik ve nitelikleri tereddüde yer bırakmayacak tarzda anlaşılamaması üzerine yeni bir senet düzenlenmesi (TTK m. 488) için yapılan giderler nedeniyle rehin veren zarara uğramış olabilir. Ayrıca emre veya hamiline yazılı senetlerin kaybı halinde bu senetlerin iyiniyetli üçüncü kişilerce iktisabı (TMK m. 990, TTK m. 686/2) halinde de rehin veren zarara uğramış olmaktadır (Sirmen, *Alacak Rehni*, 81, dn. 42).

[1056] Haffter, *Das Fahrnispfandrecht*, 95-96; Wieland, *Ayni Haklar*, 723; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 460; Cansel, *Menkul Rehni*, 167; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 23-24; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1107; Ayan, *Eşya Hukuku,* 292; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 382; Eskiocak, *Taşınır Rehni*, 174; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 254.

Farklı bir anlatımla da denilebilir ki mevcut bir borcun ödenmesi amacıyla bir kambiyo senedi düzenlenerek veya mevcut senedin devredilerek alacaklıya teslimi halinde, TBK m. 133/2 hükmü gereğince, alacaklı, aynı hak ve edim için, biri asıl borç ilişkisinden, diğeri kambiyo ilişkisinden doğan iki ayrı alacak hakkını elde etmiş olur[1057]. Bu durumda mevcut bir borç için ifa uğruna edim şeklinde kambiyo senedi verilmesi halinde, alacaklı, hem kambiyo senedinin düzenlenmesine sebep teşkil eden temel borç ilişkisine hem de kambiyo senedine dayanarak alacağını takip edebilir. Bu şekilde bir tek edimin yerine getirilmesi için iki ayrı olanağa sahip alacaklının bunları aynı anda kullanması mümkün olmadığından, bu hakların ayrı ayrı ve bir sıra gözetilerek kullanılması gerekir. Şöyle ki, alacaklı, kambiyo senedini almak suretiyle, işin mahiyeti gereği, hakkını öncelikle kambiyo senedine dayanarak aramak mecburiyetindedir[1058]. Bu prensip, yani taraflar arasında kambiyo senedi ilişkisi devam ettiği müddetçe, alacaklının veya haleflerinin haklarını bu rejime göre kullanma mecburiyeti, kıymetli evrakı tarif eden TTK m. 645 ve m. 646'da açıkça benimsenmiştir[1059]. Dolayısıyla asıl borç ilişkisinden doğan talep hakkı, kambiyo ilişkisinden doğan talep hakkı kullanılıncaya kadar donmuş sayılır ve böylece vadesi, kambiyo alacağının vadesine kadar uzatılmış olur[1060].

[1057] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 57; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 380 ve 381; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 607; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 93; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 25; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 147; Kocaağa, "Borçlanılan Edim", 146 ve 150; Cemal, "Edime Uygun İfa", 245-246; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 142; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 69; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 64-65; Yılmaz, *Def'iler,* 115.

[1058] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 381; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 16 ve 88; Yılmaz, *Def'iler,* 115; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 25-26; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 236; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 15; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,*14, dn. 55; Cemal, "Edime Uygun İfa", 253.

[1059] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 16 ve 17; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 16.

[1060] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 381-382; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 147; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 50; Yılmaz, *Def'iler*, 113; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 98; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 49; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 14, dn. 55; Cemal, "Edime Uygun İfa", 253 ve 255. *Domaniç*'e göre, hakların yarışması ifadesi kambiyo senetleri ile temel borç ilişkisini ifade bakımından yetersiz ve hatalıdır. Yazara göre, adi alacağın kambiyo senedine bağlanmasında bir yarışma söz konusu olmayıp, takip ve talep rejimi dönüşmekte, kambiyo senedi hükümden düşmedikçe veya açık yahut zımni anlaşma neticesinde senet düzenleyene, borçluya veya cirantaya iade edilmedikçe alacaklının temel borç ilişkisine dayanması mümkün değildir. Bu nedenle alacaklı isterse kambiyo senedine isterse adi alacağa dayanarak takip ve dava açamayacağından aralarında yarışma olduğu görüşü hatalı olduğu gibi, biri kabul edilmediği takdirde diğer hakkın kullanılacağı manasına gelen terdit bile söz konusu değildir (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 16). Aynı yönde görüş beyan eden *Şimşek*'e göre de hakların yarışmasından söz etmek olanaksızdır. Yazara göre, aynı anda hamilin talep edebileceği iki hak mevcut olmalıdır ki hakların yarışmasından bahsedilsin. Oysa yalnızca temel borç ilişkisi söz konusu olup, bunun yansıtılması için kambiyo senedi araç olarak kullanılmıştır (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 16-17, dn. 13).

Kambiyo senedinin ifa uğruna düzenlenmesi veya devredilmesi halinde, taraflar arasında borcun konusu olan paradan başka bir edim olan senedin alacaklıya kazandırılması ve alacaklının bu kazandırma konusu senedi paraya çevirerek alacağını buradan tahsil etmesi, borçlunun da bu oranda borcundan kurtulmasına yönelik bir sözleşme söz konusudur. Bu anlaşma gereğince alacaklı, ilk önce kendisine ifa uğruna verilen senedi paraya çevirmesi ve bu şekilde alacağını elde etmesi gerekeceğinden, bu senede dayanarak hak ileri sürmesinin mümkün olduğu süreçte temel borç ilişkisine dayanarak hak ileri süremez. Kambiyo senedinin paraya çevrilmesi başarıya ulaşmaz ise veya bu senede dayanmak mümkün olmaz ise (örneğin ibraz usulüne uyulmaması veya senedin zamanaşımına uğraması nedeniyle), yani ifa uğruna edim sözleşmesi sonuç doğurmaz ise, o zaman temel borç ilişkisine dayanılarak hak talep edilebilir.

Yukarıda yer verdiğimiz açıklamalar, kambiyo senedinin rehin cirosu ile devrinde evleviyetle geçerlidir. Çünkü bu durumda da amaç, öncelikle üzerinde rehin tesis edilen kambiyo senedinin rehne teminat teşkil eden içerdiği alacağın tahsilini sağlamak olup, kambiyo senedinden sonuç almaya çalışmadan, bu konuda hiçbir çaba sarf etmeden rehin hakkına dayanarak talep hakkının kullanılması, rehin sözleşmesinden doğan yükümlülüğe aykırı davranış teşkil eder. Çünkü teminat amacıyla devredilen ve asıl edim olan para alacağına ulaşmak için bir araç olan senetten yararlanmak, alacağının yanında ek bir teminat hakkı kazanan alacaklı için bir hak olduğu gibi, aynı zamanda bir borçtur. Bu nedenle alacaklı hakkını öncelikle kambiyo senedine dayalı olarak aramalı, vadesinin dolmasını beklemeli, vadesi geldiğinde usulüne uygun ibraz etmeli ve gerektiğinde ödememe durumunu tespit ettirmelidir.

Bu durumda rehinli senedi tahsil yetkisi bulunan alacaklı, bu yetkiyi rehin verenin de menfaatlerini gözeterek özenle kullanmalı, doğal olarak, rehinli senedin tahsili için gerekli bütün işlemleri yapmalı, hatta gerektiği takdirde rehinli senedi tahsil cirosuyla devrederek üçüncü bir kişiyi yetkili kılmalıdır. Aynı doğrultuda rehin konusu senedin değerinin düştüğü veya düşmesinin muhtemel olduğu hallerde ve senet unsurunun zayi olması halinde hak sahibinin menfaatlerinin korunması amacıyla, rehneden cirantayı derhal durumdan haberdar etmesi ve senedin iptalini sağlaması gerekir. Aksi takdirde, TMK m. 945/1 hükmü kıyasen, rehinli senedin sağladığı teminatın değerinin düşmesi nedeniyle doğan zararlardan sorumlu olur. Kanun koyucu burada kusur karinesini kabul etmiştir. Buna göre rehinli alacaklı, rehin konusunun

değerinin azalması yüzünden meydana gelen zararlardan ancak kusuru olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.

Rehin konusu senedin değerinin düştüğü veya düşmesinin muhtemel olduğu ve vadesi gelmediğinden henüz tahsili de mümkün olmadığı hallerde, rehnalan hamil, rehin sırası saklı kalmak üzere, rehinli senedin eş değerde bir senet ile değiştirilmesini talep edebilir. Ancak kanunumuzda bu yönde bir hüküm olmadığından, rehneden ciranta, ayrıca taahhüt etmedikçe, bu değiştirmeye zorlanamaz[1061]. Borçlunun rehin konusu senedi değiştirmemesi ve borcu da ödememesi halinde rehneden ciranta rehnalan hamilden, TBK m. 108 hükmü kıyasen uygulanması suretiyle gerçekleştirilecek bir satış işlemi ile temin edilen borcun muaccel olmasından önce rehin konusunun paraya çevrilmesini talep edebileceği savunulmuştur[1062]. Rehin konusu satıldıktan sonra borçlunun vadeden önce borcu ödemek istememesi halinde, yani rehin hakkı sahibinin satış bedelinden tatmin edilmesine rıza göstermemesi halinde hamilin rehin hakkı, satış bedeli üzerinden devam edeceğinden[1063], düzensiz rehin söz konusu olur[1064]. Ancak temin edilen alacak muaccel değilse, rehnalan hamilin TBK m. 108 hükmü kıyasen rehin konusu senedi sattırması zorunlu olmayıp, rehneden cirantayı durumdan haberdar etmesi yeterlidir[1065]. Rehin verenin tehlikeden haberdar olduğu veya olabileceği durumlarda rehnalan hamilin ihbar yükümlüğü yoktur[1066]. Durumdan haberdar edilmesine rağmen rehin konusu senedi değiştirmeyen veya rehinli alacaklıdan satışını talep etmeyen rehneden ciranta doğacak zarara katlanmak zorundadır[1067]. Belirtmek gerekir ki rehin konusunun değer kaybettiği veya bu tehlikenin sürdüğü dönemde

[1061] Wieland, *Ayni Haklar*, 724; Cansel, *Menkul Rehni*, 167-168; Sirmen, *Alacak Rehni*, 82; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1107; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 177; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 255.

[1062] Wieland, *Ayni Haklar*, 724-725; Cansel, *Menkul Rehni*, 168; Sirmen, *Alacak Rehni*, 82; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1107; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 494; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 177-178.

[1063] Cansel, *Menkul Rehni,* 168; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 494; Sirmen, *Alacak Rehni,* 83; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 255.

[1064] Satış bedelinin tevdi edilmesi gerektiği yönünde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 168; Sirmen, *Alacak Rehni*, 83.

[1065] Cansel, *Menkul Rehni*, 168; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 178; Sirmen, *Alacak Rehni*, 82 ve 83.

[1066] Cansel, *Menkul Rehni*, 167.

[1067] Wieland, *Ayni Haklar*, 725; Cansel, *Menkul Rehni,* 168; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1107; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 178; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 255.

rehnalan hamil de rehin konusunun satılmasını dürüstlük kuralı gereğince talep edebilir[1068].

Rehnalan hamilin başvurma hakkını kullanmamaktan dolayı sorumluluğunun olup olmadığının somut örnekler çerçevesinde düşünülmesi, daha açık bir deyişle sorgulanması halinde şu sonuçlar karşımıza çıkar. Örneğin rehnalan hamilin yükümlülüklerinden bir diğeri de, kambiyo senedinin bedelinin kendisine ödenmesi veya rehinli senedin paraya çevrilmesine gerek kalmaksızın, temel ilişkideki alacağına kavuşması veya yenileme, ibra ve takas gibi nedenler sonucu alacak ilişkisinin ortadan kalkmasıyla rehin hakkının sona ermesine bağlı olarak, nama yazılı senette rehin beyanını, açık rehin cirosu ise rehin cirosunun üstünü çizerek, örtülü rehin cirosunda ise kendisine yapılan ciroyu çizerek veya tekrar rehneden cirantaya ciro ederek (ters ciro) senedi iade etmektir.

Emre yazılı senet beyaz ciroyla rehnedilmiş ise veya rehin konusu hamiline yazılı senet ise yalnızca zilyetliğin geçirilmesi yeterlidir[1069]. Böylece rehneden cirantanın rehinden önceki hukuki ve fiili durumu sağlanmış olur (TMK m. 944/1). Senedin rehneden cirantaya iadesine kadar, senet üzerinde meydana gelen zararlardan rehnalan hamil sorumlu olmaktadır. Buna göre, senetten doğan hakkın kullanılması için öngörülen belirli şekli şartların süresi içinde ve usulüne uygun bir şekilde haklı bir sebebe dayanmaksızın yerine getirilmemesi durumunda rehneden ciranta için senetten doğan hak sona erer, senedin iadesi anlamsızlaşır ve buna bağlı olarak rehneden cirantanın rehinden önceki konumu sağlanamaz, diğer bir deyişle rehin cirosundan önceki hale dönülemez.

Konuya ilişkin üzerinde durulması gereken diğer bir durum ise, rehin cirosu yapılan senetlerde karşılaşılan önemli bir sorun olan ve aşağıda üzerinde detaylı bir şekilde durduğumuz, senedin vadesi ile rehinle temin edilen alacağın vadesinin birbirinden farklı olmasıdır. Daha önce belirttiğimiz üzere, rehnalan hamil, rehinle temin edilen alacak muaccel olmasa dahi, senetten doğan tüm hakları kullanabilir; yeter ki senedin vadesi gelmiş olsun. Buna göre rehnalan hamil alacağın vadesini beklemeden senet bedelini tahsil edebilir. Örneğin 250.000 TL değerindeki bononun vadesi 20.10.2018 iken rehinle güvenceye alınan 50.000 TL tutarındaki alacağın vadesi

[1068] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 494; Sirmen, *Alacak Rehni*, 82; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 177-178.
[1069] Sirmen, *Alacak Rehni*, 84.

20.12.2018 olursa, senet vadesinin geldiği gün senedin ibrazı ile ödeme talep edilir. Senet bedelinin tahsili halinde ise, temin edilen alacağın vadesi henüz gelmediği için, bedel üzerinde rehneden ciranta mülkiyet hakkına, rehnalan hamil ise (düzensiz) rehin hakkına sahip olur. Öğretide, temin edilen alacağın vadesi gelene kadar geçecek süre zarfı için, tahsil edilen bedelin güvenilir bir yere faiz karşılığında tevdi edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Temin edilen alacağın ödenmemesi halinde senedin vadesinde tahsil edilen bedel rehnalan hamile ait olur, ancak bu bedel kendisinin rehinle temin edilen alacağını aştığından, kendisinin olmayan aşan tutarı rehneden cirantaya iade etmesi gerekir; zira rehnalan hamil, alacağını aşan kısım için temsilci durumundadır. Senetten doğan hakkın rehnalan hamil için yalnızca bir yetki olduğunu ve kendisinin hakkın kullanılmamasından dolayı bir sorumluluğunun bulunmadığını kabul ettiğimizde, bu ihtimalde, rehneden ciranta, 50.000 TL tutarındaki borcu için rehin verdiği 250.000 TL değerindeki senetten doğan hakkın tamamını (ki 50.000 TL'yi aşan tutar olan 200.000 TL için rehnalan hamil senet bedelini tahsil ile görevlendirilmiş vekil hamil durumunda olup senedin tahsili için gerekli işlemleri yapma konusunda kendisine karşı vekâlet ilişkisi kapsamında sorumlu olup[1070], tahsil halinde ise senet bedelini teslim etmekle yükümlü olduğu halde) kaybeder.

Benzer sonuç, rehinle temin edilen alacağın vadesinin senet vadesinden önce gelmesi durumunda da karşımıza çıkar. Bu durumda rehnalan hamilden senedi geri alan rehneden cirantanın, başvurma hakkının düşmesine rağmen, zamanaşımı süresi içinde senedin asıl borçlusuna (poliçede kabul eden muhataba, bonoda düzenleye ve bunlar lehine aval verenlere, yetkisiz temsilciye ve araya girerek kabul edenlere) başvurarak senedi tahsil edebileceği, bu nedenle dava ve takip hakkı olduğu müddetçe zararının ve buna bağlı olarak tazminat hakkının doğmadığı ileri sürülebilir.

[1070] Nitekim tahsil cirosuyla senedi devralan ve senet bedelini tahsil ile görevlendirilmiş vekil durumunda olan hamilin (bankanın), özenle davranmayarak senedi süresinde ibraz etmemesi veya kaybetmesi neticesinde cirantanın alacağına geç kavuşması nedeniyle uğradığı zararı tahsil etmekle yükümlü olduğu yönünde bkz. Y. 11. HD, 26.09.2018, E. 2017-1842, K. 5720, Kendigelen, *Çek Hukuku*, 243, dn. 145; "*Dava konusu olan ve dosya arasında bulunan senet TTK.nun 688. maddesindeki unsurları taşıyan emre muharrer senetdir. Tahsil cirosu ile Osmanlı Bankası Kavaklıdere Şubesine tevdi edilmiştir. Kambiyo hukuku bakımından senet hamili bulunan banka asıl senet sahibinin bütün haklarını kullanabileceği gibi senetten doğan işlemleri yapmaması veya süresinde yerine getirmemesi halinde BK.nun vekalet ve hizmet akdi hükümlerine göre sorumlu olur. Banka TTK.nun 690. maddesi delaletiyle aynı kanunun 620. maddesine göre ödenmek üzere senedi borçluya vadesinde ibraza ve ödememe halinde 626. maddesinde öngörüldüğü üzere ödeme protestosu göndermeye zorunludur. Aksi halde protestonun yapılmamış olması bir kısım hakların düşmesine neden olur (TTK.nun 642/2)*" Y. HGK, 17.10.1979, E. 1978/2-317, K. 1979/1315, www.kazanci.com.tr, E.T. 04.08.2020; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 46, dn. 95.

Ancak senedin süresinde ibraz edilmemiş ya da ibraza rağmen ödenmeme (poliçede ve zorunlu olduğu durumlarda kabul edilmeme) durumunun tespit ettirilmemiş olması durumunda rehnalan hamil, asıl borçlu hariç diğer tüm senet borçlularına (kabule arz zorunluluğu ciranta tarafından konulmuş ve hamil bu zorunluluğa uymamışsa yalnızca şartı koymuş cirantaya) karşı başvurma hakkını kaybeder. Bu durumda senetten kaynaklanan talep hakkının yöneltilebileceği kişi de yalnızca asıl borçludur ve bu talep hakkı da belirli bir zamanaşımı süresine tabidir. Hatta muhatap poliçeyi kabul etmediği sürece kambiyo ilişkisine dahil olmamakta, diğer bir deyişle asıl borçlu haline gelmemektedir. Muhatabın adı veya düzenleyenin imzası senette şeklen var olması gereken bir unsur olduğundan muhatabın ve düzenleyenin hayali bir kimse veya ehliyetsiz olması, imzanın sahte olması senedi geçersiz yapmaz. Belirtilen son ihtimallerde, rehneden cirantanın senet bedelini tahsil etmek için başvuracağı kimse dahi yoktur.

Ayrıca rehnalan hamilin gerekli ibraz ve protesto işlemlerini yerine getirmemesi sebebiyle başvurma hakkının kaybına yol açması sonucu sorumlu olması için, rehneden cirantanın öncelikle başvurma hakkı kaybedilmiş senet nedeniyle asıl borçlu olanları takip etmesi gerektiği söylenemeyeceği gibi öncelikle temel ilişkiye dayalı olarak kendi cirantasına başvurması, yasal yollarla yaptığı tüm girişimlere rağmen sonuç alamaması şartına bağlanması görüşü de kabul edilemez[1071]. Zira hamilin temel borç ilişkisine dayanarak borçluya başvurabilmesi için, kendisine ciro edilen kambiyo senedini kambiyo alacağı zedelenmemiş bir şekilde iade etmesi gerekir. Başvurma hakkı kaybedilmiş bir senet nedeniyle hamilin temel ilişkiye dayanarak kendi cirantasına başvurması halinde, kambiyo senedinin zedelenmeksizin iade edilmediği bir def'i olarak ileri sürülebilir ve bu başvuru da sonuçsuz kalır[1072]. Buna göre rehnalan hamilin sorumluluğunu doğuran zararın, gerekli işlemleri süresinde yapmayarak başvurma

[1071] Nitekim Yargıtay, tahsil cirosu ile ilgili verdiği kararlarında, senedi tahsil cirosuyla devralan hamilin senede dayalı başvurma hakkının yitirilmesine sebebiyet verdiği ve bu nedenle kusurlu olduğu, bu durumun sonuçlarına katlanması gerektiği düşünülür ise de senedi tahsil cirosuyla devreden cirantanın öncelikle temel ilişki içinde bulunduğu kişilerin aleyhine yasal yollara başvurup, hiçbir şekilde senedin tahsilinin mümkün olmaması durumunda zararın gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yönde bkz. Y. 11. HD, 19.04.2002, E. 2001/11126, K. 2002/3708, www.kazanci.com.tr, E.T. 10.03.2020; Kendigelen, *Çek Hukuku,* 242; Y. 11. HD, 28.04.2008, E. 2007-3897, K. 5672, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 561; Y. 11. HD, 03.10.2012, E. 2011/7653, K. 2011/14945, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 561. Yargıtay'ın bu görüşüne katılmanın mümkün olmadığı yönünde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 242-243.

[1072] Kendigelen, *Çek Hukuku*, 243; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 269.

hakkının kaybına neden olduğu anda oluştuğu kabul edilmelidir[1073]. Netice itibariyle başvurma hakkı kaybedilmiş bir senetten dolayı zararın doğduğundan bahsedebilmek için rehneden cirantanın öncelikle tüm hukuki yolları kulanmış ve buna rağmen senet bedelini tahsil edememiş olmasının şart olarak aranması görüşüne katılmak mümkün olmayıp rehnalan hamilin sorumlu tutulması gerektiği kanaatimizce aşikâr olup aksi yöndeki görüşün gerekçeleri ikna edici olmaktan uzaktır.

TMK m. 939 vd. hükümlerinde taşınır rehnine ilişkin tarafların hakları ve borçları genel olarak düzenlemiştir. Belirtmek gerekir ki, rehin hakkına bağlanan hakların ve borçlarının kaynağı, kanundur. Her ne kadar öğretide[1074] rehinli alacaklının sorumluluğuna ilişkin kanunda bazı hükümler bulunsa da tarafların haklarının ve borçlarının kaynağının rehin sözleşmesi olduğu ileri sürülmüş ise de, bizim de katıldığımız diğer görüşe göre rehin sözleşmesinden bağımsız olarak, rehin hakkının doğmasıyla birlikte, taraflar arasında kendiliğinden bir yasal borç ilişkisi söz konusu olur[1075]. Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen haklar ve borçlar ile Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmemekle birlikte taraflar arasında söz konusu olan yasal borç ilişkisinin gereği olarak ortaya çıkması doğal bulunan haklar ve borçlar, rehin hakkının tesisi ile birlikte kendiliğinden bir sınırlı ayni hak olan rehnin sonucu olarak doğacak olup bu hususun rehin sözleşmesinde ayrıca ve açıkça düzenlenmesi şart değildir[1076].

Rehin hakkına ilişkin hakların ve borçların kaynağı olarak kabul etmediğimiz rehin sözleşmesinden doğan tek borç, rehnin tesis edilmesidir[1077]. Hatta katıldığımız görüş uyarınca rehnin kurulmasına ilişkin tasarruf işlemine etkili olmayan borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi geçersiz olsa bile, rehin hakkı hükümlerini doğurur ve yasal borç ilişkisi dolayısıyla haklar ve borçlar doğar[1078]. Bununla birlikte kanundan

---

[1073] Tahsil cirosu açısından aynı yönde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 243.

[1074] Cansel, *Menkul Rehni,* 165; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 493, dn. 30'da anılan yazarlar. Örneğin *Sirmen*'e göre, taraflar arasındaki ilişkide bazı alacaklar ve borçlar doğrudan kanundan düzenlenmiş veya doğruluk ve güven kurallarından ötürü ilişkinin muhtevasına sokulmuş ise de borç ilişkisinin esas kaynağı rehin kurma borcunu kapsayan sözleşmedir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 73).

[1075] Bu yönde bkz. Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 493; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 114 vd.; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 112 vd.; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 293.

[1076] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 493; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 112-113 ve 113-114; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 115.

[1077] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 115 ve 117.

[1078] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 493; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 113 ve 114. Aksi yönde görüş beyan eden *Makaracı Başak*, rehin tesisinin sebebe bağlı olduğu görüşünü kabul ettiğinden rehin sözleşmesi geçersiz ise tasarruf işlemi de geçerli olmayacağından taraflar arasında kanundan kaynaklanan

doğan bu borçlara aykırılık kişinin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluğunun söz konusu olmasına neden olabileceği gibi şartları var ise haksız fiil sorumluluğuna yol açması da mümkündür[1079].

Buna göre kambiyo senetleri üzerinde tesis edilen rehin hakkı, açıkça kararlaştırılmasa dahi, vadede senedin ibraz edilmesi ve senet içerisine yerleşmiş hakkı koruyucu işlemlerin yapılması ve rehin hakkı sona erdiğinde senedin iadesi gibi bazı yükümlülükleri beraberinde getirmektedir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde rehnalan hamil, cirantasına karşı sorumlu olur.

Rehnalan hamilin rehin konusu senedin muhafazası, değerinin korunması ve tahsili amacıyla yaptığı masrafları talep etme hakkı bulunmaktadır[1080]. Başvurma hakkı kapsamında masrafları talep etme hakkı ise, TTK m. 725/1, c'de hükme bağlanmıştır. Buna göre hamil, protesto ve ihbar için yaptığı masraflar ile başvurma hakkını kullanmak için katlanmak zorunda kaldığı diğer masrafları (borçlunun kendisinin veya ikemetgahının yahut iş yerinin bulunması amacıyla yapılan araştırma masrafları, pul, posta ve noter masrafları gibi) başvuru borçlularından talep edebilir. Bu masrafların talep edilebilmesi için doğrudan doğruya başvurma hakkının kullanılmasına ilişkin olmasının yanı sıra amaca uygun, makul ve gerçekten yapılmış olması da gerekir[1081]. Örneğin protestodan muafiyetin söz konusu olduğu halde düzenlenen bir protesto için yapılan masraflar istenemez (TTK m. 722/3).

---

borçların da doğmayacağını belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 114, dn. 403 ve 115, dn. 405).

[1079] Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 114. Örneğin öğretide rehinli alacaklının rehin hakkının son bulması üzerine rehin konusunu iade borcuna aykırı davranması halinde TBK m. 49 ve m. 112 hükümleri uyarınca sorumlu olacağı belirtilmiştir (Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1109). Rehinli alacaklının rehin konusu eşyayı koruma ve değerini koruma borcu ile rehinli taşınırı satmama ve yeniden rehnetmeme borcuna (TMK m. 945) aykırı davranış halinde rehinli alacaklının sözleşmeye aykırılıktan sorumlu olacağı (Cansel, *Menkul Rehni,* 171-172; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1108), şartları var ise haksız fiil hükümlerine göre de rehinli alacaklının sorumlu tutulabileceği ifade edilmiştir (Cansel, *Menkul Rehni,* 172, dn. 85).

[1080] Cansel, *Menkul Rehni,* 165 ve 168-169; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 494; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1017-1018; Ayan, *Eşya Hukuku,* 291; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 653-654; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 581; Wieland, *Ayni Haklar*, 724; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 86; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 27; Sirmen, *Alacak Rehni,* 80-81; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 157-158 ve 177; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 848; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 504; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1109.

[1081] Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 242; Richardi, *Wertpapierrecht,* 185; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 66-67.

2.2.3.2.4. Rehnalan Hamilin Haklarına ve Borçlarına İlişkin Sözleşme Kayıtlarının Geçerliliği

Tarafların kanundan doğan bu hak ve borç ilişkisini sözleşme özgürlüğü sebebiyle biçimlendirmeleri, diğer bir deyişle haklara ve borçlara ilişkin düzenleme getirmeleri mümkündür[1082]. Örneğin taraflar arasındaki rehin sözleşmesinde veya ayrıca yapılacak sözleşmede, rehin konusu alacağı özenle yönetme borcunun kapsamının genişletilmesi mümkün olduğu gibi, uygulamada çoğunlukla olduğu üzere daraltılması yani bu konudaki sorumluluğun tamamen veya kısmen kaldırılması da imkan dahilindedir[1083]. Bu yöndeki kayıtlara en çok bankaların taraf olduğu sözleşmelerde rastlamaktayız[1084]. Bunun yanı sıra, hamil bankanın yükümlülüklerini yerine

[1082] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 493; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 117; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 293. *Eskiocak,* bir *Sınırlı Ayni* hak olan rehin hakkının ayni niteliğine ve maddi içeriğine ilişkin olarak tarafların sözleşme yapamayacaklarını, ayni haklarda var olan kanunilik ve tipe bağlılık gereğince buna aykırılığın yaptırımının kesin geçersizlik olduğunu, örneğin alacağın muaccel olmadan önce de rehnin paraya çevrilebileceğine, borç ödenmediğinde rehin konusunun alacaklının mülkiyetine geçeceğine, zilyetliğin kesin olarak kaybına rağmen rehin hakkının devam edeceğine ilişkin sözleşme kayıtlarının geçersiz olduğunu, bu şekilde rehin hakkını karakterize eden ve maddi içeriğini belirleyen hükümlerin emredici nitelikte olduğunu, bu nitelikte olmayan, yani rehin hakkının niteliğine ve bünyesine ilişkin hükümler dışında kalan ve dolayısıyla tamamlayıcı nitelikte olup emredici nitelikte olmayan tarafların hakları ve borçları konusunda rehin sözleşmesinde aksine bir hükme yer verilebileceğini, örneğin tarafların alacaklının rehinli taşınırdan yararlanabileceğinin kararlaştırabileceğini ifade etmiştir (Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 114 vd.). Yine emredici olamayan konularda rehin sözleşmesi ile kanundan farklı hükümlere yer verileceği konusunda bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 166 ve dn. 55'te anılan yazarlar. Ayni haklarda mevcut sınırlı sayı ve tipe bağlılık prensibi nedeniyle kanunda öngörülenler dışında yeni bir ayni hak yaratmaya veya bu türdeki ayni hakların kanunun çizdiği sınırı aşarak içeriğini değiştirmeye yönelik işlemlerin hükümsüz olduğu konusunda bkz. Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 28; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 13-15; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 41. Söz konusu sözleşme hükümlerinin yalnızca taraflar arasında geçerli olup üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği yönünde bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 117 ve 118; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 293. Rehin hakkının kurulmasıyla doğan yasal borç ilişkisinin rehin hakkının ayni etkili içeriğini oluşturduğu, tamamlayıcı nitelikte olduğundan taraflarca aksi kararlaştırılan yeni hükümlerin de yasal borç ilişkisinin kapsamında olup ayni etkiye sahip olduğu ve taşınır üzerinde hak iktisap eden herkese ve alacağı devralan yeni alacaklılara karşı da kural olarak ileri sürülebileceği, ancak bunun istisnalarının da olabileceği yönünde bkz. Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 119 vd.

[1083] Nitekim rehin konusunu saklama, koruma ve rehin konusu üzerinde tasarruf etmeme yükümlülüğüne ilişkin TMK m. 945 hükmünün emredici nitelikte olmadığı, taraflarca aksinin sözleşme ile kararlaştırılabileceği yönünde bkz. Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 124; Cansel, *Menkul Rehni,* 166 ve 172.

[1084] Şöyle bir sözleşme hükmü bu tür bir kayda örnektir: "*Bankaya Müşteri tarafından verilen senetlerin, bedellerinin tamamen veya kısmen tahsili için, tahsil ve takip işlemlerinin yapılması ya da Müşteriye iadesi konusunda Banka tam bir hareket serbestisi ve yetkiye sahiptir*"; "*müşteri; Banka'ya teminata verdiği kambiyo senetlerinin vadelerini ve vadelerinde borçluları tarafından ödenip ödenmediklerini takip etmek ve vadesinde ödenmeyen kambiyo senetlerini, bedellerini kendisi ödemek veya yerlerine teminata yeni kambiyo senedi vermek suretiyle geri almak zorundadır. Aksi halde; Banka'nın, ödenmeyen kambiyo senetlerinin borçluları veya söz konusu kambiyo senetleri ile sorumluluk kabul etmiş diğer şahıslar aleyhine protesto çekmek, kanuni takibe geçmek zorunda olmadığını, takibe geçilmemesi veya geçilmişse takibin yürütülmemesi yahut tamamen terk edilmesi ve bu sebeple kambiyo senetlerinin zamanaşımına uğraması gibi hallerden Banka'nın sorumlu olmayacağını kabul*

getirmemesi halinde doğacak zararlardan ancak kusuru halinde sorumlu olacağının belirtildiği sözleşme kayıtlarına da rastlanılmaktadır[1085].

Taraflar arasındaki mevcut sorumsuzluk anlaşmasının geçerli olup olmadığını TBK m. 115 ve m. 116 çerçevesinde değerlendirmek gerekir. TBK m. 115/1 hükmü gereğince, borçlunun ağır kusurdan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür Böylece sorumsuzluk anlaşmasının, ancak borçlunun hafif kusuruna dayanan davranışlarıyla sınırlı olarak mümkün olduğu kabul edilmiştir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre ise, "*uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür*". Bu düzenleme gereğince rehinli alacaklı, banka gibi kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen resmi bir sıfat veya ruhsata dayalı olarak meslek veya sanat icra eden kişilerden ise, yapılan sorumsuzluk anlaşması hafif kusur için de kesin olarak hükümsüzdür. Dolayısıyla yukarıda yer verdiğimiz veya benzer şekilde rehin sözleşmesinde yahut taraflar arasında akdedilen diğer sözleşmelerde yer alan sorumsuzluk kayıtları TBK m. 115/3 gereğince geçerli değildir[1086].

---

ve taahhüt eder"; "*Taraflar, Banka'nın rehin yahut temlik ettiği senet bedellerinin tahsili için kanuni takip işlemlerini başlatmayı yahut başlattığı işlemlere devam etmeyi tercih etmediği durumlarda; ilgili senetleri Müşteri'ye iade edebileceği ve söz konusu senet bedellerinin Müşteri tarafından makul süre içerisinde depo edilmesini talep edebileceği hususunda mutabık kalmışlardır*".

[1085] Şöyle bir sözleşme hükmü bu tür kayda örnektir: "*Banka, kambiyo senetlerini ibraz veya protesto etmemesi veya gecikmesi, rücu hakkını kullanmaması ya da gecikmesi hallerinde, kusuru bulunmak ve Müşteri'nin bu nedenle keşideciden alacağını alamadığını yargı kararı ile tevsik etmesi kaydıyla sorumlu olacaktır*"; "*müşteri imzasını muhtevi olarak başka yerlerdeki kişiler üzerine keşide edilmiş veya başka yerlerdeki kişiler tarafından Müşteri üzerine keşide olunmuş teminat cirolu veya sair cirolu bütün kambiyo senetlerinin; ibraz, tahsil ve takipleri sırasında veya benzeri işlerin yapılmasında postada kaybolma, haberleşme aksaklıkları ve diğer gecikmeler nedeniyle vadenin dolması veya senedin protesto edilmemesi yüzünden müracaat hakkının düşmesinden Banka sadece kendisinin kusurlu olması halinde sorumlu olacaktır*".

[1086] "*Sözü geçen bononun, davacı tarafından davalı bankaya terhin cirosu (teminat) olarak verildiği konusunda, mahkeme ile özel daire arasında bir uyuşmazlık mevcut değildir. Davacı, bu senedin süresi içinde kendisine geri verilmemesi nedeniyle, senet bedeli olan 100.000 liranın borçlusundan tahsil edilemediğini ve bu yüzden (100.000) lira zarara uğradığını iddia etmekte ve bu paranın davalı bankadan alınmasını istemektedir. Davacı, davalının başından beri davalı bankaya borçlu olmadığını ileri sürmektedir. Borcunu tamamen ödemiş bulunan bir kişinin teminatı elde tutulamayacağına göre, sözü geçen bononun davalı banka tarafından sebepsiz olarak geri verilmemesi halinde, bundan doğacak zarardan davalının, Borçlar Kanununun 98. maddesi delaletiyle ve onu takip eden maddeleri gereğince sorumlu olmadığının tayini ve takdiri gerekmektedir. Bu durum karşısında, ilk önce davacının davalı bankaya kredi taahhütnamesiyle ilgili olarak borçlu olup olmadığının ve davalının senedi elinde tutmasının haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığının anlaşılabilmesi için mevcut belgeler üzerinde uzman bilirkişi eliyle inceleme*

Ayrıca rehinli alacaklı, yardımcının kullanılmasının mümkün olduğu hallerde, yardımcının borca aykırı eylemlerinden de sorumludur (TBK m. 116/1). Örneğin banka rehin cirosuyla devraldığı senedi, tahsil ve buna bağlı işlemleri yapması amacıyla açık veya örtülü tahsil cirosuyla devretmesi halinde, senedi devralan kimse, çoğunlukla olduğu üzere avukatlar, yardımcı kişi konumunda olmakta, başka bir deyişle, tahsilat işlemi yardımcı kişi sıfatıyla yapılmaktadır. Ne var ki, yardımcının eylemlerinden doğan sorumluluğun önceden yapılan bir anlaşma ile tamamen veya kısmen kaldırılması mümkündür. Fakat TBK m. 116/3 hükmü gereğince, "*uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür*". Bu hükümle yardımcı kişilerin ister hafif ister ağır kusurlarıyla verdikleri zararlar nedeniyle sorumsuzluğa ilişkin anlaşmaların, borçlu imtiyaz suretiyle verilen bir iş yürütmekte ise kesin olarak hükümsüz olacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla rehnalan hamil bankanın yardımcı kişisinin eylemlerinden meydana gelen zarardan sorumlu olunmayacağı yönündeki kayıtlar da TBK m. 116/3 gereğince geçerli değildir.

2.2.3.3. Rehin Cirosunun Teminat İşlevi

2.2.3.3.1. Genel Olarak

Rehin cirosunun teminat (garanti) işlevine sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Temlik işlevinin yalnızca temlik cirosunda, teşhis işlevinin ise her üç tür ciroda (temlik, tahsil, rehin) mevcut olduğu aşikardır[1087]. Diğer taraftan teminat işlevinin tahsil cirosunda olmadığı, yani vekil hamilin devreden cirantaya karşı başvurma hakkının bulunmadığı da ortadadır. Peki, rehin cirosunda rehneden ciranta, rehnalan hamile karşı senet bedelinin ödeneceğini ve/veya kabul edileceğini taahhüt ve garanti etmiş midir?

---

yaptırılmalı, borçlu bulunmadığının tespiti halinde, ne gibi bir zarar uğradığının ispatı için davacıya imkan verilmelidir." Y. HGK, 01.11.1972, E. 1972/730, K. 1972/897, www.kazanci.com.tr, E.T. 01.11.2019.

[1087] Bir örnekle belirtmek gerekir ise, rehin cirosunda da teşhis işlevi söz konusu olduğundan, TTK m. 686/2'de düzenlene iyiniyetli iktisap kuralı burada da uygulanır. Dolayısıyla senette şeklen yetkili hamil görünmekle birlikte maddi hukuk bakımından haklı olmayan kişiden rehnalan, kötüniyetli değilse veya iktisabında ağır kusurlu değilse senet üzerinde rehin hakkını kazanır (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 8; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 222-223; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 204).

Türk Ticaret Kanunu'nda konuya ilişkin açık bir hükmün bulunmaması, iki farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.2.3.3.2. Rehin Cirosunda Teminat İşlevinin Bulunmadığını Kabul Eden Görüş

Öğretideki hakim görüş[1088], rehin cirosunun teminat işlevinin bulunmadığı yönündedir. Buna göre, rehnalan hamilin, kambiyo senedine dayanarak senet bedelinin tahsili amacıyla kendi cirantasına başvurması mümkün değildir. Rehin cirosu ile senedin hamili olan kişi, rehneden ciranta aleyhine sadece rehinle güvence altına alınan temel alacak hakkına dayanarak takipte bulunabilir. Bu görüşü savunan yazarların gerekçelerini şu şekilde belirtebiliriz:

Öncelikle belirtmek gerekir ki Türk Ticaret Kanunu'nun lafzi ve şekli ifadesine göre teminat işlevi, temlik cirosuyla ilgili kısımda düzenlenmiş ve bu tür ciroya hasredilmiştir[1089]. Diğer taraftan senedin rehin cirosuyla devrinde, ciranta bütün mameleki ile sorumluluk altına girmemektedir. Rehin, belli bir mal ile sorumluluk, yani mal ile sınırlı sorumluluk yaratır. Rehin cirosunda da ciranta, rehin konusu senet dışında ödememeden veya kabul edilmemeden dolayı kişisel sorumluluk üstlenmeyi düşünmemektedir[1090]. Ayrıca rehnedilen senedin hamili, sadece bir rehin hakkına sahip

---

[1088] Bkz. Locher, *Das Recht,* 107; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105-106; Jacobi, *Wechsel- und,* 645; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht,* Rn. 159, 86; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 974; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 644, 156 ve Rn. 682, 166; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 11; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 7; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 11; Richardi, *Wertpapierrecht,* 156 ve 157; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 19, Rn. 7; Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 82; BSK Wertpapierrecht – Grüninger/Hunziker/Roth, OR Art. 1009 Rn. 6; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 4; Rehfeldt, *Wertpapierrecht,* 62; Erman, "Poliçe, Bono ve Çekler", 400; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630 vd.; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 110 ve 117; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 212 ve 254; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 92 vd.; Kutlu, "Kambiyo Senetleri", 97-98; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199, 202 ve 203; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 50; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 535 vd.; Muşul, "Kambiyo Senetleri", 608; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 186-187; Sirmen, *Alacak Rehni,* 75; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 490; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde,* 49-50; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 207; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 146 vd. Görünüşteki cironun gerçekte rehin (veya tahsil) cirosu olduğunun ispatlanması halinde de bu görüş uyarınca, söz konusu ciro teminat işlevini haiz olmaz (Richardi, *Wertpapierrecht,* 156).

[1089] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 186. Ancak yazara göre de bu husus, rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığına tek başına delil oluşturmamaktadır. Zira cironun teşhis işlevi de temlik cirosu kısmında düzenlenmiş olmasına rağmen rehin ve tahsil cirosunda mevcuttur (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536, dn. 1; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 186-187, dn. 4). Aynı yönde bkz. Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147; Develi, "Rehin Cirosu", 92.

[1090] Zöllner, *Wertpapierrecht,* 106; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 630; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 254; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147.

olduğundan, hiçbir zaman senedin alacaklısı olmamaktadır[1091]. Bu nedenle rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığını kabul etmek gerekir. Buna karşılık, senedi rehin cirosuyla devralan hamil, cirantasından önceki başvuru borçlularına yani rehneden cirantaya karşı sorumlu olan cirantalara, düzenleyene ve bunların avalistlerine müracaat edebilir[1092]. Zira rehneden ciranta, rehin konusu senede bağlı bütün hakları tahsil imkanı ile birlikte alacağını rehnetmiştir. Dolayısıyla bu anlamda rehin cirosunun teminat işlevine sahip olduğu söylenebilir[1093].

Konu, başkasının borcu için rehin veren üçüncü kişi bakımından değerlendirildiğinde teminat işlevinin bulunmadığı daha net bir şekilde ortadadır. Zira yukarıda değindiğimiz üzere, kambiyo senetleri üzerinde kurulan rehin, bir taşınır rehni türü olan hak ve alacak rehni niteliğinde olduğundan TMK m. 954/2 hükmü uyarınca, aksine bir hüküm bulunmadıkça bunların rehni hakkında da teslime bağlı rehin hükümleri uygulanır. Bir taşınır rehni çeşidi olan teslime bağlı rehin hükümleri, birçok taşınır rehni türlerinde uygulanabilecek temel ilkeler içermekle beraber, başkasının borcu için rehin veren kişinin şahsen sorumlu olup olmayacakları konusunda açık bir düzenleme içermemektedir. Bu durumda TMK m. 850-880 hükümleri arasında taşınmaz rehnine hakim olan temel esasların taşınır rehni bakımından da kendine özgü bazı esaslar hariç olmak üzere geçerli olduğu ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde faydalanılması gerektiği kabul edilmiştir[1094]. Bu kabulden hareketle, TMK m. 881/2 hükmü kıyasen, başkasının borcu için malik kendi taşınırı üzerinde rehin tesis edebilir. Bu durumda rehin veren malikin sorumluluğu yalnızca rehin konusunun (taşınmaz, taşınır veya alacak) paraya çevrilmesine katlanmak olup, rehnin tutarının temin edilen alacağı karşılayamaması durumunda alacaklı yalnızca borçluyu takip edebilir. Başka bir deyişle rehin veren malik, kural olarak rehin konusunun değerini değil, yalnızca borç

[1091] Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105-106; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 11; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 11; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 159, 86; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 630; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 202; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147.

[1092] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 631; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 535; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 186; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 203; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148.

[1093] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 186; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148.

[1094] Acar, *Rehin Hukuku,* 89 ve 148-149; Cansel, *Menkul Rehni,*17-19; Sirmen, *Alacak Rehni,* 5; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 453; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 13-14; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 7; Davran, *Rehin Hukuku,* 78; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1092.

ödenmediği takdirde paraya çevirme yetkisinin kullanılabileceğini garanti etmektedir. Rehin cirosunda da rehneden ciranta, hamile karşı şeklen alacağın varlığını garanti etmekte, diğer bir deyişle vadesinde senedin ibrazı halinde ödenebileceğini göstermekte ancak ödeneceğini garanti etmemektedir[1095].

Sorunun bu şekilde taşınır rehni hükümleri çerçevesinde çözümlenmemesi, yani rehin cirosunda teminat işlevinin bulunduğunun kabul edilmesi, senedin vadesi ile temel borç ilişkisinden doğan adi alacağın vadesinin farklı olması durumunda farklı sonuçlarının ortaya çıkmasına neden olur. Örneğin adi alacağın vadesinin senedin vadesinden önce olması durumunda, adi alacağın vadesinde ödenmemesi üzerine senedin taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümleri gereğince paraya çevrilmesi durumunda, rehin veren üçüncü kişinin taşınır ve taşınmaz rehni hükümleri gereğince şahsen sorumlu olmadığı kabul edilir. Ancak senet vadesinin adi alacağın vadesinden önce gelmesi durumunda rehin veren malik olan rehneden ciranta, senet bedelinin ödenmesinden, temlik cirosunda olduğu gibi şahsen sorumlu tutulur, böylece vade farkı neticesinde aynı senet hakkında iki farklı uygulama ortaya çıkar. Bu nedenle ister kendi borcu isterse de başkasının borcu için senedi rehin cirosuyla devreden cirantanın, senedin içerdiği alacak hakkının ödenmesini şahsen garanti etmediği sonucuna varılmalıdır[1096].

Rehin cirosunda alacaklı, cirantaya senet bedelini tahsil yetkisi vermekte ve bu amaçla senedi rehnetmektedir. Bu doğrultuda rehin cirosuyla senedi devralan hamil, ancak tahsil cirosuyla senedi devredebilir. Dolayısıyla senedi rehin cirosuyla devreden cirantanın, rehnalan hamilin senedi tahsil cirosuyla devrettiği vekil hamillere karşı senetten doğan bir sorumluluğu yoktur[1097].

Ayrıca rehneden cirantanın sorumluluğu için, rehin cirosunun teminat işlevini haiz olmasına ihtiyaç da yoktur[1098]. Çünkü rehneden ciranta, rehinle teminat altına alınan borçtan şahsen sorumludur ve bu borç rehin ile karşılanmazsa (veya rehinden feragat edilir ya da rehin ilişkisi borcun ödenmesinden önce sona ererse), rehnalan hamil alacağını rehneden cirantadan İİK m. 45 ve m. 152 hükümleri gereğince haciz

[1095] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 490.
[1096] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 490.
[1097] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117.
[1098] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 187; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147.

veya iflas yoluyla talep edebilir[1099]. Ayrıca rehin cirosu ile emre yazılı senedin devredilmesi, TBK m. 133 anlamında yenileme (tecdit) sayılmaz[1100]. Yani taraflar arasındaki esas borç ilişkisi halen mevcuttur. Bu nedenle rehnalan hamil alacağı için genel hükümlere göre de rehneden cirantaya başvurabilir[1101]. Yine taraflar arasında cari hesap sözleşmesi mevcutsa rehinli senet ödenmediği takdirde, rehnalan hamilin, temin edilen alacağı doğuran hukuki sebebe istinaden hakkını talep etmesi mümkündür. Rehin hakkı mevcut olmakla birlikte, rehinden feragat edilerek de rehnedenin takibi mümkündür. Hatta kambiyo senedi üzerinde rehin tesis edilmiş olduğu hallerde rehinden feragat edilmeksizin de rehnedeni haciz ve şartları varsa iflas yollarından biriyle takip etmek mümkündür (İİK m. 167)[1102]. Tüm bu gerekçelerle rehin cirosunun teminat işlevine ihtiyacının bulunmadığı söylenebilir[1103].

[1099] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 187; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 207.

[1100] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 187; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147.

[1101] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 187; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 147. Nitekim müşterisinden rehin cirosu ile senet devralan banka, senet borçlularını kıymetli evrak hukuku hükümleri dairesinde takip edebileceği gibi, tahsilde tekerrür olmaması kaydı ile ayrıca kredi ilişkisine dayanarak senedi rehin cirosu ile devreden müşterisinden de talepte bulunabilir (Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367). Ayrıca bu yönde bkz. "*Kambiyo senedini rehin cirosuyla almış bulunan hamil, kendi cirantasını takip etmek imkanına sahip değildir. Ancak bankanın, senetlere değil, avans mukavelesi hükümlerine ve mukavelename gereğince ödenen paralara ait çek kasa fişlerine dayandığı göz önünde tutulmak gerekir.*" Y. HGK, 11.10.1969, E. 967/T-727, K. 749, Batider, Sayı 5/3, s. 619; Y. 11. HD, 06.02.1989, E. 3847, K. 584, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367, dn. 53. Uygulamada ise, genellikle, bankalar tarafından açılan kredilere teminat olarak rehin cirosu ile senetler alınmakta, kredi geri ödemelerinde sorun olduğunda, rehinli alacaklı olan banka, rehin cirosu ile temin edilmiş olan senet yerine, verilen kredi için işleyen faizleri de kapsamak suretiyle, bunun temelindeki kredi sözleşmesine dayanarak talepte bulunmaktadır (Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 39, dn. 60). Bankanın bu şekilde kambiyo senedine değil de kredi sözleşmesine ve borç ilişkisini doğuran diğer sözleşmelere dayanması halinde TTK m. 749 vd. öngörülen zamanaşımı süresinin değil, TBK m. 146'daki on yıllık sürenin uygulanması gerekir.

[1102] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 536; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 187.

[1103] Belirtmek gerekir ki rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığının kabulü halinde dahi rehneden cirantanın ihbar yükümlülüğü (TTK m. 723) devam etmektedir. Çünkü ihbar yükümlülüğü ile öngörülen amaç, senedin ödenmemesi durumu, kendisine başvurulacak başvurma borçlularına bildirilerek gerekli önlemleri almaları, hazırlık yapmaları ve böylece doğması veya artması muhtemel zararların önüne geçmektir. Özellikle cirantaların TTK m. 725 ve 726'da öngörülen faiz, komisyon ve masraf gibi ek ödemelerin ciro zincirinin sonuna doğru gittikçe artmasının engellemek amacıyla ihbar yükümlülüğü öngörülmüştür. İhbar yükümlülüğünün amacı ve kanun koyucunun ihbar yükümlülüğünü yerine getirecek cirantalar arasında herhangi bir ayrım yapmamasını göz önüne alarak ihbar yükümlülüğünün rehin konusunun tahsilinde rehnalan hamile yardımcı olmakla yükümlü olan rehneden ciranta için de devam ettiğini söyleyebiliriz. Aynı yönde bkz. Sayıcı, "Rehin Cirosu", 139-140. İhbar yükümlülüğüne ilişkin TTK m. 723 hükmü emredici nitelikte bir düzenlemedir. Dolayısıyla senet üzerine yazılan bir kayıtla veya ayrı bir beyan ile ihbar yükümlülüğünü kaldırmak mümkün değildir. Ancak, sorumsuzluk kaydı koyan cirantaya (ve kabul etmemeden sorumsuzluk kaydı koyan düzenleyen ve cirantaya) ihbar yapılmasına gerek yoktur (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 785; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 455; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 158; Poroy ve

2.2.3.3.3. Rehin Cirosunda Teminat İşlevinin Bulunduğunu Kabul Eden Görüş

Buna karşılık öğretide savunulan ve bizim de görüşlerine katıldığımız aksi görüş uyarınca, rehin cirosu teminat işlevini haiz olup, rehin cirosu hamili, kendi cirantasına kambiyo senedi hukuku kurallarına göre başvurabilir[1104]. Bu görüşü savunan yazarların gerekçelerini şu şekilde belirtebiliriz:

Ciranta senedi ciro edilen şahsa karşı olan borcunu teminat altına almak amacıyla rehin cirosuyla devretmektedir. Bu bakımdan senedin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu olması gerekir[1105]. Ayrıca genel hüküm niteliğindeki TTK m. 685 ve m. 724 hükümleri gereğince de teminat işlevinin bulunduğu kabul edilmelidir[1106]. TTK m. 724/1'de hamile karşı müteselsil borçlular sayılır iken yalnızca "*ciro eden*" ibaresi kullanılmış, başkaca bir ayrım yapılmamıştır. TTK m. 685'te ise

---

Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 255; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 232). Fakat buna rağmen kendisine ihbarda bulunulan ciranta, kendisinden önce gelen cirantaya ve varsa avalistine aldığı ihbarı bildirmek zorundadır (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 783-784 ve 785). Teminat işlevinin bulunmadığını kabul ettiğimiz takdirde rehin cirosunda da aynı kural uygulanır. Buna göre, ihbar yükümlülüğünün amacı dikkat alındığında senet dolayısıyla sorumluluğu bulunmayan rehneden cirantaya ihbar yapılmasına gerek yoktur. İhbarın ondan önceki cirantaya tebliği yeterli olup, bu durum bütün başvurma borçlularının senedin ödenmediğinden haberdar olmasını sağlar. Ancak buna rağmen rehneden cirantaya ihbarda bulunulmuş ise, rehneden cirantanın ödemeden kaçınıldığını kendi cirantasına ve varsa avalistine ihbar etme mecburiyeti vardır.

[1104] Rehin cirosunda teminat işlevi bulunduğu yönündeki görüşler için bkz. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 99; Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 28, 921; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar,* Art. 19, Rn. 5; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 217 vd.; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 170 vd.; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 310; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 87; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 109; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 40 ve 46; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1889; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 67; Edgü, *Ticaret Hukuku,* 76; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 299 vd.; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 506 vd.; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103; Ayhan Örgeevren, "Ticari Senetlerde Rehin Cirosu İle Devrolunan Senette Hamil Senedi Rehneden Cirantasına Gidebilir mi?", *Ankara Barosu Dergisi*, 3 (1964): 265-266; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 787 vd.; Develi, "Rehin Cirosu", 92; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 103; Mağden Çamlı, *Türk Hukukunda*, 57; Kayış, *Kambiyo Senetlerinde,* 62-63; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 86 vd.; Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 227 vd. *Karayalçın*, başka bir eserinde, rehneden cirantanın rehnalan hamile karşı ayrıca bir garanti yükümlülüğünün olmaması gerektiğini, bu durumun özellikle başkasının borcu için senedin rehin cirosu ile hamile devrinde önem taşıdığını, ancak öğretide genellikle rehin cirosunun teminat fonksiyonunun bulunduğunun kabul edildiğini de belirtmiştir (Bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 153-154). Ancak, tespit edebildiğimiz kadarıyla, atıf yaptığımız tebliğde görüşünü değiştirmiştir.

[1105] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 217; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 170; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 310; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 87; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 40; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153.

[1106] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 154; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Örgeevren, "Ticari Senetlerde", 266. *Gencer*, TTK m. 685 ve 724 hükmünün temlik cirosuna ilişkin olduğunu, TTK m. 685'in bütün cirolar için düzenlenmiş genel hüküm niteliğinde olduğunun savunulamayacağını, aksi takdirde teminat işlevini haiz olmadığı aşikar olan tahsil cirosuna uygulanmamasın rehin cirosu ile tahsil cirosu ile arasındaki nitelik farkı ile açıklanmasının kendi içinde çelişkili olduğunu belirtmiştir (Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 207).

cirantanın teminat işlevini tamamen veya kısmen kaldırabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla rehneden ciranta da TTK m. 685'teki imkandan yararlanarak rehin cirosunun teminat işlevini açıkça belirterek kaldırabilir. Bununla birlikte ciranta, cironun teminat işlevinin bulunmadığını ciro şerhinde açıkça belirtebileceği gibi bu durumu senet dışında yazılı olarak da kararlaştırabilir. Çünkü bu def'i rehneden ciranta tarafından rehnalan hamile karşı ileri sürülebilecek kişisel bir def'idir[1107]. Ancak kimi yazarlara göre rehin cirosunda teminat işlevi o kadar önem arz etmektedir ki niteliğine uygun düşmediği için ciranta sorumsuzluk şartı dahi konamaz[1108].

Rehin cirosunun teminat işlevini haiz olup olmadığı, özellikle rehneden cirantanın bir başkasının borcu için teminat vermesi halinde önem taşımaktadır. Çünkü rehin cirosunun teminat işlevinin bulunmadığı kabul edilirse, rehnalan hamil, senet bedelinin ödenmemesi halinde, rehneden cirantaya karşı kambiyo senetlerine özgü takip yoluyla başvuramayacağı gibi, söz konusu kişi temin edilen esas borç ilişkisinin tarafı olmadığı için, genel hükümler kapsamında da başvuramaz. Zira yukarıda belirttiğimiz üzere, başkasının borcu için kendi malını ayni teminat olarak gösteren üçüncü kişi, rehin konusu malın paraya çevrilmesine ve rehinle güvence altına alınmış olan alacağın, rehin konusu malın satış bedelinden karşılanmasına katlanmakla yükümlü olup, bu

[1107] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 154; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1889. *Edgü*'ye göre de ciranta, senedi ciro ederken yazacağı bir ibare ile kendisini teminat işlevinden muaf tutabilir. Ancak sorumsuzluk kaydından yalnızca bu kaydı koyan ciranta yararlanır, müteakip cirantaların yeni cirolar yapmasına engel olunmaz (Edgü, *Ticaret Hukuku,* 76-77). *Gürbüz*'e göre de senedi rehneden ciranta, rehin cirosuyla devrettiği senedin ödenmemesi halinde kişisel sorumluluğu üstlenerek ve bu doğrultuda kredi sözleşmesi de imzalayarak sorumluluğunu kabullenmektedir. Ancak ciro şerhine eklenecek yazılı bir beyanla, teminat işlevi bertaraf edilebilir. Böyle bir beyan olmaksızın rehneden cirantanın, senet ve senette yer alan hakları kendi sorumluluğu dışında başvurma haklarıyla birlikte devrettiğini kabul etmek, TTK m. 685 ve 724 ile benimsenen ilke ve amaçlara ters düşer (Gürbüz, *Ticari Senetler,* 87).

[1108] Bu yönde bkz. Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 217; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 170. Kanaatimizce, sorumsuzluk şartı ile rehin cirosunun teminat işlevini kaldırmak mümkündür ve bu durum, rehin cirosunun niteliğine aykırı değildir. Öncelikle belirtmek gerekir ki sorumsuzluk kaydına ilişkin TTK m. 685/1'de böyle bir istisna belirtilmemiştir. Ayrıca tarafların rehin sözleşmesinde, rehin konusunun kapsamını değiştirmeleri mümkündür. Nitekim taraflar, alacak rehninde, rehnin kapsamına dahil fer'ilerin, örneğin rehin konusu alacağı teminat altına almak için akdedilmiş kefalet sözleşmesinin, rehin hakkına dahil olmadığını kararlaştırabilecekleri gibi, rehinden önce vadesi gelen faiz gibi rehne dahil olmayan fer'i hakların (TMK m. 959/1) da rehnin kapsamına girebileceğini kararlaştırabilirler. Dolayısıyla rehneden cirantanın, senet bedeli kabul edilmediğinde ve/veya ödenmediğinde kendisine başvuru imkanı vermeyen senet üzerinde hamil lehine rehin hakkı tanımak istemesi ve hamilin de bunu kabul etmesi mümkündür.

sıfatıyla rehinle güvence altına alınmış olan alacağı ödemekle yükümlü olmaz. Bu durumda da rehin cirosundan beklenen fayda sağlanamaz[1109].

Rehin cirosunun amacı ve ekonomik fonksiyonu gereği rehneden ciranta, senedin kabulünü ve/veya ödenmesini hiç değilse rehin bedeli tutarında garanti etmiştir. Aksi sonuca varmak rehin cirosunun ekonomik amacına ve fonksiyonuna aykırı olduğu gibi iş hayatında güvenin korunması ilkesine de aykırıdır[1110]. Ayrıca rehnalan hamile karşı, rehin cirosu sebebiyle, ancak rehinle ilgisi olmayan bütün senet borçluları sorumlu olurken, rehnalan hamil ile rehin sözleşmesi ilişkisi ve ayrıca ticari senet ilişkisi içinde bulunan rehneden cirantanın sorumlu olmayacağını kabul etmek haksızlık yaratır[1111].

[1109] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 229; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 153-154. Ancak *Sirmen*'e göre, rehnin borçludan başka üçüncü bir kişi tarafından verilmesi ihtimalinde, rehin cirosuna teminat işlevi tanımak, bu kişinin sorumluluğunu Kanunun öngörmediği biçimde genişletir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 75). Kanaatimizce, başkasının borcu için malını rehnetmiş malikin sorumluluğu malın değeri ile sınırlı olmakla birlikte, kambiyo senetlerinin rehninde rehneden cirantanın da diğer başvuru borçlularıyla birlikte rehnalan hamile karşı sorumlu olması, malın niteliği gereği değeri kapsamındadır ve borcun zamanında ifa edilmemesi halinde başvurma hakkı kapsamında kendisine başvurulması mümkündür. Bu sonuç, başkasının borcu için kambiyo senedini rehin cirosuyla devreden cirantanın öngöremediği, hesap edemeyeceği bir ihtimal olmadığı gibi, söz konusu kişiyi mağdur da etmez. Zira borçlu olmayan üçüncü kişinin rehnin paraya çevrilmesinden sonra, aralarındaki hukuki ilişki kapsamında, borçluya rücu etmesi mümkündür.

[1110] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 237-238, 239 ve 243-244. *Bozer ve Göle*, söz konusu tartışmanın iki değişik açıdan ele alınmasının uygun olacağını, rehin cirosu ile senedi devreden cirantanın, kendi cirantasına karşı asıl borç ilişkisi yanında kambiyo senetleri hukukuna göre de sorumlu olmasının rehin cirosunun teminat işlevinin sonucu olduğunu belirtmekle birlikte, ilk olarak rehin cirosu ile senedi elinde bulunduran hamilin senedi devretme yetkisi olmadığından ve dolayısıyla son hamil konumunda olduğundan senet bedelinin ödenmemesi halinde kendisine başvurulması gibi bir durum söz konusu olmayacağından bu durumlarda rehin cirosunun teminat işlevinin olup olmamasının önemli olmadığını belirtmiştir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 109). Kanaatimizce bu yorum hatalıdır. Çünkü teminat işlevi, senedi ciroyla devreden kişinin, devrettiği kişiye ve bu kişinin müstakbel devredeceği kişilere karşı senedin kabul edileceğini ve ödeneceğini taahhüt etmiş sayılmasına denir (TTK m. 685/1). Rehin cirosunun da teminat işlevine sahip olduğunu kabul ettiğimizde, senedi rehin cirosuyla elinde bulunduranın, rehneden cirantaya senet bedelinin ödenmesi için başvurabileceği sonucuna varmaktayız. Rehin cirosuyla senedi devralan hamilin senedi temlik veya rehin cirosuyla devretmesi mümkün olmayıp, ancak tahsil cirosu yapabilir. Bu durumda tahsil cirosu ile senedi ele geçiren hamil, senet bedelini tahsil ile görevlendirilmiş vekil durumundadır ve söz konusu vekil hamil, rehneden cirantaya senet bedelinin ödenmesi için başvurabilir. Tahsil halinde senet bedelini, ödememe halinde ise senedi asıl hamile teslim eder. Rehin cirosunun teminat işlevinin bulunmadığını kabul ettiğimiz takdirde, rehin cirosuyla senedi devralan hamil veya ondan senedi tahsil cirosuyla devralan vekil hamil, senet bedelinin ödenmesi için rehin cirosunu yapan cirantaya başvuramaz. Görüldüğü üzere, senedi rehin cirosuyla elinde bulunduran hamilin senedi elinde tutması veya tahsil cirosuyla devretmesi, rehin cirosunun teminat işlevine sahip olup olmadığı tartışmasını önemsizleştirmemektedir.

[1111] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 244. Yazara göre, rehneden cirantanın rehnalan hamile karşı kişisel sorumluluğunu kabul etmemek, onun lehine aval veren avalistin durumu için de dengesizlik yaratır. Çünkü bu kabul durumunda, avalist lehine aval verdiği kişi gibi senet borçlusu olarak rehnalan hamile karşı sorumlu olduğu halde (TTK m. 702, m. 713), rehneden ciranta hamile karşı sorumlu olmaz (Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 244). Ancak *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden*

Rehin cirosunda hamilin kendi cirantasına da başvurma hakkı bulunduğu sonucuna, rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689'da yer alan "*hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir*" cümlesinden de ulaşılabilir. Tahsil cirosuna ilişkin TTK m. 688'de de aynı ibare yer almasına rağmen, buradan tahsil cirosunda da hamilin kendi cirantasına başvurmasının mümkün olduğu sonucuna varılamaz. Zira bu sonuç, taraflar arasındaki vekâlet sözleşmesinin bulunması nedeniyle işin doğasına aykırı olmakla birlikte, rehin sözleşmesi temelinde kurulan rehin cirosunda, rehin sözleşmesinin özelliğine uygundur[1112].

2.2.3.3.4. Rehin Cirosunda Teminat İşlevine Dair Değerlendirme

2.2.3.3.4.1. Belirlilik İlkesi Yönünden Değerlendirme

Öncelikle rehin cirosunda teminat işlevini, belirlilik ilkesi yönünden değerlendirmek gerekir. Zira rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığı yönünde görüş belirten *Kutlu*'ya göre, "*rehin konusunda belirlilik ilkesi*" gereğince, rehin cirosu teminat işlevini haiz değildir. Yazar, bu ilke gereğince, teminat teşkil eden eşyanın, önceden belli olduğunu ve alacaklının, teminat altına alınan alacağın ödenmemesi halinde, ancak o eşyaya yönelebileceğini, diğer bir deyişle, söz konusu eşyanın paraya çevrilmesini talep edebilecek olup, bunun dışında rehin verenin şahsi sorumluluğuna gidemeyeceğini, rehin cirosuyla senedin devredilmesinde de rehneden cirantanın kendisinden önce gelen cirantalar ve düzenleyene karşı sahip olduğu alacak hakkı rehnedildiğinden, rehinli alacaklının yalnızca bu kişilere başvurabileceğini, rehinli alacaklının, ancak aralarındaki temel ilişkiye dayanarak, rehnedenin diğer mallarına yönelebileceğini, rehin cirosunun teminat işlevini haiz olduğu kabul edilirse, teminat altına alınacak miktarın rehin konusu senet bedelinden karşılanamaması halinde, rehinli

---

Cirantanın Hukuki Durumu" adlı bildirisini izleyen tartışmalarda *Seza Reisoğlu* yaptığı açıklamada, avali karşı görüş için örnek verdiğini, zira rehin cirosu ile senedi devredenin şahsen de borçtan sorumlu olmak istemesi halinde veya karşı tarafın talep etmesi halinde, aval verebileceğini, kefil olabileceğini veya inançlı temlik cirosu ile senedi devredebileceğini, yasal olarak birçok seçenek ile şahsi teminat sağlamak mümkün iken yasal dayanağı olmaksızın rehin cirantasını şahsen sorumlu tutmanın Türk Medeni Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümleriyle bağdaşmadığını ifade etmiştir (Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 249). Yine *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu*" adlı bildirisini izleyen tartışmalarda *Nurkut İnan* yaptığı açıklamada, rehin cirosu ile senedi devreden kişinin ayrıca şahsen bu borcu temin ettiği kabul edilir ise aval ile rehin cirosu arasında fark kalmayacağını, daha açık bir deyişle, rehneden cirantanın şahsi teminat verdiği kabul edilir ise, bu durumda kefalet, garanti sözleşmesi ve aval ile rehin cirosu arasında fark kalmayacağını, oysa hepsinin kendine özgü ayrı hüküm ve şartlarının olduğunu ifade etmiştir (Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 250).

[1112] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 240. Benzer yönde bkz. Çamoğlu, *Kıymetli Evrak,* 67.

alacaklının rehneden cirantanın tüm malvarlığına yöneleceği anlamına gelecektir ki bu durumun belirlilik ilkesine aykırılık teşkil edeceğini belirtmiştir[1113].

Rehin hukukunda geçerli olan belirlilik ilkesi, rehin konusunun belirli olması ve rehnin güvenceye kavuşturduğu alacağın belirli olması olmak üzere iki yönlüdür. Rehin konusunun belirli olması ilkesi gereğince, üzerinde rehin kurulacak taşınır malın veya alacağın yahut hakkın, kısacası rehin konusunun belirli olması, diğer bir deyişle, açık ve seçik olarak ortaya konulması gerekmektedir[1114]. Bu durum rehnin kurulma biçimiyle de ilgilidir[1115]. Nitekim tasarruf işlemi sırasında yani rehin hakkının kurulması aşamasında ferdileştirme (bireyselleştirme) faaliyeti ile rehin konusu belirli hale getirilir. Diğer bir deyişle tasarruf işlemi sırasında rehin konusunun ferden belirlenmesi gerekir ki kıymetli evrakın rehninde senetlerin zilyetliğinin rehin alana geçirilmesi bu sonucu doğurmaktadır[1116].

Bu genel açıklama neticesinde, kanaatimizce, rehin cirosunun teminat işlevini haiz olduğunun kabul edilmesi ve senet bedelinin ödenmemesi durumunda rehneden cirantaya başvurma hakkı kapsamında başvurulması, belirlilik ilkesine aykırılık taşımaz. Nitekim üzerinde rehin hakkı tesis edilen kambiyo senedi, belirlidir. Güvence altına alınan alacak için hangi senedin rehnedildiği, daha özelinde hangi senet üzerinde rehin cirosu tesis edildiği sorusuna kolaylıkla cevap verilebilmektedir. Bu senetlerin ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile devri neticesinde, ciranta, senedi devrettiği kişiye ve bu kişinin devredeceği kişilere karşı senette ifadesini bulan alacağın ödeneceğini taahhüt etmiş sayılır. Bu durum, senedin devrinin kanuni sonucudur[1117]. Böylece her ciranta, kendisinden sonra gelenlere ve bunun sonucunda hamile karşı, sorumlu kalır. Görüldüğü üzere, mahiyetleri itibariyle, teminat işlevini haiz olan, bu sayede senedin ödeneceği hususunda güven yaratan kambiyo senetlerinin, kambiyo hukukuna özgü bu teminat işlevleri kapsamında işleme tabi tutulması, belirlilik ilkesine aykırılık teşkil etmez.

[1113] Kutlu, "Kambiyo Senetleri", 97-98.

[1114] Eggen, "Bemerkungen zur Verpfändung", 540; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 569; Ayan, *Eşya Hukuku,* 272; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 73; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 469; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 13; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 839; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 72; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 181-182; Sirmen, *Alacak Rehni*, 18; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 738 ve 762; Acar, *Rehin Hukuku*, 44.

[1115] Sirmen, *Alacak Rehni*, 18.

[1116] Sirmen, *Alacak Rehni*, 18; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1005.

[1117] Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 145; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 599 ve 606; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 209.

Elbette kambiyo senetlerinin rehnedilmesi; bir otomobilin veya ticari plakanın rehnedilmesinden farklı sonuçlar doğurmaktadır. Zira belirtilen taşınırların rehnedilmesi halinde, bir ayni teminat söz konusu olduğundan sorumluluk yalnızca rehin konusuna ilişkin olup, rehin konusunun değeri kadar şahsi teminat, ayrıca taahhüt edilmedikçe, söz konusu değildir. Bu itibarla, rehin verenin kişisel bir yükümlülük ve sorumluluk altına girmemiş olduğu söylenebilir. Alacağın ödenmemesi ve rehin konusundan da alacağın tamamen veya kısmen karşılanamaması durumunda, rehnalan hamil alacağı için genel hükümlere göre yani aralarındaki esas borç ilişkisine dayanarak rehin verenin diğer malvarlığı değerlerine başvurur. Ancak bir alacak rehni türü olan kambiyo senetlerinin rehninde, rehneden cirantanın senet dolayısıyla sahip olduğu alacak hakkı rehnedilmekte ve borç muaccel olduğunda paraya çevrilecek olan da bir ev, otomobil gibi somut bir teminat vasıtası olmayıp, rehneden cirantanın alacak hakkıdır. Bu nedenle senedin içerdiği alacak hakkı kadar rehneden cirantanın malvarlığına etki söz konusu olmalıdır. Netice itibariyle kambiyo senetlerinin mahiyeti ve rehin cirosunun amacı ve ekonomik fonksiyonunu göz önünde bulundurduğumuzda, rehneden cirantanın da sorumluluğunu gerektirmektedir ki bu sonuç menfaatler dengesine de uygundur[1118]. Buna göre kambiyo senedinin rehninde amaç, alacaklıya senedin içerdiği alacak hakkı kapsamında alacağını elde etme olanağını elde etmek olduğu düşüncesinden hareketle rehin verenin, senet miktarını borçlandığını söyleyebiliriz.

2.2.3.3.4.2. Yargıtay İçtihatları Bakımından Değerlendirme

Yargıtay yerleşmiş içtihadıyla, kambiyo senedini rehin cirosuyla devralan kişinin rehin cirosu ile devreden şahsı kambiyo senedine dayanarak takip etme yetkisinin olmadığını, fakat rehneden ciranta dışındaki başvuru borçlularına başvurmasının mümkün olduğunu belirtmiştir[1119]. Yargıtay'ın bu içtihadının ayrıntılı

[1118] Rehin cirosunda teminat işlevinin bulunup bulunmadığının kabulü, rehneden ciranta lehine verilen aval bakımından da sonuç doğurur. Zira avalistin sorumluluğu lehine aval verdiği kişi ile aynı düzeydedir (TTK m. 702/1). Buna göre rehneden ciranta lehine aval verildiği durumda, avalist rehneden ciranta gibi sorumlu olur ve ona ne zaman müracaat etmek hakkı doğarsa, avaliste de o zaman müracaat edilebilir. Dolayısıyla rehnalan hamilin rehneden cirantasını takip yetkisine sahip olduğu kabul edilir ise rehnalan hamil, rehneden cirntanın avalistine de başvurabilir. Buna karşılık rehnalan hamilin, rehneden cirantaya başvuru hakkının olmadığı kabul edilir ise, rehneden cirantanın avalistine de başvurma hakkı bulunmamaktadır. Bu yönde bkz. Sayıcı, "Rehin Cirosu", 91.

[1119] Rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığına ilişkin Yargıtay kararı için bkz. "*Teminat cirosu ile hamil durumuna geçen bankanın kendi cirantasını kambiyo hukukuna göre takip edemeyeceği, cirantanın ancak hamil ile ciranta arasındaki sözleşmeye dayanılarak hak iddia edilebileceği gerekçesiyle hamilin yaptığı takibe karşı itirazda bulunan cirantanın itirazının kabulüne dair merci kararının onanmasına…*" Y. 12. HD, 04.12.1978, E. 9470, K. 9798, Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,*

gerekçeleri ilk defa Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 10.02.1975 tarih ve E. 1974/4592, K. 1975/848 sayılı kararında yer almaktadır. Bu kararda Yargıtay şu gerekçelerle rehin alacaklısı hamilin, rehneden cirantasına kambiyo senedine dayalı olarak başvurma hakkının olmadığı yönünde hüküm vermiştir:

"*1 - Türk Ticaret Kanunun 690. maddesi gereğince emre muharrer senetlere de uygulanan aynı kanunun 601. maddesinde öngörülen ve bir hakkın başkasına rehnedilmesi maksadıyla yapılan ciro, rehin cirosu niteliğini taşır. Rehin cirosunda rehin hakkının doğabilmesi için poliçede (bedeli teminattır), (bedeli rehindir) ibarelerinin bulunması yahut tersini ifade eden diğer herhangi bir kaydı ihtiva etmesi ve poliçenin de rehin alana teslim edilmesi gereklidir. Ancak teslim ve ciro, senet üzerindeki mülkiyet hakkını rehin alana intikal ettirmediğinden mülkiyet, ciro eden şahısta kalır. 2 - Nitekim tahsil cirosu hakkındaki Türk Ticaret Kanununun 600. maddesinin ilk fıkrasında (hamilin, poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceği, fakat o poliçeyi ancak tahsil cirosu şeklinde tekrar ciro edebileceği) ifade edildiği gibi, rehin cirosuna ilişkin 601. maddenin ilk fıkrasında da aynı şekilde (hamilin poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceği, fakat kendisi tarafından yapılan bir cironun ancak tahsil cirosu hükmünde) olacağı, hükme bağlanmıştır. Bu hükümlerin incelenmesinden, tahsil cirosu veya rehin cirosu ile poliçeyi veya aynı Kanunun 690. maddesi delaletiyle emre muharrer senedi elinde bulunduran hamilin bu hakları yönünden her iki ciro nev'i arasında, bir nitelik farkı yoktur. 3 - Eski Ticaret Kanununun 543. maddesinin ilk fıkrası, tahsil cirosunda (hamilin o poliçeden mütevellit kaffei hukuku istimal edebilir ise de, o poliçeyi ancak tevkil suretilyle ciro edebilmesini, 544. maddesinin ilk fıkrasında da rehin cirosunda (hamilin poliçeden mütevellit kaffei hukuku istimal edebilmesini, poliçenin kendi tarafından ifa olunan cirosunun yalnız tevkil hükmünde olarak muteber olmasını) amir bulunuyordu. İsviçre Borçlar Kanununun 1008 ve 1009. maddelerinin ilk fıkralarında da tahsil ve rehin cirolarında hamilin cirosunun, (tevkil cirosu) şeklinde olabileceği, açıkça belirtilmiştir. 4 - Tahsil cirosu tevkili ifade ettiğine ve rehin cirosunda da hamil ancak tahsil cirosu yapabileceğine göre, vekil müvekkili aleyhinde tahsil yoluna başvuramıyacağı gibi; rehin cirosunda dahi hamil, aynı zamanda senedin aynının maliki olan kendi cirantasına senet bedelinden dolayı müracaat edemez; bu halde rehin cirosu, senette mündemiç alacağa ilişkin hakkın kullanılarak vekil suretiyle tahsil edilecek meblağ üzerinde rehin hakkını temin eder. Nitekim rehin cirosunda, (bedeli teminattır) veya (bedeli rehindir) gibi ibarelerin kullanılması da rehin, bedel üzerinde olduğunu gösterir; yoksa senedin mülkiyeti ve bu arada asli zilyetliği, fer'i zilyedliği hamile intikal eder. 5 - Esasen rehin cirosunda, temlik cirosunda olduğu gibi ciranta hamilden senet karşılığını almaz. Bu itibarla ayrı bir akdi ilişkiye dayanmadıkça rehin cirosu sebebiyle ciranta, hamile karşı şahsen ve senet bedeli ile sorumlu olmaz. Medeni Kanununun 879. maddesinde de borçlunun, rehin sebebiyle ödünç verene karşı şahsen sorumlu olamayacağı beyan edilmiştir. Kaldı ki rehin cirosunda senedin aynının rehnedilmesi, söz konusu değildir. 6 - Türk Ticaret Kanununun 597. maddesinin ilk fıkrasındaki "cirantanın poliçenin kabul edilmesinden ve ödenmemesinden sorumlu" olacağına dair kuralın*

79; Y. 12. HD, 12.10.2000, E. 2000/13669, K. 2000/14946, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.04.2018; Y. 12. HD, 16.03.2004, E. 977, K. 6153; Y. İİD, 01.11.1962, E. 10655, K. 11545, Örgeevren, "Ticari Senetlerde", 265.

uygulanması, bu fıkrada belirtildiği veçhile aksine şartın mevcut bulunmamasına bağlıdır. Tahsil ve rehin cirolarında aksine şart, aynı Kanunun 600 ve 601. maddelerinde mündemiçtir. Türk Ticaret Kanununun 636. maddesinde (bir poliçeyi keşide, kabul, ciro eden veya o poliçeye aval veren kimselerin hamile karşı müteselsil borçlu sorumlu) olmalarını da, kanuni istisnaları ile sınırlamak gerekir. 7 - Yukarıdaki davaya ait açıklamadan da anlaşılacağı gibi, davalı, davacı banka ile kredi ilişkisi olan kişiye bu kredinin kullanılmasında vekaleten hareket etmekte ise de dava konusu senetlerin lehtarı olarak bu senetleri şahsen rehin cirosu ile davacıya teslim etmiştir. Ciroyu yapan davalının banka ile kişisel bir münasebeti ve sözleşmesi, yoktur. Şahsen senette yazılı borcu her hangi bir suretle temin ettiğini kabul etmek olanağı da yoktur. Bu itibarla senedi rehin cirosu ile elinde bulunduran davacı bankanın, rehneden davalıya senet bedelinden dolayı müracaatı, düşünülemez. Bu nedenlerle davanın kabulüne karar verilmesi kanuna aykırıdır[1120]*".*

Rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığına ilişkin değerlendirmeler, çoğunlukla Yargıtay'ın yukarıda yer verdiğimiz içtihadında belirttiği gerekçelere dayalı olarak yapılmaktadır[1121]. Bu nedenle Yüksek Mahkemenin söz konusu kökleşen içtihadını tahlil etmekte yarar vardır.

Yargıtay'a göre, rehin cirosuyla senedin fer'i zilyetliği hamile geçmekte, ancak mülkiyeti ve asli zilyetliği cirantada (rehin cirosuyla devredende) kalmaktadır. Bu nedenle ayrı bir akdi ilişkiye dayanmadıkça senedi rehin cirosuyla devreden ve senedin maliki olarak kalan ciranta, senet üzerinde mülkiyet hakkı bulunmayan hamile karşı şahsen ve senet bedeli ile sorumlu olmaz. Yargıtay'ın bu gerekçesini rehin hukuku ilkeleriyle bağdaştırmak mümkün değildir[1122]. Çünkü rehin hakkı, alacağın ifası için malvarlığı değerinin güvence oluşturduğu bir ayni haktır. Şayet borçlu borcunu ifa etmez ise hak sahibi rehin konusunun paraya çevrilmesini talep edebilir ve bu yolla elde edilen paradan alacağını tahsil edebilir.

Dolayısıyla rehin veren kimse, rehin verdiği şey ile sınırlı olarak sorumluluk üstlenmiş olmaktadır. Rehin konusu malın mülkiyetinin rehin borçlusunda bulunmasının rehin hakkının kullanılmasına herhangi bir etkisi olmamaktadır[1123]. Çünkü borçlunun borcunu ödememesi/ödeyememesi ihtimaline karşılık alacaklının zarar görmesini önlemeye yönelik ayni bir güvence oluşturması amacıyla taraflar rehin sözleşmesi yaparlar ve bu sözleşmede borcun ifa edilmemesi halinde borçluya ait

[1120] *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 8/1 (1975): 196-199; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 84-85; Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 230-232.
[1121] Bkz. Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 212.
[1122] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 218; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 40.
[1123] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 218.

nesnenin satış yoluyla paraya çevrilmesi ve alacağın satış bedelinden öncelikle tahsil edilmesi hususunda anlaşırlar. Dikkat edileceği üzere rehin verenin rehine rağmen malik olmaya devam etmesi, rehin hakkının yasal tipine dahildir. Haliyle zaten rehin hakkının kurulmasıyla rehin veren şahsın malik olmaya devam etmesi ve mülkiyetin rehin hakkı sahibine geçmemesi gerekir. Aksi takdirde lex commissoria yasağı ile karşılaşırız. Buna bağlı olarak da bir bağlı hak olan, alacak hakkının fer'isi olan rehin hakkında asli zilyetlik borçluda kalmakta, fer'i zilyetlik rehin hakkı sahibi hamile geçmektedir (TMK m. 974). Bu sebeple Yargıtay'ın mülkiyet ve asli zilyetlik hamile geçmediği ve temlik cirosunda olduğu gibi senet karşılığı devredilmediği için cirantanın hamile karşı sorumlu olmayacağı şeklindeki gerekçeleri rehin hukuku ilkelerine aykırıdır. Aksi sonuca varmak, *Karayalçın*'ın dediği gibi rehin cirosunu işlevsiz kılar ve ekonomik amacına aykırı nitelik taşır[1124]. Rehin hakkı, alacaklıya borç ifa edilmediği takdirde paraya çevirme yetkisi tanır. Rehin alacaklısının, rehin bedelini senet borçlusundan tahsil etmesi rehin hukuku anlamında bir çeşit rehnin paraya çevrilmesi ise, senet bedelini borçludan alamayan rehin alacaklısının rehin borçlusuna müracaatı da rehin hukuku anlamında bir paraya çevirme işlemidir[1125].

Yargıtay'ın hamilin sahip olduğu haklar açısından rehin ve tahsil cirosunu özdeş kabul etmesi, aralarında nitelik farkının bulunmadığını belirtmesi de kabul edilemez. Çünkü her iki ciro da farklı amaçlarla yapılmaktadır[1126]. Tahsil cirosunda cirantanın amacı, senetten doğan alacağın kendisi ad ve hesabına tahsili ve buna bağlı işlemleri yapma konusunda ciro edilene yetki vermektir. Taraflar arasında vekâlet ilişkisi bulunmaktadır ve hamil, senedin mülkiyetini kazanmadığından senet bedelinin tahsili konusunda cirantanın temsilcisi (vekili) konumundadır. Tahsil cirosunda herhangi bir mülkiyet intikali söz konusu olmadığından, senedi devralan hamil başvuru borçlusu durumuna gelmediğinden, doğal olarak tahsil cirosunda teminat işlevi bulunmamaktadır[1127]. Rehin cirosunda ise amaç, senedin içerdiği hakkı rehnetmektir. Senedi rehin cirosuyla devralan hamil, müstakil (sınırlı) ayni bir hak kazanmakta ve

[1124] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 243-244.
[1125] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 218-219.
[1126] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.
[1127] Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.

tahsil cirosundan farklı olarak senette yazıldığı şekilde kendisine intikal eden hakları, bir temsilci sıfatıyla değil kendi adına kullanmaktadır[1128].

İki ciro arasındaki farklılık, def'iler yönünden de görülmektedir[1129]. Tahsil cirosunda hamil, senedi devredenin temsilcisi (vekili) olduğundan devreden cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel def'iler hamile karşı da ileri sürülebilir. Ancak senedi tahsil cirosuyla devralan kişiye karşı sahip olunan kişisel def'iler ileri sürülemez (TTK m. 688/2). Buna karşılık cirantaya karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ilerin, fer'i de olsa senet üzerinde ayni bir hak kazanmış olan ve cirantanın temsilcisi olmayıp kendi adına hareket eden hamile karşı ileri sürülmesi mümkün değildir, meğerki hamil senedi iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun (TTK m. 689/2). Dolayısıyla Yargıtay'ın her iki ciroyu özdeş sayması ve ciranta ile hamil arasındaki ilişkinin vekâlet sözleşmesine dayandığı tahsil cirosunda olmayan teminat işlevinin aynı şekilde ciranta ve hamil arasındaki ilişkinin rehin sözleşmesine dayandığı ve ayni teminatın söz konusu olduğu rehin cirosunda da olmadığını kabul etmesi kabul edilemez[1130].

Yargıtay, iki ciro arasındaki nitelik farkı bulunmadığı sonucuna, her iki ciroda da hamiller tarafından yapılan cironun tahsil cirosu hükmünde olacağını öngören düzenlemeden ulaşmaktadır (TTK m. 688/1; m. 689/1). Tahsil cirosunda olduğu gibi rehin cirosuyla senedi devralan kişi de senetten doğan bütün hakları kullanabilir; ancak kendisi tarafından yapılan bir ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/1). Çünkü rehin cirosuyla senedin fer'i zilyetliği hamile geçmekte, ancak mülkiyeti ve asli zilyetliği cirantada kalmaktadır. Rehin cirosu ile senedin hamili olan kimse, kambiyo senedi ile teminat altına alınan esas alacağına kavuşmak için senet bedelini tahsil etmek ister. Dolayısıyla esas amacı senet bedelini tahsil etmek olan rehin cirosu hamilinin yapacağı ciro da tahsil cirosu hükmündedir. Bu nedenle rehin cirosu ile ayni bir hak kazanan ve kendi adına hareket eden hamilin yaptığı cironun tahsil cirosu hükmünde olması, rehin ve tahsil cirolarını özdeş kılmaz[1131].

[1128] Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.
[1129] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508.
[1130] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 219; Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.
[1131] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242.

Yargıtay'ın, ayrı bir akdi ilişkiye dayanmadıkça rehin cirosu sebebiyle cirantanın, hamile karşı şahsen sorumlu olmayacağını, (eski) Medeni Kanununun 879. maddesinde (TMK m. 965/2) de borçlunun, rehin sebebiyle ödünç verene karşı şahsen sorumlu olamayacağının beyan edildiğini gerekçe göstererek açıklaması da kanaatimizce ikna edicilikten uzaktır. TMK m. 965 hükmü gereğince, "*borç vadesinde ödenmezse, ödünç veren, borçluya önceden noter aracılığı ile borcunu ödemesini ihtar ettikten sonra rehni icra yoluyla paraya çevirtebilir. Borçlu, ödünç verene karşı kişisel olarak sorumlu değildir"*. Buna göre, rehnin paraya çevrilmesi sonucu alacaklı alacağını elde edemezse, ödünç veren işletme, açık kalan kısım için borçlunun diğer malvarlığı değerlerine başvuramaz[1132]. Ancak bu hüküm istisnai mahiyettedir ve yalnızca rehin karşılığı ödünç para verme işleriyle uğraşan işletmelerle yapılan rehin işlemlerine özgüdür. Yoksa rehin hukukunun genel bir kuralı niteliğinde değildir[1133]. Çünkü rehin hukukunda rehin hakkının varlığı kural olarak borçlunun kişisel sorumluluğunu kaldırmaz. Ancak rehin hakkı söz konusu ise alacaklı rehne başvurmaksızın doğrudan doğruya alacaklının diğer malvarlığı değerlerine başvuramayacak olup, önce rehne başvurması gerekir. Buna rağmen alacak tamamen tahsil edilemezse, açık kalan kısım için borçlunun diğer malvarlığı değerlerine başvurulabilir (İİK m. 45/1). Görüldüğü üzere TMK m. 965 hükmü, genel bir kural niteliğinde değildir ve bu hüküm rehneden cirantanın şahsi mesuliyetinin bulunmadığı görüşünün gerekçesi olarak ileri sürülemez[1134].

Yargıtay'ın TTK m. 685 hükmünü dayanak göstererek rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığını açıklaması da ikna edici değildir. TTK m. 685 hükmü, aksi şart edilmedikçe, cirantanın poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden sorumlu olacağını belirtmektedir. Yargıtay'a göre, bu hükme göre, poliçenin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden cirantanın sorumlu olacağına dair kuralın uygulanması, aksine şartın mevcut bulunmamasına bağlı olup, tahsil ve rehin

[1132] Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.

[1133] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 235 ve 239; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303.

[1134] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 239; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 303. Hatta *Karayalçın*'a göre, Türk Hukukunda yalnızca ayni sorumluluk, örneğin TMK m. 965/2'te yer alan borçlunun, rehin sebebiyle ödünç verene karşı şahsen sorumlu olamayacağına ilişkin hüküm ile TMK m. 903/3'te yer alan irat senedinin kişisel borç doğurmaz hükmünde olduğu gibi, kanunda açıkça belirtilen hallerde söz konusu olup, söz konusu özel ve istisnai hükümlerin, rehneden cirantanın şahsen sorumlu olmayacağı görüşünün değil, aksine böyle bir istisnai hüküm bulunmadığı için rehneden cirantanın şahsen sınırlı olarak sorumlu olacağı görüşünün gerekçesi olabilir (Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 235).

cirolarında aksine şart, TTK m. 688 ve 689'da mevcuttur. Oysa TTK m. 685'te yer alan "*aksine şart*" ibaresi ile cirantanın iradi olarak ciro şerhinde kabul etmemeden veya ödememeden sorumlu olmayacağını belirtmesi, bu şekilde senedin teminat işlevinin ortadan kaldırılmasını sağlayan sorumsuzluk kaydı kastedilmektedir[1135]. Ayrıca *Karayalçın*'ın haklı olarak belirttiği gibi şayet anılan maddede böyle açık bir düzenleme yer alsaydı mevcut görüş ayrılığı olmaz, konunun tartışılmasına gerek kalmazdı[1136].

TTK m. 685/1 kapsamında şu şekilde de değerlendirme yapabiliriz. İlgili hükümde herhangi bir ayrım yapmaksızın cirantanın "*aksine şart*" ile teminat işlevini ortadan kaldırabileceği belirtilmiştir. Tahsil cirosu ile senedi devralanın bu kapsamda olmadığı aşikardır. Temlik cirosunun ve temel borç ilişkisinden doğan alacağı temin etmek için yapılan rehin cirosunun bu hükümde belirten ciro kapsamında olduğunu ve cirantanın kendisine tanınan hakkı kullanarak teminat işlevini kaldırabileceğini, aksi takdirde zımni olarak bu hakkı kullanmaktan vazgeçtiğini ve teminat işlevi ile birlikte senedi devrettiğini kabul edebiliriz. Dolayısıyla bir cironun ve konumuz itibariyle rehin cirosunun teminat işlevine sahip olup olmadığını değerlendirir iken sorumluluğun sınırlandırılıp veya tamamen ortadan kaldırılıp kaldırılmadığına göre ayrım yaparak değerlendirme yapmak gerekir[1137].

Aynı yönde bir sonuca TTK m. 713/1 ve m. 724/1'in incelenmesinden de varabiliriz. TTK m. 713/1'de senet bedelinin vadesinde asıl borçlu tarafından ödenmemesi halinde hamilin "*cirantalara*" başvurabileceği belirtilmiş, rehneden cirantanın bu hükmün dışında olduğu yönünde bir ibareye yer vermemiştir. Aynı şekilde teselsül karinesinin düzenlendiği TTK m. 724/1'de düzenleyen, kabul eden, "*ciro eden*" ve aval veren kişilerin hamile karşı müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiş, TTK m. 713/1'de olduğu gibi ciro eden bakımından bir ayrım yapılmamıştır. Dolayısıyla bu iki hükümden yola çıkarak, rehnalan hamilin senet bedelinin ödenmesi amacıyla rehneden cirantaya başvurabileceğini söyleyebiliriz.

Belirtmek gerekir ki tahsil cirosunun TTK m. 713/1 ile TTK m. 724/1'in kapsamı dışında kalması nedeniyle ilgili hükümlerde yalnızca temlik cirosunun kastedildiği söylenemez. Zira tahsil cirosunda hamil, vekil hamil konumunda olup senet

[1135] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 219; Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 304; Develi, "Rehin Cirosu", 92.
[1136] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242.
[1137] Bu yönde bkz. Örgeevren, "Ticari Senetlerde", 265-266; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 87-88.

bedelini cirantası adına tahsil etmektedir. Rehin cirosunda da her ne kadar rehneden ciranta malik olmaya devam etmekte ise de senet üzerinde bir rehin hakkı kazanmakta ve kendi adına hareket etmektedir. Dolayısıyla dar yorumlanması gereken kapsam dışı haller içinde rehin cirosunun bulunduğu söylenemez[1138].

Sonuç olarak Yargıtay'ın rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığı görüşüne dayanak teşkil eden gerekçeleri ve bu yöndeki öğreti görüşleri ikna edici değildir. Kanaatimizce de temel amacı cirantanın rehnalan hamile olan borcunu teminat altına almak olan rehin cirosu, teminat işlevini haizdir ve bir borcunu temin amacıyla senedi rehin cirosuyla devreden borçlu, borcun ödenmesini teminat altına alınmasına yönelik kambiyo taahhüdünde bulunmaktadır. Bu nedenle rehneden ciranta, senet bedelinin kabul edilmemesi ve ödenmemesi halinde sorumlu olacağını taahhüt etmiş sayılır. Bu durumda senedi rehin cirosuyla devralan hamil, kendi cirantasını kambiyo senetlerine özgü yolla takip edebilecektir ki böylece rehin kurumundan ve özelinde rehin cirosundan hedeflenen alacaklıya teminat sağlama amacı, gerçekleşmiş olur. Aksinin kabulü halinde teminat sağlamak amacıyla yapılan rehin cirosunda teminat işlevi oldukça zayıflar. Nitekim temlik cirosunda da ciro ile güdülen amaç, cirantayı kendisine ciro edilen kişiye karşı sorumlu tutarak borcun ödeneceği konusunda güvence oluşturmaktır ki bu amaç, rehin müessesesi göz önünde bulundurulduğunda, rehin cirosunda daha güçlü bir şekilde mevcuttur[1139].

2.2.3.3.4.3. Hukuk Boşluğu Bakımından Değerlendirme

Rehin cirosunda, rehneden cirantanın ayni teminat yanında ve yeterli olmaması durumunda o teminatın değeri kadar rehinli senet kapsamında kişisel teminatının bulunup bulunmadığı konusunda kanunda açık bir hüküm yoktur. Bu durumda *Karayalçın*'ın isabetle belirttiği üzere, bir kanun boşluğu söz konusudur[1140]. Çünkü hukuken çözüme varılması gereken bir konuda kanunun ne lafzı ne de yorumla belirlenen içeriği itibariyle olaya uygulanabilir, hukuksal soruna cevap veren bir hüküm mevcut değildir. Bu durumun sonuçları TMK m. 1'de belirtilmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca hakim önce, bu konuda kendisine yardımcı olacak bir örf adet kuralının mevcut olup olmadığını araştırır, böyle bir kural bulursa boşluğu örf ve adet hukukunda

[1138] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 88.
[1139] Bu yönde bkz. Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 40.
[1140] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 237-238, 239 ve 243-244.

yer alan bu kuralla doldurur. Örf ve adet hukukunda da bu yolda bir kuralın bulunmaması nedeniyle hakim, hukuk boşluğu karşısında kalır ve bir hukuk kuralı yaratarak anlaşmazlığı çözüme kavuşturur[1141].

Medeni Kanun, hakimin hukuk yaratırken kanun koyucu gibi hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla hakim, her ne kadar somut bir olayı sonuca bağlamak üzere bir kural yaratacak ise de hukuk yaratırken ideal bir kanun koyucu gibi hareket eder, somut olaya benzeyen olaylardan ne gibi karşıt menfaatlerinin doğabileceğini önündeki somut olayın özelliklerinden arınarak araştırır, dolayısıyla objektif kriterlere dayanarak aynı nitelikteki tüm olaylara uygulanabilecek soyut ve genel bir hukuk kuralı yaratarak boşluğu doldurması, diğer bir deyişle koyduğu kurala göre sorunu çözümlemesi gerekir[1142]. Hakim bunu yaparken, tarafların menfaat çatışmalarının neler olduğunu ve bunlardan hangisinin daha fazla korunmaya layık olduğunu araştırır ve ortadaki menfaat çatışmasını, adalet duygusu içinde, hayat ve iş ilişkilerinin gereğini yani toplum çıkarlarını da dikkate alarak çözer[1143]. Diğer taraftan hakimin varacağı sonucun mevcut hukuk düzeni ile bağdaşması yani pozitif hukuk kuralları ile çelişkiye düşmemesi ve hukuk güvenliliğini sarsmaması da gerekir[1144].

Hukukta boşluk ile karşılaşan hakim, bunu önce kanunda bulunan hükümlerden öncelikle (evleviyet) uygulama veya kıyas (örnekseme) yolu ile çözmeye çalışır[1145].

[1141] Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39; Seyfullah Edis, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, 6. Basım (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997), 237; Hüseyin Hatemi, *Medeni Hukuk'a Giriş*, Gözden Geçirilmiş 7. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), 107.

[1142] Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39; M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, 21. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015), 97 ve 116; Edis, *Medeni Hukuk,* 137-138; Zahit İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, Yenilenmiş Üçüncü Bası (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980), 187-188; Jale G. Akipek ve Turgut Akıntürk, *Türk Medeni Hukuku C. 1: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku*, Gözden Geçirilip Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış 6. Bası (İstanbul: Beta Yayınları, 2007), 131 ve 133-134; Mustafa Dural ve Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku C. I: Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*, 2. Baskı (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2005), 115.

[1143] Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 116; Edis, *Medeni Hukuk,* 137-138; İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 188 vd.; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 115; Akipek ve Akıntürk, *Medeni Hukuk,* 133-134 ve 135.

[1144] Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 117; Edis, *Medeni Hukuk,* 136 ve 139; İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 191; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 115.

[1145] Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk*, 118; İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 191-192; Edis, *Medeni Hukuk,* 143-146; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 116. Burada söz konusu olan, hukuk boşluğunun doldurulması için, hakim tarafından yaratılacak soyut ve genel hukuk kuralının içeriğinin belirlenmesinde, kanunun bir başka hükmünden kıyasen yararlanılmasıdır. Bu şekilde kıyas yoluna başvurma, bir hükmün yorumunda, daha açık bir deyişle, hükmün özünün (ruhunun) araştırılmasında başka bir hükümden kıyas yoluyla yararlanılması ile karıştırılmamalıdır. Zira ikinci durumda, bir

Başka bir kanun hükmünden yararlanma imkanının bulunmaması halinde hakimin kanunun ruhundan yararlanması mümkün olduğu gibi[1146], hukuk kurallarının uygulanmasında ve yorumlanmasında olduğu gibi, boşluk doldururken de bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanması imkan dahilindedir[1147]. Bunun dışında boşluğu doldururken hukuk tarihinden ve karşılaştırmalı hukuktan, konumuz bağlamında özellikle Alman ve İsviçre hukukundan ve hukukun genel ilkelerinden yararlanabilecek olan hakimin, bu faaliyeti sırasında ülkenin hukuk yaşamındaki gelişmeleri de dikkate alması gerekir[1148].

Kıyasta, farklı bir olay veya hukuki ilişki için getirilmiş kanun hükmünün, bir hükümle düzenlenmemiş olaya uygulanması söz konusudur. Bir kanun hükmünün kıyas yoluyla uygulanabilmesi için de somut olay ile benzerlik taşıması, diğer bir deyişle az çok benzer mahiyetteki menfaat çatışmasının söz konusu olması gerekir ki olaydaki menfaat çatışması için uygun bir çözüm yolu temin edilebilsin[1149]. Aynı veya birbirine benzer menfaat çatışmasına meydan veren iki durum söz konusu olmadığında kıyas yoluna başvurulması, hem tarafların hem de toplumun menfaatlerine ters düşer. Kıyas yolu ile boşluk doldurmak için ayrıca aynı veya benzer bir menfaat uyuşmazlığı için öngörülen hükmün, hakkında hüküm öngörülmeyen somut olaydaki menfaat uyuşmazlığı için de uygun bir çözüm sağlaması gereklidir[1150].

Hukuk yaratma görevini yerine getirecek hakimin, öncelikle kıyas yoluna başvurması, dolayısıyla hakkında herhangi bir kural öngörülmemiş olan konularda, aynı veya benzer menfaat çatışması için konulan kanun hükmünden yararlanması gerekir ki bu durum adalet ilkesini sağlamak ve hukuki güvensizliği gidermek açısından da şarttır[1151]. Rehin cirosunda teminat işlevine ilişkin kanun boşluğunu doldurması için hakim tarafından yaratılacak soyut ve genel hukuk kuralının içeriğinin belirlenmesinde,

---

kanun boşluğu söz konusu olmayıp, somut uyuşmazlığı çözmeye elverişli, kıyasen de olsa uygulanabilir bir kanun hükmü vardır (Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 73, dn. 96 ve 118-119, dn. 197).

1146 Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 119.

1147 Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39 ve 42; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk*, 120 ve 122; İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 194; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 116.

1148 Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 39 ve 42; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 120.

1149 Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 132; Edis, *Medeni Hukuk,* 143.

1150 Edis, *Medeni Hukuk,* 143.

1151 Edis, *Medeni Hukuk,* 145.

benzer konuyu düzenleyen bir kanun hükmünden esinlenilmesi ve kıyasen yararlanılması konusunda, öğretide farklı çözümler ileri sürülmüştür.

Nitekim *Sirmen*, teminat işlevine ilişkin TTK m. 685/1 hükmünün rehin cirosuna uygulanmamasının, korunması gereken menfaatlere daha uygun düştüğünü, ancak rehin cirosunun da bir alacak rehni olduğunu ve alacak rehnine ilişkin hükümlerde rehin verenin alacağın kendisinden beklenen teminat işlevini yerine getirmesini sağlamakla yükümlü olduğuna ilişkin bir hüküm olmamakla birlikte, alacağın devrinde devredenin garanti borcuna ilişkin TBK m. 191 hükümlerinin kıyasen adi alacaklar ile birlikte kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehninde uygulanmasının mümkün olduğunu belirtmiştir[1152]. *Oftinger*'in de bu görüşü benimsediği ifade edilmiştir[1153]. *Karayalçın*'a göre, alacağın devrindeki menfaatler dengesi ile alacağın rehnedilmesindeki menfaatler dengesi arasında esaslı noktalarda bir benzerlik olmadığından, TBK m. 191 (EBK m. 169)'de benimsenen ve yeterli olmayan çözümün, şartlar oluşmadığı için, kıyas yolu ile alacağın rehnine uygulamak ve boşluğu bu şekilde doldurmak isabetli değildir. Bu boşluğun, TMK m. 1'e dayanarak hakim tarafından, rehnin iktisadi fonksiyonu ve rehnalan üzerinde uyandırdığı güven göz önüne alınarak doldurulması, iş hayatında korunmaya değer menfaat sahibi rehnalan ve rehin karşılığında kredi açan kişinin menfaati olduğundan, rehneden alacaklının, alacağın varlığını ve ödeneceğini de rehnalan kişiye şahsen taahhüt ettiği esasının benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir[1154]. *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu*" adlı bildirisini izleyen tartışmalarda, *Tandoğan* ve *Reisoğlu* yaptıkları açıklamalarda, alacağın devri hükümlerinin kıyasen alacak rehni niteliğindeki rehin cirosuna uygulanamayacağını, zira 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu hükümleri gereğince, alacağın devri ivazlı ise, devredenin sadece alacağın varlığını garanti etmiş olduğunu, ayrıca taahhüt etmemiş ise borçlunun ödeme gücünden sorumlu olmadığını[1155], alacağın

[1152] Sirmen, *Alacak Rehni*, 74 vd.
[1153] Bkz. Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 236 ve 246-249.
[1154] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 237-239 ve 243.
[1155] Yazarlar, alacağın devrine ilişkin EBK m. 169 hükmü uyarınca açıklamalarda bulunmuşlardır. Ancak TBK 191 ile alacağı devredenin garanti sorumluluğunda değişiklikler yapılmıştır. İvazsız yapılan devirler bakımından, 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'da olduğu gibi, aksi kararlaştırılmadıkça herhangi bir garanti yükümlülüğü yoktur. İvazlı yapılan devirler bakımından ise, alacağın varlığı ile birlikte borçlunun ödeme gücü de garanti edilmiştir. 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu kapsamında ancak borçlunun ödeme gücüne sahip olduğu konusunda özel bir taahhütte bulunulması durumunda alacağı devredenin bir garanti yükümlülüğü olduğu belirtilirken, Türk Borçlar Kanunu'nda söz

tamamının devrinde dahi sorumluluk bu kadar sınırlı iken, alacağın rehninde, ayrıca taahhüt edilmedikçe, daha kapsamlı bir sorumluluk halinin izahının mümkün olmadığını belirtmişlerdir[1156].

Kanaatimizce, rehin cirosunda teminat işlevinin bulunup bulunmadığı konusundaki boşluğun alacağın devrinde devredenin garanti borcuna ilişkin TBK m. 191 hükmü ile yine öğretide kimi yazarlarca dile getirilen satış sözleşmesindeki satıcının tekeffül sorumluluğuna ilişkin hükümlere (TBK m. 214-231) göre[1157] kıyas yolu ile doldurulması yoluna başvurmaya gerek olmadığı gibi kıyas şartları da mevcut değildir. Gerek satış sözleşmesinde gerekse alacağın devrindeki menfaatler durumu ile alacağın rehni niteliğindeki rehin cirosundaki menfaatler durumu arasında bir benzerlik yoktur. Ayrıca alacağın devrinde devredenin garanti ve satış sözleşmesinde satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğu, sorumluluk şartları, uygulama alanı ve hüküm ve sonuçları bakımından, rehin cirosunda rehneden cirantanın sorumluluğuna uygulanması, içinde birçok mahzur barındırdığı gibi, benimsenen çözümün haklılığı da tartışmaya açıktır. Oysa boşluk doldururken hakimin yaratacağı kural, somut olayın özellikleri kadar toplumun hukuk, adalet ve hakkaniyet anlayışına uygun düşmeli, özellikle geçerli olan hukuk sistemi ile ahenk halinde bulunması ve tarafların menfaatleri arasında denge kurulmasını sağlamalıdır[1158].

---

konusu nitelikte bir taahhüt aranmamış, alacağın ivazlı devrinde, devredenin, alacağı devrettiği sırada, alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti ettiği kabul edilmiştir.

[1156] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 246-249. *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu*" adlı bildirisini izleyen tartışmalarda *Haluk Tandoğan,* rehin verenin sorumluluğunun kanunda açık bir şekilde düzenlenmediğini, bu durumu kıyas yolu ile halletmenin mümkün olduğunu, alacağın devri hükümlerinin kıyas yolu ile uygulanmasının doğru olmadığını, bu durumda artık boşluk doldurma ile değil de ancak kanuni bir düzenleme ile rehin verene ayrıca şahsi bir sorumluluk yüklenebileceğini ifade etmiştir. *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu*" adlı bildirisini izleyen tartışmalarda *Seza Reisoğlu* da rehin cirosunun niteliği itibariyle bir alacak rehni olduğunu, alacak rehnini düzenleyen hükümlerde, hüküm bulunmaması halinde teslim şartlı menkul rehni hükümlerinin uygulanması gerektiğinin belirtildiğini, bu nedenle esasında alacağın devri hükümlerinin kıyasen uygulanıp uygulanmayacağı tartışmasına dahi girilmesine gerek olmadığını, bu tip ayni teminatlarda şahsi sorumluluk açıkça düzenlenmediğinden yasa boşluğunun olmadığını ve bu nedenle yargıcın TMK m. 1 hükmü uyarınca hukuk yaratma yetkisinin bulunmadığını ifade etmiştir (Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 248 ve 258-259).

[1157] Bkz. *Karayalçın*'ın "*Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu*" adlı bildirisini izleyen tartışmalar kısmındaki açıklamalara, 246-249.

[1158] Yukarıda zikredilen gerekçelerle, devralan lehine tevdi edilen mallar üzerinde rehin kuran, diğer bir deyişle tevdi edilen mallar üzerinde rehin hakkını gösteren ve kanunen emre yazılı bir kıymetli evrak olan varantın cirosunun (birden fazla ciro olduğu takdirde söz konusu olan) teminat işlevini haiz olduğuna ilişkin TTK m. 846 hükmü de kıyasen uygulanacak hükümler arasında değildir. Zira kambiyo senetlerine özgü olan cironun teminat işlevi (alacağını tahsil edemeyen alacaklının alacağını

Yukarıda belirttiğimiz üzere kıyas kavramı içinde yer alan öncelikle (evleviyetle) uygulama esasından yararlanarak da boşluk doldurmak mümkündür[1159]. Öncelikle uygulamada, belirli olaylara uygulanmak için konmuş bir kuralın, önceliğinde kalan olaylara uygulanması söz konusudur[1160]. Çoğun içinde azın da bulunduğu veya bütün için doğru olan şeyin parçalar için de doğru olduğu prensibine dayanan öncelikle uygulamada, asıl düzenlediği durum için yargıda bulunan bir hükmün, önümüzdeki somut durum için, daha hafife ilişkin bir hükmün daha ağıra yahut daha az önemliye ilişkin bir hükmün daha önemli bir olaya uygulanmasında olduğu gibi, kesinlikle, öncelikle yani haydi haydi uygulanması söz konusudur. Bu yöntem ilkesinden yola çıkarak; senetten doğan hakkın devri amacıyla yapılan temlik cirosunda teminat işlevi var ise, ekonomik işlevi alacağın ödenmesini kambiyo senedinin içerdiği alacak hakkı ile teminat altına almak olan ve dolayısıyla senetteki bedelin ödenmesini hamile garanti etme iradesiyle yapılan rehin cirosunda teminat işlevi öncelikle (evleviyetle) var olduğu söylenebilir[1161]. Öncelikle uygulama yoluyla, yeni bir hüküm yaratmayıp mevcut rehin cirosuna ilişkin hükmü tamamlamaktayız. Zira rehin cirosuna ilişkin ilgili hükümde, varlık nedeni dikkate alındığında, olması gereken teminat işlevine ilişkin bir kural yer almamakta, bu boşluk öncelikle uygulama yoluna başvurularak doldurulmaktadır. Böylece alacağın devrindeki ve satış sözleşmesindeki hükümlere göre rehin cirosuna

---

asıl borçludan başka sorumlu kimselerden tahsil imkanı) kanunun açık hükmü ile diğer senetlere tanınabilecek olup (TTK m. 831/3), ilgili hüküm de bu kapsamdadır. Ayrıca varantın cirosunun teminat işlevi, kambiyo senetlerindeki gibi genel nitelikte olmayıp, özel şartlara bağlıdır (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 1457; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 422). Nitekim umumi mağazaya tevdi olunan eşya satılıp da satış bedeli kısmen veya tamamen varantla temin edilmiş olan alacağı ödemeye yetmezse varant hamili, kalan tutar için protesto çekmiş olmak ve süresi içinde rehin hükümlerine göre malları sattırmış bulunması şartıyla cirantalara da başvurabilir (TTK m. 844/1; m. 846/1). Aksi takdirde hamil, cirantalara karşı başvurma hakkını kaybedecek olup sadece borçluya karşı başvurma hakkını devam ettirir (TTK m. 846/2). Dikkat edileceği üzere borçlu, aynı zamanda senedin ilk cirantası olmakla birlikte başvuru borçlusu değildir. Başvurma hakkı birden fazla ciro var ise, asli borçlu ilk ciranta dışındaki diğer cirantalara karşıdır. Bu bakımdan varanttaki ilk cirantanın durumu, bonodaki düzenleyene benzemektedir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1459; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 899). Ayrıca umumi mağaza sahibinin bir kambiyo taahhüdü söz konusu olmadığından, yalnızca tevdi edenin borcu ödememesi halinde hamilin malı usulüne uygun biçimde sattırmasına izin verme bakımından sorumluluk taşıdığından, sorumluluğu genel hükümlere tabi olup, alacaklı, genel takip usulü ile (haciz veya iflas yoluyla) takip yapabilir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 421). Görüldüğü üzere, gerek doğuş gerekse de kullanılma şartları bakımından farklı olduğundan varanttaki başvurma hakkından kıyasen yararlanılamaz.

[1159] İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 192; Hatemi, *Medeni Hukuk'a Giriş*, 91-92; Edis, *Medeni Hukuk,* 144.

[1160] İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 192; Edis, *Medeni Hukuk,* 144.

[1161] *Hueck* ve *Canaris*, temlik cirosunda olduğu gibi hak devri söz konusu olmadığından rehin cirosunda teminat işlevinin bulunmadığı yönündeki görüşün kabul edilemeyeceğini, çünkü teminat işlevinin temlik işlevine bağlı olmadığını, rehin cirosunun teminat amacı da rehneden cirantanın garanti yükümlülüğünü gerektirdiğini, aksi kabulün menfaatlere de aykırı olduğunu belirtmiştir (Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 99).

ilişkin boşluğun doldurulmasına gerek kalmamakta, farklı hukuki kurumlar olan rehin-satış-devir arasında, menfaat benzerlikleri veya benimsenen çözümün isabeti tartışmalarına girilmeksizin sorun çözülmektedir.

Tarafların karşılıklı menfaat durumları da, soyut hukuk kuralının bu şekilde oluşturulmasını gerektirmektedir. Zira kambiyo senedi hukuku ve rehin hukuku ilkeleri bağlamında tarafların karşılıklı menfaat durumları değerlendirildiğinde, borcun ödenmeme riskine karşı senet üzerinde yazılı tutar oranında teminat alan rehnalan hamilin menfaatini üstün tutmak gerekmektedir. Varlık sebebi teminat sağlama amacı olan ve dolayısıyla bir alacağın ödenmesini teminat altına alan bir hukuki kurum olan rehin hakkında rehnedenin alacağın bedelini ödeme iradesinden yoksun şekilde rehin hakkını tesis etmesi düşünülemeyeceğinden, kambiyo senedinin içerdiği alacak hakkının rehnini sağlayan rehin cirosunda teminat işlevinin bulunduğu sonucuna varmak, mevcut hukuk düzeni ve hukuk güvenliği ile de bağdaştığı gibi rehnalan hamile karşı rehinle ilgisi olmayan tüm senet borçlularıyla birlikte bu mekanizmayı harekete geçiren rehneden cirantayı da sorumlu tutmak hakkaniyet ve mantık gereğidir.

Peki, bu sonuca kanunun yorumu ile varılabilir miydi? Zira kıyas ve öncelikle uygulama, aynı zamanda kanun hükümlerinin yorumlanmasında başvurulacak yöntemlerdir. Ancak yoruma, ifadesi veya uygulanması açısından anlam ve kapsamı belirsiz olan kanun hükümlerinin anlaşılabilmesi ve uygulama şartlarının tespiti için başvurulur ve kanunda bir kural var ise hakim, gerekirse yorumlayarak, yani genişletici ve daraltıcı yorum ile veya kıyas ve öncelik yolu ile kanun hükmünü yorumlayarak, kanun hükmümün amacını ve hangi menfaati korumak istediğini, kısacası objektif anlamını tespit ederek önündeki somut olayı çözümler[1162]. Oysa boşlukta, kanunun ve örf ve adet kuralının yorumuna rağmen, somut olaya uygulanacak bir kanun hükmü veya örf ve adet kuralı yoktur. Rehin cirosunun teminat işlevinin bulunup bulunmadığına ilişkin olarak da kanunda (Türk Ticaret Kanunu'nda ve niteliği itibariyle bir alacak rehni olduğundan alacak rehnini düzenleyen hükümlerde, hüküm bulunmaması halinde teslim şartlı menkul rehni hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtildiğinden (TMK m. 954/2), uygulama bulacak teslime bağlı rehin hükümlerinde), ne düz ne zıt anlamıyla ya da yorumla uygulanabilecek bir hüküm vardır. Haliyle rehin cirosunda rehin verenin garanti borcu bakımından alacağın devrinde devredenin garanti

[1162] İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 187.

borcuna ilişkin hükmün veya satış sözleşmesinde ayıba karşı tekeffül hükümlerinin kıyasen uygulanmasını kabul etmek, belirli bir durum için öngörülen kuralın kapsamına, kuralın sınırlarını aşarak hakkında kural öngörülmeyen durumu dahil etmek anlamına gelir ki bu hal, yorumdan ziyade bir boşluk doldurma faaliyetidir[1163]. Aksinin kabulü, hakimin mutlaka yorum yolu ile çözüm bulması gerektiği anlamına gelir ki bu anlayış, hakime hukuk yaratma yetkisi ve görevi veren TMK m.1'e aykırılık teşkil eder. Bu nedenle, bu konuda yasa boşluğunun olmadığını, alacağın devri veya ayıba karşı tekeffül hükümlerinin kıyasen uygulanacağını söylemek, kanaatimizce, haklı değildir.

Belirtmek gerekir ki hakimin kanun koyucu gibi hareket ederek yarattığı hukuk kuralı, hiçbir zaman kanun hükmü niteliğinde olmadığından, daha sonra ne o hakimi ne de başka bir mahkemeyi bağlar[1164]. Ancak daha önce bir hukuk kuralı yaratmış hakim, benzer olaylarda farklı bir çözüm bulup uygulayabilirse de bu yeni çözümü için çok kuvvetli gerekçelere dayanmak zorundadır[1165]. Dolayısıyla, hakimin hukuk yaratması yoluyla rehin cirosunun teminat işlevine sahip olduğunun kabul edilmesi, kesin çözüm sağlamamaktadır. Bu nedenle rehin cirosunda teminat işlevine ilişkin açık bir hüküm öngörülmedikçe veya Yargıtay rehin cirosunda teminat işlevi bulunmadığı doğrultusundaki yerleşmiş içtihadı değiştirmediği sürece, rehnalan hamil, senet bedelinin ödenmemesi halinde, diğer senet borçluları yanında kendi cirantasına kambiyo senetlerine özgü yolla başvuramaz.

2.2.3.4. Senedin Vadesinin Rehinle Güvence Altına Alınan Alacağın Vadesinden Farklı Olması Durumu

Rehin cirosunda üzerinde durulması gereken bir diğer konu da rehin cirosu ile temin edilen alacağın muaccel olup olmamasının, senedin tahsilini ne ölçüde etkileyeceğidir. Zira rehin cirosu ile devredilen senedin vadesi ile rehinle temin edilen alacağın vadesinin aynı olması zorunlu olmamakla birlikte, bu iki vadenin farklı olması beraberinde sorunlar doğurmakta ve bu durumda hukuken neler yapılabileceği somut

---

[1163] Bu yönde bkz. Edis, *Medeni Hukuk,* 144.

[1164] Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk,* 121; Edis, *Medeni Hukuk,* 153; Akipek ve Akıntürk, *Medeni Hukuk,* 136; İmre, *Medeni Hukuka Giriş*, 194; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 116. Ancak Yargıtay Kanunu m. 45/5 hükmü uyarınca, "*içtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar*." Haliyle benzer olaylarda bütün mahkemeleri bağlayıcı bir güce sahip olan gerçek yürürlük kaynağı niteliğindeki İçtihadı Birleştirme Kararlarından boşluk doldurucu nitelik taşıyanları, doğal olarak bütün mahkemeler için bağlayıcıdır.

[1165] Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk*, 121; Dural ve Sarı, *Temel Kavramlar,* 116; Edis, *Medeni Hukuk,* 153.

olarak Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülmediğinden, bir hayli tartışmalara neden olmaktadır.

Emre yazılı kıymetli evraka bağlı bir alacakla temin edilen ve temerrüde uğrayan bir alacağın tahsilinde, rehnalan hamilin karşılaşabileceği en müsait durum, rehinli senet bedelinin temin edilen alacak ile aynı anda muaccel olması ve senet bedelinin rehnalan hamile ödenmesidir[1166]. Bu durumda rehnalan hamilin, takas ve mahsup hakkını (TBK m. 139) kullanmasıyla alacak ve borç ilişkisi ortadan kalkar. Çünkü bu ihtimalde rehnalan hamil, rehneden cirantadan hem alacaklı hem de bu kişiye rehinli senet bedeli kapsamında borçludur[1167]. Rehinli senet bedeli ile temin edilen borç arasında fark var ise ve dolayısıyla rehnalan hamile alacağından fazla ödemede bulunulmuşsa, bu fazlalığın rehin verene şayet senet üzerinde art rehin tesis edilmiş ise sonra gelen rehinli alacaklıya iade edilmesi gerekir[1168]. Şayet taraflar arasında cari hesap sözleşmesi varsa ve rehinli senet bir cari hesap kalemini temin ediyorsa, tahsil edilen meblağ bu anlaşma çerçevesinde kaydedilir[1169].

[1166] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 528; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 143.

[1167] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 528-529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179. Yazara göre, rehin cirosuyla senedi devralanın senedi tahsil hakkı ve cari hesaba ilişkin TTK m. 90/1-c ve m. 91 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, rehinli senedin ödenmesi şartına bağlı olarak bir nevi ödeme makamı olan rehnalana teslim edildiği, dolayısıyla takasın tamamlanması için rehnalanın ayrıca TBK m. 139 hükmünde öngörüldüğü gibi tek taraflı bir beyanda bulunmasına gerek olmadığı, temin edilen borç ile rehinli senet bedeli alacağının karşılaştıkları anda kendiliğinden takasa uğradıkları kabul edilebilir (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179). Alacak rehni bakımından konuya ilişkin açıklamalarda bulunan *Sirmen*, rehnedilen alacağın rehin verenin rızasıyla veya tahsile yetkili bulunması dolayısıyla rehnalana ödenmek suretiyle paraya çevrilmesi halinde rehnalanın rehin verene karşı hem alacaklı hem de ifa edilen alacak kadar borçlu olduğunu, aradaki alacak-borç ilişkisinin takas yoluyla sona erdirilebileceğini belirtmiştir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 86, 101 ve 118). Yazar, rehnin temin ettiği alacak muaccel ise rehnalanın takas beyanında bulunmasının gerekmediğini, temin edilen borç ile rehnedilen senet bedeli alacağın karşılaştıkları anda kendiliğinden takasa uğradığını belirtmiştir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 101, dn. 134). *Makaracı Başak* bu durumda takas beyanında bulunulacağını, bunun sonucunda rehinli alacaklının elinde bir tutar kalıyorsa, bunu rehin verene iade etmesi gerektiğini belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 303 ve 397).

[1168] Oelofse, "Pledging and Security", 37; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179; Sirmen, *Alacak Rehni,* 101-102; Şener, *İhbar,* 227. Rehinli alacaklının banka olduğu durumda, genellikle iade, rehnedenin bankadaki hesabına alacak kaydı düşülmek suretiyle gerçekleştirilmektedir (Şener, *İhbar,* 227).

[1169] Sirmen, *Alacak Rehni,* 102.

2.2.3.4.1. Senet Vadesinin Teminat Altına Alınan Alacağın Vadesinden Önce Gelmesi

2.2.3.4.1.1. Genel Olarak

Senedin vadesinin rehinle güvence altına alınan alacağın vadesinden önce gelmesi (veya vadeden önce başvurma hakkının doğması[1170]) durumunda, TTK m. 689/1 hükmü gereğince, senetten doğan bütün hakları kullanabilen rehnalan hamil, alacağın vadesini beklemeden senet bedelini tahsil edebilir[1171]. Zira önemli olan senedin vadesinin gelmesidir[1172]. Ayrıca emre yazılı kambiyo senetleri soyut nitelikte olduğundan, senet metninden anlaşılması mümkün olmayan temel ilişkideki hususların kambiyo senetleri hukukunun taraflara tanıdığı haklar ve borçlar üzerinde etkisi olmayacağı prensibine dayalı olarak da hamilin senet bedelini senedin vadesinde tahsil etmesinin mümkün olduğu ve özen yükümlülüğünün de bunu gerektirdiği söylenebilir[1173].

Peki, rehin fer'i bir hak olduğundan, rehinle temin edilen alacağa ilişkin def'iler ileri sürülebileceğine göre, borçlu, temin edilen alacağın vadesinin henüz gelmediğini ve bu nedenle vadesinde ödenip ödenmeyeceğinin henüz belli olmadığını ileri sürebilir mi? Senet, kendi vadesinden sonra gelen temin edilen alacağın vadesinde ibraz edilip ödenmez ise, ödememe protestosu düzenlenmesi için gerekli kanuni süreler geçmiş

[1170] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 122.

[1171] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 215; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 168; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 155; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 182; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 87; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 67; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1889; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 110; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 118; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 294; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 497; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 143-144; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 209.

[1172] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 155; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 118; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 87; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1889; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 143. *Karayalçın*'a göre, rehinle temin edilen alacağın vadesinin gelmiş olmasının kambiyo hukuku bakımından bir önemi yoktur ve bu husus senet borçlularını ilgilendirmez. Rehin alacaklısı, alacağın vadesi gelmemiş veya geçmiş olsa bile, rehin hakkını ancak poliçenin vadesinde kullanarak poliçe meblağını tahsil ve alacağına mahsup edebilir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 153 ve 155). *Gürbüz*'e göre de rehinle temin edilen alacağın muacceliyet kazanmış olup olmaması, muhatap ya da poliçe borçlularını etkilemez (Gürbüz, *Ticari Senetler*, 87). Alacak rehni bakımından benzer yönde görüş beyan eden *Sirmen*'e göre de, rehinli alacaklıya rehin konusu alacağın tahsili yetkisi verildiği durumda, üçüncü kişi borçlu rehinli alacaklıya karşı temin edilen borcun muaccel olmadığını ileri sürerek ödemekten kaçınamaz. Zira yazara göre, rehin verenin temin edilen alacaktan daha önce muaccel olan alacak üzerinde rehin hakkı tesis ederek veya rehinli alacaklıya tahsil yetkisi vererek bu konudaki iradesini olumlu şekilde açıkladığın kabul edilmesi gerekir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 97). Aynı yönde bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 303.

[1173] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 143-144; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 209.

olacağından başvurma hakları düşer. Bu nedenle, bu yönde bir def'inin ileri sürülüp sürülmeyeceği konusu üzerinde durulmadan, senedin vadesinde tahsilin mümkün olduğu kabul edilmektedir[1174].

2.2.3.4.1.2. Senedin Vadesinden Önce Tahsil Edilen Bedelin Hukuki Niteliği ve Muhafazası ile İlgili Ortaya Çıkan Görüşler

Vadesinin gelmesi neticesinde rehnalan hamil tarafından tahsil edilen senet bedelinin hukuki niteliği ve temin edilen alacağın muaccel olacağı tarihe kadar ne şekilde muhafaza edileceği konusu üzerinde durmak gerekir. Alacak rehni bakımından vadelerle ilgili olmaksızın bu husus TMK m. 961 ile bir çözüme kavuşturulmuş olmakla birlikte ilgili hükümdeki çözümün rehin cirosuna uygulanmasına imkan yoktur[1175]. Bu nedenle rehin cirosunda farklı çözüm önerileri sunulmuştur.

Rehinli senet bedelinin temin edilen alacağın vadesinden önce tahsil edilmesi durumunda, taraflar arasında cari hesap sözleşmesi varsa, tahsil edilen meblağ bu anlaşma çerçevesinde kaydedilir. Zira cari hesap ilişkisinde taraflar alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek kaydedeceklerini kararlaştırmışlardır (TTK m. 89)[1176].

Bunun dışında senet bedelinin, rehinle temin edilen alacağın vadesinden önce tahsil edilmesi halinde, rehneden cirantanın tahsil edilen bedel üzerinde mülkiyet, rehnalan hamilin ise rehin hakkına sahip olacağı[1177], bu durumda hamilin, alacağın vadesi gelinceye kadar, rehin hakkı saklı olmak kaydıyla, tahsil edilen meblağı cirantası namına ve hesabına güvenilir bir yere (örneğin bir bankaya veya notere), faiz

---

[1174] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 215; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 168; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 144. *Bozer ve Göle*, rehnalan hamilin, kendi cirantasına başvurması halinde, cirantanın rehinle temin edilen alacağa ilişkin, örneğin söz konusu alacağın geçersizliğini veya sona erdiğini ve böylece fer'i hak olan rehnin düştüğünü, rehin cirosunun henüz vadesinin gelmediğini veya buna benzer nitelikte kişisel def'ileri ileri sürebileceğinin göz önüne alınması gerektiğini, bu durumda rehnalan hamilin düzenleyen ve diğer başvuru borçlularına başvurması gerektiğini ifade etmiştir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110-111).

[1175] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 532-532; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 181-183.

[1176] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 532; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 183.

[1177] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 12; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 644, 156; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 305; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 82-83; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 199; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 144; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 209.

karşılığında tevdi etmesi gerektiği ifade edilmiştir[1178]. Zira temin edilen alacak muaccel olmamış ve bu aşamada ödenip ödenmeyeceği belli değildir. Hatta tarafların bu yönde anlaşmış olmaları da imkan dahilindedir[1179]. Bu durum, rehinle temin edilen alacağın vadesi gelinceye kadar devam eder. Ayrıca asıl alacağın vadesine kadar işleyecek faiz ve diğer gelirler de rehneden cirantaya ait olur[1180],[1181]. Rehnalan hamil, alacağını vadesinde tahsil edemediği takdirde o zaman rehin cirosu sonucu elde edilmiş bu meblağa rehin hükümleri gereğince başvurur. Rehin hukukunda geçerli olan lex commissoria yasağı da bu şekilde hareket etmeyi gerektirmektedir[1182].

Ayrıca öğretide bazı yazarlar[1183], rehnin paraya çevrilmesindeki merasimin, alacaklının, borçlunun zor durumundan yararlanarak, rehin edilen şeyi haksız bir surette kendisine mâl etmesini önlemek için olduğunu, fakat söz konusu olasılıkta meblağ önceden belli olduğu için böyle bir merasime gerek olmadığını yani lex commissoria yasağının uygulanmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Buna göre, tarafların alacağın vadesini senedin vadesine dönüştürdükleri varsayımından hareket ederek, rehin alacaklısının tahsil ettiği bedeli alacağına mahsup edip senedi iade ederek rehin hakkını sona erdirmesi, bir çözüm yolu olarak önerilmektedir[1184]. Bu çözüm yolu kabul

---

[1178] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 12; Weimar, "Das Pfandindossament beim Wechsel", 975; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19, Rn. 5; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 533; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 183; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 497; Develi, "Rehin Cirosu", 94; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 144; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 209.

[1179] Sirmen, *Alacak Rehni,* 102.

[1180] *Domaniç*'e göre, rehin alacaklısının bu faizleri rehin borçlusuna ödeyerek, tahsil tarihinde doğrudan senet bedeline kavuşması da kabul edilmelidir. Keza parayı tahsil eden rehnalanın temerrüt ederek senet bedelini bankaya yatırmaması halinde de dava yoluyla tatbik edilecek müeyyide, TBK m. 122 hükmü saklı kalmak üzere, bundan ibaret olur (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 533; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 183-184).

[1181] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 533; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 183; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 144. *Şimşek*, konuyu şu şekilde açıklamaktadır: "*Poliçenin vadesi rehin cirosunun konusu olan borcun vadesinden önce ise, rehin hakkı tahsil edilen para üzerinde devam eder. Ancak, cirantanın paranın erken ödenmiş olması nedeniyle faiz hakkı doğacağı ve bunu borcuna mahsup edebileceği kuşkusuzdur*" (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90).

[1182] Poroy, *Kıymetli Evrak,* 168; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 209.

[1183] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 168; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295.

[1184] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 168; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 532; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 79; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509-510; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 497. *Domaniç*, havaleye ilişkin TBK m. 556/2 hükmü kıyasen, bir nevi havale teşkil eden rehin cirosunun rehinle temin edilen alacağın vadesinin kısalttığını, rehnedilen senet bedelinin tahsili ile borcun takas edildiğini (TBK m. 139) kabul etmenin bir çare olarak düşünülmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, bu durumda senet bedelinin tahsili ile faizli borçlarda faizin duracağı, İİK m. 195/3'e kıyasen faizi anaparaya eklenmiş borçlardan da bir miktarın indirileceği aşikardır. Hatta herhangi bir faiz söz

edildiğinde, senetteki meblağ, alacağın tutarından fazla ise ve bundan dolayı rehin alacaklısına alacağından fazla ödeme yapılmış ise, alacak miktarını aşan kısmın rehin borçlusuna ödenmesi gerekir[1185].

2.2.3.4.1.3. Değerlendirme

Rehinle temin edilen alacak muaccel değil iken, senet bedelinin tahsili halinde rehnalan hamil ve rehneden cirantanın tahsil edilen para üzerindeki haklarının belirlenmesi için düzensiz (usulsüz) rehin konusuna değinmemiz gerekir. Kanaatimizce rehnalan hamil, rehinle temin edilen alacak henüz muaccel değil iken, rehnedilen senedin tahsil edilmesi neticesinde malvarlığına karışan yani mülkiyetine geçen para üzerinde kanundan ötürü düzensiz rehin hakkı kazanır[1186] ve muaccel olmasıyla alacağını doğrudan rehin konusu paradan tahsil edebilir.

Türk Medeni Kanunu'nda açıkça düzenlenemeyen ancak özellikle gelecekte doğacak veya doğması muhtemel alacakları (özellikle tazminat alacaklarını) teminat altına almak için uygulamada sıklıkla başvurulan ve geçerliliği tartışmasız kabul edilen düzensiz rehin, bir miktar para veya diğer bir misli eşyanın, alacağın teminatını oluşturmak üzere alacaklıya borçlu ya da üçüncü bir kişi tarafından temin edilen alacağın herhangi bir şekilde sona ermesi halinde aynı miktar ve vasıfta iade edilmek kaydıyla devredilmesidir[1187],[1188]. Düzensiz rehnin hukuki niteliği tartışmalı olmakla

---

konusu olmasa bile, her tacire faiz hakkı tanıyan TTK m. 20 hükmü gereğince tacir olan rehin borçlusu, vadeden önce yaptığı ödeme kapsamında rehin alacaklısından bir talepte bulunması normaldir (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 532-533; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 183). Bu durumda TBK m. 96 kıyasen rehin verenin indirim talep edemeyeceği yönünde bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 102, dn. 139'da anılan yazar. *İmregün*'e göre, asıl alacağın vadesi, senet vadesinden sonra ise, hamil senet bedelini tahsil ettiği anda müeccel durumda olan asıl alacak ile mahsup edebilir. Çünkü senedi rehin cirosu ile devreden borçlunun, borcunun vadesinden önce vadeli poliçeyi vermekle, buna muvafakat etmiş olduğu kabul edilir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78-79). *Gürbüz*'e göre de TTK m. 689 hükmünün hamile tanıdığı tahsil hakkı uyarınca, temin edilen borçla senet bedeli alacağın karşılaştıkları anda kendiliğinden takasa uğradıkları kabul edilebilir (Gürbüz, *Ticari Senetler,* 87-88). *Çamoğlu* da, hamilin senet bedelinden alacağını mahsup etmesi ve fazlasını iade etmesi gerektiğini ve ayrıca vadeden önce tahsil olduğu için alacaktan iskonto haddi oranında bir indirim yapılması gerektiğini belirtmiştir (Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 67). Aksi görüş için bkz. Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 144-145.

[1185] Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 88; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 110.

[1186] Alacak rehni bakımından aynı yönde bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 102; Helvacı, *Lex Commissoria,* 113; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 303-304; Şener, *İhbar,* 228.

[1187] Cansel, *Menkul Rehni,* 64 ve 194; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 284; Helvacı, *Lex Commissoria,* 113-114; Şener, *İhbar,* 228; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 74; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 14; Sirmen, *Alacak Rehni,* 102, dn. 136; Erman Benli, "Ayni Hakların Teminat İşlevi", *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2019): 116.

birlikte[1189], genellikle bu kurumun sui generis bir teminat olduğu kabul edilmektedir[1190]. Konusu genellikle para, hamiline yazılı kıymetli evrak ve beyaz ciroyu ihtiva eden emre yazılı senet olan düzensiz rehinde[1191] mülkiyet rehinli alacaklıya geçmekte ve temin edilen alacak ödendiği takdirde devredilen para veya misli eşya değil, aynı miktar ve vasıfta bir misli eşyayı geri verme borcu söz konusu olmaktadır[1192].

Düzensiz rehinde mülkiyet rehinli alacaklıya geçtiğinden, aksine bir anlaşma yapılmadığı müddetçe, alacaklının eşya üzerinde kullanma, ürünleri toplama ve yararlanma, diğer bir anlatımla serbestçe tasarruf yetkisi vardır[1193]. Bu kapsamda alacaklı, rehin konusu parayı, rehnedebilir, daha yüksek kuru olan para ile değiştirebilir veya kar amacıyla bir işte kullanabilir. Bu durumda elde ettiği kârı borçluya iade etmek zorunda değildir[1194]. Her ne kadar teminat amacıyla inançlı temlikte de alacaklı devredilen eşyanın mülkiyetini kazansa da, alacaklının teminat altına alınan borç ödendiğinde veya başka bir nedenle bu ilişki sona erdiğinde aynen iade ile yükümlü olmaması ve rehin konusu üzerindeki tasarruf yetkisinin inanç anlaşmasıyla sınırlı olmayıp tam anlamıyla malik konumuna geçmesi bakımından düzensiz rehin, teminat amacıyla inançlı temlikten farklıdır[1195].

Elbette tarafların teminat konusu paranın (ve diğer misli eşyanın) alacaklının malvarlığına karışmadan aynen iade edilmesi konusunda anlaşmaları da mümkündür.

[1188] Düzensiz rehin Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmemekle birlikte bazı özel kanunlarda hükme bağlanmıştır. Örneğin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu m. 34/1, a'da, tedavüldeki Türk parasının teminat olarak kabul edilecek değerler arasında olduğu belirtilmiştir. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun m. 10/1'de paranın teminat olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Burada teminat olarak paranın verilebileceğini belirten hükümler ile sözü edilen düzensiz rehindir. Yine BankK m. 55'te kredi sınırlamalarına tabi olmayan işlemler arasında nakit karşılığı açılan kredilerde teminat olarak bir miktar paranın verilmesi hususu, düzensiz rehin niteliğindedir (Kuntalp, "Teminat Kavramı", 283-284; Benli, "Teminat İşlevi", 116).

[1189] Cansel, *Menkul Rehni,* 65 vd.; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 75; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 15; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 251 vd.

[1190] Kuntalp, "Teminat Kavramı", 285; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 251; Şener, *İhbar,* 229.

[1191] Cansel, *Menkul Rehni,* 64; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 75; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 15; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 250-251.

[1192] Düzensiz rehin de rehin gibi teminat sağlama işlevini haiz olmakla birlikte alacaklıya sınırlı bir ayni hak değil, mülkiyet hakkı bahşetmektedir. Bu bakımdan "*düzensiz rehin*" ifadesinin kurumu gereği gibi ifade etmekten uzak olduğu ifade edilmiştir (Helvacı, *Lex Commissoria,* 114).

[1193] Cansel, *Menkul Rehni,* 68; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 284; Günel, *Lex Commissoria,* 109; Helvacı, *Lex Commissoria,* 115; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 251.

[1194] Cansel, *Menkul Rehni,* 68.

[1195] Helvacı, *Lex Commissoria,* 114-115; Günel, *Lex Commissoria,* 109; Kuntalp, "Teminat Kavramı", 284; Özsunay, *İnançlı Muameleler,* 37, dn. 43; Benli, "Teminat İşlevi", 117; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 251.

Nitekim paranın (ve diğer misli eşyaların) ayrı bir yerde muhafazası ve böylece rehinli alacaklının malvarlığına karışmadan saklanması mümkündür. Ancak bu durumunda aynen iade söz konusu olacağından düzensiz rehin değil, olağan bir rehin ilişkisinin varlığından söz edilir[1196]. Zira paranın (veya diğer misli eşyanın) kapalı zarf veya kasa ya da kutu ile kilit altında teslim edilmiş olması ve alacaklının da muhafazayı açıp parayı kullanma yetkisinin olmaması örneğinde olduğu gibi para muhafaza içinde verilmiş veya açık bir şekilde verilmiş olmakla birlikte alacaklının bunu malvarlığına katmayıp ayrı bir yerde saklayacağının açıkça kararlaştırılmış olması durumunda taraflar aynen iade konusunda anlaşmış olacağından düzensiz rehin mevcut olmayıp teslime bağlı rehin söz konusu olur[1197]. Ancak paranın ağzı kapatılmamış bir zarf içinde veya kilit altında olmadan bir kasa içinde teslim edilmiş olması yahut kilit altında teslim edilmiş olmakla birlikte alacaklıya kilidi açarak parayı kullanma yetkisinin tanınmış olması halinde düzensiz rehnin varlığı kabul edilir[1198]. Aynı doğrultuda bir finans kuruluşu olan bankaya verilen paranın aynen saklanması söz konusu olmadığından düzensiz rehnin mevcut olduğu kabul edilir[1199]. Bu sonuca "*misli şeylerin saklanması*" başlıklı TBK m. 570/1, 2'den kıyasen yararlanmak suretiyle de varabiliriz. Gerçekten de ilgili hükme göre, "*saklayanın kendisine bırakılan parayı aynen geri vermek zorunda olmaksızın mislen geri vermesi açıkça veya örtülü olarak kararlaştırılmışsa, o paranın yararı ve hasarı kendisine ait olur. Paranın mühürsüz ve açık olarak bırakılmış olması, örtülü anlaşma sayılır. Saklayan, saklatan tarafından kendisine açıkça yetki verilmedikçe, saklanan diğer mislî eşya veya kıymetli evrak üzerinde tasarrufta bulunamaz*".

Düzensiz rehinde bir rehin hakkının varlığından söz edilemese de amacı bir rehin ilişkisi kurmak olması olasılığı göz önünde bulundurulduğunda, uygulamadaki yerleşik fikre göre[1200], tarafların haklarının ve borçlarının aralarındaki sözleşmede kararlaştırılmadığı hallerde, rehne dayalı bu işleme taşınır rehnine ilişkin hükümlerin

---

[1196] Cansel, *Menkul Rehni,* 65; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 252.

[1197] Cansel, *Menkul Rehni,* 65 ve 66; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 252; Günel, *Lex Commissoria,* 109-110, dn. 344; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 75; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 15.

[1198] Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 155; Cansel, *Menkul Rehni,* 64 ve 66; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 253.

[1199] Kuntalp, "Teminat Kavramı", 284; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 253.

[1200] Cansel, *Menkul Rehni,* 67; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 74; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 14-15; Şener, *İhbar,* 229.

uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerektiği kabul edilmektedir. Örneğin rehin konusunun alacaklıya teslimine ilişkin TMK m. 939 hükmü düzensiz rehne de uygulanır. Ancak düzensiz rehinde alacaklı devredilen eşyanın maliki olduğundan, temin edilen borç ödenmez ise paraya çevrilecek bir rehin konusu olmadığından TMK m. 946, rehnin ancak rehnedenin rızası ile tekrar bir başkasına rehnedilebileceğine ilişkin TMK m. 942 ve yine aynı doğrultuda rehnin sırasına ilişkin 948 hükümlerinin kıyasen uygulanması mümkün değildir[1201].

Düzensiz rehinde alacağa bağlı fer'i bir hak olmadığından, temin edilen alacağın devri halinde yeni alacaklının söz konusu teminattan yararlanabilmesi için alacağı devreden eski alacaklının malvarlığı değerini yeni alacaklıya aktarması gerekir.

Temin edilen alacağın muaccel olmasıyla birlikte ödenmemesi nedeniyle borçlu temerrüde düşer ise, rehinli alacaklının iade borcu kendiliğinden sona erecek olup borçlu rehin verdiği şeyi geri isteme hakkını kaybeder, alacaklı da paraya çevrilmesi söz konusu olan bir taşınır eşya mevcut olmadığından ve alacağı temin eden para (veya misli bir eşya) da alacaklının mülkiyetinde olduğundan, normal rehin hakkında olduğu gibi rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan, doğrudan mülkiyetindeki rehin konusu paradan alacağını tahsil edebilir[1202]. Öğretide[1203] bu durumda takas hakkına benzeyen başka bir işlem olduğu, ancak karşılıklı iki alacak söz konusu olmaması ve alacaklının borçlunun temerrüdü anında mülkiyetindeki rehin konusu paradan tatmin olacağı, oysa takasta karşılıklı alacakların takas edilebilecekleri andan itibaren etki doğuracağından etkisinin geçmişe yönelik olması nedeniyle takastan söz edilemeyeceği, dolayısıyla alacaklının alacağını rehin konusu paradan tahsil edebilmesi için takas beyanında bulunmasına gerek olmadığı kabul edilmektedir[1204]. Bu açıdan bakıldığında,

---

[1201] Cansel, *Menkul Rehni,* 67 ve 68.

[1202] Cansel, *Menkul Rehni,* 65, 66, 69 ve 194; Helvacı, *Lex Commissoria,* 116; Sirmen, *Alacak Rehni,* 102, dn. 137; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 255 ve 287; Şener, *İhbar,* 229.

[1203] Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 162; Cansel, *Menkul Rehni,* 67 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 255.

[1204] Ancak *Eskiocak,* düzensiz rehinde de alacaklının alacağının tahsili amacıyla rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı veya ilamsız takip yapması gerektiğini, zira rehin verenin ancak bu halde rehin hakkının sona erdiği, alacak miktarının alacaklının iddia ettiği miktarda olmadığı şeklinde savunma imkanı bulacağını, oysa alacaklının doğrudan mülkiyetindeki paradan veya misli eşyadan alacağını tahsil edebileceğinin kabulü halinde borçlunun ve rehin verenin bütün savunma imkanlarını ellerinden almak anlamına geldiğini belirtmiştir (Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 156-157). Düzensiz rehinde alacaklının teminat konusunu cebri icra dışında paraya çevirme hakkına sahip olduğu yönünde bkz. Helvacı, *Lex Commissoria,* 116.

iktisadi anlamda rehinli senet bedelinin tahsili, aslında henüz vadesi gelmemiş teminat altına alınan alacağın zamanından önce ifa edilmesi anlamına gelmektedir[1205].

Aksi yönde görüş (lex commissoria yasağının uygulanmayacağı veya alacaklının alacağını aşan değeri iade etmesi gerekmekle birlikte bunun kaynağı hakkında) ileri sürülmüş ise[1206] de kanaatimizce, lex commissoria yasağı, rehin hakkına ilişkin temel ilkelerin uygun düştükleri ölçüde uygulandığı ve nakdi teminatın var olduğu düzensiz rehine de uygulanmalıdır. Buna göre, rehin konusu para, alacak miktarından fazla ise, fazla olan tutarın mutlaka rehin verene şayet rehnedilen alacak üzerinde bir art rehin tesis edilmiş ise, kendisinden sonra gelen rehinli alacaklıya (rehin veren iflas etmişse iflas masasına) iade edilmesi gerekir[1207],[1208].

Düzensiz rehinde temin edilen alacak ödenince ve başka bir sebeple sona erince rehin verenin alacaklıya karşı rehin konusu misli eşyayla aynı miktar ve vasıfta eşyanın kendisine iade edilmesini talep hakkı, rehin sözleşmesine dayandığından nispi nitelikte olup, rehin konusu üzerinde alacaklı mülkiyet hakkına sahip olduğundan rehin hakkında olduğu gibi dayanılabilecek bir ayni hak yoktur[1209]. Bu husus özellikle rehinli alacaklının iflası halinde önem arz etmektedir. Alacaklının iflas etmesi halinde, borçlu ödemede bulunmuş veya rehin hakkı sona ermiş olsa bile, rehin konusu alacaklının mülkiyetine karıştığı için, rehin veren rehin konusunun iadesini kişisel alacak hakkı olarak iflas masasına yazdırır[1210].

[1205] Alacak rehni bakımından aynı yönde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 65; Şener, *İhbar,* 229.

[1206] Bu yönde bkz. Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 164; Günel, *Lex Commissoria,* 111-112.

[1207] Cansel, *Menkul Rehni,* 194-195; Helvacı, *Lex Commissoria,* 116; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 255 ve 287.

[1208] *Haffter*, borçlunun temerrüde düşmesi durumunda tüm nakdi teminatın alacaklıya geçeceğine ilişkin anlaşmanın bir cezai şart olarak yorumlanabileceğini, bu miktarın borçlunun iddiasına oranla yüksek olması durumunda iade yükümünün yerine fahiş cezai şartın hakim tarafından indirilmesinden bahsetmenin yerinde olacağını belirtmiştir (Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 164).

[1209] Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 167; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 255-256.

[1210] Cansel, *Menkul Rehni,* 69; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 167; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 252. Ayrıca borçlu, TMK m. 950'deki şartlar çerçevesinde, rehin verilen kendisine iade edilinceye kadar, alacaklısına ait olup da zilyetliğinde bulunan taşınır veya kıymetli evrak üzerinde hapis hakkını kullanabilir. Fakat temin edilen borç ödendiği zaman, alacaklı, borçludan başka alacalar elde etse dahi rehin verilen üzerinde hapis hakkı kullanamaz. Zira kanunun aradığı şartların sağlanması halinde alacaklının borçluya ait malı ya da kıymetli evrakı alacağına kavuşana kadar hapsetmesi imkanı söz konusu olup, kendi mülkiyetine geçmiş olan para ve diğer misli eşya üzerinde hapis hakkı söz konusu değildir (Cansel, *Menkul Rehni,* 69). Ancak alacaklı iade edeceği parayı (veya diğer misli eşyayı), borçlusundaki diğer alacakları (para veya özdeş diğer edim alacağı) ile şartları var ise (bkz. TBK m. 139) takas edebilir. Örneğin bir düzensiz rehin uygulaması olan otel müşterisinden alınan güvence (depozito) paralarının, borç ilişkisi sona erdiğinde mislen iade edilirken müşterinin otele karşı (varsa) konaklama ücreti borcu ile takas edilmesi mümkündür. Aksi yönde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 69.

Temin edilen alacağın ifa veya başka bir sebeple sona ermesi durumunda rehin verilenin ve bu alacak ödensin veya ödenmesin arta kalan değerin iadesinde alacaklı, temerrüde düştüğünde, iade borcunun konusunun para olması durumunda, tarafların anlaşmasına bağlı olmadan doğrudan doğruya temerrüt faizi ödemekle yükümlü olur. Ayrıca rehin veren faizle karşılanamayacak bir zarara uğramış ise alacaklı, hiçbir kusurunun bulunmadığını ispat etmedikçe bu zararı da (aşkın/munzam zarar) gidermekle yükümlüdür (TBK m. 120, m. 122; 3095 Sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun m. 2).

Ancak taraflarca ödenmesi kararlaştırılmamış ise, konusu bir miktar para olan düzensiz rehinde alacaklının parayı iade ederken (kapital) faiz ödemesi gerekmez (bkz. TBK m. 387 kıyasen). Ancak öğretide[1211] para, sermaye ve kredi gibi birçok işlemi bulunan ve bu doğrultuda mevduatları bünyesinde toplayan ve bu mevduatları en verimli şekilde çeşitli kredi işlemlerinde kullanmak amacını güden, faizle para alıp veren banka gibi bir finansal kuruluşa bir miktar paranın düzensiz rehin olarak verilmesi halinde, bankanın iade borcunu yerine getirirken rehin verilen para ile birlikte faizini de iade etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Ancak enflasyon neticesinde fiyatların artması ve bunun da pahalılığa ve satın alma gücünde azalmaya neden olması karşısında para alacaklarının değer kaybetmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu durumda enflasyon oranlarının yüksek olduğu ülkelerde para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybetmemesi için birtakım tedbirlerin alınması gerekir. Neticede para borcunda esas olan rakamla belirlenmiş ve bir para birimi ile ifade edilmiş değerin sağlanmasıdır. Kanaatimizce düzensiz rehin konusu bir değer sağlama borcu olan bir miktar para ise, alacaklı rehin konusu parayı iade ederken faiz ödemesi gerekmese de taraflar arasındaki menfaat dengesinin sağlanması için enflasyon karşısında oluşan değer kaybını gidermesi, yani yaşanan değer kaybı miktarı ilave edilmek suretiyle ödeme yapması gerekir.

Aynı doğrultuda paranın hızla değer kaybettiği ülkemizde taraflar arasındaki düzensiz rehin ilişkisi devam ederken, rehinli alacaklıdan rehin verilenin değerini korumak için tedbirler alması, örneğin rehin konusunu vadeli bir mevduat hesabına

[1211] Wieland, *Ayni Haklar*, 710 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 256. Nitekim *Makaracı Başak*, banka örneğini vererek faizin ödenip ödenmeyeceğinin her olaya göre değişiklik arz ettiğini belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 256).

yatırması talep edilebilir[1212]. Örneğin işçiden alınan güvence bedelinin 4 yıl sonra faiz işletilmeksizin aynen iade edilmesi, bu süre zarfında enflasyonda meydana gelen artışın ise % 104 olduğu durumda, geçen süre boyunca oluşan değer kaybı nedeniyle söz konusu meblağdan yararlanma hakkı uzun süre engellenen rehin veren borçlunun mali durumunda önemli ölçüde zarara yol açar. Dolayısıyla eski hale getirme ilkesi gereğince rehin verene ödeme yapılırken teminat konusu paranın rehinli alacaklıya devredildiği tarih itibariyle enflasyon karşısında yaşanan değer kayıpları da dikkate alınmalıdır.

Elbette her somut olayın kendine özgü durum ve koşullarıyla değerlendirilmesi gerekir. Örneğin 10.000 TL tutarındaki borcu teminen 10.000 TL tutarında bir bononun rehin cirosuyla alacaklıya devredilmesi ve rehinli senedin temin edilen borcun vadesinden önce tahsil edilmesi halinde, tahsil edilen tutar üzerinde düzensiz rehin hakkı söz konusu olur. Temin edilen borç vadesinde ödendiğinde rehinli alacaklının bu tarihte mülkiyetine geçmiş olan 10.000 TL'yi iade borcu söz konusu olur. Dikkat edileceği üzere aynı tarihte iki tarafın da ödeyeceği aynı miktar para borcunun değeri aynı olacağından bu ihtimalde paranın değer kaybının karşılanmasını gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Ancak daha önce tahsil edilen senet bedeli temin edilen alacağı aşıyorsa artan tutarın iadesinde enflasyon nedeniyle paranın değerinde olan aşınmanın karşılanması gerekir ki aksi kabul, bu süre zarfında parayı tasarruf ve yatırım aracı olarak getirisinden yararlanma imkanı bulamayan rehin veren borçlunun haksızlığa uğramasına neden olur.

Rehin alanın kendisinin borçlu olduğu bir alacak üzerinde rehin hakkına sahip olması halinde, temin edilen borcun muaccel olmaması durumunda yine düzensiz rehin söz konusu olur. Örneğin bono lehtar L'den C1'e C1'den de C2'ye, C2'den de C3'e ciro edilmiş olsun. C3'ün de temel ilişki kapsamında borçlu olduğu C1'e senedi rehin cirosuyla devretmiş olduğu ihtimalde, rehnalan hamil kambiyo ilişkisi kapsamında başvuru borçlusu olduğu senet üzerinde rehin hakkına sahip olmaktadır. Senedin vadesinin gelmesi üzerine bedelini tahsil eden rehnalan hamil C1, temin edilen alacak henüz muaccel değilse, tahsil ettiği tutarı alacaklısı olan C3'e ödemeyip, düzensiz rehin olarak elinde tutar, temin edilen alacak muaccel ise, borcu ile takas eder[1213].

[1212] Aksi yönde bkz. Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 163; Cansel, *Menkul Rehni,* 68.
[1213] Alacak rehni bakımından aynı yönde bkz. Sirmen, *Alacak Rehni,* 102-103.

2.2.3.4.2. Teminat Altına Alınan Alacağın Vadesinin Senet Vadesinden Önce Gelmesi

Rehinle temin edilen alacağın vadesinin senedin vadesinden önce gelmesi halinde hamil, temin edilen alacağın vadesi geldiği için cirantasından ödeme talep eder, ödeme gerçekleşir ise taraflar arasındaki rehin ilişkisi son bulur ve senedin iadesi gerekir. Ödeme gerçekleşmemiş ve istisnai olarak senet borçlusu vadeden önce ödemede bulunmamışsa (TTK m. 710/2) senet bedeli ödenmemiştir[1214]. Bu durumda hamil iki seçeneğe sahiptir. Hamil isterse temerrüt tarihinde veya bu tarihi takip eden günlerde taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümleri uyarınca (İİK m. 145 vd.) senedin vadesinden önce paraya çevrilmesi yoluna başvurur[1215]. Bu yola başvurulduktan sonra senet borçlusu ödemede bulunacak olursa talep düşer, satış işlemlerine devam edilmez[1216]. Ödemenin yapılmadığı durumlarda ise senet, paraya çevrilme usulü kapsamında satılır, senedi icra dairesinden devralan kişi, son hamil olarak vadesinde senet bedelini tahsil edebilir[1217]. Rehnin paraya çevrilmesi sonucu elde edilen tutar,

---

[1214] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510. *Can*'a göre, senedi rehin cirosuyla devralan, alacağına henüz senedin vadesi gelmeden kavuşacak olursa, senedi ters ciro ile rehin cirosuyla devreden kişiye iade etmesi gerekir. Ancak bu ters ciro, senedi rehin cirosuyla devralan kişiyi, başvuru borçluları arasına sokacak temlik cirosu niteliğinde değildir. Zaten senedi rehin cirosuyla devralan kişi, yalnızca tahsil cirosu yapabilir. Senedin iadesine ilişkin tercih edilecek ikinci seçenek ise, iadeyi sadece teslim ile gerçekleştirip, iade esnasında rehin cirosunun üzerinin çizilmesidir (Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 102-103). *Bozer ve Göle*'ye göre, rehin ile güvence altına alınan alacağın vadesinin senedin vadesinden önce gelmesi ihtimalinde, ödemenin yapılması halinde, rehnalan hamil senedi rehin cirosunun üstünü çizerek borçlusuna iade etmelidir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110). Senedin tahsil, rehin ve inançlı olarak temlik cirosu ile devredilmiş olduğu halde, temel borç ilişkisinin sona ermesi, senedin vadesinde tahsil edilememesi gibi sebeplerle geriye ciro (dönüş cirosu) yapılmadan senedin iade edilmesi halinde ciranta, şekli hamil sıfatını kazanmak ve dolayısıyla senetle ilgili işlem yapmak için kendisinin yaptığı son ciroyu çizebilir (Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 14-15).

[1215] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 118; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 182; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak,* 67, Sirmen, *Alacak Rehni,* 86 ve 118; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 496; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295.

[1216] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 179-180. *Domaniç*'e göre, bu ihtimalde rehinli senedin cebri yollardan paraya çevrilmesi mümkünse de temerrüt tarihi ile rehinli senedin muacceliyet tarihi birbirine yakın olduğu ve senet borçlusu da vadesinde (veya TTK m. 710/2 gereğince vadesinden önce) senet bedelini ödediği takdirde, rehneden cirantanın asıl borcu ödemesinde olduğu gibi, satış formalitelerinin tamamlanması mümkün olmayacağından yahut teşebbüs edilen satış muameleleri, rehinli senet borçlusunun satış gününden önce yapacağı ödeme ile sonuca ulaşamayacağından, dikkat edileceği üzere rehinli senedin cebri yollardan paraya çevrilmesi, istisnai hallerde mümkündür (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 179-180).

[1217] Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 110; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 182. *Poroy ve Tekinalp,* bu seçeneğin tartışılması gerektiğini, zira elde bir poliçe olduğuna göre nasıl paraya çevrileceğini, senedin ıskonto mu edileceği, şayet kabul edilirse ancak tahsil cirosu yapabilen rehnalan hamilin

fer'ileriyle birlikte temin edilen alacağı karşılamaz ise, rehinli alacaklı, karşılanmayan tutar için borçluyu haciz veya iflas yoluyla takip edebilir.

Bazı durumların ortaya çıkması halinde senedin vadesi beklenmeden başvurma hakkı kullanılabilir. Bu durumlar, senet borçlusunun aciz haline düştüğü, mali durumunun bozulduğu ve buna bağlı olarak senedin vadesinde ödeneceği konusunda tereddüt yaratan hallerdir. Nitekim bu husus TTK m. 713/2'de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, senet borçlusunun (kabul eden muhatabın veya düzenleyenin) mali durumunun bozulması halinde (iflas etmesi, bir ilamla ispatlanmamış olsa da sadece ödemelerini tatil etmesi veya aleyhindeki herhangi bir icra takibinin semeresiz kalması) hamil, kambiyo hukuku kurallarına göre senedin vadesinin gelmesinden önce başvurma hakkını kullanabilir. Bu doğrultuda rehinle temin edilen alacağın vadesinde ödenmemiş olması, borçlunun mali durumunun bozulması olarak değerlendirilerek rehin cirolu senedin hamilinin senet borçlusuna vadeden önce başvurma hakkı doğacağı belirtilmiştir[1218]. Ancak bu görüş, kanaatimizce, isabetli değildir. Çünkü m. 713/2'de rehinle güvence alınan alacağın borçlusu değil, senet borçlusu olan muhatabın ve kabule arzı yasaklanmış poliçede düzenleyenin mali durumunun bozulması halinde vadeden önce başvuru düzenlenmektedir[1219].

Hamilin önündeki ikinci seçenek ise senedin vadesini beklemektir[1220]. Bu durumda vadesinde tahsil edilen senet bedeli, rehin alacaklısına ait olur[1221]. Senet bedelinin rehnalanın alacağını aşması durumunda, aşan kısım için bir temsilci durumunda olup, bu kısım rehneden cirantanın mülkiyetindedir. Bu nedenle senet bedelini tahsil eden rehin alacaklısı, alacağını aşan kısmı cirantaya vermek

---

nasıl ıskonto yapacağının birer soru işareti olduğunu ve güçlük yarattığını ifade etmiştir (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216).

1218 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 169; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 145.

1219 Bu yönde bkz. Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 182-183, Develi, "Rehin Cirosu", 94.

1220 Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 169; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 179; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 67; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Sirmen, *Alacak Rehni*, 118; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 496-497; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 145; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 210.

1221 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 305; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 83; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 145. *İmregün*'e göre de asıl alacağın vadesi, senet vadesinden önce gelmiş ise, hamil senet bedelini tahsil ettikten sonra, bu bedeli daha önce muaccel hale gelmiş alacağı ile mahsup edebilir (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78).

zorundadır[1222]. Temin edilen alacağın senet bedelini aşması halinde ise, senet bedelinin tamamı tahsil edilecek olup, tahsil edilebilen meblağ temin edilen alacaktan düşülür[1223].

Rehin borçlusunun temerrüdü tarihinde rehinli senedin vadesinin gelmiş olmasına rağmen, senet borçlusu da ödemeden kaçınıyor olabilir. Bu durumda rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurabilir. Bunun dışında taraflar arasında bir cari hesap sözleşmesi bulunduğu taktirde ise, rehin alan TTK m. 90/1-c ve m. 91'e dayanarak rehinli senedi rehin verene geri verip, bedeli alacak hanesine yazdırıp, cari hesap sözleşmesi şartları içerisinde alacağını takip edebilir[1224]. TTK m. 689/1 hükmü gereğince kambiyo senedi alacaklısı yani yetkili hamili sıfatında olan rehnalan hamilin, ödeme zamanında senedin asıl borçlusunu ve şartları yerine getirmek koşuluyla başvuru borçlularını (takip borçlusu) kambiyo senetlerine özgü takip usullerinden (İİK m. 167 vd.) faydalanarak takip ve dava etmesi de mümkündür. Çünkü senedin alacaklısı rehnalan hamilin alacağı kambiyo senedine bağlıdır[1225]. Dikkat edileceği üzere burada rehnin paraya çevrilmesi söz konusu değildir[1226]. Bu durumda ödemede temerrüde düşen senet borçlusunun malları İcra ve İflas Kanunu hükümleri gereğince haczedilir, satılır ve elde edilen paralar tahsil hakkını kullanan senet alacaklısı sıfatındaki rehnalan hamile ödenir[1227]. Elbette alacağı bir kambiyo senedine bağlı rehnalan hamilin, kambiyo

---

[1222] Oelofse, "Pledging and Security", 37; Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 242; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627 ve 628; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 295-296; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 210. Rehin alanın senedin vadesini beklemesi durumunda TMK m. 875 hükmü gereğince bekleme süresi için faiz istenebilecek midir? *Poroy* ve *Tekinalp*'e göre, rehin cirosunda alacağın ve senedin vadesinin farklı olmasının bilinen bir özellik olması sebebiyle bu maddenin uygulanmasına gerek yoktur (Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 216).

[1223] Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 210.

[1224] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 529-530; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 180; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Develi, "Rehin Cirosu", 95.

[1225] "*Senetleri rehin cirosuyla elinde bulunduran bankanın borçlu hakkında takipte bulunması mümkündür*" Y. 12. HD, 28.11.1995, E. 16028, K. 16787, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628, dn. 392. Bu durumda senet borçlularının senetten dolayı borçlu olmadıklarını ispat etmek için rehnalan hamile karşı menfi tespit davası açmaları mümkündür (Türk, "Kambiyo Senedi", 357). Ayrıca rehin cirosunda mülkiyet rehneden cirantada kaldığından borçlunun rehneden ciranta aleyhine menfi tespit davası açmasına da mümkündür (Türk, "Kambiyo Senedi", 356). Bu yönde bkz. "*Dava konusu senetler rehin cirosu ile müdahil bankaya devredildiği ihtilasızdır. TTK'nun 601 inci maddesi gereğince rehin cirosu ile hamil olan kimse senetten doğan bütün hakları kullanabilirse de, senedin mülkiyeti ciro eden şahısta kalacağından karşılıksız iddiasının da cirantaya karşı yapılması gerekir. Esasen tedavül eden senetlerde cirantalara karşı böyle bir iddianın ileri sürülmesini engelliyen bir hüküm mevcut değildir. O halde davanın esası incelenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davanın reddi doğru görülmemiş ve kararın bozulması gerekmiştir.*" Y. 11. HD, 26.04.1977, E. 1960, K. 2149, Türk, "Kambiyo Senedi", 356-357, dn. 216.

[1226] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 530; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 180; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Develi, "Rehin Cirosu", 95.

[1227] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 530; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510.

senedine dayanarak genel haciz yoluyla veya borçlu iflasa tabi ise iflas yoluyla da takip yapmasının önünde bir engel yoktur[1228].

Dikkat edileceği üzere, rehnalan hamil, temin edilen alacağına kavuşmak için hiçbir ihtimalde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorunda değildir. Hatta temin edilen alacaktan önce veya aynı zamanda vadesi gelen senet bedelinin ödenmesi durumunda, rehnalan hamilin rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmaması zorunludur[1229].

2.2.3.5. Rehin Cirosunda Def'iler

Bu başlık altında, emre yazılı kambiyo senetlerinde yer alan rehin cirosunda def'ilerin, esas itibariyle temlik cirosundaki hükümlere tabi olmakla birlikte, farklılaştığı hususlar üzerinde durulmuştur.

Rehin cirosunda def'iler, TTK m. 689/2'de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, "*poliçeden sorumlu olanlar, kendileriyle ciranta arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ileri hamile karşı ileri süremezler; meğerki, hamil poliçeyi iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun*." Buna göre kural olarak senet borçlusu, senedi rehin cirosuyla devreden cirantaya karşı haiz olduğu kişisel def'ileri[1230], ciro edilene karşı ileri süremez. Bu bakımdan rehin cirosuyla tahsil cirosu birbirinden farklıdır. Tahsil cirosunda hamil, senetten doğan hakları ciro eden kişi adına kullanmaktadır[1231]. Bu nedenle senet borçlusu, senedi tahsil cirosuyla

---

[1228] Kuru, *İcra ve İflas,* 761; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 353; Helvacı, "Kambiyo Senetlerine", 165.

[1229] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 530; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 181.

[1230] Kişisel def'ileri, emre yazılı senetlerdeki borç taahhüdünün objektif mevcudiyetine hiçbir etkisi olmayan, senet borçlusunun belirli bir alacaklı ile arasındaki doğrudan doğruya var olan hukuki münasebetten kaynaklanan def'ilerdir şeklinde tanımlamak mümkündür. Benzer ve farklı yönde tanımlamalar için bkz. Arslanlı, *Ticari Senetler*, 119; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 234; Yılmaz, *Def'iler*, 217, 218 ve 436; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 168; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 154-155; Alışkan, *Temlik Cirosu,* 332; Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 17; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 52, 344 ve 345; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 60; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 33; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 27 ve 29; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 23 ve 24; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,*108; N. Ayşe Boztosun, "Avalde Def'iler", *Terazi Hukuk Dergisi*, 11 (2007): 56; Mehmet Şirin Erdoğan, "Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2 (1999): 387; Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta", 494; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 162.

[1231] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 113 ve 121; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 179; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 316-317; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1880, 1881 ve 1882; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 77; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 611 ve 614; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 195; Poroy, 165-166; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 212; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 99; Şimşek, "Tahsil Cirosu", 276-277; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 248; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 356, 357 ve 368; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 240-241; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 508; Akgün, *İcra-İflas,* 67; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 296 ve 303; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 49, 61 ve 72; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148.

devreden cirantaya karşı ileri sürülebileceği kişisel def'ileri, senedi tahsil cirosuyla devralana karşı da ileri sürebilir. Ancak senedi tahsil cirosuyla devralan kişiye karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri süremez (TTK m. 688/2)[1232]. Oysa rehin cirosunda hamil, kendi ad ve hesabına hareket etmekte olup[1233], bu noktada tahsil cirosundan ayrılmaktadır. Zira fer'i de olsa senet üzerinde müstakil ayni bir hak kazanmış olmaktadır[1234]. Gerçi rehin cirosunda hamil, temlik cirosundaki kapsamda hak elde etmemektedir. Ancak bu kapsamda olmasa dahi, rehin alana intikal eden haklar olmakta[1235] ve hamil senette yazıldığı şekilde kendisine intikal eden hakları, bir temsilci veya vekil sıfatıyla değil kendi adına ve fakat rehin alacaklısı sıfatıyla kullanmaktadır[1236]. Nitekim kişisel def'ilerin ileri sürülmesine ilişkin sınırlamanın sebebi, hakkın senette yazılı olduğu şekilde aynen rehnalanca devralınmasıdır[1237]. Dolayısıyla senet borçlularının, kendileriyle cirantaları arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ilerini rehin cirosu hamiline karşı ileri sürebilmeleri kural olarak mümkün değildir.

TTK m. 689/2'de açıkça belirtildiği gibi, senet borçlusu tarafından rehin cirosunun cirantasıyla aralarındaki ilişkiye dayalı kişisel def'ilerin, rehin cirosuyla

---

[1232] "*...Dava konusu bono, arkasına (Mehmet Sağlam'a kabz için verilmiştir) ibaresi yazılmak suretiyle lehtar Osman Savaş tarafından davalıya ciro edilmiştir. Bu şekildeki ciro TTK. nun 600. maddesi uyarınca tahsil cirosunda hamil, cirantanın vekili durumundadır. Dolayısıyla keşideci tarafından lehtara karşı ileri sürülebilecek bütün def'iler hamile karşı da ileri sürülebilir...*" Y. 11. HD, 12.06.1990, E. 3101, K. 4687, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 357, dn. 30.

[1233] Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht*, 185; Richardi, *Wertpapierrecht,* 152; Zürich Handkommentar – Kuhn, OR Art. 1009, Rn. 3; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 153; Akgün, *İcra-İflas,* 112; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1887; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293 ve 296; Çamoğlu, *Kıymetli Evrak*, 67; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 301; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 89; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 78; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 696; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 62; Develi, "Rehin Cirosu", 92-93.

[1234] Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 8; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 291 ve 296; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 152; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 626-627 ve 630; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 119; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 88; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 368; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43 ve 62; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148.

[1235] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627 ve 628; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 152; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 301; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148.

[1236] Richardi, *Wertpapierrecht,* 152-153; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 198; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 153; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1887 ve 1888; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 627 ve 628; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 214; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367 ve 368; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293 ve 296; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 300 ve 301.

[1237] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 88; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 148-149.

senedi devralan ve kendi ad ve hesabına hareket eden hamile karşı ileri sürülmesi, ancak onun senedi iktisap ederken bile bile borçlu zararına hareket etmesi halinde mümkündür[1238]. Bu durumda senet borçlusu, rehneden cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri, rehnalan hamile karşı da ileri sürebilir[1239].

"*Bile bile borçlu zararına hareket etmek*" kavramının[1240] ne anlama geldiği ve hangi hallerin bunun içine girdiği açık değildir. Bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği hususunu kanun koyucu, doktrine ve uygulamacılara bırakmıştır. Bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği ile ilgili doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür[1241]. Her kadar bu konuda çeşitli doktriner görüşler geliştirilmiş olsa da, her somut duruma göre değişebilecek bir nitelik arz eden bilerek borçlu zararına hareket edilmesi kavramından ne anlaşılacağı ve bunun nasıl ispatlanacağı hususu ancak yargı kararları ile netleşecektir[1242]. Çalışmamız kapsamında bu konu üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmamıştır. Ancak, kanaatimizce, bile bile borçlu zararına hareket etme durumunun söz konusu olması için, hamilin, borçlunun devredenle arasındaki kişisel def'ileri biliyor olması ve bu def'ileri bertaraf etmek ve dolayısıyla borçluyu mağdur etmek maksadıyla hareket etmesi gerekir[1243]. Söz konusu irade, hamil senedi devralırken mevcut olmalıdır[1244]. Bu konuda ispat yükü, genel kurala uygun olarak, bile bile borçlu zararına hareket iddiasını rehnalana karşı kullanmak isteyen rehinli senet borçlularına

---

[1238] Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 07.04.1993, E. 2315, K. 6229, Yargıtay Kararları Dergisi, Yıl 1993, Sayı 19/6, 889-890; Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 563; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 297; Y. 12. HD, 05.05.2009, E. 1898, K. 9896, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 256.

[1239] Richardi, *Wertpapierrecht,* 153; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 629; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 91; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 368; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 153; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 297; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 43; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 149.

[1240] Belirtmek gerekir ki 1926 tarihli ETK m. 542'de bu gruptaki def'ilerin hamile karşı ileri sürülebilmesi için "*hileli itilaf*" ölçüsü getirilmişti. Ancak kanun, 1956 yılında revize edildiğinde bu ölçü terkedilerek ETTK m. 599'da bile bile borçlu zararına hareket ölçüsü getirilmiştir. Bu hüküm TTK m. 659/2, m. 687/1 ve m. 825/2'de aynı şekilde yer almıştır

[1241] Bu hususta bkz. ve karş. Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 116; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Art. 17, Rn. 116, 118; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz*, WG Ar. 17, Rn. 128; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 241-243; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 168-169; Yılmaz, *Def'iler*, 493 vd.; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 110-111; Adıgüzel, "Yargıtay Kararları", 130 vd.; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 126 vd.

[1242] Adıgüzel, "Yargıtay Kararları", 130.

[1243] Bu yönde bkz. Yılmaz, *Def'iler*, 496-497. Dolayısıyla TTK m. 686/2'deki ağır kusur, bile bile borçlu zararına hareket ölçüsünde yeterli değildir (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 17 Rn. 116; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 105; Meier-Hayoz ve von der Crone, *Wertpapierrecht,* Rn. 441, 105; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 165).

[1244] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 242 ve 243; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 120; Yılmaz, *Def'iler*, 497; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 35.

düşer[1245]. Bile bile borçlu zararına hareket olgusunun belgeye bağlanması söz konusu olmadığından, her türlü delil ile ispatı mümkündür[1246].

Şüphesiz ki, senedi rehin cirosuyla devralan hamile karşı sahip olunan kişisel def'ilerin, ona karşı ileri sürülebilmesi mümkündür (TTK m. 689/2)[1247]. Aynı şekilde, temlik cirosunda olduğu gibi, mutlak def'ilerin (senet metninden anlaşılan[1248] ve senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin[1249]) senedi rehin cirosuyla devralan hamile karşı da iyiniyet-kötüniyet ayrımı yapılmaksızın ileri sürülmesi mümkündür[1250].

[1245] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 149.

[1246] "*TTK.'nun 599. maddesine göre; poliçeden dolayı kendisine müracaat olunan kimse keşideci veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebetlere dayanan def'ileri müracaatta bulunan hamile karşı ileri süremez; meğer ki hamil poliçeyi iktisap ederken savunmaya esas olan durumu bile bile ve borçlunun zararına hareket etmiş ise borçlu bu savunmayı alacaklıya karşı ileri sürebilir. Bu maddede öngörülen borçlunun zararına bile bile hareket ve kötüniyetin ise yasa koyucu herhangi bir yazılı isbat şeklinden söz etmediği cihetle şahit dahil her türlü delille ispat edilebileceğinin kabulü gerekir.*" Y. 3. HD, 19.6.2003, E. 2003/7663, K. 2003/7760, www.kazanci.com.tr, E.T. 09.07.2020. Belirtelim ki bile bile borçlu zararına hareket olgusu değil de senede bağlı alacağa karşı kişisel bir def'i, örneğin bedelsizlik def'i ileri sürülüyor ise HMK m. 201 hükmü gereğince yazılı delil ile ispatı gerekir. Bu yönde bkz. "*Borç ikrarını mutazammın beynine aleyhine delil ikamesi caiz olup ancak ikrarda borcun sebebi musarrah ise müddeaaleyh bu sebebin tahakkuk etmediğini isbat edebilir. Eğer borcun sebebi tayin olunmamış ise müddeaaleyh evvela ikrarın bir sebebi muayyeni bulunduğunu, saniyen bu sebebin tahakkuk etmediğini isbat hakkını haizdir. Şu hale göre senede müstenit iddiaya karşı yukarda yazılı def'i dermeyan edip bu def'ini alelusul isbat edemiyen müddeaaleyhin hasmına bir yemin teklifine hakkı olduğu ekseriyetle tekerrür etmiştir.*" Y. İBGK, 12.04.1933, E. 1932/30, K. 1933/6, www.kazanci.com.tr, E.T. 09.07.2020.

[1247] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 90; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 149.

[1248] Senet metninden anlaşılan def'iler, senedin ön veya arka yüzü ile alonjun incelenmesinden anlaşılabilen def'ilerdir (Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 104; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 214; Yılmaz, *Def'iler*, 179, 180 ve 351; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 72; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 152; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 92; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 106; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 72; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 28; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 108; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 153). Bu def'iler, senet metninin incelenmesinden anlaşıldıkları için, başka bir deyişle senedin zilyetliğini elde eden herkes tarafından, senet metninde yer alan ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek her türlü eksiklik ve aksaklığa vakıf olunacağından, senet nedeni ile kendisine başvurulan herkes tarafından, senetle başvuran herkese karşı, iyiniyet-kötüniyet ayrımı yapılmaksızın, ileri sürülebilir (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 17 Rn. 6; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG. Art. 17, Rn. 6; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 104; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 214; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 122 ve 123; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 106; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 93; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 156; Yılmaz, *Def'iler*, 352; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 21; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 72; Boztosun, "Avalde Def'iler", 56; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 28; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 255; Erdoğan, "Kambiyo Senetleri" 383; Türk, "Kambiyo Senedi", 335; Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta", 492; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 154). Örneğin (açık) rehin cirosu kaydı da senet metninden anlaşılan mutlak def'i sebeplerindendir (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 620; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 92).

[1249] Senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, o senetle borç altına girmiş olan kimselerin yapmış oldukları taahhütlerin geçersizliğine yönelmiş olduğundan, hükümsüzlük nedeni şahsında doğan kişi tarafından kendilerine başvuran herkese karşı ileri sürülebilen mutlak def'ilerdir (Ülgen ve

Senedi rehin cirosuyla devralan hamil, senet üzerinde mülkiyet hakkına sahip olmadığı için, ancak tahsil cirosu yapabilir; rehin veya temlik cirosu yapamaz; yapsa dahi, diğer bir deyişle senedi temlik veya rehin cirosuyla devretmiş olsa dahi, bu cirolar da tahsil cirosu olarak kabul görür (TTK m. 689/1). Dolayısıyla rehin cirosuyla devralınan senedin, rehnalan tarafından tahsil cirosuyla devredilmesi neticesinde, bu aşamadan sonraki def'iler, tahsil cirosuna ilişkin TTK m. 688'e tabidir[1251]. Buna göre rehnalan hamilin senedi tahsil cirosu ile devretmesi halinde, senedi devralan kimse temsilci durumunda olduğundan, rehnalan hamile karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ilerin tahsil cirosu ile senedi devralan kimseye karşı da ileri sürülmesi mümkündür (TTK m. 688/2).

Görüldüğü üzere rehin cirosunda kişisel def'ilerin ileri sürülmesi, temlik cirosuna benzemekle, diğer bir deyişle temlik cirosunun haiz olduğu kişisel def'ileri sınırlandırıcı etki rehin cirosunda da olmakla beraber ondan farklıdır[1252]. Genel kural olarak, senedi ciro eden kimseye karşı ileri sürülebilecek kişisel def'iler, rehnalan hamile karşı ileri sürülemez. Fakat senet borçlusunun, senedi rehin cirosuyla devralanın maddi hukuk açısından hak sahibi olmadığını ileri sürmesi, diğer bir deyişle maddi hak sahipliğinin varlığını tartışmaya açması mümkündür. Nitekim fer'i bir hak olan rehnin varlığı geçerli bir borç ilişkisinin varlığını gerekli kıldığı için borçlu, rehinle temin edilen alacağa ilişkin, örneğin söz konusu alacağın geçersizliğine veya sona erdiğine ve böylece fer'i hak olan rehnin düştüğüne, alacak şarta bağlı ise şartın gerçekleşmediğine ilişkin def'ileri rehnalan hamile karşı ileri sürebilir (TBK m. 131; TTK m. 689/2)[1253],[1254].

---

diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 73; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 22 ve 23; Yılmaz, *Def'iler,* 201-202; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 28; Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta", 490-491; Çamoğlu, "Kambiyo Senetlerinde", 12). Ancak hükümsüzlük def'i olan senedin içerdiği alacağa karşı muvazaa iddiası, TBK m. 19/2 gereğince iyiniyetli rehnalan hamile karşı ileri sürülemez (Sirmen, *Alacak Rehni,* 101, dn. 131).

[1250] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 90; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 490-491; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 93.

[1251] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 90; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 149.

[1252] Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 203; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 215; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167.

[1253] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 15; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 8; MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 8; Oelofse, "Pledging and Security", 30-31; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 117; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1889; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 89; Akgün, *İcra-İflas,* 112-113; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 181; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 627, dn. 384, 629 ve 631; Pulaşlı, *Kıymetli*

Rehin cirosu ile temin edilen adi alacağın geçersiz olduğunun anlaşılması veya herhangi bir sebeple sona ermesi halinde rehin cirosu kendiliğinden hükümsüz hale gelmez. Rehin cirosunun çizilmesi ve senedin rehneden cirantaya iade edilmesi neticesinde rehin cirosundan önceki hale dönülmüş olur. Bu işlemin yapılmaması halinde soyut nitelikteki rehin cirosu geçerliliğini devam ettireceğinden rehnedilen alacağa ilişkin def'iler rehnalan hamile karşı ileri sürülebilir.

Öte yandan, senet bedeli rehin cirosuyla temin edilen alacağın miktarından fazla ise, senet borçlusunun, bu fazla kısım için, cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri rehnalan hamile karşı da ileri sürmesi[1255] ve bu kapsamda aradaki farkın ödenmemesi mümkündür[1256]. Zira bu durumda, senedi rehin cirosuyla devralan hamil, aşan kısım için cirantanın temsilcisi durumundadır[1257]. Bu durumda, rehnalan hamil, alacak tutarını aşan kısmı tahsil ettiğinde, kendisinin olmayan bu fazlalığı cirantasına

---

Evrak, 203-204; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 215; Öğütçü ve Altın, *Ticari Senetler,* 51; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 254; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 368; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 297; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 103; Sirmen, *Alacak Rehni,* 101; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 82; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 149; Develi, "Rehin Cirosu", 93; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 214; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 95-96. *İmregün*'e göre, taraflar arasındaki rehnin dayanağı olan sözleşmenin geçersizliği kanıtlanırsa, fer'i nitelikteki rehin cirosu da dayanaksız kalır ve dolayısıyla senet borçlusu, rehin veren cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri, rehin alan hamile karşı da ileri sürme imkanını bulur (İmregün, *Kıymetli Evrak,* 78). Aynı yönde bkz. Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 223; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 103. Ancak *Çamoğlu*, rehin cirosunun soyut bir işlem olduğunu, bu nedenle rehin cirosunun yapılmasına neden olan temel ilişkiden doğan def'ilerin, örneğin temin edilen alacağın sakatlığının veya düştüğünün, ancak taraflar arasında ileri sürülebilecek bir kişisel def'i olduğunu ve bu nedenle muhatap tarafından hamile karşı ileri sürülemeyeceğini belirtmiştir (Çamoğlu, *Kıymetli Evrak,* 67-68).

[1254] Aksi fikirde olan *Domaniç*'e göre, senet borçlusunun rehin sözleşmesinin sona erdiği veya senet metninden anlaşılanlar hariç olmak üzere, asıl borç ilişkisinin veya rehin işleminin geçersiz olduğu şeklinde rehneden cirantaya ait def'ileri rehnalan hamile karşı ileri sürme zorunluluğu ve yetkisi yoktur (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539).

[1255] Jacobi, *Wechsel- und,* 641-642; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 14; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 14; Oelofse, "Pledging and Security", 30; Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 5; Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 185; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere,* 99; Zöllner, *Wertpapierrecht,* 105; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 19 Rn. 8; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 77 ve 181-182; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 223; Gürbüz, *Ticari Senetler,* 88; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 91; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 296; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 628-629; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 368; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Develi, "Rehin Cirosu", 93; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 214.

[1256] Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 182; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 89; Akgün, *İcra-İflas,* 113; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 204; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 215; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167.

[1257] Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 301; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79 ve 89; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 627; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293 ve 296; Develi, "Rehin Cirosu", 93; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 167, dn. 140'ta belirtilen yazarlar.

vermek zorundadır[1258]. Haliyle, ciro edilenin, rehinle temin edilmiş alacaktan fazla parayı istemesi durumunda, aşan kısın için iktisadi menfaati olmadığından, cirantaya karşı ileri sürülebilecek def'ilerin kendisine karşı ileri sürülebilmesi mümkündür. Zira bu durumda, rehinli alacağı geçen kısım için, ciro edilen, cirantanın temsilcisi olduğundan, kişisel def'ilerin ileri sürülmesine ilişkin sınırlama için gerektirici sebep kalmamaktadır[1259].

Ayrıca rehin cirosu ile devredilen kambiyo senedinin miras, cebri icra, şirketlerin birleşmesi, alacağın devri gibi halefiyet yoluyla hamile geçmesi halinde, rehnalan hamile karşı ileri sürülebilecek kişisel def'iler halef olan hamile karşı da ileri sürülebilir[1260].

Emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri üzerinde rehin hakkı TMK m. 955 hükmü uyarınca kurulmuşsa kıymetli evraka özgü sonuçlar doğmaz, başka bir deyişle TBK m. 188 hükmü uygulanacağından sınırlı def'i sistemi geçerli olmaz[1261].

Daha önce belirtildiği üzere[1262], ödememe protestosunun düzenlenmesinden veya bu protestonun düzenlenmesi için belirli olan süreden sonra yapılan ciro, alacağın devri hükmündedir (TTK m. 690/1). Bu doğrultuda belirtmek gerekir ki, bu şartlarda yapılan rehin cirosu da alacağın temliki hükümlerine tabi olur. Bu durumda uygulanması gereken TBK m. 188/1 hükmü uyarınca, borçlu rehin durumunu öğrendiği zaman rehin verene karşı haiz olduğu def'ileri, örneğin senedin ödenmiş olduğunu veya cironun hata ile yapıldığını, rehin cirosu ile hamil olan kimseye karşı da ileri sürebilir[1263].

Dikkat edilmelidir ki gecikmiş ciro alacağın devri hükümlerini doğurduğundan ve gecikmiş ciro ile senedi devralan kişi bir alacağı devir alan kimsenin durumuna girdiğinden, borçlu, hamile karşı, hamilden önceki cirantaların herhangi birisine karşı sahip olduğu kişisel def'ileri değil, yalnızca gecikmiş ciroyu yapan (rehneden ciranta)

[1258] Gürbüz, *Ticari Senetler*, 89; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 140.
[1259] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 628-629.
[1260] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 240; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 169; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 345.
[1261] Sirmen, *Alacak Rehni*, 101.
[1262] Bkz. "1.2.3.3.3. Ciroda Süre".
[1263] Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 509; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 537; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 91; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491.

ve varsa bundan sonra senedi ciro eden kişilere karşı sahip olduğu kişisel def'ileri hamile karşı ileri sürebilir[1264].

Senedin rehin amacıyla, ancak temlik cirosuyla devredilmesi halinde, örtülü rehin cirosunun söz konusu olduğunu belirtmiştik. Görünüşte temlik cirosu söz konusu olduğundan, def'ilerin ileri sürülmesi, temlik cirosundaki hükümlere tabi olur. Ancak burada görünüşte temlik cirosu olsa da, senedi devralan şahsın hukuki durumu, maddi hukuk açısından, açık rehin cirosundaki gibidir. Diğer bir deyişle, örtülü rehin cirosuyla senedin mülkiyet hakkı devredilmemekte, ciro edilene rehin hakkı kazandırılmaktadır. Ancak rehin verme durumu, senet üzerine yansıtılmamakta, taraflar arasında gizli kalmaktadır[1265]. Dolayısıyla görünüşte temlik cirosu olmakla birlikte taraflar arasında rehin cirosunun varlığı başka bir deyişle işlemin temlik amacı ile değil de rehin amacı ile yapıldığı ispatlanırsa, def'ilerin ileri sürülmesi, yukarıda belirttiğimiz açık rehin cirosundaki gibi olur[1266].

Kişisel def'ilerin bir kısmı, borçlu ile belli bir alacaklı arasındaki özel anlaşmalardan kaynaklanabilecek olup, özel anlaşmalardan kaynaklanan def'iler, sadece bu özel anlaşmanın tarafları arasında ve senedi devralırken bilerek borçlunun zararına hareket eden kişiye karşı ileri sürülebilir. Örtülü rehin cirosu da taraflar arasındaki özel anlaşmalardan kaynaklanan kişisel def'ilerden bir tanesidir[1267]. Dolayısıyla senedi örtülü rehin cirosuyla devralan hamil, dış görünüş itibariyle malik sayıldığından, eğer bunu tekrar bir temlik cirosuyla devrederse, iyiniyetli üçüncü kişi bakımından geçerli bir devir söz konusu olur ve bu kişi senedin mülkiyetini kazanır. Bu durumda borçlunun, senedin rehin amacıyla verildiğini ve senedin ancak tahsil cirosuyla devredilebileceğini kendisine karşı ileri sürmesi mümkün olmaz[1268]. Ancak senedi devralan hamil, bile bile borçlu zararına hareket etmiş ise, söz konusu kişisel def'i

---

[1264] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 572; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 244-245; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 161; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491, dn. 84; Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 101.

[1265] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 522.

[1266] Sönmez, *Kambiyo Senetlerinde*, 88; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 99. *Şimşek*'e göre de örtülü rehin cirosu yapıldığı hallerde, tarafların gerçek iradelerinin araştırılması ve uyuşmazlığın buna göre çözümlenmesi gerekir (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 91-92). Ancak çekin örtülü rehin cirosu ile devri halinde, cironun temlik değil de rehin amacıyla yapıldığının ispatlanması halinde, çekin rehin cirosu ile devri mümkün olmadığından, hamilin meşru hamil olmadığı def'isi ileri sürülebilir (Sayıcı, "Rehin Cirosu", 99).

[1267] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 239; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 77; Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta", 494; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 345; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 60.

[1268] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 239 ve 632; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 101.

kendisine karşı ileri sürülebilecek ve kendisi TTK m. 689/1 hükmü gereğince, yalnızca senet bedelini tahsile yetkili sayılacaktır[1269]. Taraflar arasında ihtilaf çıkması halinde, örtülü rehin anlaşmasının varlığının yazılı delille ispatı gerekir[1270].

2.2.3.6. Çekte Rehin Cirosu

2.2.3.6.1. Genel Olarak

Çek hakkında uygulanacak hükümleri öngören TTK m. 818'de, rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689 hükmü belirtilmemiştir. Bu esastan hareketle öğretideki ağırlıklı görüş[1271] ve Yargıtay[1272],[1273], bono ve poliçede geçerli olan rehin cirosunun, kısa ibraz

---

[1269] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153.

[1270] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 521 ve 522; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 79; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 45.

[1271] Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 335 ve 337; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 274; Karayalçın, *Ticaret Hukuku*, 286; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 302; Helvacı, "Kambiyo Senetlerine", 177; Doğanay, *Türk Ticaret,* 1887; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 329; Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 789; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1075, 1075, dn. 21 ve 1147; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 300; Zeki, *Senedatı Ticariye,* 246; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 431; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 501 ve 504; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 233-234; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 149 ve 184; Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 82; İmregün, *Kıymetli Evrak,* 130; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 281; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak*, 148; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 688; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 301, dn. 253 ve 332; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 288; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 342; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 688; Seven, "Hamiline Yazılı Çek", 147-148; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde*, 45 ve 62; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 186; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 133; Yaman, "Çekin Cirosu", 76; Sarıkaya, *Kambiyo Senetlerinde*, 45; Duygu Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çekler ve Hukuki Sonuçları", *Terazi Hukuk Dergisi*, 9/ 99 (2014): 19, dn. 57.

[1272] "*Dava, menfi tespit istemine ilişkindir. Çekte rehin cirosu yapılamaz. Çekin sadece tahsil veya temlik cirosuyla verilmesi mümkündür. Çeklere uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı maddede rehin cirosuna dair bir atıf yapılmamıştır. Çekte rehin cirosu yapabilmek yolunun kapatılmasının sebebi, çekin, bir ödeme vasıtası olmasıdır. Kısa süre içinde ödenmesi şart bulunan bir senedin, teminat kabilinden ciro edilmesi uygun görülmemiştir. Bir ödeme vasıtası olarak ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip rehnolunmasının, daha devamlı ve emin bir teminat teşkil edeceği tabiidir. Çekte ancak tahsil veya temlik cirosu yapılabileceği, davaya konu yapılan çekin lehtarı tarafından yapılan ciroda yer alan "emrine ödeyiniz" ibaresinden de anlaşılacağı gibi, çekin rehin cirosu ile devredilmediği, kredinin teminat alınarak kullandırılacağına dair yapılan genel ifadelerin de çekin rehin cirosu ile devredildiğini göstermeyeceği sonucuna varılmıştır.*" Y. HGK, 30.5.2018, E. 2017/19-817, K. 2018/1145, www.kazanci.com.tr, E.T. 22.07.2020; "*Çek, rehin cirosu ile devir edilemez. Çek arkasına yazılan "...emrine ödeyiniz, bedeli teminattır" şerhi geçerli bir ciro değildir. Zira, çekin rehin cirosu ile devri geçersizdir.*" Y. 12. HD, 15.07.2008, E. 13561, K. 15151, Eriş, *Türk Ticaret Kanunu,* 256. Yine aynı yönde bkz. Y. 11. HD, 07.02.2018, E. 2016/13040, K. 2018/828; Y. 11. HD, 16.01.2017, E. 2015/12305, K. 2017/283, Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 482, dn. 9.

[1273] Yargıtay'ın çekte rehin cirosu konusu açısından önem taşıyan bir kararı ise şu şekildedir: "*Çekte rehin cirosu yapılamaz. Çekin ancak temlik veya tahsil cirosu ile devri mümkündür. Uygulamada çekin rehin cirosu ile de el değiştirdiğine rastlanmakta ise de, çekin rehin cirosu ile devri mümkün olmadığından çekin Medeni Kanunun rehine ilişkin hükümlerinden yararlanmak suretiyle rehnedilmesi mümkün olduğu halde yasaya aykırı yapılan rehin cirosu sonuç doğurmaz. Takip dayanağı çek hamiline düzenlenmişse ve çekin arkasında hamil olduğu anlaşılan kişinin bedeli teminattır şeklindeki cirosu teminat cirosu niteliğinde olup, T.T.K. 730. maddesinde aynı kanun 601. maddesine bir gönderme yapılmadığından geçerli sayılmaz. Bu cironun tahsil veya temlik cirosu olarak kabulü de mümkün olmadığından takip alacaklısına yapılmış geçerli bir cirodan*

sürelerine tabi (TTK m. 796) ve bir ödeme aracı olan çekte yasak olduğunu ve bu nedenle bilinçli bir tercih olarak çek hakkında da uygulanacak poliçeye ait hükümler arasında rehin cirosunu hükme bağlayan TTK m. 689'un sayılmadığını ileri sürmüştür. Bu nedenle görüldüğünde ödenmesi gereken (TTK m. 795/1) bir senedin kredi aracı olarak kullanılması veya teminat ve rehin amacıyla ciro edilmesi yerine ibraz edildiği anda ödenmesi gereken çek bedelinin tahsil edilip rehin verilmesi, daha sürekli ve emin bir teminat teşkil edeceği savunulmuştur[1274]. Dolayısıyla çek üzerinde açık rehin cirosunun bulunduğu durumlarda, yapılan ciro işlemi geçersiz sayılır; bu nedenle de çeki rehin cirosu ile elinde bulunduran kişi de artık yetkili hamil olarak kabul edilmez[1275].

Buna karşılık öğretide, çekin rehin cirosu ile devrinin mümkün olduğunu belirten görüşler de mevcuttur[1276]. Bu görüşte olanlara göre, çekler, kısa vadeli rehin işlemlerinde karşılık teşkil edebilirler, özellikle kısa vadeli teminatı gerektiren resmi artırmalarda ve eksiltmelerde çekin rehni mümkün olmalıdır[1277]. Neticede Türk Ticaret Kanunu'nda çekte rehin cirosunu yasaklayan açık bir hükme yer verilmemiştir. Her ne kadar çek hakkında uygulanacak hükümleri öngören TTK m. 818 düzenlemesinde,

---

bahsedilemeyeceğinden alacaklı yetkili hamil değildir. Bu durumda mercice takibin re'sen iptaline karar vermek gerekir." Y. 12. HD, 15.3.2002, E. 2002/3254, K. 2002/5259, www.kazanci.com, E.T. 01.08.2017. Söz konusu kararda da, Yargıtay, hamiline yazılı bir çekte ciranta tarafından konulan "*bedeli teminattır*" kaydının rehin cirosu niteliğinde olduğunu, Türk Ticaret Kanunu'nun çekte rehin cirosuna imkan tanınmadığından böyle bir ciroyla çeki devralan kişinin artık yetkili hamil sayılamayacağı sonucuna varmıştır. Varılan bu sonuç, emre yazılı çekler bakımından tartışmasız bir şekilde kabul edilecek nitelikte ise de hamiline yazılı çekler bakımından şüphelidir. Zira hamiline yazılı çek, yalnızca zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebilir. Ancak devri için gerekli olmamasına karşın hamiline yazılı çekin ciro edilmesi halinde, bu ciro, sadece cironun teminat işlevine sahip olup, temlik ya da teşhis işlevi yoktur. Dolayısıyla söz konusu ciro hamiline yazılı çeki, emre yazılı çek haline getirmeyeceği gibi, hak sahibinin teşhisinde de herhangi bir rol oynamaz (TTK m. 791). Buna göre hamiline yazılı çeki elinde bulunduran kişi, yetkili hamildir. Anılan nedenle Yargıtay'ın, hamiline yazılı çekte, yetkili hamilin tespitinde ve teşhisinde bir anlam ifade etmeyen ciroyu dikkate alarak, çeki devralan kişinin yetkili hamil sıfatını kazanmadığı yönündeki tespitine katılmaya imkan yoktur. Bu yönde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 235; Seven, "Hamiline Yazılı Çek", 150 vd.; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 289; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 184; Uçar Bulut, "Çekte Rehin", 963-964; Develi, "Rehin Cirosu", 98.

[1274] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1147; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 431; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64.

[1275] Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 332; Ali Haydar Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/4 (2017): 104.

[1276] Bu yönde bkz. Oelofse, "Pledging and Security", 33; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 519, dn. 2; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 598 vd.; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 195; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483 vd.; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 791 vd.; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 102 vd; Develi, "Rehin Cirosu", 96 vd.

[1277] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 598.

rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689'a yer verilmemiş olsa da bundan, çekin rehnedilemeyeceği neticesi çıkarılmamalıdır[1278]. Genellikle çekte tedavül müddeti kısa olduğundan çekin rehnine nadiren başvurulur. Bu nedenle çeke uygulanacak hükümler kısmında rehin cirosuna atıfta bulunulmamıştır[1279]. Dolayısıyla ne kadar kısa vadeye tabi bulunursa bulunsun, adi senede bağlı veya senetsiz alacakların rehnedilebilmesi karşısında, çeke bağlı alacakların da rehnedilmesi mümkündür[1280]. Yine HMK m. 87/1 hükmü gereğince, bir davada verilecek teminatın tutarını ve şeklini, tarafların sözleşmeyle serbestçe kararlaştırmaları mümkündür. Bu hüküm gereğince, tarafların anlaşmasıyla çekin rehnedilmesinde bir engel yoktur[1281]. Dolayısıyla çekin rehin cirosuyla devrinin mümkün olmadığının kabul edilmesi, Türk Ticaret Kanunu ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu arasındaki uyumu da bozar. Aynı şekilde çek üzerinde Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca rehin tesisi mümkün iken[1282] Türk Ticaret Kanunu'nun çekte rehin cirosunu reddeden yaklaşımı Türk Ticaret Kanunu ve Türk

---

[1278] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 105; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 484-485; Develi, "Rehin Cirosu", 97. İsviçre hukukunda İsvBK'nın çekler hakkında uygulanacak poliçeye ilişkin hükümlerini belirleyen Art. 1143'te rehin cirosuna ilişkin Art. 1009'uncu maddeye atıf yapılmamıştır. Alman hukukunda da Çek Kanunu (*Scheckgesetz [SchG]*) başlığı altında bir bütün olarak ayrı bir şekilde düzenlenmiş ve rehin cirosuna yer verilmemiştir. Bu düzenleme tarzı 1931 tarihli Yeknesak Çek Kanunu Anlaşması'na uygundur. Zira ilgili anlaşmada TTK ve İsvBK'dan farklı olarak atıf yöntemi yerine çekin bir bütün olarak düzenlenmiş ve bu halde dahi rehin cirosuna yer verilmemiştir (Kırca, "Yargıtay Kararları", 90, dn. 7 ve 91). Bu nedenle Alman hukukunda da çeklerin açık rehin cirosuyla devri konusunda öğretide birlik bulunmamaktadır. Alman hukukunda çeklerin açık rehin cirosuyla devredilemeyeceği yönünde görüş belirten yazarlar için bkz. Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* SchG Art. 23 Rn. 11; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* SchG Art. 23 Rn. 6; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* SchG Art. 23, Rn. 147. Buna karşılık çeklerde açık rehin cirosunun mümkün olduğu yönünde görüş belirten yazarlar için bkz. Jacobi, *Wechsel- und,* 647; Locher, *Das Recht,* 144. *Aytuğar*, çek hakkında uygulanacak poliçe hükümlerine atıf yapan TTK m. 818 hükmünün, çeki kambiyo senedi olarak kabul etmeyen ve bu nedenle kambiyo senetleri ile çeki ayrı kısımlarda düzenleyen mehaz İsvBK Art. 1143 hükmünden alındığını, dolayısıyla çeki kambiyo senedi olarak düzenlemeyen mehaz hukuktan iktisap edilen bu atıf hükmüne istinaden kanun koyucunun çekte rehin cirosunu yasakladığını kesin bir şekilde kabul etmeden önce ekonomik gereklilikler ile ticari hayatta ortaya çıkan eğilim gözetilerek sonraki tarihli özel kanun mahiyetindeki ÇK'da kabul edilen ileri düzenleme tarihli çek uygulamasını göz önünde bulundurulduğunda TTK m. 818'de açıkça rehin cirosuna atıf yapılmamış olmasının çekte rehin cirosuna açık bir engel teşkil etmeyeceğini belirtmiştir (Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 484-485).

[1279] Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116.

[1280] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 519, dn. 2; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 598; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 483.

[1281] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 599.

[1282] Bu yönde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak,* 1075, dn. 21 ve 1148; Jacobi, *Wechsel- und,* 646-647; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 599; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 485; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 94. Ödeme aracı olan çekin teminat aracı olarak da kullanılabileceği yönünde bkz. Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 500. Ancak *Reisoğlu*'na göre, bir ödeme vasıtası olan ve rehin cirosu ile teminata verilmesi mümkün olmayan bir çekin TMK hükümlerine göre rehnetmek de mümkün değildir (Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 149). Aynı görüşte bkz. Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 332.

Medeni Kanunu arasındaki uyumu da bozmaktadır[1283]. Oysa 1926 tarihli ve 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda çeklerin de bono ve poliçe gibi rehin cirosuyla devri kabul edilmişti (ETK m. 544, m. 617)[1284]. Belirtilen nedenlerin yanı sıra, poliçe ve bonoların da çek gibi bir ila üç aylık kısa vadeli olarak tanzim edildikleri, haliyle kısa ibraz sürelerine tabi olmanın bir gerekçe olamayacağı[1285], çekin kısa ibraz sürelerinin senet metninden anlaşılabileceğinden çekin rehin cirosuyla devrinde tarafların rızaen böyle kısa bir süre için rehin ilişkisi kurmak istemiş olacaklarının kabul edilmesi gerektiği, dolayısıyla çekte rehin cirosunun kabul edilmesi ve tartışmaların sonlanması için buna ilişkin bir düzenlemenin Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça yer alması gerektiği belirtmiştir[1286].

2.2.3.6.2. Değerlendirme

Çek bir ödeme aracı olup, bono ve poliçede bulunan kredi fonksiyonunu haiz değildir[1287]. Kanun koyucu da çeklerin sadece bir ödeme aracı olduğunu göz önüne alarak çeklerin muhatap bankalarca ibrazında ödenmelerini ve buna bağlı olarak bu senetlere vade konulamayacağını öngörmüş, herhangi bir şekilde vade belirtilmişse, bu vadenin yazılmamış sayılacağını hükme bağlamıştır (TTK m. 795/1). Çekin bu temel özelliğinin sonucu olarak, çekin kredi aracı şeklinde kullanılması ve borca karşılık teminat niteliğinde alacaklıya verilmesi, Türk Ticaret Kanunu'nun ve Çek Kanunu'nun ruhuna ve sistemine uygun değildir[1288]. Ödeme için ibraz süreleri de çekin kredi aracı olarak veya teminat olarak kullanılabilmesine imkan vermeyecek ölçüde kısa tutulmuştur[1289]. Kısa ve kesin ibraz süreleri, TTK m. 796'da hükme bağlanmıştır. Buna göre, bir çek, düzenleme ve ödeme yerleri aynı ise 10 gün, ayrı yerlerde veya ayrı

[1283] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 485.
[1284] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 599.
[1285] Bu konuda şöyle bir örmek vermek de mümkündür. Bilindiği üzere, görüldüğünde vadeli bir bono veya poliçe, düzenleme gününden itibaren bir yıl içerisinde ödenmek üzere ibraz edilmek şartıyla, ibrazında ödenir. Düzenleyen ve cirantalar, kanunen öngörülen bu süreyi kısaltabilir (TTK m. 704/1). Buna göre, düzenleyenin ibraz süresini 9 ay kısalttığı bir durumda, poliçenin veya bononun, düzenleme gününden itibaren 3 ay içinde ibraz edilmesi gerekir. Haliyle bu durumda da poliçe veya bono, kısa vadeli olarak düzenlenmiş olur.
[1286] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 599.
[1287] Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 263; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 362; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 281; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 311; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 260; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 501, Kendigelen, *Çek Hukuku*, 47; Kalpsüz, "Çek Hukukuna İlişkin", 56 ve 58; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 149; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 299; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 717; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 19.
[1288] Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 300-301; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 19.
[1289] Kendigelen, *Çek Hukuku*, 260; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 301; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 16.

ülkelerde bu ülkeler aynı kıtada olmak şartıyla 1 ay ve ayrı kıtalarda ise 3 ay içinde muhatap bankaya ödeme için ibraz edilmelidir. Avrupa ülkeleri ile Akdeniz ülkeleri aynı kıtada sayılır. İbraz süreleri, çekte yazılı olan düzenlenme tarihinin ertesi günü başlar (TTK m. 796/3).

Ancak çeklerde düzenleme günü olarak gösterilen tarihin, senedin gerçek düzenleme günü olması şart değildir. Kanun koyucunun bu tutumu sayesinde, tarafların anlaşmasıyla (düzenleyen ve lehtar) gerçek düzenleme tarihi yerine sonraki bir tarihin düzenleme tarihi olarak senet üzerine yazılmasıyla çekteki ibraz sürelerini uzatmak mümkündür[1290]. Öğreti ve uygulamada "*sonraki tarihli çek*[1291]", "*önceki tarihli çek*[1292]", "*post date çek*[1293]", "*vadeli çek*" ve "*ileri tarihli çek*[1294]" olarak adlandırılan bu çekler, ÇK m. 3/8'de "*ileri düzenleme tarihli çek*" olarak adlandırılmaktadır. Özellikle, çek için geçerli olan kısa ibraz sürelerini uzatmak ve çekin üzerindeki düzenleme tarihine kadar çekin tahsilini engellemek, böylece ödeme aracı olarak değil de kredi aracı olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla uygulamada sıklıkla düzenleme tarihinden önce imzalanıp lehtara teslim edilen ileri düzenleme tarihli çek kullanılmaktadır[1295].

Kanun koyucu, öncelikle çekin öngörülme amacının dışındaki bu kullanımın önüne geçmeye çalışmış[1296], üzerindeki tarihten önce ibrazı ve karşılıksız çıkması halinde, düzenleyen aleyhine cezai yaptırım da getirmiş, başlangıçta bir yıldan beş yıla kadar olan ceza, sonra çek bedeli kadar hapis cezasına dönüştürülmüş, ancak cezai

---

1290 Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 291; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 320; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 262; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 305; Reisoğlu, *Çek Hukuku,* 144-145; Haluk Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 11/2 (1981): 82; Mehmet Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/2 (2013): 47 vd.; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 51; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 716; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 17, 20 ve 22.

1291 *Tandoğan*, Fransız hukukundaki kullanıma uygun olarak "sonraki tarihli çek" terimini kullanmaktadır (Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler", 67 vd.). *Şimşek* de "*sonraki tarihli (vadeli) çek*" terimini kullanmaktadır (Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 440).

1292 *Kalpsüz*, Alman hukukundaki "*önceki tarihli çek*" terimini tercih etmiştir (Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 90 vd. ve Kalpsüz, "Çek Hukukuna İlişkin", 54 ve 58 vd.). *Kınacıoğlu* da "*önceki tarihli çek*" terimini tercih etmiştir (Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 277). Yanıltıcı olabilecek önceki tarihli çek kavramı yerine işin mahiyetine uygun "*sonraki tarihli çek*" kavramının kullanılması gerektiği yönünde bkz. Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 278, dn. 26; Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler", 67-68.

1293 Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 965.

1294 Bkz. Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 300 vd.; Bahtiyar, "İleri Tarihli Çek", 47 vd.; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 14 vd.

1295 Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler", 69 ve 70; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 441; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 716; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 774.

1296 Bkz. 1985 tarihli 3167 Sayılı eÇK m. 16/1.

yaptırım tehdidi, ileri düzenleme tarihli çek kullanımını engellemek bir yana, ödeneceği konusunda güven oluşturduğu için, çekin itibarını artırarak ticari hayatta neredeyse sadece bu tür çeklerin talep edilmesine neden olmuştur[1297].

Ekonomik koşullar ve piyasanın ihtiyaçları sonucu ortaya çıkan ileri düzenleme tarihli çeklerin artık göz ardı edilemeyecek bir boyutta yaygınlaşması neticesinde, kanun koyucu, bu gerçeği zamanla kabullenmiş, uygulamadaki duruma yasal dayanak oluşturmak amacıyla düzenlemeleri zaman içinde hayata geçirerek[1298] anılan çeklere ilişkin piyasada yaşanan sorunları gidermeye çalışmış ve geldiğimiz noktada bugün[1299], TTK m. 795/2 ile bir bakımdan ileri düzenleme tarihli çek keşide etmenin yaptırımı düzenlenmiş iken, ÇK m. 2/10, 3/8 ve Geçici m. 3/5 hükümleriyle ileri düzenleme tarihli çeklere yasal olanak tanınmış, böylelikle fiili durum hukukileştirilmiştir[1300].

İleri düzenleme tarihli çek, hamil tarafından üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanacak kanuni ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibraz edebileceği gibi, düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için de ibraz edebilir ve bu çekin karşılığı ibraz günü ödenir (TTK m. 795/2). Böylece kısa ibraz sürelerinin işleyeceği zamanı ertelemek amacıyla çekin üzerinde gerçekte tedavüle çıkarıldığı tarihten sonraki bir tarihin düzenleme tarihi olarak gösterilmesi halinde düzenleyenin çek üzerine yazacağı ileri düzenleme tarihinin dikkate alınmayacağı, söz konusu tarih gelmeden de çekin ödeneceği hükme bağlanarak bir anlamda çekin ödeme aracı niteliğine üstünlük tanınmış ve bu uygulamanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır[1301]. Ancak Çek Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun çeke ilişkin hükümlerinden sapılmıştır. ÇK Geçiçi m. 3/5 hükmü gereğince, 2021 yılı sonuna kadar[1302], üzerinde

---

1297 Kendigelen, *Çek Hukuku*, 263; Bahtiyar, "İleri Tarihli Çek", 53.

1298 Kendigelen, *Çek Hukuku*, 263-264.

1299 Söz konusu yasal süreç için bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 264 vd. Ayrıca ileri düzenleme tarihli çeklerin uygulaması ve kronolojik olarak geçirdikleri yasal süreç hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ecehan Aras Yeşilova ve Bilgehan Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme - 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri", *TBB Dergisi*, 82 (2009): 18 vd.

1300 İsviçre hukukunda çekin bir ödeme aracı olduğu ve uygulamadaki kullanımın da bu yönde olduğu hakkında bkz. Guhl ve Druey, *Das Schweizerische,* Rn. 13, 929.

1301 Kendigelen, *Çek Hukuku*, 262; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 482.

1302 Nitekim ilk olarak 28.02.2009 tarihinde yayımlanan 5838 sayılı Kanun ile (RG 28.02.2009/27155 [Mük.]) 3167 sayılı Çek Kanunu'na eklenen bir geçici madde ile 2009 yılı sonuna kadar uygulanmak üzere getirilen ibraz yasağı, 2009 yılı sonunda kabul edilen 5941 sayılı Çek Kanunu'nun Geçici Madde 1/5'i ile 31.12.2011 tarihine uzatılmış, ardından 6273 Sayılı Kanun ile (R.G. T. 03.02.2012, S. 28193 [Mük.]) 31.12.2017 tarihine, 7061 Sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (R.G. T. 05.12.2017, S. 30261) m. 100 ile yapılan değişiklik ile 31.12.2020 tarihine ve nihayet 7262 sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının

yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir. Örneğin fiili düzenlenme tarihi 20.10.2020 olan bir çek üzerine düzenleme tarihi olarak 15.12.2021 tarihi yazılmışsa, söz konusu çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce tahsil amacıyla muhatap bankaya ibraz edilemez, ibraz edilmiş olsa dahi bu ibraz hiçbir sonuç doğurmaz, dolayısıyla hesapta karşılığı bulunsa dahi ibrazı yasak olduğu için ödeme yapılamaz, çekin karşılığı yoksa da bu çek karşılıksızdır işlemine tabi tutulamaz. 01.01.2022 tarihinden itibaren ise uygulama alanı bulacak hüküm ÇK m. 3/8'dir. Anılan hüküm uyarınca, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının TTK m. 795 hükmü uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz[1303]. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanacak kanuni ibraz süresi içinde muhatap bankaya tekrar ibraz edilmesi ve bu durumda ödenmemesi halinde karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekir (ÇK m. 3/8).

Böylece çeklerin borçlularca alacaklılarına teminat vermek amacıyla kullanılmalarına fırsat yaratıldığı gibi[1304], vadeye ilişkin taraflar arasındaki anlaşmanın kanun koyucu tarafından da geçerli sayıldığı[1305] 2021 yılı sonuna kadar tıpkı poliçe ve

---

Önlenmesine İlişkin Kanun (R.G. T. 31.12.2020 S. 31351 (5. Mük.) m. 26 ile 31.12.2021 tarihine kadar uzatılmıştır (ÇK Geçici m. 3/5). Yasal düzenlemenin eleştirisi için bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 269-270.

1303 ÇK m. 3/8'de yer alan "*hukuki takip yapılamaz*" ibaresinin eleştirisi için bkz. Bahtiyar, "İleri Tarihli Çek", 56.

1304 Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 148; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 301; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 100 ve 102. İleri düzenleme tarihli çekin teminat olarak kullanılmasına ilişkin bir örnek için bkz. Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler", 68-69; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 301-302; Bahtiyar, "İleri Tarihli Çek", 51; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 17 ve 19-20.

1305 Nitekim daha önceleri, ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenip teslim edilmesiyle düzenleyen ile hamil arasında çek üzerinde belirtilen düzenleme tarihinden önce çekin muhatap bankaya ibraz edilemeyeceğine dair açık veya örtülü bir sözleşme bulunduğu kabul edilmekle birlikte çek dışında yapılan bu tür sözleşmelerin bir ödeme aracı olan çekin bu niteliğini ortadan kaldıracağından kamu düzenine aykırı olduğu, dolayısıyla iyiniyetli hamili bağlamayacağı gibi bu sözleşmeyi bilerek çeke hamil olan kişi hakkında da uygulanamayacağı, bu yönde bir kaydın çek üzerinde belirtilmesi halinde dahi çekin geçersiz olmayıp söz konusu kaydın geçersiz sayılacağı kabul edilmiştir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir. Nitekim bu yönde bkz. "*Senedin sonraki tarihli bir çek şeklinde düzenlenmesi durumu, onun görüldüğünde ödenecek senet niteliğini etkilemiyeceğinden, buyurucu nitelikteki sözkonusu yasa hükmüne aykırı düşecek biçimde anlaşma yapılamıyacağı gibi, bu tür kayıtlar yazılmamış hükmündedir. Bu durumda, çekin ancak, senette gösterilen keşide gününden itibaren ödenebileceği yolundaki anlaşmayı ifade eden –çek gününde muteberdir- kaydı, hüküm ve sonuç doğurmaz*." Y. 11. HD, 07.05.1981, E. 1850, K. 2241, Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 443-444, 718 ve 719. Ancak o dönemde, çek dışında yapılan bu tür sözleşmelerin geçerli olduğu, kamu düzenine aykırılık taşımadığı da savunulmuştur. Konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, 443-444.

bono gibi çekler de kredi aracı olarak kullanılabilir[1306]. Hatta ÇK m. 3/8 hükmü gereğince 2021 yılından sonra da, şüphesiz bu sürenin de uzatılmaması kaydıyla, ileri düzenleme tarihli çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı ve dolayısıyla karşılığı bulunduğu oranda ödenmesi mümkün olsa bile, tamamen veya kısmen karşılıksız kalması durumunda, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz[1307]. Görüldüğü üzere kanun koyucu, taraflar arasındaki vade anlaşmasına 2021 yılı sonuna kadar imkan vermekte, 2021 yılından sonra ise karşılığı bulunan çek bakımından vade anlaşmasını göz ardı etmekte, fakat karşılığın kısmen veya tamamen bulunmaması halinde ise hukuki, idari ve cezai sorumluluk[1308] bakımından bu vade anlaşmasına itibar etmekte[1309], dolayısıyla üzerine vade yazılamayan çeki, zımnen vadeli hale getirmiş olmaktadır. Buna bağlı olarak çekte rehin cirosunun yasak olmasını çekin ödeme aracı olmasına bağlayan görüşün benimsenmemesi gerektiği, bir kredi aracı olarak da kullanılabilen ileri düzenleme tarihli çekte rehin cirosunun mümkün olacağı belirtilmiştir[1310].

Az önce belirttiğimiz üzere, 1926 tarihli ve 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu'nda çekte rehin cirosunun yapılabileceğine ilişkin hükme açıkça yer verilmesine karşın

---

[1306] Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 302; Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler", 69 vd.; Kalpsüz, "Çek Hukukuna İlişkin", 58; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 99; Bahtiyar, "İleri Tarihli Çek", 55; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 775; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 17 ve 20. Daha öncede belirtildiği gibi, ileri düzenleme tarihli çek düzenlemek suretiyle çekin teminat veya kredi vasıtası olarak kullanılması, bu senetlerin esas itibariyle ödeme aracı olma özelliklerini ortadan kaldırmaz (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 210, 300 ve 303; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 262; Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu", 20).

[1307] Karşılıksız çek düzenlemenin idari yaptırımı ÇK m. 5/1'de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca karşılıksız çek fiilinin oluşabilmesi ve bunun karşılığında hükümde öngörülen idari yaptırımlar olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının verilebilmesi için çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmesi gerekir. Ancak kanunun bu açık düzenlemesine rağmen, *Kayar,* ÇK m. 3/8 hükmünden hareketle, 2017 (2021) yılından sonra, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çeklerle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılabileceğini ve buna bağlı olarak da idari yaptırım uygulanabileceğini ifade etmiştir. Bkz. Kayar, *Ticaret Hukuku*, 693.

[1308] Nitekim 2016 yılında yapılan son değişiklik ile yeniden getirilen çekin karşılıksız kalmasına yönelik olarak cezai sorumluluğun doğması için de, hukuki sorumluluk ile ilgili ÇK m. 3/8'deki düzenlemeye paralel şekilde, ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır (ÇK m. 5/1). Bu yöndeki açıklamaları için bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku*, 268.

[1309] Kendigelen, *Çek Hukuku*, 268; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 95-96.

[1310] Bu yönde bkz. Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 200; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 102 vd.; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 484-485; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 94-95. *Kırca*'ya göre de çekte rehin cirosunun yasak olmasının gerekçesi olarak gösterilen, "çeklerin kredi değil ödeme amacıyla keşide edildikleri ve bu yüzden ibraz sürelerinin kısa oldukları" yönündeki gerekçe, ÇK m. 3/8 ve Geçici m. 3/5 ile önemli ölçüde geçerliliğini yitirmiştir (Kırca, "Yargıtay Kararları", 97). *Kendigelen*'e göre de, ÇK ile benimsenen yeni sistem karşısında, artık çekte rehin cirosu yasağının sorgulanması gerekir (Kendigelen, *Çek Hukuku*, 234; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 300).

(ETK m. 617, m. 544), 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda çekin devrine ilişkin olarak rehin cirosuna yer verilmemiştir. Çek hakkında uygulanacak hükümleri öngören TTK m. 818 düzenlemesinde, açıkça tahsil cirosuna ilişkin TTK m. 688'e yer verilmesine karşın rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689'a yer verilmemiştir. Kanun koyucu, kısa ibraz süreleri nedeniyle tedavül müddeti çok uzun olmayan çekin, rehin cirosuyla devrinden çok fazla fayda görülmediğinden ve buna bağlı olarak teminat amacıyla devrine nadiren başvurulduğundan rehin cirosuyla ilgili hükme atıfta bulunmamıştır. Buna göre çek hakkında uygulanacak hükümler arasında rehin cirosuna atıf yapılmaması durumu kanaatimizce bilinçli boşluk olarak yorumlanmalıdır[1311]. Kanun koyucunun çekte ciroyu düzenleyen hükümlerindeki açık tutumu sonucu, çekte rehin cirosunun mümkün olduğunu savunan görüşün kabulüne, kanaatimizce imkan yoktur.

Ancak bu görüş taraftarlarına göre de, çekin Türk Medeni Kanunu'nun rehne ilişkin hükümleri (TMK m. 954-961) uyarınca rehnedilmesi, yani özellikle bankacılık uygulamasında başvurulan, örtülü rehin cirosu ile devri daima mümkündür[1312]. Aynı şekilde senedin mülkiyetini ve senedin içerdiği hakkı devralana geçiren teminat amacıyla temlik (inançlı temlik) cirosuyla çeklerin devredilmesi de mümkündür[1313].

[1311] Aynı yönde bkz. Uçar Bulut, "Çekte Rehin", 947. Bu durumda bilinçsiz boşluk olduğu yönünde bkz. Develi, "Rehin Cirosu", 97. Türk Ticaret Kanunu'nun çözüm tarzının ihtiyaçlara cevap vermemesi ve tatminkar olmaktan uzak olması nedeniyle gerçek olmayan boşluğun bulunduğunun da düşünülebileceğini, bu halde hüküm yargıç tarafından değiştirilemez ise de TMK m. 2 hükmü gereğince düzenleme yapılmasının imkan dahilinde olduğu yönünde bkz. Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 484-485.

[1312] Jacobi, *Wechsel- und*, 647; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* SchG Art 23, Rn. 1; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* SchG Art. 23, Rn. 17; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* SchG Art. 23, Rn. 11; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1075, dn. 21 ve 1148; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 599; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 281; Sirmen, *Alacak Rehni,* 64; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 337; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 342; Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 431-432; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 329; Poroy, *Kıymetli Evrak,* 275; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak,* 148; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 501; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 186; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 134; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 94; Yaman, "Çekin Cirosu", 76. Çekin rehin cirosuyla devrinin yasak olmasına rağmen, çekten doğan alacağın genel hükümler kapsamında rehin hakkına konu edilebileceğine yönünde bkz. Y. 19. HD, 24.10.2018, E. 2216, K. 5194, Kendigelen, *Çek Hukuku*, 235-236, dn. 117. Ancak *Reisoğlu*'na göre, bir ödeme vasıtası olan ve rehin cirosu ile teminata verilmesi mümkün olmayan bir çekin Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre rehnetmek de mümkün değildir (Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 149). Aynı görüşte bkz. Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 332.

[1313] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 84; Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* SchG Art. 23, Rn. 11; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1148; Kırca, "Yargıtay Kararları", 98; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 300; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 234; Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 82; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 793-794; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 432; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 302; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 337; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491-492; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 144 ve 148-150 ve 185.

Özellikle ileri düzenleme tarihli çek düzenleme imkanının bulunması, bu çeklerin, rehin cirosu geçersiz olduğundan, temlik cirosu ile teminat amaçlı olarak kullanılmalarını sağlamaktadır[1314]. Ancak bu konuda farklı görüşlerin ve içtihatların[1315] bulunduğunu da

[1314] Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 333; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 148 ve 184; Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek", 100. Ancak çek bir ödeme aracı olduğundan çekin borç ifa etme dışında bir amaçla verildiğini ileri süren borçlu bu iddiasını yazılı delille (kesin delille) ispatlaması gerekir. Bu yönde bkz. Y. 12. HD, 24.02.2005, E. 911, K. 3647, Günay, *Cirolu Çeklerde,* 23.

[1315] Nitekim Yargıtay, özellikle 11. Hukuk Dairesi'nin gerçekleştirdiği içtihat değişikliği sonucu, çok sayıda kararında, yapılan ciro temlik cirosu olsa da çekin rehin veya bu sonucu elde etmeye yönelik teminat amacıyla ciro edildiğinin anlaşılması halinde, çeki elinde bulunduran kişinin meşru hamil olamayacağına karar vermiştir. Konuyla ilgili yaklaşımına ilişkin bazı kararları şu şekildedir: "*...Dava, T.T.K.nun 644. maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşmeye dayalı alacak istemine ilişkin olup, taraflar arasındaki öncelikli uyuşmazlık, davacının aktif husumetinin bulunup bulunmadığı, diğer bir deyişle yetkili hamil olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Mahkemece, yukarda yazılı gerekçelerle davacının anılan hükme dayalı olarak dava açabileceği sonucuna varılarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Oysa, davalının keşideci olduğu davaya konu çekin dava dışı Y... Cam. Tic. ve San Ltd. Şti.nin davacı bankadan kullandığı kredinin teminatı olarak davacıya verildiği ve bu sebeple anılan şirket tarafından davacı Bankaya ciro edildiği dosya kapsamı ile sabit olup, esasen bu husus tarafların da kabulündedir. Mahkemece, cironun temlik cirosu ile davacı bankaya verildiği sonucuna varılmış ise de davaya konu çek bordrosunda çekin "teminat" olduğu yazılı olduğu gibi davacı Bankanın Bursa Hal Şubesinin 27.1.2009 tarihli yazısından da çekin dava dışı şirketin kullandığı kredinin teminatı olarak 11.11.2006 tarihinde bankaya verildiği bildirilmiştir. T.T.K.nun 730/1-4. maddesi uyarınca, poliçe ve bononun aksine, çekin rehin cirosuyla devri mümkün değildir (Bkz. Prof. Dr. S. Reisoğlu, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, 2003 Baskı, s. 174 vd.). Başka bir anlatımla, çekte rehin cirosunun bir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu durum karşısında, mahkemece, yukarda yapılan açıklamalar doğrultusunda, davaya konu çekin davacıya rehin cirosuyla verildiği açık olup, çekte rehin cirosunun geçerli olmayacağı, bu ciroyla çeki elinde bulunduran davacıya hak bahşetmeyeceği hususu nazara alınarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın davalı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir*" Y. 11. HD, 24.03.2011, E. 9455, K. 3340, Kırca, "Yargıtay Kararları", 87-88. "*(...) dava, TTK'nun 730/14. maddesi delaletiyle aynı Kanunun 644. maddesi uyarınca açılan tazminat istemine ilişkindir. TTK'nun 730. maddesinde rehin cirosu ile ilgili aynı Kanunun 601. maddesine atıf yapılmadığından çekte rehin cirosu caiz değildir. Bu itibarla çeki rehin cirosu ile devralan kişinin yetkili hamil olarak kabulü mümkün bulunmamaktadır. Somut olayda her ne kadar davaya konu çek üzerinde, çekin rehin cirosuyla devredildiği belirtilmemişse de, söz konusu çekin, lehtarı tarafından davacı bankadan alınan kredinin teminatı olarak davacı bankaya ciro edildiği, diğer bir deyişle çekin rehin cirosu ile davacıya devredildiği mahkemece kabul edilmiş olup bu hususa dair bir temyiz bulunmamaktadır. O halde, çekte rehin cirosunun batıl olduğu, bu durumda davacının yetkili hamil olduğunun söylenemeyeceği ve yetkili hamil olmayan kişinin TTK'nun 644. maddesi uyarınca hak sahibi olamayacağı dikkate alınmaksızın hüküm kurulması doğru olmamış, hükmün bu sebeple bozulması gerekmiştir.*" Y. 11. HD, 03.10.2012, E. 2011/6984, K. 2012/14883 (Kırca, "Yargıtay Kararları", 89). "*...davacı tarafça çeklerin dava dışı kredi borçlusunca teminat amaçlı cirolandığını ileri sürerek ödenmeyen çek bedelinin davalıdan tahsilini talep ettiği, ancak çekte rehin cirosu mümkün bulunmadığından rehin veya bu sonucu elde etmeye yönelik olarak teminat amacıyla çekin ciro ile elde edilmesi halinde çeki devir alan kişi çeke dayalı hakları kullanamayacağı nazara alındığında davacı bankanın dava konusu çeklerin yetkili hamili olmadığı, bu durumda çeklere dayalı alacak isteminde bulunamayacağı gerekçesi ile davanın reddine karara verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir.*" Y. 11. HD, 8.5.2019, E. 2018/2568, K. 2019/3512, www.kazanci.com.tr, E.T. 02.12.2019; Y. 11. HD, 22.05.2018, E. 2016/10976, K. 2018/3816, www.kazanci.com.tr, E.T. 02.12.2019; Ancak 11. Hukuk Dairesi 26.09.2017 tarihli kararında çekin örtülü rehin cirosu ile devrinin mümkün olduğu belirtilmiştir.

belirtmek gerekir. Zira çeklerde açık rehin cirosunun yasak olması ve Yargıtay'ın tutumu, örtülü rehin cirosunun geçerliliğini sorgular hale getirmektedir. Bu nedenle örtülü rehin cirosunun çekten bağımsız olarak bütün emre yazılı senetler bakımından geçerliliğinin incelenmesi gerekmektedir.

Sirmen'e göre, örtülü rehin cirosunda görünüşteki temlik cirosu muvazaa nedeniyle geçersizdir. Tarafların gerçek iradelerine uygun olan gizli işlemin de usulüne uygun bir rehin cirosuyla yapılmamış olması nedeniyle geçersiz sayılması gerektiği savunulabilir[1316]. Öğretide[1317], benzer yönde açıklamalarla çekteki örtülü rehin cirosu bakımından da aynı sonuca varılmaktadır. Nitekim *Kırca*'ya göre, madem Türk Ticaret Kanunu, açık rehin cirosunu yasaklamakta, o halde çekteki örtülü rehin cirosunda görünüşteki temlik cirosu muvazaa sebebiyle geçersizdir. Dolayısıyla geçersiz bir temlik cirosuyla yani örtülü rehin cirosuyla çeki devralan kişi görünürde yetkili hamil gözükmekle birlikte maddi hukuk bakımından bu sıfatı kazanmamaktadır. Bu nedenle çeki görünürde temlik cirosuyla devreden, devralandan senedin iadesini talep edebilir[1318].

Kanaatimizce çekin örtülü rehin cirosuyla devri mümkündür. Yukarıda örtülü rehin cirosu başlığı altında belirttiğimiz üzere, inançlı işlemleri doğrudan düzenleyen bir kanun hükmü bulunmamakla birlikte, inançlı sözleşmeler Türk Hukukunda geçerli kabul edilmiş ve uyuşmazlıkların tarafların gerçek ve ortak iradelerine göre çözümlenmesi gerektiği kabul edilmiştir. Ayrıca TMK m. 956/2 hükmü, emre yazılı senetlerin rehni için açık rehin cirosunun varlığını aramamaktadır. Söz konusu hüküm uyarınca, emre yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin kurmak için ciro ve senedin rehin alana geçirilmesi yeterlidir. Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca senedin rehin amacıyla devir ve teslim edildiğinin senetten anlaşılması şart değildir. Rehin tesisi amacına yönelik anlaşma uyarınca senedin temlik cirosu ile rehnalana

---

Nitekim bkz. Y. 11. HD, 26.09.2017, E. 2016/7396, K. 2017/4744, Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 342-343, dn. 246.

[1316] Sirmen, *Alacak Rehni*, 65, dn. 164.

[1317] Kendigelen, *Çek Hukuku*, 234-235; Kırca, "Yargıtay Kararları", 97-98; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 333. Yine emre yazılı çekte örtülü rehin cirosu yapılamayacağı yönünde bkz. Doğrusöz Koşut, "Kambiyo Senetlerinde", 641.

[1318] Kırca, "Yargıtay Kararları", 97-98. Buna karşılık, örtülü rehin cirosuyla çeki iktisap eden kişinin temlik cirosuyla çeki devretmesi halinde devralanın bu çeki kötüniyetle iktisap ettiği veya iktisabında ağır kusurlu olduğu ispat edilmedikçe o çeki, örtülü rehin cirosuyla devredene geri vermekle yükümlü değildir (TTK m. 792). Bu yönde bkz. Kırca, "Yargıtay Kararları", 98, dn. 21; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak*, 333.

devredilmesi sonucu, ciro lehtarı senet üzerinde bir rehin hakkı kazanmakta, iç ilişkide taraflar arasında rehin cirosunun tüm hüküm ve sonuçları doğmaktadır[1319].[1320]. Haliyle görünüşteki temlik cirosunun muvazaa nedeniyle geçersizliği ileri sürülebilirse de rehin amacıyla yapılan temlik cirosu, şekil şartını gerçekleştirdiği için örtülü rehin cirosu olarak geçerli kabul edilmelidir[1321],[1322]. Her ne kadar çekin açık bir rehin cirosu ile devri

[1319] *Oelofse*, emre yazılı senetlerin rehni için taraflar arasındaki anlaşma ve ciro edilmiş senedin rehin alana devri ile rehin hakkı kurulabileceğine ilişkin BGB § 1292'nin açık ve rehin cirosunu kapsar nitelikte bir hüküm olduğunu belirtmiştir (Oelofse, "Pledging and Security", 33).

[1320] Çek üzerinde rehin hakkı kurulmasına Türk Medeni Kanunu cevaz verdiğinden, çekin örtülü rehin cirosu ile devrinde, hukuk düzeni tarafından yasaklanan bir sonucun, başka bir işlem gerçekleştirilerek elde edilmesi, yani yasaklanan bir sonuca, aynı sonucu veren başka bir düzenlemeden yararlanarak ulaşılması söz konusu olmadığından, kanuna karşı hile durumu söz konusu değildir.

[1321] Yukarıda belirttiğimiz üzere, *Sirmen*'e göre de, örtülü rehin cirosunun öğretide ve uygulamada geçerli olarak kabul edilmesi, rehin amacıyla yapılan temlik cirosunun rehin cirosunun şekil şartını gerçekleştirmiş bulunduğu görüşüyle açıklanabilir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 65, dn. 164). *Gencer* ise temlik cirosunun TTK m. 689'da düzenlenen şekil şartını taşımadığından arkadaki işlemin de geçersiz sayılması gerektiğini, Türk Ticaret Kanunu'ndan sonra yürürlüğe giren TMK m. 956/2'de yalnızca senedin ciro edilmesinden bahsedilmesinin de farklı bir sonuca ulaştırmayacağını, zira TTK m. 689'un bu hükmü tamamladığını ve rehin cirosunda Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanacağının kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201-202).

[1322] Nitekim 12. Hukuk Dairesi'nin kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile yapılan icra takiplerine karşı borçluların İİK m. 169, 170 ve 170/a uyarınca borca itirazları ile şikayetler, 19. Hukuk Dairesi'nin de İİK m. 72'ye dayanan menfi tespit ve istirdat davaları ile ilgili içtihatlarında örtülü rehin cirosuyla çekin devrini yasaklayan tutumları yoktur (Kırca, "Yargıtay Kararları", 87). Nitekim bu yönde bkz. "*Alacaklı tarafından çeke dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlatılan takipte borçlunun, takip konusu senedin alacaklı bankaya lehtar tarafından teminat olarak verildiğini, rehin cirosu ile devredildiğini ileri sürerek takibin iptalini talep ettiği, mahkemece alacaklının cirosunda "bedeli teminattır" kaydı olduğundan rehin cirosunun geçersiz olduğu ve alacaklının yetkili hamil olmadığından takibin iptaline karar verildiği görülmektedir. Teminat ilişkisi sadece bu iddianın tarafları arasında ileri sürülebilmekte olup, kural olarak teminat ilişkisinin tarafı olmayan diğer kişilere karşı veya diğer kişiler tarafından ileri sürülebilmesi mümkün değildir. TTK'nun 790. maddesinde ise; "Cirosu kabil bir çeki elinde bulunduran kimse, son ciro beyaz ciro olsa bile kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde yetkili hamil sayılır...." düzenlemesi getirilmiştir. Somut olayda; takibe konu çekin incelenmesinde borçlu ... tarafından keşide edilen çekin, lehtar ...'ne verildiği, lehtar tarafından da çek arkasına beyaz ciro ile alacaklı bankaya devredildiği görülmektedir. Lehtarın bu çeki kendi borcuna karşılık üçüncü kişi olan alacaklı tarafa teminat olarak verdiği iddiası keşideci tarafından ileri sürülemez. Kaldı ki, takip alacaklısı bankanın ibraz anında çeklerdeki ciro silsilesi içerisinde yer aldığı, çeklerden kaynaklanan hakkının müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan oluştuğu anlaşılmakla çekte yetkili hamil konumunda olması nedeni ile alacaklı sıfatı ile keşideciye karşı takip yapma hakkı vardır. O halde mahkemece, borçlunun itiraz ve şikayetinin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.*" Y. 12. HD, 3.5.2016, E. 2016/288, K. 2016/12971, www.kazanci.com.tr, E.T. 04.12.2019; "*İlk derece mahkemesince, yapılan yargılama, toplanan deliller ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davaya konu çeklerin davacılar tarafından kullanılan kredilerin ödenmesi için temlik amacıyla verildiği, çeklerin üzerinde veya çek tevdi bordrolarında teminat veya rehin amacıyla verildiğine dair bir ibarenin bulunmadığı, davalı bankanın kendisine tevdi edilen çekleri tahsil etmesi ve tahsil edilen çeklerin kredi borcuna mahsup etmesinin kredi sözleşmesine uygun bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hükme karşı davacılardan... Tekstil ve San. Tic. Ltd. Şti. vekili tarafından istinafa başvurulmuştur… Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere göre, davacılardan ... Tekstil ve San. Tic. Ltd. Şti. vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına…*" Y. 19. HD, 19.3.2019, E. 2018/1615, K. 2019/1779,

tartışmalı da olsa inançlı temlik cirosuyla devredilebileceği şüphesizdir[1323]. Ancak 11. Hukuk Dairesi, sebepsiz zenginleşmeyle ilgili verdiği kararlarında, herhangi bir ayrım gözetmeksizin yapılan ciroyu geçersiz saymıştır. *Kırca*'ya göre, inançlı temlik cirosunun geçerli olması karşısında, kararda belirtilen temlik cirolarını örtülü rehin cirosu olarak nitelendirmek gerekir[1324].

Yukarıda detaylı bir şekilde aktardığımız üzere, emre yazılı çekin rehni için ciro ile birlikte senedin zilyetliğinin karşı tarafa geçirilmesi gerekir (TMK m. 956/2). Bununla birlikte emre yazılı çekin ayrı bir rehin sözleşmesi ile (TMK m. 955) rehnedilebileceği gibi alacağın devri ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle rehnedilmesi de mümkündür (TMK m. 956/2)[1325]. Alacağın devri beyanı senet üzerinde yer almakta ise, alacağın devri beyanı ile ciro şekli arasında esaslı bir farklılık bulunmadığından, devir iradesi için emredici şekilde belirli bir metne riayet edilmesi gereğinden söz edilmediğinden, senet üzerinde yer alan, açıkça rehinden söz eden ve rehin veren

---

www.kazanci.com.tr, E.T. 04.12.2019; "*Dava konusu çek davacı Veysel Çelik tarafından keşide edilmiş olup, lehtar Öztürkler Gıda Ltd. Şti'nin cirosuyla davalı Halk Bankası'na devredilmiştir… Davalı davaya cevabında çek sebebiyle alacaklı olduğunu, çekin bankaya rehin cirosuyla intikal ettiğini bildirmiştir. Davalı banka keşideciye karşı T.T.K.nun 644 üncü maddesindeki hakları kullanabileceğine göre (…)*" Y. 19. HD, 28.04.2011, E. 10714, K. 5802, Kırca, "Yargıtay Kararları", 90. *Kırca*'ya göre, açık rehin cirosunun yasak olması sebebiyle kararda geçen rehin cirosu ile açık rehin cirosunun kastedilmediği açıktır (Kırca, "Yargıtay Kararları", 90, dn. 5).

1323 Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* SchG Art 23 Rn. 6; Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* SchG Art. 23 Rn. 17; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1148; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 337; Kalpsüz, Erem ve Çelebican, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek,* 82; Kırca, "Yargıtay Kararları", 98; Kendigelen, *Çek Hukuku*, 234; Reisoğlu, *Çek Hukuku*, 185; Çatakoğlu, "İleri Tarihli Çekler", 793-794; Uçar Bulut, "Çekte Rehin", 958-960; Gencer, *Kıymetli Evrakta,* 201. *Bozer ve Göle*'ye göre, örtülü rehin cirosu yanında teminat amacıyla temlik cirosuyla da çeklerin borçlularca alacaklılarına teminat sağlamak amacıyla devrinin yapıldığının anlaşıldığı durumlarda bu şekildeki cironun geçersiz sayılması gerekir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 333). Kanaatimizce, çekte rehin cirosunun ve hatta örtülü rehin cirosunun yasak olduğunun kabulü halinde dahi çekin inançlı temlik cirosuyla devri mümkündür. Çünkü inançlı işlem hukuken geçerli bir işlemdir ve inanç anlaşması, mülkiyetin devri için geçerli bir hukuki sebeptir. İnançlı işlem ile de yeni bir rehin hakkı meydana getirilmemekte, Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen bir mülkiyet hakkı devredilmektedir. Ayrıca mevcut teminat vasıtası rehin ile istenilen amaca ulaşılamaması nedeniyle bir alacağın ya da bir eşyanın teminat amaçlı devri için inançlı işlemler yapılmasına hukuken bir engel yoktur. Daha öz bir deyişle mülkiyetin kendisinin bir teminat işlevi görmesi mümkündür. Dolayısıyla genel sınırlamalara uyulması şartıyla (TMK m. 27; TBK m. 26-27) mülkiyet naklinin teminat amacıyla kullanılması mümkündür. Bu konuda ayrıca bkz. Altaş ve Kurt, "İnançlı İşlemler", 11 vd.; Oktay-Özdemir, "Teminat Amaçlı", 670-671.

1324 Kırca, "Yargıtay Kararları", 98.

1325 TMK m. 956/2'de "*diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir*" denildiği için emre yazılı kıymetli evrakın ve dolayısıyla çekin alacağın devri beyanı ile rehni mümkündür. "*Temlik*", "*devir*" gibi kullanılan ifadeler, yorum rehin vermeyi önerdiği takdirde, çekin yazılı devir beyanı ile rehnedilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 91. TMK m. 956/2'de gereğince kıymetli evrakın yazılı devir beyanı ile rehnedilmesi düzenlemesinin net olmaması ve kapsayıcı olması nedeniyle eleştirilmesi hakkında bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 88-90.

tarafından imzalanan devir beyanının açık rehin cirosu olarak değerlendirilebileceği[1326], senet üzerinde yer alan bu kaydın kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi haiz olabileceği söylenebilir[1327]. Rehin beyanı senet üzerinde yer almayıp da özel bir belgede yer alıyorsa, bu durumda da emre yazılı çekin kural olarak TMK m. 956/2 hükmüne göre rehnedilmiş sayılacağını söyleyebiliriz[1328]. Bununla birlikte rehin beyanı senet üzerinde yer almayıp da özel bir belgede yer alıyorsa, kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi haiz olmayacağı, şartları var ise TMK m. 955 hükmüne göre senedin rehnedilmiş sayılacağı kabul edilir

Nama yazılı çek söz konusu ise, nama yazılı senet ancak alacağın devri ile devredilebileceğinden ve bu durumda alacağın devrinin hukuki sonuçlarının doğacağı kabul edildiğinden (TTK m. 788/2), nama yazılı çekin ciro yoluyla rehnedilmesi halinde söz konusu ciro kaydı, yalnızca alacağın devri etkilerini gösterir[1329].

Hamiline yazılı çek, taşınır rehni hükümleri gereği rehnedilebilecek olup, bunun için senet zilyetliğin rehin alacaklısına devredilmesi yeterlidir (TMK m. 956/1). Böylece senedin içerdiği alacak hakkı da rehnedilmiş olur[1330]. Senedi devralan hamil, senedin mülkiyetini devralmış gibi göründüğünden, iyiniyetli üçüncü kişilere senet üzerinde hak kazandırabilir[1331]. Hamiline yazılı çekin ciro veya alacağın devri beyanı ve

---

[1326] Aksi ispatlanmadıkça senet üzerinde yer alan temlik beyanının ciro olarak kabul edildiği ve kıymetli evraka ilişkin sonuçların doğduğu yönünde bkz. Zobl, Art. 901 ZGB Rn. 87.

[1327] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 96; Ribi, *Von der Übertragung,* 174; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 487-488. Senet üzerinde yer alan devir beyanının bir ciro olarak değerlendirilebileceği, bu şekilde senedin rehni halinde, kıymetli evraka ilişkin sonuçların uygulanacağı, senet üzerinde ciro yerine devir beyanının tercih edilmesinin tek başına kıymetli evrakın güvenlik ve sınırlayıcı etkisinden yararlanılmasının istenmediği anlamına gelmeyeceği yönünde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 92. Senet üzerinde yer almayıp da özel bir belgede yer alan devir beyanının kural olarak kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi göstermeyeceği, şartları taşıyorsa TMK m. 955 hükmüne göre rehin hakkının tesis edilmiş olduğunun kabul edileceği yönünde bkz. Ribi, *Von der Übertragung,* 169 vd.; Zobl, Art. 901 ZGB, Rn. 89.

[1328] Bununla birlikte rehin beyanı senet üzerinde yer almayıp da özel bir belgede yer alıyorsa, kıymetli evrak hukukuna ilişkin etkiyi haiz olmayacağı, şartları var ise TMK m. 955 hükmüne göre senedin rehnedilmiş sayılacağı yönünde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 97; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 495.

[1329] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 488. Nama yazılı senet üzerinde yer alan cironun bir devir beyanı için gerekli şartları bünyesinde barındırması durumunda tahvil edilebileceği ve ayakta tutulabileceği yönünde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku,* 215-216. Nama yazılı çekin ciro ile devrinin geçersiz olduğu yönünde bkz. Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 344.

[1330] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 33.

[1331] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 495. Hamiline yazılı çekte iyiniyetli hamilin korunmasına ilişkin olarak bkz. eşya hukukuna ilişkin olarak rehin konusu taşınıra iyiniyetle zilyet olan rehin alacaklısının rehin hakkını kazanmasına ilişkin olarak TMK m. 939/2; m. 988; hamiline yazılı çekin irade dışı elden çıkmış olması halinde senedi iyiniyetli edinmiş olan hamile karşı taşınır davası

zilyetliğin geçirilmesi yoluyla rehnedilmesi halinde, Kanunda uyulması zorunlu bir devir şekli öngörülmediğinden, rehin hakkı zilyetliğe dayalı olarak iktisap edilecek olup, gerekmediği halde yapılan ciro ve alacağın devri beyanı, hamiline yazılı çeki devretme özelliği göstermeyeceğinden sorun oluşturmaz. Benzer bir düzenleme TTK m. 791'de yer almaktadır. Nitekim ilgili hüküm uyarınca hamiline yazılı bir çek üzerine yapılan bir ciro, sadece cirantayı başvuru borçlusu durumuna getirir; senedin hamiline yazılı niteliğini değiştirmez. Bu esas ile uyumlu şekilde açıkça rehin kaydını ihtiva eden ciro veya alacağın devri beyanı ile hamiline yazılı senedin rehnedilebileceğini, ancak bu işlemin hamiline yazılı çekin niteliğinde değişiklik meydana getirmeyeceğini söyleyebiliriz. Hatta bu durum, taraflar arasında uyuşmazlık durumunda, senedin yalnızca rehin amacıyla devredildiği hususunda ispat kolaylığı sağlar[1332]. Hamiline yazılı çekin niteliği değişmeyeceğinden, ciro ve zilyetliğin nakli ile devrinden sonra, tekrar, fakat bu sefer yalnızca zilyetliğin geçirilmesi ile devredilebileceğini söyleyebiliriz[1333]. Hamiline yazılı çekin açık rehin cirosu ile rehni halinde, tarafların TMK m. 955 hükmüne göre rehin kurmayı amaçladığı anlaşılmadıkça, kıymetli evraka ilişkin esaslar çerçevesinde rehin hakkının kurulduğu kabul edilir. Zira TMK m. 956/1 hükmü gereğince hamiline yazılı çekin rehni için senedin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir[1334]. Ancak bu halde çek üzerinde TMK m. 955 hükmü uyarınca rehin hakkının kurulduğu da savunulabilir. Bu durumda açık rehin cirosunun ciro zincirinde dahi yer

---

açılamayacağı yönünde bkz. TMK m. 990; def'i sınırlamaları için bkz. TTK m. 659. Bu konuda ayrıca bkz. Zobl, Art. 901 ZGB Rn. 52-54.

[1332] Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 487. Gerekmediği halde hamiline yazılı çeklerin ciro yoluyla veya az da olsa temlik beyanı ile devredildiği de görülmektedir. Ancak bu durum, senedin niteliğini değiştirmemekte, senet yine hamiline yazılı olarak kalmakta, devir zilyetliğin geçirilmesi sonucu gerçekleşmektedir. Ancak TTK m. 791 hükmü gereğince, hamiline yazılı çek üzerinde ciro yapmış kişiler, ciranta sıfatıyla başvuru borçluları arasına girerler. Bu bakımdan hamiline yazılı senet üzerindeki cironun yalnızca teminat işlevinin olduğunu söyleyebiliriz. Netice olarak diyebiliriz ki çekin devri için gereği olmadığı halde ciro veya temlik beyanı yapılmış olması devrin geçerliliğini olumsuz olarak etkilemez (Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 116; Müller-Christmann ve Schnauder, *Wertpapierrecht*, Rn. 237, 129; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 56, 596 ve 600; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 286; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 1148-1150; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 435; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 333--334; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 34; Kayar, *Ticaret Hukuku*, 688; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 26; Alışkan, *Temlik Cirosu*, 45, dn. 112).

[1333] Tam ciro ile devralınmış bir hamiline yazılı çekin, herhangi bir ciro işlemine gerek olmaksızın sadece zilyetliğin nakli suretiyle devredilebileceği yönünde bkz. Kendigelen, *Çek Hukuku,* 254, dn. 176; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 600; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 487.

[1334] Hamiline yazılı çekin "*bedeli teminattır*" kaydı ile yapılan rehin cirosu ile devri halinde, söz konusu cironun TTK'daki rehin cirosunun sonuçlarını doğurmayacağı, ancak tahvil yolu ile TMK m. 955 veya m. 956/1 çerçevesinde rehin hakkının kurulduğunun kabul edileceği, üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarına engel olacağı ve çekin hamile devredildiği sonucunu doğuracağı yönünde bkz. Uçar Bulut, "Çekte Rehin", 963.

alması gerekmemektedir. Dolayısıyla çekin ön yüzünde veya arka yüzünde ancak ciro zinciri içinde yer almayan açık rehin cirosu, yazılı rehin sözleşmesi yerine geçer ve çek adi bir borç senedi gibi rehnedilmiş olur. Kısacası tarafların korunması amacıyla şartların mevcut olması halinde genel hükümlere göre rehin hakkının kurulduğunu söyleyebiliriz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
REHİN CİROSUNUN SONA ERMESİ

3.1. Rehin Cirosunun Temin Ettiği Alacağa Bağlı Olarak Sona Ermesi

Teslime bağlı rehin hakkını sona erdiren sebepler, mahiyetine uygun düştüğü ölçüde, hak ve alacak üzerinde rehin hakkını, dolayısıyla rehin cirosunu da sona erdirirler. Bundan başka sebeplerle de rehin cirosunun sona ermesi mümkündür. Rehin cirosunu sona erme sebeplerini iki ana başlık altında ele almak gerekir.

3.1.1. Temin Edilen Alacağa (Borca) Bağlı Olarak Sona Ermesi

3.1.1.1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nda "*Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı*" başlığını taşıyan Üçüncü Bölüm'de (TBK m. 131-161), m. 138'de düzenlenen "*Aşırı İfa Güçlüğü*" kurumu ile sözleşme ilişkisinin sona ermesi hali, m. 132 ile 145 arasında ise borcun sona ermesi halleri düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nda borcu sona erdiren sebepler olarak Üçüncü Bölümün Birinci Ayrımında ibra (TBK m. 132), yenileme (TBK m. 133-134), birleşme (TBK m. 135), ifa imkânsızlığı (TBK m. 136-137), aşırı ifa güçlüğü (TBK m. 138) ve takas (TBK m. 139-145) yer almaktadır. Aynı bölümün ikinci ayrımında ise zamanaşımı düzenlenmiştir.

Borcu sona erdiren sebepler yalnızca bu bölümde düzenlenenlerden ibaret değildir. Gerçekten borcun normal şekilde sona ermesini sağlayan ifa, ayrı bir bölümde (İkinci Bölümün, Birinci Ayrımında) düzenlenmiş olduğundan (TBK m. 83 vd.) aşağıda ayrı bir başlık altında incelenmiştir[1335]. Nitekim borcun sona ermesinin etkisini düzenleyen TBK m. 131'de ifadan da bir sona erme sebebi olarak bahsedilerek ifanın diğer sona erme sebepleri arasında yer aldığı vurgulanmıştır. Bunun dışında bozucu

[1335] *Eren*'e göre, ifanın yanı sıra alacaklının temerrüdünde borçlunun tevdi yetkisi ve ifa yerini tutan edim gibi borcu sona erdiren sebepler de bu bölümde yer almamıştır (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1283).

şartın gerçekleşmesi veya hak düşürücü sürenin geçmesi sonucunda da borcun sona ermesi mümkündür. Aşağıda borcu sona erdiren sebeplerden, rehin cirosu bakımından özellik taşıyanlar üzerinde kısaca durulmuştur.

Rehin hakkının alacağa bağlı bir hak olmasından dolayı, asıl borcun tamamen sona ermesi durumunda, tüm diğer rehin türlerinde olduğu gibi bu kuralın bir sonucu olarak alacağa bağlı (fer'i) rehin hakkı da ilke olarak sona erer[1336]. Bu hususu düzenleyen TBK m. 131/1'e göre, "*asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur.*"[1337] Alacak hakkının ifasını güvence altına almak için öngörülen rehin hakkının, alacağın sona ermesine bağlı olarak kendiliğinden son bulması, kurulmasındaki amaç gereği bu alacağın fer'iliğinin bir neticesidir[1338]. Bununla beraber, bazı durumlarda alacak sona erdiği halde rehin hakkının varlığını sürdürmesi mümkündür. Nitekim bu durumun bir örneği cari hesap sözleşmelerinde söz konusu olup, konuyla ilgili açıklamalara aşağıda yer verilmiştir. Yine bir alacağı sona erdiren nedenler, bazen rehnedilen alacağı sona erdirmeyebilir.

Temin edilen alacağın tamamen ödenmesi suretiyle yahut yenileme, takas veya ibra gibi başka bir sebeple sona ermesine bağlı olarak rehin hakkının sona ermesi durumunda rehinli senedin rehneden cirantaya iade edilmesi gerekir (TMK m. 944/1). Dikkat edileceği üzere, temel ilişkiye bağlı olarak rehinli senedin rehneden cirantaya iadesi, söz konusu alacağın ödenmesi ile sınırlı olmayıp ödemeden başka herhangi bir sebeple alacak ilişkisinin sona ermesi halinde de rehin hakkının sona ermesine bağlı olarak rehnalan hamil, senedi iade etmekle yükümlüdür.

[1336] Wieland, *Ayni Haklar*, 720; Berger, *Allgemeines Schuldrecht*, Rn. 595, 190-191 ve Rn. 610, 194-195; Sirmen, *Alacak Rehni*, 109; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 465 ve 497; Cansel, *Menkul Rehni*, 202; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 657 ve 703; Uyar, "İcra Hukukunda", 99; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1020; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1332; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 11, 27 ve 39; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1111; Ayan, *Eşya Hukuku,* 295; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 393; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 155; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 189; Serozan, *Taşınır Eşya*, 351; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, 71 ve 87; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 567 ve 582; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 394; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 302; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 235; Develi, "Rehin Cirosu", 99.

[1337] Ancak tarafların sözleşmede asıl borcun sona ermesine rağmen bağlı hakların ve borçların sona ermeyeceğini kararlaştırabileceği yönünde bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1333.

[1338] Cansel, *Menkul Rehni*, 202; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 497; Sirmen, *Alacak Rehni*, 14; Acar, *Rehin Hukuku*, 253; Uyar, "İcra Hukukunda", 99; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 502 ve 506; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Develi, "Rehin Cirosu", 99.

Alacak tamamen ifa edilene kadar rehin hakkı devam edeceğinden, diğer bir deyişle rehinli senet bir bütün olarak alacağın tamamı için teminat teşkil ettiğinden rehnalan hamil, alacağını tamamen almadıkça rehinli senedi rehneden cirantaya iade etmek zorunda değildir (TMK m. 944/2). Bu durum "*teminatın bölünmezliği* ya da *rehin hakkının bölünmezliği ilkesi*"nin bir gereğidir. Bu ilkeden kambiyo senetlerinin rehni bakımından şu sonuçlar çıkarılabilir:

Rehin cirosu ile alacağın bütün fer'ileriyle birlikte tamamı için teminat sağlandığından, alacağın bir kısmının ödenmiş olması rehinli senedin geri verilmesini gerektirmez. Bu durumda senet üzerindeki rehin hakkı, kalan alacak miktarı için varlığını sürdürür ve senet rehnalan hamilin elinde bulunmaya ve teminat işlevini görmeye devam eder. Bu kural, aynı alacak için birden fazla kambiyo senedi üzerinde (toplu rehin) veya birden fazla alacak için bir veya daha fazla kambiyo senedi üzerinde rehin tesisi halinde de geçerlidir (TMK m. 944/2). Buna göre temin edilen alacağın bir kısmının veya birden fazla ise bazılarının ödenmesi, rehin konusu senedin veya birden fazla rehinli senet var ise bazılarının geri verilmesini gerektirmez. Bu kural rehnin borçludan başka üçüncü bir kişi tarafından verilmesi halinde de geçerlidir[1339]. Ancak taraflar aksini kararlaştırabilir[1340],[1341].

3.1.1.2. İfa (Ödeme)

Temin edilen alacağın borçlu veya onun hesabına hareket eden üçüncü bir kişi tarafından tamamen ödenmesiyle senette şekli olarak varlığını koruyan rehin cirosu sona erer[1342]. Bir borcun, emre yazılı bir senetle temini halinde beklenen ödeme tarzı,

---

[1339] Cansel, *Menkul Rehni,* 25; Acar, *Rehin Hukuku,* 51.

[1340] Sirmen, *Alacak Rehni,* 24; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 136. Teslime bağlı rehindeki durum için bkz. Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 472-473; Cansel, *Menkul Rehni,* 24 vd.; Davran, *Rehin Hukuku,* 91; Acar, *Rehin Hukuku,* 50 vd.; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1094 vd; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1007 vd.; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 16-18; Sirmen, *Alacak Rehni,* 24; Ayan, *Eşya Hukuku,* 274-275; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 124; Uyar, "İcra Hukukunda", 97; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 840-841; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 76-78.

[1341] Bunun haricinde durum ve şartlar gerektiriyorsa kısmi ödeme halinde rehin konusunun bir kısmının iadesi gerekebilir. Örneğin, bir bankaya olan borcu temin için 10 adet bono verilmiş ise yapılan ödeme nispetinde o miktarda senedin iadesinin gerektiği söylenebilir (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656).

[1342] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Cansel, *Menkul Rehni,* 205 ve 214; Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 155; Sirmen, *Alacak Rehni,* 110; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 657; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 506; Ayan, *Eşya Hukuku,* 282; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150; Develi, "Rehin Cirosu", 99; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 140. Ancak alacağın üçüncü kişi tarafından ifa edilmesi durumunda her zaman alacak sona

rehinli senedin tahsili veya paraya çevrilmesi olmayıp, borcun borçlu tarafından ödenmesidir. Dolayısıyla rehinli bir alacak-borç ilişkisinde, taraflar arasındaki ilişkinin normal sona erme şekli, temin edilen borcun ödenmesidir[1343].

Borç ifa edilmediğinde işlevsel hale gelen rehin hakkının varlığı, ödeme ile sona eren borcun ifa edilmeme riski kalmayacağı için anlamsızlaşacağından[1344], temin edilen borcun ödenmesiyle, karşılıksız ve sebepsiz kalan rehin işlemi hükmünü kaybeder[1345]. Ancak asıl borç ilişkisi ortadan kalkmasıyla birlikte, rehin cirosu kendiliğinden hükümsüz hale gelmez[1346]. Bu durumda, rehin cirosu çizilmeli ve senet rehneden cirantaya iade edilmelidir (TTK m. 646/1, m. 709/1, TMK m. 944)[1347]. Rehin veren

---

ermez. TBK m. 127 hükmü gereğince, başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde veya alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde, ifada bulunan üçüncü kişi, ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur. Dolayısıyla rehin veren borçludan başka bir kimse ise borcu ödeyerek alacaklının haklarına halef olur, fer'i nitelikteki rehin hakkı da alacağı takip eder. Böylece bu kimsenin ifası ile rehnin rehin alan tarafından paraya çevrilmesi önlenmekte, ancak ifaya rağmen alacak ve rehin hakkı varlığını sürdürmektedir. Fakat taşınır ve dolayısıyla alacak rehninde, taşınmaz rehninden farklı olarak, kişi kendi malı üzerinde rehin hakkı tesis edemeyeceğinden, rehin hakkı kural olarak sona erer (Cansel, *Menkul Rehni,* 204, 205, 217 ve 219; Sirmen, *Alacak Rehni,* 110; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 394-395). Ancak *Saymen/Elbir,* rehinle temin edilen alacağı ifa eden üçüncü kişinin, halefiyet kuralları gereğince rehinli alacaklının alacak hakkını ve rehin hakkını kazanmış olduğunu, böylece rehin hakkının sona ermeyip, borcu ifa eden üçüncü kişiye intikal edeceğini, TBK m. 127 hükmü gereğince aynı sonucun alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağının borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği halde de olduğunu belirtmiştir (Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 657-658). Bu konu üzerinde aşağıda (bkz. 3.1.1.4. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi) daha detaylı bir şekilde durulmuştur.

[1343] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 506; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150.

[1344] Acar, *Rehin Hukuku,* 251.

[1345] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150.

[1346] Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 201; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 109; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 630; Develi, "Rehin Cirosu", 99; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44-45.

[1347] Asıl borç ilişkisinin sona ermesi neticesinde rehin konusu senedin cirantaya iade şekli ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir kısım yazarlara göre (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510; Kayar, *Ticaret Hukuku,* 630; Sirmen, *Alacak Rehni,* 84; Özel, "Kambiyo Senetlerinde", 109; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150; Develi, "Rehin Cirosu", 99; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Kutlu, "Kambiyo Senetleri", 98) bu durumda rehin cirosu çizilerek senedin rehneden cirantaya iade edilmesi gerekir. *Pulaşlı*'ya göre ise, bu durumda rehin cirosunun çizilmesiyle veya senedin cirantaya iade edilmesiyle rehin cirosu hükümsüz hale getirilir (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 201). Ancak yazar, bu durumdan bağımsız olarak, senedin cirantaya geri verilmesi halinde rehin cirosunun etkisinin kaybedeceğini, bu nedenle rehin şerhinin çizilmesine gerek olmadığını, TTK m. 686/1'de yer alan "*çizilmiş cirolar bu hususta yazılmamış sayılır*" hükmünün tedavülde olan senette hamilin yetkili hamil olduğunun tespiti ile ilgili olduğunu, bu nedenle rehnalan hamilin borçlu rehneden cirantaya senedi geri vermesi halinde uygulanmayacağını, ancak vadesi gelmemiş senedin ciro edilmesinin talep edilmesi halinde senet tedavül edeceğinden ve kesintisiz ciro zincirine göre yetkili hamilin teşhisi gerekeceğinden rehin cirosunun çizilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 203 ve dn. 169a). *Bozer ve Göle*'ye göre ise, asıl borç ilişkisinin ortadan kalkmasıyla birlikte rehin cirosu çizilmeli ve/veya senet

veya onun yerine borcu ödemeyi üzerine alan üçüncü kişi, rehnalan hamil senedi iade etmedikçe ödemeden kaçınabilir. Rehin veren senedi almadan ödemede bulunmuşsa senedin karşılıksız olduğunu iddia edebilir ve hatta ihtiyati tedbir talep ederek, senedin ödenmesini men ettirebilir (HMK m. 389-399, TTK m. 757-765)[1348]. Senedin iadesinden sonra ciranta, senetten doğan haklarını kendisinden önce gelen başvuru borçlularına karşı kullanabilir[1349].

Rehin hakkının herhangi bir sebeple sona ermesine bağlı olarak rehin konusu senedin rehin veren cirantaya iade edilmesi gerekir (TMK m. 944/1). Ancak aynı senet üzerinde art rehin mevcutsa, senedin art rehin hakkı sahibine verilmesi gerekir. Nitekim TMK m. 941'de, rehinli alacaklıya art rehin kurulduğunun ve alacak ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesi gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Söz konusu bildirim yapılmaksızın rehin konusunun art rehin hakkı sahibi olduğunu belirten kişiye iade edilmesi, geri verme borcuna aykırı nitelik taşır ve rehnalan hamilin TBK m. 112 anlamında sorumluluğu söz konusu olur[1350].

Haklı bir sebebe dayanmıyorsa, senedin iade edilmesinin geciktirilmesi, TBK m. 49 ve m. 114 hükümleri uyarınca ciro edilenin sorumluluğunu doğurabilir[1351]. Bu

---

rehin veren cirantaya iade edilmelidir (Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 109). *Can,* rehinli senedi iade edip iade esnasında rehin cirosunun üstünün çizilmesi usulü dışında, rehinli senedin ters ciro yoluyla da rehneden cirantaya iade edilebileceğini belirtmiştir (Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 102). *Karayalçın*, rehinle temin edilen alacağın sona ermesi üzerine rehinli senedin cirantaya iade edilmesi gerektiğini, bu durumda tekrar ciro veya rehin cirosunun çizilmesi ile cirantanın rehin cirosundan önceki durumunu yeniden iktisap etmiş olacağını belirtmiştir (Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 155). *Haertlein*, rehinli senedin iadesi ile rehnin sona ereceğini, geriye cironun gereksiz olduğunu, ancak alacaklının rehin cirosunu çizebileceğini belirtmiştir (Langenbucher/Bliesener/Spindler (Hrsg.), Haertlein, BGB § 1292, Rn. 10). Benzer yönde bkz. MünchKomm – Damrau, BGB § 1292, Rn. 13. Kanaatimizce, rehin cirosunun yapılmasına neden olan asıl borç ilişkisinin ortadan kalkmasıyla birlikte rehin cirosunu da hükümsüz hale getirmek için senedin mutlaka rehneden cirantaya iade edilmesi gerekir. Rehin cirosunun çizilmesi gerekmekle birlikte bu çizme eylemini rehnalan hamil yapabileceği gibi kendi cirosunu çizme hakkı olan rehneden ciranta da yapabilir. Ancak yalnızca rehin cirosunun çizilmesi, rehin hakkını sona erdirmez. Nitekim *Öztan* da senedin iadesiyle rehin hakkının sona erdirilmesinin mümkün olduğunu ve bu durumda cirantanın kendi imzasını çizmek hakkına sahip olduğunu, tarafların rehin hakkının sona erdiği konusunda anlaşmaları veya rehin hakkı sahibinin bu hakkından vazgeçtiğini beyan etmesi ihtimalleri dışında yalnızca rehin cirosunun çizilmesi suretiyle rehin hakkının sona ermeyeceğini belirtmiştir (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 631).

[1348] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 510.

[1349] Karayalçın, "Rehin Cirosunda", 227-228, dn. 1; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150.

[1350] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 408.

[1351] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 629; Cansel, *Menkul Rehni,* 244; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 45, Sayıcı, "Rehin Cirosu", 136. Bu yönde bkz. Y. HGK, 01.11.1972, E. 1971/730, K. 897, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 629, dn. 396; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 378-379.

durumda rehneden ciranta, teslime bağlı rehin sözleşmesine (TMK m. 954/2; m. 944/1) dayanarak senedin iadesini talep edebileceği gibi[1352], rehin veren aynı zamanda rehin konusunun maliki ise mülkiyet hakkına dayalı olarak istihkak davası da açabilir (TMK m. 683/2)[1353]. Hatta rehnalan hamilin, rehin konusu senedi iade etmeden önce iflas etmesi haline, malik sıfatındaki rehneden ciranta senedin iflas masasından ayrılmasını ve kendisine verilmesini talep edebilir[1354].

Rehin hakkı sona ermesine rağmen senedi iadeden kaçınan hamil, geri verme borcu doğduğu andan itibaren korunmaya değer bir menfaati bulunmadığı için iyiniyetli olmayıp kötüniyetli haksız zilyet konumundadır[1355]. Buna göre rehnalan hamil, geri vermekle yükümlü olduğu senedi haksız alıkoymuş olması yüzünden rehneden cirantanın, senedi kullanmasını engellemiş olmasından dolayı uğradığı zararlardan sorumludur (TMK m. 995/1). Rehnalan hamilin rehin konusunu geri verme borcuna aykırı davranması veya iade etmesi gereken kişiden başka birine vermesi halinde hak sahibinin uğradığı zarardan sorumlu tutulabilmesi için kötüniyetli zilyet olması yeterli olup, kusuru aranmaz[1356]. Fakat rehin konusunu kime vereceğini bilmediği sürece, ancak kusuruyla verdiği zararlardan sorumludur (TMK m. 995/3). Diğer taraftan kötüniyetli haksız zilyet konumundaki rehnalan hamil, yaptığı giderlerden ancak hak sahibi için de zorunlu olan giderlerin karşılığını isteyebilir (TMK m. 995/2). Bu kapsamda rehnalan hamil tarafından yapılan ve başvurma hakkının kullanılması aşamasında yerine getirilen protesto ve ihbar masraflarının hak sahibi rehneden ciranta için de zorunlu olduğu ve bu nedenle kendisinden talep edilebileceği söylenebilir[1357]. Söz konusu masraflar için hamilin senet üzerinde hapis hakkının (TMK m. 950 vd.) bulunduğu kabul edilir. Buna göre hamil, zilyetliğinde bulunan ve iadesi gerekli olan borçluya yani rehneden cirantaya ait kıymetli evrakı iade etmeyip alacağının güvencesi olarak alıkoyabilir ve borç ödenmez ise paraya çevirtebilir.

[1352] Ayan, *Eşya Hukuku,* 282 ve 297; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1019; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 391.

[1353] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 496 vd.; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1019; Ayan, *Eşya Hukuku,* 282 ve 297; Acar, *Rehin Hukuku,* 254; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 407; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 392; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 136.

[1354] Develi, "Rehin Cirosu", 99; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 409; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 392; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 137.

[1355] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 407-408.

[1356] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 408.

[1357] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 136.

Belirtmek gerekir ki rehin cirosu ile devredilen senedin rehneden borçluya geri verilmesi, her zaman borcun sona erdiği anlamına gelmemektedir. Ancak bu durumda, temel ilişkideki asıl borç teminatsız kalır[1358]. Nitekim Yargıtay bir kararında[1359], "*taraflar arasındaki kredi anlaşması uyarınca bankaca verilecek paraları ve cari hesap bakiyesini temin maksadile rehin edilen ticari senetlerin borçluya geri verilmiş oluşu B.K. 87, 88 inci maddeleri hükümlerinin mutlak şekilde tatbikini, yani mahkemenin kabul ettiği gibi borcun düşmesini gerektirmez. Zira bu senetler borcun menşei ve dayanağı değil, teminatıdır. Teminat senedinin geri verilmiş oluşu ancak alacağın teminatsız kalmasını gerektirebilir*" şeklinde içtihatta bulunmuştur. Elbette rehneden cirantanın asıl borç için alacaklı rehnalan hamile başka bir teminat sağlaması ve bu nedenle senedi geri alması da mümkündür[1360].

Özellikle bankalarla akdedilen kredi sözleşmelerinde rehin konusunun iadesine ilişkin sorumsuzluk kaydı yer almaktadır. Şöyle bir sözleşme hükmü bu tür sorumsuzluk kaydına bir örnektir: "*Banka, alacaklı olmasına karşın, hiçbir sebep göstermeksizin rehin, ipotek gibi ayni veya kefalet, garanti, aval gibi şahsi teminatları tamamen veya kısmen iade, fek, terkin etmeye yetkili olup, bunun için Müşteri'nin izin, onay, rıza ve muvafakatine ihtiyaç bulunmamaktadır. Müşteri ile ayni veya şahsi teminatı veren kişi veya kişiler arasındaki ilişki hiçbir şekilde Bankayı ilgilendirmemekte olup, Müşteri teminatların tesis veya iadeleri ile ilgili olarak Banka'ya karşı hiçbir talepte bulunmayacağını, bu yöndeki tüm haklarından peşinen vazgeçtiğini şimdiden kabul, beyan ve taahhüt eder*." Söz konusu sorumsuzluk kayıtlarının geçerliliğinin TBK m. 115 ve 116 çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Bankacılık, yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülen ve aynı zamanda uzmanlığı gerektiren bir mesleki faaliyet olduğundan, her türlü sorumsuzluk kayıtları geçersizdir (TBK m. 115/3, m. 116).

3.1.1.3. Yenileme (Tecdit)

Borcu sona erdiren bir diğer sebep de TBK m. 133-134'te düzenlenen yenilemedir. Alacaklı ve borçlu arasında yapılan yenileme sözleşmesi ile yeni bir borç

[1358] Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 204; Develi, "Rehin Cirosu", 99.
[1359] Y. 12. HD, 27.12.1973, E. 1973/12290, K. 1973/11828, Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 153, dn. 200; YKD, Yıl 1975, Sayı 3, s. 91.
[1360] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 137.

meydana getirilerek mevcut bir borç sona erdirilmektedir[1361]. Bunun sonucunda eski borç ve bu alacağa bağlı faiz, ceza koşulu, rehin gibi fer'i haklar sona erecek olup, onun yerine bağımsız nitelikte yeni borç doğar. Bu durumda eski borcun yerine geçen ancak kendi bağımsız niteliği olan yeni borç için rehin hakkının da yeniden kurulması gerekmektedir[1362]. Daha önce var olan birden fazla rehin var ve yenileme sonrası sona erip doğan yeni borç için yeniden kurulmuşsa, sıra düzeninin de yeniden kurulması gerekli olup eski sıra düzeni geçerli değildir[1363].

Yenileme ile birlikte eski borca bağlı güvencenin sona ermeyeceği yalnızca cari hesap sözleşmesi hakkında kabul edilmiştir. Nitekim çeşitli kalemlerin bir cari hesaba yalnızca kaydedilmiş olması, borcun yenilenmiş olduğu anlamına gelmez (TBK m. 134/1). Ancak cari hesaplarda belli bir hesap devresi sonucunda hesap kesilmiş ve hesap sonucu (hesabı tutan tarafın alacak ve borçları birbirinden çıkardıktan sonra bulduğu artan tutar, hesap bakiyesi) diğer tarafça kabul edilmişse, borç kendiliğinden yenilenmiş olur. Bu durumda her iki tarafın alacakları sona ererek, onların yerine kalan miktar kadar yeni bir alacak doğar ve yeni hesap devresi için cari hesaba geçirilen bakiye alacak üzerinde yeni bir borç ilişkisi meydana gelir. Hesap devresi sonunda yenileme sonucu mevcut borç sona erip hesap bakiyesi üzerinde yeni bir borç ilişkisi meydana geldiğinden teminatların, fer'ilik ilkesi gereğince son bulması gerekirken, hesapta yer alan ve sona eren her bir alacağa ait rehnin ve diğer güvencelerin sona ermeyip ilişkin olduğu alacak miktarınca bakiye için de güvence oluşturacağı kabul edilmiştir (TBK m. 134/2-3). Ancak hesabın tamamı için güvence verilmiş ise, bakiyenin tamamı için teminat oluşturacağı kuşkusuzdur[1364]. Söz konusu hüküm istisna niteliğinde olup sınırlı yorumlanmalı, yenileme durumunda rehin hakkının sona ermeyeceğinin yalnızca cari hesap ilişkilerinde geçerli olduğu kabul edilmelidir. Nitekim öğretinin değerlendirmesi

[1361] Borcun yenilenmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Tennur Koyuncuoğlu, Ömrüncegül İçöz Koyuncuoğlu ve Hikmet Koyuncuoğlu, *Türkiye Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Yargıtay Kararları İle Birlikte Borcun ve Sözleşmenin Yenilenmesi (Novatio - Yenileme),* 1. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2017).

[1362] Cansel, *Menkul Rehni,* 204; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 653; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1112; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 395; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 407.

[1363] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 5; Cansel, *Menkul Rehni*, 204-205; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1112; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 408. Aksi yönde bkz. Haffter, *Das Fahrnispfandrecht*, 28-29.

[1364] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 565; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 659, dn. 45.

de bu yöndedir[1365]. Teminatların sona ermeyeceğine ilişkin TBK m. 134/3 hükmü emredici olmayıp, aksinin kararlaştırılması mümkündür.

Yenileme ile eski borca bağlı rehin hakkının sona ermeyip, eski borcun yerine geçecek yeni borç için devam edeceğinin kararlaştırılmasının mümkün olup olmadığı hususu üzerinde durulmalıdır. Türk Borçlar Kanunu'nda bu yönde açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim az önce değindiğimiz üzere, cari hesaba dayalı yenilemede TBK m. 134/3 gereğince eski borç için mevcut olan güvencelerin yenilenen borç hakkında da devam edeceği, ancak tarafların aksini kararlaştırabileceği belirtilmiştir. Dikkat edileceği üzere eski borç sona erince ona bağlı olan rehin hakkının da sona ereceği kuralının tek istisnası olan cari hesaba dayalı yenilemede aksinin kararlaştırılmasının mümkün olduğu açıkça belirtilmiş iken, yenilemenin doğal sonucu olarak bağlı hakların ve borçların da sona erdiğini belirten hükümlerde aksinin kararlaştırılabileceğine ilişkin bir istisnai düzenleme yoktur. Bu nedenle yenilemede rehin hakkının saklı tutulması anlaşmasının hüküm ifade etmeyeceği kanaatindeyiz[1366].

3.1.1.4. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi

Bir borç ilişkisinde alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişinin aynı malvarlığı kesimi üzerinde birleştiğinde, diğer bir deyişle bir kişinin (gerçek veya tüzel) aynı borcun hem alacaklısı hem de borçlusu olması durumunda borç kural olarak kendiliğinden, yani

---

[1365] Cansel, *Menkul Rehni,* 204-205.

[1366] *Makaracı Başak*'a göre, taraflar, yenileme halinde daha önce tesis edilmiş rehin hakkının yeni alacak için de devam edeceği hususunda anlaşma yapabilirler. Ancak bu halde rehnin sırası alacağın doğduğu tarihe göre belirlenir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 395). *Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve Koyuncuoğlu* da yenilemeye rağmen bağlı hakların sona ermeyeceğinin kararlaştırılabileceğini belirtmiştir (Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve Koyuncuoğlu, *Yenileme,* 146). *Hatemi* ve *Gökyayla*'ya göre, yenilemeye rağmen rehin hakkı sahibi rehni elinde tutmuşsa, yeni doğan borç için teminatın devam ettiği kabul edilmektedir (Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 308-309). Nitekim *Oğuzman* ve *Öz*'e göre, rehin verilen şey borçluya ait ise, rehin anlaşmasının örtülü olarak yenilendiği de söylenebilir (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 563, dn. 48). Aynı yönde bkz. von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 653; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve Koyuncuoğlu, *Yenileme,* 148. *Oğuzman* ve *Öz*'e göre, kefalet ve rehin hakkının saklı tutulması şartıyla yapılan yenilemenin, kefilin ve rehin verenin yeni alacak için teminat vermeyi kabul etmemeleri durumunda hükümsüzleştiği ve eski borcun devam ettiği sonucuna varılabilir (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 563, dn. 49). Yazarlara göre, teminatların devam edeceğini belirterek alacaklıyı yenilemeye teşvik etmeleri örneğinde olduğu gibi, istisnai bazı hallerde yenilemeden sona kefilin veya rehin verenin eski borca bağlı kefalet ve rehin hakkının sona erdiğini ileri sürmeleri hakkın kötüye kullanılması sayılarak önlenebilir (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 563, dn. 49). *Atakan*'a göre de rehne konu taşınır mal borçluya ait değilse taşınır rehni kurmak için yenilenen alacağın alacaklısı ile rehin verenin yeniden anlaşması gerekmektedir. Rehinli taşınır mal borçluya ait ise, rehin sözleşmesi başkaca bir işleme gerek olmaksızın yenilenmiş sayılır (Murat Can Atakan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26/2 (2018): 408).

tarafların bir davranışına gerek olmaksızın sona erer (TBK m. 135/1)[1367]. Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, kanun gereği (örneğin, miras yoluyla) kendiliğinden gerçekleşebileceği gibi bir hukuki işlemden de (örneğin TBK m. 202 gereğince malvarlığı birleşmesi veya alacaklının alacağını borçluya devretmesi veya alacaklının ve borçlunun aynı sözleşme içerisinde alacaklarını ve borçlarını üçüncü bir kişiye aynı anda devir ve nakletmesi yoluyla) doğabilir[1368].

Birleşme ile yalnızca asıl borç değil, TBK m. 131/1'e göre bağlı haklar ve borçlar da kendiliğinden son bulur. Buna karşılık bu haklar ve borçlar, bağımsız bir alacak niteliğini kazanmış ise bunlar artık alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi nedeniyle sona ermez[1369]. Üçüncü kişilerin birleşmeden önce alacak üzerinde mevcut olan hakları da alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden etkilenmez (TBK m. 135/1, c.2). Örneğin A'nın B'den olan alacağını B'ye devretmesi veya miras yoluyla alacağın B'ye geçmesi durumunda, daha önce A'nın alacağı üzerinde rehin hakkı sahibi olan C'nin bu hakkı birleşmeden etkilenmez[1370].

Kural bu olmakla birlikte, taşınmaz rehni[1371] ile kıymetli evraka ilişkin özel hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir (TBK m. 135/3). Kıymetli evrak hukukuna ilişkin olarak, TTK m. 681/3'te istisna getirilmiştir. Buna göre, kambiyo senedi daha önce senetle hiçbir ilgisi olmayan üçüncü kişilere ciro edilebileceği gibi poliçeyi kabul etmiş

[1367] Öğretide, TBK m. 116 hükmünün borç ilişkisi bakımından da kıyasen uygulanabileceği, buna göre alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide toplanması neticesinde bir borç ilişkisinin de sona ermesinin mümkün olduğu ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz. Mustafa Alper Gümüş, "Alacaklı ve Borçlu Sıfatının Birleşmesi (BK m. 116)", *Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7/2 (2008): 30-31; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku: Genel Hükümler C. I,* 6. Bası (İstanbul: Sermet Matbaası, 1976), 1195. Aksi yönde bkz. İsmail Atamulu ve Emre Köroğlu, "Türk Borçlar Hukukunda Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi Sebebiyle Borcun Sona Ermesi (TBK m. 135)", *ERÜHFD*, 13/1 (2018): 152, dn. 2.

[1368] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1294; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 660; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 840; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 407; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 565-566; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 309; Gümüş, "Birleşme", 33 ve 34; Tunçomağ, *Borçlar Hukuku,* 1196; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 153-154. Bu yönde bkz. "*Alacak ve borcun aynı kişide birleşmesi, ölüm (mirasçılık) veya yaşayanlar arası bir hukuki işlemin sonucu olabilir. Örneğin alacaklının, borçlunun ölümüyle onun mirasçısı olması veya bir işletmenin bütün aktif ve pasifi ile devralınması (BK md. 179) ve devralanın, devraldığı işletmeye bir borcunun bulunması veya alacaklının alacağını borçluya temlik etmesi hallerinde alacaklılık ve borçluluk sıfatları aynı kişide birleşmiş olur. Böylece alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesine yol açan olay, hukuksal işlemden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir.*" Y. HGK, 15.04.2011, E. 2011/17-13, K. 2011/191, www.kazanci.com.tr; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 153-154, dn. 5.

[1369] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1294; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 310; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 162-163.

[1370] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1295; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 566-567; Gümüş, "Birleşme", 47; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 163.

[1371] Taşınmaz rehni ile ilgili özel hükümler için bkz. TMK m. 858/1, m. 914/2.

olsun olmasın muhataba, düzenleyene ve daha önce kambiyo ilişkisine girmiş olanlara (ciranta, avalist[1372] gibi) ciro edilebilir ve bu kişiler de senedi tekrar ciro etmek suretiyle tedavüle sokabilirler (TTK m. 681/3; m. 778/1). Görüldüğü üzere, senedin düzenleyene ciro edilmesinde olduğu gibi poliçenin veya bononun senet borçlusuna ciro edilmesi durumunda, alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide birleşmesine rağmen, kıymetli evrak hukukunun önemli bir özelliği gereği, borç sona ermemekte, yalnızca donmakta, yani etkinliğini kaybetmiş olsa da varlığını korumaktadır[1373]. Fakat senedin yeniden ciro edilerek tedavüle çıkartılması ve böylece kambiyo taahhüdüne yeniden etkinlik kazandırılması da imkan dahilindedir. Dikkat edileceği üzere, TTK m. 681/3 hükmü ile sağlanan imkan ile senet borçlusu ve alacaklısı sıfatının birleşmesi halinde borç son bulmamakta, senede bağlı alacak, borçlusu tarafından ciro yoluyla bir başkasına devredilebilmektedir.

Bu başlık altında özel olarak incelenmesi gereken esas husus ise rehinli alacaklı, rehin veren ve rehin konusu alacağın borçlusu sıfatlarından ikisinin aynı kişide birleşmesinin rehin cirosuna etkisidir.

"*Hiç kimse mülkiyet hakkı sahibi olduğu nesne üzerinde diğer bir ayni hakka sahip olamaz*" ilkesi gereğince, taşınır rehninde bir kimsenin kendisine ait olan taşınır üzerinde rehin hakkı sahibi olamayacağından, mülkiyet ile rehin hakkının aynı kişi üzerinde birleşmesi halinde rehin hakkı sona erer[1374]. Aynı doğrultuda hak ve alacak rehninde de rehinli alacaklı tarafından şirket hissesinin devralınması örneğinde olduğu gibi[1375] rehin konusu hak ve alacak ile rehin hakkının aynı kişide birleşmesi halinde

---

[1372] *Gümüş*, poliçede başvuru borçlusu olarak düzenleyen ve ciranta lehine aval verenlerin borcunun, kambiyo taahhüdüne yabancı bir borç olduğunu, dolayısıyla düzenleyen ve cirantalar lehine aval verenlere yapılacak ciro ile alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmediğini, aynı sonucun asıl borçlu konumundaki muhatap lehine aval verenlere ve aval verenler yerine temsil yetkisi olmaksızın veya yetkisini aşarak imza atan kişilere yapılacak ciro için de geçerli olduğunu belirtmiştir (Gümüş, "Birleşme", 51).

[1373] Belirtmek gerekir ki kabul etmemiş muhatap, henüz kambiyo ilişkine dahil olmadığından, diğer bir deyişle borçlu sıfatına sahip olmadığından, poliçenin cirosunun bu kişiye yapılması, alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi durumu söz konusu olmaz. Bu yönde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak*, 566; Gümüş, "Birleşme", 50.

[1374] Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 73 ve 155; Art. 888, Rn. 11; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 499; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1111-1112; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1979), 99; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296; Cansel, *Menkul Rehni*, 75, 203, 205 ve 217; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750; Acar, *Rehin Hukuku*, 257; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 393; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 408-409.

[1375] Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 529.

rehin hakkı son bulur[1376]. Buna göre, rehnalan hamilin miras yoluyla rehin konusu senedin mülkiyetini kazanması halinde olduğu gibi, rehin konusu kambiyo senedinin mülkiyeti ile rehin hakkının aynı kişide birleşmesi, senet üzerindeki rehin cirosunu sona erdirir.

Konuyu örneklerle açıklamakta yarar vardır. Örneğin tek mirasçı A, borçlu olduğu ve karşılığında elindeki bonoyu rehin cirosuyla devrettiği murisi B'nin ölümüyle, hem alacaklı hem de borçlu sıfatını kazanır. Aynı zamanda verdiği rehinli senet de geri gelir. Bu durumda bir kimsenin kendisine ait olan taşınır üzerinde rehin hakkı sahibi olmayacağı ilkesi gereğince rehin hakkı son bulur. Yine A'nın B'nin borcunu teminen elindeki bonoyu rehin cirosuyla devrettiği C'nin kendisinin tek mirasçısı olduğu durumda, A'nın ölümü halinde C, rehinli alacaklı olmakla birlikte A'nın külli halefi olduğu için rehin cirosuyla devredilen kambiyo senedinin mülkiyetini de kazanır. Bu durumda yine taşınır rehnindeki bir kimsenin kendisine ait olan taşınır üzerinde rehin hakkı sahibi olmayacağı ilkesi gereğince, rehin hakkı sona erer. Aynı örnekte rehin veren malik sıfatındaki A, borcu ödeyip senedi rehinden kurtardıktan sonra, kanundan doğan halefiyet gereğince hem temin edilen alacağı hem de ona bağlı rehin hakkını kazanmaktadır (TBK m. 127/1, TMK m. 884 kıyasen). Bu durumda rehnedilen kambiyo senedinin maliki yani alacaklısı ile rehinle temin edilen alacağın alacaklısı sıfatı A'da birleştiğinden, kural olarak rehin hakkı sona erer[1377]. Bu durum rehin veren A'nın rehinle temin edilen alacağı devralması halinde de söz konusu olur. Aynı örnekte, rehnalan hamil C'nin miras yoluyla temin edilen alacağı kazanması halinde, rehinle temin edilen alacağın alacaklısı ile rehnedilen alacağın yani kambiyo senedinin alacaklısı sıfatları birleşeceğinden, kural olarak rehin hakkı yine sona erer.

Fakat malik sıfatı ile rehnalan hamil yani rehinli alacaklı sıfatının birleşmesi sonucu kişinin kendi kambiyo senedi üzerindeki rehnin devamında belirli bir menfaati var ise diğer bir anlatımla rehin hakkının sona ermesi malik aleyhine adil olmayan bir

[1376] Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1044; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 548; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1132; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 39; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 872; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 106; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Ayan, *Eşya Hukuku,* 326; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 704; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 393.

[1377] Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 499; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1111-1112; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296; Acar, *Rehin Hukuku,* 257; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 725; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 393; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 138.

sonuç doğuracak ise, istisnai olarak rehin hakkının sona ermeyeceği söylenebilir. Örneğin başkasının borcu için iki ayrı alacaklı lehine kambiyo senedi üzerinde rehin hakkı kurulmuş ve rehin veren malik önce gelen rehinli alacaklıya borcu ödeyerek haklarına halef olmuşsa (TBK m. 127/1), bu durumda rehin veren malikin alacağa bağlı olarak kendi senedi üzerindeki rehin hakkının sona ermesi gerektiğinin kabul edilmesi, sonra gelen rehin hakkı sahibinin ön sıraya gelmesi neticesinde rehin veren malik aleyhine haksız bir menfaat sağlamasına neden olur. Bu nedenle kambiyo senedi üzerinde borcu ödeyen ve böylece alacakla birlikte rehin hakkını iktisap eden malikin korunması ve diğer hak sahiplerinin haksız menfaat sağlamalarının önlenmesi amacıyla lehine rehin hakkının varlığı kabul edilmelidir[1378],[1379]. Böylece malik, rehin hakkına dayanarak senedi paraya çevirterek borçlu namına ödediği bedeli yani alacağını satış parasından diğer alacaklılardan önce tahsil edebilir[1380]. Bunun dışında lehine rehin hakkı tanınmış malikin bu hakkından vazgeçmesi (sona erdirmesi) veya alacağı devrederek üçüncü kişiye intikal ettirmesi de mümkündür[1381].

Başka bir örnek vermek gerekir ise, müteselsil kefillerden birinin aynı zamanda kambiyo senedini rehin olarak verdiği bir durumda, kefilin TBK m. 586/2'deki şartların oluşmasıyla alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde alacaklının asıl borçluya karşı sahip olduğu alacak hakkı (TBK m. 596/1) ve gerçekleşen halefiyete bağlı olarak asıl borca bağlı teminatlar da kendiliğinden kefile intikal eder (TBK m. 596/2). Bu durumda rehin konusu hak ve alacak ile rehin hakkının aynı kişide birleşmesi neticesinde rehin hakkı sona ermez, teselsül ilişkisi dolayısıyla diğer kefile intikal eder[1382].

[1378] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 12; Wieland, *Ayni Haklar,* 721-722; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 499; Cansel, *Menkul Rehni*, 204, 217 ve 219-220; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021 ve 1044; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 394; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 410-411; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 138. *Eskiocak*, rehin hakkının sona ereceğini kabul etmenin hak ve adalet ilkelerine ters düştüğü durumda malik lehine rehin hakkının oluşacağı öğretide kabul edilmiş ise de rehin konusu malikin elinde bulunduğu sürece kamuya açıklığın sağlanamadığını, halbuki bu durumda alacaklıların menfaatlerinin de korunması gerektiğini, zira rehin konusunun malikin zilyetliğinde kaldığı müddetçe malikin fiziki ve fiili tasarruflarına açık olduğunu, dolayısıyla sonra gelen rehin hakkı sahiplerinin de korunması bakımından rehin konusu taşınırın zilyetliğinin tüm hak sahiplerinin veya ihtilaf halinde hakimin belirleyeceği güvenilir bir üçüncü kişiye devredilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 138-139).

[1379] Nitekim Alm. MK'da bu kural, "*rehin hakkının devam etmesinde malikin kanuni menfaatleri bulundukça rehin hakkının sona ermediği kabul edilir*" şeklinde ifade edilmiştir (§1256/2).

[1380] Cansel, *Menkul Rehni,* 204, 217 ve 219-220; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 394.

[1381] Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 138.

[1382] Cansel, *Menkul Rehni,* 204.

Alacak rehni bakımından, rehin konusu alacağın alacaklı ile borçlu sıfatlarının aynı kişide birleştiği durumlarda rehin hakkının sona ermeyeceği belirtilmiştir[1383]. Örneğin A'nın, tek mirasçısı B'den olan alacağını C'ye rehnetmesi ve sonradan A'nın ölümü üzerine rehin konusu alacakta alacaklı ve borçlu sıfatı birleşmiş olmakla birlikte rehin hakkı sona ermemektedir. Kambiyo senetleri bakımından aynı örnekten devam edecek olur isek, A'nın lehtar B'den devraldığı bonoyu rehin cirosuyla C'ye devretmiş ve sonradan miras, birleşme veya devralma yahut tür değiştirme gibi külli halefiyet yoluyla kambiyo senedinin senet borçlusu B'nin mülkiyetine geçmesi durumunda, senet üzerinde var olan rehin hakkı devam eder. Ancak söz konusu senedin mülkiyetinin C'ye geçmesi durumunda rehneden ciranta ile rehnalan hamil sıfatları birleşeceğinden rehin hakkı sona erer.

Alacak rehni bakımından, rehinli alacaklı ile rehin konusu alacağın borçlusu sıfatlarının birleştiği durumda da rehin hakkının sona ermeyeceği belirtilmiştir[1384], [1385]. Örneğin A, B'den olan alacağını B'nin tek mirasçısı olan C'ye rehnetmesi ve sonradan B'nin ölümü üzerine rehinli alacaklı C'nin, aynı zamanda rehin konusu alacağın borçlusu durumuna girmesi, rehin hakkını sona erdirmez. Peki, bu durum kambiyo senedinin rehninde mümkün müdür? Örneğin bir bonoyu düzenleyen D, senedi elden lehtar L'ye vermiş olsun. L de temel ilişki kapsamında alacaklısı olan ve aynı zamanda tek mirasçısı olan C'ye senedi rehin cirosuyla devretmiş olsun. Buna göre rehinle temin edilen alacağın alacaklısı olan C, L'nin ölümüyle birlikte rehnedilen kambiyo senedinin de D ile birlikte borçlularından biri olmaktadır. Bu durum miras ilişkisi dışında rehnalan hamilin D veya L lehine aval vermesi halinde de mümkündür. Belirtilen örneklerde olduğu gibi kambiyo senedinin rehin cirosuyla devrinde de rehinle temin edilen alacağın alacaklısı ile rehnedilen kambiyo senedinin borçlusunun sıfatlarının birleşmesi halinde rehin hakkı sona ermez.

[1383] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 548; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 703; Sirmen, *Alacak Rehni*, 113.

[1384] Sirmen, *Alacak Rehni,* 113; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 549; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 872; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 704; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1133; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1044.

[1385] TBK m. 153/1, b. 5 hükmü uyarınca, "*borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece*" zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur. Borçlunun kendisinin borçlu olduğu alacak üzerinde rehin hakkı sahibi olması halinde de bu hükmün uygulanması, dolayısıyla zamanaşımı süresinin işlememesi, işlemeye başlamışsa durması gerektiği öğretide ileri sürülmüştür (Mehmet Erdem, *Özel Hukukta Zamanaşımı*, 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010), 255, dn. 867'de anılan yazarlar).

TBK m. 135/2 hükmü gereğince, birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ise, sona eren borç, tüm sonuçlarıyla birlikte yeniden canlanır. Buna göre rehinle temin edilen alacağı sona erdiren birleşmenin, örneğin alacaklının mirasçısı olan borçlunun mirası reddetmesi veya bu kişinin mirasçılığına bir engel halin ortaya çıkması (örneğin birleşmesine yol açan ölüme bağlı tasarrufun iptal edildiği [TMK m. 557 vd.] durumlarda) veya bozucu şarta bağlı olarak yapılan alacağın devrinin koşulun gerçekleşmesi nedeniyle ortadan kalkması halinde[1386], borç yeniden aynı koşullarla varlığını sürdürür (TBK m. 135/2). Bu durumda birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkacağından borç hiç sona ermemiş gibi varlığını en başından itibaren devam ettirir.

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesinin geçmişe etkili olarak ortadan kalkmasıyla, alacağa bağlı hakların ve borçların da yeniden canlanacağı kabul edilir. Ancak kambiyo senedi üzerinde kurulan rehin hakkının yeniden doğması için, rehin konusu kambiyo senedinin şayet rehin cirosunun üstü çizilmişse yeniden bir rehin cirosu yapılarak tekrar bu amaçla alacaklıya zilyetliğinin devredilmesi gerekir. Rehin konusu üzerindeki zilyetliğin ortadan kalkması nedeniyle sona eren rehin hakkı (TMK m. 943/1) bu sayede varlığını sürdürür[1387]. Daha öz bir deyişle, birleşmenin ortadan kalkması neticesinde teminatlar, kendi geçerlilik şartlarını taşımaya devam ettirdikleri anda yeniden doğarlar. Fakat birleşmenin gerçekleşmesi neticesinde alacağın sona ermesi ile birleşmeye sebep olan vakıanın hükümsüzleşmesiyle alacağın yeniden doğması arasında geçen sürede, örneğin mirasçının alacağını üçüncü kişiye devretmesi örneğinde olduğu gibi, üçüncü kişiler lehine doğan haklar saklıdır[1388].

Borçlunun alacak üzerinde rehin veya intifa hakkını kazandığı durumlarda, borcun özdeşliği söz konusu olmadığı için alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide

---

[1386] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1295-1296; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 663; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 567; Gümüş, "Birleşme", 43-44; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 164-165.

[1387] Taşınır rehni bakımından aynı yönde bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 394; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 567; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 167. Birleşmenin geçmişe etkili olarak ortadan kalkmasıyla alacak ve borç tekrar varlığını sürdürmesine rağmen rehin hakkının kendiliğinden doğacağını kabul etmenin mümkün olmadığı yönünde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 203; Acar, *Rehin Hukuku,* 257. Birleşmenin ortadan kalkmasına neden olayın niteliğinin teminatların canlanmasında önem taşıdığı, örneğin alacaklının borçlu ile akdettiği alacağın borçluya devrine yönelik bozucu şarta bağlı alacağın devri sözleşmesinde, şartın gerçekleşmesi kural olarak ileriye etkili olduğundan, verilen teminatların, örneğin kefaletlerin artık canlamayacağı yönünde bkz. Gümüş, "Birleşme", 46, dn. 116'da belirtilen yazar.

[1388] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1296; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 310.

toplanmadığından, TBK m. 135 anlamında birleşme söz konusu değildir[1389]. Her ne kadar, borçlunun alacak üzerinde rehin veya intifa gibi haklarını kazandığı durumlarda borç sona ermese de bu durum birtakım hukukî neticeler doğurabilir. Örneğin işleyen zamanaşımı süresi durur ve borçlunun kendisine karşı olan alacak hakkı üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece faiz işlemez. Benzer şekilde borçlu, kendisine karşı olan alacak hakkı üzerinde rehin hakkına sahipse borcunu ister alacaklıya öder, isterse başka bir yere tevdi eder[1390].

3.1.1.5. İfa İmkansızlığı

Borcu sona erdiren sebeplerden biri de borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkansızlıktır[1391]. TBK m. 136/1'e göre, "*borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer*". TBK m. 131/1 gereğince, asıl borç ile birlikte faiz, ceza koşulu, kefalet, rehin gibi bağlı haklar da son bulurlar. Bu durumda rehinli senedin, üzerindeki rehin cirosu çizilerek, rehneden cirantaya iade edilmesi gerekir[1392], [1393].

[1389] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1295; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 661; Tunçomağ, *Borçlar Hukuku,* 1198-1199; Gümüş, "Birleşme", 33; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 161.

[1390] Gümüş, "Birleşme", 33-34; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 662; Atamulu ve Köroğlu, "Birleşme", 161, dn. 35.

[1391] Borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkansızlığa, öğretide "*sonraki kusursuz imkansızlık*" adı da verilmektedir. Bkz. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 842 vd.

[1392] İfa imkansızlığı borçlunun kusurlu davranışından ileri gelmişse, alacaklının uğradığı zararı borçlu tazminle yükümlü olur (TBK m. 112). Bu durumda borcun sona erip ermediğine ilişkin öğretide görüş birliği yoktur. Baskın olan görüşe göre (bkz. von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 569; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku,* 853-854) borcun ifası borçlunun kusuru nedeniyle imkansızlaşırsa, borç sona ermez, edimin içeriği alacaklının zararı tazmin yükümlülüğü olarak değişir. Bu durumda eski borcu temin eden rehin hakkı da varlığını devam ettirir. Aksine, borçlunun kusuru bulunsa da imkansızlıkta borcun sona erdiği kabul edilir ise, alacaklının uğradığı zararı tazmin etme borcu yeni bir borç olarak kabul edileceğinden rehin hakkı sona erer (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 462 ve 570-571; Acar, *Rehin Hukuku,* 256).

[1393] Sorumlu olmadığı sonraki imkansızlık nedeniyle borçtan kurtulan borçlu, imkansızlaşan edim yerine üçüncü bir kişiden başka değerler elde etmiş olabilir. Bu değere, "*ikame değer (surrogat)*" denilir (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 1330-1331; Mustafa Dural, *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1976), 183; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku,* 1009; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 575; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 316). Örneğin borçlanılan edimin yanması üzerine sigortadan alınan sigorta bedeli, kamulaştırılmışsa kamulaştırma bedeli, haksız bir fiil ile tahrip edildiği zaman ödenecek tazminat ikame değerdir (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1331; Dural, *İmkânsızlık,* 190 vd.; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 315-316). Fransız Medeni Kanunu (m. 1303) ve Alm. MK'da (§ 285) alacaklının, edimin yerine geçen ikame değerin kendisine devrini borçludan talep edebileceği düzenlenmiş iken İsviçre ve Türk hukukunda bu konuda bir hüküm yoktur. Ancak öğreti Türk hukuku yönünden de aynı sonuca varmanın mümkün olduğunu, dolayısıyla alacaklının edimin yerine geçen ikame değeri ki niteliği itibariyle bir ifa ikamesi olduğundan kabul etmek zorunda olmamakla birlikte karşı taraftan isteyebileceğini, alacaklının bunu istemesine bağlı olarak borçlunun bu değeri veya bunlar henüz tahsil etmemişse buna ilişkin alacak hakkını iade veya devretmesi gerektiğini, bu

TBK m. 136/3 hükmü gereğince borçlu, ifanın imkansızlığını gecikmeksizin alacaklıya bildirmek ve zararı azaltıcı tedbir varsa bunu almakla yükümlüdür. Bildirim ve önlem alma yükümlülüğünü ihlal eden (bildirimde ve önlem almada geciken veya hiç bildirimde bulunmayan veya önlem almayan) borçlu, alacaklı imkansızlığı bilmiyorsa ve bilebilecek durumda da değilse, alacaklının bu yüzden uğrayacağı zararı tazmin etmek zorundadır. Bu anlamda rehneden cirantanın veya başkasının borcunu temin için senet rehnedilmişse borçlu, rehnalan hamile ifanın imkansızlaştığını gecikmeksizin bildirerek gerekli önlemleri almasını sağlamalı, beklenti içinde zaman ve masraf kaybına uğramasını önlemelidir. Örneğin rehnalan hamil, imkansızlıktan haberdar olmaksızın senet üzerinde sahip olduğu hakka dayanarak başvurma hakkını kullandığında, rehin asıl alacağa bağlı bir hak olduğundan rehinli alacağa ilişkin, örneğin ifada kusursuz imkansızlık nedeniyle sona erdiği ve buna bağlı olarak da rehin hakkının ortadan kalktığı ileri sürülebilir. Bu nedenle rehneden cirantanın veya borçlunun, borcun ifasının imkansız hale geldiğini rehnalan hamile bildirerek senedi geri alması ve/veya rehin cirosunu çizmesi gerekir.

Kısmi imkansızlık, TBK m. 137'de ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu hükümle ifanın kısmen imkansızlaşması durumunda, borçlunun borcundan kısmen kurtulacağı ve ifası mümkün olan kısımlar için borcun son bulmayacağı, TBK m. 27/2'deki prensibe paralel olarak, kısmi imkansızlık sözleşme yapılırken öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağının açıkça anlaşıldığı durumlarda ise artık tüm borcun sona ereceği, diğer bir deyişle tam imkansızlığın söz konusu olacağı kabul edilmiştir. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ise bir tarafın borcunun kısmen imkansızlaşması ve alacaklı tarafın imkansızlaşmayan kısmın ifasına razı olması durumunda, kendi karşı edimin de o oranda ifa edileceği, ancak alacaklının kısmi ifaya razı olmaması veya imkansızlaşmayan edimin fiilen ya da hukuken bölünemez nitelikte olması halinde yine tam imkansızlık hükmünün uygulanacağı ve borcun son bulacağı belirtilmiştir. Tam imkansızlık halinde, borç sona erdiği için bağlı haklar ve özelikle rehin hakkı da sona erer. Kısmi imkansızlık durumunda ise borç ilişkisi sona ermeyip

durumda borcun sona ermeyip, sadece içerik değiştirdiğini ve bu haliyle devam edeceğini kabul etmektedir (Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1331; Dural, *İmkânsızlık,* 183 vd. ve 190, 195 vd.; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku*, 1009; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 576; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 316). Ayrıca bu yönde bkz. Y. 13 HD, 17.11.1986, E. 4826, K. 5536. Kanaatimizce, rehin konusunun yerine geçen değerler, rehin hakkının kapsamı içinde değerlendirilmelidir. Bu durumda rehin hakkı da varlığını sürdürür. Bu konuda ayrıca bkz. Eggen, "Bemerkungen zur Verpfändung", 541 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 209 vd.

edim, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ise her iki edim de azalmış olarak devam edeceğinden rehin hakkı da sona ermeyip azalan alacak miktarınca güvence oluşturur.

3.1.1.6. Takas

Takas, iki kişi arasındaki aynı cinsten karşılıklı ve muaccel olan borçların, borçlulardan birinin tek taraflı beyanı üzerine birbirini karşıladığı oranda sona erdirilmesidir[1394]. TBK m. 139 vd. hükümleri gereğince, borcun takas yoluyla sona erdirilebilmesi için, kural olarak, alacakların ve borçların karşılıklı ve geçerli olması[1395], karşılıklı edimlerin aynı cinsten (türden) olması (para veya özdeş diğer edimler), alacakların muaccel olması, alacakların takasa elverişli olması, takastan feragat edilmemiş olması ve takasın ileri sürülmüş olması[1396] gerekir.

Takasın koşulları gerçekleştiğinde her iki borç, birbirini karşıladığı oranda, daha açık bir deyişle daha az olan borç tutarınca son bulur (TBK m. 143/1). Buna göre takas edilen alacak ile karşı alacak eşit miktarda ise takas sonucunda her iki alacak da tamamen sona erer, farklı miktarlarda iseler alacaklar, az olan alacak oranında sona erer, bakiye alacak bu andan itibaren, yani karşılıklı alacakların takas edilebilecekleri, diğer bir deyişle takas beyanında bulunma imkanının ortaya çıktığı andan itibaren varlığını devam ettirir. Daha yüksek miktardaki alacak için var olan bağlı haklar ve borçlar da bakiye alacakla sınırlı olarak, varlıklarını devam ettirir. Buna göre asıl borcun takas neticesinde sona ermesi halinde rehin cirosunun çizilerek senedin rehneden cirantaya verilmesi gerekir. Bun karşılık rehin hakkı sahibi alacaklının takas neticesinde bakiye bir alacağı varsa, rehin cirosu ile devralınan senet bakiye alacak miktarınca teminat sağlar.

Takas ile alacağın sona ermesinde kanun koyucu, tek taraflı, şekle bağlı olmayan ve varması gerekli bir irade beyanı olan takas beyanının karşı tarafın hakimiyet alanına ulaştığı anı esas almamış, TBK m. 143/1 ile takas beyanının alacaklıya bildirilmesiyle birlikte takasın hükümleri geçmişe etkili olarak, yani karşılıklı borçların takas

[1394] von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 664; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1300; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 851; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 584; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 316; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 417.

[1395] Bir kimsenin takas beyanında bulunabilmesi için bu kimsenin karşı tarafa hem borçlu hem de ondan alacaklı olması gerektiği esasının, alacağın devri için getirilen istisnası için bkz. TBK m. 188/2.

[1396] TBK m. 143/2'de cari hesapla ilgili ticarete ilişkin özel hükümler saklı tutulmuştur. Böylece TTK m. 89-101 arasında düzenlenen cari hesap sözleşmesinin özelliği nedeniyle, takas beyanı olmaksızın hesap devreleri sonunda bakiyenin karşı tarafça kabulü ile takasın kendiliğinden gerçekleştiği işaret edilmiştir.

edilebilmesi şartlarının gerçekleştiği andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğuracağını kabul etmiştir. Takas beyanının geçmişe etkili sonuç doğurması, alacağa bağlı hakları da kapsayacak olup, faiz, ceza koşulu rehin gibi bağlı haklar ve borçlar da karşılıklı borçların takas edilebilmesi şartlarının gerçekleştiği andan itibaren son bulur. Bu nedenle takasın şartlarının gerçekleşmesinden yani takas edilebilirlik halinden sonra ancak takas beyanı kullanılmadan önce alacak üzerinde rehin hakkı tesis etmek için kambiyo senedi rehin cirosu ile devredilmişse takas beyanı ile birlikte alacak geriye etkili olarak sona ereceği için üzerinde tesis edilen rehin hakkı da hükümsüz kalır.

Karşılıklı olarak takas edilebilecek birden çok alacağın ve borcun söz konusu olduğu durumda, takas beyanının hüküm ifade edebilmesi için, hangi alacağın hangi borç ile takas edileceğinin beyanda bulunan tarafından bildirilmesi gerekir[1397]. Peki, beyanda bulunanın bir alacağı ancak birden çok borcu var ve alacağı ile hangi borcunu takasa konu ettiğini bildirmemiş ise ne olur? Bu durumda TBK m. 102 hükmünü kıyasen uygulayarak bir sonuca varmak gerekir[1398]. Örneğin A'nın 1000 TL alacağı olduğu B'ye kira ilişkisinden kaynaklı 1000 TL ve ödünç sözleşmesinden kaynaklı 1500 TL borcu olduğunu ve kira ilişkisinden kaynaklı borcu için rehin cirosuyla bono devrettiğini varsayalım. A geçerli bir şekilde takas beyanında bulunmuş fakat hangi borcunu takas ettiğini beyanında belirtmemişse, TBK m. 102/2 hükmü kıyasen, güvencesi en az olan, örneğimizdeki ödünç sözleşmesinden kaynaklı 1000 TL olan borcu ile takas ettiği kabul edilir.

3.1.1.7. Zamanaşımın Rehin Cirosuna Etkisi

Alacağın (borcun) zamanaşımına uğraması, alacak ve borcu sona erdiren bir sebep olmayıp alacağın talep edilmesi halinde, borcu ifadan kaçınmak hususunda borçluya bir def'i hakkı sağlar[1399]. Şöyle ki zamanaşımına uğrayan borç, tam bir borç olmaktan çıkmakta ve eksik borç haline gelmektedir. Eksik borçlar, borçlu tarafından rızayla yerine getirilmediği takdirde, alacaklı tarafından zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi şartıyla, dava ve cebri icra yoluyla takip edilemeyen borçlardır. Dikkat

[1397] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1307; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 681; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 594.

[1398] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 594. Aksi yönde görüş beyan eden *von Tuhr*'a göre, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması olan takas beyanının açık ve kesin olması gerektiğinden bu ihtimalde takas beyanı geçersiz olur (von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 681).

[1399] Zamanaşımı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eraslan Özkaya, *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016).

edileceği üzere zamanaşımı, alacaklı açısından alacağın takip ve tahsil etme imkanını ortadan kaldırmaktadır. Ancak borç hukuki olarak mevcuttur ve borçlu borcu kendiliğinden yerine getirirse, gerçek bir ifa söz konusu olacağı gibi borçlu kendisine tanınmış bir hak olan zamanaşımı def'isini ileri sürmedikçe alacaklı, dava ve takip sonucu da alacağını tahsil edebilir. Bununla birlikte borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürerek artık o borcun kendisinden istenilmesini engelleyebilir. Borçlu yasal süre içinde böyle bir def'ide bulunmadığı takdirde hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınmaz (TBK m. 161). Belirtmek gerekir ki borçlu, zamanaşımına uğramış borcu için teminat da gösterebilir. Bu anlamda üçüncü kişinin zamanaşımına uğramış borç için rehin göstermesi mümkündür. Fakat rehin veren, rücu hakkına dayanarak üçüncü kişi borçluya başvurduğunda zamanaşımı def'i ile karşılaşabilir[1400].

Yukarıda belirttiğimiz üzere zamanaşımı alacağı sona erdirmez, borçluya bir def'i imkanı sağlar. Alacak sona ermediğine göre doğal olarak fer'isi olan rehin hakkı da sona ermemektedir. Konuya ilişkin özel bir hüküm, TBK m. 159'da yer almaktadır. Buna göre, *"alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz; bununla birlikte alacaklının, hakkını rehinden alma yetkisi devam eder."* Görüldüğü üzere, bir alacağın taşınır (TMK m. 954/2, alacak) rehniyle temin edilmiş olması, zamanaşımının işlemesini engellemez[1401]. Ancak alacak zamanaşımı süresi geçtikten sonra eksik borç haline gelse de alacaklı, rehin hakkına dayanarak rehin konusundan alacağını elde etme hakkını haizdir. Başka bir deyişle rehin hakkı sahibi, cebri icra yolu ile taşınırın paraya çevrilmesini talep edebilecek olup[1402], borçlu bu durumda zamanaşımı def'ini ileri süremez[1403]. TBK m. 159 yalnızca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplerde uygulama alanı

[1400] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 619.

[1401] Oysa taşınmaz rehninde alacak için zamanaşımı işlemez (TMK m. 864).

[1402] Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 153; Cansel, *Menkul Rehni,* 202; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 464 ve 498; Sirmen, *Alacak Rehni,* 86, 109 ve 120; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 103; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1111; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 11, 28 ve 249; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 13-14 ve 395; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 567 ve 583; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71, 87 ve 290; Uyar, "İcra Hukukunda", 95 ve 99; Acar, *Rehin Hukuku,* 255; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 329; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 620; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 304; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 249; Damla Gürpınar, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/1 (2017): 122.

[1403] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 622; Sirmen, *Alacak Rehni,* 97 ve 120; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 249; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 14; Şener, *İhbar,* 223; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 304. Alm. MK § 216/1 hükmü gereğince de rehin hakkıyla temin edilmiş alacağın zamanaşımına uğraması, alacaklının rehin konusundan tatmin olmasını engellemez.

bulacağından, rehnin paraya çevrilmesi sonucu elde edilen tutar, rehinle temin edilen alacağı tamamen karşılamamışsa, karşılanmayan kısım eksik borç niteliğinde olduğundan, borçlunun diğer malvarlığı değerlerine, borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmesi şartıyla, başvurulamaz[1404]. Dolayısıyla temin edilen alacağın karşılanmayan kısmı için, ortada paraya çevrilecek bir taşınır rehni bulunmadığından, rehin açığı belgesi düzenlenemez[1405].

3.1.2. Temin Edilen Alacağın Sona Ermesinin Kefalet ile Rehin Cirosu Arasındaki İlişkiye Etkisi

3.1.2.1. Genel Olarak

Kişisel teminat sözleşmelerinden biri olan ve Türk Borçlar Kanunu'nun özel hükümleri arasında düzenlenen (TBK m. 581- m. 603) kefalet sözleşmesi TBK m. 581'de, "*kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir*" şeklinde tanımlanmıştır.

Kefilin geçerli bir kefalet sözleşmesi çerçevesinde üstlendiği kefalet borcunu ödeyerek alacaklıyı tatmin etmesiyle birlikte TBK m. 596'ya dayalı olarak gerçekleşen halefiyet ile alacaklının hakları, mevcut teminatlarıyla birlikte kendiliğinden kefile intikal eder. Böylece kefil, halefiyet neticesinde alacaklıya ödediği meblağın asıl borçluya rücu edilerek karşılanmasını talep eder. Kefalet sözleşmesi ile temin edilen alacak için aynı zamanda kambiyo senedi rehnedilmişse, bu halde rehinli senedin akıbetinin de üzerinde durmak gerekir. Bu bağlamda, alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde onun haklarına halef olan kefilin, halefiyetle desteklenmiş rücu hakkı ve bu hakkını kullanabilmesi için alacak hakkını güvence altına alan teminatların korunması ve kefile geçişi amacıyla sevk edilen TBK m. 592 ve 596 hükümleri kapsamında değerlendirme yapmak gerekir.

[1404] Sirmen, *Alacak Rehni,* 86; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 464; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 11 ve 28; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 249; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 103-104; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 71 ve 87; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 304; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 395.

[1405] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 104; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 249; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 290; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 395.

3.1.2.2. Kefilin Asıl Borçluya Karşı Sahip Olduğu Yasal Rücu Hakkı Bakımından Teminatların Durumu

TBK m. 596 hükmü uyarınca kefil alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde alacaklının haklarına halef olmasının bir sonucu olarak, diğer bir deyişle lehine tanınan halefiyet sayesinde ifa talebi ile asıl borçluya rücu hakkı vardır. Kefilin asıl borçluya rücu edebilmesi için kanuni halefiyetini, yani geçerli bir kefalet sözleşmesine dayanarak alacaklıya ifada bulunduğunu belgelerle ispat etmesi gerekir[1406]. Her ne kadar TBK m. 596'da kefilin alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde halef olacağı yazılı olsa da öğretide[1407] ifadan daha geniş bir kavram olan alacaklının tatmini kavramı kullanılmaktadır. Buna göre ifa, ifa yerine geçen edim, ödeme yerine tevdi, kefilin alacaklıdaki bir alacağıyla borcunu takas etmesi veya TBK m. 131 vd. sayılan diğer borcu sona erdiren sebeplerle alacaklının tamamen veya kısmen tatmini, halefiyetin gerçekleşmesi ve yasal rücu hakkının doğumu için yeterli kabul edilmiştir.

Kefalet sözleşmesinden doğan yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla alacaklıyı tatmin ederek ona halef olan kefil, alacakla birlikte alacağa bağlı fer'i hakları yani özellikle teminatları da kazanır[1408]. Kefile geçecek teminatların başında da rehin hakkı gelir. Haliyle teminat amacıyla alacaklıya devredilmiş kıymetli evraktan doğan haklar da bu kapsamdadır. Konuyu rehin cirosu özelinde değerlendirmek gerekir ise, rehin cirosu ile temin edilen alacak için kefalet sözleşmesiyle de teminat sağlanmış olabilir. Bu durumda rehinli alacaklının kefile başvurması ve kefilin alacaklıyı tatmin etmesiyle kefil, asıl borçluya karşı sahip olduğu rücu hakkını kullanabilmesi ve rücu talebini başarıya ulaştırabilmesi için halefiyet ilkesi gereğince alacak hakkını ve alacak hakkı ile birlikte alacağı teminen ister asıl borçlu isterse üçüncü bir kişi tarafından verilmiş olsun kefalet anında var olan veya bizzat asıl borçlu tarafından, sonradan

---

[1406] Seza Reisoğlu, *Türk Kefalet Hukuku* (Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2013), 269; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 437.

[1407] Reisoğlu, *Kefalet*, 275; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 436; Kılıçoğlu, *Halefiyet,* 26-27; Burak Özen, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*, Genişletip Güncelleştirilmiş 3. Bası (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 479; Berk Kenan Koyuncu, "Kefilin Halefiyete Dayalı Rücu Hakkı" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2013), 49. Tatmin etme ifadesini kullanmaksızın, aynı yönde açıklamalarda bulunan Gülçin Elçin Grassinger, "Kefalet Sözleşmesinde Kefil ile Asıl Borçlu Arasındaki Hukuki İlişki", *İÜHFM,* 55/1-2 (1996): 404.

[1408] Elçin Grassinger, "Kefalet Sözleşmesi", 400 ve 402; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 483; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 439.

özellikle bu alacak için verilmiş bulunan rehinli kambiyo senedini kazanır (TBK m. 596/2, c.1)[1409].

Bu durumda alacaklıyı tatmini ile birlikte kefil, tatmin etme anından itibaren alacaklının haklarına halef olur ve alacağı temin eden ve kanun gereği hak sahibi olduğu rehin cirolu kambiyo senedi ile takip yapabilir[1410]. Belirtmek gerekir ki açık veya örtülü rehin cirosuyla alacak için sağlanmış kambiyo senedinde yalnızca borçlunun imzasının bulunması, diğer bir deyişle üçüncü bir kişinin (örneğin bir avalistin veya cirantanın) imzasını taşımayıp senet kapsamında başvurulacak tek kişinin asıl borçlu olduğu durumda da senedin halefiyet kapsamında kefile geçeceğini kabul etmek gerekir. Zira bu durumda ispat vasıtası olması bir yana kefil, asıl borçluya, senet alacaklısı lehine kolaylaştırılmış bir takip usulü olan kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile başvurabilir[1411].

3.1.2.3. Teminatları ve Borç Senetlerini Koruma ve Kefile Teslim ve Devir Yükümlülüğü

3.1.2.3.1. Alacaklının Teminatları ve Borç Senetlerini Kefile Teslim ve Devir Yükümlülüğü

TBK m. 592/3 hükmü, TBK m. 596'ya dayalı halefiyet kuralı gereği alacakla birlikte kefile intikal eden teminatların kefil tarafından kullanılabilmesini sağlamak için alacaklıya rehin ve diğer teminatları teslim veya bunların devri için gerekli işlemleri

---

[1409] Bu yöne bkz. "*İhsan B., davalı M.Zeki Y. 'dan alacaklı olduğu bonoyu Türk T....t B. 'na olan borcuna karşılık teminat olarak vermiş, bono vadesinde ödenmeyince protesto olmuş, borçlu İhsan B. 'de bankaya olan borcunu ödemeyince bu borca kefil olan davacı, İhsan B. 'nin borcunu ödemiş ve bankaca da Alacaklısı İhsan B. borçlusu M.Zeki Y. olan Bonoyu davacı H. Y. 'na verilmiştir. Davacıda bu bono nedeniyle davalı M.Zeki Y. hakkında alacak davası açmıştır. B.K.nun 499. maddesine göre Alacaklı kefalete konu olan borcu ödeyen kefilin borçlu rücû hakkını kullanmayı ve elinde bulunan rehinleri nakde tahvile neden olabilecek senetleri ona teslime mecburdur. Davacıya da, anılan borca kefil olduğu borcu ödemesi üzerine bankaca verildiğine göre yine BK.nun 496. maddesi uyarınca kefil ödediği nispette alacaklının haklarına halef olup ve BK.nun 497 nci maddesi uyarınca asıl borçluya ait defileri de kullanmak hakkını haizdir.*" Y. 11. HD, 25.09.2003, E. 2003/1925, K. 2003/8287, www.hukukturk.com.tr, E.T. 20.02.2020.

[1410] Belirtmek gerekir ki alacaklının alacağı kambiyo senedi ile temin edilmiş olduğu takdirde, adi kefalette veya müteselsil kefalette kefil, öncelikle rehinli senedin paraya çevrilmesini isteyebilir (TBK m. 585/2, m. 586/2). Bu durumda alacaklı, öncelikle rehin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapar, alacağını tam olarak karşılayamaması halinde kefile başvurduğunda ise artık rehnin mevcut olmaması nedeniyle TBK m. 592 ve 596 kapsamında rehin haklarının kefile geçişi söz konusu olmaz. Ancak kefilin rehin paraya çevrilmesi def'ini ileri sürmeden alacaklıya ödemede bulunması halinde, TBK m. 596 hükmü kapsamında rehinler kefile intikal eder (Koyuncu, "Rücu Hakkı", 94-95). Bu konuda ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Reisoğlu, *Kefalet*, 160 vd.; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 296 vd.

[1411] Reisoğlu, *Kefalet*, 248; Koyuncu, "Rücu Hakkı", 76.

yapmak yükümlülüğü getirmektedir. TBK m. 596 hükmü gereği, ödeme ile birlikte teminatlar asıl alacakla birlikte kefile intikal edeceğinden, alacaklının söz konusu teminatları teslim ve devir yükümlülüğü kapsamında yapacağı işlemler kurucu nitelik taşımamaktadır[1412]. Açıklayıcı nitelikte olmakla birlikte alacaklının, kefilin borçluya karşı sahip olduğu teminatları ileri sürebilmesini yani asıl borçluya ve/veya üçüncü kişiye karşı teminatlara dayalı talepte bulunabilmesini sağlamak amacıyla her bir teminat türü için kanunun öngördüğü şekilde devir işlemi yapması gerekir. Rehinler ve diğer güvenceler üzerinde alacaklıdan sonra gelmek üzere üçüncü bir kişi rehin hakkına sahip olsa da alacaklı, teminatları kefile devretmekle yükümlü olup, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle kefil teminatlara başvuramaz ise kefaletten kurtulur[1413].

Alacaklının elinde TMK m. 955 hükmü gereğince rehnedilmiş kambiyo senetlerinin bulunması halinde, halefiyet sonucu gerçekleşen intikalin açıklığa kavuşturulması amacıyla bunların devri için alacak rehninin kefile devredildiğine ilişkin yazılı bir beyanda bulunulması ve senedin teslimi gerekir[1414]. Kıymetli evraka bağlı bir rehin söz konusu ise TMK m. 956 ve TTK m. 689'daki usul izlenerek halefiyet sonucu gerçekleşen intikal açıklığa kavuşturulur[1415]. Buna göre hamiline yazılı senet rehnedilmiş ise alacaklının söz konusu senedi kefile teslim etmesi yeterlidir. Rehin konusu senet nama yazılı senet ise yazılı devir beyanı yapılmış olarak, emre yazılı senet ise ciro edilmiş olarak kefile teslim edilmelidir.

Kambiyo senetleri örtülü rehin cirosuyla veya teminat amacıyla inançlı temlik cirosuyla[1416] alacaklıya devredilmişse alacaklının bu senetleri kefile ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devretmesi gerekir. Bu olasılıkta alacaklı senedi beyaz ciro ile devralmışsa TTK m. 684/2'deki imkanlardan yararlanabileceğinden, senedi kefile elden yani beyaz ciroyu doldurmaksızın ve tekrar ciro etmeksizin de devredebilir. Tam ciro ile

---

[1412] Reisoğlu, *Kefalet*, 252; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 433; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 424; Kılıçoğlu, *Halefiyet*, 119; Elçin Grassinger, "Kefalet Sözleşmesi", 402; Koyuncu, "Rücu Hakkı", 79-80.

[1413] Reisoğlu, *Kefalet,* 261.

[1414] Reisoğlu, *Kefalet*, 254; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 435.

[1415] Reisoğlu, *Kefalet*, 254 ve 255; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 435.

[1416] Belirtmek gerekir ki özellikle bankacılık uygulamasında ileri tarihli çeklerin örtülü rehin cirosuyla veya inançlı temlik cirosuyla bankaya temlik edildiği hallerde, alacaklının elinde örtülü rehin cirosuyla veya inançlı temlik cirosuyla devraldığı kambiyo senetleri var ise senetlerin alacağı teminen rehin amacıyla devredildiğinin yazılı bir belge ile ispatı halinde, borcu ödemesi üzerine kefilin teminatlarına dönüşen senetlerin kefile devrinin senet üzerinde yapılacak bir ciro işlemi ile gerçekleştirilmesi gerekir. Hamiline yazılı çeklerde ise senedin zilyetliğin geçirilmesi, nama yazılı çeklerde ise yazılı devir beyanı ve zilyetliğin geçirilmesi ile bu devir işlemi gerçekleştirilir.

devralmış ise senedi halef sıfatındaki kefile tam veya beyaz ciro ile devredebilir. Alacaklı, tam veya beyaz ciro ile senedi kefile devrederek devir için gerekli işlemleri tamamlamış olmakla birlikte, kendisi de yaptığı ciro işlemi nedeniyle başvurma borçlusu haline gelmektedir. Bu durumda alacaklının ciro şerhine sorumsuzluk kaydı koyarak, senedi ciro ettiği kişi de dahil olmak üzere, senet borçlularının kabul edilmeme ve/veya ödenmeme halinde, kendisine başvurmasını engellemiş olur[1417].

Kambiyo senetlerinden bono ve poliçe, açık rehin cirosu ile alacaklıya devredilmişse alacaklıyı tatmin eden kefile bu senetlerin devrinin ne şekilde yapılacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Zira poliçe veya bonoyu rehin cirosuyla elinde bulunduran hamil tarafından yapılan bir ciro, tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/1, m. 778/1, a) ve bu şekilde yapılacak bir ciro ile kefil, alacaklının temsilcisi durumunda olduğundan rehin hakkını devralmamaktadır. *Reisoğlu'*na göre, rehin cirosuyla senede hamil olan alacaklı, TTK m. 689 hükmü gereğince, yalnızca tahsil cirosu yapabileceğinden kefil, ödemede bulunarak kanuni halefiyet gereği hak sahibi olduğu rehinli senedi tahsil cirosuyla devralmış olur, senet bedelini tahsil ettiği takdirde tahsil edilen meblağdan ödediği miktarı mahsup eder, varsa arta kalan tutarı alacaklıya iade eder[1418]. *Kırca* ise, senedi tahsil cirosuyla devralan kimse temsilci durumunda olduğundan, rehinli alacaklının kefil lehine yapacağı tahsil cirosu ile halefiyet neticesinde rehin hakkını elde eden kefile rehin hakkını devretmediğini belirtmiştir. Yazar, kefilin alacaklıya yapacağı ödeme ile teminat konusu senetler halefiyetle birlikte kendiliğinden kefile intikal ettiğinden, senetlerin kefile devri için ciro yapılmasına gerek olmadığını, ciro işleminin, diğer teminatların kefile devri açısından yapılan örneğin tapu sicilindeki devir işlemleri gibi işlemlerin aksine bildirici nitelikte olmadığını, bu nedenle herhangi bir ciro işlemi yapılmaksızın kambiyo senetlerinin sadece zilyetliğinin geçirilmesi yoluyla devredilerek bu yükümlülükten kurtulunacağını, bu aşamadan sonra kefilin kanuni halefiyetini doğuran işlemi, kefalet sözleşmesi ve alacaklıya ödeme ile ilgili belgelerle ispatlayarak senetten doğan bütün hakları kullanabileceğini belirtmiştir.

[1417] İsmail Kırca, *"Alacaklının Teminat Olarak Aldığı Emre Yazılı Kambiyo ve Nama Yazılı Pay Senetlerini Borcu Ödeyen Kefile Devir ve Teslim Borcunu İfa Şekli",* içinde *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. I,* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2010), 1302.

[1418] Reisoğlu, *Kefalet*, 255.

Yazar, aynı sonucu teminatın inançlı temlik cirosuyla sağlandığı haller için de benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir[1419].

Yargıtay vermiş olduğu bir kararda[1420], borcu ödeyen kefilin kendisine ciro edilmeden devredilen bonoya kambiyo hukukundan dolayı ciro suretiyle hamil olmadığından hamilin haklarını iktisap etmediğini, yalnızca bononun borçlusuna kanuni halefiyet nedeniyle başvurabileceğini içtihat etmiştir. Yargıtay'ın bu kararı kefilin halefiyet ilkesine aykırılık taşıdığından eleştirilmiştir[1421]. Nitekim *Reisoğlu*, Yüksek Mahkeme'nin bu görüşüne katılmadığını, kefilin ciroya gerek olmaksızın kanunen ticari senedin hamili olduğunu ve bu nedenle kambiyo hukukundan gelen tüm haklara sahip olduğunu, aksinin kabulü halinde elinde teminat olarak tuttuğu senetlerin kefile devri için gerekli ciro işlemi yapmayan alacaklının kefilin bu yüzden başvurma borçlularına başvuramaması nedeniyle zarara uğrayan kefile karşı sorumlu olacağını belirtmiştir[1422].

Kanaatimizce, TMK m. 592/3 hükmü gereğince, ödemede bulunan ve halefiyet hakkına dayanarak teminat teşkil eden senet üzerinde hak sahibi olan kefile ticari senetlerin ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devri gerekmekle birlikte bu işlem, teminat konusu senetler kanun gereği kendiliğinden kefile geçtiğinden kurucu nitelikte değildir. Dolayısıyla halefiyet cironun yerini aldığından, ciro işleminin yapılmamış olması kefilin senede dayanarak takip imkanını ortadan kaldırmaz.

Öte yandan alacaklı, teminatları devretmesi yanında, TBK m. 592/3 hükmü gereğince, borcu ödeyen kefilin borçluya rücu edebilmesi ve böylece alacağına

---

[1419] Kırca, "Devir ve Teslim Borcu", 1301-1304. *Makaracı Başak*'a göre, kefile rehin konusunun zilyetliği sağlanmasa bile rehin veren rehin konusunun münhasır zilyetliğini kazanmadığı sürece, kefil rehin hakkının sahibi olur (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 396). *Özen* ise, mülkiyeti saklı tutma anlaşmasının varlığı veya teminat amacıyla inançlı temlik halinde bu teminatların fer'i nitelik taşımamaları nedeniyle halefiyet neticesinde kefile kendiliğinden geçmeyeceğini, ancak halefiyete ilişkin kuralın geniş yorumlanması neticesinde alacaklının bunları kefile devretmekle yükümlü olacağını belirtmiştir (Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 485). Ancak *Gümüş*, rehin cirosu veya teminat amaçlı temlik cirosuyla inançlı olarak devredilmiş kambiyo senedinin, fer'i nitelik taşımadıkları için, halefiyetle birlikte kendiliğinden kefile intikal etmeyeceğini, bu durumda teminatların teslimi yükümünden ziyade teminatların devri için gerekli işlemleri yapma yükümünün ön plana çıktığını, bu nedenle rehin cirolu senedin ciro ve zilyetliğinin geçirilmesi suretiyle kefile geçişinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir (Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 425 ve 439). Kanaatimizce, TBK m. 596/2 hükmü gereğince, kanuni halefiyet kapsamında fer'i nitelik taşımayan teminatlar da kendiliğinden kefile geçmektedir. Alacaklı da yasal bir borç olarak fer'i nitelik taşımayan teminatları da kefile devretmekle yükümlüdür.

[1420] Y. TD, 18.04.1961, E. 1960/3516, K. 1961/1255 (Reisoğlu, *Kefalet,* 255-256; Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 1963, Sayı 2/1, s. 125).

[1421] Reisoğlu, *Kefalet,* 247-248 ve 256.

[1422] Reisoğlu, *Kefalet,* 247-248 ve 256.

kavuşabilmesi için haklarını kullanmasına yarayabilecek borç senetlerini, yani asıl borç ilişkisine ve teminatlara dair bütün belgeleri (örneğin kefalet sözleşmesini, borç senedini, paranın ödendiğine dair makbuzu, rehin belgelerini, takip belgelerini, mahkeme kararlarını, yazışmaları ve asıl borcun varlığına ve kefalet sözleşmesinden doğan hakkın ispatına ilişkin diğer tüm belgeleri[1423], ve borçlunun malvarlığı unsurları, yeni adresi gibi gerekli bilgileri)[1424] kefile, istemesine gerek olmaksızın vermekle yükümlüdür. Aksi takdirde kefil, ödediği miktarları alacaklıdan geri isteyebilir[1425].

TBK m. 589/2, 2 hükmü gereğince, rehinlerin kefile tesliminin ve rehin haklarının devrinin neden olduğu masraflar da kefalet sözleşmesinde belirtilen azami miktarla sınırlı olmak üzere, kefilin sorumluluğu kapsamındadır. Böylece halefiyet ile birlikte maddi hukuk anlamında kefile geçen rehinlerin şekli açıdan da geçişinin sağlanması için yapılması gereken işlemlerin masraflarından azami limit içerisinde olmak şartıyla kefil sorumlu tutulmuştur. Ancak söz konusu masrafların kefile ait olduğuna ilişkin hükmün, "*aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa*" ifadesine yer vermesi nedeniyle emredici olmadığını, bu nedenle tarafların rehin nedeniyle doğan masrafların alacaklıya ait olacağına dair anlaşma yapmalarına bir engel olmadığını söyleyebiliriz.

3.1.2.3.2. Teminatların Kefile Geçişine İlişkin Özel Durumlar

TBK m. 596/1 hükmü gereğince, kefil alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde alacaklının haklarına halef olur ve bu oranda asıl borçluya rücu edebilir. Buna göre, alacaklıya kısmen ifada bulunan kefil, rehin hakkının yalnızca bunu karşılayan kısmına halef olur, yani rehin konusu üzerinde kısmi hak elde eder. Nitekim bu husus TBK m. 596/2, c. 2'de *"alacaklıya kısmen ifada bulunan kefil, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olur"* şeklinde ifade edilmiştir (TBK m. 596/2). Bu durumda asıl borç için verilen rehinden kimin öncelikle yararlanacağının tespit edilmesi gerekir. TBK m. 596/2, c. 3'te yer alan düzenlemeye göre, rehin konusu üzerinde alacaklının geriye kalan alacak hakkı, kefilin rehin hakkından önce gelir (TBK m. 596/2). Söz konusu hüküm, "*alacaklı aleyhine halefiyet olmaz (nemo subrogat contra se)*" ilkesinin

[1423] Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 430-431 ve dn. 149; Reisoğlu, *Kefalet*, 243; Kılıçoğlu, *Halefiyet,* 119; Koyuncu, "Rücu Hakkı", 83. Kısmi ifa durumunda veya belgelerin diğer hakları da içermesi halinde alacaklı, onaylı bir örneğini kefile devretmekle yükümlüdür (Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 424). *Kılıçoğlu*'na göre ise bu durumda kefil, senet üzerine alacağın ifa edilen kısmını yazdırmaya ve TBK m. 10 gereğince alacaklıdan bu kısım için makbuz istemeye yetkilidir (Kılıçoğlu, *Halefiyet,* 119).

[1424] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 424.

[1425] Reisoğlu, *Kefalet*, 261; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 424.

bir yansıması olarak[1426] kefil, kendisine geçen rehin hakkını alacaklının zararına olarak kullanamaz, diğer bir anlatımla alacaklının durumunu kötüleştiremez. Buna göre rehnin paraya çevrilmesiyle elde edilen para öncelikli olarak alacaklıda kalan alacak kesimi için kullanılır; geriye bir şey kalırsa kısmi halefiyet neticesinde kefile geçen alacak kesimi için kullanılır[1427].

Kefilin asıl borcun bir kısmına kefil olduğu ve alacaklıyı kefalet sözleşmesi çerçevesinde tatmin ettiği veya kefilin alacaklıyı kısmen tatmin etmesi üzerine alacaklının elinde birden fazla teminatın bulunması hallerinde de aynı ilke geçerli olup kefil asıl borçluya kısmi rücu hakkı elde eder, ancak rehin hakkı ve teminatlara başvuru bakımından alacaklı öncelik hakkına sahip olur. Örneğin 20.000 TL tutarındaki borcun temini için rehin cirosuyla kambiyo senedi ve aynı zamanda kefalet verildiyse ve kefilin 5.000 TL ödemesi (veya asıl borcun 5.000 TL'si için kefalet güvencesi verilip bu tutarın tümünün ödenmesi) durumda, rehin konusu üzerinde kefil 5.000 TL, alacaklı da bakiye alacağı 15.000 TL için hak sahibi olur. Senedin paraya çevrilmesi neticesinde elden edilen tutar öncelikli olarak alacaklının bakiye alacağı için kullanılacağından rehnin paraya çevrilmesinden 18.000 TL elde edilmiş ise alacaklı 15.000 TL tutarındaki alacağını aldıktan sonra, 3.000 TL halefiyet yoluyla kefile geçen alacak kısmının (5.000 TL) karşılanmasına özgülenir. Ancak rehnin paraya çevrilmesinden 15.000 TL veya daha az bir tutar elde edilirse, bundan yalnızca alacaklı yararlanacak olup kefil rehinden yararlanamaz. Dikkat edileceği üzere, kefil, kısmi halefiyet durumunda da rücu hakkını derhal kullanabilir. Yalnızca rehnin paraya çevrilmesinin sonuçlarından yararlanma bakımından aynı derece içerisinde yer almalarına rağmen alacaklıya kefile nazaran bir öncelik tanınmıştır[1428].

Kısmi ifa halinde, genel kural, kefilin alacaklının elinde bulunan teminatlardan yararlanması, diğer bir deyişle bu teminatların alacaklıya devri, teminatların mahiyetleri elverdiği ölçüde kısmen olur. Fakat rehin cirolu kambiyo senedi, ipotek gibi kısmen devri mümkün olmayan teminatlar ise kefile devredilmez. Keza alacaklının geriye kalan

[1426] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 438-439; Reisoğlu, *Kefalet*, 249; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 494-495.
[1427] Reisoğlu, *Kefalet*, 249; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 495-496; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 439.
[1428] Reisoğlu, *Kefalet*, 250; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 498-499; Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 439.

alacak hakkı bakımından rehin hakkı üzerinde kefile nazaran öncelik hakkı olduğundan bu teminatların kefile devrine gerek yoktur[1429].

Belirtmek gerekir ki ödediği miktar kadar alacaklı durumuna geçen kefile, alacağının tümünü kefilden tahsil etmiş bulunan alacaklının elindeki tüm teminatları, söz konusu teminatlar kefilin ödediği meblağdan daha yüksek değerde olsa dahi devretmesi gerekir. Yoksa örneğin 40.000 TL alacağı için 20.000 TL değerinde iki adet bonoyu rehin cirosuyla devralan bankanın ödenmeyen 20.000 TL'si kefil tarafından ödenmişse 20.000 TL tutar ile sınırlı olarak yalnızca bir tane bonoyu devretme hakkı olmayıp elinde bulunan tüm senetleri kefile devretmesi gerekir. Zira söz konusu senetlerin paraya çevrilmesinde bedelinin altında tutarın tahsil edilmesi mümkündür. Buna göre kefil, kendisine devredilen teminatları paraya çevirdiği zaman elde edilen meblağ, ödediği ve bu oranda hak sahibi olduğu alacağı karşılamaz ise borçluya başvurur, ödediği miktarın üzerinde olması halinde ise artan tutarı ve paraya çevrilmesine gerek kalmayan teminatları alacaklıya iade eder[1430].

Öte yandan esas borcun bir kısmının kefil, bir kısmının ise, asıl borçlu tarafından ödenmesi halinde kefil, rücu hakkını ödediği miktarla sınırlı olarak ancak teminatların tamamını üzerinde gerçekleştireceğinden, asıl borçlu ödediği miktar oranında verdiği rehinlerin iade edilmesini talep edemez, halefiyete dayalı olarak teminatların tamamı kefile geçer[1431].

Kefilin alacaklıya ifada bulunmasıyla kendisine intikal eden teminatlar üzerinde alacaklının da kefalet ile temin edilmemiş başka bir alacak nedeniyle hakkı mevcut olabilir. Bu durumda teminatlardan yararlanma bakımından kime öncelik tanınacağının belirlenmesi gerekir. Örneğin borçlunun iflası üzerine iflas masasına kefil ile beraber başka bir alacağından dolayı alacaklının da başvurması durumunda rehin üzerinde kefil ile alacaklının hakları çatışır. Konuya ilişkin TBK m. 592/3'e göre *"alacaklının, diğer alacakları sebebiyle sahip olduğu rehin ve hapis hakları, kefilin haklarından sıraca önce geldikleri ölçüde saklıdır"*. Dikkat edileceği üzere kanun koyucu bu durumda, ayni haklara ilişkin bir prensip olan sırayı esas alarak çözüm getirmiştir. Buna göre kambiyo senetlerinin rehni halinde, rehin konusunun kefalet ile temin edilen alacak yanında

[1429] Elçin Grassinger, "Kefalet Sözleşmesi", 404-405.
[1430] Reisoğlu, *Kefalet*, 256.
[1431] Reisoğlu, *Kefalet*, 250; Elçin Grassinger, "Kefalet Sözleşmesi", 405.

alacaklının diğer alacaklarını da temin ettiği ihtimalde alacaklının diğer alacakları için sahip olduğu rehin hakkı, kefilin de ödeme nedeniyle sahip olduğu kanuni halefiyet nedeniyle başvuru hakkı bulunuyorsa, alacaklının rehin konusuna başvuru hakkı, TMK m. 948 hükmü gereğince daha önce doğmuş olması nedeniyle kefile göre daha önceki bir sırada ise alacaklının rehin hakkına öncelikle başvuru hakkı kabul edilir[1432]. Bu şekilde bir öncelik durumu olmaması halinde rehnin paraya çevrilmesinden elde edilen tutar alacakları oranında kefil ve alacaklı arasında paylaşılır. Bununla birlikte rehinden öncelikle alacaklının yararlanacağı kararlaştırılmış ise, bu anlaşmanın geçerliliğinin TBK m. 582/3 hükmü çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir[1433].

Aynı alacağın hem asıl borçlu tarafından verilen rehin hem de kefalet ile güvence altına alınması durumunda, alacaklı öncelikle rehnin paraya çevrilmesi yoluna gitmişse alacaklının eline geçen tutar miktarınca kefilin sorumluluğunun azalacağını, rehin paraya çevrilmeden kefilin alacaklıyı tatmin etmesi halinde ise rehin hakkının kefile geçeceğini belirtmiştik. Buna karşılık rehnin üçüncü bir kişi tarafından verilmesi halinde, kefalet sözleşmesi gereğince alacaklıya karşı üçüncü kişi sıfatı taşımayan ve kendi borcunu ödeyen kefilden farklı olarak, üçüncü kişi sıfatındaki rehin verenin başkasına ait (asıl) borcu ödemesi sonuçları itibariyle farklılık arz etmektedir. Zira başkasının borcu için önceden rehin veren üçüncü kişi alacaklıya ödemede bulunarak rehnin paraya çevrilmesini engellerse TBK m. 127/1, 1 (taşınmaz rehni için TMK m. 884) hükmü gereğince alacaklının haklarına halef olur. Bu durumda borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğan zarara nihai olarak kimin katlanacağının tespiti gerekir. Bu çerçevede Türk Borçlar Kanunu'nun getirdiği kural şu şekildedir: "*Bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren malik tarafından ödendiği takdirde malik, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir anlaşma varsa ya da rehin sonradan bir üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanabilir"* (TBK m. 596/4). Buna göre, rehin hakkı üçüncü bir kişi tarafından verilmiş ve alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrilir veya borç rehin veren malik tarafından ödenerek rehnin paraya çevrilmesi engellenir ise, rehin hakkının kefalet sözleşmesinin yapılmasından daha sonra kurulmuş olması veya kefil ile arasında bir anlaşmanın bulunması halinde, rehin veren üçüncü kişi kefile rücu edebilir. Bu iki

[1432] Reisoğlu, *Kefalet*, 251.
[1433] Reisoğlu, *Kefalet*, 250-251.

şarttan birisinin mevcut olmaması halinde ise rehin veren üçüncü kişi kefile rücu edemez ve asıl borçlunun ödeme güçlüğü içinde bulunması halinin olumsuz sonuçlarını nihai olarak taşıyan kişi olur[1434]. Buna karşılık rehin veren üçüncü kişiden önce alacaklıyı tatmin eden kefil, halefiyet neticesinde asıl alacak ile birlikte rehin hakkını da kazanır ve rücu alacağını elde etmek için rehni paraya çevirebilir[1435].

Peki, borcun bir kısmı kefil tarafından kalan kısmı ise rehin veren üçüncü kişi tarafından ödenmiş olsaydı, rehin veren kişi TBK m. 127/1, 1 hükmü gereğince rehin konusunu geri alabilir miydi? Kısmi ödeme halinde kefilin halefiyete dayalı alacağı teminatların tamamı üzerinde devam edeceğinden, rehin verenin rehin konusunu geri alabilmesi yani rehin verdiği şeyi rehinden kurtarabilmesi için alacaklı yanında kefile de ödemede bulunması gerekir. Aksi takdirde alacaklı rehin konusunu iade edemeyecek olup, iade etmesi halinde TBK m. 592 hükmü gereğince kefile karşı sorumlu olur[1436].

3.1.2.3.3. Alacaklının Teminatların Korunmasına Yönelik Yükümlülükleri

TBK m. 592 hükmü gereğince alacaklı, kefalet sırasında var olan veya daha sonra asıl borçludan alacağın özel güvencesi olmak üzere elde ettiği rehin haklarını ve diğer güvenceleri kefilin zararına olarak azaltmama ve elden çıkarmama yükümlülüğü altındadır[1437]. TBK m. 592 hükmü ile m. 596 arasında paralellik sağlanmış, asıl borçluya rücu edecek kefilin bu hakkı kullanmasına hizmet eden ve TBK 596/2 düzenlemesi çerçevesinde kefile geçecek teminatları alacaklının korumakla yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. Böylece alacaklı halefiyet ile birlikte kefile geçen teminatları korumak ve devretmek ile yükümlü tutularak, kefile sağlanan alacaklının haklarına halefiyet ayrıcalığı ile uyum sağlanmıştır[1438].

[1434] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 441; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 534.

[1435] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 441; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 534. Şayet kefil, asıl alacağı temin için (kendi kefalet borcu için değil) aynı zamanda rehin vermiş ise, ödemede bulunarak rehnin konusunu rehinden kurtaran kefil, bu durumda asıl borç ilişkisi bakımından üçüncü kişi olması nedeniyle, TBK m. 127/1, 1 (TBK m. 596 değil) kapsamında halefiyeti gerçekleşir ve buna dayanarak asıl borçluya rücu edebilir. Bu yönde bkz. Koyuncu, "Rücu Hakkı", 100.

[1436] Reisoğlu, *Kefalet,* 250.

[1437] Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 424; Koyuncu, "Rücu Hakkı", 90.

[1438] "*Alacaklı, kendisine ödemede bulunan kefile, rücû hakkını kullanmaya ve elindeki rehni paraya çevirmeye yarayacak senetlerini teslim etmek zorundadır. (B.K.'nun 499/1. madde). Ayrıca, mevcut taşınmaz rehninin kefile devri için gerekli işlemleri yapmakla yükümlüdür. (B.K.'nun 499/2. madde)Alacaklı asıl borcun temini için, kefalet akdinin kurulmasından önce veya sonra verilen her türlü teminatı kefilin zararına olarak azaltır veya elindeki delilleri elden çıkarırsa kefile karşı sorumlu olur. (B.K.'nun 500/1. madde). Aynı şekilde, alacaklı alacağını alırken teminat ve delilleri kefile nakil ve tevdi etmek zorundadır. Alacaklı bu külfeti yerine getirmezse kefil sorumluluktan kurtulur.*

Alacaklının teminatları koruma yükümlülüğünün ilk yönü, alacaklının elindeki teminatları kefilin zararına olarak azaltmamasıdır. Teminatlarda bir azalmanın olup olmadığını belirlemede somut duruma göre değerlendirmek yapmak gerekir. Nitekim kefilin rızasına dayalı olmaksızın, ibra sözleşmesiyle veya feragat edilerek rehin hakkından vazgeçilmesi asıl borç için var olan teminatta azalma oluşturur. Aynı şekilde mevcut rehnin yerine daha az değerde teminat kabul edilmesi de azalma oluşturur. Ancak aynı veya daha yüksek değerdeki diğer bir rehin ile mevcut teminatların değiştirilmesi azalma değildir[1439]. Bunun dışında teminatın değerinin düşmesine yol açacak davranışlardan kaçınmayarak veya teminatın korunması için olumlu bir davranış gerektirdiği halde bu davranışı yerine getirmeyerek teminatta değer azalmasına yol açmak da teminat azaltımı kapsamındadır. Örneğin başvurma hakkının kullanılması için gerekli şekli şartların süresinde ve usulüne uygun yerine getirilmeyerek senede dayalı takipte bulunma imkanının veya kısmi ödeme reddedilerek reddedilen miktar oranında başvurma hakkının kaybedilmesinde (TTK m. 709/2) rehnalan hamil koruma yükümlülüğüne aykırı davranmış olur.

Netice itibariyle, alacaklı elinde bulundurduğu teminatlara özen göstermek, bu kapsamda değerlerinin azalmaması için gerekli faaliyetlerde bulunmak zorundadır. Bu anlamda, kefilin asıl borçluyu ve senet borçlularını takip edebilmesi için gerekli vesikaları ve ispat vasıtalarını kefile devretmek zorundadır. Dolayısıyla alacaklının muhafaza ettiği süre içinde teminatlarda bir değişiklik meydana gelmesi ve bu nedenle kefilin ödeme karşılığı devraldığı teminatlarda alacaklı ile aynı imkana sahip olmaması durumunda azalmanın varlığı kabul edilmelidir.

Hükmün açık lafzı gereği, teminatlarda bir azalma meydana gelmişse, karine olarak, teminatlardaki değer azalması miktarınca kefilin sorumluluğu azalır[1440]. Daha

---

Diğer taraftan, hukuki muamelenin tesisi hangi şekle tabi ise buna ilişkin hakkın devri de aynı şekle tabidir". Y. 12. HD, 20.06.2011, E. 2010/32035, K. 2011/12530, www.hukukturk.com, E.T. 20.02.2020.

1439 Reisoğlu, *Kefalet*, 260.

1440 "*...Mahkemece, davacı bankanın kredi sözleşmesinin teminatını oluşturan çekleri, keşidecisine vermek suretiyle davalının durumunu ağırlaştırdığı, bu durumda bankanın azalan teminat oranında kefile başvurma hakkını yitirdiği, teminat çeklerinin kredi borcunun tamamını karşılayacak miktarda olduğu, davacı bankanın teminat çeklerini iade etmek suretiyle davalı kefile karşı sorumlu olduğu, dolayısıyla davalının borçtan sorumlu tutulmayacağı gerekçesiyle davanın ve davalının tazminat talebinin reddine karar verilmiş, hüküm taraf vekillerince temyiz edilmiştir... Taraf vekillerinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle.. hükmün onanmasına...*" Y. 19 HD, 11.05.2010, E. 2009/11622, K. 2010/5847, Koyuncu, "Rücu Hakkı", 90-91, dn. 75.

açık bir deyişle kefilin, teminatlarda ne miktarda azalma olduğunu ispat etmesi yeterli olup, teminatların azalmasından ötürü kefilin uğradığı gerçek zarar miktarınca kefilin sorumluluğunun sona erdiği kabul edilir[1441]. Alacaklı kefilin zararının daha az olduğunu veya hiç mevcut olmadığını ispatlayarak kefilin sorumluluktan kurtulmasını engelleyebilir. Burada TBK m. 112'ye dayalı akdi kusur sorumluluğu söz konusu olup, alacaklı koruma yükümlülüğünün ihlalinde kusurlu olmadığını ispatla yükümlüdür[1442]. Örneğin asıl borçlunun malvarlığının kefilin rücu talebini karşılamaya yetecek değerde olduğunu ispatlayarak kefilin güvencelerin azaltılmasından hiç zarara uğramadığını (veya zararının azalan teminat miktarı kadar olmadığını) ve kusursuzluğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir. Ayrıca TBK m. 592/1 ile kefile teminatın azalmasından habersiz olarak fazladan ödediği miktarı sebepsiz zenginleşmeye dayanarak geri verilmesini isteme hakkı tanınmıştır[1443].

Alacaklı TBK m. 592/3'teki yükümlülüklerini haklı bir sebep olmaksızın yerine getirmez, ağır kusuruyla borç senetlerini, rehinleri veya sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarırsa kefil borcundan kurtulur (TBK m. 592/4)[1444]. Dikkat edileceği üzere, kanun koyucu alacaklının teminatları azaltmasına ve elden çıkarmasına farklı sonuçlar bağlamış, alacaklının teminatları elden çıkarması (örneğin rehinli senedi cirantaya iade etmesi veya başka alacak için paraya çevirmesi) halinde, TBK m. 592/1'den farklı olarak kefilin sorumluluğunun teminatlardaki değer azalması miktarınca ortadan kalkması yaptırımı ile yetinmemiş, uğramış olduğu zarar miktarından bağımsız olarak kefilin borçtan kurtulması sonucunu kabul etmiştir[1445]. Ayrıca kefil fazladan ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının tazminini isteyebilir. Alacaklının kusursuzluğunu ispat etmesi (TBK m. 112) halinde kefil, ek zararının tazminini isteyemez[1446].

[1441] Reisoğlu, *Kefalet*, 259; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 429.

[1442] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 422; Reisoğlu, *Kefalet*, 259 ve 260; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 427.

[1443] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 423; Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 430. Rehin cirosuyla devralınan kambiyo senedinin zayi olması ve alacaklının iptal hükümlerine başvurarak yeniden düzenlenmesinin sağlanamaması durumunda da TBK m. 592/1 hükmü uygulanır.

[1444] Alacaklının hafif ihmal düzeyinde bir kusurla hareket ederek teminatı elden çıkarması halinde uygulanacak yaptırımın TBK m. 592/4 değil, TBK m. 592/1 olacağı ve kefilin sorumluluğun elden çıkarılan teminat miktarınca azalacağı yönünde bkz. Özen, *Kefalet Sözleşmesi,* 427.

[1445] Esasında teminatların elden çıkarılması da bir teminat azaltımıdır. Ancak kanun koyucu, teminat azaltımının "*teminatların elden çıkarılması*" şeklinde gerçekleşmesi halinde yaptırımı kefilin bu yüzden bir zarara uğrayıp uğramadığı araştırılmaksızın borçtan kurtulması olarak kabul etmiştir (Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 422 ve 423).

[1446] Gümüş, *Borçlar Hukuku,* 426.

TBK m. 582/3 hükmü gereğince, kanunda aksi belirtilmedikçe, kefil kendisine tanınan haklardan önceden feragat edemez. Dolayısıyla özellikle banka uygulamasında görülen ve bankanın mevcut veya daha sonra asıl borçludan elde edeceği teminatları değiştirmesi veya elden çıkarması halinde kefilin sorumluluğunun bundan etkilenmeyeceği, kefilin bunların peşinen kabul ettiği şeklindeki kayıtlar geçerli değildir. Neticede kefil, kefil olurken mevcut rehin ve diğer güvenceleri göz önünde tutmaktadır.

3.1.3. Borç İlişkisine Bağlı Olarak Sona Ermesi

3.1.3.1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu'nda tanımlanmamış olan borç ilişkisi ve borç, ayrı ayrı incelenmesi gereken iki ayrı kavramdır. Geniş anlamda borç ilişkisi olarak da adlandırılan borç ilişkisi, alacaklı ile borçlu arasındaki alacakların ve borçların kaynağını teşkil eden bir hukuki ilişkidir. Dar anlamda borç ilişkisi olarak da adlandırılan borç, geniş anlamda borç ilişkisinden doğan ve borçluyu, alacaklıya karşı bir edimi yerine getirme yükümlülüğü altına sokan, bir tek alacak veya borcu içeren, yani borç ilişkisindeki borçlardan ve alacaklardan her birini ayrı ayrı ifade eden hukuki ilişkidir[1447].

Farklı kavramlar olmakla birlikte, borcun ve borç ilişkisinin (geniş anlamda borç ilişkisinin/ sözleşme ilişkisinin) sona ermesi farklı kavramlar olup, Türk Borçlar Kanunu'nun Üçüncü Bölümün Birinci Ayırımında (TBK m. 131-161), m. 138'de düzenlenen "*Aşırı İfa Güçlüğü*" hariç olmak üzere, borcun sona ermesinin etkisi, yalnızca bir borç ilişkisinden doğan (dar anlamda) borcu sona erdiren sebepler ve zamanaşımı düzenlenmiş, buna karşılık borç ilişkisini sona erdiren sebepler düzenlenmemiştir[1448].

Borç ilişkisinin türüne göre sona erme sebepleri ve sonuçları farklılaşmakta, bu nedenle her hukuki ilişkideki borç ilişkisinin ve borcun sona ermesinin ayrı ayrı ele alınması gerekmekle birlikte, bu başlık altında genel olarak borç ilişkisini bir bütün olarak sona erdiren sebepler ve bu sebeplerin rehin hakkına etkisi incelenmiştir.

[1447] Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku*, 5; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 3; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 21-22; Reisoğlu, *Türk Borçlar,* 33.

[1448] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1283; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 551; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 829.

3.1.3.2. İkale (Bozma) Sözleşmesi

Taraflar yapacakları yeni bir sözleşme ile aralarında mevcut olan borç ilişkisini kısmen veya tamamen sona erdirebilirler. İkale (sözleşmeyi ortadan kaldırma sözleşmesi/ bozma sözleşmesi) adı verilen bu sözleşme ile taraflar, borç ilişkisinden doğan bütün borçlar henüz sona ermemişken, karşılıklı olarak alacakan ve borçtan vazgeçmekte, alacaklı ve borçlu sıfatlarını sona erdirmektedirler[1449]. İkale sözleşmesi, ilke olarak geçmişe etkili sonuçlar doğurmakla birlikte, taraflar geleceğe etkili sonuçlar doğurmasını kararlaştırabilirler[1450]. İkale sözleşmesi ile ifa edilmeye başlanan sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme ortadan kaldırıldığı takdirde, ikale sözleşmesinin hüküm ve sonuçları geleceğe etkili olur[1451].

3.1.3.3. Fesih

Sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmeyi, bozucu yenilik doğuran bir hak olan, hüküm ve sonuçlarını muhatabın hakimiyet alanına ulaştığında geleceğe etkili olarak meydana getiren fesihle sona erdirmek de mümkündür[1452]. Örneğin TBK m. 126 hükmü uyarınca ifasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde alacaklı fesih hakkını kullanarak sözleşmeyi geleceğe etkili olarak sona erdirerek sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini talep edebilir.

3.1.3.4. Dönme

Borç ilişkisini sona erdiren sebeplerden bir başkası da sözleşmeden dönmedir[1453]. Yenilik doğuran bir hak beyanı olan ve hak sahibi tarafından tek taraflı, varması gerekli irade beyanı olan dönme beyanı ile borç ilişkisinin geriye etkili olarak ortadan kaldırılması mümkündür. Dönmeyi, iradi ve kanuni olarak ikiye ayırabiliriz[1454]. En önemli kanuni dönme örneği TBK m. 125/2'de[1455] düzenlenmiştir[1456]. Buna göre

---

[1449] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1284; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 549-550, dn. 1.

[1450] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1285.

[1451] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1285.

[1452] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1285; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 830; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1.

[1453] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1286; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 550, dn. 1; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

[1454] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1286.

[1455] Başka bir örnek de TBK m. 138'de yer almaktadır. İlgili hüküm uyarınca, borcun ifası imkansızlaşmış olmamakla birlikte borçlunun sorumlu olmadığı nedenlerle aşırı ölçüde güçleşmiş

karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde alacaklı gecikmiş ifa ve gecikme tazminatı talep etme dışında sözleşmeden dönme hakkına da sahiptir. Alacaklının sözleşmeden dönme hakkını kullanması durumunda borç ilişkisi geriye etkili olarak ortadan kalkar, taraflar karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulur, daha önce ifa etmişlerse iadesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak talep ederler.

Seçimlik hakkını dönme yolunda seçen alacaklı, borçludan yalnızca menfi zararlarının tazmin edilmesini, borçlu temerrüde düşmede kusursuz olduğunu ispat etmedikçe, talep edebilir (TBK m. 125/2). Dikkat edileceği üzere, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdü nedeniyle sözleşmeden dönme halinde, borçlunun ifası gereken borcunun konusu değişmekte, aynen ifa yerine sözleşmenin geçersiz olması veya kurulmamasından kaynaklanan zararın giderilmesini talep hakkı elde edilmektedir[1457]. Bu durumda, sözleşme sona ermekle birlikte başka bir edimi talep hakkı doğmaktadır.

Sözleşmenin sona ermesi nedeniyle aynen ifa yerine geçen menfi zarar talebinin ikame değer olarak kabul edilmesi ve dolayısıyla borcun sona ermeyip yalnızca içeriğinin değiştiği kabul edilerek rehin hakkının sona ermeyip menfi zarar talep hakkını temin etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira kanunda bu yönde açık bir düzenleme olmamakla birlikte kaim değer sayılmasını engelleyen bir düzenleme de yoktur. Yalnızca dönme örneğinde değil, bundan başka diğer sona erme sebepleri sonucunda da bir tazminat, bedel, sigorta tazminatı gibi bir ikame değer söz konusu ise ve alacaklı zorunlu olmamakla birlikte ikame değeri kabul ve talep etmişse borçlunun devretmesi gereken ikame değer alacağı üzerinden rehin hakkı devam etmelidir.

3.1.3.5. Geri Alma

Sözleşme ilişkisini sona erdiren sebeplerden birisi de geri almadır. Nitekim bazı sözleşmelerde taraflardan birine geri alma hakkı veya cayma hakkı olarak adlandırılan ve kısmen feshe (bkz. TBK m. 296'ya göre bağışlama sözü vermenin geri alınması, m.

---

ise, borçlu borç ilişkisinin yeni duruma göre uyarlanmasını hakimden isteyebilir. Bunun mümkün olmaması halinde, sözleşmeden dönerek, borç ilişkisini sona erdirebilir. Borç ilişkisinin sona erdirilmesi durumunda fer'i hak olan rehin hakkı da sona erer.

[1456] Diğer örnekler için bkz. TBK m. 98/2, m. 110; 227/1, 1, m. 235, m. 260, m. 473/1, m. 475/1, m. 480/2 (Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1).

[1457] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 830.

512'ye göre vekâletin geri alınması) kısmen de dönmeye (bkz. TBK m. 295'e göre elden bağışlama ile yerine getirilmiş bağışlamanın geri alınması) benzer haklar tanınmıştır[1458].

3.1.3.6. Değerlendirme

Borç ilişkisini sona erdiren sebepleri, yukarıda genel olarak ele aldık. Bunların dışında, bazı borç ilişkilerinin feshi ihbar yoluyla (örn. bkz. TBK m. 328, m. 368, m. 431, m. 432) sona erdirilmesi mümkündür[1459]. Bazı borç ilişkilerinde taraflardan birinin, örneğin hizmet sözleşmelerinde işçinin (TBK m. 440), vekalet sözleşmesinde vekilin veya vekalet verenin (TBK m. 513/1), eser sözleşmesinde yüklenicinin (TBK m. 486), yayım sözleşmesinde eser sahibinin (TBK m. 500/1) ölmesi halinde de borç ilişkisi sona erer[1460]. Taraflardan birinin fiil ehliyetinin kaybetmesi (TBK m. 513/1)[1461] veya iflası (TBK m. 370, m. 513) da borç ilişkisini sona erdirir[1462]. Yine süreli borç ilişkilerinde sürenin sona ermesi, bozucu koşula bağlı borç ilişkilerinde koşulun gerçekleşmesi de borç ilişkisini sona erdiren sebeplerdendir[1463].

Borç ilişkisinin, unsurlardaki eksiklik, sakatlık veya sonradan etkisizleştiren haller nedeniyle hükümsüzlüğü (geçersizliği) söz konusu olduğunda, bu borç ilişkisinden doğan alacak-borç ilişkisi ve bu ilişkiyi temin için yapılan rehin cirosu da hükmünü kaybeder[1464]. Örneğin borç ilişkisinin kurucu unsurlardan yoksun olması nedeniyle yok sayılması, irade beyanında bulunan kimsenin ehliyetsizliği nedeniyle kesin hükümsüz olması (TBK m. 27/1) veya irade beyanının yanılma, aldatma veya korkutma nedeniyle sakat olması halinde iptal hakkının kullanılarak geçmişe etkili ve kesin olarak hükümsüzleştirilmesi (TBK m. 39)[1465], geciktirici koşula bağlı ise koşulun

---

[1458] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1288; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 550, dn. 1.

[1459] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

[1460] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1283; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 639; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

[1461] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1283; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 550, dn. 1.

[1462] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1283; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 645; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

[1463] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 1283-1284; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 639; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 550, dn. 1; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

[1464] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150.

[1465] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1288; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 830; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku,* 301.

gerçekleşmesinin imkansızlaşması üzerine kesin olarak hükümsüzleşmesi[1466] durumunda rehin ilişkisi de hükmünü kaybeder.

Kıymetli evrakın rehninde rehin sözleşmesinin sona ermesinin rehin hakkına etkisi üzerinde de durmak gerekir. İfa, ikale, fesih, bozucu şartın gerçekleşmesi, sonraki kusursuz imkansızlık gibi sözleşmenin sona erme sebepleri ile borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesinin sona ermesi ve geçersiz olması, kabul ettiğimiz soyutluk görüşü çerçevesinde, tasarruf işlemini (ayni sözleşme ve zilyetliğin devri) ve dolayısıyla alacaklının rehin hakkını kazanmasını etkilemez.

3.2. Rehin Cirosunu Doğrudan Sona Erdiren Nedenler

3.2.1. Rehin Alanın Feragatiyle (Vazgeçmesiyle)

Rehinle temin edilen alacağın ortadan kalkmadığı bazı hallerde de rehin hakkının sona ermesi mümkündür. Bunun örneklerinden birisi de alacaklının rehin hakkından feragat etmesidir. Buna göre rehnalan hamilin feragatiyle de rehin hakkı, dolayısıyla rehin cirosu sona erebilir[1467]. Rehin hakkından feragat, rehin verene karşı tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşecek olup, rehin verenin ve/veya borçlunun rıza göstermesi gerekmez. Zira burada alacak hakkından değil rehin hakkından vazgeçildiği için, ibra sözleşmesine gerek yoktur. Haliyle bir ayni hak olan rehin hakkından feragatin, rehin hakkı sahibinin rehin verene (veya başkasının borcu için malik rehin vermiş ise malike) yöneltilecek tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşmesi mümkündür[1468]. Rehin hakkından vazgeçildiğine ilişkin irade beyanı herhangi bir şekle bağlı olmamakla birlikte açık bir şekilde ortaya konulması gerekir.

[1466] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1,* 185.

[1467] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 10; Oelofse, "Pledging and Security", 37; Wieland, *Ayni Haklar*, 721; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 631; Cansel, *Menkul Rehni*, 202 ve 226; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 498; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1020; Sirmen, *Alacak Rehni,* 111; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 39; Acar, *Rehin Hukuku*, 258; Ayan, *Eşya Hukuku*, 282 ve 295; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 399; Uyar, "İcra Hukukunda", 98; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 506 ve 529; Ayiter, *Eşya Hukuku,* 189; Serozan, *Taşınır Eşya*, 351; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 658 ve 703; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 582; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 391; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150; Develi, "Rehin Cirosu", 99.

[1468] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 10; Cansel, *Menkul Rehni*, 202; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Ayan, *Eşya Hukuku*, 295; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 399-400; Acar, *Rehin Hukuku*, 258. *Kılıçoğlu*, alacaklının fer'i borçları sona erdirmesi neticesinde bundan zarar gören, mevcut borç için teminat vermiş ve rücu hakkına sahip borçlulara karşı sorumlu olacağını, örneğin asıl borç için rehinle teminat sağlanmış olmakla birlikte aynı zamanda bir kefil de mevcut ise, kefil alacaklıyı

Adi senet veya kıymetli evraka bağlanmış alacak üzerinde rehin hakkı kurulmuş ise, feragat neticesinde rehin hakkının sona ermesi için, rehinli senedin rehin verene iade edilmesi de gerekir[1469]. Rehin hakkından feragat ile rehinle temin edilmiş bulunan alacak sona ermez[1470]. Fakat zamanaşımı işleyeceği için, alacak zamanaşımına uğrarsa, artık borçludan ifayı talep etme imkanı ortadan kalkmış olur[1471]. Zira borçlunun zamanaşımı def'ini kullanmasıyla alacaklının alacağını elde etmesi mümkün olmaz[1472].

Cari hesap sözleşmesi mevcut olduğu takdirde TTK m. 90'a uygun olarak ya da haciz veya iflas yollarından birini seçmek suretiyle rehin cirosundan feragat mümkündür. Ancak İİK m. 167 uyarınca esas alacak bir kambiyo senedine bağlı ise, rehnalan hamilin rehnin paraya çevrilmesi yoluna gitmeyip kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluna başvurması, rehinden feragat anlamını taşımaz. Söz konusu hüküm uyarınca, rehnalan hamil, rehin hakkını da saklı tutarak borçluyu haciz veya iflas yolu ile takip edebilir[1473].

3.2.2. Alacağın Devri ve Borcun Üstlenilmesiyle

Alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın bir borç ilişkisinden doğan alacağını bir sözleşmeye dayanarak tamamen veya kısmen üçüncü bir kişiye devredebilir (TBK m. 183/1). Devirle birlikte devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı (fer'i) haklar da alacağı devir alan kişiye, yani yeni alacaklıya geçer (TBK m. 189/1). Rehinle temin edilmiş bulunan bir alacağın devri halinde de bağlı bir hak olan rehin hakkı, tarafların bu konuda anlaşmış olmaları gerekmeksizin alacağı takip edip yeni alacaklıya geçer.

---

tatmin ettiği ölçüde alacaklının haklarına halef olacağından ve gerçekleşen halefiyete bağlı olarak, rehin gibi asıl borca bağlı fer'i nitelikteki teminatlar da kendiliğinden kefile intikal edeceğinden (TBK m. 596) bu durumda, alacaklının, alacağını kefilden tahsil ettiğinde, borçludan alacağını rücu yoluyla tahsil edemeyen kefilin rehni elinden çıkaran alacaklıyı sorumlu tutabileceğini belirtmiştir (Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 836).

1469 Sirmen, *Alacak Rehni,* 111; Cansel, *Menkul Rehni,* 202-203 ve 226; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 39; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 393. Ancak alacaklının, rehin hakkından feragat ettiği halde rehin verileni iade etmekten kaçınması halinde, rehin verenin malını istihkak davası açarak geri alma hakkı vardır (Cansel, *Menkul Rehni,* 203, dn. 8). Fakat rehin verilen, birden fazla alacağı temin etmekte ise, bir alacak için rehin hakkından feragat, rehin verilenin iadesi borcunu doğurmaz. Çünkü rehin hakkı bir bütündür, parçalanamaz. Rehin diğer hakları temine devam eder (Cansel, *Menkul Rehni,* 226).

1470 Cansel, *Menkul Rehni,* 203; Sirmen, *Alacak Rehni,* 111; Acar, *Rehin Hukuku,* 259.

1471 Sirmen, *Alacak Rehni,* 111-112; Cansel, *Menkul Rehni,* 203; Acar, *Rehin Hukuku,* 259.

1472 Acar, *Rehin Hukuku,* 259.

1473 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 538-539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Develi, "Rehin Cirosu", 99.

Rehinle temin edilen alacağı devreden alacaklının, zilyetliğinde bulunan rehnedilen alacağa ilişkin senetleri de yeni alacaklıya teslim etmesi gerekir (TBK m. 190). Ancak alacak üzerindeki rehin hakkının devirle birlikte yeni alacaklıya geçebilmesi için, alacağın bağlanmış olduğu senet veya kıymetli evrak üzerindeki rehin zilyetliğinin yeni alacaklıya devredilmesi şart değildir[1474]. Bağlı hak niteliğindeki rehin hakkının, devirle birlikte yeni alacaklıya geçişi, kanun gereği kendiliğinden gerçekleşmektedir[1475]. Dolayısıyla alacağın devri anından itibaren, rehinli senetleri devretmeyen eski alacaklı, yeni alacaklı adına rehin zilyedi olmaktadır[1476]. Ancak yeni alacaklı, rehin hakkına dayanarak senetlerin kendisine devredilmesini talep edebilir[1477].

Belirtmek gerekir ki rehin hakkının eski alacaklıda kalması şartıyla alacağın devri veya rehin hakkının alacaktan ayrı olarak devredilmesi mümkün değildir. Alacak hakkı olmaksızın ona bağlı rehin hakkından söz edilemeyeceği için bu durumda rehin hakkından vazgeçilmiş sayılır ve rehin hakkı sona erer[1478].

Türk Borçlar Kanunu'nun alacağın devrine ilişkin hükümlerinde "*iradi devir*" esas alınmakla birlikte TBK m. 185 hükmü gereğince yasal (örneğin bkz. TBK m. 127) ve yargısal devir de mümkündür. Keza aksine bir hüküm olmadıkça, iradi devre ve bunun sonuçlarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla yasal ve yargısal devre de uygulanır. Bu bakımdan alacağın devri ile birlikte rehin hakkının yeni alacaklıya kanun hüküm gereğince kendiliğinden geçişi, üç tür alacağın devrinde de söz konusu olur[1479].

Borcun üstlenilmesinde, rehinle temin edilen alacak-borç ilişkisindeki borçlu taraf alacaklının rızasıyla değişmekte, borçlu yerine yeni borçlu geçmekle birlikte, borçlunun şahsına bağlı olanlar dışında kalan tüm bağlı haklar aynen varlığını devam

---

[1474] Sirmen, *Alacak Rehni,* 12; Cansel, *Menkul Rehni,* 205; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 249.

[1475] Wiegand, "Eigentumsvorbehalt, Sicherungsübereignung und Fahrnispfand", 121; Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 594, 190; Sirmen, *Alacak Rehni,* 12-13; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 249; Oftinger ve Bär, Art. 884, Rn. 162; Acar, *Rehin Hukuku,* 11; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 628; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 442 ve 464-465; Ayan, *Eşya Hukuku,* 157 ve 268; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1001; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 737; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni,* 12; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 837; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 70; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 10; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 568; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1101; Uyar, "İcra Hukukunda", 95; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 92-93.

[1476] Cansel, *Menkul Rehni,* 205; Sirmen, *Alacak Rehni,* 13.

[1477] Sirmen, *Alacak Rehni,* 13.

[1478] Cansel, *Menkul Rehni,* 78, 205 ve 217; von Tuhr, *Borçlar Hukuku,* 852; Sirmen, *Alacak Rehni,* 13; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 628; Ergüne, *Taşınır Rehni,* 250.

[1479] Sirmen, *Alacak Rehni,* 13.

ettireceğinden, alacaklı rehin hakkını muhafaza eder (TBK m. 198/1). Bununla birlikte, rehin borçludan başka üçüncü bir kişi tarafından verilmiş ise, bu kişi borcun üstlenilmesine yazılı olarak rıza gösterirse alacaklı rehin hakkını muhafaza eder, aksi takdirde rehin hakkı sona erer (TBK m. 198/2).

Borcun üstlenilmesi sözleşmesinin hükümsüz hale gelmesi durumunda, rehinle temin edilen eski borç yeniden bütün bağlı borçlarıyla birlikte varlığını sürdürür. İyiniyetli üçüncü kişilerin hakları saklıdır (TBK m. 200). Bu durumda rehin konusu senedin zilyetliğinin sağlanması ile rehin hakkı yeniden varlık kazanır. Ancak senedin yeni bir temlik veya rehin cirosuyla üçüncü kişiye devredilmesi, iyiniyetli üçüncü kişiler tarafından iktisabı neticesinde zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesi, vadesinin gelmesi gibi nedenlerle geri dönen borç ilişkisinde, rehin hakkının devamının mümkün olmaması nedeniyle alacaklının uğradığı zarardan (örneğin eski borç ilişkisindeki rehin hakkını kaybetmiş olması nedeniyle alacağını tahsil edememesi durumunda) borcun üstlenilmesi sözleşmesinin hükümsüz hale gelmesi veya alacaklının zarara uğraması konusunda kusursuzluğunu ispat etmedikçe borcu üstlenen sorumludur (TBK m. 200/2).

3.2.3. Tarafların Anlaşmasıyla

Borç ödenmiş olmaksızın, rehin veren ile rehin alan tarafın anlaşmasıyla da rehin hakkının sona ermesi mümkündür[1480]. Burada yeni bir hukuki işlem ile rehin cirosunun sona erdirilmesi söz konusudur. Öğretide, normal iradeye ve sözleşme serbestisine dayanan bu işlemin geçerli olması için, rehin cirosunun yapıldığı şekilde, yani yazılı şekilde yapılması gerektiği (TBK m. 12), taraflar arasındaki ihtilaf halinde bu işlemin ispatının da yazılı şekil ve delil ile sağlanacağı, dolayısıyla buradaki yazılı şeklin hem geçerlilik hem de ispat şartı olduğu belirtilmiştir[1481].

Rehnin bu şekilde iptali işleminin yazılı şekilde yapılması gerektiğini ileri süren ve yukarıda yer verdiğimiz görüş taraftarlarına göre; olması gereken, anlaşmanın senet üzerinde belirtilmesi ve senedin rehin verene iade edilmesi olmakla birlikte, bu işlemin senet üzerinde yapılmamış olması ve senedin iade edilmemesi, rehnin sona ermesine

[1480] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1020; Acar, *Rehin Hukuku,* 258; Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu", 491; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150; Develi, "Rehin Cirosu", 100.

[1481] Bu yönde bkz. Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 150-151.

engel değildir[1482]. Zira rehin cirosu ile senedi devralan şahsın rehin veya temlik cirosu ile senedi başkalarına devri mümkün olmadığından, üçüncü kişiler iyiniyetlerine dayanarak talepte bulunamazlar[1483]. Bu nedenle rehnin sona ermesi anlaşmasının senet dışında, yazılı olarak yapılması halinde, rehin verenin sadece senet borçlusunu haberdar etmesi ve bu şahsın protesto edilmesini veya takibe maruz kalmasını önlemesi gerekli ve yeterlidir. Aksi halde rehnalanın elindeki senetle, senet borçlusuna müracaatı neticesinde borçlu ödemede bulunabilir ve bu ödeme onu borçtan kurtarır[1484]. Çünkü kıymetli evrakta hak senede bağlıdır ve hamilin haklı/meşru hamil olduğu normal ciro silsilesinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu senedi ibraz eden kişiye ödemenin yapılması gerekir[1485].

Kanaatimizce, ana borç devam ederken rehin cirosunu sona erdirmek için taraflar arasında yapılacak anlaşma, TBK m. 132 anlamında bir ibra niteliğinde olduğundan şekle bağlı değildir. Nitekim ibranın kısmi olarak yapılması mümkün olduğu gibi, asıl alacaktan bağımsız olarak rehin gibi yalnızca borcun fer'ileriyle de sınırlı olarak yapılabilir[1486]. Bu durumda asıl borç, yalnızca fer'ileri kapsayan ibradan etkilenmez[1487]. Bu nedenle rehnin bu şekilde iptalinde rehin cirosunun çizilerek rehneden cirantaya iadesi gerekli ve yeterlidir[1488].

3.2.4. Rehin Muamelesinin İptaliyle

Asıl borç ilişkisi, varlığını ve geçerliliğini sürdürmekle beraber, rehin cirosunun yapılışındaki bazı aksaklıklar nedeniyle hiç doğmamış olması da mümkündür. Örneğin rehin cirosu, kısmi ciro şeklinde, düzensiz bir ciro silsilesinden sonra veya ehliyetsiz bir şahıs tarafından yapılmışsa bu hallerin tespiti ile sona erer[1489]. Yetkisi olmaksızın veya var olan yetkisini aşarak imza atan kimse, senet bedelinden bizzat sorumludur (TTK m. 678). Rehin muamelesinin iptal ettirilmesi durumunda da senedin hak sahibinin eline

[1482] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 151.
[1483] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 151.
[1484] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 151.
[1485] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511.
[1486] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 836.
[1487] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku,* 836.
[1488] *Develi*'ye göre de tarafların anlaşmayla rehin hakkını sona erdirmelerinde Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca rehin cirosunun çizilmesi ve senedin cirantaya iadesi yeterlidir (Develi, "Rehin Cirosu", 100 ve dn. 100).
[1489] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 539; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 151; Develi, "Rehin Cirosu", 100.

geçirilmesi veya rehinli senet borçlusunun haberdar edilerek ödemede bulunmasının engellenmesi, protesto ve takip edilmemesinin sağlanması gerekir. İptale rağmen üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış senedin rehin alanda bırakılması ve ödemeyi ve protestoyu önleyici tedbirlerin mahkemeden temin edilmemesi halinde rehinli senet borçlusunun yapacağı ödeme geçerlidir ve bu ödeme kendisini borçtan kurtarır[1490].

3.2.5. Rehinli Alacağın Ödeme Yerine Kabulüyle

Rehinli alacağın rehnalan tarafından ödeme yerine geçmek üzere devralınması halinde de rehin ilişkisi sona erer. Bu durumda rehin hakkı sahibi olan hamil, bu hakkından feragat etmekte fakat bu feragat karşılığında alacağı tamamen devralmaktadır. Bu alacak tahsil edildiği takdirde hamile ait olur, diğer alacaklılar bu kimseden bir talepte bulunamaz. Buna mukabil hamil de borçlunun diğer mallarına veya iflas masasına, devraldığı alacağı tahsil edememesi sebebiyle herhangi bir müracaatta bulunamaz. Ancak hamile devredilen ve alacağı temsil eden senedin hükümsüz olması halinde hamil, iflas masasına ve borçlunun diğer mallarına ilişkin haciz işlemlerine iştirak edebilir[1491].

3.2.6. Sürenin Dolması veya Bozucu Şartın Gerçekleşmesiyle

Rehin hakkı, bozucu şarta bağlanabileceği gibi belirli bir süreyle sınırlı olarak da kurulmuş olabilir[1492]. Özellikle üçüncü kişinin borcunu temin için rehin hakkının süreye bağlanması yararlıdır[1493]. Bu durumda bozucu şartın gerçekleşmesi[1494] veya sürenin dolması ile birlikte rehin hakkı sona erer[1495]. Ancak bozucu şart gerçekleşinceye kadar veya süre dolmadan önce rehnin paraya çevrilmesi talep edilmiş ise rehin konusu senet

---

1490 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 540; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 511-512.

1491 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 540-541; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 512.

1492 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1020; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 750; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 582; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392 ve 395.

1493 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1020-1021; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392.

1494 Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 15; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 750; Ayan, *Eşya Hukuku,* 295; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 39; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 402; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 582-583; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 395.

1495 Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 15; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 465; Ayan, *Eşya Hukuku,* 295; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 750; Acar, *Rehin Hukuku,* 261; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 582; Uyar, "İcra Hukukunda", 98; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 529; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 39; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 402.

paraya çevrilir[1496]. Aksi takdirde, başvurma hakkı daha önce doğmuş olsa bile rehin hakkı sona erer[1497].

Cironun kayıtsız ve şartsız olması gerektiğinden rehin cirosu, senet üzerinde bozucu veya geciktirici bir şarta yahut süreye bağlanamaz. Aksi takdirde rehin cirosu işlemi geçerli, şart geçersiz sayılır (TTK m. 682/1). Dolayısıyla rehin hakkının rehin cirosu veya örtülü rehin cirosu ile kurulması halinde, senet üzerinde belirtilmediğinden, taraflar arasında kararlaştırılan süre sınırı veya bozucu şartın senede karşı senetle ispat kuralı gereğince ayrıca ispatlanması gerekir.

3.2.7. Rehinli Senedin Ödenmesi veya Paraya Çevrilmesiyle

Rehnin diğer bir sona erme sebebi de rehinli senedin borçlusu tarafından ödenmesi veya cebren paraya çevrilmesidir[1498].

3.2.7.1. Rehinli Senedin Ödenmesi

Rehinli senet, ödeme zamanında rehnalan hamil tarafından asıl borçluya[1499] (poliçeyi kabul etmiş muhataba, bonoda düzenleyene ve asıl borçlular lehine aval verenlere) ibraz edilir. Vadesinde, kabulü halinde vadesinden önce (TTK m. 710/1, m. 778/1, c) ödenmesi için kendisine senet ibraz edilen asıl borçlu, senet bedelini ödediği takdirde, rehnalan hamil tam olarak tatmin olacağından, senet nedeniyle sorumluluk üstlenen bütün borçlular bakımından kambiyo ilişkisi sona erer, yani bu durumda yalnızca asıl borçlunun değil senetle ilgili diğer bütün kişilerin borcu ortadan kalkacağından alacak ve borç ilişkisine bağlı rehin hakkı da sona erer. Bu durumda senet, üzerine tahsil ve ödeme şerhi (ibra şerhi)[1500], genellikle son cironun altına

---

[1496] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 498; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 402.

[1497] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 498; Sirmen, *Alacak Rehni,* 112; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392.

[1498] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 658 ve 703; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 512; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117-118; Develi, "Rehin Cirosu", 100.

[1499] Muhatabın ve hamilin takas odasına dahil olması halinde, senedin takas odasına ibrazı da ödeme için ibraz yerine geçer (TTK m. 708/2).

[1500] Vadede tam ödeme halinde senedin üzerine ibra şerhi yazılarak iadesi esas olmakla birlikte, uygulamada senedin tamamen (Y. 12. HD, 16.10.1989, E. 1907, K. 12301; Nazif Kaçak, *Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek*, 5. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010), 1053) veya kısmen (imza yerinin, pullu kısmının) yırtıldığı (Y. 12. HD, 09.05.1985, E. 14909, K. 4495 Öztan, *Kıymetli Evrak*, 688, dn. 223; Y. 12. HD, 09.05.1984, E. 3553, K. 5804; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 688, dn. 225) üzerine çapraz çizgi çizildiği (Y. 12. HD, 19.02.1988, E.4183, K. 1751; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 688, dn. 222; Kaçak, *Bono-Poliçe-Çek,* 104 ve 1064), borçlunun isminin çizildiği, makbuz verildiği, üzerine ödeme (tediye) damgasının vurulmuş olduğu (Y. TD, 12.02.1971, E. 3775, K.

yazılarak borçluya iade edilir (TTK m. 646, m. 709/1)[1501],[1502]. Dolayısıyla senet iade edilmedikçe veya ibra şerhi yazılmadıkça, senet borçlusu da ödemeden kaçınabilir[1503]. İbra şerhi düşmeden yalnızca senedin iadesi de borçlu lehine ödemenin gerçekleştiği yönünde karine teşkil eder (TBK m. 104/3). Senette alacaklı konumunda olan hamil tarafından, bu karinenin aksi ispat edilebilir[1504]. Aynı doğrultuda, senet hamilin elinde bulunduğu sürece borcun ödenmemiş olduğu kabul edilir ve bunun aksinin borçlu tarafından ispat edilmesi gerekir[1505]. Senedin ödendiği iddiası ancak yazılı delille ispatlanmalıdır (HMK m. 200 vd.)[1506].

Kanun koyucu, hamilin kısmi ödemeyi reddetmesine izin vermemiştir (TTK m. 709/2). Bu nedenle hamilin, kendisine asıl borçlu tarafından yöneltilen kısmi ödeme teklifini kabul etmesi ve ödenmeyen kısım için protesto düzenlettirmek suretiyle başvurma hakkını kullanması gerekir. Kısmi ödeme halinde asıl borçlu, ödenen miktarın senet üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir (TTK m.

1064; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 688, dn. 227) da görülmektedir. Bu işlemler de senedin ödendiğine karine oluşturur (Öztan, *Kıymetli Evrak,* 688-689). Bu yönde bkz. "*Borçlu ödemede bulunurken hamil tarafından senede bir borçtan kurtarma belirtimi (ibra şerhi) yazılarak verilmesini isteyebileceği gibi bunun dışında senedin çapraz çizgilerle geçersiz kılınması (iptali), imza yerinin yırtılması, alındı belgesi (makbuz) verilmesi gibi işlemler ödeme için varsayım olarak kabul edilmelidir. Senetlerde görülen yırtılma işleminin ödeme yönünden gelenek (teamül) veya töre (örf ve adet) olup olmadığı da gerekirse mahkemece araştırılmalıdır.*" Y. 11. HD, 21.09.1976, E. 3837, K. 3840, Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 275; www.kazanci.com.tr, E.T. 22.03.2019.

[1501] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 687; Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 512; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 151; Develi, "Rehin Cirosu", 100.

[1502] Ödemede bulunan asıl borçlu, makbuz hükmünde sayılan ibra şerhi yerine bir makbuz verilmesini (TBK m. 103/1) talep edebilir (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 244).

[1503] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 687 ve 688; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 211.

[1504] "*TTK'nun 620 ve 621. maddeleri gereğince bononun borçlunun elinde bulunmasının bir ödeme olarak kabulü gerekir. Rızası olmaksızın bononun elinden çıktığını iddia eden alacaklı mahkemeye müracaat ederek iptal kararı alıp uyuşmazlığı halletmelidir*." Y. 12. HD, 10.04.1979, E. 3020, K. 3269, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 1979, Sayı 10/1, s. 227; Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 581. "*...Senedin iadesi, borcun ifa edildiğine karine teşkil eder. Ayrıca makbuz almaya gerek yoktur. Her ne kadar davacı senedin iadesinin borcun ödenmesi dışında bir sebeple vukubulduğunu, başka bir deyişle özel idareden kendisinin rızası dışında alındığını ileri sürmüşse de bu ispat külfeti davacıya aittir ve bu hususu ispat edememiştir. Davalılar borcun ödenmesine ilişkin savunmalarını da bu şekilde kanıtlamışlardır. Bu nedenlerle davanın reddi gerekirken…*" Y. 13. HD, 14.02.1989, E. 595, K. 873, Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler*, 413-414.

[1505] "*Bir poliçe hamilin elinde bulunduğu sürece borcun ödenmemiş olması asıldır. Sair muteber delillerle de ödendiği tespit edilemeyen hamil banka elindeki poliçe üzerine tediye kaşesinin basılmış olması, yalnız başına borcun ödendiğinin kabulüne yeterli değildir.*" Y. TD, 16.02.1971, E. 1970/3375, K. 1971/1064, Resmi Kararlar Dergisi, Yıl 1971, Sayı 5, s. 168; "*Ödenmiş olmasına rağmen, senet alacaklı tarafından iade edilmemişse, borçlu bir menfi tespit davası açarak bu durumu tespit ettirebilir.*" Y. 11. HD, 26.01.1978, E. 131, K. 170, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 691, dn. 241; Y. TD, 26.10.1971, E. 3931, K. 6525, Moroğlu ve Kendigelen, *İçtihatlı-Notlu,* 581.

[1506] Öztan, *Kıymetli Evrak,* 692; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 244; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 212.

709/3)[1507]. Bu durumda senetten doğan borç hem asıl borçlu hem de başvuru borçluları açısından yapılan kısmi ödeme oranında son bulur, ödenmeyen kısma yönelik başvurma hakkının kullanılabilmesi için de senet rehnalan hamilde kalır.

Rehinli senedin asıl borçluya süresi içinde ve usulüne uygun bir şekilde ibraz edilmesine rağmen tamamen veya kısmen ödenmemesi halinde yahut poliçenin kabul edilmemesi ve senedin ödeneceğinin şüpheli bir hal alması durumunda vadenin gelmesinden önce hamil (TTK m. 713, m. 778/1, d), kanun koyucu tarafından öngörülen maddi ve şekli koşullara uymak suretiyle tahsil edemediği senet bedeli için başvurma hakkını kullanarak diğer senet borçlularına, bunların borçlanmadaki sıraları ile bağlı olmaksızın birine, birkaçına veya hepsine birden başvurabilir (TTK m.724/2). Hamilin bunlardan yalnız birine başvurması, zamanaşımı süresi içerisinde olmak kaydıyla, diğer borçlularla ilk önce başvurduğu borçludan sonra gelenlere yönelik başvurma hakkının kaybına neden olmaz (TTK m. 724/4).

Hamilin başvuru borçlularından senet bedelini talep etmesi ve bu kişilerin de ödeme yapması halinde alacak ve borç ilişkisi ve buna bağlı olarak rehin hakkı hamil açısından son bulur[1508]. Senet bedelini ödeyen başvuru borçlusu, yapmış olduğu bu ödemeyle ilgili olarak kendisinden önce gelen başvuru borçlularına başvurabilmek için yani sonraki başvurularında hakkını şeklen ispat edebilmek için, senedin ve protesto belgesinin ayrıca doldurulacak bir makbuz ile kendisine verilmesini, ödeme yaptığı rehnalan hamilden isteme hakkına sahiptir (TTK m. 727/1)[1509].

Başvurma hakkının kullanılması aşamasında başvuru borçlularından birinin senet bedelini ödemesi halinde, bu kişi başvurma hakkını kendinden önce gelen diğer başvuru borçlularına karşı kullanabileceğinden (TTK m. 724/3), artık ondan sonra gelen kimselere başvurulamayacağından yani bu kişiler artık sorumlular çevresi dışına çıkmış olduğundan, muhtemel karışıklıkları ve kötüye kullanmaları engellemek amacıyla

---

[1507] *Öztan*'a göre, kısmi ödeme yapıldığını belirten yazının alacaklı tarafından yazıldığının ispatı halinde, altında imza olmasa dahi alacaklıyı bağlar (Öztan, *Kıymetli Evrak*, 690). Ayrıca bkz. "*Alacaklının elinde bulunan senet arkasında, senette yazılı meblağın belli bir kısmının ödendiğinin yazılmış olması halinde, alındığı belirtilen tutarın senet bedelinden indirilmesi gerekir ve borçlunun ayrıca bir ödeme belgesi (makbuz) ibraz etmesi gerekmez*." Y. 12. HD, 13.04.1994, E. 4509, K. 4670, Öztan, *Kıymetli Evrak*, 690, dn. 239.

[1508] Sayıcı, "Rehin Cirosu", 140.

[1509] Senet iade edilirken ödemede bulunan başvurma borçlusuna senedin ciro edilmesine gerek yoktur. Çünkü senet mülkiyetinin teslim ile değil, ödeme ile birlikte hamile geçmiş olduğu kabul edilir (Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 165; Tekinalp, "Geriye Ciro", 187; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 50 Rn. 2; Hueck ve Canaris, *Recht der Wertpapiere*, 140).

kanun koyucu, senedi ödeyerek teslim alan cirantaya[1510] kendi cirosunu ve kendisinden sonraki ciroları çizme yetkisi tanımıştır (TTK m. 727/2)[1511]. Bu işlem sadeleştirme (basitleştirme) olarak da adlandırılmaktadır[1512]. Bu işlemin başvurma hakkı kapsamında ödemede bulunan ciranta tarafından kanun koyucunun kendisine verdiği yetki çerçevesinde yapıldığının kendi imzası ile onaylanması gerekir[1513]. Ancak hükümdeki ifadeden yola çıkarak diyebiliriz ki; ödeme yapan başvuru borçlusu için ciroları çizmek bir hak ve yetki olup, sonraki başvurma hakkı için zorunlu nitelikte değildir[1514].

Başvuru borçlusu tarafından kısmi ödeme durumunda[1515], ödeyen kişi, kendisine bu hususta bir makbuz verilmesini isteyebilecek olup, senedin kendisine verilmesini isteme hakkı yoktur. Rehnalan hamil, kısmi ödeme neticesinde senet bedelini tahsil edemediği oranda bu kişiden önce veya sonra gelenlere başvurabilir (TTK m. 724/4, m. 778/1, d). Rehnalan hamilin, birden fazla senet borçlusu tarafından kısmi ödemelerle tatmini halinde, senedin en son ödemede bulunana verilmesi gerekir[1516].

Yukarıda değindiğimiz üzere, kambiyo senedinin alacaklısı rehnalan hamilin, TTK m. 689 hükmündeki yetkiye dayanarak senet borçlularını kambiyo senetlerine özgü takip usullerinden (İİK m. 167 vd.) faydalanarak takip etmesi de mümkündür. Zira bu durumda takibin dayandığı senet kambiyo senedi vasfını taşımakta ve takip alacaklısı (rehinli alacaklı) bu senedin yetkili hamilidir. Genellikle kabul edildiği üzere, rehin

---

[1510] Her ne kadar TTK m. 727/2'de ciroyu çizme hakkı yalnızca poliçeyi ödemiş olan "*cirantaya*" verilmiş olsa da bu hak yalnızca ciranta sıfatına bağlı değildir. Nitekim TTK m. 727/1'de "*kendisine başvurulan veya başvurulması mümkün olan borçlu*" ifadesi kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ciroyu çizme hakkının senet bedelini ödeyen ciranta ile birlikte kendilerine başvurulması mümkün olan ve hamile ödemede bulunan düzenleyene, araya girmek suretiyle ödemede bulunana ve avalistlere de tanındığını söyleyebiliriz (Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 50, Rn. 7; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 50 Rn. 5; Stranz, *Wechselgesetz Kommentar*, Art. 50, Rn. 14; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 50, Rn. 10; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 167).

[1511] Poliçe yükümlüsü olmayan kişilerin ciroları çizme hakkı yoktur (BSK Wertpapierrecht – Bauer, OR Art. 1047, Rn. 3).

[1512] Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 13; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 170. Senedi bu şekilde iktisap eden hamilin kendisinden sonraki ciroları çizmesinde bir sakınca bulunmadığı yönünde bkz. Quassowski ve Albrecht, *Wechselgesetz,* WG Art. 16 Rn. 11.

[1513] Bu yönde bkz. Çamoğlu, "Çizilmiş Ciro", 13-14.

[1514] Baumbach, Hefermehl ve Casper, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 50, Rn. 7; Baumbach ve Hefermehl, *Wechselgesetz und Scheckgesetz,* WG Art. 50 Rn. 5; Bülow, *Wechselgesetz, Scheckgesetz,* WG Art. 50, Rn. 10; Stranz, Art. 50, Rn. 14; Sellien, *Wechsel- und Scheckrecht,* 71; BSK Wertpapierrecht – Bauer, OR Art. 1047 Rn. 3; Öztan, *Kıymetli Evrak*, 766; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 201; Bozgeyik, *Poliçede Müracaat,* 167. Bu yönde bkz. OGH ÖJZ 1967, s. 242 (BSK Wertpapierrecht – Bauer, OR Art. 1047 Rn. 3).

[1515] Hamil, başvuru borçluları tarafından yöneltilen kısmi ödeme teklifini kabul etmek zorunda değildir (Cerrahoğlu, *Türk Ticaret,* 86; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 132).

[1516] Öztan, *Kıymetli Evrak*, 769.

cirosu ile senedin hamili olan kişi, kendi cirantasına karşı kambiyo senetlerine özgü takip yapamaz[1517]. Kambiyo senedine bağlı alacağı için rehnalan hamilin genel haciz yolu ile borçlu iflasa tabi ise iflas yoluyla da takip yapması mümkündür[1518].

Kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluyla takip, senet borçlularına (poliçede kabul eden muhataba, düzenleyene, cirantalara, bunlar lehine aval verenlere, araya girme suretiyle kabul edenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine; bonoda ise düzenleyene, cirantalara, bunlar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine) karşı yapılabilir.

Rehnalan hamil, istediği para alacağını Türk parası ile tutarını takip talebinde göstermelidir. Dolayısıyla kambiyo senedindeki alacak miktarı yabancı para ile ifade edilmiş ise (TTK m. 711, m. 778/1, c), bu alacağın takip tarihindeki döviz fiyatı üzerinden TL karşılığının ve hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiğinin takip talebinde bildirilmesi zorunludur (İİK m. 145; m. 58/3). Rehnalan hamilin isteyebileceği alacak tutarı, senedin ödenmemiş olan bedelini ve şart kılınmışsa işlemiş faizini, vadesinin gelmesinden itibaren işleyecek temerrüt faizini[1519], protesto ve ihbarname

---

[1517] Kuru, *İcra ve İflas,* 765.

[1518] Kuru, *İcra ve İflas,* 761 ve 1134; Ülgen ve diğerleri, *Kıymetli Evrak,* 353; Helvacı, "Kambiyo Senetlerine", 165; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 253; Yardım, "Kambiyo Senedi", 77. *Domaniç*'e göre, rehnalan hamil, öncelikle, vadede borçluya ve TTK m. 713'te düzenlenen hallerde diğer sorumlulara başvurmalı, bu yollardan senet bedelini tahsil edemediği takdirde rehnedilen poliçeye istinaden poliçe borçlusunu icra takibine tabi tutmalıdır (Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 144). Kanaatimizce, senetten doğan bütün hakları kullanabilecek olan rehnalan hamilin, vadesinde, TTK m. 713/2'deki şartlar var ise vadesinden önce, ödeme için ibraz ettiği veya ödememe halinde başvurma hakkı kapsamında başvurduğu senet borçlusu hakkında, kambiyo senetlerine özgü takip yapabilmesi mümkün olup, bu yetkisini kullanmak için bütün senet borçlularına başvurmuş ve buna rağmen senet bedelini tahsil edememiş olması şart değildir.

[1519] Yabancı para birimi üzerinden düzenlenmiş senette aynen ödeme kaydı yok ise, borçlu, ibraz günündeki değerine göre ülke parası (Türk Lirası) ile ödeme yapılabilir. Ancak yabancı para borcunu içeren senedin vadesinde ödenmemesi halinde hamil, borcun dilerse vade dilerse ödeme günündeki kura göre ülke parasıyla ödenmesini isteyebilir. Hatta TBK m. 99/3 hükmü gereğince aynen ödeme talep etmesi de mümkündür (Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 244). TMK m. 851'de düzenlenen yabancı para ile taşınmaz rehnine sınır getiren düzenleme, taşınır rehninde bulunmadığından teminat altına alınan para alacağının da yabancı para olması mümkündür. Ancak bu durumda da İİK m. 145'in yollama yaptığı İİK m. 58/b. 3 hükmü gereğince rehnin paraya çevrilmesi yolu ile yapılan takipte alacağın Türk Lirası olarak talep edilmesi gerekir. Ancak rehinli alacaklı TBK m. 99 hükmü gereğince aynen ödeme kaydı bulunmayan yabancı para alacaklarında, vade veya fiili ödeme günündeki kur üzerinden Türk Lirası ile ödeme yapılmasını talep edebilir. Alacaklı, fiili ödeme günündeki kur üzerinden alacağının ödenmesini istiyor ise bu isteğini takip talebinde not olarak belirtmelidir (Gülçin Elçin Grassinger, *"BK. md. 83 Hükmüne Göre Yabancı Para Borçları ve İlgili Bazı Sorunlar",* içinde *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*, ed., Nami Barlas ve Abuzer Kendigelen, (İstanbul: Beta Yayınları, 2000), 301-304; Ergüne, "Anonim Şirket", 149, dn. 56; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 82). Aksi görüş için bkz. Tekinay vd., *Borçlar Hukuku*, 778-779. Alacaklı, yabancı para alacağının vade (veya takip) tarihindeki kur üzerinden TL ile ödenmesini talep ederse, vade tarihinden takip tarihine kadar yabancı para faizi (3095 Saylı Kanun m. 4/a), takip

giderleriyle diğer giderleri ve senet bedelinin binde üçünü aşmamak üzere komisyon ücretini kapsar (TTK m. 725/1; m. 778/1, d).

Rehnalan hamil tarafından bu şekilde senet bedelinin tahsili yoluna gidildiğinde, tahsilatın tam veya hiç yapılamaması ve alacağın aciz vesikasına bağlanması durumunda, rehin ilişkisi sona ermez. Çünkü rehnalanın, borçlunun yeni mal iktisap etmesini beklemesi (İİK m. 251) veya senedi cebri icra yoluyla sattırması mümkündür. Bu işlemlerden birinin yapılması ise biraz önce bahsettiğimiz rehnin sona erme sebeplerindendir[1520].

Alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin başlığı altında düzenlenen TMK m. 961/2 hükmü gereğince, rehin hakkı kendisine ihbar edilmiş (veya rehnin kurulduğunu başka yoldan öğrenmiş) üçüncü kişi borçlu, borcunu asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeyebilir. Buna göre, üçüncü kişi borçlu rehin verene borcunu ifa etmiş olsa dahi rehin alanın rızası olmadıkça, onun bakımından rehnedilen alacak sona ermiş olmaz[1521]. Dolayısıyla eğer taraflar arasında borcun kime ödeneceği konusunda bir anlaşmaya varılamamışsa, üçüncü kişi borçlu borcunu alacaklısı olan rehin veren ile rehin alacaklısına ödemesi söz konusu olmayıp, tevdi etmekle yükümlüdür (TMK m. 961/3)[1522]. Alacak üzerinde birden fazla rehin kurulmuşsa, üçüncü kişi borçlunun sonra gelen rehin hakkı sahibine ödeme yapması için rehin verenin rızası yanında önce gelen rehin hakkı sahiplerinin de rızası gerekir. Ancak önce gelen rehin hakkı sahibine ödeme yapmak için sonra gelen rehin hakkı sahiplerinin rıza göstermesi gerekmez[1523]. Bu durumda önceki rehinli alacaklı tatmin olduktan sonra, geriye kalan miktar sonra gelen rehin hakkı sahibine verilir[1524]. Rehin verenin iflası durumunda ise rehinli alacaklının rızası gerekmeksizin üçüncü kişi

---

tarihinden itibaren ise TL olarak temerrüt faizi talep edebilir. Alacaklının takip talebinde fiili ödeme günündeki kur üzerinden yabancı para alacağını talep etmesi halinde, yabancı para alacağı tahsil tarihine kadar yabancı para alacağı olarak değerlendirileceğinden, vade tarihinden fiili ödeme tarihine kadar yabancı para üzerinden faiz (3095 Saylı Kanun m. 4/a) talep edebilir (Kuru, *İcra ve İflas,* 209, dn. 77 ve 768; Elçin Grassinger, "Yabancı Para", 304-307; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 82; Ergüne, "Anonim Şirket", 112-113, dn. 51).

1520 Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 192-193.

1521 Sirmen, *Alacak Rehni,* 92-93 ve 111.

1522 TMK m. 961 hükmünün emredici nitelikte olmadığı, tarafların (rehnedenin ve genellikle olduğu üzere rehinli alacaklı bankanın) anlaşarak rehinli alacaklıya (bankaya) bağımsız bir tahsil yetkisi tanıyabilecekleri, bu durumda bankanın İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmasına gerek kalmaksızın alacağı tahsil yoluyla doğrudan tatmin olmasının sağlanabileceği yönünde bkz. Şener, *İhbar,* 219 vd.; Sirmen, *Alacak Rehni,* 95 vd.

1523 Sirmen, *Alacak Rehni,* 91-92; Şener, *İhbar,* 217.

1524 Şener, *İhbar,* 218.

borçlunun tahsile yetkili iflas dairesine ödemede bulunması gerekir. Bu durumda İİK m. 185 gereğince alacağın değerinden, önce rehinli alacaklıya ödeme yapılır[1525].

Rehin alanın rızası olmaksızın, rehin verenin üçüncü kişi borçluyu ibra etmesi, takas, yenileme, süre verme, faizlerin silinmesi, kefilin borçtan kurtarılması gibi alacağın varlığı veya ifası üzerindeki tasarruflar, rehnalan yönünden sonuç doğurmaz[1526]. İfa, ibra veya yenileme gibi işlemler neticesinde rehnedilen alacak ve dolayısıyla rehin hakkının sona ermesi için üçüncü kişi borçlunun iyiniyetli olması yani rehinden haberdar olmaması ve olmasının da gerekmemesi şarttır[1527]. Bu durumda TBK m. 112 vd. hükümleri gereğince rehin veren, rehnalanın uğramış olduğu zararlardan sorumlu tutulur. Üçüncü kişi borçlunun rehnedilen alacağı iktisap etmesi durumunda da alacaklı ve borçlu sıfatları birleşmiş olmasına rağmen alacak sona ermemekte, rehin hakkı varlığını sürdürmektedir[1528]. Bir örnekle açıklamak gerekirse, A, B'den olan alacağı üzerinde C'ye olan borcu nedeniyle C lehine rehin tesis ettiğinde, C rehinli alacaklı, A, rehin veren borçlu, B ise üçüncü kişi borçlu sıfatını kazanır. Buna göre C'nin rızası olmaksızın B'nin, A'ya olan borcunu ödemesi veya A'nın B'yi ibra etmesi, B'nin iyiniyetli olması ihtimali dışında, rehnedilen alacağı sona erdirmez. B'nin A'nın kendisinden olan ve üzerinde rehin kurulan alacağı iktisap etmesi halinde de alacaklı ve borçlu sıfatları birleşmiş olmasına rağmen, menfaatler durumunun zorunlu bir sonucu olarak alacak sona ermemekte, C lehine kurulan rehin hakkı devam etmektedir.

Kambiyo senetlerinin rehni bakımından bu hükmün uygulamasının nasıl olacağının ortaya konulması gerekmektedir. Benzer örnekten yola çıkacak olursak; A, C'ye olan borcu için elindeki bonoyu C'ye rehin cirosuyla devretmiş olsun. Bu durumda C rehnalan hamil yani rehinli alacaklı, A rehneden ciranta yani rehin veren borçlu sıfatına sahiptir. Kambiyo senedinin içerdiği alacak bakımından A'ya karşı borçlu olanlar yani senet borçluları ise bonoda düzenleyen, poliçede ayrıca kabul eden muhatap, ciranta, avalist, araya giren gibi çeşitli sıfatlarla ve farklı zamanlarda imza atmak suretiyle sorumluluk zincirine dahil olan herkes müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludur (TTK m. 724/1; m. 778/1-d). A'nın C'ye olan borcunu ödememesi veya

[1525] Sirmen, *Alacak Rehni,* 92, 93 ve 122; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 363, dn. 229; Şener, *İhbar,* 216-217.
[1526] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni,* 461; Sirmen, *Alacak Rehni,* 104.
[1527] Sirmen, *Alacak Rehni,* 104-105 ve 111.
[1528] Sirmen, *Alacak Rehni,* 111.

senedin vadesinin temin edilen alacaktan önce gelmesi durumunda senedi düzgün ciro zincirine dayanarak elinde bulunduran ve böylece yetkili hamil sıfatına sahip olan rehnalan hamil C, senetten doğan hakları kullanabilir, bu bağlamda ödeme için ibraz edebilir. Senet borçlusu da ancak senedin mahiyetine göre alacaklı olduğu anlaşılan yetkili hamil C'ye ödeme ile borcundan kurtulacak olup (TTK m. 646/2), rehinden haberdar edilmemiş olsa bile, yetkili hamil olma iddiasında bulunan ancak senede zilyet olmayan veya senede zilyet olup da yetkili hamil olmayan (TTK m. 686/1, m. 778/1-a) kişinin ödeme talebini reddetmelidir. Dolayısıyla kambiyo senedinin rehninde senet borçlusunun iyiniyetle rehin veren A'ya borcunu ifa etmesi ve buna bağlı olarak senet alacağı üzerinde rehin hakkının sona ermesi mümkün değildir. Zira senet rehnalan hamil C'nin zilyetliğinde olduğundan, senet borçlusunun senedi düzgün bir ciro zincirine dayanarak elinde bulundurmayan ve yetkili hamil olmayan A'ya ödeme ile borcundan kurtulabilmesi mümkün değildir. Kısacası emre yazılı senetlerin rehninde rehnalan hamil, tahsil yetkisini teşhis işlevini haiz rehin cirosu ile devraldığını zilyetliğindeki senet ile kanıtlayacağından, rehin verene iyiniyetle yapacağı ödemeyi engellemek amacıyla senet borçlusuna rehni ihbara gerek yoktur[1529].

Rehneden ciranta A, kambiyo senedinin maliki olmakla birlikte temel ilişkide borçlandığı miktarı temin edecek değerde bir senedi rehnalan hamile teslim etmektedir. Buna bağlı olarak rehneden ciranta, rehin konusu senedin gerçek ve yeterli bir teminat sağlamasını gerçekleştirmekle yükümlü olup dürüstlük kuralı gereği teminatı tehlikeye düşürecek fiillerden kaçınması gerekir. Dolayısıyla rehnalan hamil C'nin kambiyo senedini tahsil etmesini sağlamak ve hatta aralarındaki karşılıklı güven ilişkisine dayanan rehin sözleşmesi gereğince tahsili kolaylaştırmakla yükümlü olan rehneden ciranta A'nın bu yükümlüğüne aykırı davranması nedeniyle sorumluluğu söz konusu olur. Ayrıca kambiyo senetleri hukukuna göre rehneden ciranta A'nın herhangi bir senet borçlusunu ibra etmesi, süre vermesi gibi hakka etkili işlemleri yapma yetkisi de yoktur.

[1529] Sirmen, *Alacak Rehni,* 93-94 ve 96. Ancak hamili yazılı senetlerde rehnalan kanundan ötürü tahsil yetkisine sahip olmadığından, senet borçlusunun görünürde tahsil yetkisine sahip rehnalana ödeme yapmasını engellemek için rehnin kendisine bildirilmesi gerekir. Senet borçlusu iyiniyetle senet hamili olarak alacağı tahsil etmek isteyen rehnalana ödeme yaparak borcundan kurtulur. Rehni öğrenmesine rağmen rehnalana ödemede bulunur ise, rehin verene karşı TBK m. 646/1 gereğince borcundan kurtulmuş olmaz (Sirmen, *Alacak Rehni,* 94 ve 96).

3.2.7.2. Rehinli Senedin Paraya Çevrilmesi

3.2.7.2.1. Genel Olarak

Yukarıda değindiğimiz üzere, adi alacak rehninde rehinli alacaklı, temin edilen borcun vadesinde ödenmemesi halinde rehnedilen alacağı doğrudan tahsil edemeyip, paraya çevrilmesini cebri icra yoluyla talep edebilir. Rehin cirosunda ise rehnalan hamil, öncelikle, senedin vadesinde, TTK m. 713/2'deki şartlar var ise vadesinden önce senet borçlularına başvurarak senet bedelini tahsil yoluna gitmek zorunda olup bu hakkını kullanmaksızın İİK m. 145 vd. hükümleri gereğince rehinli senedi cebri icra yoluyla sattırma hakkı yoktur[1530]. *Domaniç,* rehnalan hamilin, senet bedelinin vadesinde veya TTK m. 713/2'deki şartlar var ise vadesinden önce yapılan başvuruya rağmen ödenmemesi halinde, başvurma hakkı kapsamında başvuru borçlularına başvurması ve bu şekilde alacağını tahsil etmesi mümkünse de (TTK m. 724, TTK m. 725) başvurma hakkını kullanmaksızın vadesinde ödenmeyip protesto edilen poliçeyi cebri icra yoluyla paraya çevirebileceğini belirtmiştir[1531].

Kanaatimizce rehneden ciranta, senedi devrettiği rehnalan hamile senet konusu borcun vadesinde senet borçlularınca (asıl borçlu ve başvurma borçlularınca) ödeneceğini taahhüt etmiştir. Bu nedenle rehnalan hamil, öncelikle senedin vadesinde, TTK m. 713/2'deki şartlar mevcutsa vadesinden önce senedin asıl borçlusuna ödeme için ibraz etmeli, süresi içinde ve usulüne uygun bir şekilde ibraz edilmesine rağmen ödenmemesi halinde başvurma hakkını kullanarak (TTK m. 713 vd.) senet bedelini tahsil etmeye çalışmalıdır. Buna rağmen senet bedelini tahsil edemez ise rehinli senedi cebri icra yoluyla paraya çevirme hakkına sahiptir. Temin edilen alacağın vadesinde tam ve gereği gibi ifa edilmemesi üzerine, alacaklının rehin konusu senedi paraya çevirtmesi ve alacağını satış bedeli üzerinden tahsil etmesi durumunda da rehin hakkı sona ereceğinden rehin konusu senedin paraya çevrilmesi de rehin cirosunun sona erme sebeplerinden biridir.

Alacaklı alacağını tam olarak elde edememişse, rehinli senedi paraya çevirtmek ve satış bedelinden TMK m. 946/2'de belirtilen fer'ileriyle birlikte alacağını tahsil etmek yetkisine sahiptir. Yukarıda değindiğimiz üzere rehnalan hamil, senedin

[1530] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 143-144.
[1531] Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu,* 144.

vadesinde asıl borçluya, senet bedelinin ödememesi durumunda başvurma borçlularına başvurarak senet bedelini bizzat tahsil edebileceğinden, rehinli senedi cebri icra yoluyla paraya çevirme, çok sık başvurulan bir yöntem değildir[1532].

Rehinli senedin paraya çevrilmesi usulü, İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu şekilde senedin cebri icra yolu ile satılması durumunda senet üzerindeki rehin hakkı kalkar, bu senedin satın alınması için müşteri tarafından ödenen satış bedeli rehnalan hamile ödenmek üzere icra dairesine yatırılır, senet rehin hakkından kurtulmuş olarak müşteriye devredilir[1533]. Rehinli senedin paraya çevrilmesi sonucu elde edilen tutarın temin edilen alacağı karşılayamaması, rehin hakkının sona ermesine engel değildir[1534]. Bu durumda temin edilen alacağın karşılanmayan kısmı varlığını devam ettirir ve alacaklı kalan kısım için kişisel sorumluluğu devam eden alacaklının diğer malvarlığı değerlerine başvurur[1535]. Rehin bir üçüncü kişi tarafından verilmişse, bu sıfatıyla yalnızca rehin konusu malın paraya çevrilmesine ve rehinle güvence altına alınmış olan alacağın, rehin konusu malın satış bedelinden karşılanmasına katlanmakla yükümlü olduğundan, rehnalan alacaklı onun diğer malvarlığı değerlerine başvuramaz. Art rehin söz konusu ise, önceki rehinli alacaklının alacağının ödenmesinden sonra kalan bakiye üzerinde rehin hakkı devam eder[1536].

3.2.7.2.2. Rehinli Alacaklının Takip Yolu Seçimi ve Sonuçları

Öncelikle rehinli alacağını cebri icra yoluyla tahsil etmek isteyen alacaklının takip yolu seçimi üzerinde kısaca durmak gerekir. TMK m. 946/1 hükmü ile rehinli alacaklıya tanınan en önemli hak, rehinli alacak ödenmediği takdirde rehin konusunu paraya çevirtip elde edilen tutardan alacağını elde etme yetkisidir[1537]. Rehinli alacaklının rehin konusunun paraya çevrilmesini talep edebilmesi için temin edilen alacağın muaccel olmasına rağmen ödenmemiş olması gerekir. Kısacası borçlunun

[1532] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 528 ve 530; Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu*, 178-179 ve 181.
[1533] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 512.
[1534] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 391.
[1535] Sirmen, *Alacak Rehni*, 86 ve 117.
[1536] Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021.
[1537] Rehnin paraya çevrilmesine ilişkin düzenlemeler İİK m. 45 ve m. 145-153 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Cansel, *Menkul Rehni*, 214 vd.

temerrüde düşmesi halinde rehnin paraya çevrilmesinin mümkün olması (TMK m. 873/1, m. 946/1) rehin hakkının tali (ikincil) bir hak olduğuna işaret etmektedir[1538].

İİK m. 45/1 hükmü uyarınca, rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi kişilerden olsa bile rehin alacaklısı kural olarak önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorundadır. Ancak rehinle karşılanmayan tutar için iflas veya haciz yoluyla takip yapılabilir (İİK m. 45/1)[1539]. Buradaki rehin deyimi, ipotek ve taşınır rehni deyimlerine giren bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini, taşınır rehni deyimi ise teslime bağlı rehinleri, TMK'nın 940 ıncı maddesinde öngörülen rehinleri, ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri kapsar (İİK m. 23/2, 3). Dolayısıyla kambiyo senedi üzerinde rehin cirosu ile tesis edilen rehin hakkı da İİK m. 45 anlamında asıl borç ilişkisinin rehinle temin edilmesi kapsamındadır. Buna göre alacağı bir rehinle temin edilmiş olan rehnalan hamil (rehinli alacaklı), alacağını cebri icra yoluyla almak isterse kural olarak, önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna (İİK m. 145 vd.) başvurması zorunlu olup, ilamlı veya ilamsız haciz yoluna ve borçlu iflasa tabi ise genel iflas yoluna başvuramaz. Rehinli senedin, borçtan şahsen sorumlu olmayan üçüncü bir kişi tarafından verilmesi halinde de alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır[1540]. Bu takip yolunda takibin kesinleşmesi üzerine, icra dairesince rehin konusu paraya çevrildikten sonra elde edilen bedel rehinli alacağı karşılamaya yetmez ise, alacağın irat senedinden (TMK m. 903-908) veya taşınmaz yükünden (TMK m. 839-849) doğduğu durumun aksine, taşınır rehninde boçlu kişisel olarak da sorumlu olmaya devam ettiğinden, alacaklı, rehinle karşılanmayan (açık kalan) alacak kesimi için borçlunun sıfatına göre diğer mallarına yönelik genel takip yollarından birine başvurabilir (İİK m. 45/1; m. 152/2).

Diğer yandan, alacak rehinle temin edilmiş olmakla birlikte, en geç takip talebinde ve açık bir şekilde belirtmek şartıyla[1541], rehin hakkının feragat edilerek sona erdirilmesi halinde alacaklının, genel takip yolları ile borçlunun diğer malvarlığı unsurlarına başvurması mümkündür. Yine alacağın bir kısmı rehinle temin edilmiş ise,

---

[1538] Cansel, *Menkul Rehni,* 27; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 461; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1096; Acar, *Rehin Hukuku,* 62-63; Sirmen, *Alacak Rehni,* 20; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 136.

[1539] Önce rehne başvurma kuralı, İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nun 41. maddesinin aynen tercüme edilmesiyle 24 Nisan 1929 tarih ve 1424 sayılı mülga İcra ve İflas Kanunuyla eski İcra ve İflas Kanunu'nun 33. maddesi olarak Türk hukukuna dahil edilmiştir.

[1540] Kuru, *İcra ve İflas,* 986; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 145.

[1541] Üstündağ, *İcra Hukuku,* 309; Nurettin Emre Bilginoğlu, "Önce Rehne Başvurma Kuralı", *İstanbul Barosu Dergisi*, 88/6 (2014): 563. Bu yönde bkz. BGE 83 III 59 vd., www.bger.ch E.T. 13.09.2019.

rehinle temin edilmemiş kısım için haciz veya borçlu iflasa tabi ise iflas yoluna başvurabilir.

Müteselsil kefil, önce rehnin paraya çevrilmesi def'inden sınırlı olarak yararlanır. Zira taşınmaz rehni söz konusu ise İİK m. 45 hükmü müteselsil kefil hakkında uygulanmaz, alacaklı ona karşı haciz veya iflas yoluna başvurabilir. Ancak müteselsil kefilin takip edilebilmesi için borçlunun ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması gerekmektedir (TBK m. 586/1)[1542]. Alacak teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile teminat altına alınmışsa, haliyle rehin cirosu var ise, alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Ancak alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tamamen karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflas etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, rehnin paraya çevrilmesinden önce de alacaklı, kefile başvurabilir (TBK m. 586/2)[1543]. Öte yandan rehin verenin iflas etmesi durumunda, İİK m. 193/4 hükmü uyarınca rehinli alacaklı, iflastan önce başlamış olduğu rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takiplere, iflastan sonra da iflas masasına karşı devam edebileceği gibi dilerse bu takipten vazgeçerek rehnin İİK m. 185 inci maddeye göre iflas idaresi tarafından satılmasını da isteyebilir. Bunun üzerine iflas idaresi, en yakın ve uygun zamanda rehni paraya çevirir. Elde edilen paradan rehnin muhafazası ve satış masrafları çıkarılır, bundan sonra rehinli alacaklının alacağı ödenir, geriye bir şey artarsa iflas masasına ait olur (İİK m. 185/1). Rehnin kıymetinin, rehinle temin edilen alacağı karşılamaya yetmeyeceği borsa rayiciyle anlaşılırsa ve rehinli alacaklı rehnin iflas idaresince satılmasını istemezse rehin geçici olarak masadan çıkarılır (İİK m. 185/2).

Alacağın veya (taşınır) rehin hakkının bir ilama veya ilam niteliğindeki bir belgeye (İİK m. 38) bağlı olmaması halinde rehinli alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip yapabilir (İİK m. 150/h).

[1542] Her ne kadar müteselsil kefil TBK m. 586/1 gereğince önce taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi def'ini ileri süremese de TBK m. 591 gereğince asıl borçluya ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün def'ileri ileri sürme hakkına sahip olduğundan, bu kapsamda asıl borçlunun sahip olduğu İİK m. 45/1 gereğince önce rehnin paraya çevrilmesi def'ini müteselsil kefilin de ileri sürebileceği yönünde bkz. Koyuncu, "Rücu Hakkı", 95-96 ve 121-122.

[1543] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Burak Özen, "Borçlar Kanunu Tasarısı m. 586 Hükmünün Müteselsil Kefalete İlişkin Getirdiği Düzenleme", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 10/3-4 (2006): 490 vd.; Özen, *Kefalet Sözleşmesi*, 326 vd.

Takip talebi üzerine icra müdürü, üç gün içinde bir ödeme emri düzenler ve bu ödeme emrini borçluya ve rehin bir üçüncü kişi tarafından verilmiş ise bu kişiye gönderir ve on beş gün içinde borç ödenmez ve yedi gün içinde itiraz olunmaz ise rehnin satılacağı bildirilir. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, varsa sonra gelen (art) rehin hakkı sahibine de bir ihbarname ile bildirilir[1544] (İİK m. 61; m. 146). Borçlu veya rehni bir üçüncü kişi vermişse bu kişi veya aynı rehin konusu üzerinde diğer rehin hakkı sahipleri, rehinli alacaklıyı tatmin etmek suretiyle rehnin satışına engel olabilir[1545]. Bu durumda takip düşer ve rehinli alacaklının hak sahibi rehin verene (TMK m. 939/2) veya rehin konusu üzerinde art rehin söz konusu ise art rehin hakkı sahibi alacaklıya (TMK m. 941) senedi iade etmesi gerekir (TMK m. 944/1)[1546]. Rehinli alacaklının iade borcu, rehin sözleşmesi gereği olduğundan bu borcun yerine getirilmemesi halinde TBK m. 112 vd. hükümleri uyarınca sorumluluğu söz konusu olur[1547]. Borçlu, yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmez ve onbeş gün içinde borcu ödemez ya da itiraz mahkemece iptal edilir (İİK m. 67) veya kaldırılır (İİK m. 68-70) ise, takip kesinleşir ve alacaklı rehin konusunun paraya çevrilmesini isteyebilir (İİK m. 150e).

Alacağın veya (taşınır) rehin hakkının veya her ikisinin bir ilamda veya ilam niteliğini haiz belgelerde (İİK m. 38) tespit edilmiş olması halinde, rehinli alacaklı rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yapabilir (İİK m. 150/h). Rehin alacaklısının ilamlı takip talebini alan icra müdürü, borçluya (ve rehin veren borçludan başka bir kimse ise ayrıca bu kişiye) bir icra emri (İİK m. 32) gönderir. İcra emrini alan borçlu, yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin icra

---

[1544] Takip talebinde bulunan sonra gelen (art) rehin hakkı sahibi ise, İİK m. 146 hükmü kıyasen, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapıldığının ilk rehinli alacaklıya bir ihbarnameyle bildirilmesi gerekir (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 40; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 148, dn. 369; Uyar, "İcra Hukukunda", 101).

[1545] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 42; Sirmen, *Alacak Rehni,* 86 ve 119.

[1546] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 43; Sirmen, *Alacak Rehni,* 119. *Gürdoğan*, ödeme halinde, İİK m. 144/1'e kıyasen, icra memurunun borçluya iade edilmek üzere rehin konusunu alacaklıdan istemesi gerektiğini, ancak alacaklının rehin konusu üzerinde başka rehin hakları olduğunu iddia etmesi halinde bu iddiayı borçluya tebliğ etmekle yetineceğini, yoksa alacaklının elinden rehin konusunu zorla alma yetkisinin olmadığını belirtmiştir (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 43).

[1547] Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 656; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 43; Sirmen, *Alacak Rehni,* 84; Doğrusöz, "Rehin Alanın Sorumluluğu", 261. *Sirmen*, iade borcunun rehinli alacaklının TMK m. 945/2'de belirtilen rehin konusunu kendiliğinden başkasına devretmesi veya rehnetmesi nedeniyle yerine getirememesi halinde o hükme göre sorumlu tutulacağını belirtmiştir (Sirmen, *Alacak Rehni,* 84).

mahkemesinden bir karar da (İİK m. 33, m. 33a) getirmez ise takip kesinleşir ve alacaklı[1548] rehin konusunun satılmasını talep edebilir (İİK m. 150/e).

Alacaklı, ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde taşınır rehninin satışını isteyebilir. Bu süre içinde satış talep edilmez veya talep geri alınıp da bu süre içinde yenilenmez ise rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip düşer, yani iptal edilir (İİK m. 150/e, 1, 2).

Rehinli alacaklı, rehin konusunun satış bedelinden tatmin edileceğinden burada haciz safhası yoktur. Genel haciz yolundaki hükümlere göre (İİK m. 112-137), rehin konusu hacizli mal gibi icra dairesi tarafından satılır (İİK m. 150/g) ve elde edilen paraların paylaştırılmasında da yine genel haciz yolundaki hükümler tatbik olunur (İİK m. 151). Satılan rehin konusu üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde, alacaklılara, temin edilen alacağın muaccel olup olmamasına bakılmaksızın, rehin haklarının sırasına göre ödeme yapılır (TMK m. 948)[1549],[1550].

Öte yandan paraya çevirme yerine geçmek üzere haczedilen alacağın, ödeme yerine geçmek üzere devrine ilişkin İİK m. 120, İİK m. 150/g hükümleri kambiyo senetlerinin rehninde de uygulanabilir. Buna göre rehin konusu senet, hacze iştirak etmiş olan bütün alacaklıların muvafakati ile ödeme yerine geçmek üzere rehnalan hamile devredilir. Bu durumda rehnalan hamil, alacağı oranında rehneden cirantanın haklarına halef olur (İİK m. 120/1). Aynı şekilde, rehnalan hamile rehin konusu senedi tahsil yetkisi de tanınabilir (İİK m. 120/2).

[1548] İstisnai hallerde borçlunun ve icra müdürün talebiyle de satışın yapılması mümkündür (İİK m. 113).

[1549] Oftinger ve Bär, Art. 893, Rn. 10; Sirmen, *Alacak Rehni,* 121.

[1550] İİK m. 288/1 ve m. 295 hükmü gereğince, konkordato geçici ve kesin mühleti sırasında rehinle güvence altına alınan alacaklılar, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatabilir veya başlatılmış olan takiplere devam edebilirler. Ancak bu takip nedeniyle muhafaza tedbirleri alınamaz ve rehinli malın satışı gerçekleştirilemez. Kanunda her ne kadar herhangi bir ayrım yapılmaksızın "*rehinle temin edilmiş alacaklar*" ibaresi kullanılmış olsa da kanaatimizce, aslolan alacaklıların baskısı olmadan işletme faaliyetlerinin devamının sağlanması ve konkordatonun başarıya ulaşması için borçlunun malvarlığının muhafaza edilmesi olduğundan, muhafaza ve satış yasağı, borçluya ait malvarlığı unsurları ile alacağı temin edilen alacaklılar için söz konusu olup, malvarlığı üzerinde alacaklı yararına rehin hakkı oluşturan üçüncü kişilere karşı takip yapılabilir, daha önce başlanılan takibe devam edebilir, malın satışı istenebilir, rehinli mal satılabilir. Kısacası konkordato projesinin başarıya ulaşabilmesi için borçlunun malvarlığının korunması gerektiğinden, kanunda geçen "*rehinle temin edilmiş alacaklar*" ibaresinden, mülkiyeti borçluya ait malvarlığı ile temin edilmiş alacakların anlaşılması gerekir. Bu yönde bkz. Serdar Kale, "7101 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Çerçevesinde İflas Dışı Adi Konkordato", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2018): 231-232; Mahmut Bilgen, *Konkordato İflas ve Yargılama Usulü*, 3. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 131; Kuru, *İcra ve İflas,* 1464; Levent Börü, "Adi Konkordatoda Alacaklıların Alacaklarını Bildirmesi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/1 (2019): 180.

Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip devam etmekte iken, alacaklının satış talebinden sonra takdir edilen ve kesinleşen kıymete göre rehnin alacağı karşılamayacağı (rehinli alacaklının alacağına yetmeyeceği) anlaşılırsa, alacaklının talebi üzerine kendisine açık kalan miktar için bir geçici rehin açığı belgesi verilir. Alacaklı bu belgeye dayanarak aynı takip dosyasında (yeniden ödeme veya icra emri gönderilmesine gerek bulunmaksızın) alacağının rehinle karşılanamayacağı tahmin edilen kesimi için, icra dairesinden borçlunun (kişisel sorumluluğunun olması şartıyla) diğer mallarının haczini isteyebilir ve İİK m. 100'deki esaslar dahilinde diğer alacaklıların haczine iştirak edebilir (İİK m. 150/f)[1551].

Geçici rehin açığı belgesi ile rehin konusunun alacağı karşılayamayacağı kesin bir şekilde belirlenmediğinden, rehin konusu satılıp, açık kalan kısım kesin olarak belli olmadıkça, alacaklı haczettirdiği malların satışını isteyemez. Elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklının, haczine iştirak ettiği mallar, borçlunun diğer alacaklılarının talebiyle satılırsa, rehinli alacaklının hissesine düşen para, rehin konusu satılıp açık kesin olarak belli oluncaya kadar, yani kesin rehin açığı belgesi ibraz edilinceye kadar, kendisine ödenmez; icra dairesinde muhafaza edilir (İİK m. 9)[1552]. Bu takdirde rehinli alacaklı, söz konusu rehin konusunun satışı neticesinde, alacağının tahsil edilemeyen kısmını borçlunun diğer mallarından rüçhansız olarak alır (150/f/2).

Rehnin değeri ne kadar düşük olursa olsun, rehinli alacaklı önce rehne başvurma kuralından (İİK m. 45/1) dolayı bu takibin sonuçlanması bekler, rehnin alacağı karşılamaması üzerine kendisine verilecek kesin rehin açığı belgesiyle borçlunun diğer mallarına başvurarak alacağını alma imkânını elde eder. Halbuki rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip devam ederken, borçlunun diğer alacaklıları (ki bunlar muvazaalı işlemler yaptığı kişiler de olabilir) borçlunun diğer mallarını haczettirip sattırabilirler. Bu duruma müdahale edemeyen rehinli alacaklının, daha sonra kendisine verilecek kesin rehin açığı belgesiyle borçlunun diğer mallarına başvurma imkanının olması, kendisini diğer alacaklılara nazaran dezavantajlı duruma getirmektedir.

[1551] Kuru, *İcra ve İflas,* 1026 ve dn. 33; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 95; Talih Uyar, *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi (İİY. 45, 132, 145-153)*, 2. Baskı (Ankara: Feryal Matbaacılık, 1992), 465; İbrahim Özbay ve Ferhat Çelik, "İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34/9 (2018): 21, 25 ve 29; Bilginoğlu, "Rehne Başvurma", 560; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 288; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 247; Uyar, *İcra Hukukunda,* 465.

[1552] Kuru, *İcra ve İflas,* 1026; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 95; Uyar, *İcra Hukukunda,* 465-466; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 20.

Dolayısıyla, geçici rehin açığı belgesi, rehinli alacaklıya borçlunun diğer mallarına başvurabilmesi veya diğer alacaklıların borçlunun malları üzerine koydurmuş oldukları hacze iştirak edebilmesi imkanı tanıdığından daha çok rehinli alacaklıyı koruyan bir belge niteliğindedir[1553]. Böylece rehinli alacaklı, önce rehne başvurma zorunluluğundan doğan bazı sakıncalara muhatap olmaz[1554].

Rehin konusu, satış isteyen alacaklının alacağına derece itibariyle rüçhanı olan diğer rehinle temin edilmiş alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa veya satılıp da tutarı takip konusu alacağı[1555] tamamen veya kısmen karşılayamazsa, rehinli alacaklıya temin edilen alacağının tamamen karşılanamadığı durumda bütün, kısmen karşılanamadığı durumda ise, kalan alacak kesimi için icra dairesi tarafından kesin rehin açığı belgesi verilir (İİK m. 152/1). Burada rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip sonuçlanıp rehin açığı yani rehnin karşılamadığı miktar kesin olarak belli olduğu ve ortada artık geçici bir durum kalmadığı için bu belgeye geçici rehin açığı belgesinin karşıtı olarak kesin rehin açığı belgesi denir[1556]. Buna göre alacaklı kendisine verilen kesin rehin açığı belgesiyle, İİK m. 45/1 hükmünün gereğini yerine getirdiğinden, borçlunun diğer mallarına yönelik (borçlunun sıfatına göre) haciz veya iflas yoluyla takip yapabilir (İİK m. 152/2)[1557].

[1553] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 94; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 287-288; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 246; Uyar, *İcra Hukukunda,* 464; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 8; Bilginoğlu, "Rehne Başvurma", 560; Zaten geçici rehin belgesinin kabul edilmesinin temel nedeni Millet Meclisi Adalet Komisyonu Gerekçesinde de benzer şekilde açıklanmıştır. Bkz. TBMM Adalet Komisyonu Gerekçesi (Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 8-9).

[1554] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 94; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 8.

[1555] Rehin hakkı, asıl alacakla birlikte takip giderleri ve sözleşme ve temerrüt faizini de temin eder (TMK m. 946/2).

[1556] Kuru, *İcra ve İflas,* 1027; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 11.

[1557] TMK m. 881/2 kıyasen, rehin verenin mutlaka borçlu olması zorunlu olmadığından, rehnin üçüncü bir kişi tarafından verilmiş olması halinde, bu kişinin sorumluluğu rehin konusu ile sınırlı olup, borçtan şahsen sorumlu değildir. Dolayısıyla rehin açığı belgesine dayanarak alacağın açık kalan kısmı için üçüncü kişiye karşı takip yapılamaz (Kuru, *İcra ve İflas,* 1026, dn. 32 ve s. 1027, dn. 36; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 103; Uyar, *İcra Hukukunda,* 467; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 13-14, 16, 17 ve 25-26; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 287; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 246). Bu yönde bkz. Y. İİD, 21.02.1964, E. 2101, K. 152, Uyar, *İcra Hukukunda,* 473. Aynı şekilde borçluya karşı takip yapılabilmesi için ipotek, ipotekli borç senedi ve taşınır rehninde olduğu gibi, borçlunun kişisel sorumluluğunun da olması gerekir. Alacağın irat senedi (TMK m. 903-908) ve taşınmaz yüküne (TMK m. 839-849) bağlı olması halinde kişisel sorumluluk söz konusu olmayıp bu durumda "*konu ile sınırlı sorumluluk*" söz konusu olduğundan teminat konusu değerden alacağın tam veya kısmen elde edilememesi halinde borçlunun malvarlığının diğer unsurlarına başvurulamayacağından, kesin ve İİK m. 152/2 kıyasen geçici rehin açığı belgesi düzenlenemez (Kuru, *İcra ve İflas,* 1027; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 102-103; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 287; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin,* 246; Uyar, *İcra Hukukunda,* 468; Özbay ve Çelik, "İcra ve İflâs", 10, 13, 18 ve 25).

Önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğu kuralına (*beneficium excussionis realis*) İİK m. 45/3 ve m. 167/1 hükümleri ile bir istisna getirilmiştir. Alacak bir kambiyo senedine bağlanmış ise, bu alacak rehinle temin edilmiş olsa bile doğrudan doğruya kambiyo senetlerine mahsus haciz veya iflas yoluna başvurulabilir (İİK m. 45/3; m. 167/1)[1558], [1559]. Ancak belirtmek gerekir ki taraflar arasındaki asıl borç ilişkisini teminen borçlu veya üçüncü bir kişi tarafından kambiyo senedinin rehin cirosuyla devri, önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğunun istisnasını oluşturmamaktadır. Zira söz konusu istisna rehinle temin edilen borç için ifa uğruna bir kambiyo senedi verilmesi (TBK m. 133/2) haline ilişkindir. Oysa kambiyo senedin rehninde rehnin kendisi bu amaçla devredilen kambiyo senedi olup, diğer bir deyişle İİK m. 45/1 anlamında "*rehinle temin edilmiş bir alacak*" söz konusudur. Bu sebeple rehinli alacaklı hamilin temel borç ilişkisinden doğan alacağı kambiyo senedine bağlı değildir[1560].

Kanunda öngörülen istisnalar yanında, tarafların sözleşme ile önce rehne başvurma zorunluluğunu kaldırıp kaldıramayacakları öğretide tartışılmaktadır. Kanaatimizce, İİK m. 45/1 hükmü takip hukukuna ilişkin olup, takip hukukunu ve borçlu ile birlikte diğer hak sahiplerinin de haklarını etkilemesi nedeniyle kamu düzeni ile ilgili ve emredici nitelikte olduğundan, alacaklının ve borçlunun rehin sözleşmesine koyacakları özel bir şart/hüküm ile önce rehne başvurma kuralından ayrılarak alacaklının haciz veya iflas yoluyla borçluyu takip edebileceğini kararlaştıramaz. Dolayısıyla rehinli alacaklı, takip yolu seçiminde bir serbestiye sahip olmadığından, önce rehne başvurma kuralını bertaraf eden sözleşme hükümleri geçersizdir[1561]. Zira İİK

[1558] Bu durumda Yargıtay, önceleri rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ile kambiyo senetlerine özgü takibe aynı zamanda başvurulamayacağını kabul eder iken sonraları bu görüşünü terk ederek, tahsilde tekerrür olmaması şartıyla, aynı alacak için, değişik takip yolarına (hem kambiyo senetlerine özgü haciz hem de rehnin paraya çevrilmesi yoluna) birlikte başvurulabileceğini kabul etmektedir. Nitekim bu yönde bkz. Y. HGK, 07.06.1995, E. 1995/12-409, K. 1995/592, Kuru, *İcra ve İflas,* 986, dn. 8; www.kazanci.com.tr, E.T. 20.01.2020; Y. 12. HD, 02.03.2010, E. 2010/22695, K. 2006/4661, Kuru, *İcra ve İflas,* 986, dn. 8. Ayrıca bkz. Uyar, *İcra Hukukunda,* 90-91 ve 95-100'de aktarılan Yargıtay kararları.

[1559] *Makaracı Başak*, tarafların anlaşmak suretiyle alacaklının ilk önce kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla veya borçlu iflasa tabi kişilerden ise kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile başvurabileceğini zorunlu tutulabileceğini belirtmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 269).

[1560] Aynı yönde bkz. Kuntalp, "Teminat Kavramı", 298-299, dn. 112.

[1561] Nitekim banka genel kredi sözleşmelerinde, "*Bankanın nakit veya gayri nakit kredi alacağı, rehinle (taşınır rehni, ticari işletme rehni, ipotek) teminat altına alınmış olsa veya teminat (rehin/terhin) cirosuyla veya teminat amaçlı temlik cirosuyla verilmiş olan kambiyo senetlerinin vadeleri henüz gelmemiş bulunsa bile Banka, alacağının kısmen veya tamamen muacceliyet kazanması, gayri nakit alacağının ise nakdi teminat olarak depo edilmesi istenilmesine rağmen depo edilmemiş olması*

m. 45'te geçen, "*...alacaklı yalnız rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir*" ve "*rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa bile...*" ifadeler önce rehne müracaat kuralının emredici nitelikte olduğu sonucuna varmamızı sağlamaktadır[1562]. Ayrıca hükmün istisnaları da hemen kuralın ardından İİK m. 45/2, 3 ve 4. fıkralarında özel olarak düzenlenmiştir[1563]. Buna göre, alacak bir rehinle temin edilmiş ise, borçlu iflasa tabi kişilerden olsa bile alacaklı önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takipte bulunmadan, doğrudan borçlu aleyhine ne haciz ne de iflas yoluyla takip yapabilir[1564]. Ancak öğretide ileri sürülen diğer görüşe göre[1565], söz konusu hüküm

---

halinde her zaman Müşteri'ye karşı haciz veya iflas yolu ile takibe geçebilir, her türlü nakit veya gayri nakit alacağı için Mahkemeden ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararı verilmesini isteyebilir, alabilir ve uygulatabilir" yönünde düzenlemeler yer almaktadır. Özellikle rehin verenin üçüncü kişi olması ve rehin konusu malvarlığının manevi bir değerinin olması halinde taraflar alacaklının rehne ikinci derecede başvuracağını, yani öncelikle borçlunun malvarlığına veya varsa diğer teminatlara başvurması, buradan alacağını elde edememesi halinde rehne başvurabileceğini kararlaştırırlar (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 21; Cansel, *Menkul Rehni,* 227; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 269). Önce rehne başvurma kuralının emredici olduğunu kabul ettiğimizden, rehin veren borçlu veya borçlu dışında üçüncü bir kişi olsun, bu yöndeki kayıtlar geçersizdir. Ancak önce rehne başvurma kuralının emredici olduğu görüşünde olan *Makaracı Başak* (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 268 vd.), rehin verenin üçüncü kişi olması ihtimalinde, rehin sözleşmesinde alacaklının rehne ikinci derecede başvuracağının kararlaştırılması halinde önce rehnin paraya çevrilmesi ilkesinden ayrılmış olunmayacağını, bu durumda rehin verenin sorumluluğunun ikincil (tali) olacağını savunmuştur (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 269). Benzer yönde bkz. Evren Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri* (İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005), 140-141.

[1562] İbrahim Aşık, *İcra Sözleşmeleri* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2006), 136; İbrahim Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi,* 16/2 (1991): 85-86, dn. 91; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 268.

[1563] Ayrıca 15/02/2018 tarihinde 7099 sayılı Kanun ile TİTRK m. 14/1'e eklenen ç bendi ile önce rehne başvurma kuralına bir istisna kabul edilmiş ve doğrudan genel hükümler çerçevesinde takibe başlanabilmesi imkanı getirilmiştir.

[1564] İİK m. 45/1 hükmünün emredici nitelikte olduğu yönünde bkz. Kuru, *İcra ve İflas,* 985-986 ve 986, dn. 5; Hakan Pekcanıtez, "İpoteğin Paraya Çevrilmesi ile ilgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, 33 (2000): 44; Aşık, *İcra Sözleşmeleri,* 136 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 268; Bilginoğlu, "Rehne Başvurma", 557 ve 564; Erman, "Poliçe, Bono ve Çekler", 389; Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri", 85-86, dn. 91; Uyar, *İcra Hukukunda,* 84; Üstündağ, *İcra Hukuku,* 310; Atakan, "Ticari İşlemlerde", 415; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri,* 138-139; Ejder Yılmaz, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları", içinde *Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 233. *Eskiocak*, önce rehne başvurma kuralı, borçlunun malvarlığının hangi kısımlarının hangi sıra ile borçtan sorumlu olduğunu belirtmesi bakımından maddi hukuku, hangi takip usulüne öncelikle başvurulacağına ilişkin olduğundan icra hukukunu ilgilendirdiğini, ancak rehinli alacaklının borçlunun diğer malvarlığı unsurlarına doğrudan başvurmasının önlenmesi ve borçlunun alacaklılarının zarara uğratılmaması amacıyla aksine sözleşme yapılamayacağını belirtmiştir (Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 147).

[1565] İİK m. 45/1 hükmünün emredici nitelikte olmadığı yönünde bkz. Wieland, *Ayni Haklar,* 726; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 14 vd; Burhan Gürdoğan, İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, (Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1979), 3-10 ve dn. 15 ve 32; Cansel, *Menkul Rehni,* 223; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 648 vd.; François Guisan, "Alacağın Rehinle Temin Edilmiş Olmasının Takip Tarzına Tesirleri", çev. Burhan Gürdoğan, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2/3 (1964): 458 ve 464 vd.; Ahmet Eryılmaz, "Öncelikle Rehnin Paraya Çevrilmesi Emredici Midir? (İİK. 45/I, C.1)", *İstanbul Barosu Dergisi*,

maddi hukuka ilişkin olup[1566] emredici nitelikte olmadığından taraflar, açıkça sözleşmeye koyacakları hükümle[1567] önce rehnin paraya çevrilmesinden vazgeçebilirler[1568],[1569]. Yargıtay içtihatları da bu hükmün emredici nitelikte olduğunu kabul etmekle birlikte aksi yönde kararları da mevcuttur[1570],[1571].

Temel niteliği borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde rehin konusunun paraya çevrilerek elde edilen tutardan alacağın elde edilmesi olan rehin hakkında, tarafların rehnin paraya çevrilmesini yasaklamaları mümkün değildir. Aksi takdirde söz konusu hak rehin hakkı olmaktan çıkmakta, alacaklının kendisine bir def'i imkanı sağlayan,

---

58/10–11–12 (1984): 654; M. Necmeddin Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1980), 375-376.

[1566] Bu görüşte olanlara göre, kuralın maddi hukuk kuralı olarak nitelendirilmesinin sebebi, takipte bulunma hakkına ilişkin olması ve borçlunun sorumluluk şeklini belli etmesindendir (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 10 ve 15; Talih Uyar, "Deniz İcra Hukukunda Kanuni Rehin Hakkına Sahip Alacaklıların Kanuni Rehin Hakkından Feragatı (TTK. m. 1379)", *Journal of Yaşar University*, 8/Özel Sayı (2013): 2908; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 656; Guisan, "Alacağın Rehinle", 451 vd.). Önce rehne başvurma kuralı İsviçre İcra ve İflas Kanunu (*Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs-SchKG*) Art. 41'de düzenlenmektedir. İsviçre Medeni Kanunu'ndan (10 Aralık 1907) önce çıkarıldığı için kuralın, İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nda (11 Nisan 1889) yer aldığı belirtilmiştir (Guisan, "Alacağın Rehinle", 455; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 10).

[1567] *Guisan*, rehnin üçüncü bir kişi tarafından verilmiş olması halinde, alacaklı ile üçüncü kişi arasında rehnin hakkından ancak tali derecede yararlanılacağına yönelik yapılacak anlaşmaların açık olmak şartıyla geçerli olduğunu belirtmiştir (Guisan, "Alacağın Rehinle", 458).

[1568] *Uyar*, İİK m. 45'in maddi hukuka ilişkin bir hüküm niteliğinde olduğunu belirtmekle birlikte söz konusu hükmün amacı ve hazırlık çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda emredici hüküm olduğunu kabul etmenin daha doğru olacağını belirtmiştir (Uyar, *İcra Hukukunda,* 81-82 ve 84). *Bilginoğlu*'na göre ise, rehnin bulunduğu durumda uygulanacak hukuka ilişkin olduğundan İİK m. 45 hükmü usul hukukun ilişkin bir kuraldır (Bilginoğlu, "Rehne Başvurma", 557).

[1569] Bu konuda ileri sürülen farklı görüşler hakkında bkz. Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 262-269; Cansel, *Menkul Rehni,* 220-227.

[1570] İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında, önce rehne başvurması kuralının borç ve rehin ilişkisine dahil olmayan üçüncü kişilerin menfaatlerini korumayı hedeflemediğinden tarafların sözleşme yoluyla önce rehne başvurma zorunluluğunu kaldıran bir sözleşme yapabileceği belirtilmiştir. Bu yönde bkz. BGE 84 III 69, www.bger.ch E.T. 25.05.2019; JdT 1958 II 98 (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 15-16).

[1571] Nitekim Yargıtay İcra ve İflas Dairesi 28.12.1959 tarih ve 8831 sayılı kararında (Y. İBD, Yıl 1961, Sayı 3-4, s. 102-103) İİK m.45'in emredici bir kural değil, tamamlayıcı bir hüküm olduğuna hükmetmiştir. Ancak Y. İİD, 14.10.1966, E. 9081, K. 9894 sayılı kararı (Erman, "Poliçe, Bono ve Çekler", 388; Aşık, *İcra Sözleşmeleri,* 136 dn. 674; ABD, Yıl 1966, Sayı 6, s. 1135) ile bu içtihadından dönmüş ve söz konusu hükmün kamu düzenine ilişkin ve emredici nitelikte olduğuna karar vermiştir. Yargıtay 11. HD, 18.03.1982, E. 619, K. 1108 sayılı kararında (www.kazanci.com.tr, E.T. 24.02.2020) tekrar İİK m. 45'in emredici olmadığı yönünde bir karar vermiştir. Yargıtay 12. HD, 06.04.1987, E. 1986/8755, K. 1987/4846 sayılı kararında (www.kazanci.com.tr, E.T. 24.02.2020) İİK m. 45'in emredici nitelikte olduğunu ve sözleşme ile aksinin kararlaştırılamayacağını içtihat etmiştir. Yargıtay 12. HD. 26.3.2002, E. 2002/5233, K. 2002/6166 sayılı kararında (Uyar, "Deniz İcra", 2911, dn. 14; www.kazanci.com.tr, E.T. 24.02.2020) ise, hükmün emredici ve kamu düzenine ilişkin olduğu ve aksine anlaşma yapılamayacağı içtihat edilmiştir. Yargıtay 12. HD.'nin kararları incelendiğinde (Y. 12. HD, 11.10.1979, E. 6977, K. 7882) hükmün kamu düzenine ilişkin ve emredici karakterde olduğunun kabulünden ötürü, rehinli bir alacak için genel haciz yolu veya iflas yoluyla takip yapılması halinde bu hususun icra dairesince re'sen gözetilip, buna istinaden ödeme emrinin gönderilmemesi gerektiği görüşü kabul edilmiştir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 267).

haliyle bir baskı aracı olan, temin edilen borç ifa edilinceye kadar zilyetliğine bırakılmış bir malı veya kıymetli evrakı alıkoyması söz konusu olur[1572]. Fakat taraflar rehin sözleşmesinde rehinle karşılanmayan alacak kesimi için borçlunun diğer malvarlığına başvurulamayacağını kararlaştırabilirler[1573]. Rehin sözleşmesine konulan bu yöndeki kayıtların sorumsuzluk anlaşması olarak nitelendirilmesi halinde geçerliliğinin TBK m. 115 çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir[1574]. Ayrıca belirtmek gerekir ki, sadece rehne başvurulabileceğine yönelik kayıtlar yalnızca taraflar arasında geçerli olup, temin edilen alacağın devri halinde yeni alacalıya karşı ileri sürülemez[1575].

3.2.7.2.3. Rehin Konusunun Özel Yoldan Paraya Çevrilmesi

3.2.7.2.3.1. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanunu'nda yalnızca rehin konusunun icra yoluyla yani belirtilen usuller çerçevesinde ve resmi makamlarca paraya çevrilmesi düzenlenmiş iken, uygulamada rehin veya icra sözleşmesiyle, taşınmazlarda resmi şekil ile rehinli alacaklıya rehin konusunu icra dairesi dışında, özel yoldan paraya çevirme yetkisinin tanındığı görülmektedir. Böylece temin edilen borç ödenmediği durumda rehinli alacaklı rehin konusunu resmi makamların aracılığı ve mahkeme kararı olmaksızın paraya çevirme hakkı elde etmektedir[1576]. Özelikle banka kredi sözleşmelerinin genel işlem şartları arasında rehin sözleşmesinin özel bir hükmü olarak alacaklıya rehin konusunu özel yoldan paraya çevirme yetkisi veren hükümlere sık rastlanılmaktadır[1577].

[1572] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 272. Ayrıca rehinli alacaklının rehnin satış bedelinden alacağının karşılanması şartından vazgeçemeyeceğine ilişkin bkz. Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 82.

[1573] Guisan, "Alacağın Rehinle", 467 ve 472; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 272.

[1574] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 272.

[1575] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 272.

[1576] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 287; Helvacı, *Lex Commissoria,* 126.

[1577] Cansel, *Menkul Rehni,* 236; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 287; Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri", 85; Günel, *Lex Commissoria,* 43; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 347. Örneğin bkz. "*Banka, rehinleri icra dairelerine veya diğer herhangi bir resmi makama başvurmak zorunluluğu olmaksızın uygun göreceği şekillerde açık artırmaya çıkarmak ve diğer kanuni yollara gerek kalmaksızın borsa veya piyasada fiyatı günlük olarak belirlenen menkullerin (borsaya kote hisse senedi, tahvil, hazine bonosu, altın, gümüş, pamuk, tütün, üzüm vb) piyasa fiyatı üzerinden satışlarını yaparak özel olarak paraya çevirmek ve bedelinden haklarını tahsil etmek yetkisine sahiptir. Banka bu yetkisini kullandığı takdirde Müşteri'yi bu hususta bilgilendirecektir. Ancak Banka'nın, Müşteri'ye karşı sair her türlü malvarlığı için yasal takip hakları saklıdır.* " Bir diğer örnek için bkz. "*Müşteri'nin temerrüdü halinde Rehne Konu Değerler üzerindeki Müşteri'nin tasarrufu kısıtlanabilecek/blokeye alınabilecek ve/veya takibe ve İcra İflas Kanunu'nun menkul rehninin paraya çevrilmesi yoluna gitmeksizin doğrudan borsa veya piyasa fiyatı üzerinden satışları yapılarak Banka tarafından paraya çevrilebilecektir. Banka, paraya çevirmeye, bu surette elde edilebilecek satış bedellerini Müşteri'nin borçlarına mahsup etmeye yetkilidir.*" Kanaatimizce banka genel kredi sözleşmelerinde yer alan ve özellikle borçlunun alacaklının paraya çevirme işlemini denetlemesini

Rehinli alacaklının özel olarak rehin konusunu paraya çevirmesinin mümkün olup olmadığı çeşitli hukuk sistemlerinde farklı şekilde düzenlenmiş olduğu gibi, öğretide de temel olarak iki görüş bulunmaktadır. İlk görüş özel yoldan paraya çevirme usulünü kabul etmeyip bu yöndeki kayıtların geçersiz sayılması gerektiğini savunmaktadır. İkinci görüş ise taşınmaz rehnine ilişkin TMK m. 873/1'de, rehinli alacaklının, rehin konusunun satışından elde edilecek bedelden alacağını alma hakkına sahip olduğunun düzenlendiğini, ancak bu hükmün söz konusu satışın, icra dairesince yapılması gerektiği yönünde bir zorunluluk içermediğini, aynı şekilde taşınır rehnine ilişkin TMK m. 946/1'in alacaklının ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebileceğini belirttiğini, hükümde rehnin paraya çevrilmesi yolunun icra yoluna münhasır olduğunun belirtilmediğini, bu nedenle özel yoldan paraya çevirme yönündeki hükümlerin geçerli olduğunu kabul etmektedir. Bu sorunun cevabını doğru bir şekilde belirleyebilmek için öncelikle İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin öngörülen takip usullerine başvurmanın emredici olup olmadığının tespitinin yapılması gerekir.

3.2.7.2.3.2. Mevzuatta Yer Alan Hükümler Çerçevesinde Özel Yoldan Paraya Çevirme

Rehin sözleşmesiyle birlikte rehinli alacaklıya rehin konusunu özel yoldan paraya çevirme yetkisi verilmesi hususuna ilişkin Türk Hukukunda genel hükümler içinde açık bir düzenleme yoktur[1578]. Keza icra ve iflas usullerini düzenleyen İcra ve İflas Kanunu'nun bu yönde bir sözleşme yapma yasağı içermesi beklenmemektedir. Bir maddi hukuk konusu olan sözleşmelerin geçerliliğine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda söz konusu özel yoldan paraya çevirme yetkisi verilmesi işlemin yapılabileceğine veya yapılamayacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim kanun koyucu lex commissoria yasağını getirmiş olup, rehin konusunun özel

---

engelleyen veya bu işlem neticesinde borçlunun uğrayabileceği muhtemel zararlardan sorumlu olunmayacağına dair konulan kayıtlar, haksız şart olarak addedilip sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı (şaşırtıcı, alışılmamış) olması nedeniyle yazılmamış sayılması gerekir. Nitekim *Kaplan* da banka kredi sözleşmelerindeki genel işlem şartlarında yer alan özel yoldan paraya çevirmeye ilişkin hükmün rehin verilen aleyhine sonuçlar oluşturduğu hallerde alışılmamış bir kayıt olarak kabul edilerek geçersiz sayılmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir (Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri", 85). Dikkat edileceği üzere taşınmazlardaki tescil sisteminin doğurduğu güçlükler göz önünde bulundurularak taşınmaz rehnine ilişkin özel yoldan paraya çevirmeye ilişkin kayıt, banka kredi sözleşmelerinin genel işlem şartları arasında yer almamakta, satış işlemleri icra dairesi yoluyla gerçekleştirilmektedir (Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri", 85, dn. 87).

[1578] Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 18.

yoldan paraya çevrilmesine ilişkin anlaşmalar bu yasak kapsamında değildir. Dolayısıyla alacaklıya rehin konusunu bizzat paraya çevirebilme yetkisi verilmesi hususunda yapılan sözleşmenin TBK m. 27 gereği sözleşmenin geçerlilik şartlarına uygun olması ve lex commissoria yasağını ihlal etmemesi halinde[1579] geçerli kabul edilmesi gerektiği, böyle bir anlaşma olmadan alacaklının rehin konusunu özel yoldan paraya çevirmesi halinde TMK m. 945/2 gereğince bundan doğan zarardan kusursuz olarak sorumlu olacağı ileri sürülmüştür[1580].

Belirtmek gerekir ki Türk Medeni Kanunu'nun rehnin paraya çevrilmesini düzenleyen 873. maddesinde, rehinli alacaklının, borç ödenmezse, alacağını rehinli taşınmazın satış bedelinden elde edeceğini, aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise aynı alacak için birden fazla taşınmazın rehnedilmiş olması halinde, icra dairesinin gerektiği kadarını paraya çevirmesi gerektiği ifade edilmiştir. İlgili hükümde, sözü edilen satışın hangi yöntemle yapılabileceğine dair bir düzenleme bulunmamakla birlikte üçüncü fıkrasında, birden fazla taşınmazın rehnedilmiş olması halinde, icra dairesinin gerektiği kadarını paraya çevirmesi gerektiği ifade edildiğinden, Türk Medeni Kanunu'nun rehnin paraya çevrilmesi işleminin yalnızca icra dairesince yapılması gerektiğini öngördüğü sonucuna varılabilir. Ancak üçüncü fıkranın yalnızca İcra ve İflas Kanunu hükümlerine dayanılarak başlatılan takiplere ilişkin olduğu, yani işlemi yapacak icra müdürünü muhatap alan düzenleme olduğunu, İcra ve İflas Kanunu'na tabi olmaksızın özel yoldan paraya çevirme işleminin yapılamayacağı yönünde kesin kanaat veren bir

[1579] Lex commissoria'da temin edilen borç ödenmediğinde rehin konusunun mülkiyeti alacaklıya geçmektedir. Bu durumda rehin konusunun değeri rehinli alacağın değerinden fazla olduğu hallerde bir iade söz konusu olmamaktadır. Bu nedenle rehinli alacaklının rehin verene karşı alacak miktarını aşacak miktarda zenginleşmesinin, diğer bir deyişle ifadan beklediği yararı aşan haksız bir menfaat elde etmesinin önlenmesi amacıyla lex commissoria yasağı kuralı benimsenmiştir. Oysa özel yoldan paraya çevirmede alacaklı, rehin konusunu kendisine satması halinde dahi satım bedelinden alacağını elde ettikten sonra artan tutarı rehin verene iade eder. Bu nedenle özel yoldan paraya çevirme lex commissoria yasağı kapsamında değildir. Ancak bu yöndeki kayıt gereği artan tutarın iade edilmemesi nedeniyle alacaklı temin edilen alacağından daha fazla bir miktarda paraya kavuşursa, özel yoldan paraya çevirme kaydı, lex commissoria yasağına aykırı nitelik taşır (Oftinger ve Bär, Art. 891, Rn. 59; Cansel, *Menkul Rehni,* 190 ve 236 vd.; Sirmen, *Alacak Rehni,* 125; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 295-296; Helvacı, *Lex Commissoria,* 134-135; Orhan Emre Konuralp, "Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/Özel Sayı 2014 (2015): 2872). Ancak öğretide *Giha*, özel yoldan paraya çevirme kayıtlarının lex commissoria yasağına aykırı olduğunu belirtmiştir (Negib GIHA, Le pacte commissorie, Genéve 1947, s. 144-145, Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 296, dn. 468'den naklen).

[1580] Bu yönde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 235-236. Nitekim TMK m. 945/2 ile alacaklının rehinli taşınırı keyfi olarak satması nedeniyle doğan zararlardan rehinli alacaklının sorumlu olmasının düzenlenmiş olması nedeniyle özel yoldan paraya çevirme hususunda sözleşme yapılabileceği savunulmuştur. Bu yönde bkz. Oftinger ve Bär, Art. 891, Rn. 56.

yapıya sahip olmadığı[1581], temel prensibi sözleşme özgürlüğü olan Türk Medeni Kanunu gereğince kanun tarafından düzenlenmemiş ve kesin olarak yasaklanmamış bir hususun da emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla geçerli olacağı da savunulabilir[1582]. Dolayısıyla alacaklıya bu yönde bir yetki verilmesine ilişkin anlaşmaların geçerli olup olmadığı sorusuna cevap bulmak için mevzuatımızdaki diğer hükümlerin de incelenmesi gerekir.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun gemi ipoteğine ilişkin düzenlemeleri içinde özel yoldan paraya çevrilmeye ilişkin bir hüküm yer almaktaydı. ETTK m. 919 hükmü gereğince, "*alacak malike karşı muacceliyet kesbetmedikçe, malik alacaklıya alacağını tahsil maksadiyle gemiyi temlik etmek yahut cebri icra yolundan başka bir şekilde elden çıkarmak hakkını bahşedemez*". Hüküm gereğince, alacağın muaccel olmasından sonra yapılan özel yoldan paraya çevirmeye veya mülkiyetin geçmesine yönelik anlaşmalar geçerliydi[1583]. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, mülga kanundaki m. 919'u karşılayacak düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda sınırlama kaldırıldığı için gemi ipoteğinde alacaklıya alacak muaccel olmadan önce de rehin konusu gemiyi paraya çevirme yetkisinin verilebileceği söylenebilir mi? Öğretide[1584], bu yönde bir yetki verilmesini yasaklayan hükme yeni Kanunda yer verilmediği için, kanun koyucunun artık gemi ipoteği açısından tarafların bu yönde bir sözleşme yapmalarına cevaz verdiği sonucuna varan görüşler bulunmaktadır. Ancak artık özel hüküm bulunmadığından İİK m. 136 hükmü gereğince taşınmaz satışına

[1581] Bu yönde bkz. Acar, *Rehin Hukuku,* 105.

[1582] Aynı yorumu, TMK m. 863/2, 3, m. 885/1, m. 886/2 için de yapabiliriz. Açık bir yasaklamaya ilişkin olarak mevzuatımızda TSHK m. 83'ü örnek verebiliriz. Söz konusu hüküm ile kanun koyucu, alacaklının ipoteğin kapsamına giren mamelek unsurları üzerinden alacağını, ipotekle güvence altına alınmış alacağın muaccel olup olmamasını dikkate almaksızın, ancak cebri icra yolu ile alabileceğini belirtmiştir.

[1583] Samim Ünan, "Gemi İpoteğinde Lex Commissoria Yasağı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Düzenlenen Sempozyuma Sunulan Tebliğ,* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Hukuk Araştırmaları 10/1-3 (1996), 441; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 290. Alman hukukunda taşınır rehni bakımından açık bir yasak söz konusu olmasa da taşınmaz rehni bakımından benzer bir düzenleme Alm. MK § 1149'da yer almaktadır. İlgili hükümde taşınmaz rehni bakımından alacağın muacceliyetinden önce yapılan mülkiyeti devir ve özel yoldan paraya çevirme anlaşmaları yasaklanmıştır. *Eickmann*, böylece yasa koyucunun yasanın öngördüğü kuralların (paraya çevirmenin icra yoluyla yapılacağına ilişkin Alm. MK § 1147) uygulamasından vazgeçmenin kamu düzenini ihlal ettiğini varsaydığını, çeşitli anlaşmazlıkların adil bir şekilde dengelenmesinin ancak düzenli yasal prosedür ile garanti edileceğini, muacceliyetten önce bu şekilde akit serbestisinin yasaklanmasının, muacceliyetten önce anlaşmanın gereğinin zaman içinde yerine getirilebileceği umuduyla dikkatsizce davranılması olduğunu belirtmiştir (MünchKomm – Dieter Eickmann, BGB § 1149, Rn. 3 ve 4).

[1584] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 290; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 99; Konuralp, "Alacaklıya Rehni", 2865.

ilişkin hükümler geminin paraya çevrilmesinde de uygulanacağından ve taşınmazların satışında, taşınırların satışından farklı olarak, Türk Borçlar Kanunu'na tabi olan pazarlık suretiyle satışa yer verilmediğinden, gemi ipoteğinin paraya çevrilmesi konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür[1585].

Malvarlığının terki suretiyle konkordatoyu düzenleyen İİK m. 309/g gereğince, *"alacağı taşınır rehniyle temin edilmiş olan alacaklılar rehinli taşınırları konkordato tasfiye memurlarına tevdi etmek zorunda değildirler. Konkordatoda başka bir süre öngörülmedikçe, rehinli alacaklılar rehinli taşınırı uygun gördükleri zamanda, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla veya rehin sözleşmesinde yetki verilmişse pazarlık yoluyla ya da borsada satmak suretiyle paraya çevirebilirler."* Buna göre konkordato anlaşması olmasına rağmen bir taşınır rehni söz konusu ise rehin sözleşmesinde yetki verilmesi halinde rehinli alacaklı, özel yoldan rehin konusunu paraya çevirme yetkisini kullanabilir. Kanaatimizce, söz konusu düzenleme malvarlığının terki suretiyle konkordatoya ilişkin hükümler arasında yer aldığından ve bu konkordato türünde lex commissoria yasağının benimsediği amaç bulunmadığından, bu düzenlemeden yola çıkarak rehnin paraya çevrilmesine yönelik İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin emredici nitelikte olmadığı ve buna bağlı olarak tarafların rehin konusunun özel yoldan paraya çevrilmesi hususunda sözleşme yapmalarının mümkün olduğu söylenemez[1586].

Mevzuatımızda alacaklıya rehin konusunu paraya çevirme yetkisi veren bir diğer düzenleme ise, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47. maddesidir. Bu hüküm ile sözleşmede kararlaştırılmamış olsa bile rehinli alacaklının, alacağın muaccel olmasıyla rehin konusunu paraya çevirebileceği düzenlenmiş ve bu hakkı kullanırken esas alınacak bedelin tespitine ilişkin kriterler belirlenmiş, ayrıca taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılması halinde rehinli alacaklının teminat konusu sermaye piyasası araçlarını mülkiyetine geçirebileceği, yani rehinli alacaklının arzu etmesi halinde lex commissoria yasağının aksinin kararlaştırılabileceği düzenlenmiştir. Kanaatimizce yalnızca sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri için söz konusu olan bu düzenleme, özel hükümler ile özel yoldan paraya çevirme imkanı

[1585] Söz konusu görüşler ve açıklamalar için bkz. Postacıoğlu, "İpotek Alacaklısına", 533 vd. Ayrıca gemi rehni için bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 98 vd.

[1586] Ancak *Makaracı Başak* ve *Konuralp*, kanun koyucunun artık açıkça özel yoldan paraya çevirme yetkisini taraflara tanıdığını belirtmişlerdir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 296; Konuralp, "Alacaklıya Rehni", 2865-2866). Ancak *Makaracı Başak*'a göre, yine de özel yoldan paraya çevirme imkanının özel bir hüküm ile düzenlenmesi gerekir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 297).

tanınması haline örnek olup açık bir düzenleme içermeyen genel hükümler için uygulanması mümkün değildir.

Mevzuatımızda rehin konusunun paraya çevrilmesine ilişkin olarak bir diğer örnek de TKHK m. 34/3'tür. İlgili hüküm uyarınca, "*finansal kiralama işlemlerinde, muacceliyet uyarısında verilen süre içinde tüketicinin edimini yerine getirmemesi hâlinde, bu sürenin sona ermesini takiben konut finansmanı kuruluşu kalan borcun tamamını ifa etme hakkını kullanmak üzere konut finansmanı sözleşmesini feshettiği takdirde, konutu derhâl satışa çıkarmakla yükümlüdür. Konut finansmanı kuruluşu satış öncesinde konut için 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca yetki verilmiş olan kişi veya kurumlara kıymet takdiri yaptırır. Takdir edilen kıymet, satıştan en az on iş günü önce tüketiciye bildirilir. Konut finansmanı kuruluşu takdir edilen kıymeti dikkate alarak basiretli bir tacir gibi davranmak suretiyle konutun satışını gerçekleştirir. Konutun satışından elde edilen bedelin, kalan borcu aşması hâlinde aşan kısım tüketiciye derhâl ödenir. Konut finansmanına yönelik finansal kiralama işlemlerinde 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununun 33 üncü maddesi uygulanmaz.*" Hükme göre sözleşmesin feshedilmesinden sonra kiraya veren konut finansmanı kuruluşu, konutu derhal satışa çıkarmakla yükümlüdür. Bu satış icra dışı bir satıştır. Ancak bu hüküm finansal kiralama sözleşmeleriyle yapılan konut finansmanları bakımından düzenlenmiş olup, genel nitelikte değildir. Dolayısıyla rehnin özel yoldan paraya çevrilmesine ilişkin kıyasen uygulanacak nitelikte olmayan TKHK m. 34/3 hükmü, tüketici işlemi niteliğindeki finansal kiralama sözleşmesinin konusunun taşınırlar oluşturduğu durumda dahi uygulama alanı bulmaz.

3.2.7.2.3.3. Değerlendirme

Kanaatimizce, İİK 145 vd. hükümleri emredici nitelikte olduğundan özel yoldan paraya çevirme usulünü öngören sözleşme kayıtları rehin hakkının tipine dahil olmayıp geçersizdir[1587]. Dolayısıyla rehinli alacaklının alacağına kavuşmak için İİK m. 145 vd.

[1587] Kurt, "Lex Commissoria", 151; Kaplan, "Banka Standart Sözleşmeleri", 85; Erol Ulusoy, "Genel Kredi Sözleşmeleri Hükümlerinin Geçerlilikleri", *Manisa Barosu Dergisi*, 26/102 (2007): 139; Aşık, *İcra Sözleşmeleri,* 178 vd. Ayrıca bu yönde bkz. Y. 3. HD, 09.07.1954, E. 5883, K. 4315, Adalet Dergisi, Yıl 1955, Sayı 9920 vd.; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 292, dn. 455; "*Cebri artırma ve ihalenin hukuksal niteliği satış sözleşmesi değildir. Cebri artırma ve ihale, icra dairesinin kamusal yetkisine dayanılarak gerçekleştirildiğinden, bir cebri icra tasarrufu; yani kamusal nitelikli bir işlemdir.*" Y. İBGK, 24.06.1953, E. 1952/14, K.1953/6, www.kazanci.com.tr, E.T. 30.06.2020;

hükümleri çerçevesinde icra takibine başvurması zorunludur. Daha açık bir deyişle alacaklının Ortak Hukuk (*Comman Law*) sistemlerinde kabul edilen rehinli eşyayı bizzat paraya çevirme yetkisi bulunmadığından, "*icra yoluyla paraya çevirme yetkisi*"ni rehin hakkının tipine dahil görmekteyiz[1588]. Ayrıca paraya çevirme sürecinde mal sahibinin menfaatlerinin korunması yönünde çaba sarf edilmesi ve bu nedenle rehin konusunun en yüksek değerden paraya çevrilmesinin hedeflenmesi gerekirken rehin verenin menfaatini gözetmeden kendi alacağına en hızlı şekilde kavuşma arzusunda olan rehinli alacaklının rehin konusunu istediği yerde istediği haliyle (kıymet takdiri yapılmadan, satış ilan edilmeden, usulsüzlük bulunması halinde ihalenin feshi davası açılması tehlikesi olmaksızın) değerinden daha düşük fiyattan sattırarak kendi alacağını karşılayacak tutarı elde etmeyi amaçlaması riski de söz konusudur[1589]. Bu durum ise alacağını rehin konusundan öncelikle alma yetkisine sahip olan alacaklıdan önce rehin vereni ve alacaklılarını korumayı amaçlayan İİK hükümlerine aykırılık taşır[1590]. Oysa

---

Ayan'a göre de rehin konusunun paraya çevrilmesi ve elde edilecek bedelden alacağın ödenmesini isteme yetkisinin mutlaka resmi makamlar aracılığıyla kullanılması gerekir (Ayan, *Eşya Hukuku,* 153). Benzer yönde bkz. Seven, *Taşınır Rehni,* 170.

1588 Bu yönde bkz. Suat Sarı, "Alacaklıya Rehni Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi", *Legal Hukuk Dergisi*, 5/50 (2007): 415.

1589 Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 289; Sarı, "Paraya Çevirme", 408. Nitekim *Ulusoy* da banka kredi sözleşmelerinde yer alan ve rehin konusunun bankanın kendisi tarafından paraya çevrilebilmesine ilişkin sözleşme kayıtlarına ilişkin yaptığı değerlendirmede, rehin sözleşmesinin alacaklıya göre daha zayıf durumda olan ve emredici hükümlerle korunan rehin verenin rehinli alacaklı karşısında korunmaya muhtaç durumda bulunduğunu, borç ödenmediği takdirde, rehin alanın istediği yerde ve istediği fiyattan satma yetkisi veren anlaşmaların bir kelepçeleme sözleşmesi niteliği taşıyacağından, TBK m. 27/1 gereğince ahlaka aykırı olup, rehin verenin iktisadi karar verme özgürlüğünü kısıtlaması nedeni ile de geçersiz olduğunu, zaten diğer tarafa nazaran zayıf durumda bulunan rehin verenin aslında borcunu karşılamaya yetecek miktarda olan rehin konusunun borcun ödenmemesi durumunda bankanın istediği fiyattan satabilmesi nedeniyle değerinin altında satılarak rehin verenin zararına hareket edilmiş olacağını, keza zaten rehin alan karşısında zayıf durumda olan ve verdiği rehnin değeri de aslında borcunu karşılamaya yetecek miktarda olan rehin veren, borcunu ödememesi durumunda, rehne konu olan şeyler bankanın istediği fiyattan satılabileceği için, rehin verenin zararına hareket edilmiş olacağını, sonuç olarak bankanın emredici hükümlerin yanında, hakkın kötüye kullanımı yasağı ile de muhatap olacağını ifade etmiştir (Ulusoy, "Genel Kredi Sözleşmeleri", 139). Her ne kadar rehinli alacaklının rehin konusunun değerinin altında satması halinde olduğu gibi rehin konusunu paraya çevirirken özen ölçütü çerçevesinde en yüksek bedelle satma konusunda çaba sarf etme yükümüne aykırı davranması halinde sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumluluğu söz konusu olsa da özellikle ispat bakımından yaşanacak zorluklar, rehinli alacaklıya karşı zayıf durumda bulunan borçlunun menfaatleri doğrultusunda paraya çevirme işlemini denetlemesi mümkün olmaz. Nitekim *Jäggi, Druey* ve *von Greyerz*, rehin sözleşmesinde serbest (pazarlık yoluyla) satış klozunun sık kullanılmasının açık rehin cirosunun önemini azalttığını ve bu bağlamda kullanımını sınırlandırdığını belirtmiştir (Jäggi, Druey ve von Greyerz, *Wertpapierrecht,* 185). *Haffter,* rehinli alacaklının rehin konusunu paraya çevirirken özenle hareket etmediği, rehin konusunu olması gereken bedelin altında sattığı iddiasında rehin verenin ispatla yükümlü tutulmaması gerektiğini, aksini ispat külfetinin rehinli alacaklıya yükletilmesi gerektiğini isabetle belirtmiştir (Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 89).

1590 Sarı, "Paraya Çevirme", 416.

rehnin icra organları tarafından paraya çevrilmesi halinde, ödeme veya icra emrinin gönderilmesi, borçlu ve malikin itiraz edebilmesi, rehin konusunun satışının itirazın bertaraf edilip (itirazın kesin kaldırılması yolu veya itirazın iptali davası ile) takip kesinleştikten sonra mümkün olması, satış talebi üzerine rehin konusunun kıymetinin takdir edilmesi, birden çok taşınırın söz konusu olması halinde icra memurunun yalnızca alacağı karşılamaya yetecek kadar taşınırın satışını gerçekleştirmesi, icra memurunun yapacağı işlemlere karşı şikayet yoluna başvurma imkanı, rehin konusunun paraya çevrilmesinin İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca gerçekleştirilmesinin borçlu ve malik bakımından daha güvenli bir yol olduğunu göstermektedir[1591].

Bunun dışında, rehin sözleşmesinde yer alan özel yoldan paraya çevirmeye ilişkin kaydın açık olmaması, diğer bir değişle bu hakkın nasıl kullanılacağının ayrıntılı olarak düzenlenmemiş olması da birçok sorun doğurur. Örneğin rehin sözleşmesinde bir sınırlama getirmeksizin özel yoldan satıştan söz edildiği halde bu satış hangi usulde (açık artırma, pazarlık) yapılacaktır? Bu durumda yorum yoluyla çözüm arayışı da belirsizliği gidermez.

Rehin konusunun objektif değerinin bilinebilir olmadığı (örneğin rehin konusunun borsada kote edilmediği veya piyasada cari fiyatı bulunmadığı) hallerde alelade satım yolu ile rehnin paraya çevrilmesi lex commissoria yasağının kapsamında olacak mıdır? Zira alacaklıya verilen rehin konusunu bizzat satabilme yetkisi, lex commissoria yasağını dolanmak amacıyla kullanılmaya müsaittir. Özellikle rehin hakkı sahibinin kendisiyle işlem yapmasına dönük yetkilendirilmesi durumunda, lex commissoria yasağı ile korunan menfaate zarar verilebilir[1592]. Bir başka sorun da rehin verenin malik olmadığı ihtimalde rehin sözleşmesinde yer alan özel yoldan paraya çevirme kaydı ile malik bağlı olacak mıdır? Rehinli alacaklıya verilen özel yoldan paraya çevirme yetkisinin hukuki niteliği (temsil, vekalet, sui generis) nedir? Netice itibariyle özellikle belirttiğimiz hususlarda yaşanacak aksaklıklar göz önünde

[1591] Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 142.

[1592] *Oftinger/Bär*'e göre, lex commissoria yasağına uyulması ve ahlaka aykırı olmaması şartıyla, alacaklının tatmin yolunu belirlemede taraflar özgürdürler (Oftinger ve Bär, Art. 891, Rn. 48). *Postacıoğlu* ve *Altay*, lex commissoria yasağı ile rehnin icra makamları dahil edilmeksizin doğrudan doğruya alacaklı tarafından paraya çevrilmesine ilişkin sözleşmenin karıştırılmaması gerektiğini, lex commissoria yasağının Türk Medeni Kanunu'nda açıkça düzenlendiğini, böylece borcun vadesinde ödenmemesi üzerine rehinli malın alacaklıya ait olacağına ilişkin anlaşmanın tehlikesinin başlangıçta farkında olmayan borçlunun bu şekilde korunduğunu belirtmişlerdir (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları,* 655).

bulundurulduğunda, özel yoldan paraya çevirme anlaşması, rehin veren borçlunun lehine sonuçlar doğurmaz. Bunun dışında, borçlunun iflası veya rehin konusu üzerinde başkaları lehine tesis edilmiş rehinlerin ve üçüncü kişilerce konulan kesin veya geçici hacizlerin bulunması halinde, sözleşmeye taraf olmayan alacaklıların menfaatlerini en uygun şekilde korumak için lehine haciz konulmuş veya rehin hakkı bulunan üçüncü kişilerin, iflâs halinde ise tüm alacaklıların muvafakati gerektiğinden, taraflar arasında yapılan özel yoldan paraya çevirme anlaşması uygulanamayacak olup, rehinli malın icra ve iflas dairesi tarafından paraya çevrilmesi gerekir.

Her ne kadar sözleşme özgürlüğünün hakim olduğu hukukumuzda kanun koyucunun bu yönde bir sözleşme yapmayı açık bir şekilde yasaklamadığı için rehinli alacaklıya bu yönde bir yetki verilmesinin mümkün olduğu söylense de mevzuatımızdaki açık düzenlemeler ve zel yoldan paraya çevirme özel yoldan paraya çevirme yetkisinin doğurduğu sonuçlar dikkate alındığı takdirde, rehinli alacaklıya rehni özel yoldan paraya çevirmesi yetkisi verilmesi hususunda, kanun koyucunun iradesinin rehinli alacaklıya doğrudan doğruya rehin konusunu paraya çevirme yetkisinin verilemeyeceği yönünde olduğu ortadadır. Ayrıca hukukumuzda temel esas sözleşme özgürlüğü olmakla birlikte rehin hakkı bir ayni haktır ve kanun koyucu özel olarak düzenlediği rehin ilişkisinde tarafların yapabileceği işlemlere çeşitli sınırlamalar getirmiştir. Bu noktada temin edilen alacağın ödenmemesi halinde alacaklı rehin konusunun mülkiyetini kazanamayacağı gibi rehin konusunun satımını icra organları vasıtasıyla yapması zorunludur. Rehin hakkının tarifine dahil olan bu kural emredicidir ve bu kurala aykırı anlaşmalar geçersizdir. Daha öz bir deyişle bir ayni hak olan rehin hakkında geçerli olan tipe bağlılık ilkesi gereğince icra yolu ile paraya çevirme, zorunlu yoldur. Taraflar rehin hakkının kurulmasını kararlaştırdıklarında kanunun istediği ve düzenlediği şekilde rehin hakkını kabul etmiş sayılırlar.

Daha emin bir yol olan kamu gücü ile rehin konusunun paraya çevrilmesi mümkün iken tarafların neden İcra ve İflas Kanunu hükümlerine tâbi olmayan böyle tercihte bulundukları hususu üzerinde durmak gerekir. Her ne kadar İcra ve İflas Kanunu rehnin paraya çevrilmesi yoluna ilişkin olarak çeşitli takip yolları benimsemiş olsa da icra yoluyla paraya çevirme prosedürünün oldukça uzun olması[1593] ve bu süreçte itiraz, şikayet ve bunların sonucunda açılacak davalar neticesinde takibin durması

[1593] Cansel, *Menkul Rehni,* 236; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 289; Sarı, "Paraya Çevirme", 407.

riskinin bulunması[1594] ve bu nedenle İcra ve İflas Kanunu prosedürünün ağır işlemesi, genellikle olduğu üzere rehin konusu malın gerçek değerinden daha az bir değerde satılması nedeniyle İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yapılan satışın verimsizliği[1595] ve takip masrafları göz önünde bulundurulduğunda özel yoldan paraya çevirme ile alacaklının kısa zamanda rehin konusundan alacağını elde etme imkanının olması, hem zaman hem de ekonomik olarak daha avantajlı olup, süreci hızlandıracağı ve basitleştireceği için bu husus özellikle rehin konusunun değerinin azalması tehlikesinin söz konusu olduğu durumlarda önem arz etmektedir[1596].

Öğretideki genel kabul[1597], rehinli alacaklının özel yollardan rehin konusunun paraya çevrilmesi hususunda yetkili kılınabileceği yönündedir. Bu durum karşısında, kanaatimizce, kanun koyucunun özel yoldan paraya çevirme imkanını özel bir hüküm ile düzenlemesi gerekir. Söz konusu düzenlemede, alacaklının paraya çevirme yetkisi borçluyu ve diğer alacaklıları[1598] koruyucu birtakım koşullara tabi tutulmalı, özellikle muacceliyet zamanında rehin konusunun gerçek değerinin tespiti ve artan değerin

---

[1594] Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 289; Sarı, "Paraya Çevirme", 407.

[1595] Aslında İİK m. 119'da öngörülen menkullerin pazarlık yoluyla satışına izin verilmiş, böylece söz konusu menkullerin daha uygun ve daha yüksek bedelle satışı mümkün olabilir. Görüldüğü üzere İcra ve İflas Kanunu, uygulamanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek bazı esneklikleri içermekle birlikte bu usulün de bir takip hukuku tasarrufu olduğunu ve uygulamada çok nadir başvurulduğunu belirtmek gerekir.

[1596] Cansel, *Menkul Rehni,* 236; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 288. İpotek hakkının özel yoldan paraya çevrilmesi ile ilgili olarak bkz. Postacıoğlu, "İpotek Alacaklısına", 533-546.

[1597] Oftinger ve Bär, Art. 891, Rn. 48 vd.; Haffter, *Das Fahrnispfandrecht,* 83; Tuor, Schnyder ve Schmid, *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 1332; Oelofse, "Pledging and Security", 34; Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 18 vd.; Wieland, *Ayni Haklar*, 726; Üstündağ, *İcra Hukuku,* 312; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 293 vd.; Acar, *Rehin Hukuku,* 105 vd.; Cansel, *Menkul Rehni,* 190 ve 235 vd.; Davran, *Rehin Hukuku,* 78; Kuru, *İcra ve İflas,* 990, dn. 24 ve 1025; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği,* 99; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 581; Sirmen, *Alacak Rehni,* 86, 118 ve 124; Helvacı, *Lex Commissoria,* 126 ve 134-135; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 463; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 624-625 ve 655; Postacıoğlu, "İpotek Alacaklısına", 536 vd.; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 654; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 141-142; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 235; Günel, *Lex Commissoria,* 51; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1017; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1132; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 23 ve 193; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 140 vd.; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 847 ve 871; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 57-58, dn. 163, 106 ve 348, 427 vd., Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 141 vd.; Konuralp, "Alacaklıya Rehni", 2858 vd.; Serozan, *Taşınır Eşya*, 350; Talih Uyar, "Taşınır Rehninin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi", *Yasa Hukuk Dergisi*, 8/2 (1985): 174; Uyar, "İcra Hukukunda", 102; Ünal Tekinalp, *Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları*, Yeniden Yazılmış, 2. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009), 406. İsviçre uygulamasında, resmi makamların dahli olmaksızın, rehin konusunun alacaklı tarafından paraya çevrilmesine ilişkin yapılan anlaşmaların tamamen kabul edildiği yönünde bkz. Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 654.

[1598] *Gürdoğan*, taşınmazların cebri icra yoluyla satışındaki uzun ve masraflı formaliteleri ortadan kaldıracak bir satış şeklinin kararlaştırılmasının borçlunun da yararına olacağını, ayrıca diğer rehinli alacaklıların böyle bir anlaşmadan zarar görmeyeceğini, zira bu satışın bizzat borçlu tarafından yapılmasından bir farkı olmadığını belirtmiştir (Gürdoğan, *Rehnin Paraya Çevrilmesi,* 19).

borçluya iadesi ve bu imkanın alacak muaccel olmadan önce kararlaştırılıp kararlaştırılamayacağı[1599], rehinli alacaklıya verilen bu yetkinin hukuki niteliği (temsil, vekalet veya sui generis)[1600] ve bu yetkinin ne şekilde verileceği (resmi şekil, icra sözleşmesi, özel yeki içeren bir vekâletname vs.) bununla bağlantılı olarak rehin veren tarafından geri alınıp alınamayacağı, sözleşmede yer alan bu kaydın icra yoluyla paraya çevirme yolunu kapatıp kapatmayacağı[1601], özel yoldan paraya çevirmenin hangi tür malvarlığı değerleri için (örneğin yalnızca taşınırlar ya da yalnızca borsada veya piyasada fiyatı belli mallar ve haklar) söz konusu olacağı, bu yetki çerçevesinde paraya çevirmenin hangi usulde yapılacağı (açık artırım, rehin konusunun değerinin objektif olarak takdir edilebilir olduğu zaman alelade pazarlık suretiyle satış gibi) ve borçlunun denetimi hususlarının açık olarak ifade edilmesi gerekir.

Kambiyo senetlerinde rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689'da rehinli alacaklı hamilin, senetten doğan bütün hakları kullanabileceğinin belirtilmesi, senedin cebri icra yolu dışında paraya çevrilmesinin mümkün olduğu şeklinde yorumlanamaz. Ancak kıymetli evrakın rehninde rastlanan bu yöndeki hükümlerin geçerli olduğunun kabul edilmesi ve senetlerin özel olarak satılması suretiyle paraya çevrilmesi halinde icra yoluyla satımdan farklı olarak kanun gereği mülkiyetin geçişi söz konusu olmadığından, senetlerin satın alana devredilmesi için rehin veren tarafından nama yazılı senetlerde

[1599] Nitekim özel yoldan paraya çevirmeyi kabul eden görüş yanlıları arasında rehinli alacaklıya böyle bir yetkinin ancak alacağın muaccel olmasından sonra verilmesi halinde geçerli olduğunu kabul edenler bulunmaktadır (Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 462; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1017; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 847; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1110; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 142; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 581). Nitekim *Helvacı*, rehinli alacaklının borç ödenmediği takdirde rehin konusunu özel yoldan paraya çevirmesinin kararlaştırılabileceğini, bu satım sonucunda elde edilen meblağ ile temin edilen alacak arasındaki farkın rehin verene iade edilmesi gerektiğini, salt bu içeriği ile rehnin özel yoldan paraya çevrilmesine ilişkin anlaşmanın hukuka ve ahlaka aykırı olmadığını ifade etmiştir. Ancak yazar, bu tarz bir çözümün lex commissoria yasağı ile güdülen amaç ile uyum içinde olmadığını, zira bugünkü yasa metinlerinin alacağın muacceliyetinden önce de bu yönde anlaşma yapılmasını mümkün kıldığını, dolayısıyla kanun koyucunun yasa hükmünü alacağın muaccel olmasından önce bu tür anlaşmaları yasaklar nitelikte değiştirmesi gerektiğini de lege feranda çözüm yolu olarak ileri sürmektedir. Yazar gayrimenkul rehni bakımından Alm. MK § 1149'a benzer bir hükmün Türk Medeni Kanunu'nda yer alması teklifinde bulunmuş, ancak henüz bu yönde bir değişiklik yapılmamıştır (Helvacı, *Lex Commissoria,* 134-135).

[1600] *Günel*, özel yollardan paraya çevirme hakkına sahip olan alacaklının bu hareket alanının sınırlandırılması ve alacaklının söz konusu işlemleri yaparken vekil gibi sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir (Günel, *Lex Commissoria,* 52 vd.).

[1601] Zira bu konu tartışmalı olup, birinci görüş uyarınca rehinli alacaklıya tanınan rehin konusunu özel yollarla paraya çevirme yetkisi içeren sözleşmelerin İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre icra takip yollarına başvurma olanağını bertaraf etmesi mümkündür (Cansel, *Menkul Rehni,* 236, Üstündağ, *İcra Hukuku,* 312, dn. 22). İkinci görüşe göre ise, taraflar icra vasıtasıyla rehin konusunun paraya çevrilmesi yolunu kapatamazlar (Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 847; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 298; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku,* 1017; Eskiocak, *Taşınır Rehni,* 140).

devir beyanında bulunulması, emre yazılı senetlerde ise ciro işleminin yapılması gerekir. Rehin verenin bundan kaçınması halinde rehin alan, hakimden rehin verenin beyanı yerine geçecek bir karar vermesini talep edebilir ve bu kararla senetlerin satın alan kişiye devri sağlanır[1602].

3.2.7.2.3.4. Taşınır Rehni Hükümleri Kapsamında Değerlendirme

TİTRK m. 14'te, "*Temerrüt Sonrası Haklar*" başlığı altında borçlunun borcunu ifa etmede temerrüde düşmesi hâlinde alacaklıya farklı imkanlar verildiği görülmektedir. İlgili hükmün 1-a bendi şu şekildedir: "*Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde alacaklı, aşağıdaki yollara başvurabilir: a) Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur (TİTRK m. 14/1-a)*".

Söz konusu düzenleme ile İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmak zorunda kalmadan ve rehin sözleşmesinde mülkiyetin devri talebine ilişkin bir hüküm bulunmasına gerek olmaksızın, rehinli taşınırın alacağın vadesinde ifa edilmemesi halinde talep üzerine birinci derece rehin alacaklısına devri mümkün hale getirilmiştir. Rehinli alacaklıya rehin konusunu özel yoldan paraya çevirmenin ötesinde tanınan ve genel kurala alternatif olarak getirilen bu hakkın rehin hukukunun temel ilkelerinden biri olan lex commissoria yasağını ihlal edip etmediği yani bu yasağın etkisizleşip etkisizleşmediği hususunun değerlendirilmesi gerekir. Zira bu konuda öğretide görüş ayrılığı mevcuttur. Nitekim bir görüşe göre kanunda öngörülen ilgili hüküm ile rehinli alacaklıya mülkiyeti talep etme yetkisi tanınması lex commissoria yasağına aykırıdır[1603]. Dolayısıyla sözleşmeye konulan bu

[1602] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 103, Sirmen, *Alacak Rehni,* 125.

[1603] Farklı gerekçelerle lex commissoria yasağının ihlalinin mevcut olduğu yönünde bkz. bkz. Başak Şit İmamoğlu, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, 1. Baskı (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017), 22 ve 40; Turgut M. Öz, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)", içinde *Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 125; Murat Can Atakan, "6750 Sayılı Ticari

yöndeki kayıtlar da geçersizdir[1604]. Diğer görüşe göre ise ilgili hüküm lex commissoria yasağını ihlal etmemektedir[1605].

İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler", *Legal Hukuk Dergisi*, 15/171 (2017): 1115; Hikmet Bilgin, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 31 (2017): 624. Ancak *Bilgin*, rehin alacaklısının rehinli taşınır varlığının mülkiyetini ekspertiz raporuyla tespit edilen objektif değeri üzerinden devralacak olsa da anılan düzenlemenin lex commissoria yasağının borçluyu korumaya yönelik nihai amacını doğrudan zedeleyici sonuçlar doğurup doğurmayacağı konusunda genelleme yapılamayacağını, dolayısıyla somut olay bazında değerlendirme yapmak gerektiğini de ifade etmiştir (Bilgin, "6750 Sayılı", 624). Nitekim *Atakan*, başka bir çalışmasında, lex commissoria yasağının 6750 Sayılı Kanun'la ticari işlemlerde kurulan taşınır rehniyle sınırlı olarak ortadan kaldırıldığını ve rehinli taşınır malın borca mahsuben alacaklıya devrinin mümkün kılındığını belirtmiştir (Atakan, "Ticari İşlemlerde", 412). *Göle ve Aydoğan*, Kanunun 14/1-a bendinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil edip etmediğinin ayrı bir tartışma konusu olduğunu, ancak alacaklının mülkiyeti devralmasına izin verilmesinin söz konusu temel hukuk ilkesiyle korunmak istenen menfaati ihlal edici nitelikte olduğunu, bu durumun borçlular aleyhine hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağını, söz konusu genel ilkeye aykırı sonuçlar çıkartılmasının alacaklılar karşısında zaten zayıf durumda bulunan borçluları daha da zor duruma düşüreceğinden ekonomik kamu düzenine zarar verici nitelikte olduğunu, daha önce değer tespiti yapılmasının özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde yeterli korumayı sağlayamayacağını belirtmişlerdir (Celal Göle ve Gökhan Aydoğan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu"nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 33/1 (2017): 45-46).

[1604] Belirtmek gerekir ki Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (R.G. Tarihi: 31.12.2016, R.G. Sayısı: 29935 3.Mükerrer-Uygulama Yönetmeliği) 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (ı) bendinde yer alan hüküm ile rehin sözleşmesine, temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydının konulması zorunluydu. Ancak ilgili hüküm Ticari İşlemlerde Rehin Hakkinin Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG-22/5/2018-30428) m. 2 ile kaldırıldı. Bu nedenle rehin sözleşmesinde mülkiyetin devri talebine ilişkin bir hüküm bulunması gerekli olmaksızın rehin alacaklısı mülkiyetin devrini talep edebilir. Böyle bir zorunluluk kaldırılmakla birlikte tarafların sözleşmeye bu yönde kayıt koyması mümkün olup, kanun hükmüyle verilen bir hak olduğundan geçerlidir. Yapılan değişiklikten önce görüş beyan eden *Köroğlu Ölmez*, TİTRK m. 14/1, a bendinin lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmediğini, ancak Yönetmelik m. 9/1, ı bendi uyarınca rehin sözleşmesine, temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydının konulmasının, alacağın muaccel olmasından önce gerçekleştirileceğinden lex commissoria yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Belin Köroğlu Ölmez, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni", *TBBD*, 129 (2017): 279. Nitekim *Göle ve Aydoğan* da Yönetmelikte ilga edilen m. 9/1, ı bendi ve bu bent kapsamında öngörülen sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğunu belirtmişlerdir (Göle ve Aydoğan, "Ticari İşlemlerde", 45). *Makaracı Başak*, her ne kadar Yönetmelik hükmü ilga edilmiş olsa da, hangi görüş kabul edilirse edilsin, tarafların sözleşmeye bu yönde koydukları hükmün, zaten kanundan kaynaklanan bir hakkın tekrarından ibaret olduğundan, geçerli olup, hukuki sonucunun ne olacağının tartışılmasına gerek olmadığını beyan etmiştir (Aslı Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2 (2019): 753). Aynı yönde bkz. Gürpınar, "Taşınır Rehni", 145-146, dn. 52.

[1605] Farklı gerekçelerle lex commissoria yasağının ihlalinin mevcut olmadığı yönünde bkz. Mustafa Alper Gümüş, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar", içinde *Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu 16 Şubat 2018*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 205; Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde", 753 vd.; Yılmaz, "Ticari İşlemlerde", 235; Esra Hamamcıoğlu ve Argun Karamanlıoğlu, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13/2 (2016): 131; Baydak, *Taşınır Rehni,* 208; Köroğlu Ölmez, "Ticari İşlemlerde", 278-279; Levent Biçer, "Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35

Lex commissoria yasağı, borcun ödenmemesi halinde rehinli malın mülkiyetinin doğrudan doğruya alacaklıya geçeceğini öngören anlaşmanın veya rehin sözleşmesinde bu yönde varolan kaydın, alacaklının tatmin edilmesine yani borcun ifa edilmesine yönelik olması ve rehinle teminat altına alınan borcun muacceliyetinden önce yapılması kaydıyla geçersiz olmasını ifade etmektedir[1606]. Öncelikle belirtelim ki burada rehinli alacaklının rehin konusunun mülkiyetini devrini talep hakkı, rehin borçlusunun iradesinden bağımsız bir şekilde, muacceliyet sonrasında kanun gereği sahip olunan hak olup, sözleşmede kararlaştırılması gerekmez[1607]. Ayrıca TİTRK m. 14/1, a bendinde borcun muaccel olmasından sonra ancak alacaklının böyle bir talepte bulunulabileceği hükme bağlandığından ilgili hükmün lex commissoria yasağına aykırılık taşımadığı kanaatindeyiz. Zira lex commissoria yasağı, amacından da anlaşılacağı üzere ancak teminat altına alınan alacağın muaccel olmasından önce yapılan anlaşmalar bakımından söz konusudur. Zira vade geldiğinde artık maliki korumayı gerektiren durum ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla rehinli alacaklının mülkiyetin devrini isteyebileceğine ilişkin hüküm, bu yetkiyi ona ancak borç muaccel olduktan sonra tanıdığından lex commissoria yasağına aykırı veya onun bir istisnası sayılamaz.

Ayrıca lex commissoria yasağı ile güdülen amaç, rehin konusu değerinin temin edilen alacak miktarından fazla olması halinde rehinli alacaklının alacağından fazlaca bir menfaat temin etmemesi, özellikle borçlunun kredi ihtiyacından yararlanılarak ahlaka aykırı bir netice ortaya çıkmasının engellenmesi, böylece rehin veren borçlunun aşırı yararlanmaya ve de daha güç bir durumda kalmasına karşı korunmasıdır. Böylece alacaklı ve borçlu arasında hakkaniyet dengesinin kurulması sağlanmış olur[1608]. Keza bu durumda devirden önce rehin konusunun değerinin tespiti mahkemece objektif bir biçimde yapılacak olup, bu değer tespitine tarafların itiraz etmesi de mümkündür (İİK m.13/1,2). Nitekim Uygulama Yönetmeliği m. 30 hükmü gereğince, borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi durumunda rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri bir

---

(2018): 96; Antalya ve Acar, *Rehin Hukuku,* 144; Gürpınar, "Taşınır Rehni", 145 vd.; Sefer Oğuz, "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni", *Bankacılar Dergisi,* S. 100 (2017): 25 ve 27; Altay ve İncesu, "Taşınır Rehni", 235.

[1606] Helvacı, *Lex Commissoria,* 81; Günel, *Lex Commissoria,* 16-17.

[1607] Gümüş, "6750 Sayılı", 204; Seven, *Taşınır Rehni,* 171-172; Yılmaz, "Ticari İşlemlerde", 235; Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde", 753; Bilgin, "6750 Sayılı", 622.

[1608] Helvacı, *Lex Commissoria,* 67 ve 77; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1110; Cansel, *Menkul Rehni,* 189; Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde", 747; Yılmaz, "Ticari İşlemlerde", 234; Gümüş, "6750 Sayılı", 205; Kurt, "Lex Commissoria", 136-137.

takip talebi ile yapılır. Temerrüt takip talebi, temerrüdün gerçekleşmesini müteakip yedi gün içinde yapılır. Uygulama Yönetmeliği m. 29 ve m. 31/2 hükümleri gereğince, talep hakkı bu varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri icra müdürlüğünden talep edilir. Uygulama Yönetmeliği m. 31/5 hükmü gereğince takip talebinin ekinde Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik uyarınca düzenlenen ekspertiz/değerleme raporuna yer verilmesi gerekir. Böylece rehin konusunun değeri değerlenme uzmanları tarafından objektif olarak tespit edilmiş olur. Buna ek olarak kullandırılan kredi tutarından daha yüksek tutarda taşınırın rehin alınması yasaklanmıştır (TİTRK m. 5/2). Ayrıca rehin konusu taşınırın TİTRK m.13/2 gereğince tespit edilen değerinin, birinci derece rehin alacaklısının toplam alacak miktarından fazla olması halinde ise, aradaki fark miktarının rehinli alacaklı tarafından ödenmemesi halinde, birinci derece rehin alacaklısı ile rehin veren kişi, aradaki fark miktarından diğer derecelerde bulunan rehin alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olur.

Uygulama Yönetmeliği m. 38/2 hükmü gereğince de rehin konusu taşınırın değerinin teminat altına alınan borcu aşması halinde rehinli alacaklının bu tutarı icra dairesine yatıracağı belirtilmektedir. Bu durumda icra dairesine yatırılan fark, sonra gelen rehinli alacaklılar ve adi alacaklılar arasında sıra cetveli dikkate alınarak paylaştırılır. Görüldüğü üzere alacaktan fazla olan tutarın iade edileceği, aksi takdirde rehin veren ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağı da belirtildiğinden lex commissoria yasağı ile amaçlanan rehin verenin korunması da sağlanmış olur. Rehin konusunun değerinin temin edilen borcu aşması durumunda, temin edilen alacağın karşılanmasından sonra, satış bedelinin kalan kısmına diğer alacaklılar başvurabileceğinden, lex commissoria yasağı ile rehin verenin diğer alacaklılarının menfaatlerinin korunması da amaçlanmıştır[1609]. Yukarıda yer verdiğimiz TİTRK m.13/2 ve Uygulama Yönetmeliği m. 38/2 hükmü ile rehin verenin diğer alacaklılarının da menfaatlerinin korunması sağlanmıştır.

Sonuç olarak, kanun alacaklıya yalnızca borcun muaccel olmasından sonra ve değeri karşılığında taşınırın kendisine devrini isteme yetkisini verdiğinden ve mülkiyetin kendiliğinden alacaklıya geçmesi sonucunu doğurmadığından ilgili hüküm lex commissoria yasağına aykırı olarak nitelendirilemez. TİTRK m. 14/1, a hükmünün

[1609] Seven, *Taşınır Rehni,* 171.

lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmediğini belirtmekle birlikte, lex commissoria yasağının ihlali olarak görülse dahi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda düzenlenen bu hükmün özel kanun ile oluşturulan ve genel yasağa (TMK m. 873/2 ve m. 949) getirilen bir istisna olduğu da söylenebilir[1610]. Ancak kanaatimizce ilgili hüküm lex commissoria yasağına aykırılık taşımadığından, lex commissoria yasağının Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu bakımından uygulanmadığı görüşüne[1611] katılmamaktayız. Dolayısıyla sözleşmede taşınırın kendiliğinden geçeceğinin kararlaştırılması veya rehin konusu taşınırın değeri ile alacak arasındaki değer farkının iade edilmeyeceğinin kararlaştırılması lex commissoria yasağına aykırılık teşkil eder[1612]. Ayrıca rehinli alacaklıya tanınan bu imkan, önce rehne başvurma kuralı ile de çelişmemektedir. Zira önce rehne başvurma kuralı ile rehin konusunun borcu karşılamaya yetecek olması halinde borçlunun diğer mallarının paraya çevrilerek elinden çıkması tehlikesine karşı borçluyu ve diğer alacaklılarının da borçlunun rehin konusu dışındaki diğer malvarlığına başvurmasını sağladığından diğer alacaklıları korumaktadır. TİTRK m.14/1, a hükmü uyarınca, rehin alacaklısının sahip olduğu rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etme hakkında da borçlu, diğer malvarlığının paraya çevrilerek elinden çıkması tehlikesinden korunduğu gibi diğer alacaklılar da borçlunun rehin konusu dışında kalan diğer malvarlığını haczettirebilir. Böylece TİTRK m. 14/1, a kapsamında sahip olunan hakkın kullanılması ile önce rehne başvurma kuralı ile güdülen amaç, gerçekleşir[1613].

3.2.8. Rehinli Senedin Zilyetliğinin Kaybedilmesiyle

Teslime bağlı taşınır rehninin kurulması için rehin verilenin zilyetliğinin alacaklıya kazandırılması zorunludur. Bu zorunluluğun doğal sonucu olarak da rehin verilenin alacaklının veya onun namına rehin verileni muhafaza edenin zilyetliğinden çıkması üzerine, ayni hakta aleniyeti sağlayan koşul ortadan kalkmış olacağından, rehin

[1610] Gümüş, "6750 Sayılı", 205; Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde", 754; Antalya ve Acar, *Rehin Hukuku,* 144; Hamamcıoğlu ve Karamanlıoğlu, "6750 Sayılı Ticari", 131; Tuncer Kazancı, "Ticari İşlemlerde", 75-76.

[1611] Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş 23. Baskı (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017), 63, dn. 1.

[1612] Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde", 753-754; Gürpınar, "Taşınır Rehni", 145.

[1613] TİTRK m. 14 hükmünün önce rehne başvurma kuralına istisna oluşturduğu yönünde bkz. Atakan, "Ticari İşlemlerde", 416.

hakkı sona erer[1614]. Nitekim TMK m. 943/1 gereğince rehin alan, rehin konusu üzerindeki zilyetliğini kaybeder ve rehin konusunu ona zilyet olan üçüncü kişiden geri alamaz hale gelirse rehin hakkı sona erer. Rehin hakkını sona ermesini sağlayan zilyetlik kaybını, "*rehin zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesi*" olarak adlandırabiliriz. Alacak rehninde rehin zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesi, senedin rehin alan tarafından rehin verene, amaç rehni sona erdirmek olmasa da kesin olarak iadesi veya senedin iyiniyetli üçüncü kişi tarafından iktisap edilmesi durumunda söz konusu olur[1615].

Rehnedilen senedin iyiniyetli üçüncü kişiler tarafından iktisabı, onun üçüncü kişiden talep hakkını da ortadan kaldırdığından, rehin zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesine neden olur. Bu durumda rehin hakkı sona erer[1616]. İyiniyetle iktisap çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin rehin verilen üçüncü kişide muhafaza ediliyorsa, üçüncü kişi rehin verilene emin sıfatı ile zilyettir. Emin sıfatıyla zilyetten rehin verileni iyiniyetle iktisap eden kimse, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile ayni hakkı iktisap eder. İktisap edilen ayni hak mülkiyet ise, rehin verenin mülkiyet hakkı ile birlikte rehin alanın rehin hakkı sona erer. Üçüncü kişinin elde ettiği hak, rehin, intifa hakkı gibi sınırlı bir ayni hak ise, rehin hakkı sona ermez; ancak bu haklardan sonra gelir (TMK m. 988)[1617].

Rehin alanın rızası dışında zilyetliğini kaybetmesi durumunda, örneğin rehin verilenin çalınması, gasp edilmesi, hileyle veya gizlice alınması, kaybedilmesi veya

---

[1614] Berger, *Allgemeines Schuldrecht,* Rn. 611, 195; Cansel, *Menkul Rehni,* 206 ve 207; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 639; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 499; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 850; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku,* 506 ve 529; Acar, *Rehin Hukuku,* 260; Ayan, *Eşya Hukuku,* 282 ve 296; Karmış, *Paraya Çevrilmesi*, 59 ve 68; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 28 ve 39; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 87; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 583; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 412.

[1615] Sirmen, *Alacak Rehni,* 113; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Cansel, *Menkul Rehni,* 207; Acar, *Rehin Hukuku,* 260.

[1616] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 9 ve 31; Wieland, *Ayni Haklar*, 718; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 639; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1112; Sirmen, *Alacak Rehni,* 114; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 750-751; Cansel, *Menkul Rehni,* 205, 207 ve 210; Acar, *Rehin Hukuku,* 260; Ayan, *Eşya Hukuku,* 282, 296 ve 297; Serozan, *Taşınır Eşya*, 351; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 392 ve 398; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 414.

[1617] Wieland, *Ayni Haklar*, 718; Cansel, *Menkul Rehni,* 205 ve 207; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Davran, *Rehin Hukuku,* 84; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 750-751; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku,* 639-640; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 87; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1112; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 28; Ayan, *Eşya Hukuku,* 282 ve 296-297; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 398; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 415.

rehnalanın rehin konusu senedi rehin verene iade ederken ayırt etme gücünün olmaması, yetkisiz temsilcinin rehin konusunu geri vermesi durumunda, rehin hakkı sona ermez. Çünkü bu durumda rehin verilen, ona zilyet olan üçüncü kişiden geri alınamaz hale gelmemektedir. Rehin hakkı sahibi, şartlarına göre zilyetlik (TMK m. 982 vd.) ve taşınır davalarından (TMK m. 989 vd.) yararlanarak rehin verilenin zilyetliğini kazanabilir[1618]. Haliyle rehin hakkı sahibinin, rehin verilenin zilyetliğini üçüncü kişiden geri alma hakkını muhafaza ettiği sürece, rehin zilyetliğinin ve dolayısıyla rehin hakkının devam ettiği kabul edilir (TMK m. 943/1)[1619]. Söz konusu üçüncü kişi, rehin konusunu rehinli alacaklıdan onun rızası dışında alan rehin veren yani malik de olabilir. Ona karşı da belirtilen davaların açılmasıyla rehin konusunun iadesinin sağlanması mümkün olduğu sürece rehin hakkı sona ermez[1620]. Ancak rehin verenin rehin konusunu bu arada iyiniyetli üçüncü şahsa rehnetmesi durumunda taşınır davasının bu kişiye yöneltilmesi gerekir. Ancak davanın kazanılması durumunda dahi üçüncü kişinin rehin hakkı sona ermez, yalnızca sırası ilk rehin hakkı sahibinden sonra gelir[1621].

İyiniyetle iktisap, emre ve hamiline yazılı kıymetli evrakta söz konusu olur. Rehnedilmiş hamiline yazılı senet emin sıfatıyla zilyedinden, örneğin senedi rehin alan adına muhafaza edilmek üzere elinde bulunduran kimseden iyiniyetle iktisap edilebilir (TMK m. 988). Hatta rehin alanın elinden iradesi dışında elinden çıkmış hamiline yazılı senedin iyiniyetle edinimi dahi korunmuştur (TMK m. 990)[1622]. Aynı şekilde rehinli emre yazılı senetlerin de iyiniyetle iktisabı mümkündür (TTK m. 686/2, m. 792, m. 831). Örneğin beyaz ciro şeklinde yapılmış örtülü rehin cirosuyla rehnedilen bir poliçenin rehin alandan çalınarak üçüncü kişiye devredilmesi durumunda, üçüncü kişinin iktisabı geçerlidir (TTK m. 686/2). Zira örtülü rehin cirosunda, senede yansımayan rehin ilişkisi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Hamiline ve

[1618] Cansel, *Menkul Rehni,* 209 ve 210; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1022; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 88; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 28; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1113; Davran, *Rehin Hukuku,* 84; Acar, *Rehin Hukuku,* 261; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Sirmen, *Eşya Hukuku,* 751; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 399; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 415-416.

[1619] Cansel, *Menkul Rehni,* 209 ve 210; Akipek ve Akıntürk, *Eşya Hukuku,* 849; Davran, *Rehin Hukuku,* 84; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 399-400.

[1620] Cansel, *Menkul Rehni,* 209; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Davran, *Rehin Hukuku,* 84.

[1621] Cansel, *Menkul Rehni,* 209.

[1622] Sirmen, *Alacak Rehni,* 114.

emre yazılı senedin iyiniyetle iktisabı durumunda rehin zilyetliği kesin olarak kaybedildiğinden üzerindeki rehin hakkı sona erer[1623].

Rehin konusu senedin rehin alan tarafından rehin verene (rehin verenden başka bir kişi ise malikine) iadesi, rehin zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesine ve dolayısıyla rehin hakkının sona ermesine neden olur[1624]. Nitekim rehin verilenin iadesinin, örtülü irade beyanı olarak değerlendirilerek rehin hakkından vazgeçme veya feragat anlamını taşıdığı kabul edilir[1625]. Bu sonucun doğabilmesi için rehin verilenin iadesinin, rehin alanın isteğiyle olması ve iadenin kesin, devamlı ve bir daha geri istenmemek üzere olması gerekir[1626]. Rehin verilenin borçluya veya rehin veren üçüncü kişiye iadesi, rehin hakkının sona ermesi için yeterlidir[1627].

Rehin verilen, muhafaza edilmek üzere üçüncü kişiye tevdi edilmişse, bu kimse tarafından iade edildiği takdirde, rehinli alacaklının iadeden haberi olmasa da rehin hakkı yine sona erer. Yeter ki üçüncü kişi eşyayı alacaklının temsilcisi sıfatıyla kesin olarak iade etmiş olsun[1628]. Yine önce gelen rehin hakkı sahibinin rehinli senedi kesin olarak iade etmesi durumunda, kendi rehin hakkıyla birlikte sonra gelen rehin hakkı da sona erer[1629]. Ancak üçüncü kişi, rehin alınanın zilyetliğini alacaklı namına rehin zilyetliğini kullanan kimse olarak elinde bulundurduğunu bilmiyorsa, örneğin mal kendisine tamir edilmek üzere verilmişse, malı rehin verene iade ettiği takdirde rehin hakkı sona ermez. Zira üçüncü kişi, rehin verileni alacaklının rızası ile rehin verene iade etmiş değildir[1630].

[1623] Sirmen, *Alacak Rehni,* 114-115.

[1624] Wieland, *Ayni Haklar,* 718-719; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1021; Cansel, *Menkul Rehni,* 207; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1112; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 28; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 87; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296; Sirmen, *Alacak Rehni,* 113; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 751; Ertaş, *Eşya Hukuku*, 583; Serozan, *Taşınır Eşya*, 351; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 398; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 412.

[1625] Cansel, *Menkul Rehni,* 202; Acar, *Rehin Hukuku,* 258-259 ve 260.

[1626] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 24 ve 26; Sirmen, *Alacak Rehni,* 113; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Cansel, *Menkul Rehni,* 207; Acar, *Rehin Hukuku,* 260; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 412-413.

[1627] Cansel, *Menkul Rehni,* 207.

[1628] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 27; Cansel, *Menkul Rehni,* 207 ve 210; Sirmen, *Alacak Rehni,* 114; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 413.

[1629] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 27; Sirmen, *Alacak Rehni,* 114; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 397-398.

[1630] Cansel, *Menkul Rehni,* 207-208.

Rehin konusunu iade sırasında, tarafların rehin hakkının devam edeceği hususunda anlaşması sonucu değiştirmez[1631]. Çünkü böyle bir anlaşma hükmen teslim anlamına gelir ki (TMK m. 766) teslime bağlı rehin hükümlerine ihlal oluşturduğundan geçerli değildir[1632]. Ancak rehin zilyetliğinin kesin olarak kaybı rehin alanın iradesine dayandığından, rehin hakkının sona ermesi için, iadenin rehin alanın rızasıyla ve iradesiyle olması ve iradeyi geçersiz kılan hallerin bulunmaması gerekir[1633]. Bu nedenle senedi iade ederken rehin alanın temyiz kudretine sahip olmaması durumunda veya iradesinin yanılma, yanıltma veya ikrah nedeniyle sakatlanmış olması halinde senet geri verilmiş olmasına rağmen rehin hakkı sona ermez. Aynı şekilde rehin verenin, senedi rehin alanın rızası olmaksızın (zorla veya hile ile) ele geçirmesi halinde de rehin hakkı sona ermez[1634].

TMK m. 943/2 gereğince, rehin konusu üzerinde, rehin alanın rızasıyla rehin verenin fiili hakimiyeti bulunduğu sürece rehin sona ermez, ancak hükümleri askıda kalır. Teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin bu hüküm, senede bağlı alacaklar ile kıymetli evrakın rehninde de uygulama alanı bulmaktadır[1635]. Buna göre rehin konusu senet rehnalan hamilin rızasıyla, rehinden feragat etme niyeti olmaksızın rehin verene geçici bir süre için[1636] teslim edilir ve rehin veren senet üzerinde tek başına fiili hakimiyete sahip olursa rehin hakkı sona ermeyip, hükümleri askıya alınmış olur ve rehin sırasını muhafaza eder. Örneğin kambiyo senedinin iptaline karar verilmesi halinde senedin yenisinin verilmesi talep edilmişse, bu senet rehin verenin zilyetliğinde kaldığı sürece rehin hükümleri askıda kalır[1637]. Rehinli senedin önce gelen rehin hakkı sahibinin

---

[1631] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 28; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 500; Sirmen, *Alacak Rehni,* 113-114; Cansel, *Menkul Rehni,* 209; Acar, *Rehin Hukuku,* 260; Ertaş, *Eşya Hukuku,* 583; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 398. Bu yönde bkz. Y. HGK, 10.02.1999, E. 11-43, K. 67, www.kazanci.com.tr; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 398, dn. 376.

[1632] Cansel, *Menkul Rehni,* 209; Acar, *Rehin Hukuku,* 260.

[1633] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 26; Sirmen, *Alacak Rehni,* 114; Cansel, *Menkul Rehni,* 208.

[1634] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 34; Sirmen, *Alacak Rehni,* 114; Cansel, *Menkul Rehni,* 208 ve 210.

[1635] Sirmen, *Alacak Rehni,* 113. *Makaracı Başak*'a göre, rehin verenin rehinli alacaklı tarafından rehin konusuna belirsiz süre için münhasır egemen olmasının sağlanması, rehin hakkını sona erdirir (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 399).

[1636] TMK m. 943/2'de rehin konusunun fiili zilyetliğinin rehin verende bulunmasının geçici nitelik taşıması gerektiği açık olarak ifade edilmemesine rağmen, "*sürece*" ifadesinden (Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 400, dn. 388) ve hükmün birinci fıkrasında zilyetliğin devamlı bir şekilde kaybına rehin hakkının sona erdirilmesi sonucu bağlanmasından yola çıkarak ikinci fıkradaki zilyetliğin geçici bir süre olması gerektiği sonucuna varılmaktadır (Cansel, *Menkul Rehni,* 212; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 501; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 400, dn. 388; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 432-433). Aksi yönde bkz. Wieland, *Ayni Haklar,* 719.

[1637] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 38; Sirmen, *Alacak Rehni,* 116.

rızasıyla geçici olarak rehin verenin fiili hakimiyetine geçtiği durumda hem onun rehin hakkı hem de sonra gelen rehin hakkı askıda kalır[1638]. Rehinli senedin geçici olarak rehin verenin fiili hakimiyetine bırakılması da rehnalan hamilin iradesine dayandığından, iadenin rehin alanın rızasıyla ve iradesiyle gerçekleşmesi, iradeyi sakatlayan hallerin bulunmaması gerekir[1639].

Rehin hükümlerinin askıda kaldığı bu dönemde, rehne bağlı hükümler işlemeyeceğinden, rehnalan hamil, senedin paraya çevrilmesini talep edemeyeceği gibi[1640] rehin verenin alacaklıları tarafından senedin haczine de katlanmak zorundadır[1641]. Hatta bu süre içerisinde rehin konusunun mülkiyetinin üçüncü kişiye devri ya da rehin konusu üzerinde sınırlı ayni hak tesisi mümkün olduğundan, senedin rehneden ciranta tarafından rehin cirosunun çizilerek yeni bir rehin veya temlik cirosuyla devri de (üçüncü kişi iyiniyetli olmayıp rehnin varlığından haberdar olsa dahi) mümkündür[1642]. Bu durumda üçüncü kişinin senedin mülkiyetini kazanması durumunda rehin hakkı son bulur, üçüncü kişi lehine sınırlı ayni hak tesis edilir ise bu hak rehin hakkından önce gelir[1643]. Örneğin, üçüncü kişinin kazandığı sınırlı ayni hak rehin hakkı ise, bu kişinin sahip olduğu rehin hakkına dayanarak borçluya karşı başlattığı icra takibi sonucu rehin konusunun paraya çevrilmesine rehnalan hamil katlanmak zorundadır[1644]. Rehin konusu senedin zilyetliğinin rehinli alacaklı tarafından tekrar kazanılması halinde rehin hakkı bütün sonuçlarıyla birlikte (yeni bir sözleşme yapmaya gerek olmaksızın)

[1638] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 39; Cansel, *Menkul Rehni,* 213; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 400.

[1639] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 38; Cansel, *Menkul Rehni,* 212; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 431-432.

[1640] Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 502; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1022; Akyazan, "Teslim Koşulu", 327; Nomer ve Ergüne, *Eşya Hukuku,* 105; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117; Acar, *Rehin Hukuku,* 261; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296 ve 297; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 400 ve 403; Gürpınar, "Taşınır Rehni", 121; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 433-434.

[1641] Wieland, *Ayni Haklar*, 718; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 502; Ayan, *Eşya Hukuku,* 297; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117; Nomer ve Ergüne, *Eşya Hukuku,* 105; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 403; Gürpınar, "Taşınır Rehni", 121; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 434. Bu yönde bkz. Y. 19. HD, 01.10.1996, E. 1484, K. 8486, www.kazanci.com.tr; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 403, dn. 402.

[1642] Taşınır rehni bakımından bu yönde bkz. Cansel, *Menkul Rehni,* 210; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 88; Nomer ve Ergüne, *Eşya Hukuku,* 105; Davran, *Rehin Hukuku*, 84; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 434.

[1643] Oftinger ve Bär, Art. 888, Rn. 44; Cansel, *Menkul Rehni,* 211; Gürsoy, Eren ve Cansel, *Türk Eşya Hukuku,* 1113; Ayan, *Eşya Hukuku,* 296-297; Karahacıoğlu, Doğrusöz ve Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, 28; Öğütçü ve Doğrusöz, *Rehin Hukuku,* 87; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 434.

[1644] Wieland, *Ayni Haklar*, 718; Cansel, *Menkul Rehni,* 210; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 434.

yeniden doğar. Rehin hükümlerinin askıda olması, rehnin sırasını değiştirmez ve rehin hakkı eski sırasını korur[1645].

Rehin konusunun rehinli alacaklının rızasıyla rehin verene veya üçüncü kişiye devredildiği karine olarak kabul edilir. Dolayısıyla rızasının bulunmadığını ispat külfeti rehinli alacaklının üzerindedir. Örneğin rehin konusunu geri almak için zilyetlik davası açan rehinli alacaklının, rehin konusunun kendisinden zorla alındığını veya rehin veren tarafından kendi adına üçüncü kişiye devrine rıza göstermediğini ispat etmesi gerekir[1646].

Rehin konusu senedin zıyaı halinde (kıymetli evrakın senet unsurunun deprem, sel, yangın, hırsızlık gibi nedenlerle zilyetliğinin kaybedilmesi veya silinme, yıpranma gibi nedenlerle kullanılmaz hale gelmesi durumunda) normal olarak rehin hakkı düşmez ise de senedin hamili senedi ibraz ederek ifa talebinde bulunamaz, senet borçlusu da senet ibraz edilmedikçe borcunu ifa edemez yani hak kullanılamaz bir duruma gelir. Çünkü kıymetli evrakın içerdiği hakkın borçludan istenebilmesi için, senedi borçluya ibraz ve teslim etmek gerekir. Dolayısıyla bu halde, rehnalanın rehin konusu senet bedelini talep ve tahsil etmesi imkansız bir hal alır. Bu sorunun çözülmesi amacıyla kıymetli evrakın iptali, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir[1647]. Türk Ticaret Kanununda zıya ve iptal konusunda önce genel hükümlere yer verilmiş ve çeşitli kıymetli evrak türlerine ilişkin olarak öngörülen iptal usulü özel hükümlerle düzenlenmiştir. Nitekim zıya ve iptal, kıymetli evraka ilişkin "*umumi hükümler*" arasında, TTK m. 651 ve 652'de genel bir biçimde düzenlenmiş, ayrıca nama (TTK m. 657) ve hamiline yazılı senetlerin iptali hakkında (TTK m. 661-668) özel hükümler öngörülmüştür. Türk Ticaret Kanunu'nda emre yazılı senetlerin iptaline dair özel hükümler bulunmamakta, bunun yerine poliçenin iptali için özel bir düzenleme (TTK

[1645] Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1022; Cansel, *Menkul Rehni,* 211; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni*, 502; Sirmen, *Alacak Rehni,* 117; Sirmen, *Eşya Hukuku*, 751; Makaracı Başak, *Taşınır Rehni,* 400; Gürpınar, "Taşınır Rehni", 121; Uyumaz, *Motorlu Taşıt Rehni*, 435.

[1646] Cansel, *Menkul Rehni,* 213-214. Ancak birinci durumdan farklı olarak, rızası bulunmadığını ispat etmedikçe, üçüncü kişinin rehin konusunu alacaklı namına muhafaza ettiği süreçte rehin hükümleri askıda değildir. Ancak onarım maksadıyla rehin konusunun üçüncü şahsa devri halinde ise rehin hükümleri askıdadır (Cansel, *Menkul Rehni,* 214, dn. 49).

[1647] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541. Ancak senedin yıpranması, okunmaz veya zor okunur hale gelmesi durumunda, senedin içeriği ve ayırt edici özellikleri anlaşılabiliyorsa iptaline gerek yoktur. Bu durumda TTK m. 488'e kıyasen, borçludan yeni senet düzenlemesi talep edilebilir. Taraflar anlaşamazlarsa iptale ilişkin hükümlerin uygulanması yoluna gidilir (Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541, dn. 1; Sirmen, *Alacak Rehni,* 115-116, dn. 24; Kubilay, "Kambiyo Senetleri", 512).

m. 757-765) getirilerek, diğer kambiyo senetleriyle poliçe dışındaki emre yazılı senetler için bu hükümlere yollama yapılmıştır.

Rızası olmaksızın senet elinden çıkan kimsenin ilk yapacağı iş, mahkemeye başvurup ödeme yasağı konusunda bir karar aldırmaktır (TTK m. 757/1). Senedi eline geçiren biliniyorsa, hak sahibince mahkemece verilen süre içinde istirdat (senedin geri verilmesi) davası açılarak senedin iadesi sağlanır (TTK m. 758). Senedin kimin elinde olduğu bilinmiyorsa veya yanma, yırtılma, silinme, yıpranma gibi nedenlerle kullanılmaz hale geldiği sabit ise mahkeme hak iddia eden kimsenin talebi üzerine senedin iptaline karar verir (TTK m. 764). Senet üzerinde hak sahibi olan kişi, zayi olmuş kıymetli evrakın iptalini mahkemeden talep edebilir (TTK m. 651; m. 661). Daha önce belirttiğimiz üzere, rehin hakkı sahibi de "*hak sahibi*" kavramı içinde yer aldığından iptal davasını açabilir[1648]. İptal kararı sonucunda hak sahibi hakkını senetsiz olarak da ileri sürebilir veya yeni bir senet düzenlenmesini isteyebilir (TTK m. 652/1). Zayi olan senedin yerine yenisinin düzenlenmesi ile rehin hakkı bu senet üzerinde varlığını sürdürür[1649]. Böylece rehin hakkının tekrar kullanılabilir hale getirilmesi mümkündür[1650].

Ödemeden men kararı aldırılmasından önce senet borçlusu, gerçek hak sahibi olmayan fakat senedin niteliğine göre alacaklı olduğu anlaşılan kişiye, hile ve ağır kusuru bulunmaksızın ödemede bulunmuş (TTK m. 646/2) veya rehinli senet iyiniyetli üçüncü kişiler tarafından iktisap edilmiş olduğu için (TTK m. 686/2; m. 792; m. 831/2) senedin iadesi sağlanamıyor ise, rehin hakkı sona erer. Aynı şekilde rehnalan hamil tarafından zıyaa uğrayan senet iptal ettirilmemişse, rehin hakkı sona erer[1651]

[1648] Karayalçın, *Ticaret Hukuku,* 356; Öztan, *Kıymetli Evrak,* 271-272 ve 627; Sirmen, *Alacak Rehni,* 115-116; Arslanlı, *Ticari Senetler,* 116; Poroy ve Tekinalp, *Kıymetli Evrak,* 130; Kınacıoğlu, *Kıymetli Evrak,* 57; Pulaşlı, *Kıymetli Evrak,* 93; Kendigelen ve Kırca, *Kıymetli Evrak,* 224; Ertekin ve Karataş, *Uygulamada Ticari Senetler,* 367; Gürbüz, *Yargıtay Uygulaması,* 304-305; Gürbüz, *Ticari Senetler*, 82; Şimşek, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler,* 90; Can, *Kıymetli Evrak Hukuku,* 50; Yılmaz, "Kambiyo Senetlerine", 293; Bozer ve Göle, *Kıymetli Evrak,* 45-46; Tüzel, *Kambiyo Senetlerinde,* 44; Hacıömeroğlu, *6102 Sayılı,* 141.

[1649] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 38; Sirmen, *Alacak Rehni,* 116.

[1650] Domaniç, "Kambiyo Senetlerinde", 541, dn. 1.

[1651] Oftinger ve Bär, Art. 901, Rn. 38; Sirmen, *Alacak Rehni,* 116; Sayıcı, "Rehin Cirosu", 142.

SONUÇ

Poliçe, bono ve çekten oluşan kambiyo senetleri, kıymetli evrakın bir türü olup kanunen emre yazılıdır. Emre yazılı olan kambiyo senetleri ciro ve zilyetliğin geçirilmesi suretiyle devrolunabileceği gibi bu senetlerin alacağın devri, miras, cebri icra, kanun hükmü gereği devir gibi farklı yollarla da devredilmeleri mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nda ve mehaz kanunda tanımına yer verilmemiş ciroyu, kanun tarafından özel olarak düzenlenen, emre yazılı senetten doğan hakları başka bir kişiye devretmek, rehnetmek veya hakkın tahsilini sağlamak amacıyla hamilin yazı ile tespit ve imzasıyla teyit ettiği soyut ve tek taraflı bir irade beyanı olarak tanımlamak mümkündür. Cironun hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için senedin zilyetliğinin de karşı tarafa geçirilmesi gerekir. Cirodan bahsedildiği zaman onun bir parçası olarak kabul edilen zilyetliğin geçirilmesinin de anlaşıldığı nitekim uygulamada da senet üzerinde icra edilen irade beyanının yanında zilyetliğin geçirilmesini de kapsayacak şekilde geniş anlamda ciro ifadesinin kullanıldığı görülmektedir.

Ciroyu; yapılış amacına, zamanına, kime yapıldığına vs. şekillerde tasnif etmek mümkündür. Yapılış amacına göre ciro, temlik cirosu, tahsil cirosu ve rehin cirosu olmak üzere üçe ayrılır. Çalışmamızın esas konusunu oluşturan ve kambiyo senedinin içerdiği alacak üzerinde, ciro edilene kambiyo hukukuna özgü hüküm ve sonuç doğuran bir rehin hakkı sağlayan rehin cirosu, TTK m. 689'da düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri üzerinde kurulan rehin hakkı, alacak rehni kategorisindedir. Zira kambiyo senetlerin rehni ile hukuken cismani varlık olan kağıt parçası değil, senedin temsil ettiği alacak hakkı rehnedilmektedir. Fakat kambiyo senedinin içerdiği alacak hakkı, ayni bir varlığın üzerinde cismanileşmiştir. Nitekim bu tür alacakların rehninde rehin hakkının tesisi için senet zilyetliğinin geçirilmesi zorunlu tutulmuş ve senedin de teslim şartlı rehin kurallarına göre rehnedilmesi öngörülmüştür. Dolayısıyla kambiyo senetleri üzerinde kurulan rehin hakkının sınırlı bir ayni hak niteliğinde olduğu aşikârdır.

Diğer iradi rehin türlerinde olduğu gibi hak ve alacak üzerinde rehin hakkının kurulması için, borçlandırıcı işlem (rehin sözleşmesi) ve tasarruf işlemi olmak üzere birbirini izleyen iki aşamaya ihtiyaç vardır. Tasarruf işlemi, rehin konusunun adi veya kıymetli evraka bağlanmış bir alacak veya hak olup olmamasına göre farklılaşmaktadır. Kıymetli evraka bağlanmamış alacakların rehni, TMK m. 955/1'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre, "*senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim edilmesi gerekir*." Öğretide farklı görüşler ileri sürülmüş olsa da kanaatimizce, hükümde ifade edilen rehin sözleşmesi, rehin konusu alacak senede bağlanmış olsun veya olmasın, ayni sonuç doğuran tasarruf işlemi niteliğindedir.

Kıymetli evraka bağlanmış alacakların kıymetli evraka ilişkin esaslar çerçevesinde rehnedilmesi, TMK m. 956 ve TTK m. 689'da özel olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, bir borç senedi niteliğinde olan kıymetli evrakın senede bağlanmış adi alacakların rehnine ilişkin TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde rehnedilmesi de mümkündür. Fakat bu durumda rehin hakkı, genel hükümlere tabi olup, kıymetli evraka özgü sonuçlar doğmaz. Kıymetli evrakın rehnine ilişkin TMK m. 956 hükmü ise şu şekildedir: "*Hamile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir. Diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir.*" Dikkat edileceği üzere, kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehni, kıymetli evrakın devrine ilişkin ayrım esas alınarak her bir kıymetli evrak türü için farklı şekillere tabi tutulmuştur.

Emre yazılı senetler üzerinde rehin hakkı kurmak için ciro veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak senet zilyetliğinin rehin alacaklısına geçirilmesi gerekir. Rehin kurmaya yönelik yazılı devir beyanı senet üzerinde yer alıyorsa, ifade şekline göre rehin cirosu veya temlik cirosu niteliğinde olur. Ayrı bir kağıda yazılan rehin kurmaya yönelik devir beyanının TMK m. 955/1'deki yazılı rehin sözleşmesi ile aynı niteliği taşıyacağı, dolayısıyla rehin hakkının TMK m. 955 kapsamında kurulmuş sayılacağı savunulmuşsa da kanaatimizce, kıymetli evrakın TMK m. 956 hükmü kapsamında rehnedilmesi esas olduğundan ve TMK m. 956/2 hükmü gereğince yazılı devir beyanının senet üzerinde yer alması şart olmadığından, ayrı bir belgede yer alan devir beyanının kural olarak kıymetli evraka ilişkin etkiyi göstereceği kabul edilmelidir. Bu durumda TMK m. 955 kapsamında rehnin kurulduğunu, dolayısıyla rehin verenin

kıymetli evraka özgü sonuçların doğmasını arzu etmediğini iddia edenin bu iddiasını ispat etmesi gerekir.

Her bir senet türünün farklı şekilde devredilebilmesi ve bunun neticesinde de farklı hukuki sonuçlara tabi olması nedeniyle üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş senedin diğer bir türe dönüşmesi, rehin hakkını da etkileyeceğinden senet üzerinde veya dışında gerekli değişikliklerin yapılması gerekir. Ancak kıymetli evrakın TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde rehnedilmiş olması halinde, senet üzerinde herhangi bir işlem yapılmadığından ve bu rehin kıymetli evraka özgü sonuçlar doğurmayacağından tür değişikliğinden rehin işlemi şekli ve maddi olarak etkilenmez.

Kural olarak kambiyo senetleri üzerinde art rehin hakkının kurulması mümkündür. Fakat açık rehin cirosuyla rehnedilen emre yazılı senet üzerinde art rehin hakkını kurmak mümkün değildir. Çünkü rehin veren en baştan senede iki ayrı ciro şerhi koyamayacağı gibi önceden gelen rehin hakkı sahibinin senedi temlik veya rehin cirosuyla devir yetkisi de yoktur (TTK m. 689/1).

"*Bedeli teminattır*", "*bedeli rehindir*" ibaresini veya rehni ifade eden diğer herhangi bir kaydı içeren ciro, açık (aleni) rehin cirosu olarak adlandırılır. Taraflar arasında rehin anlaşması bulunmakla birlikte rehin şerhi içermeyen ciro ile senedin devredilmesi durumunda örtülü (gizli) rehin cirosu söz konusudur. Dış görünüş itibariyle bir temlik cirosu söz konusu olsa da örtülü rehin cirosu ile hamil senet üzerinde bir rehin hakkı kazanmakta ve taraflar arasında rehin cirosunun hüküm ve sonuçları doğmaktadır. Maddi hukuk bakımından açık rehin cirosu ile aynı sonuçları doğurmakla birlikte örtülü rehin cirosunda hamil dış görünüş bakımından malik durumunda olduğundan senedi yeni bir temlik veya rehin cirosuyla devredebilir. Bu durumda cironun rehin cirosu olduğu hususu, iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez.

Örtülü rehin cirosunda görünürdeki işlem olan temlik cirosunun arkasına bir rehin cirosu saklandığından muvazaalı bir işlem söz konusudur. Söz konusu olan muvazaa türü ise nisbî (mevsuf) muvazaadır. Örtülü rehin cirosunda başvurulan muvazaalı işlemin sonuçları ise tartışmalıdır. Kanaatimizce bu muvazaa türünü konu edinen TBK m. 19 hükmü gereğince tarafların gerçek ve ortak iradeleri esas alınacağından taraflar arasındaki anlaşmaya uygun olarak (örtülü) rehin cirosunun

varlığı kabul edilmelidir. Belirtmek gerekir ki tarafların ortak iradelerini yansıtan, görünüşteki işlem olan temlik cirosu ile gizlenen ve gerçekte hüküm doğurmasını istedikleri gizli işlem olan rehin cirosu hukuki işlemlerde aranan şekle ve esasa dair unsurları taşıması şartıyla geçerli olur. Kıymetli evrak üzerinde rehin hakkının kurulması için senedin ciro edilerek karşı tarafa devri yeterli olduğundan (TMK m. 956/2), görünüşteki hukuki işlem olan temlik cirosu için uyulan şekil, ayrı düşünülmemesi gereken gizli işlem olan rehin cirosunun da şekil şartını sağlamaktadır.

Tahsil cirosu şeklinde örtülü rehin cirosu yapılması da mümkündür. Ancak bu durumda dış görünüşte bir tahsil cirosu söz konusu olduğu için, temlik cirosu ile örtülü rehin cirosu ile karşılaştırıldığında dış ilişkide bazı farklılıklar olması ve iki farklı ciro türünün söz konusu olması nedeniyle, kaçınılmazdır. Bu farklılıklar incelendiğinde görülmektedir ki tahsil cirosu ile örtülü rehin cirosunun yapılması daha güvenli bir yöntemdir.

Özellikle bankacılık uygulamasında başvurulan kambiyo senedinin teminat amacıyla inançlı olarak temliki ise örtülü rehin cirosundan farklıdır. Zira inançlı temlik cirosunda senedin mülkiyeti, ciro edilene geçmektedir. Ancak inançlı temlik cirosu neticesinde senedin mülkiyetini kazanan ve senetteki alacağın alacaklısı durumuna gelen hamilin yetkileri sınırsız değildir. Burada senedi devralan hamil, senetten doğan haklarını senedi devreden ciranta ile arasındaki inanç anlaşmasına uygun surette ve teminat amacıyla sınırlı olarak kullanma konusunda yükümlülük altına girmektedir. Ancak hamil, inançlı da olsa senedin gerçek maliki olduğundan, senedi temlik veya rehin cirosu ile devrettiğinde, inanç sözleşmesi ile getirilen sınırlandırmalar yeni hamile karşı ileri sürülemez.

Her ikisi de teminat vermek amacıyla yapılan ve birbiriyle karıştırılma ihtimali yüksek olan örtülü rehin cirosu ile inançlı temlik cirosunu birbirinden ayırmak için, genelde terim seçiminde özen gösterilmemesi ve bu terimlerin birbirlerinin yerine kullanılabilmeleri söz konusu olduğundan, yalnızca tarafların kambiyo sözleşmesinde kullandıkları "*rehin*", "*teminat*", "*temlik*" gibi sözcüklerden yola çıkarak bir sonuca varılmaması gerekir. Bu ifadeler ile birlikte taraflarca daha önce tercih edilen teminat şekli, ticari defter kayıtları, özellikle bankacılık uygulamasında kullanılan mutad deyimler dikkate alınarak, güven ilkesi gereğince tarafların irade beyanları

yorumlanarak ortak amacın tespiti gerekir. İşlemin örtülü rehin mi yoksa inançlı temlik mi olduğu hususunun tam olarak ispatlanamaması halinde, uygulamada genellikle hangi işlemin tercih edilmekte olduğuna ağırlık verilerek karara varmak gerekir.

Teminat senedi, düzenleyen tarafından senet tedavüle çıkartılırken, yani en başta, senet dolaşıma çıkmadan yaratılır. Bu şekilde düzenleyen tarafından tanzim edilen teminat senedinin lehtara teslimi, ciro niteliğinde bir işlem değildir. Rehin cirosu ise, tedavülde bulunan, yani zaten dolaşımda olan bir senet üzerine senedin ilk hamili olan lehtar veya senedin tedavülü halinde sonraki hamilleri tarafından konulabilir. Görüldüğü üzere, kayıtları koyan hukuk süjeleri ve senet metnine yazılma anı bakımından oluşan farklılık neticesinde, lehtar veya sonraki hamillerin "*teminat amaçlı*" ciro şerhine koydukları teminat kaydı ile düzenleyenin senedi lehtara teslim etmeden önce genellikle senedin ön yüzüne koyduğu teminata ilişkin kayıt, hükümleri itibariyle birbirinden tamamen farklıdır

Örtülü rehin cirosunun tam ciro ve beyaz ciro ile yapılabilmesi mümkün iken, açık rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı konusu tartışmalıdır. Kanaatimizce rehin cirosunun tam ciro şeklinde yapılmasını öngören veya beyaz ciro ile yapılmasını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığından, cironun rehin amacıyla yapıldığını ifade eden bir kayıt kullanmak suretiyle beyaz ciro şeklinde rehin cirosu yapmak mümkündür. Ayrıca rehin cirosu ile devralınan senedin tahsil cirosu ile devrinde taraflar arasında vekâlet ilişkisi meydana gelmekte ve bu senedin hamiline olarak elden ele dolaşması alt vekâlet ilişkisine vücut vermekte, haliyle beyaz ciro ile rehin cirosunun yapılması vekâlet ilişkisinin mahiyetine aykırılık oluşturmamaktadır.

Kambiyo senetlerinin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerine göre rehni halinde, rehinli senet rehin verende kalacak olup piyasada tedavül etmeye devam edeceğinden, teslimsiz rehin imkanı rehinli alacaklı bakımından yeterince güvence sağlayamaz. Ayrıca teslimsiz rehne konu edilmiş kambiyo senedini devralan üçüncü kişinin Rehinli Taşınır Sicili'ni kontrol etmesi gerekir ki bu kabul senedin tedavül kabiliyetini olumsuz etkiler. Bunun yanında Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda öngörülen bazı hükümlerin (m. 4/7; m. 14/1, a; m. 16/1, b; m. 11) kambiyo senetlerinin rehninde uygulanamayacağı veya niteliğine ve işleyişine uygun olmadığı söylenebilir. Açıklanan nedenlerle kambiyo senedinin niteliği gereği teslimsiz rehne

konu edilememesi gerektiği, dolayısıyla senede bağlı hakların rehninde sonraki tarihli bir kanun olsa da Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu hükümlerinin Türk Ticaret Kanunu ve Türk Medeni Kanunu hükümleri ile birlikte uygulanmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Rehin cirosuyla senedi devralan hamil, tahsil cirosunun aksine, senetten doğan bütün hakları kendi adına kullanmakta, başka bir anlatımla, ciranta adına değil kendi adına hareket etmektedir. TTK m. 689/1'de hamilin poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla rehnalan hamil, senedi zamanında kabul ve/veya ödeme için ibraz edebilir, ödemeyi kabul edebilir, kabul etmeme veya ödememe durumlarında protesto düzenlettirebilir veya ihbar edebilir, senet bedelini tahsil ve dava edebilir, gereken hallerde vadeden önce başvurma hakkını kullanabilir ve senedin zıyaı durumunda iptal davası açabilir.

Rehnalan hamilin senedin tahsili için gerekli işlemleri yapma ve cirantanın haklarını koruyucu yollara başvurmasının zorunlu olup olmadığı tartışmalıdır. Kanaatimizce, rehnalan hamilin senedin tahsili için gerekli işlemleri yapması ve cirantanın haklarını koruyucu yollara başvurması zorunludur. Dolayısıyla senetten doğan hakkın senedin ibraz edilmesi ve protesto düzenlenmesi gibi şartların yerine getirilmesine ilişkin yükümlülüklerin ihlali nedeniyle düşmesi halinde rehnalan hamil, rehneden cirantaya karşı sorumlu tutulur. Zira kambiyo senetlerinin açık veya örtülü rehin cirosuyla devrinde, senedin içerdiği ve dolayısıyla rehin konusu olan alacağın yönetim yetkisi, kanun gereğince, rehinli alacaklıya geçmektedir (TTK m. 689/1) ve rehinli alacaklı bu yetkiyi kullanırken özenle hareket etmelidir.

Belirtmek gerekir ki, rehin hakkına bağlanan hakların ve borçların kaynağı, kanundur. Her ne kadar öğretide rehinli alacaklının sorumluluğuna ilişkin kanunda bazı hükümler bulunsa da tarafların haklarının ve borçlarının kaynağının rehin sözleşmesi olduğu ileri sürülmüş ise de bizim de katıldığımız diğer görüşe göre rehin sözleşmesinden bağımsız olarak, rehin hakkının doğmasıyla birlikte, taraflar arasında kendiliğinden bir yasal borç ilişkisi söz konusu olur. Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen haklar ve borçlar ile Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmemekle birlikte taraflar arasında söz konusu olan yasal borç ilişkisinin gereği olarak ortaya çıkması doğal bulunan haklar ve borçlar, rehin hakkının tesisi ile birlikte

kendiliğinden bir sınırlı ayni hak olan rehnin sonucu olarak doğacak olup bu hususun rehin sözleşmesinde ayrıca ve açıkça düzenlenmesi şart değildir.

Rehin hakkına ilişkin hakların ve borçların kaynağı olarak kabul etmediğimiz rehin sözleşmesinden doğan tek borç, rehnin tesis edilmesidir. Hatta katıldığımız görüş uyarınca rehnin kurulmasına ilişkin tasarruf işlemine etkili olmayan borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi geçersiz olsa bile, rehin hakkı hükümlerini doğurur ve yasal borç ilişkisi dolayısıyla haklar ve borçlar doğar. Bununla birlikte kanundan doğan bu borçlara aykırılık kişinin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluğunun söz konusu olmasına neden olabileceği gibi şartları var ise haksız fiil sorumluluğuna yol açması da mümkündür. Tarafların kanundan doğan bu borç ilişkisini sözleşme özgürlüğü sebebiyle biçimlendirmeleri, diğer bir deyişle hak ve borçlara ilişkin düzenleme getirmeleri de mümkündür.

Rehin cirosunun teminat (garanti) işlevine sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Kanaatimizce temel amacı cirantanın rehnalan hamile olan borcunu teminat altına almak olan rehin cirosu, teminat işlevini haizdir ve bir borcunu temin amacıyla senedi rehin cirosuyla devreden borçlu, borcun ödenmesini teminat altına alınmasına yönelik kambiyo taahhüdünde bulunmaktadır. Bu nedenle rehneden ciranta, senet bedelinin kabul edilmemesi ve ödenmemesi halinde sorumlu olacağını taahhüt etmiş sayılır.

Rehin cirosu ile devredilen senedin vadesi ile rehinle temin edilen alacağın vadesinin aynı olması zorunlu olmamakla birlikte, bu iki vadenin farklı olması beraberinde bir takım sorunları getirmekte ve bu durumunda hukuken neler yapılabileceği somut olarak Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülmediğinden, bir hayli tartışmalara neden olmaktadır. Emre yazılı kıymetli evraka bağlı bir alacakla temin edilen ve vadesinde temerrüde uğrayan bir alacağın tahsilinde, rehnalan hamilin karşılaşabileceği en müsait durum, rehinli senet bedelinin temin edilen alacak ile aynı anda veya daha önce muaccel olması ve senet bedelinin rehnalan hamile ödenmesidir. Bu durumda rehnalan hamilin, takas ve mahsup hakkını (TBK m. 139) kullanmasıyla alacak ve borç ilişkisi ortadan kalkar.

Senedin vadesinin rehinle güvence altına alınan alacağın vadesinden önce gelmesi (veya vadeden önce başvurma hakkının doğması) durumunda, TTK m. 689/1 hükmü gereğince, senetten doğan bütün hakları kullanabilen rehnalan hamil, alacağın

vadesini beklemeden senet bedelini tahsil edebilir. Vadesinin gelmesi neticesinde rehnalan hamil tarafından tahsil edilen senet bedelinin temin edilen alacağın muaccel olacağı tarihe kadar ne şekilde muhafaza edileceği konusunda da farklı görüşler ileri sürülmüştür. Kanaatimizce rehnalan hamil, rehinle temin edilen alacak henüz muaccel değil iken, rehnedilen senedin tahsil edilmesi neticesinde malvarlığına karışan yani mülkiyetine geçen para üzerinde kanundan ötürü düzensiz rehin hakkı kazanır ve muaccel olmasıyla alacağını doğrudan rehin konusu paradan tahsil edebilir.

Rehinle temin edilen alacağın vadesinin senedin vadesinden önce gelmesi halinde hamil, temin edilen alacağın vadesi geldiği için cirantasından ödeme talep eder, ödeme gerçekleşir ise taraflar arasındaki rehin ilişkisi son bulur ve senedin iadesi gerekir. Ödeme gerçekleşmemiş ve senet borçlusu vadeden önce ödemede de bulunmamışsa (TTK m. 710/2) senet bedeli ödenmemiştir. Bu durumda hamil iki seçeneğe sahiptir. Hamil isterse temerrüt tarihinde veya bu tarihi takip eden günlerde taşınır rehninin paraya çevrilmesi hükümleri uyarınca (İİK m. 145 vd.) senedin vadesinden önce paraya çevrilmesi yoluna başvurur. Hamilin önündeki ikinci seçenek ise senedin vadesini beklemektir. Bu durumda vadesinde tahsil edilen senet bedeli, rehin alacaklısına ait olur. Senet bedelinin rehnalanın alacağını aşması durumunda, aşan kısım için bir temsilci durumunda olup, bu kısım rehneden cirantanın mülkiyetindedir. Bu nedenle senet bedelini tahsil eden rehin alacaklısı, alacağını aşan kısmı cirantaya vermek zorundadır. Temin edilen alacağın senet bedelini aşması halinde ise, senet bedelinin tamamı tahsil edilecek olup, tahsil edilebilen meblağ temin edilen alacaktan düşülür.

Rehin cirosunda kişisel def'ilerin ileri sürülmesi, temlik cirosuna benzemekle, diğer bir deyişle temlik cirosunun haiz olduğu kişisel def'ileri sınırlandırıcı etki rehin cirosunda da olmakla beraber ondan farklıdır. Genel kural olarak, senedi ciro eden kimseye karşı ileri sürülebilecek kişisel def'iler, rehnalan hamile karşı ileri sürülemez. Fakat senet borçlusunun, senedi rehin cirosuyla devralanın maddi hukuk açısından hak sahibi olmadığını ileri sürmesi, diğer bir deyişle maddi hak sahipliğinin varlığını tartışmaya açması mümkündür. Nitekim fer'i bir hak olan rehnin varlığı geçerli bir borç ilişkisinin varlığını gerekli kıldığı için borçlu, rehinle temin edilen alacağa ilişkin, örneğin söz konusu alacağın geçersizliğine veya sona erdiğine ve böylece fer'i hak olan rehnin düştüğüne, alacak şarta bağlı ise şartın gerçekleşmediğine ilişkin def'ileri

rehnalan hamile karşı ileri sürebilir (TBK m. 131; TTK m. 689/2). Rehin cirosu ile temin edilen adi alacağın geçersiz olduğunun anlaşılması veya herhangi bir sebeple sona ermesi halinde rehin cirosu kendiliğinden hükümsüz hale gelmez. Rehin cirosunun çizilmesi ve senedin rehneden cirantaya iade edilmesiyle rehin cirosundan önceki hale dönülmüş olur. Bu işlemin yapılmaması halinde soyut nitelikteki rehin cirosu geçerliliğini devam ettireceğinden rehnedilen alacağa ilişkin def'iler ileri sürülebilir. Öte yandan, senet bedeli rehin cirosuyla temin edilen alacağın miktarından fazla ise, senet borçlusunun, bu fazla kısım için, cirantaya karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri rehnalan hamile karşı da ileri sürmesi ve bu doğrultuda aradaki farkın ödenmemesi mümkündür.

Emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri üzerinde rehin hakkı TMK m. 955 hükmü uyarınca kurulmuşsa kıymetli evraka özgü sonuçlar doğmaz, başka bir deyişle TBK m. 188 hükmü uygulanacağından sınırlı def'i sistemi geçerli olmaz. Örtülü rehin cirosu söz konusu ise, görünüşte temlik cirosu söz konusu olduğundan, def'ilerin ileri sürülmesi, temlik cirosundaki hükümlere tabi olur. Ancak görünüşte temlik cirosu olmakla birlikte taraflar arasında rehin cirosunun varlığı başka bir deyişle işlemin temlik amacı ile değil de rehin amacı ile yapıldığı ispatlanırsa, def'ilerin ileri sürülmesi, açık rehin cirosundaki gibi olur. Ayrıca belirtmek gerekir ki örtülü rehin cirosu da taraflar arasındaki özel anlaşmalardan kaynaklanan kişisel def'ilerden bir tanesidir.

Çek hakkında uygulanacak hükümleri öngören TTK m. 818'de, rehin cirosuna ilişkin TTK m. 689 hükmü belirtilmemiştir. Bu esastan hareketle öğretideki ağırlıklı görüş ve Yargıtay, bono ve poliçede geçerli olan rehin cirosunun, kısa ibraz sürelerine tabi (TTK m. 796) ve bir ödeme aracı olan çekte yasak olduğunu ve bu nedenle bilinçli bir tercih olarak çek hakkında da uygulanacak poliçeye ait hükümler arasında rehin cirosunu hükme bağlayan TTK m. 689'un sayılmadığını ileri sürmüştür. Buna karşılık öğretide, çekin rehin cirosu ile devrinin mümkün olduğunu belirten görüşler de mevcuttur. Kanun koyucunun çekte ciroyu düzenleyen hükümlerindeki açık tutumu sonucu, çekte açık rehin cirosunun mümkün olduğunu savunan görüşün kabulüne, kanaatimizce imkan yoktur.

Çekin açık rehin cirosu ile devri yasak ise de örtülü rehin cirosu ile devri daima mümkündür. Aynı şekilde senedin mülkiyetini ve senedin içerdiği hakkı devralana

geçiren teminat amacıyla temlik (inançlı temlik) cirosuyla çeklerin devredilmesi de mümkündür. Ancak bu konuda farklı görüşlerin ve içtihatların bulunduğunu da belirtmek gerekir. Zira çeklerde açık rehin cirosunun kabul edilmemesi ve Yargıtay'ın tutumu, örtülü rehin cirosunun geçerliliğini sorgular hale getirmektedir. Kanaatimizce çekin örtülü rehin cirosuyla devri mümkündür. Nitekim Türk Hukukunda uyuşmazlıkların tarafların gerçek ve ortak iradelerine göre çözümlenmesi gerektiği kabul edilmiştir. Ayrıca TMK m. 956/2 hükmü, emre yazılı senetlerin rehni için açık rehin cirosunun varlığını aramamaktadır. Söz konusu hüküm uyarınca, emre yazılı kıymetli evrak üzerinde rehin kurmak için ciro ve senedin rehin alana geçirilmesi yeterlidir. Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca senedin rehin amacıyla devredildiğinin senetten anlaşılması şart değildir. Rehin tesisi amacına yönelik anlaşma uyarınca senedin temlik cirosu ile rehnalana devredilmesi sonucu, ciro lehtarı senet üzerinde bir rehin hakkı kazanmakta, iç ilişkide taraflar arasında rehin cirosunun tüm hüküm ve sonuçları doğmaktadır. Haliyle görünüşteki temlik cirosunun muvazaa nedeniyle geçersizliği ileri sürülebilirse de rehin amacıyla yapılan temlik cirosu, şekil şartını gerçekleştirdiği için örtülü rehin cirosu olarak geçerli kabul edilmelidir.

Teslime bağlı rehin hakkını sona erdiren sebepler, mahiyetine uygun düştüğü ölçüde, hak ve alacak üzerinde rehin hakkını, dolayısıyla rehin cirosunu da sona erdirir. Ayrıca feragat, tarafların anlaşması, iptal, sürenin dolması, bozucu şartın gerçekleşmesi, rehinli senedin ödenmesi veya paraya çevrilmesi ve senet zilyetliğinin kesin olarak kaybedilmesi gibi sebeplerle rehin cirosunun doğrudan sona ermesi de mümkündür.

Kefalet sözleşmesi ile temin edilen alacak için aynı zamanda kambiyo senedi rehnedilmişse, rehinli senedin akıbeti de önem taşımaktadır. Nitekim kefalet sözleşmesinden doğan yükümlülüğünü yerine getirme amacıyla alacaklıyı tatmin ederek ona halef olan kefil, alacakla birlikte alacağa bağlı fer'i hakları yani özellikle teminatları kazanır. Kefile geçecek teminatların başında da rehin hakkı gelir. Rehin cirosu ile temin edilen alacak için kefalet sözleşmesi ile de teminat sağlanmış olması ihtimalinde, rehinli alacaklının kefile başvurması ve kefilin alacaklıyı tatmin etmesiyle kefil, asıl borçluya karşı sahip olduğu rücu hakkını kullanabilmesi ve rücu talebini başarıya ulaştırabilmesi için halefiyet ilkesi gereğince alacak hakkını ve alacak hakkı ile birlikte alacağı teminen ister asıl borçlu isterse üçüncü bir kişi tarafından verilmiş olsun kefalet anında var olan

veya bizzat asıl borçlu tarafından, sonradan özellikle bu alacak için verilmiş bulunan rehinli kambiyo senedini kazanır (TBK m. 596/2, c.1).

TBK m. 592/3 hükmü, TBK m. 596'ya dayalı halefiyet kuralı gereği alacakla birlikte kefile intikal eden teminatların kefil tarafından kullanılabilmesini sağlamak için alacaklıya rehin ve diğer teminatları teslim veya bunların devri için gerekli işlemleri yapmak yükümlülüğü getirmektedir. TBK m. 596'ya dayalı halefiyet kuralı gereği, ödeme ile birlikte teminatlar asıl alacakla birlikte kefile intikal edeceğinden, alacaklının söz konusu teminatları teslim ve devir yükümü kapsamında yapacağı işlemler kurucu nitelik taşımamaktadır.

Alacaklının elinde TMK m. 955 hükmü gereğince rehnedilmiş kambiyo senetlerinin bulunması halinde, halefiyet sonucu gerçekleşen intikalin açıklığa kavuşturulması amacıyla bunların devri için alacak rehninin kefile devredildiğine ilişkin yazılı bir beyanda bulunulması ve senedin teslimi gerekir. Kıymetli evraka bağlı bir rehin söz konusu ise TMK m. 956 ve TTK m. 689'daki usul izlenerek halefiyet sonucu gerçekleşen intikal açıklığa kavuşur. Buna göre hamiline yazılı senet rehnedilmiş ise alacaklının söz konusu senedi kefile teslim etmesi yeterlidir. Rehin konusu senet nama yazılı senet ise yazılı devir beyanı yapılmış olarak, emre yazılı senet ise ciro edilmiş olarak kefile teslim edilmelidir.

Rehinli senet, ödeme zamanında rehnalan hamil tarafından asıl borçluya (poliçeyi kabul etmiş muhataba, bonoda düzenleyene ve asıl borçlular lehine aval verenlere) ibraz edilir. Vadesinde, kabulü halinde vadesinden önce (TTK m. 710/1, m. 778/1, c) ödenmesi için kendisine senet ibraz edilen asıl borçlu, senet bedelini ödediği takdirde, rehnalan hamil tam olarak tatmin olacağından, senet nedeniyle sorumluluk üstlenen bütün borçlular bakımından kambiyo ilişkisi sona erer, yani bu durumda yalnızca asıl borçlu değil senetle ilgili diğer bütün kişilerin borcu ortadan kalkar, haliyle alacak ve borç ilişkisine bağlı rehin hakkı da sona erer.

Kanun koyucu, hamilin kısmi ödemeyi reddetmesine izin vermemiştir (TTK m. 709/2). Bu nedenle hamil, kendisine asıl borçlu tarafından yöneltilen kısmi ödeme teklifini kabul etmesi ve ödenmeyen kısım için protesto düzenlettirmek suretiyle başvurma hakkını kullanması gerekir. Kısmi ödeme halinde asıl borçlu, ödenen miktarın senet üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir (TTK m.

709/3) . Bu durumda senetten doğan borç hem asıl borçlu hem de başvuru borçluları açısından yapılan kısmi ödeme oranında son bulacak, ödenmeyen kısma yönelik başvurma hakkının kullanılabilmesi için de senet rehnalan hamilde kalır.

Rehinli senet hamil tarafından asıl borçluya süresi içinde ve usulüne uygun bir şekilde ibraz edilmesine rağmen tamamen veya kısmen ödenmemişse yahut poliçenin kabul edilmemesi ve senedin ödeneceğinin şüpheli bir hal alması durumunda vadenin gelmesinden önce hamil (TTK m. 713, m. 778/1, d), kanun koyucu tarafından öngörülen maddi ve şekli koşullara uymak suretiyle tahsil edemediği senet bedeli için başvurma hakkını kullanarak diğer senet borçlularına, bunların borçlanmadaki sıraları ile bağlı olmaksızın birine, birkaçına veya hepsine birden başvurabilir (TTK m.724/2). Hamilin başvuru borçlularından senet bedelini talep etmesi ve bu kişilerin de ödeme yapması halinde alacak ve borç ilişkisi ve buna bağlı olarak rehin hakkı hamil açısından son bulur. Senet bedelini ödeyen başvuru borçlusu, yapmış olduğu bu ödemeyle ilgili olarak kendisinden önce gelen başvuru borçlularına başvurabilmek için yani sonraki başvurularında hakkını şeklen ispat edebilmek için, senet ve protesto belgesinin ayrıca doldurulacak bir makbuz ile kendisine verilmesini, ödeme yaptığı rehnalan hamilden isteme hakkına sahiptir (TTK m. 727/1). Keza bu kişi, kendi cirosunu ve kendinden sonra gelen borçluların cirolarını çizerek onların hiç yazılmamış olmasını sağlayarak iptal edebilir (TTK m. 727/2).

Başvuru borçlusu tarafından kısmi ödemede bulunulması durumunda, ödeyen kişi, kendisine bu hususta bir makbuz verilmesini isteyebilecek olup, senedin kendisine verilmesini isteme hakkı yoktur. Rehnalan hamil, kısmi ödeme neticesinde senet bedelini tahsil edemediği oranda bu kişiden önce veya sonra gelenlere başvurabilir (TTK m. 724/4, m. 778/1, d). Rehnalan hamilin, birden fazla senet borçlusu tarafından kısmi ödemelerle tatmini halinde, senedin en son ödemede bulunana verilmesi gerekir.

Kambiyo senedinin alacaklısı rehnalan hamilin, TTK m. 689 hükmündeki yetkiye dayanarak senet borçlularını (kabul eden muhatap veya düzenleyen ile başvuru borçlularını) kambiyo senetlerine özgü takip usullerinden (İİK m. 167 vd.) faydalanarak takip etmesi de mümkündür. Zira bu durumda takibin dayandığı senet kambiyo senedi vasfını taşımakta ve takip alacaklısı rehinli alacaklı bu senedin yetkili hamilidir. Genellikle kabul edildiği üzere, rehin cirosu ile senedin hamili olan kişi, kendi

cirantasına karşı kambiyo senetlerine özgü takip yapamaz. Kambiyo senedine bağlı alacağı için rehnalan hamilin genel haciz yolu ile borçlu iflasa tabi ise iflas yoluyla da takip yapması mümkündür.

Rehneden ciranta, senedi devrettiği rehnalan hamile senet konusu borcun vadesinde senet borçlularınca (asıl borçlu ve başvurma borçlularınca) ödeneceğini taahhüt etmiştir. Bu nedenle rehnalan hamil, öncelikle senedin vadesinde, TTK m. 713/2'deki şartlar mevcutsa vadesinden önce senedin asıl borçlusuna ödeme için ibraz etmeli, süresi içinde ve usulüne uygun bir şekilde ibraz edilmesine rağmen ödenmemesi halinde başvurma hakkını kullanarak (TTK m. 713 vd.) senet bedelini tahsil etmeye çalışmalıdır. Buna rağmen senet bedelini tahsil edemez ise rehinli senedi cebri icra yoluyla paraya çevirme hakkına sahiptir.

İİK m. 45/1 hükmü uyarınca, rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi kişilerden olsa bile, rehin alacaklısı kural olarak önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorundadır. Ancak rehinle karşılanmayan tutar için iflas veya haciz yoluyla takip yapılabilir (İİK m. 45/1). Kambiyo senedi üzerinde rehin cirosu ile tesis edilen rehin hakkı da İİK m. 45 anlamında asıl borç ilişkisinin rehinle temin edilmesi kapsamındadır. Buna göre alacağı bir rehinle temin edilmiş olan rehnalan hamil (rehinli alacaklı), alacağını cebri icra yoluyla almak isterse kural olarak, önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna (İİK m. 145 vd.) başvurması zorunlu olup, ilamlı veya ilamsız haciz yoluna ve borçlu iflasa tabi ise genel iflas yoluna başvuramaz. Rehinli senedin borçtan şahsen sorumlu olmayan üçüncü bir kişi tarafından verilmesi halinde de alacaklı ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Bu takip yolunda takibin kesinleşmesi üzerine, icra dairesince rehin konusu paraya çevrildikten sonra elde edilen bedel rehinli alacağı karşılamaya yetmez ise, alacağın irat senedinden (TMK m. 903-908) veya taşınmaz yükünden (TMK m. 839-849) doğduğu durumun aksine, taşınır rehninde boçlu kişisel olarak da sorumlu olmaya devam ettiğinden, alacaklı, rehinle karşılanmayan (açık kalan) alacak kesimi için borçlunun sıfatına göre diğer mallarına yönelik genel takip yollarından birine başvurabilir (İİK m. 45/1; m. 152/2).

Önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğu kuralına İİK m. 45/3 ve m. 167/1 hükümleri ile bir istisna getirilmiştir. Alacak bir kambiyo senedine

bağlanmış ise, bu alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, doğrudan doğruya kambiyo senetlerine mahsus haciz veya iflas yoluna başvurulabilir (İİK m. 45/3; m. 167/1). Ancak belirtmek gerekir ki taraflar arasındaki asıl borç ilişkisini teminen borçlu veya üçüncü bir kişi tarafından kambiyo senedinin rehin cirosuyla devri, önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğunun istisnasını oluşturmamaktadır. Zira söz konusu istisna rehinle temin edilen borç için ifa uğruna bir kambiyo senedi verilmesi (TBK m. 133/2) haline ilişkindir. Oysa kambiyo senedin rehninde rehnin kendisi bu amaçla devredilen kambiyo senedi olduğundan, diğer bir deyişle İİK m. 45/1 anlamında "*rehinle temin edilmiş bir alacak*" söz konusu olduğundan, rehinli alacaklı hamilin temel borç ilişkisinden doğan alacağı kambiyo senedine bağlı değildir.

Kanunda öngörülen istisnalar yanında, tarafların sözleşme ile önce rehne başvurma zorunluluğunu kaldırıp kaldıramayacakları öğretide ve yargı uygulamasında tartışılmaktadır. Kanaatimizce, İİK m. 45/1 hükmü takip hukukuna ilişkin olup, takip hukukunu ve borçlu ile birlikte diğer hak sahiplerinin de haklarını etkilemesi nedeniyle kamu düzeni ile ilgili olup emredici nitelikte olduğundan, alacaklının ve borçlunun rehin sözleşmesine koyacakları özel bir şart/ hüküm ile önce rehne başvurma kuralından ayrılarak alacaklının haciz veya iflas yoluyla borçluyu takip edebileceği kararlaştırılamaz. Dolayısıyla rehinli alacaklının takip yolu seçiminde bir serbestiye sahip olmadığından, önce rehne başvurma kuralını bertaraf eden sözleşme hükümleri geçersizdir.

İcra ve İflas Kanunu'nda yalnızca rehin konusunun icra yoluyla paraya çevrilmesi yolu düzenlenmiş iken, uygulamada rehin veya icra sözleşmesiyle, taşınmazlarda resmi şekil ile rehinli alacaklıya rehin konusunu icra dairesi dışında, özel yoldan paraya çevirme yetkisinin tanındığı görülmektedir. Böylece temin edilen borç ödenmediği durumda rehinli alacaklı rehin konusunu resmi makamların aracılığı ve mahkeme kararı olmaksızın paraya çevirme hakkı elde etmektedir. Özelikle banka kredi sözleşmelerinin genel işlem şartları arasında rehin sözleşmesinin özel bir hükmü olarak özel yoldan paraya çevirmeye dair hükümlere sık rastlanılmaktadır. Kanaatimizce, İİK 145 vd. hükümleri emredici nitelikte olduğundan özel yoldan paraya çevirme usulünü öngören sözleşme kayıtları rehin hakkının tipine dahil olmayıp geçersizdir. Dolayısıyla rehin hakkına sahip alacaklının alacağına kavuşmak için İİK m. 145 vd. hükümleri

çerçevesinde icra takibine başvurması zorunludur. Daha açık bir deyişle "*icra yoluyla paraya çevirme yetkisi*"ni rehin hakkının tipine dahil görmekteyiz.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk. *Rehin Hukuku Dersleri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.

Adıgüzel, Burak. "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlu Zararına Hareket". *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*. 4/2 (2018): 129-148.

Akipek, Jale G. ve Turgut Akıntürk. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2009.

Akipek, Jale G. ve Turgut Akıntürk. *Türk Medeni Hukuku Cilt 1: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

Akgün, M. Zerrin. *İcra-İflas ve Ticaret Kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Güven Matbaası, 1966.

Akipek, Şebnem. *Alt Vekalet*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2003.

Akyazan, Sıtkı. "Menkul Rehninde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi.* 9/1 (1977): 325-334.

Alışkan, Murat. *Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu*. İstanbul: Yaylım Yayıncılık, 1998.

Altaş, Hüseyin ve Leyla Müjde Kurt. "İnançlı İşlemler". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2/2 (2012): 1-29.

Altay, Özlem ve Elif Bilge İncesu. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşuna İlişkin Güncel Sorunlar". *İstanbul Barosu Dergisi*. 94/1 (2020): 217-249.

Antalya, Gökhan ve Faruk Acar. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (*6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler*). İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 2017.

Aral, Fahrettin. "Topyekün Temlik". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 42/1 (1992): 93-140.

Aral, Fahrettin ve Hasan Ayrancı. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

Arkan, Sabih. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Ticari İşletmenin Rehni". İçinde *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu,* editörler A. Lale Sirmen ve A. Barış Özbilen, 141-157. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017.

Arslanlı, Halil. *Ticari Senetler Dersleri*. İstanbul: Üniversite Kitapevi, 1954.

Arvas, Mehmet Mücahit. "Türk Hukukunda Alacak Rehni". *Bankacılar Dergisi*. 104 (2018): 68-81.

Aşık, İbrahim. *İcra Sözleşmeleri*. Ankara: Turhan Kitapevi, 2006.

Atakan, Murat Can. "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler". *Legal Hukuk Dergisi*. 171/15 (2017): 1099-1120.

Atakan, Murat Can. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 26/2 (2018): 397-442.

Atamulu, İsmail. *Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.

Atamulu, İsmail ve Emre Köroğlu. "Türk Borçlar Hukukunda Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi Sebebiyle Borcun Sona Ermesi (TBK m. 135)". *ERÜHFD*. 13/1 (2018), 149-181.

Ayan, Mehmet. *Eşya Hukuku-III-Sınırlı Ayni Haklar*. Konya: Mimoza Yayınları, 2014.

Ayan, Özge. "Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu". *Legal Hukuk Dergisi*. 77 (2009): 1461-1483.

Aybay, Aydın ve Hüseyin Hatemi. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.

Aydıncık, Şirin. "Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 64/1(2006): 131-194.

Ayhan, Rıza ve Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.

Ayhancı, Halil. "Kambiyo Senetlerinde Temsil". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.

Ayiter, Kudret. *Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1953.

Ayiter, Nuşin. *Eşya Hukuku Kısa Ders Kitabı*. Ankara: Savaş Yayınları, 1987.

Aytuğar, Bilge. "Çekte Rehin Cirosu ve Teminat Çeki Uygulaması". *Terazi Hukuk Dergisi*. 15/163 (2020): 481-501.

Bahtiyar, Mehmet. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2016.

Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.

Bahtiyar, Mehmet. "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek". *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/2 (2013): 47-58.

Baş, Kadir. "Kambiyo Senetlerinde Çizilmiş Cironun Hüküm ve Sonuçları". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 26/1 (2020): 278-299.

Baumbach, Adolf ve Wolfgang Hefermehl. *Wechselgesetz und Scheckgesetz mit Nebengesetzen und einer Einführung in das Wertpapierrecht.* München: Verlag C. H. Beck, 2000.

Baumbach, Adolf ve Wolfgang Hefermehl ve Matthias Casper. *Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der kartengestützten Zahlungen mit Nebengesetzen und einer Einführung in das Wertpapierrecht*. München: Verlag C. H. Beck, 2008.

Başpınar, Veysel. *Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2004.

Baydak, Ecrin. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2018.

Benli, Erman. "Ayni Hakların Teminat İşlevi". *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2019): 109-134.

Berger, Bernhard. *Allgemeines Schuldrecht Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil mit Einbezug des Deliktsrechts und Einführung in das Personen- und Sachenrecht*. Bern: Stämpfli Verlag, 2018.

Berkin, M. Necmeddin. *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1980.

Biçer, Levent. "Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 35 (2018): 73-101.

Bilgen, Mahmut. *Konkordato İflas ve Yargılama Usulü*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. *Şirketler Hukuku Dersleri*. Bursa: Dora Yayıncılık, 2017.

Bilgin, Hikmet. "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 31 (2017): 619-657.

Bostancıoğlu Uygur, Atiye, "*Alt Vekalet İlişkisinde Müvekkil-Alt Vekil İlişkisi"*. İçinde *Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan*, editörler Derya Ateş Karaman ve Alper Bulur, 635-648. Ankara: Beta Yayınları, 2008.

Bozer, Ali ve Celal Göle. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017.

Bozgeyik, Hayri. "Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Defileri". İçinde *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan*, editörler Murat Yusuf Akın ve Oğuz Caner, 481-497. İstanbul: Beta Yayınları, 2003.

Bozgeyik, Hayri. *Poliçede Müracaat Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

Boztosun, N. Ayşe. "Avalde Def'iler". *Terazi Hukuk Dergisi*. 11 (2007): 53-70.

Börü, Levent. "Adi Konkordatoda Alacaklıların Alacaklarını Bildirmesi". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/1(2019): 173-186.

Bülow, Peter. *Wechselgesetz, Scheckgesetz mit AGB- Sparkassen, AGB-Banken, AGB-Postbank und Scheckbedingungen Kommentar*. München: Verlag C.H. Beck, 2013.

Can, Mertol. "Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2/1-2 (1998): 63-79.

Can, Mertol. *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*. Ankara: İmaj Yayınevi, 2019.

Cansel, Erol. "Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliği Meselesi ve Aynî Sözleşme Kavramı". İçinde *İmran Öktem'e Armağan*, 333-358. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.

Cansel, Erol. *Türk Menkul Rehni Hukuku Cilt 1, Teslim Şartlı Menkul Rehni*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1967.

Cemal, Ahmet. "Edime Uygun İfa Kuralının Bir İstisnası Olarak İfa Uğruna Edim (Leistung Erfüllungshalber)". *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 3/5 (1969): 239-256.

Cerrahoğlu, M. Fadlullah. *Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def'iler*. İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası, 1974.

Çamoğlu, Ersin. "Çizilmiş Cironun Hukuki Sonuçları". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 35/2 (2019): 5-23.

Çamoğlu, Ersin. “Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları)”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 35/3 (2019): 5-35.

Çamoğlu, Ersin. *Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020.

Çatakoğlu, Buket. *Türk Sermaye Piyasası Hukukunda Borçlanma Araçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Çatakoğlu, Buket. “İleri Tarihli Çekler Bakımından Rehin Cirosunun Tetkiki”. *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*. 7/28 (2018): 771-810.

Davran, Bülent. *Rehin Hukuku Dersleri*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1972.

Demirel, Duygu. “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çekler ve Hukuki Sonuçları”. *Terazi Hukuk Dergisi*. 9/99 (2014): 14-30.

Develi, Emine. “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 4/2 (2016): 79-102.

Doğanay, İsmail. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

Doğrusöz, Hanife. “Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehninde Rehin Alanın Sorumluluğu”. *MÜH-HAD*. 14/3 (2008): 243-264.

Doğrusöz Koşut, Hanife. “Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro”. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 16/2 (2017): 629-649.

Domaniç, Hayri. “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”. *Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan*. Ankara, 1964, 519-541.

Domaniç, Hayri. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi IV (TTK m. 557-772) Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Dural, Mustafa. *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (BK 117)*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1976.

Dural, Mustafa ve Suat Sarı. *Türk Özel Hukuku Cilt 1: Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2005.

Dural, Mustafa ve Turgut Öz. *Türk Özel Hukuku Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2016.

Edgü, Ekrem. *Ticaret Hukuku III Kıymetli Evrak*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 1965.

Edis, Seyfullah. *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997.

Edis, Seyfullah. "Menkullerde Mülkiyetin İntikali-Hususisiyle - İlliyet Meselesi". *AÜHFD*. 14/1-4 (1957): 278-300

Eggen, Mirjam. "Bemerkungen zur Verpfändung von Wertpapieren - Geltungsbereich und Auswirkungen von Spezialitäts-, Surrogations- und Faustpfandprinzip", *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht*. 4 (2009): 540-557.

Elçin Grassinger, Gülçin, *"BK. md. 83 Hükmüne Göre Yabancı Para Borçları ve İlgili Bazı Sorunlar".* İçinde *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan,* editörler Nami Barlas ve Abuzer Kendigelen, 295-311. İstanbul: Beta Yayınları 2000.

Elçin Grassinger, Gülçin. "Kefalet Sözleşmesinde Kefil ile Asıl Borçlu Arasındaki Hukuki İlişki". *İÜHFM,* 55/1-2 (1996): 389-412.

Engin, Baki İlkay. "İfa Uğruna Edim". İçinde *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı*, editör Hayri Domaniç, 839-862. İstanbul, Beta Yayınları, 2001.

Erbek, Özge. "Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllîlik) - Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi". *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*. 8/ Özel Sayı (Prof. Dr. Aydın ZEVKLİLER'e Armağan) (2013): 937-985.

Erdem, Mehmet. "Kıymetli Evrakın Rehni". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2002.

Erdem, Mehmet. *Özel Hukukta Zamanaşımı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010

Erkan, Vehbi Umut. "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekâlet Sözleşmesinde Vekâlet Verenin Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 62/2 (2013): 441-472.

Erman, Eyüp Sabri. "Poliçe, Bono ve Çekler Hakkında Hususî Takip Usulleri". *Adalet Dergisi*. 6 (1967): 3-8.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.

Erdoğan, Mehmet Şirin. "Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 2 (1999): 364-394.

Erem, Faruk ve Turgut Kalpsüz ve Gürgân Çelebican. *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1968.

Ergüne, Mehmet Serkan. "Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması". *İÜHFM*. 74/2 (2016): 739-755.

Ergüne, Mehmet Serkan. *Hukukumuzda Taşınır Rehninin Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020.

Eriş, Gönen. *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

Ertaş, Şeref. *Eşya Hukuku*. İzmir: Fakülteler Barış Kitabevi, 2012.

Ertekin, Erol ve İzzet Karataş. *Uygulamada Ticari Senetler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1996.

Eryılmaz, Ahmet. "Öncelikle Rehnin Paraya Çevrilmesi Emredici Midir? (İİK. 45/I, C.1)". *İstanbul Barosu Dergisi*. 58/10-11-12 (1984): 648-655.

Esener, Turhan. *Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1956.

Esener, Turhan ve Kudret Güven. *Eşya Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

Eskiocak, Ali. *Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.

Fischer, Roland ve Hannes Kieser. "Die Privatverwertung von Pfandrechten an Aktien", *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht*. 3 (2019): 355-371.

Göle, Celal ve Gökhan Aydoğan. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu"nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 33/1 (2017): 5-51.

Guhl, Theo vd. *Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts*. Zürich: Schulthess Juristische Medien AG Verlag, 2000.

Guisan, François. "Alacağın Rehinle Temin Edilmiş Olmasının Takip Tarzına Tesirleri". Çeviren Burhan Gürdoğan. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 2/3 (1964): 451-472.

Gürdoğan, Burhan. *İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1979.

Gürdoğan, Burhan. *Türk-İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967.

Gencer, Abdullah Revaha. *Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020.

Gümüş, Mustafa Alper. "Alacaklı ve Borçlu Sıfatının Birleşmesi (BK m. 116)". *Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 7/2 (2008): 25-59.

Gümüş, Mustafa Alper. "Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli". *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/2 (2011): 9-34.

Gümüş, Mustafa Alper. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

Gümüş, Mustafa Alper. "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar". İçinde *Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, 199-225. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Gümüş, Mustafa Alper. *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu*. İstanbul: Beta Yayınları, 2001.

Günay, Erhan. *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Günel, Onur Kerem. *Lex Commissoria Yasağı*. Ankara: Karşı Yayınları, 1998.

Gürbüz, A. Hulusi. *Bankalarla Ticari Senetler İlişkisi*. Ankara: Olgaç Matbaası, 1981 (Banka).

Gürbüz, A. Hulusi. *Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar*. İstanbul: Arpaz Matbaacılık, 1984.

Gürpınar, Damla. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 19/1 (2017): 111-159.

Gürsoy, Kemal T ve Fikret Eren ve Erol Cansel. *Türk Eşya Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984.

Hacıömeroğlu, Abdülhamid Oğuzhan. *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.

Haffter, Max. *Das Fahrnispfandrecht und Andere Sachenrechtliche Sicherungsgeschäfte nach dem Schweizerischen Zivilgesetzbuch*. Bern: Verlag von Stämpfli & Cie, 1928.

Hamamcıoğlu, Esra ve Argun Karamanlıoğlu. "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler". *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 13/2 (2016): 95-138.

Hatemi, Hüseyin. *Medeni Hukuk'a Giriş*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.

Hatemi, Hüseyin ve Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011.

Häublein, Martin (Herausgeber) ve Roland Hoffmann-Theinert (Herausgeber), *BeckOK HGB*, 27. Edition Stand: 15.1.2020 (BeckOK-HGB/Bölüm Yazarı HGB § - Rn.-).

Heidel, Thomas ve Alexander Schall (Hrsg.). *Handelsgesetzbuch – Handkommentar*. Nomos Verlag, 2020.

Helvacı, İlhan. *Türk Medeni Kanunu'na Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı (MK m.788/c. 2 ve MK m.863)*. İstanbul: Alfa Yayınları, 1997.

Helvacı, Mehmet. "Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 71/2 (2013): 165 – 191.

Honsell, Heinrich ve Nedim Peter Vogt ve Rolf Watter (Hrsg.). *Basler Kommentar Wertpapierrecht*, Art. 965-1186 OR, Bucheffektengesetz, Haager Wertpapier-Übereinkommen, Art. 108a-108d IPRG. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2012 (BSK Wertpapierrecht – Bölüm Yazarı, OR Art. – Rn. -).

Hueck, Alfred ve Claus-Wilhelm Canaris. *Recht der Wertpapiere*. München: Verlag Vahlen, 1986.

İmre, Zahit. *Medeni Hukuka Giriş*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1980.

İmregün, Oğuz. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2003.

Jacobi, Ernst. *Wechsel- und Scheckrecht Unter Berücksichtigung des ausländischen Rechts*. Berlin: Walter De Gruyter & CO., 1956.

Jäggi, Peter ve Jean Nicolas Druey ve Christoph von Greyerz. *Wertpapierrecht, unter besonderer Berücksichtigung von Wechsel und Check*. Basel und Frankfurt am Main: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 1985.

Kaçak, Nazif. *Açıklamalı - İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

Kaçak, Nazif. *Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.

Kale, Serdar. "7101 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Çerçevesinde İflas Dışı Adi Konkordato". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5/1 (2018): 213-269.

Kalpsüz, Turgut. "Çek Hukukuna İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Yargıtay Kararlarının Tahlili". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 11/2 (1981): 37-62.

Kaplan, İbrahim. "Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 16/2 (1991): 51-90.

Karagöz Çokyaşar, Havva. "Roma Hukukunda Lex Commissoria Yasağının Kapsamı ve Bu Yasağın Uygulama Alanını Daraltan İşlemler". İçinde *Prof. Dr. Aydin Aybay'a Armağan*, editör Tankut Centel, 127-142. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2004.

Karahacıoğlu, Ali Haydar ve M. Edip Doğrusöz ve Mehmet Altın. *Türk Hukukunda Rehin*. Ankara: Üçbilek Matbaası, 1996.

Karayalçın, Yaşar. *Miras bırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı?* Ankara: Turhan Kitabevi, 2000.

Karayalçın, Yaşar. *Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.

Karayalçın, Yaşar. "Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu". İçinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, editörler Ayhan M. Menekşe ve Haluk Konuralp, 227-262. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1984.

Karmış, Enver. *İcrada, İflasta, Tüketici Hukukunda İpotek Rehin ve Paraya Çevrilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Kayar, İsmail. *Ticaret Hukuku*. Kayseri: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Kayış, Ferhat. *Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Kaynar, Reşat. *Türk Medenî Kanununa Göre Rehin Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1967.

Kendigelen, Abuzer. *Çek Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

Kendigelen, Abuzer. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 25/3 (2009): 27-66.

Kendigelen, Abuzer. *Yeni Türk Ticaret Kanunu - Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012.

Kendigelen, Abuzer ve İsmail Kırca. *Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Esaslar/Kambiyo Senetleri)*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

Kılıçoğlu, M. Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitapevi, 2012.

Kılıçoğlu, M. Ahmet. *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1979.

Kılıçoğlu, Evren. *İcra Sözleşmeleri*. İstanbul: Arıkan Yayınları 2005.

Kınacıoğlu, Naci. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

Kırca, İsmail. "Alacaklının Teminat Olarak Aldığı Emre Yazılı Kambiyo ve Nama Yazılı Pay Senetlerini Borcu Ödeyen Kefile Devir ve Teslim Borcunu İfa Şekli". İçinde *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan Cilt 1,* 1299-1304. Ankara: Turhan Kitapevi, 2010.

Kırca, İsmail. "Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciroları". İçinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, editörler İbrahim Bektaş ve İfakat Balık, 85-106. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015.

Kocaağa, Köksal. "Borçlanılan Edimin İfası Kuralının Bir İstisnası Olarak İfa Amacıyla Edim". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 24/1 (2007): 139-159.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm.* İstanbul: Filiz Kitapevi, 2014.

Koyuncu, Berk Kenan. "Kefilin Halefiyete Dayalı Rücu Hakkı". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2013.

Konuralp, Orhan Emre. “Alacaklıya Rehni Özel Yoldan Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 16/Özel Sayı 2014 (2015): 2855-2880.

Koyuncuoğlu, Tennur ve Ömrüncegül İçöz Koyuncuoğlu ve Hikmet Koyuncuoğlu. *Türkiye Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Yargıtay Kararları İle Birlikte Borcun ve Sözleşmenin Yenilenmesi (Novatio - Yenileme)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Köprülü, Bülent ve Selim Kaneti. *Sınırlı Ayni Haklar*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982-1983.

Köroğlu Ölmez, Belin. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”. *TBBD*. 129 (2017): 261-286.

Kubilay, Hayriye. “Kambiyo Senetlerinin Rehni”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 3/1-4 (Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı) (1988): 497-513.

Kuntalp, Erden. “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”. İçinde *Reha Poroy’a Armağan*, 263-299. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1995.

Kuru, Baki. “Haczi Caiz Olmayan Şeyler”. *AÜHFD*. 19/1-4 (1962): 277-326.

Kuru, Baki. *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Kutlu, Cengiz. “Kambiyo Senetlerini Devri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2013.

Kuzeyman, Vassaf. “Tahsil Cirosu”. *İstanbul Barosu Dergisi*. 49/1-2 (1975): 11-23.

Küney, Hikmet. *Banka Tekniği*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1976.

Lang, Dietrich. *Rechtsfragen im Geschäftsverkehr mit der Sparkasse, Rechtsfragen beim Wechsel*. 1994.

Langenbucher, Katja ve Dirk H. Bliesener ve Gerald Spindler. *Bankrechts-Kommentar*. München: Verlag C.H. Beck, 2016.

Locher, Eugen. *Das Recht der Wertpapiere*. Tübingen: Verlag J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1947.

Mağden Çamlı, Zehra İlgün. *Türk Hukukunda Teminat Senetleri (Teminat Amacıyla Düzenlenen Kambiyo Senetleri)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Makaracı Başak, Aslı. *Taşınır Rehni Sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2014.

Makaracı Başak, Aslı. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/2 (2019): 745-757.

Meyer-Cording, Ulrich ve Tim Drygala. *Wertpapierrecht*. Neuwied: Hermann Luchterland Verlag, 1995.

Meier-Hayoz, Arthur ve Hans Caspar von der Crone. *Wertpapierrecht*. Bern*:* Stämpfli Verlag AG, 2018.

Moroğlu, Erdoğan ve Abuzer Kendigelen. *İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2014.

Moskric, Elisabeth. "Der Lombardkredit". *Schweizer Schriften zum Bankrecht*. 74 (2003): 158-190.

Muşul, Timuçin. *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Muşul, Timuçin. "Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yoluyla Takip". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 7/3 (1974): 603-645.

Müller-Christmann, Bernd ve Franz Schnauder. *Wertpapierrecht,* Eine falldidaktische Einführung. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 1992.

Nomer, N. Haluk ve Mehmet Serkan Ergüne. *Eşya Hukuku Cilt: II Rehin Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016.

Odman Boztosun, N. Ayşe. "Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı". *Legal Hukuk Dergisi*. 53 (2007): 1487-1499.

Oelofse, An. "Pledging and Security Transfer of Bills of Exchange and Cheques in German and South African Law". *South African Mercantile Law Journal*. 1/1 (1989): 23-45.

Oftinger, Karl ve Rolf Bär. *Zürcher Kommentar zum Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, B.IV, das Sachenrecht, Abt. 2: Die beschränkten dinglichen Rechte, 23. Titel: Das

Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB. Zürich: Schulthess Juristische Medien AG, 1981.

Oğuz, Sefer. "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni". *Bankacılar Dergisi*, 100 (2017): 3-31.

Oğuzman, M. Kemal ve Nami Barlas. *Medeni Hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.

Oğuzman, M. Kemal ve M. Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.

Oğuzman, M. Kemal ve M. Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.

Oğuzman, M. Kemal ve Özer Seliçi ve Saibe Oktay - Özdemir. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2014.

Oktay-Özdemir, Saibe. "Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri Sözleşmeleri". *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*. 1-2 (1999-2000): 657-683.

Olgaç, Senai. "Gayrimenkullerin Alım ve Satımı". *Adalet Dergisi*. 1 (1962): 8-25.

Öğütçü, A. Tahir ve M. Edip Doğrusöz. *Rehin Hukuku*. Ankara: Ulucan Matbaası, 1982.

Öğütçü, A. Tahir ve Mehmet Altın. *Ticari Senetler: Poliçe, Bono, Çek ve Özel Takip Yolları*. Ankara: Ulucan Matbaası, 1979.

Örgeevren, Ayhan. "Ticari Senetlerde Rehin Cirosu ile Devrolunan Senette Hamil Senedi Rehneden Cirantasına Gidebilir mi?". *Ankara Barosu Dergisi*. 3 (1964): 265-266.

Öz, M. Turgut. *Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme*. İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş. Yayınları, 1990.

Öz, M. Turgut. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)". İçinde *Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, 125-139. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Özbay, İbrahim ve Ferhat Çelik. "İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 34/9 (2018): 1-36.

Özdamar, Demet (Çeliktaş). "Aynî Sözleşme ve Aynî Sözleşmeye Benzer ya da Onunla Bağlantılı Bazı Kavramların Karşılaştırılması". *Yargıtay Dergisi*. 26 (2000): 399-418.

Özel, Bilal. "Kambiyo Senetlerine Rehin Cirosu". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2012.

Özen, Burak. "Borçlar Kanunu Tasarısı m. 586 Hükmünün Müteselsil Kefalete İlişkin Getirdiği Düzenleme". *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/3-4 (2006): 477-494.

Özen, Burak. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.

Özkaya, Eraslan. *İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Özkaya, Eraslan. *Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Özsunay, Ergun. *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.

Öztan, Bilge. *Miras Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2014.

Öztan, Fırat. *Kıymetli Evrak Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi, 1997.

Öztürk, Gülay. *İnançlı İşlemler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1998.

Parlak, Şafak ve Levent Börü. "Alt Vekâlet". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 93 (2011): 17-48.

Pekcanıtez, Hakan. "İpoteğin Paraya Çevrilmesi ile İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar". *Bankacılar Dergisi*. 33 (2000): 40-58.

Poroy, Reha. *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Beta Yayınları, 1989.

Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp. *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.

Postacıoğlu, E. İlhan. *Gayrı Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti*. İstanbul: İktisadi Yürüyüş Matbaası, 1945.

Postacıoğlu, E. İlhan. "Nâm-ı Müstear ve Muvazaa Meseleleri Hakkında Yeni Görüşler". İçinde *A. Samim Gönensay'a Armağan*, editörler İstanbul Hukuk

Fakültesi profesörleri ve doçentleri, 164-193. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1955.

Postacıoğlu, İlhan E. ve Sümer Altay. *İcra Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Pulaşlı, Hasan. *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları.* Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Quassowski, Leo ve Erich Albrecht. *Wechselgesetz*. Berlin: Verlag Franz Vahlen, 1934.

Quassowski, Ministerialrat. "Die Genfer Abkommen über Die Vereinheitlichung Des Wechselrechts", *Zeitschrift Für Ausländisches Und Internationales Privatrecht*. 4/5 (1930): 770-792.

Rebmann, Kurt ve Franz Jürgen Säcker ve Roland Rixecker (Hrsg.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 6 Sachenrecht (§§ 854 – 1296). München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997.

Rehfeldt, Bernhard. *Wertpapierrech*t. München und Berlin: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1963.

Reisoğlu, Safa. *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, 2012.

Reisoğlu, Seza. *Türk Kefalet Hukuku*. Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2013.

Reisoğlu, Seza. *Çek Hukuku*. Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2011.

Ribi, Hans. *Von der Übertragung der Wertpapiere*. Zürich: Verlag H.R. Sauerländer & Co. Aarau, 1959.

Richardi, Reinhard. *Wertpapierrecht*, Ein Lehrbuch. Heidelberg: C.F. Müller Juristischer Verlag, 1987.

Roberto, Vito ve Hans Rudolf Trüeb (Hrsg.). *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere (Art. 772–1186 OR) Bucheffektengesetz. Zürich: Schulthess Verlag, 2016 (Zürich Handkommentar – Bölüm Yazarı, OR Art. – Rn. -).

Ruhi, Ahmet Cemal. *Sözleşmeler Hukuku Cilt 2*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Sağıroğlu, Mehmet Şerif. "Kambiyo Senetlerinde Soyutluk (Mücerretlik) İlkesi ve Uygulaması". *Legal Hukuk Dergisi*. 24/2 (2004): 3472-3490.

Sarı, Suat. “Alacaklıya Rehni Paraya Çevirme Yetkisi Verilmesi”. *Legal Hukuk Dergisi*. 5/50 (2007): 405-425.

Sarıkaya, Merve. *Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018.

Sarıkaya, Merve. “Teminat Senetlerinden Kaynaklanan Menfi Tespit Davalarında Görevli Mahkemeye İlişkin Yargıtay Uygulamasının Değerlendirilmesi”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 35/1 (2019): 215-240.

Sayıcı, Elif. “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi, 2019.

Saymen, H. Ferit ve Halid K. Elbir. *Türk Eşya Hukuku Dersleri*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1963.

Schulze, Reiner ve Grziwotz, Herbert ve Lauda, Rudolf (Herausgeber). *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB Kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch*. Baden-Baden: Nomos Verlag, 2020.

Seliçi, Özer. “Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 40/1-4 (1974): 427-458.

Sellien, Reinhold. *Wechsel- und Scheckrecht, Erläuterungen für die Praxis*, Wiesbaden: Gabler Verlag, 1976.

Serozan, Rona. *Taşınır Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2007.

Serozan, Rona. “Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde, Ayni Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu”. İçinde *Prof. Dr. Tahir ÇAĞA’nın Anısına Armağan*, editörler Rayegan Kender ve Samim Ünan, 397-412. İstanbul: Yazarın Kendi Yayını 2000.

Serozan, Rona. “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması ve Teminaten Temlik”. İçinde *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı*, editör Hayri Domaniç, 987-1014. İstanbul: Beta Yayınları, 2001.

Seven, Vural. “Kambiyo Senetlerinde (Poliçe, Bono ve Çek) “Alonj”. *İzmir Barosu Dergisi*. 1/82 (2017): 55-78.

Seven, Vural. “Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/2 (2003): 143-158.

Seven, Vural. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Taşınır (Varlık) Rehni*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2019.

Sirmen, A. Lale. *Alacak Rehni*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1990.

Sirmen, A. Lale. *Eşya Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.

Sönmez, Numan Sabit. *Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

Stanzl, Gustav. *Wechsel-, Scheck- und sonstiges Wertpapierrecht*. Graz-Köln: Hermann Böhlaus Nachfolger Verlag, 1957.

Stranz, Martin. *Wechselgesetz Kommentar*, Berlin: Walter De Gruyter & Co, 1952.

Şahin, Ayşe. "Kambiyo Senetlerinde 'Gecikmiş Ciro'ya Bağlı Hukuki Sonuçlar". İçinde *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağa*n *Cilt 2,* 1925-1966. Ankara: Turhan Kitapevi, 2010.

Şener, Oruç Hami. "Bankanın Rehinli Alacaklı Sıfatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehnin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 11/2 (2009): 195-250.

Şener, Oruç Hami. *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Şenocak, Kemal. "Menkul Kıymet Lombard Kredisi (Effect Lombard Loan)". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2010): 1-14.

Şensöz, Ebru ve Arif Barış Özbilen ve Burcu Savaş. "Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak ve Rehin Yükü Bakımından Kapsamı". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 (2005): 233-252.

Şimşek, Edip. *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*. Ankara: Yonca Matbaası, 1982.

Şimşek, Edip. "Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar". *Ankara Barosu Dergisi*. 2 (1977).

Şit İmamoğlu, Başak. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017.

Tandoğan, Halûk. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 2.* İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Tandoğan, Haluk. "İnançlı İşlemlerde İnananın Korunması Sorunu ve Bu Sorunun Çözümünde BK. md. 393'ten Yararlanma Olanağı". İçinde Temsil ve Vekalete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, 14-16 Haziran 1976, 73-97. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, 1977.

Tandoğan, Haluk. "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*. 11/2 (1981): 67-94.

Tek, Gülen Sinem. *Ulaşım Araçlarının İpoteği*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012.

Tekinalp, Ünal. "Geriye Ciro ve Teminat Senedi Sorunları". İçinde *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XI,* editörler Hakan Karan ve Nuri Erişgin, 185-195. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1994.

Tekinalp, Ünal. "Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Bazı Sorunlar". İçinde *Temsil ve Vekalete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, 14 -16 Haziran 1976,* 35-48. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, 1976.

Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.

Tekinalp, Ünal. *Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.

Tekinay, Selâhattin Sulhi vd. *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993.

Tekinay, Selâhattin Sulhi vd. *Tekinay Eşya Hukuku Cilt 1*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1989.

Teoman, Ömer. *Ciro Zinciri. Yaşayan Ticaret Hukuku Cilt 1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004.

Tuncer Kazancı, İdil. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/1 (2019): 73-86.

Tunçomağ, Kenan. *Türk Borçlar Hukuku: Genel Hükümler Cilt 1*. İstanbul: Sermet Matbaası, 1976.

Tuor, Peter ve Bernhard Schnyder ve Jörg Schmid. *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*. Zürich: Schulthess Juristische Medien AG Verlag, 2015.

Turanlı, Hüsnü. "Türk Hukukunda Alonj". *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*. 3/1 (2017): 119-128.

Türk, Ahmet. "Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 7/ Özel Sayı (2005 (2005): 307-382.

Tüzel, H. Nalan. *Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu*. Bursa: Alp Yayınları, 2005.

Uçar, Bulut, Gülnur Ceren. "Çekte Rehin Cirosu Bağlamında Gündeme Gelen Sorunlar". İçinde *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in Anısına Armağan*, yazarlar Abuzer Kendigelen ve Saadet Yüksel, 943-968. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.

Ulusoy, Erol. "Genel Kredi Sözleşmeleri Hükümlerinin Geçerlilikleri". *Manisa Barosu Dergisi*. 26/102 (2007): 132-156.

Uyar, Talih. "Deniz İcra Hukukunda Kanuni Rehin Hakkına Sahip Alacaklıların Kanuni Rehin Hakkından Feragatı (TTK. m. 1379)". *Journal of Yaşar University*. 8/Özel Sayı (2013): 2907-2914.

Uyar, Talih. *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi (İİY. 45, 132, 145-153).* Ankara: Feryal Matbaacılık, 1992.

Uyar, Talih. "İcra Hukukunda "Taşınır Rehni" Kavramı ve Taşınır Rehninin İlamsız Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesinde "Takip Talebi". *Eskişehir Barosu Dergisi*. 12-13 (2007): 87-104.

Uyar, Talih. "Taşınır Rehninin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi". *Yasa Hukuk Dergisi*. 8/2 (1985): 173-177.

Uygur, Atiye B. "Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler". Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 10/1-2 (2006): 171-195.

Uyumaz, Alper. *Motorlu Taşıt Rehni*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2012.

Ülgen, Hüseyin vd. *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.

Ülgen, Hüseyin vd. *Ticari işletme Hukuku.* İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.

Ünal, Akın, *Kelepçeleme Sözleşmeleri (Sözleşmelerdeki Hükümler Sebebiyle Kişinin Ekonomik Özgürlüğünün Aşırı Derecede Sınırlanması).* Ankara: Adalet Yayınevi, 2017

Ünal, Mehmet ve Veysel Başpınar. *Şekli Eşya Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

Ünan, Samim. "Gemi İpoteğinde Lex Commissoria Yasağı". İçinde *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Düzenlenen Sempozyuma Sunulan Tebliğ*, 433-450 (Hukuk Araştırmaları Cilt 10, sayı 1-3, 1996) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

Üstündağ, Saim. *İcra Hukukunun Esasları*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 2004.

Waidelich, Bernd. *Wechsel und Scheck (Schriftenreihe Das Recht der Wirtschaft; Heft 186: Gruppe Wirtschaftsrecht).* Stuttgart: Richard Boorberg Verlag, 1994.

Weimar, Wilhelm. "Das Pfandindossament beim Wechsel", *Wertpapier-Mitteilungen (WM),* 39 (1967): 974-975.

Wiegand, Wolfgang. "Eigentumsvorbehalt, Sicherungsübereignung und Fahrnispfand", *Berner Bankrechtstag*. 5 (1998): 75-135.

Wieland, Carl. *Kanunu Medenî'de Ayni Haklar Cilt 2*, Çev. İsmail Hakkı Karafakı, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları, 1949.

von Schwerin, Claudius, *Wechsel- Und Scheckrecht Einschließlich Der Grundbegriffe Des Wertpapierrechts*. Berlin und Leipzig: Walter De Gruyter & CO., 1934.

von Tuhr, Andreas. *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı Cilt 1-2*. Çeviren Cevat Edege, Ankara: Yargıtay Yayınları, 1983.

Yağmur, Setenay. "Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtiyari Kayıtlar". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi.* 22/3 Özel Sayı (2016): 2867-2892.

Yaman, Rabiye. "Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları". *Terazi Hukuk Dergisi.* 8/85 (2013): 70-81.

Yavuz, Nihat. *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt 2*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Yeşilova, Ecehan Aras ve Bilgehan Yeşilova. "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme - 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri". *TBBD*. 82 (2009): 78-138.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.

Yılmaz, Ejder. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları". İçinde *Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu*, editör A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen, 227-258. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

Yardım, M. Ertan. "Kambiyo Senedi Alacaklısının Takip Yolu Seçimi". *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2013): 75-89.

Yıldırım, Ali Haydar. "Türk Hukuku'nda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 21/4 (2017): 91-119.

Yıldırım, Hakan. "Beyaz Rehin Cirosu". *Legal Hukuk Dergisi*. 16/192 (2018): 5687-5739.

Yılmaz, Asuman. "Kambiyo Senetlerine Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlemi". *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2 (2011): 287-308.

Yılmaz, Lerzan. *Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe) Def'iler*. İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 2017.

Zbinden, Andrea. *Das Pfandrecht an Aktien: Ausgewählte dogmatische und praktische Aspekte des Pfandrechts an Aktien in der Form von Wertpapieren, Wertrechten und Bucheffekten, ASR - Abhandlungen zum Schweizerischen Recht Band/Nr. 773*. Herausgegeben von Professor Dr. Heinz Hausheer. Bern: Stämpfli Verlag AG, 2010.

Zeki, Namık. *Senedatı Ticariye*. İstanbul: Türkiye Matbaası, 1934.

Zevkliler, Aydın ve K. Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Turhan Kitapevi, 2016.

Zobl, Dieter. *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, B. IV: Das Sachenrecht, Abt. 2: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906, ZGB mit kurzem Überblick über das Versatzpfand (Art. 907-915 ZGB).* Bern: Stämpfli Verlag AG, 1996.

Zöllner, Wolfgang. *Wertpapierrecht*. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1987.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2005/1637 (21 Şubat 2006). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/19hd-2005-7046.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1656 (22 Mart 1984).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2003/768 (17 Aralık 2003). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2003-19-781.htm

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 2018/5 (20 Nisan 2018). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/ibgk-2017-4.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2000/7661 (09 Mayıs 2000).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1980/7824 (04 Kasım 1980).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2520/10324 (15 Eylül 1992).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1710/5517 (27 Haziran 1994).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 19-443/474 (05 Haziran 2002).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 8411/17411 (29 Eylül 2009).

Yargıtay İcra ve İflas Dairesi. K. 11730 (18 Aralık 1967).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 6153 (28 Mayıs 1962).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1650 (02 Mart 1990).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 28397 (24 Eylül 2012).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 9222 (28 Nisan 2009). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2009-1234.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4138 (16 Ekim 1961)

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 16758 (19 Ekim 2001).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 5567 (20 Nisan 1987).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi K. 4892 (20 Nisan 1965).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2461 (17 Haziran 2013).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 8331 (27 Nisan 2007).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 11825 (29 Haziran 2001).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1968/259 (17 Nisan 1968).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1968/542 (29 Ocak 1968).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2016/23519 (1 Aralık 2016). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2016-5890.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2414 (28 Eylül 1984).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1933 (24 Şubat 2016).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2176 (15 Mart 1999).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 6715 (14 Haziran 1971). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-1971-6702.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 3871 (13 Ekim 1982).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1980/7480 (15 Ekim 1980). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-1980-5933.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 10915 (18 Haziran 2001). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2001-9794.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4116 (24 Mayıs 1983).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 11336 (14 Eylül 1995).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 3720 (05 Haziran 1975).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2005/4497 (04 Mart 2005). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2005-759.htm

Yargıtay İcra ve İflas Dairesi. K. 12491 (12 Aralık 1966).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 520 (08 Şubat 1979).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 687 (08 Kasım 2006). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2006-12-683.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4545 (10 Mart 2008).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 12215 (05 Temmuz 2001).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 35340 (17 Nisan 1978).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2008/8598 (24 Nisan 2008). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2008-5923.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2664 (03 Kasım 1959).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1966/4159 (27 Ekim 1966).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 7062 (05 Temmuz 1974).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2002/130 (27 Şubat 2002). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2002-19-80.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2748 (12 Şubat 2014).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 2351 (09 Ekim 1958).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 3761 (25 Şubat 2005). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2005-256.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2016/1250 (10 Şubat 2016).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 14236 (14 Aralık 2010).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 7444 (09 Nisan 2002).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1933/2804 (12 Aralık 1933).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2010/2721 (09 Şubat 2010). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2009-30453.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2014/4778 (20 Şubat 2014). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2014-1657.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4231 (02 Şubat 2015). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2014-29281.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1977/516 (01 Haziran 1977).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1790 (13 Şubat 1987).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 23512 (24 Kasım 2009).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. 19943, K. 2014/26695 (10 Kasım 2014).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 2032 (24 Ekim 1957).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1989/6164 (10 Kasım 1989). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-1989-7729.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2018/464 (14 Mart 2018). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2017-19-897.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1456 (02 Nisan 1981).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2000/1470 (29 Şubat 2000). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/19hd-2000-401.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 8747 (23 Kasım 1981). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-1981-7344.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2053 (28 Aralık 1967).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2020/1389 (09 Temmuz 2020). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/19hd-2019-407.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 424 (03 Şubat 1977).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2019/280 (21 Ocak 2019).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2017/7266 (14 Aralık 2017). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-2016-5207.htm

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 1969/7 (05 Kasım 1969). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/ibgk-1969-6.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2012/11816 (03 Temmuz 2012). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-2012-7807.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 2015/8543 (09 Haziran 2015).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2014/584 (07 Mayıs 2014). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2013-9-1792.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2012/618 (26 Eylül 2012). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2012-14-422.htm

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 1953/7 (07 Ekim 1953). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/ibgk-1953-8.htm

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 1974/2 (01 Nisan 1974).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2008/408 (28 Mayıs 2008).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2010/395 (14 Temmuz 2010). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2010-14-394.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2000/885 (17 Mayıs 2000). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2000-2-888.htm

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi. K. 2007/2065 (01 Mart 2007). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/14hd-2007-726.htm

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi. K.1986/1412 (04 Mart 1986).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1993/497 (30 Haziran 1993). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1993-1-382.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 13223 (30 Ekim 2000).

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 11137 (31 Ekim 2011). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1hd-2011-8203.htm

Yargıtay 7. Hukuk Dairesi. K. 1975/2434 (05 Mayıs 1975).

Yargıtay 7. Hukuk Dairesi. K. 12404 (23 Ekim 1978).

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 4244 (13 Nisan 2004).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1990/315 (23 Mayıs 1990). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1990-1-202.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 9546 (21 Eylül 2004). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1hd-2004-5513.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 13858 (27 Aralık 2005). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1hd-2005-13460.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 5292 (08 Mayıs 2006). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1hd-2006-3653.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2018/2588 (11 Nisan 2018). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2016-15070.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2016/6671 (14 Nisan 2016). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=19hd-2015-16747.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2016/8308 (05 Mayıs 2016). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=19hd-2015-17146.htm

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi. K. 2003/6033 (16 Aralık 2003). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/15hd-2003-2853.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 7865 (06 Aralık 1990).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2015/30116 (01 Aralık 2015). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=12hd-2015-19740.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4599 (20 Kasım 1973).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1990/3139 (09 Nisan 1990). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-1990-2603.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 5043 (26 Kasım 1981).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 4119 (22 Nisan 1994).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 512 (16 Nisan 1969).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1419 (27 Mart 1969).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 953 (25 Kasım 1972).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4567 (09 Ekim 1978).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4568 (19 Ekim 1978).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2014/972 (26 Kasım 2014). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2013-23-1315.htm

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. K. 2016/15689 (28 Haziran 2016). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/13hd-2015-20772.htm

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi. K. 2003/6884 (09 Haziran 2003). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1hd-2003-6215.htm

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. K. 2012/3618 (22 Şubat 2012).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2042 (17 Nisan 1980).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1969/999 (06 Mart 1969).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 32232 (08 Kasım 2012).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2020/2508 (11 Mart 2020). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=12hd-2019-4993.htm

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi. K. 2020/538 (17 Şubat 2020). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/15hd-2019-2372.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2010/4114 (12 Nisan 2010). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-2008-13017.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4891 (21 Aralık 1967).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2287 (17 Nisan 1986).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4218 (05 Ekim 1978).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4560 (25 Ekim 1977).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2035 (15 Nisan 1976).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 5720 (26 Eylül 2018).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1979/1315 (17 Ekim 1979). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1978-2-317.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2002/3708 (19 Nisan 2002). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-2001-11126.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 5672 (28 Nisan 2008).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2011/14945 (03 Ekim 2012).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1972/897 (01 Kasım 1972). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1972-730.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 749 (11 Ekim 1969).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 584 (06 Şubat 1989).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 9798 (04 Aralık 1978).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2000/14946 (12 Ekim 2000). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2000-13669.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 6153 (16 Mart 2004).

Yargıtay İcra ve İflas Dairesi. K. 11545 (01 Kasım 1962).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 16787 (28 Kasım 1995).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2149 (26 Nisan 1977).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 4687 (12 Haziran 1990).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 6229 (07 Nisan 1993).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 9896 (05 Mayıs 2009).

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. K. 2003/7760 (19 Haziran 2003). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/3hd-2003-7663.htm

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K. 1933/6 (12 Nisan 1933). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/ibgk-1933-30.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2018/1145 (30 Mayıs 2018).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 15151 (15 Temmuz 2008).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2012/14883 (3 Ekim 2012).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2018/828 (07 Şubat 2018).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2017/283 (16 Ocak 2017).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2002/5259 (15 Mart 2002). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2002-3254.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2241 (07 Mayıs 1981).

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 5194 (24 Ekim 2018).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 3647 (24 Şubat 2005).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 3340 (24 Mart 2011).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2019/3512 (08 Mayıs 2019). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2018-2568.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2018/3816 (22 Mayıs 2018). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2016-10976.htm

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2017/4744 (26 Eylül 2017).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2016/12971 (03 Mayıs 2016). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=12hd-2016-288.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2019/1779 (19 Mart 2019). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=19hd-2018-1615.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 5802 (28 Nisan 2011).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 897 (01 Kasım 1972).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1973/11828 (27 Aralık 1973).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 2011/191 (15 Nisan 2011). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2011-17-13.htm

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. K. 5536 (17 Kasım 1986).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 2003/8287 (25 Eylül 2003). https://www.hukukturk.com/yargitay-kararlari?EsasNo2=1925&KararNo2=8287

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1961/1255 (18 Nisan 1961).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2011/12530 (20 Haziran 2011). https://www.hukukturk.com/yargitay-kararlari?EsasNo2=32035&KararNo2=12530

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 2010/5847 (11 Mayıs 2010).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 12301 (16 Ekim 1989).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4495 (09 Mayıs 1985).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 5804 (09 Mayıs 1984).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1751 (19 Şubat 1988).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1064 (12 Şubat 1971).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 3840 (21 Eylül 1976).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 3269 (10 Nisan 1979).

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. K. 873 (14 Şubat 1989).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 1971/1064 (16 Şubat 1971).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 170 (26 Ocak 1978).

Yargıtay Ticaret Dairesi. K. 6525 (26 Ekim 1971).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 4670 (13 Nisan 1994).

Yargıtay İcra ve İflas Dairesi. K. 152 (21 Şubat 1964).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 1995/592 (07 Haziran 1995). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1995-12-409.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2006/4661 (02 Mart 2010).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. K. 1108 (18 Mart 1982). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-1982-619.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 1987/4846 (06 Nisan 1987). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-1986-8755.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 2002/6166 (26 Mart 2002). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2002-5233.htm

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi. K. 7882 (11 Ekim 1979).

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi. K. 4315 (09 Temmuz 1954).

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu. K.1953/6 (24 Haziran 1953). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/ibgk-1952-14.htm

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. K. 67 (10 Şubat 1999). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1999-11-43.htm

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi. K. 8486 (01 Ekim 1996). https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/19hd-1996-1484.htm